

పేక ముక్కలు

జోకరు
అవసరాల రామకృష్ణారావు

జ్యేష్ఠ విటరల్ ట్రస్టు

1, అర్జున్ అపార్ట్‌మెంట్స్,

ఇసకతోట, విశాఖపట్నం - 530 022

ఫోన్ : 535550

పేకముక్కలు

కథల సంపుటి

అవసరాల రామకృష్ణారావు

49-37-8/1, ఎన్.జి.జి.వో. కాలనీ,

అక్కయపాలెం, విశాఖపట్నం - 530 016.

ఫోను : 0891 - 548764 ఫాక్స్ : 0891-513033

మొదటి ముద్రణ :

జూలై 1999

డి.టి.పి. :

రాంపా శరీపా పబ్లికేషన్స్, సామర్లకోట

ప్రింటింగ్ :

చరిత్రగ్రాఫిక్స్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్.

సోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్ :

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం

హైదరాబాదు - 500 001.

వెల : రూ. 100 (\$10)

తురుపు ముక్కలు

ఈ లోపలి కథల చిత్రకారులు

బాపు, చంద్ర, బాలి, గోపీ, చిత్ర -

మొదలెనవారి సాయమూ

వయసుతోపాటు నా ప్రతిభను గుర్తించి

పదివేలు అనిపించి నా సాహితీ కృషిని

వృత్తిని ఎంతగానో గౌరవించి ప్రోత్సహిస్తున్న

వెయ్యి రేకుల కమలం

వెయ్యి రేంకుల నిలయం

వికాస్ విద్యా సంస్థల నిర్వాహక.

ద్వయమూ

అచ్చుపనిలో ప్రేమ కూడా చేర్చగలమని

నిరూపించిన ప్రేమాభిసారికా

అహార్యమూ

ఇందులో నా చేత “వేలు” పెట్టించినా

తను కూడా “వేలు” పెట్టిన భరాగో

స్నేహమూ

ఇష్ట కార్గసిద్ధి దీపమ్ము

ఇబ్రహీమూ

రచయిత ఇతర రచనలు

నవలలు

సంపెంగలూ సన్నజాజులూ
అది ప్రశ్న ఇది జవాబు
సహజీవన సౌభాగ్యం
హెడ్ మిస్ట్రెస్ హేమలత
మేం చేసిన తప్పు మీరూ చేస్తారా ?
రామచిలక
అమ్మకానికో అబ్బాయి
అడిగో మావయ్య, ఆ వెనకే మేరీ !

పిల్లల నవలలు

గణిత విశారద
కేటూ - డూప్లికేటూ

ప్రజ్ఞలు

1. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య ఎకాడమీ
(కథలకి - 1969)
2. తెలుగు విశ్వ విద్యాలయం
(ఉత్తమ హాస్య రచయిత)

పేకముక్కల పేర్లు

పేజీ

1.	'జై'కి బహువచనం 'జైలు' !	
2.	ఆడపడుచులం కాదు, కోడెత్రాచులం !	
3.	దొంగ వెధవలందరికీ జై !	14
4.	'సరస్వతి'కి జబ్బు చేసింది	20
5.	నూనె ఎలా తగలడనీ, రేకు మూత వదలకుమీ !	25
6.	పునర్జన్మ ఉంది సుమా !	30
7.	వాళ్లాయన కామనూత్రాలు	35
8.	సర్వే 'జనానా' సుఖినో భవంతు !	39
9.	మేష్టారూ, గుర్తున్నానా !	44
10.	చచ్చాకేనా సహాయం ?	49
11.	కళ్ళజోడు మార్చి చూడు	52
12.	మమ్మల్నిలా బతకనివ్వండి	57
13.	సాయం	62
14.	పిల్లలే బుద్ధి చెప్పాలి	65
15.	పిచ్చితల్లీ, వెర్రి మారాజూ	79
16.	తల్లి పేగూ పిల్లవేరూ	84
17.	గోపూ గోమాయపూ	90
18.	వెన్నెల్లో విహరించు	100
19.	ఇలా అయితే దేశం బాగుపడ్డట్టే !	105
20.	అలాగేనా అంచనా ?	110
21.	రాత మారిపోయింది	118
22.	బాకీ	123
23.	అందచందాల కథ	130

14.	దెయ్యం చల్లగా ఉండాలిగాని	139
15.	ఆట.	146
16.	ఎవరికేది ప్రాప్తమో !	157
17.	చల్లని ఎన్న చల్లని !	162
18.	శీలం చిరునామా	169
19.	త్యాగమూర్తులున్నారు, జాగ్రత్త !	175
20.	గుట్టు తెలుసుకో, చెట్టు దులుపుకో !	182
31.	ఇదేమైనా బాగుందా ?	186
32.	సంచితార్థం	194
33.	యోగ్యత	200
34.	కాంతి కిరణం	203
35.	డాక్టరుబాబుకో దరఖాస్తు జాబు	212
36.	భూభారం పురుషులూ, శిరోభారం స్త్రీలూ	216
37.	పై మెరుగులోకం ఏమెరుగు శోకం ?	219
38.	ముసలాళ్లంతా సాలీళ్లైనా ?	223
39.	గొప్ప ఎడ్వాన్సు ఏర్పాటు ఉద్యమం	227
40.	దేవుణ్ణున్నాడు నువ్వండీ !	231
41.	తప్పు ముగిసిరి తగలేసిరి !	237
42.	ఈ అడ్వాల్స్ ఇదే చిక్కు	243
43.	తప్పుడు కాలం చెయ్యండి, తద్దినాలు పెట్టకపోతే	248
44.	మాస్టర్లు పీఠం !	254
45.	సుత్తి ముత్తాతావళి	258
46.	తాతా, పెళ్లాడతావా ?	263
47.	ఎవడేం చేసిపోతాడో ఏమో !	271
48.	దైవకార్యం	278
49.	స్నేహం	285
50.	కంటకాభరణం	292
51.	వాళ్లమ్మాయి, అల్లుడూ	296
52.	కేరింతలు	303

ఏముక్క కాముక్కే చెప్పుకోవాలి

ఏ వ్యక్తి అయినా, ఏదో ఓ రంగంలో అర్హతాల్ని కాలం అవిచ్చిన్నంగా కృషి చేస్తూ వస్తున్నాడంటే అది సామాన్య విషయం కాదు. ఆ కృషిలో అందరిచేతా జౌననిపించుకొనే గాఢ ప్రతిభ చూపించినప్పుడు ఆ వ్యక్తి, ఆ రంగంలో అగ్రశ్రేణిలో నిలిచినవాడని గుర్తించక తప్పదు.

ఎప్పుడో చాలా కాలం కిందట ఆంధ్ర(వార)పత్రికలో ఒక కథ చూశాను. దానిపేరు 'ఇన్నెక్స్టరూ ఇంత పిసరూ' అని. పేరు పెట్టడంలోనే మాటల రుచిపచ్చి తెలిసినవాడు, ఆయనెంత చమత్కారో అనిపించింది. ఆయన పేరు అవసరాల రామకృష్ణారావు అని కనిపించింది. అది మనస్సులో నిలిచిపోయింది. ఆ పేరు పెంచిన నారు మంచి ఏపుగా పెరుగుతూనే ఉంది. అదునులో పదును కెన్నడయినా కొరత ఉంటే కదా!

ఈ నాలుగయిదు దశాబ్దాల కాలంలో నేను రామకృష్ణారావు గారి కథలూ, నవలలూ చాలా చదివాను. పేరు చూసి కొన్నీ, ఆయన పేరు చూసి కొన్నీ. చాలా ఇష్టంతో చదివాను. ఆయన పండించిన పంటా, వడ్డించిన పంటా ఒక పాటివా, ఏమన్నానా? వాటిలో నవలలున్నాయి, కథలున్నాయి, గమ్యత్తులున్నాయి, సైన్సు సంగతులున్నాయి. ఎవరికి రుచించేవి వారికి దొరుకుతాయి. అష్టగంధాల్లాటి నవలలు ఎనిమిది. పిల్లల చేతికందించిన రబ్బరు బుడగల్లాటి చిట్టి నవలలు రెండు (గణిత విశారద, కేటూ డూప్లీకేటూ). ఇక కథల సంగతి సరే సరి!

కొన్ని వందల కథలు పత్రికల్లో కాళ్ళు పెట్టి సంపుటాల రైళ్ళనెక్కి ఊరూరా వాడవాడ పికార్లు కొడుతున్నాయి. అప్పటి సంపుటాలు ఆరునొక్కటికీ, మరొక్కటిన్నాడు తోడు కలిసింది.

ఈ సంపుటిలో ఉన్న కథలు ఏబై పైచిలుకు. కథల కామాక్షి కంటసీమకు ఈ (ద్విసంచాళిత) రాగాంగాల ముత్యాల కూర్పు అవసరాలంకారం కదా మరి! అందుకే ఇది నేత్రోత్సవం చేస్తోంది; స్వర్గోత్సవాన్ని తలపిస్తోంది.

కథకయినా, నవలకయినా జీవితమే ముడిసరుకు కనక, రచయితలందరూ, అందులోంచే తీసి గంప కెత్తుకుంటారు కనక, రామకృష్ణారావుగారి 'గనిపనితనం' ఈ సంపుటంలోని కథావస్తువులన్నింటిలో కనిపిస్తుంది. రసాయన మూలకాల్లాటి వెన్నే రకరకాల కలగలుపుల్లో ఉంటాయి వాటిలో. పూల మాటే తీసుకోండి; వన్నె చిన్నెల రేకల మొదళ్ళ నడిమి దుద్దును అంటుకొని ఉంటేనే అవి పూలనిపించుకుంటాయి. వేటికవి పాకం పడితే మిగిలేది మృగ్యం; ఉల్లిగడ్డ పారలు ఊడదీసినట్లు! ఒకో రమ్మకు పూసినవి ఒకటో రెండో కావచ్చు. ఇలా గుచ్చెత్తగా, ఈ సంపుటంలో నాకు చిక్కిన గుత్తులు అష్టాదశ జాతుల గుర్తులు. వాటిలో మేలివరనలో నిలిచేవి నాలుగయితేనేం, వాలుగా జారేవీ మానవత విలువను నిలబెట్టేవి పద్నాలుగు! ఇదెంత పెనుభారమో వేరే చెప్పక్కర్లేదు.

స్వార్థం కట్టిన గూటికీ సంకుచితత్వం సహజ లక్షణం. ఒక కథలో, పన్నుపోటుతో మూలుగుతూండే అవినాశలింగానికి నల్లధనం మూలుగుతోందని, 'అప్పలకుప్ప' లాంటి (అతని బావమరిది) ఏడుకొండలుకు బాగా తెలుసు. అతనికి కావలసిన సొమ్ము ఏర్పాటు చెయ్యమంటే అప్పగారికి అప్పటికప్పుడే చెప్పడు పుట్టుకొచ్చింది. బావ సంగతి సరేసరి. అతడిచ్చిన ఉప్పందుకొన్న

అదాయపున్న అధికారి, నల్లధనవంతుడితో లక్షరూకల మొత్తానికి రాజీకుదుర్చుకొన్నాడు. కానీ ఏడిచి పోయే ఏడుకొండలికి ఒక పచ్చనోటుకు మించి నిచ్చు రూపాయయినా ఇచ్చిన పాపాన పోలేదు (దొంగవెదన లందరికీ జై!).

‘వెధనలు, మనకంటే ఎక్కువ ఉంటే మనల్ని పురుగుల్లా చూస్తారు. తక్కువ ఉంటే మనల్ని చూసి అసూయపడి చస్తారు. వాళ్ళ మొహం చూస్తేనే మండిపోతుంటే, అలాంటిది ఇరుగుపొరుగు వారిని ఏం చూసి ప్రేమించగలం,’ అంటుంది, ఒక మాటకారి రత్తమ్మ (కళ్ళజోడు మార్చి చూడు).

బొంబాయిలో ఉంటున్న శివప్రసాదు, తన సహోద్యోగి చనిపోయాక, అతని కుటుంబం చిక్కుల్లో పడకూడదని సాయపడ్డాడు. చనిపోయినతని భార్యకు ఉద్యోగం వచ్చింది. ఆమె తన బతుకేదో తాను బతుకుతూ పిల్లల్ని పెంచింది. సికిందరాబాదులో ఎం.సెట్. పరీక్షకు తయారవుతున్న పిల్లల్ని చూడ్డానికి ఆమె వెళ్తుంటే, అక్కడ ఆమెకు ఏదయినా సహాయం చెయ్యమని తన పినతండ్రీకి ఉత్తరం రాసిచ్చాడు శివప్రసాదు. దానికి ఆ పెద్దమనిషి ఇచ్చిన సమాధానం ఇలా ఉంది: “ఏనాడో మొగుడు పోయి, ఏ నలభయ్యో దాటిన మనిషి ఇప్పుడు విడిచిన పువ్వులా, ఇలాగట్రా ఉండడం? దీనికా మనం ఉపకారం చెయ్యవలసింది! బాగా మోజులో పడ్డట్టున్నావు. నీ సంసారానికి అపకారం కాకుండా చూసుకో!” (సాయం).

హరితోబాటు లెక్కరరుగా పనిచేసే ఘనశ్యామ్ మిత్రా, అతని భార్య: చాలా పాదువరులు. దానికి కారణం, ఊళ్ళో పెద్దకుటుంబాన్ని పోషించడానికి డబ్బు పంపవలసి రావడం. వాళ్ళ పొదుపరి తనాన్ని పిసివారితనంగా జనుకట్టి వ్యాఖ్యానాలు చెయ్యడం ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళ ఇరుకిరుకు మువమ్మలొక వింత విసోదం! వాళ్ళలా బతికితే తమకెందుకో? అందులో పోయేదేముందో మరి! (అలాగేనా అంచనా).

లంచాలు పట్టే భూపతికి, కచ్చితంగా బాకీ తీర్చే సంజీవి ధోరణి వచ్చదు. “నా హృదయం అగ్గిపెట్టె. నా రచనం పాముపెట్టె” అంటూ మంటల కవిత్యం వెళ్ళగక్కి మహాకవిగా గణుతికేక్కిన ప్రజ్ఞలంగారు, తమ ‘రసిక’తో విమానయాత్ర చేసి రావడానికి కావ్య గానానంతరం మందుకొట్టడానికి అయ్యే ఖర్చును సాహిత్యాభిమానులయిన విద్యార్థుల నెత్తిన పెట్టడం భూపతికి తెలుసు. అయినా, “బాకీ తీర్చడంలో కొందరు శ్రద్ధ వహిస్తే అతనివంటి వాళ్ళ ప్రజ్ఞ అంతా బాకీ (లంచం) వసూలు చెయ్యడంలోనే” (బాకీ).

ఒక ఇంట్లో రెండు వాటాల వాళ్ళు అద్దెకున్నారు. ఒక వాటాలో చలపతికీ, మరో వాటాలో సుందరమ్మకీ, ఆ ఇంటి దొడ్లో చెట్టునుంచి రాలిపడే కొబ్బరికాయల కోసమే యావ. ఇల్లుగల వాళ్ళు తన చుట్టాలనీ కొబ్బరికాయల బాధ్యత తనకే అప్పగించారనీ అంటుంది సుందరమ్మ. అవిడ ఊరికి వెళ్ళగా చూసి, కాయలు ఎప్పుడు రాలిపడతాయో అని రాత్రంతా దొడ్లోనే జాగరణ చేస్తూండే ‘నారికేళ చోరకేళి’ ప్రియుడు, తన నారీతిలకం, పక్కింటి సుందరమ్మగారి పతిదేవుడి కేళి మందిరానికి దయచేస్తూ ఉంటుందని ఎలా కలగంటాడు? (ఎవరికేది ప్రాప్తమో!).

పార్వతమ్మ కూతురు కామాక్షి కరడు గట్టిన గడుసు పిండం. మొగుడు స్కూటరు కొనుక్కోడానికి ఆమ్మ దగ్గరినుంచి పద్నాలుగు వేలు రాబట్టాలని పూనుకొంటుంది. అల్లుడి

ముచ్చట తీర్చడానికి సిద్ధపడ్డ పార్వతమ్మ, అంతమొత్తం అమ్మాయికి ముట్టజెప్పడానికి బాధపడదు. తన భారీ కాయాన్నీ భారీ ఎత్తు సరుకుల్నీ ఎండలో ఆయాసపడుతూ లాక్కొచ్చిన రిక్షావాడికి న్యాయంగా ముట్టజెప్పడానికి మనస్సు ఒప్పుదు; గీసి గీసి బేరమాడుతుంది. “ఇంతటి సాంఘిక కాలుష్యం పోషిస్తున్న మనకి, కడుపు మండిన కార్మికుడి కక్కుర్తి ఎత్తి చూపే యోగ్యత ఎక్కడిది?” అంటారు రచయిత (యోగ్యత).

రామ్మూర్తిది ఎత్తిరిల్లని కుటుంబం. భార్యకు అనారోగ్యం. తమ్ముడు నెలనెలా అతనికి పంపే ఐదువందలూ ముసలితల్లి (పోషణ గురించే) కనక- అది ప్రీధనంగా లెక్కకు తీసుకోవాలి కనక - ఆ డబ్బంతా తనకే కావాలని పేచీ పెడుతుంది, పిల్లా పాపా లేని తోబుట్టువు ‘సుగుణ’ మణి (పై మెరుగు లోకం, ఏ మెరుగు శోకం?).

‘సరస్వతి సమాజం’ రజతోత్సవానికి దాని సంస్థాపక అధ్యక్షుడయిన కవి చిదంబరానికి సన్మానం చేస్తామంటారు నిర్వాహకులు. వాళ్ళు ఇరవైవేల పర్సు ఈయనకు ఇచ్చేటట్లుగా ఈయన ఆ మొత్తాన్ని మళ్ళీ సమాజానికి విరాళంగా ఇచ్చేటట్లుగా ఒప్పందమయింది. చిదంబరానికి పర్సు అందుకున్నాక, ఉసురుమంటూ వాళ్ళకు ఇవ్వబుద్ది కాలేదు. తీరా చూస్తే, ఆ కట్టలో ఉన్నవి రెండే రెండు పచ్చనోట్లు; ఒకే పైజా తెల్ల కాయతాల బొత్తికి పైసోకటి కిందోకటి! (గొప్ప ఎద్దాన్ను ఏర్పాటు ఉద్యమం).

మరో కథలో, మూడు వేలు పింఛను తెచ్చుకునే చిదంబరం, వందరూపాయలు తాను మిగుల్చుకొని (తాను చదువుకొనే రోజుల్లో తనకు ఇంత వండి పెట్టినావిడ మనవరాలు) రాముడమ్మ హీన స్థితికి జాలివడి పంపుతూ, తక్కినందంతా కూతురుకీ అల్లుడికీ ఇస్తూ ఉంటాడు, తాను వాళ్ళింట్లో ఉన్నందుకు అయే ఖర్చుల నిమిత్తం. కొంత కాలానికి, ఆ వందకూడా కలిపిసి ‘రెండు పిగరు’ గా ఇమ్మని కూతురు అడిగినప్పుడు, ఆయనగారు వాళ్ళ ఇల్లు విడిచి పెట్టి ఆ రాముడమ్మ ఇంటికే మకాం మారుస్తారు. కూతురికి ముట్టచెప్పినది ‘సున్న’ (వాళ్ళమ్మాయి, అల్లుడూ).

ఈ మాదిరిగా, ఈ జాతికథలు పది కనిపిస్తాయి. స్వార్థానికి తోబుట్టువే అసూయ. దీనంత నిస్వార్థమయినది మరొకటి లేదు. ఏమంటే, ఇందులో, తనకు లేదన్న గుర్తింపు కన్న ఎదుటివాడికేదో ఉందన్నదొక్కటే బాధ. ఎదుటి వాడికి లాభం కలగూడదు. వాడు బాగు పడగూడదు. పచ్చగా ఉండగూడదు. అందుచేత ఎంత అన్యాయానికయినా పూనుకొంటుంది.

ఒక కథలో, సుజాత స్నేహితురాలు చూడామణికి ఒక డాక్టరుతో పెళ్ళి కుదిరింది. ఆ వార్త సుజాత చెవికి శూలమయింది. చూడామణికి కాబోయే అత్తవారింటికి ఒక ఆకాశరామన్న ఉత్తరం రాసింది. ఉత్తరం అంటించి పడెయ్యమని పిన్ని చేతికి ఇచ్చింది. ఆ ఉత్తరంలో, పిన్నికి కనిపించినది సుజాత కుళ్ళుబుద్ది. ఒకప్పుడు తనుకూడా ఒకరి మీద అసూయపడి అనమాన పరచడానికి ప్రయత్నించి తాను అనమానం పాలయింది. అంచేత (అగ్గిపుల్ల) అంటించి (పొయ్యిలో) పడేసింది (రాత మారిపోయింది).

మరో కథలో, వెంకటాచలమూ రఘురామయ్యా స్నేహితులు. ఇద్దరూ ఉద్యోగ విరమణ చేసినవాళ్ళే. వెంకటాచలం పైకి రాలేకపోయాడు. అతని భార్యకు కూడా రఘు రామయ్య దంపతుల మీద అసూయ. పైగా సుత్తికొట్టుడు మనుషులు. తాము రఘురామయ్య ఇంటికి వచ్చినప్పుడు నోటికి

వచ్చినట్లు మాట్లాడారే కాని, విషయం తెలుసుకోలేదు. చుట్టు పక్కల పిల్లలకు రఘురామయ్య చదువు చెప్పడం, అతని భార్య బేబీ సిటింగ్ చేయడం ఉచితంగా చేస్తున్న పనులేనని తెలియక, ఇంకా ఏదో సంపాదించేస్తున్నారని అసూయ పడతారు (భూభారం మనుషులూ- శిరోభారం స్త్రీలూ).

ఒక రచయితకు అతని మేనమామ కాశీపతి కనిపించి, ఫలానా కోదండపాణిని ఏకేస్తూ ఒక కథ రాయమంటాడు. ఆ రచయిత భార్యకు కోదండపాణి తారసపడి, కాశీపతి బండారం బయటపెడుతూ మొగుడిచేత కథ రాయించమని చెబుతాడు. అక్రమ సంబంధాల సంగతి ఇద్దరూ చెబుతారు (తాతా, పెళ్ళాడతావా?).

అసూయకు దగ్గరి చుట్టమే మూర్ఖత్వం. ఒక కథలో, శ్రీకూర్మానికి పరోపకార బుద్ధి ఉంది. కల్లీ నూనె బాధ లేకుండా చెయ్యాలని నిఖార్సయిన నూనె డబ్బాలు తెప్పించి చుట్టుపక్కల వాళ్ళకు కావలసినంత నూనె సరఫరా చేస్తూంటాడు. అలాటి వాడి చిత్రశుద్ధినే శంకిస్తూ వ్యాఖ్యానాలు చేస్తారు కురచబుద్ధి వాళ్ళు. - కథకుడి భార్యతో సహా. పిల్లలు అడుక్కోడానికి పనికివచ్చే, “సీలు తీసిన రేకుమూతల సంగతి ఎవరూ ఎత్తరేం?” అంటుంది మహా ఇల్లాలు. మూర్ఖత్వానికి తోడు గడసరి మాటలు సరేసరి (నూనె ఎలా తగలడనీ, రేకుమూత వదలకుమీ!).

మూర్ఖత్వం ఎక్కడ ముగుస్తుందో, గడసరితనం ఎక్కడ మొదలవుతుందో కనుక్కోవడం కష్టం. ఏమంటే, రెండూ కేటాయింపుగా కనిపించే దాఖలాలు లేకపోవడం సంగతి అటుంచి, గడుసు సోకడలు పోయే మూర్ఖులూ ఉంటారు, మూర్ఖంగా పోయే గడసరులూ ఉంటారు కనక. గడుసుతనం ముదిరితే టక్కురితనమవుతుంది. దొరికిన వాడి కన్నుగప్పి దొరతనం చెయ్యాలని చూస్తారు కొందరు. సిగ్గా శరమూ సీనాలో పాతిపెట్టి, అంతరాత్మను అరణ్యావాసానికి తోలి హాయిగా బతికేస్తూంటారు. అప్పుడప్పుడూ బెడిసికొడితే మట్టుకు, “మరోసారి జాగరత్తపడనా?” అనుకుంటారు.

పరమశివంగారు ప్రభుత్వంవారి రహదార్లు, భవనాల శాఖలో నిర్వాహక ఇంజనీరు; జిల్లాకంతకూ పెద్దతలకాయ. ఆయన భార్యమణి అలివేలు, పెద్దతలకాయకే శిఖామణి. ఏం చేసింది - రంగు వెలిసిపోయిన పాత పట్టుచీరకు రంగు వేయించి, పుట్టింటికి వచ్చిన ఆడపడుచుకు పసుపు, కుంకుమతో పెట్టింది. ఆ పడుచు, వదిలెను ఆకాశానికి ఎత్తేసింది. ఆవిడ విజయమర్మ మేమిటో తెలిసిన తరవాత, ఆయన చురుగ్గా పనిచేశాడు. పాతకాలపు కర్ర వంతెనకు బదులు కొత్త వంతెన కట్టుబడికి ప్రభుత్వం నుంచి అరవైవేల గ్రాంటు తెప్పించాడు. పాతవంతెనే ముస్తాబు చేసి కొత్తగా కనబరిచి, గ్రాంటులో సగం సొమ్ము, కావలసిన వాళ్ళకు ముట్టజెప్పి తక్కినది దాచుకున్నాడు (పునర్జన్మ ఉంది సుమా!).

మరోకథలో, షణ్ముఖ శర్మది నక్కవినయమూ టక్కురి బుద్ధి. క్రైస్తవ పాదరీ గేబ్రియల్, తన దొడ్లోకి చొరబడ్డ ఆవును తరమడానికి కర్ర విసిరితే అది కిందపడి కాస్సేపు తన్నుకుంది. ఆవును చేజేతులా చంపానని పశ్చాత్తాపపడ్డ పాదరీ, ఆవు యజమానవరో తెలుసుకోడానికని షణ్ముఖ శర్మకు కబురు పెడతాడు. అతగాడు వచ్చి, అది ఫలానా వాడిదనీ, ఆవు హిందువులకు పవిత్ర జంతువు కనక, దాన్ని చంపినందుకు అల్లకల్లోల మవుతుందనీ భయపెట్టి అతని దగ్గర దండిగా డబ్బు లాగాలని చూస్తాడు. కానీ, పాపం! అతని కోరిక తీరకముందే ఆవు చలుక్కున లేచి అక్కణ్ణించి గొంతుతుంది. (గోవు - గోమాయువు).

‘దెయ్యం చల్లగా ఉండాలిగాని. . .’ అన్న కథలో, గేదెల పున్నమ్మ, పక్కింట్లో (యజమానులు కాని, కిరాయిదార్లు కాని) ఎవరూ లేకుండా ఉంటే తన గేదెలు దొడ్లో స్వేచ్ఛగా విహరించవచ్చని, ఆ ఇంట్లో దెయ్యం ఉందని ప్రచారం చేస్తుంది. భూతవైద్యుడు దాన్ని ఖాయపరుస్తాడు. అలాటి పాగుబోతు, కుళ్ళుబోతు, వదరుబోతు పున్నమ్మనే దెయ్యంవేషం వేసి హడలగొట్టి పంపేస్తాడు, ఇంటి యజమాని కొడుకు.

‘కొల్లగొట్టడం కోటి రకాలు’ అని తెలిసిన గురుమూర్తి, తాను చేయించే కాంట్రాక్టు పనిలో సగానికి సగం కమీషను కొట్టడంలో విశేషంలేదు (గుట్టు తెలుసుకో, చెట్టు దులుపుకో).

ఇంకో కథలో, నీలాచలమనే అధికారి, తనకు ‘కావలసిన’ అమ్మాయికి ఉద్యోగ మిప్పించడానికి, తన కొడుకు సిఫార్సు చేసిన అబ్బాయిని అనర్హుడుగా నిర్ణయించడానికి దామోదరమనే స్నేహితుడి సలహా బాగా ఉపకరిస్తుంది (స్నేహం).

మనస్సు మాటా చేతా కలిస్తే త్రికరణ శుద్ధి అవుతుందన్నది కద్దు. అలా ఎంతమంది పాటిస్తున్నారని అడగవద్దు. అంతా దాన్ని పాటిస్తే ఇక జగన్నాటక ప్రదర్శనకు ప్రేక్షకులే కరువవుతారు.

‘అడితప్పరాదు; అనభ్యపదములు ఉచ్చరింపరాదు; కన్నతల్లి మనసు కష్టపెట్టెరాదు; లేనివారిని నీచముగా చూడరాదు; దొంగతనము చేయరాదు’ – అంటూ పెద్దవాళ్ళు తాము చెప్పే సూత్రాలను పాటించడం లేదని పిల్లలకు తెలుస్తుంది (పిల్లలే బుద్ధి చెప్పాలి).

సంసార తాపత్రయం తగ్గించుకుని పరమాత్మను పరిశోధించమని తన స్నేహితుడి కొడుక్కి సలహా ఇచ్చిన పెద్దమనిషికి, తాను పైసా పైసా పోగు చేసుకున్న 150 తులాల బంగారాన్ని దోచుకుపోయినప్పుడు చూపూ మాటా పడిపోతాయి (సంచితార్థం).

స్వార్థంకానీ, అసూయకాని తమకు ఏమాత్రం లేకపోయినా ఇతరుల విషయంలో అనవసరంగా జోక్యం చేసుకొని అనుచిత సలహాలిచ్చి కొంపలు ముంచేవాళ్ళు కొందరుంటారు. ‘మమ్మల్నిలా బతకనివ్వండి’ కథలో పాత్ర అయిన ఒక రచయిత అలాటివాడు.

ఉచిత సలహాదారులకు పెద్దన్నలు వదరుబోతులు – కొండోకచో, సుత్తికొట్టుడుగాళ్ళు. అలాంటి పేషెంటుకు నోరు కుట్టెయ్యమని ‘డాక్టరు బాబుకో దరఖాస్తు జాబు’ రాయాలనిపిస్తుంది కథకుడికి. ‘భూభారం మనుమలూ – శిరోభారం స్త్రీలూ’ లో వెంకటాచలం దంపతులూ, ‘సుత్తి ముత్తాతావళి’ లో సూరన్న దంపతులూ ఆ డాక్టరు చికిత్సకు అర్హులయిన వాళ్ళే.

పెద్దగా పనీ పాటూ లేనివాళ్ళకు సుత్తికొట్టుడుతో (అది ‘ఆత్మ సుత్తి’ కావచ్చు, ‘పరసుత్తి’ కావచ్చు) బాగానే కాలక్షేపం అవుతుంది. కాని ప్రభుత్వ కార్యాలయాల్లో అదేపనిగా సాగదీస్తూండే కార్య నిర్దుపాణా విధానం మాత్రం కాలపాశంగా తయారవుతుంది. మెడికల్ బిల్లులు పాసే చేయవలసిన ప్రభుత్వ యంత్రాంగం అడే భాగీతాల్ని ఆచ్యుగుద్దినట్టు రాసిన కథ, ‘తమరు కాలంచెయ్యండి, తద్దినాలు పెట్టకపోతే అడగండి’.

ఇలా యంత్రాంగాలు తగలబడుతున్నందువల్లే జనంలో నిరాశ ప్రబలుతుంది. తిరుగుబాటు జరుగుతుంది. విప్లవ భావాలు నాటుకొంటాయి. ఎదుటివన్నీ ఘోరాల్ అనిపిస్తాయి. సౌందర్య ప్రియుడైన జోగారావు, డి.ఎన్.పి. బంగళా ఆవరణలో పెరిగిన చక్కని గులాబీలను చూసి ఆనందిస్తాడు. కాని అతని స్నేహితుడు సుధాకర్ నిరుత్సాహపరుస్తాడు. “ఈ పూలతోట ఎవరి బాబుగారి సొమ్మండి?

ఇంతింత గులాబీల వెనక అంతంత ముళ్ళుంటాయి. వీటితోపాటు వాటిని గమనిస్తే గాని మీరు అర్ధిస్థు కాలేరు,” అంటాడు (ఇలా అయితే దేశం బాగుపడజ్జే).

రచయితల్లో కొందరు సాహిత్యపు విలువలకు కట్టుబడే వారయితే మరికొందరు అర్జుంటు కీర్తికోసం, అర్జుంటు ధనార్జన కోసం వెంపర్లాడే వాళ్ళు ఉంటారు. అటువంటి వాళ్ళమీద అధిక్షేపంగా రాసిన కథ ‘సరస్వతికి జబ్బు చేసింది’. భాషా సాహిత్యాల్లో పెద్ద డిగ్రీలూ బంగారు పతకాలూ సంపాదించిన వాళ్ళుకూడా అరకొర పరిజ్ఞానం పల్ల ఎలాటి దుర్మ్యాఖ్యలు చేస్తారో తెలిపే కథ ‘కంటకాభరణం’. “డాక్టరు ధైవలీల పాఠాలు వినే తెలుగు పిల్లలు ఏన్నె పోతారో”, అని బాధపడతాడు రాము.

ఇవి ఇలా ఉండగా, ఈనాటి పత్రికలు, సినిమాలు కుర్రవాళ్ళను ఎలా తప్పుదారి పట్టిస్తున్నాయో, అమాయకులకు ఎంత హాని చేస్తున్నాయో తెలిపేకథ ‘దైవకార్యం’.

స్త్రీ పురుషుల కామ ప్రవృత్తి ప్రకోపం ఈ సంపుటిలో చాలా కథల్లో కనిపిస్తుంది. ‘వాళ్ళాయన కామసూత్రాలు’, సర్వే ‘జనానా’ సుఖినోభవంతు, పిచ్చి తల్లీ వెరి మారాజా, శీలం చిరునామా, తమ మగసిరి తగలేసిరి, తాతా పెళ్ళాడతావా? - వంటి కథల్లో అది ప్రస్ఫుటమవుతుంది. ‘రంకుల రాట్న’ మంటే ఎంత సరదా పడతారండీ, పాత్రజనాలు! ఎవర్నీ నిరాశపరచ గూడదు కదూ, అవసరాలవారూ?

మానవజీవనంలో లైంగిక సుఖం ఎంత ప్రముఖమయినప్పటికీ అదొక్కటే జీవిత సర్వస్వం కాదని అందరికీ తెలుసు. శారీరకంగాను, మానసికంగాను సరిచూసుకోవలసిన, సర్వభాటు చేసుకోవలసిన కష్టముఖాలు అనేకం ఉన్నాయి. అనేక సమస్యలను పరిష్కారం చేసుకోవలసి ఉంటుంది. ముఖ్యంగా, స్త్రీల సమస్యల పట్ల సమాజంలో అవగాహన పెరగాలి. స్త్రీకి, వ్యక్తిగా ఎదురయే శారీరక, మానసిక సమస్యలు కొన్ని. వాటిలో ఉద్యోగినులవి కొన్ని, కేవల గృహిణులవి కొన్ని. ఉద్యోగినుల్లో వివాహితలవి కొన్ని, అవివాహితలవి కొన్ని. భార్యా భర్త సుబంధాలవి కొన్ని. అధికారులకూ ఉద్యోగులకూ సంబంధించినవి కొన్ని. ఇలా రకరకాలుగా, విస్తృత కార్యరంగంలో ఉన్న పరిస్థితుల్లో, ఇమడలేక, విడిచిపోలేక, పరిస్థితులను మార్చలేక సతమతమయే మహిళలు ఉన్నారు. పరస్పర సహకారం, సానుభూతి కొరవడినప్పుడు సమస్యలు జటిలమయి విసత్కర పరిణామాలకు దారితీస్తాయి. సమాజంలో ప్రతి ఒక్కరూ కోరుకొనే సుఖ శాంతి సౌభాగ్యాల లోపిస్తాయి.

ఈ అంశాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని చేసిన రచనలు తెలుగులో వెలువడుతూనే ఉన్నాయి. ఇటీవల కొంత కాలంగా స్త్రీల సమస్యల మీద దళితుల సమస్యల మీదా ప్రత్యేక శ్రద్ధతో చేసిన రచనలు చాలా వస్తున్నాయి. స్త్రీల సమస్యల పట్ల సరయిన అవగాహనతో, నిర్దిష్ట లక్ష్యంతో రచనలు చేసిన వారిలో రామకృష్ణారావుగారు ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోదగ్గవారు.

ఒక కథలో సరస్వతి, ఇంటిడు చాకిరీ చేస్తూ, అందరి సదుపాయాలూ చూస్తూ మెప్పు పొందుతూ ఉంటుంది. అమెకు అదొక తృప్తి. కాని రేచతి దృష్టి వేరు. సరస్వతి తన వ్యక్తిత్వాన్ని చంపుకొని శ్రమ దోపిడికి గురి అవుతోందన్నది ఆమె అభియోగం. అదే పనిగా చాకిరీ చేసి ఆరోగ్యం చెడ్డగాటకున్నందువల్లనే ఒకప్పుడు గులాబీ పువ్వులా ఉన్నది ఇప్పుడు పూచిక పుల్లలా తయారయిందని అంటుంది. ప్రతి మనిషీ పనితోబాటు, తగినంత విశ్రాంతి, శారీరక మానసిక ఆరోగ్యాలూ అవసరమన్న

సంగతి ఎవరూ కాదనరు. మనిషి యంత్రంగా మారిపోకుండా వివేకంతో వ్యవహరిస్తూ ఇంట్లో ఉన్న ఇతరుల సహాయ సహకారాలు లభించేటట్లు చేసుకోవడం మంచిదన్న స్ఫూర్తిని కలిగించే కథ 'జైకి బహువచనం జైలు'.

ఒక కంపెనీ జనరల్ మేనేజరు దిలీప్, తన సైన్ జయంతితో అప్పుడప్పుడు సరదాలు తీర్చుకొని తనకు పెళ్ళి అయిన తరువాత ఆమెకు బర్తరఫ్ నోటీసు ఇస్తాడు. తన బతుకు తెరువుకు ప్రమాదం ఎదుర్కొన్న జయంతి, దిలీపును బెదిరించి, "మీరు బతకాలంటే మమ్మల్ని బతకనివ్వక తప్పదు, డోంట్ ఫర్గెట్!" అని చెప్పి బర్తరఫ్ కాయితాల్ని చింపి- అతని మొహాన విసిరి వినవిసా వెళ్ళిపోతుంది (ఆడపడుచులం కాదు, కోడైత్రాచులం).

ఆధునిక జీవన సరళిని గురించిన అవగాహనతో, స్త్రీల బాగోగులను గురించి ఊహిస్తూ అనే స్నేహితురాలి చేత దుర్గకు చెప్పించిన కథ 'ఇదేమైనా బాగుందా'.

చదువులకో, ఉద్యోగాలకో బయటికి వెళ్ళే యువతులు తమకు ఎప్పుడు ఏ ప్రమాదం వస్తుందోనన్న జంకు విడవాలనీ, ప్రతి విషయానికీ పురుషుల మీద ఆధారపడకుండా తమకు తాము స్వతంత్రంగా, ధైర్యంగా వ్యవహరించాలనీ సూచించే కథ 'ఎవడేం చేసిపోతాడో ఏమో!'

"మగవాళ్ళను మోసగాళ్ళుగా తయారుచేస్తున్నారు పతివ్రతలు", అంటూ ఫిర్యాదుచేస్తూ రాసిన కథలో ఒక వసుంధర, తన భర్త కళ్యాణితో కాపురం పెట్టినా అతనిమీద కోర్టులో కేసు పెట్టడానికి అంగీకరించదు. మరో వరలక్ష్మి, తన భర్తకూ అతని మేనమామ కూతురుకీ తాను అడ్డులేకుండా ఉండడానికి, కొడుకును తీసుకుని పుట్టింటికి వెళ్ళిపోతుంది. "వారివారి జీవితాలు నిర్దేశించిన ధర్మసూత్రాలు వారికి వేరే ఉంటాయి. వాటికే కట్టుబడతారు" (ఈ ఆదాళ్ళతో ఇదే చిక్కు).

ఈ మాదిరిగా, స్త్రీ సంబంధమయిన వివిధ సమస్యలను రచయిత, సృష్టమయిన అవగాహనతో చిత్రించినట్లు తెలుస్తుంది.

వెలుగు నీడలు సయ్యాటలాడే ఈ జీవనరంగంలో ఒక్కొక్క ఘట్టంలో నీడలు పారేది ఎక్కువ, వెలుగు పారేది తక్కువ. మరికొన్ని ఘట్టాల్లో వెలుగు వెల్లువయి పారగా, నీడలు నిలువరించుకోజాలవు. మట్టిగడ్డ అనుకున్నది కూడా మణిఖండికలా మెరుస్తుంది. మంచి చెడ్డల కలగలుపునే మానవ ప్రవృత్తిగా మన్నించినప్పటికీ వెలుగును మింగే చీకటి ముసిరితే ఎవ్వరూ హర్షించరు; మంచిని వంచనచేసే చెడ్డకు అడ్డు చెప్పక మానరు. మంచిని పెంచాలనీ చెడ్డను చెండాడాలనీ ఆశించడం సహజమే అయినప్పటికీ మానవ హృదయాశయాన్ని ప్రతి రచయితా ప్రత్యక్షంగా ప్రచారం చెయ్యడు; వరోక్షంగా తలపింప జేస్తాడు. రామకృష్ణారావుగారి కథల్లో ఈ వరోక్ష సూచన మనకు కనిపిస్తుంది. మనుషుల్లోని దురాశలు, దౌర్బల్యాలు, దౌర్జన్యాలు, దుశ్చింతలు, దుర్భాషాలు వంటివి తమకూ ఇతరులకూ ఎలా హానికరమయినవో స్ఫురింపజేసి మేలు కలిగించే వాటిని అలవరుచుకోవాలనీ అందరిలో పంచుకోవాలనీ రచయిత ఉద్దేశించినట్లు గ్రహించవచ్చు.

ప్రేమ, సానుభూతి, సహకారం, సేవాపరత్వం, విశాలహృదయం, ఉపాయశాలిత్వం, ధీరత్వం, ఆనంద పారవశ్యం వంటి మేలిగుణాలమీద ఎక్కువ వెలుతురు ప్రసరింపజేసి వాటిని ఉద్దీపింపజేసిన కథలు ఈ సంపుటిలో పదివరకు ఉన్నాయి.

ఒక కథలో, గాయత్రి అక్కగారు జబ్బుమనిషి. ఆమెను తమ ఇంటికి తీసుకువచ్చి ఏడాదిపాటు సేవచేస్తారు దంపతులు. అవిడ చనిపోయానాటికి గాయత్రి భర్త ఊళ్ళో లేకపోవడం నల్ల గాయత్రి సభ్యురాలుగా ఉన్న ‘సేవాదళ్’ వాళ్ళు వచ్చి అంత్యక్రియలు జరిపిస్తారు. వాళ్ళు చేసిన సహాయానికి తామెంతో రుణపడి ఉన్నామని గాయత్రి మాటిమాటికీ అంటూంటే ఆమెభర్తకు విసుగెత్తుతుంది. ఏడాదిపాటు తాము ఎంతో అవస్థ పడుతూ ఉన్నప్పుడు రాని సేవాదళ్ వాళ్ళు చివర ఒక్కరోజు వస్తే అదీ ఒక గొప్పైనా, అంటాడు ఆమె భర్త (చచ్చాకేనా సహాయం?).

ఎంత చాదస్తప్పు ముసలమ్మ అయినా మాతృ హృదయమూ మంచి మనస్సు ఉన్న మంగమ్మ మీద డేనియల్ కు గౌరవం ఏర్పడుతుంది. “నీతి నియమంలేని ఈ లోకంలో ఏదైనా దొరుకుతుంది, మంచి పొరుగు తప్ప” (తల్లి నీగూ-పిల్ల వేరూ).

‘అందచందాల కథ’ లో ఉన్నవి రెండు కథలు. శిల్పకళ నేర్చుకోవాలన్న ఆసక్తి ఉన్న ఇద్దరు స్నేహితుల్లో పెద్దవాడు ఒక కార్థానలో పనికి కుదిరి, తన జీతంలోంచి, చిన్నవాడు శిల్పకళ నేర్చుకోడానికి నెలనెలా డబ్బు ఇస్తాడు. అతన్నొక మంచి శిల్పిగా తయారయ్యేటట్టు చేస్తాడు. అందులోనే మరోకథలో, పెద్దమనిషి గంగాధరంగారు, తన కొడుకూ, మనమడూ పోయాక, కోడలికి తొందరలో మరో పెళ్ళి చేసేద్దామని తనకు తానుగా వియ్యంకుడికి చెబుతాడు.

‘కాంతికరణం’ కథలో శాంతమ్మ, విదేశంలో ఉన్న తన కొడుకు అక్కడొక క్రైస్తవ కన్యను ప్రేమించినా, పెద్దమనసుతో పెళ్ళికి అంగీకారం తెలుపుతుంది.

‘ముసలివాళ్ళంతా పాలిళ్ళనా?’ కథలో, పంచనుదారు శర్మగారు, ఉమ్మడి కుటుంబంలో ఉన్న ముసలివాళ్ళు - ఆడపని మొగపని అన్న పట్టింపు లేకుండా - తమకు చేతనయిన పనులన్నీ చేస్తూ తక్కిన వాళ్ళ శ్రమ కొంత తగ్గించాలని తోటి ముసలివాళ్ళకు ప్రబోధం చేస్తారు. “పెద్దల్ని గౌరవించవలెను- అనిపించుకోవాలంటే ముందు మనం పెద్దల్లా ప్రవర్తించాలి కదా!” అంటాడు.

‘కేరింతలు’ కథలో సాంబయ్య, ఆత్తింట్లో బాదలు పడలేక ఐదేళ్ళ పిల్ల అమ్మలతో వీధిన పడ్డ రాజ్యాన్ని అడుక్కొని, ఆమె కూతుర్ని పెంచి పెద్దచేసి ఆమె పెళ్ళికోసం డబ్బు దాచిపెడతాడు. తన పంచను దబ్బంతా నెలనెలా అమ్మలికే ఇచ్చేస్తాడు. చుట్టు పక్కలవాళ్ళ పిల్లలను చేరదీసి వాళ్ళను ముద్దు చేస్తాడు; కావలసినవి కొనిపెడతాడు; కథలు చెబుతాడు. “బాధ్యతల ‘చేదు’ కాదనని వారికే కదా, జీవితంలో తీపి తెలిసేది!”

‘చిల్లని ఎన్న చల్లని’ కథలోను, ‘మాష్టరు పీచు’ కథలోను ఉపాయశాలిత్వం కనిపిస్తుంది. ‘త్యాగమూర్తులున్నారూ జాగ్రత్త!’ లో సుబ్బారావు, అమాయకురాలయిన తన భార్య శిలాన్ని గురించి శంకించవలసినంతగా హెచ్చరించడానికి వచ్చిన తన పాత స్నేహితుడు రాంబాబుతో, మెచ్చుకోలు మాటలే అంటాడు, “చెడ్డపేరు వస్తే వచ్చిందని, నీలా కాపురాలు తీర్చి దిద్దే త్యాగమూర్తులు ఎక్కడోకాని ఉండరు”. తన భార్య శిలాన్ని గురించి తనకు చెప్పినట్లే తన శిలాన్ని గురించి తన భార్యకు కూడా చెప్పమని పట్టుబట్టే సరికి, అతగాడు మెల్లగా జారుకుంటాడు.

పిల్లల దృష్టికి, ప్రపంచమొక క్రీడారంగం. ఈ సత్యాన్ని రూపుగట్టించే కథ ‘ఆట’. ఇందులో బీద గుమాస్తా గోపాలరాజానికి, పుట్టిన ఆరుగురు పిల్లల్లో నలుగురే దక్కారు. భార్య చనిపోయింది. ముసలితల్లి పెళ్ళికాఫీ చెల్లెలూ అతని పోషణలోనే ఉన్నారు. అర్థికంగా ఎన్ని ఇబ్బందులు పడుతున్నా

ఆఫీసరుగారి పుట్టినరోజు కానుకకు చందామాత్రం ఇవ్వక తప్పదు. అలాటి ఆఫీసరు, రిటైరు కాబోయే ముందు పుట్టినరోజు కానుకలేవీ తనకు వద్దని ఉద్యోగులకు చెప్పేసి, జ్వరం వచ్చిందన్న కారణం రాసి ఆరోజు సెలవు పెట్టిన గోపాలరత్నాన్ని చూడ్డానికి వాళ్ళింటికి వస్తాడు. అతని తల్లి కంటి ఆవరోషముకూ చెల్లెలి పెళ్ళి కుదరడానికి మంచి ఇంట్లోకి మారడానికి ఉన్న అవకాశాలు చెబుతాడు. సాయంత్రం బడినుంచి వచ్చిన పిల్లల్ని చూసి పలకరిస్తాడు. వాళ్ళకు ఏవో కొనిపెడతాననీ కార్టో తిప్పుతాననీ చెప్పి తనతో రమ్మంటే, వాళ్ళు రామంటారు. ఒకరింట్లో పూసిన నీలమందారాన్ని చూడటానికి, చాకలివాడి గాడిదకు పుట్టిన ముద్దచ్చే పిల్లను చూడటానికి, సావలా డబ్బులిచ్చి ఏనుగునెక్కడానికి వెళ్ళాలని చెప్పి అక్కణ్ణించి పరుగెత్తుతారు. తన పిల్లలకు 'వ్యాపార లక్షణాలు' వట్టనందుకు గోపాలరత్నం సంతోషిస్తాడు.

పిల్లలు దేవుడిలాంటి వాళ్ళు. మాయామర్మాల ఈర్వ్యాద్వేషాలూ స్వార్థప్రయోజనాలూ కుట్రలూ కూహకాలూలాంటి అవలక్షణాలేవీ వాళ్ళకు ఉండవు. చుట్టుపక్కల మనుషులనూ పశువులనూ పక్షులనూ పూలనూ మొక్కలనూ మబ్బులనూ వాననూ చుక్కలనూ చంద మామనూ పరిసరాలన్నిటినీ ఉన్నవి ఉన్నట్లు ప్రేమిస్తారు; మైమరుస్తారు. అందరికీ ఆనందం పంచుతారు. పెద్దవాళ్ళంతా తమ అవలక్షణాలను వదుల్చుకొని పసిపిల్లలంత గొప్ప మనసు పెంచుకొన్నప్పుడు ప్రపంచంలో తమ ఉనికిని సార్థకం చేసుకోగలరన్న సత్యాన్ని ఈ కథ ద్వారా నిరూపించారు రామకృష్ణారావుగారు.

మొత్తం మీద, వివిధ కథలను పేర్కొంటూ, ఇంతవరకు చెప్పిన అంశాలన్నీ ఆయా కథల్లో నా దృష్టిని ఆకర్షించినవి; ఏకదేశమయినవి మాత్రమే. ప్రతి కథలోనూ ఇతరంశాలు కూడా ఉన్నప్పటికీ ప్రస్తావ విస్తరణకు పూనుకోకపోవడం గమనించవచ్చు.

కథనశైలి విన్యాసంలో, సంభాషణ నిర్వహణ పాటవంలో, నూతన పదబంధ కల్పనలో, జీవన చిత్రణలో, ప్రాత్రసౌషణలో అవసరాలవారు అత్యంత సమర్థులని కాని, సునిశితమైన హాస్య ప్రవృత్తిని - అప్పుడప్పుడు జబర్దస్తీ కూడా జోడించి- ఆద్యంతం ప్రదర్శించగలరని కాని ఈ నాడు కొత్తగా చెప్పవలసిన పనిలేదు. ఐదు దశాబ్దాలుగా ఆయన చేస్తున్న రచనలు ఆ వన్నెచిన్నెల మేళవింపుకి 'మెచ్చుతునకలే'.

అయితే ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవలసిన అంశం, కథలకూ పెట్టడంలో ఉన్న సాగసు. 'జైకి బహువచనం జైలు' దగ్గరినుంచి 'కంటకాభరణం' వరకు పెట్టిన పేర్లు - ఏ ఏడెనిమిదో తప్ప - తక్కినవన్నీ అద్భుతమయినవి. ఈయనలా పేర్లు పెట్టే పెరుమాళ్ళు రచయితల్లో లేరుగాక లేరు!

ఈ సంపుటికి 'పేకముక్కలు' అని ఎందుకు పేరు పెట్టారో మరి ఆయనకే తెలియాలి!

'వస్తువు, శిల్పం, భాషాశైలి' అన్న కథాంగాలతో మూడుముక్కలాట ఆడటంలో అవసరాల రామకృష్ణారావుగారు బహునేర్పరి అనీ కడుగడుపరి అనీ నేను చెప్పాలా?

అన్నట్టు, నాకు తెలియకదుగుతాను - చీట్లపేకలో ఎక్కడైనా ఏబైరెండు తురపుముక్కలే ఉంటాయా?

BRIDGE

ఇది రెండ్రాళ్ల మాట.

అదృష్టం కొంచెం తక్కువైనప్పటికీ చాతుర్యం ఉంటే గెలవగలిగే ఒక పేకాట.

వంతెన.

ఆయనెవరో అన్నట్టు; మొదటిది నాకురాదు, రెండోది పనికిరాదు.

మొదటిది పోరంకి దక్షిణామూర్తిగారు నిర్మించేశారు. రెండోది (“చాతుర్యం”) నాకు పనికిరాదు; పోనీ “అచ్చి”రాదు.

రామకృష్ణారావు నేనూ 1949 నుండి స్నేహితులం.

స్నేహితుల మధ్య సమాచారం స్వభావాలూ ఒకరికొకరివి తెలుస్తాయి. సమాచారాన్ని అందిస్తాం గానీ స్వభావాలమీద వ్యాఖ్యలు చేసుకోం. అందుకే కాబోలు ఎవరో అన్నారు: Never judge a friend – అని.

నేను 1994లో “పనిచెయ్యడం” మానేసేను – అతనింకా చేస్తూనే ఉన్నారు. అతనికి పనిచేసి మెప్పించడమే కాదు; పనిచేయించుకుని సాధించడం కూడా ఒచ్చును. (మళ్ళీ రెండ్రాళ్ల మాటలు రెండు పడ్డాయి : “పనిచేయించుకోడం”, “సాధించడం”. . . . . వదిలేద్దాం).

కొంతకాలం కిందటి దాకా సినిమా ప్రకటనల్లో – అంటే పత్రికల పేజీల్లోనూ, వాల్ పోస్టర్ల మీదానూ – “నేడే చూడండి!” అని కూడా చేర్చేవారు. దానికి అవసరాల రామకృష్ణారావు వ్యాఖ్య: “రేపుండదు” అని. ఈ వ్యాఖ్య ఆధారంగా “ఎవ్వీయల్” బాపుగారి చేత ఒక బొమ్మ వేయించి, తాను గౌరవ సంపాదకుడుగా ఉండిన ఒక మాస పత్రికలో ప్రచురించేరు. (తరువాత ఆ పత్రిక “నేడే చూడండి, రేపుండదు” అన్నట్టుగా ఆగిపోయింది; అది వేరే సంగతి)

సినిమాల నాణ్యత మీద అయితేనేమి, వ్యక్తుల విపరీత బుద్ధుల మీద అయితేనేమి, సంస్థల పెడధోరణుల మీద వైతేనేమి, అవసరాల రామకృష్ణారావు వ్యాఖ్యలు అలా క్లుప్తంగానూ, చురుగ్గానూ ఉంటాయి. అవి, తగలవలసిన వాళ్ళకి, తగల వలసిన చోట, లేదా తగల కూడని చోట్ల – తగిలినా; అందులో కోపం తెచ్చుకోవలసిన దేదో వుందన్న సంగతి వాళ్ళకి స్ఫురించక పోవడం అవసరాల రామకృష్ణారావు హాస్యంలో ఒక ముఖ్యమైన లక్షణం.

సంచలనాత్మకమైన రచనలతో గాని, “పామాజిక స్పృహ”తో గాని; ధగధగ లాడి పోతుండానే; పాతక చూడయాల్లో చెరగని ముద్ర వేయగలిగిన పమర్థులైన రచయితల్లో అవసరాల రామకృష్ణారావు ఒకరు. అరవై శాతం రంజక శక్తి, నలభై శాతం వికాసం కలిపి “ఇన్స్పైంట్”

రచనలు చెయ్యగలరాయన.

1948 ప్రాంతంలో ఖాసా సుబ్బారావుగారు నడుపుతూ ఉండిన “తెలుగు స్వతంత్ర” వారపత్రికలో అవసరాల రామకృష్ణారావు కథలు చాలా తరచుగా అచ్చపుతూ వుండేవి.

ఆ పత్రికకి ఎడిటర్ ఖాసా సుబ్బారావుగారి పేరే ఉండేది కాని, అసలు ఎడిటర్ గోరాశాస్త్రి గారేనని అందరికీ తెలిసే వుండేది. గోరాశాస్త్రి గారు ప్రోత్సహించినంత ధైర్యంగా ప్రతిభను ఎవరో గాని ప్రోత్సహించగలిగి వుండేవారు కాదు. అవసరాల రామకృష్ణారావు కథలు వారం విడిచి వారం, ఒక్కొక్కప్పుడు వరసగా మూడు నాలుగు వారాలు కూడా ప్రచురించే వారు ఆయన. అలా అని రామకృష్ణారావు “స్వతంత్ర” రచయిత అని బ్రాండ్ చేసుకుండా మిగిలిన పత్రికల్లో కూడా అంత వుంఖాను వుంఖంగానూ రాసేవారు. వినోదాన్ని, చిత్రగుప్తు, సూర్యప్రభ, కథాంజలి, ఆంధ్రమహిళ, గృహలక్ష్మి లాంటి తక్కువ సర్క్యులేషన్ గల పత్రికలకి కూడా ఆయన రాసేవారు. బాల, చందమామ, ఆంధ్రపత్రిక వీక్లీ స్వతంత్ర, ఆనందవాణి లాంటి భారీ ఆదరణగల పత్రికలకీ రాసేవారు. క్లాస్సిక్, మాస్ నీ ఏకకాలంలో రంజక స్థితికి తీసుకు వెళ్ళగలిగే రచనలు ఆయనవి. ఖచ్చితంగా చెప్పవలసి వస్తే అవసరాల రామకృష్ణారావు హాస్య ధోరణిలో చేసిన రచనల్లో కూడా పడి పడి నవ్వువలసిన వాటికంటే సున్నితమైన బాధల్ని అంతకంటే సున్నితంగా అనుభవించజేసేవి అధికం అని చెప్పాలి. చమత్కారానికి అందేసిన చెయ్యి రామకృష్ణారావుది.

రామకృష్ణారావు తన పాఠకుల్ని ఆకట్టుకునే మార్గాల్లో తన రచనలకి శీర్షిక పెట్టడం ఒకటి. “ఎవడితో నైనా లేచిపోదూ?” – “డబ్బు సంపాదనార్థాదు” – “తమరు కాలం చెయ్యండి, తద్దినాలు పెట్టకపోతే అడగండి!” – “తమ మగసిరి తగలేసిరి” – అని కథానికలకి టైటిల్స్ పెట్టడం, తద్వారా తన కథల్ని చదివించుకోడం ఆయన ప్రత్యేకత. నవలలకైనా సరే; “సంపెంగలా, సన్నజాజులా” – “మేం చేసిన తప్పు మీరూ చేస్తారా?” – “అమ్మకానికో అబ్బాయి” – లాంటి టైటిల్స్ ఆయనే పెట్టగలరు. కథల సంపుటానికి “అర్థమున్న కథలు” – “అయిదు రకాల ఆత్మ హత్యలు” లాంటి టైటిల్స్ పెట్టి (లోపల ఆ శీర్షికల్లో ఏ కథలూ లేకపోయినా సరే) – పుస్తకాలు వెయ్యగలరు. లెక్కలలో తమాషాలు సజ్జక్తుగా నిర్వహించే సీరియల్స్ ‘మేధ మే tricks’ అనగలరు. “ఇసక తక్కిడా పేడ తక్కిడా” అని నుడికారం చెయ్యదగిన కథకి “కేటూ-డూస్లికేటూ” అని నామకరణం చెయ్యగలరు. కథ, నవల, బాల సాహిత్యం, అనువాదం, పాట, పద్యం, నాటిక వంటి ప్రక్రియలన్నిటా తన సామర్థ్యం చూపిన అరుదైన రచయిత అవసరాల రామకృష్ణారావు.

రామకృష్ణారావు 1931లో పుట్టేరు. వాళ్ళ నాన్నగారు బ్రిటిష్ దొరల కాలంలో డిప్యూటీ కలెక్టర్ గా పనిచేసేరు. (అప్పట్లో ఐ.సి.ఎస్. లనే కలెక్టర్లుగా నియమించాలని ఒక నియమం ఉండేది; లేకపోతే జగన్నాథరావుగారు కలెక్టర్ గానే రిటైర్ అయి ఉండేవారు). చదువులో చురుకుదనం పోగొట్టుకోకుండా సాహిత్యం మీద అభిరుచిని పెంచుకుంటూ వచ్చిన రామకృష్ణారావు ఇరవై మూడో ఏట ఒకటి, ఇరవై నాలుగో ఏట ఒకటి ఆంధ్రపత్రిక వీక్లీ వారి

కథల పోటీల్లో బహుమతులు గెల్చుకున్నారు (ఆ బహుమతులు యాభై రూపాయలకి మించి ఉండేవి కావు; అయితే అవి ఎంత ప్రతిష్టాత్మకమైనవో అప్పటి వాళ్ళకి తెలుసు). 1969 నాటికే ఆయన సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు విజేత (అది, “అర్ధమున్న కథలు” అనే కథా సంపుటానికి).

రామకృష్ణారావుకి తెలుగు భాష అంటేనూ తెలుగు సంస్కృతి అంటేనూ వల్లమాలిన ప్రేమా, గౌరవం. జీవిక కోసం ఇంగ్లీషు అధ్యాపకత్వం చేపట్టినా, అనవసరం అయిన చోట్ల ఇంగ్లీషు వాడడం చూస్తే ఆయనకి హేళనా భావం కలుగుతుంది (కోపం కాదు). కావ్యాలూ పురాణాలూ శ్రద్ధగానూ గౌరవంతోనే చదివినా, వాటిల్లో సంస్కృత సమాసాలూ వ్యర్థపదాలూ ఆయనకి హేళన భావాన్ని కలిగిస్తాయి. తాను చదివే వాఙ్మయానికి తాను సృజించే సాహిత్యానికి మధ్య “అవసరం” అయిన దూరాన్ని జాగ్రత్తగా కాపాడుకోడం రామకృష్ణారావు మార్గం.

రామకృష్ణారావు ఋజుమూర్త వర్తి. నియమం, సమయం ఆయనలాగా పాటించే వారు అరుదు. ఆ పాలన వల్ల తాను నష్టపోయినా సరే; పశ్చాత్తాపం; ప్రాప్తకాలజ్ఞత ఆయనకి కలగవు. వృధాగా ఉపకారాలు చేసేసే బుద్ధి తప్ప మరో వ్యసనం లేదాయనకి. “కష్టమైనను, ఇష్టమేనని” జార్జి ఆర్చర్ రచనలనే తన డాక్టరేటుకి సబ్జెక్టుగా తీసుకుని ఎల్.ఎస్.ఆర్. కృష్ణశాస్త్రి వంటి “కఠిన నియమాల గైడ్” ద్వారా పిహెచ్.డి. పట్టా సాధించారు. మంచి సంగీత సభల దగ్గిరా అట్టహాసాలూ భేషజాలూ లేని సాహిత్య సభల్లోనూ కనిపించడం ఆయనకిష్టం. కోపం వస్తే మితభాషి అయిపోడం, గర్వం కలిగితే తనలో తానే నవ్వుకోడం; ఆయన సాధనలు. ఇల్లు ఇరుకని ఇల్లాలికి అనారోగ్యమనీ జంకక; శరీరంలో చురుకుదనం, మనసులో మంచితనం, రాతలో చిలిపితనం కాపాడుకో గలిగిన తెలివరి. వీధిలో మందారాలూ, డ్రాయింగ్ రూంలో మత్స్యవతారాలూ (అంటే ఏకేరీయా) పెరట్లో మధుర స్వరాలూ (లవ్ బర్డ్స్) మనకి అవ్యాజంగా దర్శన మిస్తాయంటే ఆ వ్యక్తి శక్తి ఎంతో తెలుస్తోంది కదా.

రామకృష్ణారావుగారు తన జీవితంలో Prime Time అంతా ప్రవాసాంధ్రుడుగా గడిపేరు. అయినా సరే; ఆయన రచనలు పుంఖాను పుంఖాలుగా వెలువడడం, అవన్నీ ఎప్పటి కప్పుడు పుస్తక రూపంలో రావడం, ఒచ్చిన ఏడాది కల్లా అమ్మకాలయ పోయి ఆ ప్రచురణ కర్తలని సుఖ పెట్టడం— ఆనవాయితీ. ఆయన రచనలకి పుస్తకరూపాలు ఏర్పడినప్పుడల్లా ఇంతో అంతో నేపథ్య సంగీతం సమర్పించడం నాకు అలవాటు. కొన్ని పుస్తకాల విషయంలో నా సంగీతం “సమంగా రికార్డవలేదు”. అయినా సరే – ఈ ఉద్యమంలో ఓటమి లేదనే నేను అనుకుంటున్నాను. . . . .

‘జై!’కి బహువచనం “జై”లు!”

కంటి పరీక్ష పూర్తి కాగానే, ఆ ఊర్నించి బయల్దేరి ఈ ఊరు వచ్చినందుకు సంతృప్తి మిగిలింది ప్రభాకరానికి. ఫీజు ఎక్కువే కావచ్చు గాని ఎగ్జామినేషన్ థరోగా జరిగింది. అన్నిటినీ మించి డాక్టరు గారి అనునయ వాక్యాలు ఆయన్నెంతో సేద తీర్చాయి. “కుడి కంటిలో శుక్లం మెచూరయింది. మొదట దాని కాపరేషన్ జరగాలి. రెండో కన్ను ఇంకో ఏడాదిలో కాటరాక్టు ముదిరి ఆపరేషన్ కి సిద్ధం కావచ్చు. అందుకనే మొత్తమ్మీద విజన్ మీకంత పూర్గో ఉంది. అప్పుడే బాగా చీకటి పడిపోయింది. ఇంత రాత్రి వేళ ఎక్కడికి వెడతారా? మా బాయ్ ని మిమ్మల్నేదైనా లాడ్జి దాకా దిగబెట్టి రమ్మననా?” అన్నాడు.

“అక్కర్లేదండీ ఆటోస్టాండు దాకా రమ్మనండి, చాలు. రైల్వే స్టేషనుకి మాట్లాడుకుంటాను. పాసెంజర్లో వచ్చేస్తాననీ, స్టేషనుకి రమ్మనీ అబ్బాయికి చెప్పాను. నో ప్రోబ్లమ్” అంటూ థాంక్సు చెప్పి చేతికర్ర వట్టుకు నడుస్తూ ఆటో స్టాండు చేరుకున్నాడు ప్రభాకరం. అక్కడే అనుకోకుండా

కలిసింది సరస్వతి “మేష్టారూ, మీరా? ఎన్నేళ్ళైంది, ఎంతదృష్టం!” అనుకుంటూ.

పత్రికల్లో పేజీలు తిప్పినట్లుంటుంది, విద్యార్థులతో టీచర్ల పరిచయం, పాతికేళ్ళకి పైగా వేల కొద్దీ విద్యార్థులతో జ్ఞాపకాలయితే మరిను. పత్రికల్లో పేజీల్లో కూడా ఒకటో రెండో మరో సారి వెనక్కి తిప్పి చదువుకోవాలనిపిస్తుంది. అందుకే కలుసుకుని పదిహేనేళ్ళకి పైగా అయినా తన దగ్గర చదువుకున్న సరస్వతిని అట్టే ఇబ్బందిలేకుండా గుర్తు చేసుకోగలిగాడు ప్రభాకరం. అందుకే డాక్టర్ సలహాని తిరస్కరించినా సరస్వతి అవ్వనాన్ని అతడు కాదనలేకపోయాడు. మేష్టార్ని పక్కన కూచోబెట్టుకుని తన యింటి వైపు ఆటోని మళ్ళించింది సరస్వతి. ఇక దారి పాడుగునా ఆ కబుర్లే కబుర్లు. “మేష్టారూ మీరా రోజుల్లో మాకు చెప్పిన ఆ భర్తృపారి సుభాషితంలోని ఆ భాగం మీకు గుర్తుందా? ఏదనుకున్నారూ, ‘సాధు సద్గుణలవంబులు కొండలు చేసి మెచ్చుచున్’ అనేది. పుస్తకాల్లో చదివితే ఇలాంటి వాళ్ళుంటారా! అనుకుంటాం. ఎప్పుడు ఏ పుణ్యం చేసుకున్నానో అలాంటి ఇంట్లోనే పడ్డాను. మా అత్తగారూ, మామగారూ, మా ఆయనా అందరిదీ అలాంటి వేన్న పూన మనస్తత్వం. ఇక నా కొడుకు లిద్దరూ వంకలేని చంద్ర వంకలు... నిజంగానేనెంత అదృష్ట వంతురాల్లో, మీ కళ్ళతో మీరే చూస్తారూగా!”

నిజానికి ఆ మసక చీకటి వేళ, కంటి దృష్టి లోప భూయిష్టమైన సందర్భంలో, ప్రభాకరానికిసరిగ్గా చూసే అవకాశం ఎలాగా లేదు. అయినా ఏమల విందుగా ఆ అమ్మాయి అందిస్తున్న కబుర్లు మనసుకెంతో మధురంగా ఉన్నాయి. బాహ్యదృష్టికి అందిన కాడికి సరస్వతి కాస్త చిక్కిపోయిందేమో అనిపించింది. ఆమె వెలిబుచ్చే తృప్తి ముందు అది ఏ పాటిది!

అంతే కాదు ఇంటికెళ్లి సరస్వతి పిల్లల్నీ, అత్తమామల్నీ కలుసుకున్నాక, ఆ అమ్మాయి చెప్పిందాంట్లో ఆవంత అబద్ధం లేదనిపించింది.

ఎప్పుడో దశాబ్దంన్నర క్రిందట తనకి పారం చెప్పిన పంతులుగార్ని ఎంతో ఆస్వాయంగా ఆదరించి సకల మర్యాదలూ చేసింది సరస్వతి. వాళ్ళాయన క్యాంపు కెళ్ళేటట, చూపించలేక పోయినందుకు ఎంతో నొచ్చుకుంది. ఇంట్లో వాళ్ళు కంగారు పడతారు గనక వెళ్ళక తప్పదనీ, తెల్లారి ప్యాసెంజర్లో వెళ్ళి పోతాననీ ప్రభాకరం చబితే, అతి కష్టం మీద ఒప్పుకుంది. “మీరూ, పిన్నిగారూ వచ్చి మా యింట్లోనే దిగండి. మీ కంటి ఆపరేషన్ కి మా చేతనైన సహాయం చెయ్యనివ్వండి. ముందుగా రాష్ట్రీ నేనో, ఆయనో స్టేషనుకి వస్తాం” అని ఎడ్రసిచ్చింది.

మర్నాడు ఉదయం ప్రభాకరం వెళ్ళిపోయే ముందు సరస్వతి మామగారు అతన్ని సాగనంపుతూ అన్న ముక్కలు :

“మేష్టారూ, మా కోడల్ని బంగారం లాంటి మనసు. పెద్దలంటే ఇలాంటి గౌరవం, ఆదరణా ఈ కాలంలో ఎరగం. రోజుకో సారైనా ‘మా ప్రభాకరం మేష్టారు’ అంటూ మిమ్మల్ని తలుచుకుంటూ ఉంటుంది. తన పెళ్ళికి మీకు ఎలక్షన్ డ్యూటీ పడి రాలేకపోయారనీ, ఆ తర్వాత ఎక్కడికో బదలీ అయిపోయి మీ భోగటూలే తెలిలేదనీ నొచ్చుకుంటూ ఉంటుంది. నిన్న ఎంతో గోప్పరోజు, వడ్డే, ఈ రోజుకి ఎలాగో సర్దుకుంటానే ఆ మాత్రలు ఈ చుట్టు పల్ల దొరకవే తల్లీ అంటే అలాకాదని, ఆ చిరు చీకటి వేళ అంత దూరమూ పరిగెత్తింది. దాని మంచి మనసుని దేవుడు గ్రహించాడు. లేకపోతే అక్కడే ఉన్న అస్పత్రికి మీరు పరీక్ష నిమిత్తం రావటమేమిటి చేప్పండి? మేం ఈనాడు

ఇలా ఈ వృద్ధాప్యంలో సేవలు పొందుతున్నామంటే ఆ నాడు మీరిచ్చిన శిక్షణే కారణం.”

అత్తగారు కూడా ప్రతి కలిసింది.

“దానిల్లా మా ఇల్లా అని వేరు వేరు లేవు. ఏ మాత్రం మొహమాట పడకుండా ఈ సారి మీరు మా ఇంట్లోనే దిగండి. మీ లాంటి వారు ఇన్నాళ్లకి మా ఇంట్లో కాలుపెట్టారు, ధన్యులం.”

కేవలం మాటలతోనే వారు సరిపెట్టలేదు ప్రభాకరం చేతితో కొత్త బట్టల జత ఒకటి పెట్టి నమస్కరించారు. వారి ఆప్యాయత అతన్ని ఊపిరి పీల్చుకోనివ్వలేదు..

“చూడండి, నా సొంత పని మీద వచ్చాను. ఇప్పుడు మీరిలా ఇస్తే పుచ్చుకోడానికి నాకు బాగుండదు. ఏదైనా శుభకార్యానికి పిలవండి అప్పుడు ఒచ్చి పుచ్చుకుంటాను.”

వారి నెలాగో కాదన్నా ఆటో దాకా తనని సాగనంపినసరస్వతి బట్టల ప్యాకెట్టు ఆటోలో పెట్టోస్తే తీసి కింద పడెయ్యడం అతని వల్ల కాలేదు. ఆటో కదిలి పోతుండగా చెయ్యి ఊపుతూ సరస్వతిని ప్రేమగా చూశాడు. ముందు రోజు తన కన్ను తనని దగా చెయ్యలేదు గాని బాగా చిక్కిపోయినట్లు మాత్రం అనిపించింది. సరస్వతి ఎప్పుడూ సన్నమే అనే మాట అతనికి తెలిసిందే కాని మరి ఇంతగానా!

ఆటో పొడుగైన ఆ వీధి చివర దాకా వెళ్లిందో లేదో, ఇంచుమించు ఎదురుగా వచ్చేసి ఓ అమ్మాయి “ఏయ్ ఆటో ఆపు!” అని అరచింది. ఆటోవాడికి బ్రేక్ వెయ్యక తప్పలేదు.

‘సారీ, నా కంకార్లో నేను అపు చేశానే కాని లోపల ఎవరో పాసింజరున్నారని చూసుకోలేదు..’ అంటూ అతనికి సారీ చెప్పుకుని ప్రభాకరం కనపడగానే “హా ఏక్సిడెంట్ లో! మా తెలుగు మాష్టారు ప్రభాకరరావుగారు కాదు కదా!” అంటూ ఆ ఆటో వాడ్ని రెండూపాయిలిచ్చి పంపేసింది. ఆ పక్క నున్నదే తను అద్దెకున్న వాటా అనీ, కాఫీ తాగి వెళ్లందే కుదరదనీ, అతని బ్యాగ్ పట్టుకు ముందుకు నడిచింది. “మళ్ళీ పాసింజరు అందదు తల్లీ!” అని అతనెంత గోల పెట్టినా వినలేదు.

ఇంతకీ అనుకోని ఈ ఆతిథ్యాల ద్వయంలో ఆ రెండో వ్యక్తి ఎవరో ప్రభాకరానికి ఓ పట్టన గుర్తు రాలేదు.

“ఎప్పుడో ఎన్నేళ్ల కింద చదివిన అమ్మాయిలో గర్బ పట్టానంటున్నారు. నేను మీ దగ్గర చదువుకుని నాలుగేళ్ళు కూడా దాటలేదు. నేనేం పాపం చేశాను మేష్టారు! నాపేరు రేవతి. ఇంకా గుర్తురాలేదు కదూ? డిబేటింగ్ కాంపిటీషన్ లో నాకు ఫస్ట్ ప్రైజ్ ఇస్తూ ‘మాటల్లో పూటుని భరించలేను గాని నీ వాగ్దాటిని కాదన లేను’ అన్నారు. అది గుర్తులేదూ?”

“ఏదో గుర్తుస్తున్నట్టే ఉంది. ఎందుకుకాదనడం! అనుకుంటూ “అవునవును గుర్తొచ్చింది.” అనేశాడు ప్రభాకరం.

మాంచి స్ట్రాంగ్ కాఫీ ఇస్తూ రేవతి తన గురించి చెప్పింది. ఎమ్మే అయిందిట, ఈ మధ్యే యూనివర్సిటీలో రీసెర్చ్ స్కాలరుగా ఎంపైచేసిందిట. అందాకా ఏదో ట్యూటోరియల్ కాలేజీలో పని చేస్తోందిట.

“పై ఊళ్లో కావరం పెట్టి, ఆడపిల్లని ఇంకా చదివి ఎవర్ని ఉద్దరిస్తావమ్మా?” అనుకున్నాడు ప్రభాకరం. ఆ మాటే అనేశాడు. “ఏమో అనుకున్నాను. నాదే పారపాటు పెద్దాళ్ళ బుద్ధులెప్పుడూ ఒకలాగే ఉంటాయి. మేమే మారాలి.” అది రేవతి తనలో తనే అనుకుంటున్నట్లు.

అలాంటి జవాబు ఆమె నుంచి ఆశించని ప్రభాకరం తెల్లబోయాడు. కాలి వేలితో నేలని గోకుతూ ఆమె ఇలా కొనసాగించింది. “ఏం చెయ్యమన్నారు? మమ్మల్నిలా అనిపిస్తున్నది మీరే. మా అమ్మా, నాన్నా కూడా ఇదే వరస. ఇలా నేను వేరే ఊళ్లో నా మటుకు నేను జాబ్ చెయ్యడానికెంత పోరాడవలసి వచ్చిందో మీరు ఊహించలేరు. పోనీ ఇక్కడైనా పీస్పుల్ గా బతకనిస్తారా? ఏ ఉత్తరంలో అయినా అదేమాట!”

“ఏమాట?”

“ఇంకే మాట, నా పెళ్ళి మాట! జీవితంలో అన్నిటి కన్నా అదే ముఖ్యమైనట్టు! ఆఖరికి నేనేం రాయవలసి వచ్చిందో తెలుసునా మేష్టారూ? ఏం చెప్పమన్నారు కర్నూ!”

రేవతి వాళ్ళ నాన్ననిలా హెచ్చరించిందట.

‘చూడు నాన్నా, అమ్మకి కూడా చదివి వినిపించు ఎన్నో సార్లు రాశాను మీ ఉత్తరాల్లోనా పెళ్లి ప్రసక్తి తీసుకు రావద్దని, మీరు నా రిక్వెస్టుని లెక్కపెట్టడం లేదు. ఇక ముందు మాత్రం అది తీసుకురావద్దు. తీసుకువచ్చారో -

1. ఇక నా నుంచి జవాబు ఉండదు.

2. ఆడ పిల్ల పెళ్ళి మీద ఇంతటి అనవసర ప్రాముఖ్యం మన దేశంలోనేమా... అదే అయితే స్టేట్సుకి ఎఫైరేసి నేను మీ మీద పగతో పారిపోవలసి ఉంటుంది.

“ఇది మీ మీద పగతో రాసింది కాదు. నా వ్యక్తిత్వం రక్షించుకునే ప్రయత్నం.” రేవతి చెప్పడం అవగానే ప్రభాకరం లేచినిలబడ్డాడు టైమైందంటూ, ఉండండి ఒక్కనిముషం” అంటూ పక్కింటికి పరిగెత్తుకు వెళ్ళింది. అంత వెగంతోనూ తిరిగొచ్చి “ఇప్పుడే రైల్వే స్టేషనుకి పోన్ చేసి వచ్చాను. మీరు వెళ్ళే ప్యాసెంజరు గంట లేటట. ఇంకో అరగంట అయ్యాక తిరిగ్గా బయల్దేరవచ్చు. ఆ చేత్తో మా పని కుర్రాణ్ణి హోటలుకి పరిగెట్టించాను. ఇక్కడి మోడరన్ కేఫ్ లో ఉమ్మా పెసరట్టు చాలా బాగుంటాయి. తిని మరో డోసు కాఫీ తాగి మరీ వెడుదురుగాని...ప్లీజ్..

“మీరలా మంచం మీద పడుకోండి సార్. అన్నట్టు ఎంత సేపూ నా గొడవే చెబుతున్నాను మీరెందు కొచ్చారో చెప్పరూ. మరెవరో మీ ఎక్స్ ప్లైట్ మెంట్ ని కలుసుకున్నారన్నారు. ఎవరామె?”

ఆ ప్రశ్నతో లేని బలం వచ్చినట్లైంది ప్రభాకరానికి. పెళ్ళి అనేది ఆడదాని కయినా మగాడి కయినా ముఖ్యమూ, కాదా అనేది వేరే విషయం కాని, పెళ్ళి అయ్యాక కూడా ఎన్నేళ్ళయినా హాయిగా ఉండొచ్చు. సరస్వతి నెలకొల్పిన ఆదర్శం తలుచుకుంటే ఆమెకు బోధ చేసిన గురువుగా తన మనసు పులకించి పోతోంది. రేవతి ముందు అదెందుకు బయట పెట్టకూడదనిపించిందతనికి.

“నువ్వు ఈ చివర ఉంటే సరస్వతీ వాళ్ళిల్లు ఆ చివర ఉంది. నీలాగే ఆ అమ్మాయి కూడా ఒకప్పటి నా శిష్యురాలు. అనుకోకుండా నిన్ను రాత్రి శివశంకర్ ఐ క్లినిక్ సమీపంలో నన్ను కలసి వాళ్ళింటికి తీసికెళ్ళింది. నీ కంటి ఒక పదేళ్ళ పెద్దదేమో తను...”

“అయ్యో, ఇంత సేపూ మీరు చెబుతున్నది సరస్వతీ ఆంటీ గురించా? బాగా పాడుగ్గా తెల్లగా..కళ్ళజోడూ..ఆవిడేనా?”

“అ! ఆవిడే, ఆ ఇల్లూ, కాపురం ఆ అత్తమామలూ, పిల్లలూ చూస్తే ఎంత ముచ్చట వేసిందో... ఆవిణ్ణి నువ్వు ఎదుగుదువా?”

“అయ్యో రామా, సరస్వతి అంటే గురించి నాకు తెలిక పోవడం ఏమిటి మేష్టారూ! మూడు నెలల క్రిందటి దాకా వాళ్లు ఈ పక్కనున్న పెద్ద వాటాలోనే కదా అద్దెకుండే వారు. ఇప్పుడు మీరు వెళ్లిన ఇల్లు వాళ్లు కొత్తగా కట్టుకున్న సొంత ఇల్లు!”

“అలాగా?”

“ఒక్క రాత్రి పరిచయంతోనే మీరెంత తెలుసుకుంటున్నారు? ఏడాదిపై మాటగా నేను అంటేని స్టడీ చేసాను. ఊరుకోలేక ఎంతో చెప్పి చూసాను....వ్హే... అలాంటి వాళ్ళక మారరు సార్...”

ప్రభాకరం గుండె దడ దడలాడింది.

“ఏమిటి రేవతి నువ్వు చెబుతున్నది? సరస్వతి లాంటివాళ్ళు ఇక మారరంటావా? ఎందుకు మారాలిట? నువ్వేం తెలుసుకున్నావో ఏమో, నేను చూసింది చెప్తా విను. ఆవిణ్ణి వాళ్లత్తమామలు నట్టింట దీపంలా చూసుకుంటున్నారు. వాళ్ళాయనకి ఆవిడ ఆరో ప్రాణంట. ఇక పిల్లలకి సరే సరి, వాళ్లమ్మ వాళ్లకో దేవతా స్వరూపం!”

రేవతి వికృతంగా నవ్వుతూ చప్పట్లు కొడుతూ అంది. “ఎంత సరిగ్గా చెప్పేరు మాష్టారూ, భేష్!”

ప్రభాకరం ఆశ్చర్యంగా చూస్తూంటే రేవతి చెప్పింది.

“పెళ్లైన ఆడది ఎలా తయారవుతుందో మీ నోటిలో మీరు స్పష్టంగా చెప్పేరు. ఆడది ఒకరికి దీపంలా కనపడాలి. మరొకరికి ప్రాణంలా ఉండాలి. ఇంకొకరికి దైవంలా గోచరించాలి. మానవ స్వరూపం అని మాత్రం ఏ ఒక్కరికీ తోచకూడదు. అందుకే చూసి చూసి పెళ్ళనే ఊబిలోకి దిగడానికి నాకు దడ పట్టుకుంది!”

ఇలాంటి అరోపణ వినడానికి ప్రభాకరంలోని గురువు సిద్ధంగా లేడు. ఇదేదో తేల్చుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. వచ్చిన ఈ అవకాశం చేజార్చుకోడానికి రేవతి కూడా సిద్ధంగా లేదు. ఇంటి పక్క ఇంకెవరున్నా పట్టించుకోని విద్యాదాహం రేవతిది. అయితే ఓ సారి ఆమె సరస్వతి పట్ల కుతూహలం చూపే సంఘటన జరిగింది. ముందటేడు అవకాయ సీజనులో జరిగిన ముచ్చట అది రేవతి చెప్పుకొచ్చింది.

లైబరీ నుంచి వస్తూ తను సిటీ బస్ కోసం స్టాప్ లో వెయిట్ చేస్తూంటే, ఏదో బాగా బరువైన పేకెట్ ఒకటి మోసుకుంటూ సర్వతీ అంటే అక్కడి కొచ్చి “ఘాళి ఆటో ఏదైనా ఇబ్బడుతుందేమో కాస్తా చూసి పెడతావా అమ్మాయీ!” అంటూ అక్కడ కూలబడిందిట. తేరిపార చూస్తే తన పక్కంటి అంటే. తన పక్కంటిల్లోనే ఉంటుందని అప్పుడు గుర్తుకొచ్చి... “ఇదేమిటాంటీ, ఇంటి కింత దూరంలో ఈ వేళప్పుడు మీరు...”

‘ఇండాకే వెళ్ళి పోదామనుకున్నాను. ఆ కిరాణాకొట్లో బాగా రమ్మో ఉండి కుదిరింది కాదు.’

వస్తున్న ఆటోను బేరమాడి తనే బస్తాలాంటి పాకెట్ ను ఆటోలో చేర్చి ఇద్దరూ ఆటో ఎక్కేశారుట చేరే స్థలం ఒకటే కాబట్టి ఇంటికి చేరే దాకా అనేకం మాటాడుకున్నారుట. సరస్వతి వివరించింది.

“ఇవి మాడుగుల ఆవాలని ఓ స్రత్యేక రకం. కూరు ఆవకాయ అంటారు వినే ఉంటావ్. వాటికి ఇవే బావుంటాయని ఇత దూరం వచ్చాను. వచ్చినందుకు కాస్త శ్రమా, ఖర్చు అయితే

అయింది కానీ, ఒకటే రకం సరుకు దొరికిందనుకో. ఇక మన కళ్ళెదుట గానుగ ఆడించిన నువ్వుల నూనె అంటావా, అదృష్టవశాత్తూ మన వక్క పీథిలోనే దొరుకుతుంది. ఇక గొల్లప్రోలు పచ్చువిరవకాయలని ఉంటాయి. వాటికోసం ఒహర్ని పురమాయించాను. ఇక అప్పుడు దగ్గరుండి కోయించుకున్న పుల్ల మామిడి కాయ కావాలి. నేడోరేపో తోటల మీదకి నేనే బయలుదేరుతాను ఇలా ఓ వారం రోజులు కష్టపడితే ఏటి కేడాదీ తినే, ఊటలూరే ఊరగాయ పెట్టుకోవచ్చు.'

"ఆవకాయ పెట్టడంలో కూడా ఇంత రీసెర్చి వక్క ఉందన్నమాట!"

"ఎమ్మే లిటరేచర్ చేశాను. నేను పరిశోధన పత్రం సమర్పించడానికి ఏ రచయితని ఎంచుకుందామా అని చూస్తున్నాను. డాక్టరేటు సంపాదించాలంటే మాటలా? ఎన్నో చోట్ల తిరగాలి. ఎన్నెన్నో విషయాలు సేకరించాలి. అన్నీ మిళాయించి రుచికరంగా తయారు చేసి సిద్ధాంత వ్యాసం అందించాలి."

"దానికి దీనికి పోలిక ఏమిటి? డాక్టరేట్ అంటే కాన్స్టేషన్లో అందుకునే ఓ కాగితం ముక్క అంతేగా, ఆవకాయ అయితే ఎంచక్కా ఏడాదీ తినొచ్చు."

"నేనో మాట అంటాను, మీకు కోపం రాదుగా ఆంటీ?"

"అడుగు. కోపం దేనికి?"

"దానికి, దీనికి పోలిక లేని మాట మాత్రం నూటికి నూరు పాళ్లు నిజం. బాగా చదువుకుని డాక్టరేటు తెచ్చుకుంటే పెద్ద ఉద్యోగం వస్తుంది. మంచి జీతం లభిస్తుంది. ఇంకొకరి మీద ఆధారపడి బతక్కుండా, సంపాదించి బతకగల భద్రత లభిస్తుంది. అలాంటి సెక్యూరిటీలోనే ఆడదాని వ్యక్తిత్వం నిలబడేది. ఏడాది మాత్రమే ఉండగల ఆవకాయతోనే మన ఆడవాళ్ళ శ్రమా, సమయమూ వృధా కావాలా! బతికున్నాళ్ళూ మనల్ని మనం నిలబెట్టుకునే వ్యక్తిత్వం సమకూర్చే పోరాట దిశలో మనం సంఘటితం కావద్దా?"

"ఏమిటో నువ్వు చెబుతున్న ఒక్క ముక్క నాకర్థం కావడం లేదమ్మాయ్! మొగుడూ, పిల్లలతో హాయిగా తృప్తిగా బతక్కు, ఏదో పోరాట దిశ అంటావేమిటి? సకాలంలో పెళ్లి కాక నీకేమైనా బుర్ర పాడైందేమో!"

"థ్యాంక్స్ ఫర్ ది కామెంట్... బుర్రంటూ ఉంటే కదా పాడవటానికి?"

"అంతే నాకు బుర్రలేదనే కదా నీ ఉద్దేశ్యం?"

"ఎగ్జాట్లీ ఆదే ఉంటే ఇలాగే ఉండురా? పనిమనిషి సూరమ్మ చెప్పింది. మీ ఇంట్లో మీరొక్కరు తప్ప మరెవరూ ఆట వస్తున్న ఇటు తీసి పెట్టరటగా?"

"ఎందుకు పెట్టాలి? మెట్టినింటికే నా సర్వస్వం అర్పించదల్చుకున్నాను. సేవించి తరించ దల్చుకున్నాను. ఇంతకీ నేను సేవ చేస్తున్న దేవరికి? నా భర్తకీ, పిల్లలకీ. ఇక ఆ పెద్ద వాళ్ళెవరు? నా భర్తకి జన్మ నిచ్చిన తలిదండ్రులు. వాళ్లనలా కూచోపెట్టి చెయ్యడంలోనే నాకు సార్థకత ఉంది."

‘బాగా బుద్ధి చెప్పింది సరస్వతి రేవతికి’ అనుకున్నాడు ప్రభాకరం ఓ విధమైన ఊరట పొందుతూ, కానీ రేవతి రోరోణి ధ్ధాన్ని నిలబడనిచ్చేలా లేదు!

"నేను ఎన్ని పార్లు వాదింఛానా సరస్వతి ఇదే వరస. మధ్య తరగతి మనస్తత్వం మరి ఆమెలో ఎంతగా జీర్ణించుకు పోయిందో గాని, ఇంకోలా ఆలోచించదే! నా తరపు వాదం మీరైనా వింటారని

ఆశ. ఆత్మ విశ్వాసమూ, స్వయం సంపాదనా అత్యుత్తమ లక్షణాలని మీరే ఎన్నో సార్లు మాకు బోధించారు. అలాంటివి సాధించడం తప్పదంటారా?"

"అనను కాని, మన సాంఘిక జీవనం పరస్పరాధార భూయిష్టమై ఉంటుంది గానీ, అంతా ఏకపక్షమై ఉండదు. మనం తింటున్న అన్నం మనం దున్నిన వరిపాలలోంచి వచ్చింది కాదు. మనం కట్టుకున్న బట్టు మనం స్వయంగా నేత పని చేసుకున్నది కాదు. ఆఖరికి మనం రాసే ఉత్తరానికి మరొకరు కార్డు కొని తెచ్చి, రాసిపెట్టి వారే పోస్టు చేసినా, అనుకున్న వాడనుకీ చేరడానికి మధ్యలో చచ్చినంత తతంగం ఉంది."

"మీరు చెప్పే ఏ విషయమూ నేను కాదనను. అయితే ఇంకొకరి దోపిడీకి గురి కాకుండా మనం అపార్థిలని జాగ్రత్తగా కాపాడుకోవలసింది మరొకటుంది. దాని పేరే వ్యక్తిత్వం. దాన్ని కించపరిస్తే మాత్రం ప్రతిఘటించి తీరాలని నా నమ్మకం అలాంటి మాయామర్మంలో పడి అదే ఓ సేవాధర్మంగా బావిస్తోంది గనకనే, సరస్వతిలాంటి వాళ్లని చూస్తే ఒకప్పుడు నాకు సానుభూతి ఉండేది. ఇప్పుడది కూడా పోయింది.

"పోనీ నా పరిశీలన సరి అయినదో కాదో మీరే చెప్పండి. వాళ్లందరూ సరస్వతిని నొప్పించే మాట మాటపరస్పరేనా అనరుసరికదా, ప్రతీ వాక్యం మెప్పుతోనే మొదలెడతారు.

"సరస్వతీ, నీ లాంటి భార్య దొరకడం నాకెంత అదృష్టమో" అంటాడు భర్త. 'కడుపున పుట్టిన ఇద్దరు కూతుళ్లున్నారు మళ్ళీ, ఎందుకూ? అమ్మ ఎలా ఉందని ఆర్మొల్లకో సారైనా ఉత్తరం ముక్క రాయరు. ఇక ఈ కోడలు పిల్ల రాత్రి పావుగంటయినా నా కాళ్ళు పట్టందే మొగుడు పిల్లినా పడగ్గదిలోకైనా వెళ్ళదు! సరస్వతీ. నీ ఋణం ఎలా తీర్చుకోనీ!" అంటుంది అత్తగారు. "కాళ్ళు పీకయినా నేనెక్కడ బయల్దేరతానో అని తెల్లారుజామునే లేచి పేపరుకీ, పాల పేకెట్టుకీ పరిగెడుతుంది మా సరస్వతి. ఇలాంటి కోడలు దొరకడానికి మేమేం పుణ్యం చేసుకున్నామో!" అంటాడు మామగారు.

"అచట పుట్టిన చివురు కొమ్మైన చేప" - అన్నట్లు సరస్వతి కడుపున పుట్టిన కొడుకులూ అంతే 'మా అమ్మ బంగారు,' 'మమ్మీ ఒక దేవత' లాంటి రిమార్కులకి లోపం ఉండదు.

'ఇంటిల్లిపాదీ ఇలా పెద్ద గొంతుకతో చేసే ప్రశంసాప్రసారాలు - అవన్నీ పొందిన సరస్వతికే కాదు, నాలాంటిది అవి వింటూ మూణ్ణెల్ల పాటు ముగ్ధురాలై పోయిందంటే, ఓ రాత్రి అనుభవంతో మీ లాంటి వారు భ్రమలో పడ్డం ఆశ్చర్యంకాదు మేష్టారు!'

"ఇంతలా గాలిలో తేలిపోతున్న సరస్వతి ఇంట్లో వాళ్ళకి చేసి పెట్టే పనులు ఒకటా రెండూ, భర్తకి బ్రష్ మీద పేస్టు వెయ్యడం, మామగారి పంచెకి చిరుగులు కుట్టడం, అత్తగారి జాత్తుకి రంగు వెయ్యడం, పిల్లల పుస్తకాలకి అట్టలు వెయ్యడం... చీకటింట లేస్తే అద్దరాత్రి దాకా ఎన్నో పనులో! ఎంతెంత ఆనందమో! ఎగ్రహమైతే సరస్వతికి నాలుగే చేతులేమో... ఈ సరస్వతికి మాత్రం ఇరవై చేతులయినా చాలవు! స్వార్థపరులూ, మోసగాళ్ళూ గనక వాళ్లని నేనేమీ అనను. ఇంతున్న చిన్న కొడుకుతో పాటు పిడికుచ్చులూ ఉన్న వాళ్ళ మామగారితో సహా సరస్వతి కాళ్ళు జాపి పడుకోబెట్టి ఏ పాల చుక్కో చెమ్మతో నోటి కందిస్తే గుటుకు గుటుకూ మింగడానికి సిద్ధమైన వాళ్ళే. అదోలోకమే అదో గొప్ప ప్రపంచమని మురిసిపోయే ఈ ఆంటీకి రాదేం ఎన్ని సార్లు చెప్పినా బుద్ధి? ఈ మధ్య ఎక్కడ చెడగొట్టేస్తానో అనే భయంతో నాతో మాటలు కూడా మానేసింది. తెలుసా మీ శిష్యురాలు?"

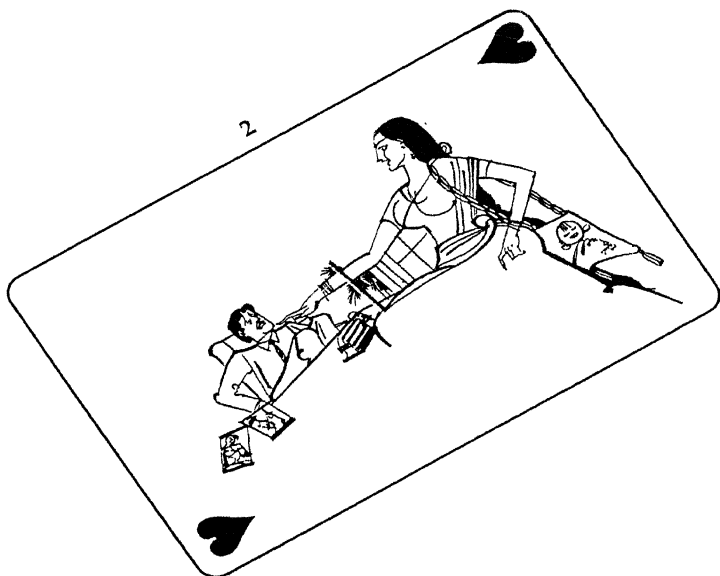

'ఈ ఆఖరి దెబ్బతో తుళ్ళి పడ్డాడు ప్రభాకరం. రేవతి కొనసాగిస్తూనే ఉంది. "అవునైండి! ఎందుకు మాటాడుతుంది? 'జై' 'జై' ధ్వనాలే జీవితం అనుకునే స్వప్నంలో బతుకుతోంది సరస్వతి. 'జై'కి బహు వచనం 'జై'లు అని తెలుసుకోలేక పోతోంది. ఇప్పుడు కాస్త చిక్కిపోయింది గాని ఒకప్పుడు గులాబీ పువ్వులా ఉండేది. మా సరస్వతి అన్నారు. ఇందాక మీరు కంటి చూపు దెబ్బ తిని కడగంటి చూపుమాత్రమే మిగిలిన మీకు ఆ రాత్రి వేళ అలా అనిపించడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. చాకీరీ చేసి చేసి కీళ్ళ నొప్పులు పట్టుకుని, రక్త హీనత ఏర్పడి, ఆరోగ్యమంతా నాశనమై, ఆ గులాబీ పువ్వు ఇప్పుడు పూచిక ముల్లులా తయారైంది. మీ కంటి ఆపరేషను అయ్యాక మరో మారు వచ్చి చూడండి నా మాట అబద్ధమేమో... శరీరం ముల్లులాగా, మొహం చిప్పలాగా తయారు చేసుకోవడమే సతీధర్మమా? 'ఆలు చిప్ప' అనే పదం అలాగే ఏర్పడిందేమో మీ తెలుగు మేష్టల్లే చెప్పాలి. బానిసలా బ్రతకవలసి రావడం దురదృష్టమే. కాని బానిస వ్యవస్థ అనేది అదేదో వర ప్రసాదంలా భావిస్తూ 'ఏదో ఇలా రాలిపోతే ఇంతే చాలు!' అనుకునే ఆడాళ్ళని మాత్రం గన్తీసి పేల్చేయ్యాలనుంటుంది నాకు . అలా తయారైన శిష్యురాళ్ళని చూసి దీవించే మేష్టర్లని చూస్తే మాత్రం...'

రేవతి ఏం చేసునో గాని అలా చెబుతూంటే విని తట్టుకోడానికి మాత్రం ప్రభాకరం అక్కడ లేడు. ఆ వీధి చివనున్న ఆటోలో ఎలాగో ఆయాసంతో శరీరం చేరేసి, తొందరగా స్టార్డు చెయ్యమని డ్రైవరుకి చెబుతున్నాడు!.

(ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక, 30-4-97)

ఆడపడుచులం కాదు, కోడెత్రాచులం !

‘ఎస్, కమిస్’ అని యథా లాపంగా అన్నాడు దిలీప్. తీరా లోపలికి వస్తున్న వ్యక్తినిపైలులోంచి తలెత్తి చూసి గతుక్కుమన్నాడు. ఆమె జయంతి!

అప్పటికే పుర్తి చేయవలసిన పని పెరిగిపోయిందని ఆరోజు ఎప్పుడూ లేనిది, ఆరింటిదాకా ఉండదల్చుకున్నాడు. అందుకనే ఇంకో అరగంట దాకా డ్రైవర్ని సహా రావద్దని వాచరు వెంకన్న దగ్గర తాళాలు పుచ్చుకుని అతన్ని కూడా పంపేశాడు.

ఎప్పుడో గాని ఇలా తనకి తాను కాన్సెన్ట్రేటు చెయ్యడానికి కుదరదు. పరాకుగా తెరలోంచి చూసి ఎవరో కాంట్రాక్టరు అనుకుని రమ్మన్నాడు. ఎవర్నూంచి తప్పించుకుందామని యిన్నాళ్లై తను ప్రయత్నిస్తున్నాడో ఆమెకే తను ఏకాంతంగా చిక్కిపోయాడు!

మెడకి పట్టిన చెమటని రుమాలుతో అద్దుకుంటూ ‘ఆప్టరల్ ఆమె ఓ పైన్! ఊర్లోనే పెద్ద సంస్థలలో ఒకటైన ఉమా ఫ్యాబ్రికేటర్స్ ప్రైవేటు లిమిటెడ్’కి తను జనరల్ మానేజరు. పిచిక పిల్లని చూసి బ్రహ్మాస్త్రం భయపడడమేమిటి? నో, నెవర్ అని తనకి తానే జవాబు చెప్పుకున్నాడు.

జయంతి ఆలోచనలు ఇంకోవిధంగా ఉన్నాయి. తనని ఉద్యోగంలోంచి తీసివేసినట్లు అర్థమవుతుంది వారం రోజులయింది. అప్పట్నుంచి ఆమె మనసు మనసులో లేదు. పేరుకి ప్రెమియేటు కంపెనీ అయినా చాలా ఇచ్చితంగా పనిచేసే సంస్థ అది. అయిదయ్యాక ఇక అయిదు నిమిషాలయినా ఆఫీసులో ఉంచరు. ఇలా ఒకటి తారీకు రావడం భయం అలా జీతాలు చెల్లించేస్తారు. పై పని అంటూ ఒక్కటి చెప్పరు. తన చెల్లెలూ చేస్తోంది, కాన్వంటులో టీచరుగా, ఏం లాభం! పేరుకి నాలుగోందలకి సంతకం పెట్టించుకుంటారు. వెయ్యి దెబ్బలతో, లక్షవార్షింగులతో మూడోందలు జీతంగా చేతిలో పెట్టడం బ్రహ్మాండం. ఇంట్లో అన్నయ్య, నాన్నగారూ మరో ఇద్దరు సభ్యులు, అన్నయ్యకి ప్రభాత్ ధియేటరులో గేటు కీసరు ఉద్యోగం. అతనో తను సంపాదించి ఇంట్లో పెట్టక్కర్లేదు. చెల్లెళ్ళ వర్కులు ఖాళీ చేయకపోతే అదే పదివేలు. నాన్న నిత్య ఉబ్బసరేగి. ఏ రాత్రి ఇంజక్షన్ పడకపోతే ఆరోజు ఆయన ఇంటిని ఏరోడ్రోము చేసేస్తాడు!

తామిద్రూరా సంపాదించినా, ఏ ఒక్క నెలా ఇరవయ్యన తారీకు వచ్చే సరికి గిజ గిజలాడక తప్పదు. తన ఉద్యోగమూ ఊడిపోతే ఇంకేం తిని బతకాలి.

తనకిగాని, చెల్లెలికి గాని పెళ్ళిళ్ళు జరుగుతాయనే వేరైభ్రమకి ఏనాడో స్వప్న చెప్పించింది జయంతి బ్రతుకులోని పోరాటం. భ్రమలతో పాటు భయాలను కూడా సక్కుకి నెట్టింది. ఆమె జీవితంలోని వాస్తవికత. అయితే ఆమెకి కూడా చిన్న బెంగలేకపోలేదు. ఉన్నట్టుండి ఈ అన్నగారు ఏ పిచ్చి ముండకో పనుపు పలుపు ఒకటి బిగించి ఇంటికి లాక్కొచ్చి వంశాభివృద్ధికి నడుం కట్టడు కదా!

చచ్చి చెడి తను గ్రాడ్యుయేటు అనిపించుకుంది. టైపూ, షార్టుహాండ్లు పాపైంది. స్టేషన్ పనిచేసే స్త్రీరాత్నానికి స్థిరాభరణాలుగా ఈ క్యాలిఫర్నియా చాలవని జయంతికి అనుభవం చెప్పింది. పబ్లిక్ కన్వెన్షన్లోనే పబ్లిక్ ఎగబడుతున్నారు మొగ మహారాజులు. ఇక ప్రైవేటు కంపెనీలో పనిచేసే ఆడది ఆమాత్రం 'ప్రైవేటు కంపెనీ' ఇవ్వక పోతే పెద్దలు ఉద్యోగంలో ఉండనిస్తారా!

అనుభవంలోకి రానంతకాలం అన్నీ ఆశ్చర్యార్థకాలే. దూప్ గార్డెన్ డిన్నరు నుంచి ఆ నాడు దిలీప్ జయంతిని లవర్స్ డెన్స్ ఆఫ్సెస్ తొలిసారి మాత్రమే కలవరపడింది. ఏదైనా మొదటి సారి టెన్షన్, తరవాత అంతారీటీను. తనతో పాటు మరి నలుగురికి కడుపునిండాలంటే అప్పుడప్పుడు కాస్సుపు కళ్ళు మూసుకోక తప్పదు. కళ్ళు తెరిస్తే మాత్రం ఏమైందని! బండబారింది తన హృదయమే గాని తనలోని పచ్చదనం వెచ్చదనం కోరుతోందని జయంతి ఒప్పుకుంది.

అందుకే ఆమె అనుకుంటుంది. ఇందులో చెడిపోయిందేమీలేదని. చల్లారి న ఇడ్లీ అంటింది తన పాడి జీవితం. ఇది దిగమింగడానికి సెక్సు అనే కారప్పాడి కాస్త అవసరం. అంతే. నిలువునా ఎండిపోయిన వృద్ధ కన్య లెవరూ నిలువెత్తు పీల్చు అందుకున్నట్టు తను వినలేదు. "ఇంతకీ వ్యక్తిత్వం అనేది బొత్తిగా కాళ్ళ మధ్యనే పదిల పరుచుకోవలసినంత చచ్చు సరుకా! మనమాట విని చావని ఈ శరీరంలో ఎక్కడో ఏదో అపవిత్రం జరిగిపోతోందని బెంగపెట్టుకు చావడం అనవసరం. గుండె ఉండాలి, గుబాళించాలి, అంతే" అనుకుంటుంది జయంతి.

ఆడది ఏదో దోపిడీకి గురైందని అంటూ ఉంటారు. ఎవరికేమైందోగాని తన విషయంలో పోల్చుకుని చూస్తే అదీ కరెక్టనిపించదు ఆమెకి. దోపిడీ అనేది జరిగితే దానికి పిడి ముగాడిదే అని ఎటుగెత్తి ఏం లాభం, 'ఇదో' అని అంగీకరించిన ఆడదాని బాధ్యత మాట?

అందుకు కాదు.

తనని ఎందుకు తీసుకువలసి వచ్చిందో ఆ కారణం విన్న దగ్గర నుంచి ఆమెకి మండిపోతోంది. “నిజంగా అది కాదని క్షణక్షణం తెలిసిపోయినా క్షణిక మైన ఎన్నెన్ని వ్యామోహాలు నాకు రుచి చూపించావు! నీ చేత్తో నువ్వు నా కళ్లెదురుగా ఎన్నిసార్లు ఎన్ని వేలు తగలెయ్యలేదు! అడగండి ఏం ఆశించానని నాకీ శిక్ష విధించావు? మీరు రోడ్డుమీద కారులో నెడుతూ మా మీద దుమ్మురేపితే కాదన్నామా! అదే రోడ్డుమీద ఓ పక్కతల వంచుకునైనా మా మటుకు మమ్మల్ని నడవనియ్యరా? నా నెలజీతమే నీ వెంట్రుకకి సరితూగదే, ఇక నీ పెళ్ళానికి ఎవరు, ఆ వజ్రాల బంగారు పిచికకి, నా ముష్టి ఉద్యోగం మీదే దృష్టిపడిందా! మేం మీకు ఎలా ఎప్పుడు అడ్డొచ్చామని మమ్మల్ని తొలగిస్తారు? మా కులాసా మీకు లాసా?”

అని ఎన్నెన్ని విధాలగానో అడగాలని ఆమె మనసు సిద్ధపడుతోంది. అందులో ఓ దానికి ముందే భీమశంకరం జవాబు చెప్పాడు.

“ఆ ఏముంది, మన బాస్ రాసక్రీడలు మనోరమ చెవిన ఎప్పుడో పడి ఉంటాయి. ఇంటిదగ్గరే కాక ఇక్కడ కూడా ఇతగాడి లీలావిలాసాలమీద ఓ కన్నువేసి ఉంచుదామని ఆమె ఈ జాబ్ కి సిద్ధపడి ఉంటుంది. లేకపోతే వాళ్ళకేం లేదా, పోదా? ఇంతకీ అది నీ హాస్తి అయిఉండడం నీ కర్మ! నువ్వు కనిపెట్టే ఉంటావు. పెళ్ళికి ముందు మనబాసు ఎంత ట్రిమ్మగా ఉండేవాడు. ఇప్పుడెంత డిమ్మగా తయారయ్యాడు!”

ఎలాగయినా సరే తన జాబ్ నిలుపుకు తీరాలనే ధృఢనిశ్చయానికి జయంతి ఏనాడో వచ్చేసింది. పట్టడన్నం కోసం గట్టి పోరాటం ఇది. వాళ్ళకది వేడుక కావచ్చు. తన లాంటి వాళ్ళకది చావు బతుకుల సమస్య. దేనికైనా తెగించక మార్గాంతరం లేదు.

ఆ ఆలోచన తట్టక ఆమె ఆలశ్యం చెయ్యలేదు. ఇంట్లో కష్టపడి వెతికితే తనూ చెల్లీ ఎప్పుడో చిన్నప్పుడు తీయించుకున్న ఫాటో దొరికింది. దాన్ని నీట్ గా ఓ కవరులో పెట్టింది. తనని బర్రెస్ చేస్తూ వచ్చిన కవరుని కూడా పట్టుకుంది. రెండు కవర్లూ పట్టుకుని నెమ్మదిగా నెమ్మదిగా నడుస్తూ దిలీప్ దివ్యాననాన్ని సమీపించసాగింది జయంతి.

“మీ తర్వాత ఆ పోస్టులోకి ఎవరొస్తారో మీ కెందుకు మేడమ్! ఒన్ మంత్ నోటీసుగాని, ఓ నెల జీతంగాని మీకు అందించి ఏ కారణమూ చెప్పకుండానే మిమ్మల్ని తొలగించే సర్వహక్కులూ మాకు ఉన్నాయి అంతా రూల్స్ ప్రకారమే జరిగింది. ఈ నిర్ణయానికి ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ ఇక తిరుగుండదు”.

జయంతి ఆగలేదు, అతన్ని అలా చూస్తూంటే జరిగిందేదో నమ్మబుద్ధి కావడం లేదు కూడా. ఎదురు పడి అడిగియ్యాలని ఎంతైనా కొట్టుకు పోతోంది. ఆఫీసులో అయితే అతని పాజిషను మెయిన్ హాల్లో వేళ్లాడే దీపకళికా గుచ్చం. తన స్థాయి వీధిగుమ్మంలో పరచి ఉన్న కాళ్ళు తుడుచుకునే పీచు. ఇవి అఫీషయల్ పాజిషన్స్ లో అంతరాయాలు మాత్రమే. వీధిలో కాలుపెడితే ఎవరంతటివారు వాళ్ళు. అలా ఓ వయసు వాళ్ళుగా ఫ్రెండ్స్ గా ఉన్నప్పుడు అతన్ని కదపాలి. అలాంటి చాన్సు కోసం జయంతి ఈ వారం రోజులూ ప్రయత్నించంది. గాని కుదరలేదు. అప్పుడే ఆమెలో అనుమానం పొటువరించింది, కావాలనే దిలీప్ తనని తప్పించుకు తిరుగుతున్నాడేమో అని.

పెట్టిన ఈ రెండు నెలల్లోనూ అతను పూర్తిగా మారిపోయిన మాట మాత్రం నిజమే అవ్వరల రెమ్యునరేషన్ ఫండు కేక ముక్కులు

మిలయనీర్ దిలీప్ కుమార్ ఎం.ఏ., ఈ స్టేషన్ జయంతి బికామ్ కి తాళి కడతాడని ఎగతాళిగానైనా తను అనుకోలేదు. అతను వజ్రాల వర్షకుల బంగారు బొమ్మని ఇల్లాలుగా స్వీకరించడం సహజమే కాదు, తన దృష్టిలో సమర్థనీయం కూడా.

అందుకు కాదు

ప్రాంక్ గా ప్రాక్టికల్ గా తనతో కష్టం సుఖం పంచుకునేనాడు పెద్ద గునుస్తా భీమశంకరం ఒక్కడే. మరెవరి నోటనయినా వస్తే పూర్తిగా వినకుండానే చెవులు మూసుకోవచ్చు. అతనే చెప్తే ఏమనాలి!

దిలీప్ భార్య మనోరమాదేవి ఎమ్మెపాసయిందిట. తన కంపెనీలో ఆసిస్ట్ అతగాడు స్టేషన్ కమ్ పియ్యేగా వేసుకుంటాడట. ఆ ప్రైవేటు కంపెనీ సర్వాధికారి అతనే గనుక జయంతిని తొలగించి అలా క్రియేటుయిన వేకెన్సిలో తన భార్యని వేసుకుంటాడట.

ఆ కబురువిని ఆ లెటరు అందుకున్న జయంతికి ఆ నారం రోజులూ మరి ముద్ద దిగలేదు. ఈ ఉద్యోగం ఊడిపోయాక ఇక ముద్ద ఉంటుందనా దిగడానికి!

ఇంకొకరు చెబితే గుడ్డిగా సాలో అవడం జయంతి నెత్తుర్లేదు. రెండేళ్ళుగా సనిచెయ్యడం కాక అతనితో పెర్సనల్ కాంటాక్టు ఉంది ఆమెకి. అతని భోగ భాగ్యాలు ఆమెకి అనుభవైక నేర్వాలు. దిలీప్ ఓ మినిష్టరు గారి ఏకైక పుత్ర రత్నం. వాళ్ళింట్లో ప్రతి సామిలీ మెంబరికీ తలో ఇంసైడ్ కారూ ఉందిట. లేజీగా ఉండలేక చేపట్టాడు గాని ఈ అయిదువేల నెల జీతం ఏ ఏదంగా చూసినా అతని హోదాకి అవమానకరమే.

ఇక అతని సెక్స్ హేబిట్స్ కూడా అవంత ఖరీదయినవో, ఎంత పెర్సెర్లడ్ జయంతికి తెలిసినవే. అసలు “లవర్స్ డెన్”కి ఏ లక్షాధికార్లో గాని వెళ్ళరు. అందులో అడుగు పెడితే ఎంతటివాళ్ళకీ ఆ లైటింగ్ ఎంప్లాయికి కళ్ళు తిరగక మానవు. వికృతీకరించిన నిలాసాలకి అంతెక్కడ! ఆ బిల్డింగ్ పై అంతస్తులో దాన్ని తలదన్నే “నూడ్ కార్నర్” అనే అద్దాల కేఫ్ గృహం ఒకటుంది. ఒక్కరాత్రికి అక్కడ ఓ గది అద్దె గంటకి రెండు వేలు మాత్రమే! నునుసిగ్గుకి తర్పణాలు వదిలించే నిలువెత్తు దర్పణాల గదులని! అలా ఎంతసేపని ఎదురుగుండా జయంతితో! దిలీప్ అన్నాడు:

“స్టేజ్ అండర్ స్టాండ్ మీ. కైండ్లీ గెటవే. ఐ యామ్ మేరీడ్ నా”

ఆ “మేరీడ్” అనే మాట విని ఏదో పురుగుమీద పడ్డట్టు అసహ్యంతో మెలికలు తిరిగిపోయింది జయంతి మనసు.

ఒ ఆడదాని దగ్గర యావజ్జీవం పడుకోడానికి రుసుముగా ఏ లక్షో గుంజి దాన్ని కట్టుం అంటున్నాడు. అదే మగాడు ఇంకో ఆడదాని దగ్గర పడుకోడానికి పదో సరకో ముట్టచెప్పి దాన్ని పడుపు వృత్తి అంటున్నాడు! నరకట్టుతో పోలిస్తే వ్యభిచారం ఎంతవెన్న అపచారం!

సాటి మనిషి అనుకుని ఈ చీమడి దగ్గరకా తన సందేహం తీర్చుకోడానికి వచ్చింది! జగుప్పని తొక్కిపెట్టి, పుణ్యకాలం కాస్తా గడిచిపోకుండా తను చెబుదామనుకున్నది పూర్తి చేద్దామని మరి రెండడుగులు ముందుకువేసింది జయంతి.

ఇంతలో అతని టేబిల్ మీద ఉన్న ఫోను బ్రోగింది. దిలీప్ ఎంత అనునయంగా మాట్లాడినా అవతలి ఆ ఆడగొంతుకు అతన్ని బతకనిచ్చేలా కనపడలేదు. అది మనోరమ స్వరమని జయంతి కవరూ చెప్పక్కర్లేదు.

ఆడటదురులం నామ, కడత్రుమలం !

‘కాస్త నెమ్మదిగా మాటాడు డియర్, ఇక్కడ నా ఎదురుగుండా ఓ పార్టీ కూచుని ఉన్నారు’
‘అవునవును, నా చేతిలో హాకల్ బెలివిజన్ సెట్ లేదుగాని తమ ఎదుట ఏకాంతంలో ఉన్న పార్టీ ఎవరో స్పష్టంగా నా మనో నేత్రంకి కనపడుతూనే ఉంది.

ఇంతవరకూ ఆఫీసులో మీకు ఏం పనో, (డ్రైవర్ని వాచర్నీ ఇంకో అరగంటదాకా ఎందుకు రావద్దన్నారో బోధపడుతూనే ఉంది. నాకు బోధపడంది ఒకటే, ఇంతటి సరసులూ, చతురులూ నిమిషానికో కొత్తదాని నిషాలో కులకక, నాలాంటి దానికి ఉరితాడు బిగించడం దేనికి?”

ఉన్నరని తలపట్టుకుని క్రెడిట్ పెట్టేశాడు దిలీప్, ఇంకా ఫోను మోగుతూనే ఉంది. రెండు చెవులూ మూసుకుని లేచి నిలబడి సోయాడు.

“మేడమ్, నేనింటికి అర్జంటుగా వెళ్ళాలి. ఇంకా మీరుచెప్పుకొనేది ఏమైనా ఉందా?”

“ఏదీ నేనింకా నోరైనా విప్పందే... ముందు మీరు కూచుంటే నేను కూచుంటాను” జయంతి కళ్ళలో స్పష్టంగా కనపడుతున్న తీక్షణతకి జడిసి దిలీప్ కూలబడక తప్పలేదు. (మ్రోగి, మ్రోగి టెలిఫోను నోరు కూడా మూతబడక తప్పలేదు.

మరోసారి జయంతి లేచి దిలీప్ దగ్గరగా వచ్చింది.

ఇప్పుడు వాళ్ళిద్దరి మధ్య బల్ల మాత్రమే అడ్డ.

అతని కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూస్తూ ఒక్కొక్క ముక్కా గుండెలో గుండు దూసుకు పోయినట్లు, స్పృహకరించింది జయంతి.

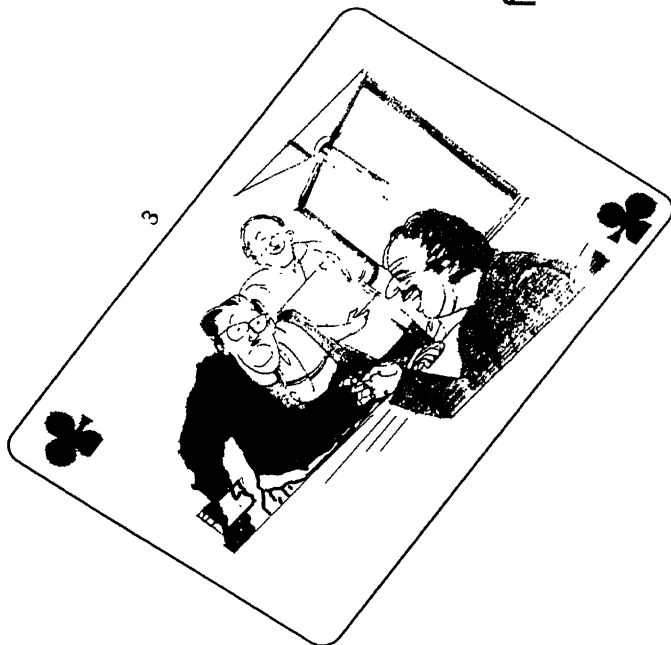
“మిస్టర్ దిలీప్! ఇదిగో నన్ను తొలగిస్తూ మీరు జారీ చేసిన ఆర్డరు. వెంటనే తీసుకుని ఆ లెటర్ని డిస్ట్రాయ్ చెయ్యండి లేకపోతే మీ హాఫీ మేరీడ్ లైఫ్ని డిస్ట్రాయ్ చేసే మేటరు ఇదిగో నా ఎడం చేతి కవర్లో ఉంది, దాన్ని బయట పెట్టవలసి ఉంటుంది. దిలీప్ సర్! డోన్ట్ ట్రైటు స్లే విత్ మి ఎగియిన్. యు కాన్ట్ డోన్ట్ మి! ఏం చేస్తాం, పెళ్ళి చేసుకున్న వారికి చేసుకున్నంత!”

“ఏమిటిది, బెదిరిస్తున్నారా? బ్లాక్ మెయిల్ చేస్తున్నారా?”

“రెండూ కొంచెం కొంచెం కలిపి అందిస్తున్నాను మనిద్దరి మధ్యా కొంత ప్రణయ జీవితం నడిచింది కదా! నూడ్ కార్నర్లోని మనిద్దరి కొన్ని అంతరంగిక భంగిమల స్నాప్ షాట్లు ఈ కవర్లో ఉన్నాయి. మీ ఆర్డరు వెనక్కి తీసుకోకపోతే ఈ కవరు ఇక్కడుంచే మీరు ఫోను చేసిన వ్యక్తి దగ్గరకి వెళ్ళిపోతుంది. అండర్ స్టాండ్?” దిలీప్ ఆ కవరు అందుకునే లోగా జయంతి అది ఇంతింత ముక్కలుగా చించి పారేసింది అలాంటివేమీ అందులో లేవనే ముందే ఎరుగున్నది గనుక.

“అందులో ఉన్నవి పాజిటివ్ మాత్రమే దిలీప్ సర్! నన్నిప్పుడు మీరిలా మాట్ చేసినా ఆ నెగిటివ్ మనోరమారికి అందించే ఏర్పాటు ముందే చేసి ఉంచాను. చూడండి మిస్టర్ దిలీప్! మీ కాసరంలో నీళ్ళు పోసుకోడం మీకెలా ఇష్టం ఉండదో తింటూ తింటూన్న నోటిముందు కూడు పడగట్టుకోవడం మాకూ ఇష్టం ఉండదు. మీరు బతకాలంటే మమ్మల్ని బతకనివ్వక తప్పదు, డోంట్ ఫర్గెట్” తెల్ల బోయిన దిలీప్ మొహంన అతను పంపిన లెటరు కూడా ఇంతింత ముక్కలు చేసి పిసిరి, విజయ గర్వంతో వెనక్కి మరలింది జయంతి. (శ్లోతి మాన సత్రిక మే, 85)

దొంగ వెధవలందరికీ జై !

అవినాశలింగం గట్టిగా మూలిగాడు.

అయినా ఎవరూ పట్టించుకోక పోవడంతో ఆ మూలుగు మూలకర్త సమూలంగా సాగదీసుకుని దాన్ని ముమ్మరం చేసాడు.

అయినా పెద్దగా రెస్పాన్సు ఉన్నట్లు కనబడదు

మిట్టమధ్యాహ్నపు వేళ కడుపు నిండక పోయినా చాకిరీతో శరీరం అలిసి ఉంటుంది గనక, పనివాళ్ళకి కునుకు దొరికే వేళ. చెవిలోనడ్డ మూలుగు అటు తిరిగి సడుకోమని చెప్పి ఉండాల్సి వాళ్ళకి.

దూరంగా అవతలి పడకగదిలో పార్కుతున్న కామాక్షమ్మ స్థితివేరు. తండ్రి మూలుగులూ ముక్తాయింపులూ భరించలేక కాపరాల పేరున తలో ఊళ్ళో సర్దుకున్న పిల్లల్లా ఆవిడకెలా కుదురుతుంది! బతికున్నవాళ్ళు మొగుడి నీడలో అన్నీ అర్పించి వెళ్ళ మార్చినా, ఈ విసిగి వేసారిన శిఖరి కాలంలో ఆవిడకీ అబద్ధపు బతుకు తప్పలేదు. బ్రహ్మదేవుణ్ణి ఎన్ని సార్లు తిట్టుకున్నా ఆయన

చెప్పుడుని ఆశ్రయించక తప్పలేదు! తనకి కావలసిన ముక్కలు తప్ప అవిడకిప్పుడు వినబడవు. మొగుడి మూలుగు వినపడగానే లేచి గది తలుపులు గడియపెట్టుకుంది. అప్పుకోసం అప్పగారి ఇల్లులేరిన ఏడుకొండలికి మాత్రం బావగారి మూలుగుని కాదనే అదృష్టం లేదు. కామాక్షమ్మ పెత్తల్లి కొడుకు అతను. రాగానే రంయే మని కామాక్షమ్మ కాళ్ళమీద పడినంత పని చేసాడు. “ఆ పదివేలకు పైగా పాపం పెరిగిపోయినట్టు అప్పు పెరిగిపోయిందే అక్కా! అప్పులాళ్ళు కత్తులు నూరుతూ ఇంటిచుట్టూ తిరుగుతున్నారు. మీ మరదలి పసుపూ కుంకం ఎలానిలబెట్టుకుంటావో యేమిటో”.

కామాక్షమ్మ ఆశ్చర్యంగా ఏడుకొండలి వైపు చూసింది. చెప్పుడు నటించడం మొదలెట్టాకే ఆమె మెదడు ఆలోచించడం నేర్చుకుంది. చెప్పుకుంటే సిగ్గుచేటు, తన పుట్టింటి వారి వైపున ఒకే ఒక చుట్టం వీడు, అనవరం వస్తేతప్ప చచ్చినా గుమ్మం తొక్కడు. ఇదివరకు దోచబెట్టి దోపిడీకి గురయింది చాలు.

‘బావతో చెప్పి ఓ రెండు వేలయినా చేతిలో పెట్టించవే. నీ మరదలి పచ్చతాడు నిలబెట్టవే’

అంతకుముందు ఈ ‘అప్పులకుప్ప’ మీద ఏ మాత్రం జాలి ఉన్నా ఆ ఒక్క మాటతో కామాక్షమ్మకి పటాపంచలయిపోయింది. ప్రతి తాగుబోతు చచ్చినాడూ పచ్చతాడుమాట ఎత్తడమే!

“ఏమే, మాటాడనేమే?”

“ఏమిటో ఏమంటున్నావో నువ్వన్న ఒక్కముక్క బోధపడి చావడం లేదు. అసలు మునపట్లా వినబడిచాస్తే! ఇప్పుడు ఇయర్పోస్ట్ ఏవో వస్తున్నాయిలుగా... ఆడదాన్ని చెబితే వినరు...మప్పైనా మీ బావకి బోధపర్చి అదేదో కొనిపించేలా చేద్దా”

‘నీ దుంపతెగ రెండు పుట్టు కర్రలు ఖర్యయితే గాని కాలదు, అంతలా పెంచేశావు శరీరాన్ని, నీకు చెవిడేవిటే నీ సిగ తరగ, నా సంగతి నీకింకా తెలీదులా ఉంది. నే అనుకున్నది పట్టికెళ్లందే గుమ్మం దిగను, నీ పుస్తెలతాడు తెంపైనా సరే’....

అని ఆ క్షణమే ఏడుకొండలు దృఢనిశ్చయానికి వచ్చేశాడు, “చెయ్యవలసిన అన్ని కార్యాలు చేసేశారు. అయినా లక్షల కొద్దీ పడుంది ఇంట్లో సొమ్ము. చచ్చాక, ఇద్దరే ఉన్నారు కదా, ఇంతడబ్బా కూడా పట్టుకుపోతారా, నువ్వు బావా! అంచేత బతికున్నాం గనక, సాటివాళ్ళం గనక అప్పుడప్పుడు మేమూ కొంచెం కొంచెం పట్టుకుపోతూంటాం”

అని పైకే, కావాలనే అనేశాడు, చెవిటి వాళ్ళకి వినపడదు కదా! అనుకోని ఈ మాటలకి ఏర్పడ్డ కంగారుని, మొగుడి డబ్బు జాగ్రత్త తెలిసిన మనిషి గనక అణుకుకుని, అవిడ అన్నదీదీ.

“నువ్వెన్నీ చెప్పినా ఒక్కముక్క నా చెవిలో పడిచావడం లేదు తమ్ముడా ఇలా నా రోజు ఎలా వెడుతుందో ఏమిటో” అలాగే నేను చేసి చూపిస్తానుగా అని యీ సారి సంజ్ఞలతో సూచించి ఏడు కొండలు గబగబా అక్కణ్ణించి వెళ్ళి పోయాడు.

వారం రోజులయింది ఇక్కడ తిష్టడేసి ఏదో వేళకింతముద్ద పడేస్తున్నారు. తిని కాలంగడుపుతున్నాడు తప్పితే వీళ్ళని ఎలా కొల్లగొట్టడమో కొరుకుడు పడడం లేదు. అందులో ఆ ముసలాడు మరీను పైసా నాణాన్నయినా పడిపోకుండా పొట్లం కట్టి పెట్టో పెట్టుకుని ఆ తాళం చెవి బాంకు లాకరులో పెట్టే ముసాపరు ముండా కొడుకు.

“ఏం ఏడుకొండలూ, పక్కగదిలోనే తిని బబ్బంటున్నావ్, ముసలాడు ఎందుకు

మూలుగుతున్నాడో కాస్త కనుక్కోవాలని తోచలేదూ!" "మూలుగుతున్నది సువ్వుకాదు. సున్నింట్లో చేర్చిన లక్షలు'జీ అని మనసులో అనుకుని-

"ఏదీ, సువ్వు నలుగురికీ వినవడేలా మూలగందే!" అనేసి నాలిక కరుచుకోవాలేమో అనుకున్నాడు.

అవినాశానికి దొరికింది అవకాశం. మేపుతున్న జీతగాళ్ళు కట్టుకున్న పెళ్లాం ముండా యింతలా బాధతో అరుస్తున్నా వీమ కుట్టనట్టు ఊరుకున్నారు. అరిచిన శ్రమకి ఫలితంగా ఒక్కడైనా చిక్కు పడ్డాడు. అవకాశం పోనిస్తే మళ్ళీ జారి పోతాడో ఏమో! శ్రోతని సొమ్మసిల్ల జెయ్యని ఉపన్యాసకుడు బతికేల? సువ్వు అని పేరుపెట్టకుండా అవినాశం ఏడుకొండల్ని దులిపి దుళ్ళకొట్టేశాడు. ఆ చిందులతో వచ్చిన ఆయాసంతో కూలబడి పోయాడు.

కొంపలు కూల్చడంలో గోట్టువెడలిష్టు గనక ఏడుకొండలు చెక్కు చెదరలేదు. ఎలాగైతేనేం. తిట్టినా దీవనలయినా, యిన్నాళ్ళకి యి విధంగా బావకి యింత సేపు చేరువైనందుకు అతను సంతోషించాడు కూడా. ఎంత అభిమానం లేకపోతే అంత శ్రమపడి తిడతాడు! ఏ విధంగానైనా మనిషీ మనిషీ దగ్గరవాలి. మనిషి దగ్గరయితే కదా, అతని జేబూ, అందులో పర్చూ దగ్గరయేది!

"నువ్వెన్ని చెప్పి, లోకంలో ఏదైనా భరించొచ్చుగాని ఈ పన్ను బాధ భరించలేం" అన్నాడు అవినాశం ఆఖరి మాటగా.

తిట్లు కొట్టవు. కొట్టాలన్నా ముసిలాడు కొట్టే స్థితిలో లేడు. తనూ కొట్టలేడు గాని రెచ్చగొట్టగలడు. కోపంతో మనుషులు ఒళ్ళెరగరు. ఏమో, వీరహత్యలయినా బయటపడొచ్చు. ఏడుకొండలు అవినాశలింగాన్ని కవ్వెస్తూ అన్నాడు.

'ఏమిటి బావా సువ్వు అంటున్నదీ, పన్ను బాధ అనా! అంటే ఇన్ కమ్ టార్సు అనేనా! ఇంట్లో చేర్చిన నల్లదనం చల్లగా ఉండనిస్తుందా మరి? ఎంత బ్లాకుకి అంత షాకు. ఏమంటాన్?' బావమరిది ఎత్తిపోడుపుకి మరీ పేట్రేగి పోయాడు అవినాశం. 'నెత్తిమీద రూపాయి పెడితే సైసాకి మారని స్రుతీ నెత్తిగోతుల సన్నానీ నా పంచన తిండికి చేరి నాకు నీతులు చెప్పినాడే! నా దగ్గరేదో ఊరికీ బస్తాల కొద్దీ పడుందని ఏడవకపోతే ఈ ముద నష్టంగాళ్ళని సంపాదించుకో నర్తన్న చెనరో! ఇంతకీ బుగ్గపట్టుకుని గంట్లెగోల వెడుతున్నాను. పన్ను బాధ అన్నాను గాని టార్సు గొడవెత్తలేదు! 'ఓహో దంతాల బాధ, దాన్ని ఎంతటి బాధ అంటారు. గాని పన్ను బాధ అనరో! 'సన్' కోసం అలా అపహరించావు కాబోలు, చెప్పవేం?' 'ఒరే ఇంకా పేలూవంటే నిన్నినాళ ఏం చేస్తాన్ నాకే తెలిదు' అంటూ మీదకి లేవబోయి ఆ అరుపుతో నాలిక కరుచుకుని, దావో పాటు పుప్పి పన్ను మరింత కదలగా, ప్రాణం కోషాచ్చి, చతికిల బడిపోయాడు, అవినాశం, రెండు చేతులూ వెనక్కి ఆనించి.

అదే సమయంలో ఏడుకొండలు బుద్ధి అతి తీవ్రంగా పని చేస్తోందని అవినాశం ఎరగడు. నిజానికి పిప్పి పన్ను బాధ తను ఎరగంది కాదు. ఇంతగా జనాన్ని పీల్చి పిప్పి చేసి ఇంట్లో ధనాన్ని చేరేసిన వాళ్ళకి ఎంతటి నొప్పి అయినా రావలసిందే! దానికి కాదు. ఇంతగా ఉంచుకుని ఏం లేదన్న వాడికి ఏమొస్తే ఎవడిక్కాలి! ఇంతకీ ఎక్కడ దాచ బెట్టాడో అసలు ఎంతుందో... దాని అంతు కనుక్కోడం ఎలాగో!

ఇన్ కమ్ టాక్స్ ఆఫీసరు సలహా చటుకున్న గుర్తొచ్చింది అతనికి; 'మామూలు పద్ధతుల్లో

అయితే మీ మామదారి బావ లొంగుతాడటయ్యా! ఎంత ప్రయత్నించినా అతని ఆస్తి వివరాలు మాలాంటి వాళ్ళకే చేజిక్కులేదు. దగ్గర చేరి, ఎంతైనా బామ్మర్ని కదా అతని నోటితో అతన్నేతే, నువ్వే కక్కించాలి. ఇప్పుడెంత చిన్నపైజా బేపురికార్డర్లయినా వస్తున్నాయి. మార్కెట్లోకి దిగలేదనుకో. అవసరమైతే మా డిపార్టుమెంటు ద్వారా నీకు సప్లై చేయిస్తాను అడుసుచూసి ఎక్కడెలా అమరుస్తావో మరి. అతని ఆస్తి వివరాలు అందించాలి. అయిదువేలు తక్కువ ముట్ట చెప్పం, ఆలోచించుకో". ఈ దొంగపేనుగ నోటినుంచి తన ఆస్తి వివరం ఒక్క ముక్క ఊడిపడితేనా? బేవ్రికార్డరు పెడితే ఏం పడుతుంది. అందులో ఈ మూడు లోకాల్ని ఒకే సారి ముండమొయ్యమనే శాసనార్థాలు కాకపోతే?

'ఈ పంటి సలుపు భరిస్తున్న వాడికి ఎలా ఉంటుందో తెలుసా, అయితే ఆత్మ హత్య చేసుకోవాలనిపిస్తుంది. లేదా ఎదుట పడ్డ మొదటి వాడి పీకపిసికెయ్యాలనిపిస్తుంది. నువ్వెంకా దంత వైద్యుడికోసం పరిగెత్తక పోయావంటేనే చెప్పిన రెండోది జరిగిపోగల్గు, జాగ్రత్త'

అని అరిచాడు అవినాశలింగం.

ఇలాంటి వారికి బంధుద్రోహం చెయ్యకపోడం మహాపాపం. ఇంత డబ్బుంది ఈ దగుల్బాడే గాడు గవర్నమెంటు పన్ను ఎగ్గొట్టడం తగునా! ఇంతటి మహాధాన్యంగా ప్రజాక్షోభ నిర్వహిస్తున్న గవర్నమెంటు గాడిని, వీడెవడైనా ముప్పై రెండూ రాలగొట్టినా అంతకన్న దేశసేవ లేదుగాని ఆ శ్రమకి తనకి తీరికెక్కడిది! పెళ్ళాం తమ్ముణ్ణి బాకీ దార్లు తరుముతూంటే చూస్తూ ఊరుకున్న దుర్మార్గుణ్ణి ఏం చేస్తే తప్పుంది, ఉరియ్యాలా, ఉరియ్యాలా!

ఏడుకొండలి కళ్ళు కనపడని ఏదో కనుక్కొన్న ఆనందంలో క్రూరంగా మెరిశాయి.

అవును. సంపన్నులు ఆపన్నులుగా మారాలంటే మాయ పన్నులే దిక్కు. అతని పన్నుగడ బావ పన్ను ఆధారంగానే పన్నబడింది.

అంతే. ఏర్పాట్లు మెరుపు స్పీడులో జరిగిపోయాయి.

రాబడిపున్న శాఖ పూర్తి సహకార సహాయాలు అభించాయి ఏడుకొండలికి ఆ ఊర్లో 'ఇక్కడ పన్నులు పీకబడును' అని కొత్తగా బోర్డుదించిన డెంటిస్టుని కలుసుకుని అన్ని విషయాలూ మాటాడి వచ్చాడు ఏడుకొండలు. తర్వాత బావని తీసుకెళ్ళాడు. 'ఇక్కడ పన్నుల ఎగవేత నేర్పబడును' అనే బోర్డులు కట్టుకుని ఇన్ కమ్ టాక్సు కమిషనర్స్ తో తప్ప యిలాంటి వాళ్ళతో ఇదివరకు పరిచయం లేదు అవినాశలింగానికి. అయినా ఫిజికల్ సఫరింగ్ మనుమల్ని ఎలాంటి చోటికైనా నడిపిస్తుంది. కర్మ తప్పించుకోలేనిది గదా! వీధిలోకి వచ్చి నవ్వుతూ పేషెంటు చెయ్యి పట్టుకుని ఆదరించాడు డెంటిస్టు జ్ఞానదంతం.

"పెద్దవారు మిమ్మల్ని శ్రమపెట్టించి రప్పించవలసి వచ్చింది. సారీ, ఏం చేస్తాం, నే వచ్చి చేర్తాం అను కున్నా, అక్కడ ఎక్స్ ప్రిమ్మెంట్ ఉండదు గదా! ఇంతకీ మనం మనం ఓ వయసు వాళ్ళం డబ్బు సంపాదించి అది నిలబెట్టుకోడానికి ఎంత శ్రమపడాలో తెలిసిన వాళ్ళం. మధ్య పుల్లూరుబుబ్బిలా మీ బావమరిది ఎందుకూ, పొమ్మనండి"

ఈ మాటలు రహస్యంగా అని, తొలిపలుకులోనే అవినాశం మనసు దోచుకున్నాడు జ్ఞానదంతం.

పన్ను ఇంకా పీకబడే పరివక్యానికి రాలేదంటూ నాలుగైదుసార్లు రప్పించి, ఓ వారంలో

వాళ్ళమధ్య దూరంతగ్గిపోయేలా చేశాడు.

“ఈ లోపలది సౌండ్ప్రూఫ్ గది. మనం ఏం చెప్పుకున్నా ఎవరికీ వినపడదు ఇంతకీ మీరేం చెప్పాద్దు... మీ మొహం చూస్తూంటే ఎంతో ఆత్మీయత తోచి, నాకు కష్టం సుఖం చెప్పుకోవాలనిపిస్తోంది. ఈ సౌరెన్ ఎక్స్ప్లెమెంటు అంతా లక్షలకి లక్షలు ఖర్చుపెట్టి తెప్పించాను. ఇదంతా ఆ దిక్కుమాలిన ఇన్ కమ్టాక్సు వాళ్ళకి లెక్కలు చెప్పుకోదానికా! ఇంతకీ మన చేత పన్ను కట్టించుకునే ఆ డిపార్టుమెంటు ఆఫీసర్లలో ఒక్కడైనా తిన్నగా టాక్సు కట్టాడేమో గుండెమీద చెయ్యివేసుకు చెప్పమనండి, అదిగో అదేవద్దు, మీరేం మాటాడవద్దన్నానా?”

అంటూనే అవినాశం చేత అతిగా మాటాడించి తనకి కావాలసిన అన్ని వివరాలూ కక్కించి, మాట దక్కించుకున్న భ్రమ కలిగించాడు.

“నోవ్ కలగకుండా కబుర్లుచెబుతూ చెబుతూ చటుక్కున పన్ను ఊడదీసాడు. ఆ మర్నాడు కట్టుడుపన్ను ఆ ఖాళీ జాగాలో ఫిక్సుచేసి. సరిగా అమరిందో లేదో సాయంకాలం మళ్ళీ రమ్మన్నాడు. ‘బాగా మాటాడండి’ అంటూ మాటాడించి చూశాడు. మాట సరిగా రాడంలేదని అది తీసేసి దాని స్థానంలో మరొకటి అమర్చాడు అవినాశలింగం పర్చు తీయబోతే ఒప్పుకోలేదు.

“నే చెప్పినవన్నీ ఎంతో ఓర్పుతో విన్నారు. ఏదీ దాచకుండా అన్నీ చెప్పేశారు. అదే నాకు పదివేలు” అంటూ ఏం పుచ్చుకోకుండా కిర్రెక్కించి కారెక్కించాడు జ్ఞానదంతం.

ఆ ప్రేమకీ సేవకీ కటికరాయిలాంటి అవినాశం మనసు సహా కరిగినట్లయింది. అయితే అది చిన్నపైజా హాట్టాకీకి దారి తీయగలదని ఆ మర్నాడు తప్ప తెలియలేదు.

ఆ మర్నాడు ఇన్ కమ్టాక్సు ఆఫీసరు నుంచి, వెంటనేవచ్చి కలుసుకోమని ఫర్మానా అందిందతనికి. పరుగు పరుగున మరుగుదొడ్డికి పరిగెత్తినట్టు పరిగెత్తాడు అవినాశలింగం.

ఆఫీసరు సగౌరవంగా ఆదరించి కాఫీ తెప్పించడం అతనికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. మర్యాదలు ఆయాక ఆఫీసరు అన్నాడు “మీరీ మధ్య ఏదో పన్ను కట్టించుకున్నారని విన్నాను!”

‘అయ, అయ’ అంటూ వెకిలినవ్వులు నవ్వుతూ ఎడంచేతి చూపుడు వేలితో ఆ కట్టుడుపన్నుని పైకితీసి చూపే ప్రయత్నం చేస్తే ‘అక్కర్లేదులెండి. మీ ఆట కట్టుడుపన్ను మా దగ్గరే ఉంది.’

అంటూ ఆఫీసు బాయ్ని పిలిచాడు. వాడొక గాజుపళ్లెం తెచ్చి పక్కనున్న బిల్ల మీద పెట్టి వెళ్ళిపోయాడు ఆ సొసరులో తన కట్టుడు పన్నులాంటిది ఉండటం చూసి తెల్లబోయాడు అవినాశం.

“ఇదేమిటో గమనించారా?”

“ఏదో దంతంలా ఉంది.”

“అవును అది మీదే. మీ ఆస్తిసాస్తులు మాకు అందచేసిన జ్ఞానదంతం.” అవినాశం హర్షబీటు పెరిగింది. అరచేతులకి చెమటలు పోవాయి.

“మా తరపున పనిచేసిన డెంటిస్టుగారు మీ పళ్లఖాళీ మధ్య మొట్టమొదట అమర్చారే, అదే ఇది! నిజానికి ఇది దంతం కానే కాదు టోక్యోనుంచి ఈ మధ్యనే మా డిపార్టుమెంటు తెప్పించిన ఫనర్ పుల్ ఫ్రైక్రో మిని టేపురికార్డరు. ఇది నోట్లో ఉండగానే. నోట్లో శని ఉన్నట్టు, తమరు తమ పూర్తి ఆస్తి వివరాలు మా డెంటిస్టుతో చెప్పుకున్నారు. ఒక్కముక్క పొల్లుపోకుండా రికార్డు అయింది. ఆన్ చెయ్యానా, వింటారా?” “వోద్దాద్దు” అని నోట్లో తడారిపోయి చేతులు జోడించాడు అవినాశం. కేసు

పెట్ట కుండా చూసుకున్నా ప్రభుత్వాన్ని మోసం చేసినందుకు జాల్మానాలో పది లక్షలు కట్టవలసి ఉంటుంది. దీన్నిలా సీలు చేసి పైకి పంపమన్నారా?” “ఒద్దొద్దు నన్నే ఏదో రేటుకి సెటిలు చేసి అవతలికి పంపు” అనిపించింది అవినాశానికి. కేందా మీదా బేరాలయాక లక్ష లంచం యిచ్చేలా మాటాడుకుని అతను ఇవతల పడ్డాడు. తీసికెళ్ళి అర్పించాడు,

ఆ రాత్రి ఏర్పాటయిన మందుపార్టీలో అనేకమంది హెడ్స్ ఆఫ్ ది డిపార్ట్ మెంట్స్ ఇన్ ఫ్మేటాక్సువారి ప్రతిభను కొనియాడారు.

“ఇంతకీ మీకింత సాయం చేసిన ఏడుకొండలికి ఏమిచ్చారూ!” అడిగారొకరు.

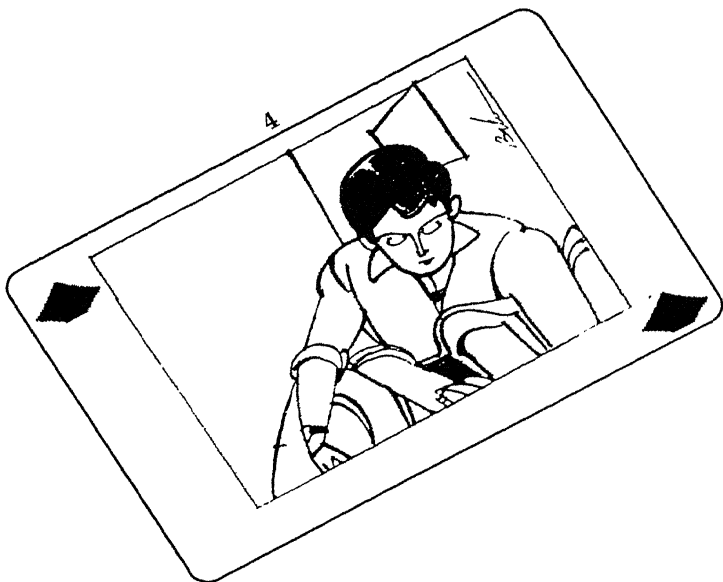
“ఎరస్టు చెయ్యకుండా వదిలేశాం చాలదూ వెధవని? ఏడుస్తాడని ఓ వంద చేతిలోపెట్టి తగిలేశాం, అప్పులాళ్ళ నుంచి పారిపోడానికి రైలు టిక్కెట్టుకైనా పని కొస్తుందనీ”

“ ఈ శుభసమయంలో ఆ టేవ్రికార్డరు ఓసారి వినిపించరూ!”

“అది టేవ్రికార్డరు అయితే కదా! మీరే నమ్మేశారే, అంతచిన్నని, ఇంకా ఇండియాకి దిగలేదని వాడికేం తెలుసు! మనం స్వతహా మంచి వాళ్ళమే. అలా ఉండనిస్తున్నారా ప్రజ! అయినా అంతా మంచివాళ్ళే అయితే చెడెలా గుర్తింపబడుతుంది? దొంగవెధవలు కొందరైనా వర్తిల్లి తీరాలి.! ఏమంటారు?” నవ్వులు చెలరేగాయి, గ్లాసులు రివ్వున లేచాయి

(జ్యోతి మాసపత్రిక జూన్, 85)

‘సరస్వతి’కి జబ్బు చేసింది

తనో పేరు పొందిన సీరియల్ నవలా రచయితగా స్థిర పడగలనని మధుమూర్తి జన్మలో అనుకుని ఉండడు. పదేళ్ళ కిందట అతనికి ఉత్తరం రాయడం కూడా సరిగా రాదు.

పోస్టు కార్డులో పెద్దపక్క నింపడానికే ఆ రోజుల్లో అతని తల ప్రాణం తోకకి వచ్చేది.

‘పెద్దలకి వందనములు. పిల్లలకి ఆశీస్సులు. అందర్నీ అడిగినట్లు చెప్పకోరాను’ ఇలాంటి రోడ్డు రోలరు ముక్కలు తప్ప మరొకటి ఊడిపడేవి కావు. చడీ చప్పుడూ లేని చప్పడి చచ్చు ఉత్తరాలని మించి అతని కలం మరి జరిగేదికాదు.

ఈ వ్యాపార ప్రపంచంలో వాడుకోడం తెలిసి చావాలి గాని ఎవరి అర్హతలు వారివి. మైనాకి కంఠం ఉంటే, రైనాకి ఖడ్గం ఉంది. జంతు ప్రపంచానికే సమర్థతలుంటే జ్ఞాన ప్రపంచానికి చెందిన మధుమూర్తికా అపకీర్తి!

అతనిలో ఉన్న రెండు ప్రత్యేక యోగ్యతలు అతని దారిని సుగమం చేశాయి. ఇంగ్లీషు నుండి తెలుగులోకి అనువాదం చేసే ఉద్యోగం అతనిది. రోజూ విధిగా ఇరవై పేజీలు తక్కువ

కాకుండా తెలుగులో రాయాలి. ఆ విధంగా రచయిత కాకుండానే చెయ్యి తిరిగి పోయింది అతనికి. రెండోది చాలామంది రచయితలకే లేనిది, అతని చేతివ్రాత చాలా పొందికగా ఉంటుంది. 'నీ రైటింగుకి నీ తలరాతకీ చాలా దగ్గర సంబంధం ఉంటుంది సుమా!' అని ఎక్కడో చదివాడు గాని స్వానుభవంలో తప్ప దాని స్వరస్యం అతనికి అవగతమవలేదు.

"మనం గ్రహించక పోయి ఉండొచ్చుగాని ఇదివరకు ఇంకొకరు చెప్పనిదీ, ఇప్పుడు నీకు నువ్వుగా మొదటి సారి స్పష్టించేది ఇదివరకు లేదు. ఇక ముందు ఉండదు. జీవితంలో కొత్తే ముంది, అదొక దర్శిత దర్పణం. సాహిత్యంలో వింతేముంది, అదొక చర్చిత చర్పణం" అనే వివేచన అతన్ని కరదీపికలా ముందుకి నడిపించింది. చీర ఒక్కటే కావచ్చు. చిన్నారి చూడా ఒక్కటే కావచ్చు. కాని కట్టుకున్న తీరుని బట్టి ఆకట్టుకున్న పోజుని బట్టి "ఎప్పుడూ ఎరగని ఆడది సరికొత్త చీర కట్టుకున్నట్టుందే!" అనిపించే అనకాశం లేదా! ఇన్నర్ వాల్యూ ఎవడిక్కావాలి, ఇంప్రెషన్ ముఖ్యం" అనే ఇంగితం ఒంటపట్టుగానే ఒక ఆగలేక పోయింది ఉరకలు వేసే ఆ యువక స్రాణి. పినిక గూళ్ళుగా మొదలై పిరమిడ్లుగా రూపు దద్దు కుంటున్న యిటీవల తెలుగు సుప్రసిద్ధుల మేలి రచనలు తిరగేస్తూంటే కొట్టొచ్చి నట్టు ఒకటి కనపడిందతనికి. "నీ నవల అయినా ఏముంది. ఒక్కపాలు డొక్క శుద్ధి, తొంభై తొమ్మిది పాళ్ళు జబ్బు పుష్టి!" అంతే. ఆ మెలుకువని ఆకళింపు చేసుకోగానే రంయమని సాహిత్య రంగ ప్రవేశం చేసేశాడు మధుమూర్తి.

కథకి ఇంతని కిడుతుందని ఎప్పుడైతే పోల్చుకున్నాడో

"కథలు రాయనేల, కక్కుర్తి పడనేల? నవల రాసి వేలు నంజొండు" అనే కిటుకు కిటికీ తెరిచేశాడు. "ప్రేమిస్తే దాన్నో దీన్నో ఎందుకు సినితారనే ప్రేమించేద్దాం" అనుకున్నట్టు. అతని మొదటి నవల "రెండోదే మొదటి ప్రజాకి తగినది" అనే పేరుగల రచనని, అనన్య ప్రచారంగల వారసత్రిక "ఆంధ్రుల ఆడనడుచు" దీపావళి నవలల పోటీకి పంపించాడు.

మధుమూర్తి పనిచేస్తున్న మహానగరంలోనే ఉంది ఆ పత్రిక కార్యాలయం. దీపావళి ఇంక నెల ఉందనగా అక్కణ్ణించి అతనికి ఓ రోజు టెలిఫోన్ పిలుపు అతని సాహితీ జీవితంలో ఒక మరుసలేని మలుపు. రెండోకంటి వాడికి తెలీకుండా ఆ సాయంత్రం వచ్చి రహస్యంగా కలుసుకోమని వారి ఆదేశం. గుండె చేత్తో పట్టుకుని అక్కడికి చేరిన మధుమూర్తికి వారు చెప్పిన వర్తమానం ఉన్న గుండె ఇక పలకదేమో అన్నంత ఉత్కంఠకలిగించింది. అతని నవలకి రెండో ప్రయోజ ఇస్తారట, వాళ్ళు చెప్పిన రూల్సుకి ఒప్పుకుంటే. అతను పెట్టిన పేరు మార్చి 'కోనలగుండెల్లో కోటి కోణార్కలు' గా ఉండాలి. రెండో బహుమతిగా ప్రకటించబడిన ఆయిదు వేల రొక్కం అతనికి యివ్వరుగాని అందుకున్నట్టు స్థాంపుమీద సంతకం చేసి ఇవ్వాలి. అయితేనేం అతని ఫోటో, జీవిత వివరాలూ, అతనిలా ఇస్తే ఆలోగే ప్రచురిస్తారు. పాఠకులు రచయిత సందేశం కోసం ఎదురు చూడరా, అదీవేస్తారు! అంతేనా, పదహారు వారాలపాటు ధారావాహికంగా బొమ్మలతో ప్రచురిస్తారు.

"ఇది ఎవరైనా తెలిసిందో..." రాయడానికి చేతులుమాట దేవుడెరుగ్గు, ముందుఇంటికి చేరడానికి కాళ్ళు మిగలవు. అని జవాబుగా గుర్తించాడు మధుమూర్తి! రాత రమ్యంగా మలచుకోగల స్థాయికి అప్పటికే చేరుకున్న మధుమూర్తిలోని బతకనేర్చిన లక్షణం అతన్ని ఆలశ్యం చెయ్యనివ్వలేదు. అప్పటికప్పుడే వాళ్ళు కోరినట్టు రాసిచ్చేశాడు.

అన్ని పత్రకల్పీ అదే నీచస్థాయికి దిగజార్చి ఊహించే దుస్థితికి అతనప్పుడూ చేరలేదు గాని “ఒకటి మూడు ప్రజలు కూడా ఇలాంటివేనా” అనే చిరుప్రశ్న మొలగజ్జిలా అతన్ని ఓ పట్టాన వదల్లేదు గాని, “కొన్ని కొన్ని తెలుసుకోక పోడం లోనే ఉంది కొండంత జ్ఞానం” అనే వివేకశిఖరాన్ని అతిత్వరలోనే చేరుకున్నాడు. ఇంతకీ “ఆంధ్రల ఆడపడుచు” పత్రకవాళ్ళు ఎంతో దూదర్పణ్ణి గల వాళ్ళు. డబ్బు అనేది మబ్బులాంటిది. ఇట్టేవస్తుంది. అట్టే మాయమడుతుంది. క్షీర అనేదే అసలైన పెట్టుబడి, రికరింగ్ డిపాజిట్ అది. అది ఓ సారి చేజిక్కించుకుంటే “తన వెంటన్ సీరి...” అని అదే వచ్చిపడుతుంది. చేసుకోత పూర్తిగా కుండానే పంటబేరం పైసలయినట్టు సీరియల్ పూర్తి కాకుండానే ఎందరో పల్లెషర్లు అడ్వాన్సు నిధులిచ్చి మధుమూర్తి నవలని తన్నుకుపోడానికి తన్నుకు చచ్చారు. ఇక ఎదురేముంది? రెండేళ్ళలో మరో మూడునవలలు సంపుటికరించి మార్కెట్ కర్పించి గొప్పనవలా కారుడై కూచున్నాడు మధుమూర్తి. నవలా రచన అనే “జిగ్ జిగ్ జిల” అందుకుని చేస్తున్న ఉద్యోగానికి ఎగనామం పెట్టేశాడు ఎప్పుడో.

అపరిమితమైన ఆర్థిక పరిపుష్టి మనిషిని పారమార్థిక దృష్టికి మరలిస్తుందేమో మరి! ఈ మధ్య ఒకటి రెండేళ్ళు మధుమూర్తిలో జనసమ్మతం మాట అలా ఉంచి మనం చేస్తున్నది మనసమ్మతమేనా, అని మనోమధనం లాంటిది బయల్దేరింది. నాలుగుసీరియల్స్ ఒకే సారి నడిపే కమర్షియల్ క్రాప్స్ కాదన్నాడని కాదుగాని రచయితగా తన బాధ్యతంటూ ఒకటి ఏడిసిందేమో ననే చింత అప్పుడుప్పుడతన్ని బాధించేది. అది కాకుండా ఓ సారి తన స్వగ్రామంలో తనకి సన్మానం జరిగినప్పుడు చిన్నప్పటి మేష్టారు సీతాపతి గారిని కలుసుకోడం మరింతగా అతన్ని అంతర్ముఖుణ్ణి చేసింది. అయిదేళ్ళప్పుడే మధుమూర్తి తండ్రిపోతే వాళ్ళమ్మ నానాకష్టాలూ పడి అతన్ని పెంచింది. ఒకే ఒక్క కొడుకు గనక సహజంగా ఎంతో గారాబంగా చూసుకొనేది. వదేళ్ళు దగ్గిరపడుతున్నా కొడుక్కి అక్షరం ముక్క అబ్బకపోతే సీతాపతి గారికి అప్పజెప్పింది. నయాన్స్, భయాన్స్ తనకి దగ్గిరుండి చదువు చెప్పించింది ఆయనే. అందులో ఆయన పాఠకాలపు తెలుగు మేష్టారు అనడం చేత అక్షర క్రమంలో ఏ ఒక్క తప్పు వచ్చినా ఒప్పుకోక క్షుణ్ణంగా భాష తీరుతెన్నులు నేర్పించారు. అన్నం పెట్టిన అమ్మ పోయింది గాని అక్షరభిక్ష పెట్టిన ఆనాటి అయ్యవారు ఈనాడు ఎదురుపడితే ఇన్నాళ్ళు ఆయన మాటే మరచిపోయి నందుకు డి.యస్.పి. వేషంలో ఉన్న గజదొంగలా గజగజ ఒణికి పోయింది మధుమూర్తి మనసు.

ఆ ఆత్మీయుణ్ణి ప్రత్యేకంగాతను బస చేసిన హోటలుకి పిలిపించి పట్టుబట్టలతో సత్కరిస్తేగాని అతను ఊరుకోలేక పోయాడు.

‘ఇంత ఉన్నతస్థితికి ఎదిగినా నన్ను గుర్తుంచుకుని అభిమానించావు అదేచాలు ఇవన్నీ ఎందుకుబాబు!’ అంటూనే సీతాపతిగారు అవన్నీ అప్యాయంగా అందుకున్నారు.

“అంతా మీ ఆశీర్వాదబలం మేష్టారూ ! ‘ఈమధ్య ఘళ్ళి కొత్త తెలుగు పద్యాలు ఏవైనా రాశారా?’ అంటే మేష్టారు మధుమూర్తి కలలోనైనా ఊహించని సంగతి ఒకటి బయటపెట్టారు. సంచిలోంచి ఓ పెద్ద బొండు పుస్తకం అతని చేతికిచ్చారు. ఇస్తూ అన్నారు.

“పాపులర్ లైట్రేలో పట్టిష్టమైన స్థానం సంపాదించావు, నీవల్ల ఈ ఉపకారం జరుగుతుందేమో అనే ఆశతో దీన్ని నీ దగ్గరకి తీసుకొచ్చాను’

మధుమూర్తి లోపల చూశాడు.

నేతచీర ఆ నవల పేరు. రచయిత బహుజనపల్లి సీతాపతి. రెండు లైన్లు చదవగానే తెలిసింది అది గ్రాంథిక భాషలో నడచిన పద్యకావ్యం కాదనీ, వ్యవహారిక భాషలో నడచిన వచన రచన అనీ, రెండువైపులా పదును ఉన్న ఆ ప్రతిభా శాలి వైపుణికి ఆ క్షణమే జోహారు చేసింది అతని మనసు. అతని విస్మయానికి విఘాతం కలిగిస్తూ మేష్టారు అన్నారు.

“చూడుమదూ? పుస్తకానికి కావ్య కన్యక అనే పేరుపెట్టిన మన వాళ్ళ దూర దృష్టికి నాకెంతో ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. మనసుకి అలజడి కలిగించి బయటపడే దాకా అల్లరిపెట్టే మానసపుత్రికలు ఈ కల్పనా ఖండికలు. అమ్మాయిని కనకుండా ఉండాలేగాని కని, యుక్తవయసు వచ్చాక ఓ అయ్యచేతిలో పెట్టాలని ఉండడం కన్నవారికి సర్వసహజం. అత్తారింట్లో అది నలుగురితోనూ కలిసిపోయి అందరిచేతా అవుననిపించుకుంటే విని ఆనందించాలని ఉండడం అత్యాశ కాదు కదా: మరి వర్తక దృక్పథంలో పడి మనుషుల మనసులు అదెంత బండబారి పోయాయో ఆడపిల్ల పెళ్లికావడమే అసాధ్యమైపోతోందయ్యా మదూ!”

‘అదేమిటి మేష్టారు, మీకు ఆడపిల్లలు లేదుగా!’

“అదేమిటయ్యా దుక్కంత నాకూతురు నీచేతిలో ఉండగా!” ఆ ప్రయత్నంగా తన నోటవెంట వచ్చిన పారబాటు ప్రక్తిని పెద్దనవుతో కప్పిపుచ్చాడు మధుమూర్తి. ఆయన ఇంకా ఇలా అన్నారు.

“అయిదేళ్ళుగా ప్రయత్నిస్తున్నాను. మా నేతచీరకి వెలుగుచూసే గీత ఉన్నట్టు కనిపించలేదు. కనీసం పది పత్రికాఫీసుల నుంచయినా తిరిగొచ్చి ఉంటుంది. ఇది. ఎలా పంపబడింది అలా కాగితం అయినా నలగకుండా, మాయకుండా తిరిగివచ్చేసింది. దీన్ని నీ ద్వారా ఏదైనా పత్రికలో నిమిషాలమీద సీరియల్లాజే చేయించమని అడగడానికి రాలేదు. పాతకాలం మనిషిని కదా, ఈ రోజుల్లో పనికివచ్చేవి ఏదో, ఏ లోపాలు ఉన్నాయో... నీకేమాత్రం లీజరున్నా దీన్నీసారి ఈ రాత్రికి చూసి రేపాడున్న ఎలా ఉందో ఏం చేయ్యాలో చెబుతానని” అని మరి మాటడకుండా వెళ్ళి పోయారు సీతాపతి మేష్టారు.

ఆయన్ని వెళ్ళనిచ్చి, లోపల తలుపు గడియపెట్టుకుని, తలగడ మీదకి తల చేర్చి గుండెల మీద ఆ పుస్తకం విప్పి కళ్ళెదుట పరుచుకోడం మాత్రమే గుర్తుంది మధుమూర్తికి. పేరుకి పేజీలు జరుగుతున్నాయి, ఎడమ నుంచి కుడికి, పైనుంచి కిందకి కంటి చూపు కదులుతోంది. పైకి తెలుస్తున్నది అంతే. అతని హృదయాంతరాళాలలో కలుగుతున్న అనుభూతికి మాత్రం ఊహ్యం కాదు. భావ్యం లేదు! అది చదివిన ఆ మూడు గంటల సేపూ తనవరో ఎక్కడున్నాడో తెలియనంతగా మైమరచి పోయాడు. అందులో పాత్రలు తనకెంతో సన్నిహితమైనట్టు ఆ భాష తనకి తెలిసినవారు తనకి అర్థమయ్యే పద్ధతిలో మాటాడినట్టు అందులో చిత్రితమైన హ్యూమన్ నేచరు, అంతర్యామినిగా ఆద్యంతం ప్రవహించిన హ్యూమరూ, తనని కదిలించి కరిగించేటట్టు ఉన్నాయి. మధ్య తరగతి జీవితాన్ని ఉన్నదున్నట్టు చెప్పిన, నిండు గుండె విప్పి పరచిన నిజాయితీ ప్రయత్నం అది. అప్పటికప్పుడు, ఆ అర్థరాత్రివేళ టాక్సీ మీద మేష్టారింటికి వెళ్ళి ఆపుస్తూన్న భద్రంగా ఆయన చేతికి అప్ప చెప్పేదాకా మధుమూర్తికి మనశ్శాంతి చేకూరలేదు. గద్దదిక కంఠంతో గురువుకి చేయబడిన శిష్యోపదేశం ఇదీ:

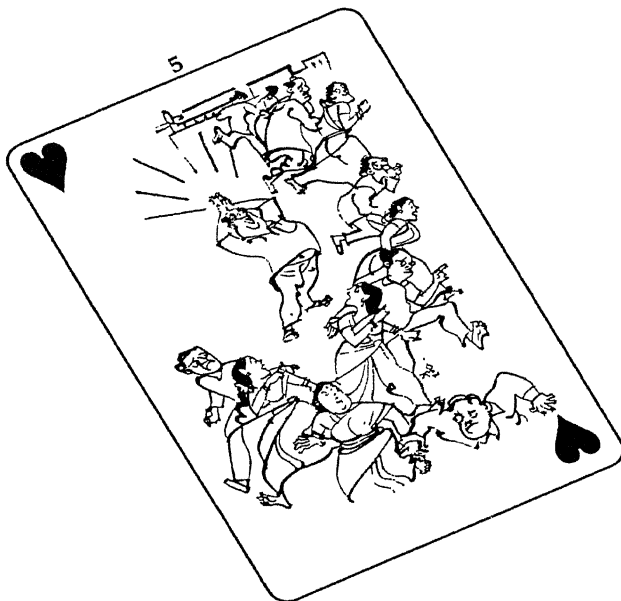
‘మేష్టారూ! ఎన్నాళ్ళకోగాని ఇంత గొప్ప తెలుగు పుస్తకం చదివే అవకాశం దొరకదు. కృతజ్ఞుణ్ణి.

నేను గుర్తించి నంతవరకు మన తెలుగు సాహిత్యం ముఖ్యంగా నవల అనే ప్రక్రియ ఈనాడు రో. భూయిష్టమై ఉంది. నా అనుభవం నాకు చెప్పిన పాఠాలు ఏమిటంటే ఈ రోగాలు ఒకటి రెండు కావని. టి.పి. తో అంటే భూతాలతో పాములతో ఎఫ్.సీ.తో అంటే పాంటసీలతో పులులతో, వీడిల్ అంటే వనితల దొంగపీర్లతో, టి.బి.తో అంటే తీయని భ్రమలతో, మంచాన పడిఉంది మన సరస్వతి అన్నీ అంతే కాకపోవచ్చుగాని ఎక్కువగా ఇలాంటి రచనల్నే చదివి తరిస్తున్నాడు ఆంధ్రమహాపాతకుడ ఇక మీరు రాసిన పేజీలు అంటారా, అందులో కిక్కులు లేవు. క్లీక్కులు లేవు, ట్రిక్కులు లేవు టెక్కు నిక్కుల కుమ్మక్కు అయిన టెక్నిక్కులు లేవు! ఎక్కడ బాగులేదో చెప్పమన్నారు. ఇంకా బాగా రాయడం కంటే ఈ రోజుల్లో మరో తప్పు ఉందిటండీ? బొత్తిగా భూమ్మీద మనుషు కష్టసుఖాలే రాస్తే ఎలా! ఏ ఎర్రసిరా గుర్తులూ అండరైన్లాలేక మీ అమ్మాయి మీ ఇల్లు చేరిం! సంతోషించండి. చల్లని బీరు అలవాటైన చోట చిక్కనిపాలు సప్తై చేస్తే ఎలా!”

(ఈ రోజు నానందమూడవ జూలై 2015)

నూనె ఎలా తగలడనీ, రేకుమూత వదలకుమీ!

‘ఇంత చిన్న విషయంలో పేచీ పెట్టుకుంటారుటండీ?’ అని పక్కకి తిరిగి మీరేం ముసిముసినవ్వలు నవ్వుక్కర్లేదు. మీ పాటి బోడి తెలివి మాకేం లేకపోలేదు. నేను చాలా ఖచ్చితం మనిషిని. నాతో మాటంటే మాటే. ఏమనుకున్నారో ఏమో, ఆనాతో వాదనకి దిగి నేనో పిచ్చి వెధవనని రుజువు చేద్దామనుకుంటున్నారు కాబోలు, ఆ పప్పులేం ఉడకవు. మీరు ఒకటంటే నేను పది చెప్పగలను. తగువులేవుడూ అల్ప విషయాల్లోనే మొదలై పెచ్చు పెరుగుతాయి. కుండకి కన్నుమంటూ పడకూడదు. కాని అది చిన్నదా పెద్దదా అనే చొప్పుదంటు ప్రశ్నలో అర్థమేమిటి? మనసు విరిగిపోయినా అంతే అనుకోండి. నిజమే, మా ఎదురింటి వాళ్ళకి మాకూ ఈ మధ్య సచ్చగడ్డి వేస్తే భగ్గుమంటున్న మాట నిజమే. మాటాడుకోడం మాట అటుంచి మొహం చూస్తే మండిపోయేలా తయారైన మాట కూడా యదార్థమే. అయితే ఏమిటంటారు. చెయ్యని తప్పుకి ఇంతకంటే నీతివంతులు లేరని వాళ్ళ కాళ్ళు పట్టుకొని రెంపలేసుకోమంటారా! ఒకప్పుడు మరి వారూ మీరూ వీపూ వీపూ ఎలా రాసుకున్నారని మీరేం దెప్పి పాడవక్కర్లేదు. నల్లనివన్నీ నీళ్ళా తెల్లని వన్నీ పాలూ అనుకునే అమాయకులం. నిలువునా

చీల్చినా కల్మషం అన్నది ఎరగని వాళ్ళం. ఇరుగూ పోరుగూ అంటే ప్రాణం పెడతాం. ఇంతటి పయోముఖ విషకుంభాలని ముందే పోల్చుకోలేక పోతే అది ఓ నేరమేనా!

అవును. మా రెండిళ్ళలో ఒకర్లే దాసిది. పాలు పోసేవాడూ ఒకడే. మా పిల్లలకీ శ్రీ కూర్మం పిల్లలకీ ఒకడే ప్రవేటు మేష్టారు. మా అమ్మవాళ్ళింట్లో అప్పడాలు ఒత్తడంలో సాయం చేసేది. అతని చెల్లెలు మా పిల్లల బట్టలు కుట్టి పెట్టేది. అంతేకాదు. వాళ్ళ గుమ్మంలో అతని పెళ్ళాం మా గుమ్మంలో మా ఆవిడా నిలబడి కబుర్లకి తగులుకున్నారంటే అవి ఆపి లోపలికెళ్ళడానికి అటు సూర్యుడు ఇటు తిరిగి పాడవవలసిందే. అంత నిమిషాల మీద పాత్తు కలుపుకున్న వాళ్ళు ఇంతట్లోనే ఎందుకు జాత్తు జాత్తు పట్టుకోవలసి వచ్చిందీ అని మీరేం ఎత్తి పాడవక్కర్లేదు. మీరు అడక్కుండానే జరిగింది చెబుదామనే మీ లాంటి వాళ్ళని మారుమాటాడకుండానోరు మూయిద్దామనే ఈ ప్రయత్న మంతా. చిత్తగించారు కదూ!.

పాములూ తేళ్ళతోనే ఆరంభమయింది ఈ కథంతా. ఏమీ ఎరగనట్టు ఆశ్చర్యం నటించకండి. పామ్తేల్ పేరు మీరు విన్నదూ! పాం ఆయిలు అంటారు తెలిదూ? ఒహో, ఇప్పటికీ తెలిసిందా! సరే! మీది మెతక బుద్ధి అని అద్దనువుతూనే ఉంది. అందుకే అన్ని రకాల సందేహాలు వెలిబుచ్చారు. తీరా నోరు విప్పి అడిగినాకు దొరికిపోయాక, మధ్యలో ఆపడానికి మీరెవరు? బెల్లం కొట్టిన రాయిలా పడుండి చివరి దాకా నేను చెప్పినట్టు వినాల్సిందే. అందులో నేను మీరి ముక్కుకి సూటిగా పోయే మనిషిని. అందుకనే ఇన్ని కష్టాలు, కష్టాలు నష్టాలూ నన్నేం చేయలేవండోయ్ మరింతగా గుండెను గట్టిపరచడం తప్ప. అసలే మంచివాణ్ణి కాను. అనవసరమైన మాట తప్ప మరొకటి, ఒక్కటంటే ఒక్కటి, నా నాలిక చీల్చినా రారు. నన్ను అనవసరంగా రెచ్చగొట్టి పక్కదార్లు పట్టించక చెప్పిందేమిటో చెవి ఒగ్గి వినండి.

పాం ఆయిల్తో ప్రారంభించాను కదూ, కంట్రోల్ షాపులో అది తెచ్చుకోవడంలోనే ఉంది మనిషి గొప్పతనమంతా. పేరుకి మీకు ఫలానా చోట ఇస్తారని ఉంటుందిగాని దానికి ఎప్పుడు వెళ్ళి అడిగినా సరుకు ఉందనరు. ఇవాళో, రేపో వస్తుందని చెబుతూనే వుంటాడు షాపు పని చేసే వేళలు గల బోర్డుముందే వేళాడుతూ ఉంటుంది. గాని అవెప్పుడూ పాటించబడవు. వీలయినంత ఆలస్యంగా తెరిచిన లోపం వీలయినంత తొందరగా మూయడంలో సవరించుకుంటూ వుంటాడు షాపు యజమాని. రోజూ దర్శనం చేసుకోలేక ఓ రోజు బద్దకించామో ఆ రోజే సరుకు వచ్చి మెరుపు వేగంతో మాయమైపోతుంది. ఏ నక్కతోకనో తొక్కి, అదృష్టం బాగుండి సరుకు ఉండగానే షాపు చేరుకున్నామా, కార్తూ, డబ్బా ఇచ్చి తప్పు చేసినట్టు గంటల కొద్దీ క్యూలో నిలబడాలి. అడ క్యూ, మగ క్యూ, తొక్కినటాటలు, దొంగతనాలు, షాపు ముందు కుళ్ళు కాలువలో అడపా దడపా సరిగంక స్నానాలు. ఇలాంటి షాపులు సాధారణంగా పెద్ద రోడ్లు మీదే వుంటాయి. గనక ఈ క్యూలని చేదించుకుంటూ అప్పుడప్పుడూ సిటీ బస్సుల వాలు మొగ్గలు ఇంతకీ ఇంట్లో 'పోపుకయినా గరిటెడు నూనె చుక్కలేదు' అంటూ సన్నాయి నొక్కులు నొక్కుతారు గాని తల్లి గాని పిల్లలు గాని కేరీజి పట్టుకొని క్యూలో నిలబడతారా? ఇల్లంతటినీ మేపే జీతంలేని నౌకర్ని నేనున్నాను కాదుటండీ? తొమ్మిదింటికి రెండు ఉడికి ఉడకని మెతుకులు బొక్కి రోజంతా ఆఫీసులో అరుపు చాకీరీ చేసి ఆరింటికి ఇంటికి చేరే వెధవలం. తైలం ఇంటికి చేర్చే వెధవ పని కూడా మన మొగాళ్ళ ముహూనే

రాయాలా ఆ విధాత! ఏ శలవో పెట్టి ఎండలోనో వానలోనో ఆ క్యూలో నిలుపు జీతం కూడా మనదేనా! శెలవు దొరికినా, కాళ్ళల్లో నీరు దిగినా, మన వంతు వచ్చేదాకా సరుకు తరగక పోయినా, ఆ ఖభ సమయానికి తగు చిల్లర లేక సగటు పొరుడు పొందే నిస్సహాయత అనుభవించిన వాళ్ళకి గాని తెలిదు! ఇంతగా పడిగాపులు పడితే దొరికే సరుకు ఎంత? మహా అయితే ఒక్క లీటరు!

‘నూనె ఖర్చు తగ్గించండ్రా’ చమురు కాళ్ళ సతీ సుతలారా! అంటే వీళ్ళు వినకపోగా ఎదురు జవాబు కూడాను! అది కూడా పాట రూపంలో! నూనెకి స్నేహమనే పర్యాయపదముందిట.

“వంటలో తప్పనిది స్నేహమే నోయి!” అని రాగాలూ సరాగాలూ! ఇంతకీ వాడు నెలకిచ్చే సరుకు ఇల్లాలు తాళింపు ఎగతాళింపుకి చాలదు. ఇక ఇల్లాని నూనె ఖర్చుకి తట్టుకోడానికి వేరే బ్లాక్ మార్కెట్లో యజమాని కొని అమర్చేవి నూనె చుక్కలు కావు, కార్చిన నెత్తురుచుక్కలు!

ఇంతటి చీకట్లోంచి వెలుగుతోకి తీసుకొస్తానంటే ఎవరొద్దంటారు! శ్రీ కూర్మం ఒక పథకం చెబితే ఆ వీధిలో మాకు తెలిసిన మరో పది మందికి అది చెప్పాను.

వంటనూనె హోల్సేల్గా వ్యాపారం చేసే జనతా ట్రేడ్ కార్పొరేషన్ వాళ్ళు శ్రీ కూర్మానికి పరిచయస్థులట వాళ్ళతో చెప్పి రెండు మేలి రకం నూనె డబ్బాలు సీల్డు చేసినవి, ప్రతినెలా అతను కొంటాడుట. డబ్బా పదహారు లీటర్లు ఉంటుందిట.

ఎవరింట్లో ఏ మాత్రం నెలకి వంట నూనె పడుతుందో అన్ని లీటర్ల డబ్బాలు అతనికి నెల మొదటి వారంలోనే ఇస్తే డబ్బాలు తెచ్చి తన ఇంట్లో అతను ఉంచుతాడు. ఎవర్నైనా జాగా ఇచ్చి పంపిస్తే కొలిచి అతను నూనె సప్లయి చేస్తాడు.

దీనివల్ల రెండు లాభాలున్నాయి. మొదటిది సీలు డబ్బా కనక కత్తికి అవకాశం లేదు. రెండోది ఒకేసారి డబ్బా పుచ్చుకుంటున్నాము గనక పైన కొనే రేటుకంటే తప్పకుండా తక్కువ పడుతుంది.

లోపల వేరే లాల్నాచీ ఉంటుందని కలలో అయినా అనుకోకుండా అందరం రంగంలోకి ఉరికాం, ఇవన్నీ నెల నెలా తెచ్చి అందరికీ పంచే పూచీ నీడే సుమా. అని చెప్పాం అలాగే అన్నాడు. ఇలా కొన్ని నెలలు గడియెలేదో ఎవరి అనుమానాలు వాళ్ళ కొచ్చేయి. మాదే బుద్ధి తక్కువ. ఈ పిదపకాలంలో ఎవర్ని దేనికి నమ్మగలం గనక! ఎందుకొచ్చామో పోల్చి ఎంత ఫేరం చేశాడో చూడండి, శ్రీ కూర్మంగారు. ఏదైనా చెయ్యొచ్చు చెయ్యోవచ్చు. ఆయన ద్వారా నూనె పుచ్చుకోక ముందు అది లేక మనమేం మలమల మాడి చావలేదు కదా! అని ఒకరు మొదలెట్టారు..

చెప్పేను కదా నా పనేదో నేను చేసుకుపోడం తప్ప, దేన్ని గురించి పెద్దగా పట్టించుకోనని. అతని మీద వాళ్లందరూ చేసే ఒక్కొక్క నేరారోపణ విన్నకొద్దీ అందులో నిజం కనువిప్పే అగ్ని నిప్పి అయింది.

‘పదిమందికి ఉపకారం చేస్తున్నట్టుకనిపించిన పెద్దమనిషికి మరి ఇంత స్వార్థబుద్ధిటండీ?’ అని నేనింకా పూర్తి చెయ్యనేలేదు.

‘మీరింకా పెరటిదారిని ఉండబట్టే ఇంత సుళువుగా బుట్టలో పెట్టగలిగాడు. పెద్దలు మీరు చెప్పారని మేమందరం గోతిలోకి దిగాం’ అంటూ ఇంకోకరు అతని ద్రోహబుద్ధిని వివరించసాగేరు. మేమిలా చర్చించుకుంటూండగా తమ రహస్యంగా లోపలికి వచ్చానని ఆ తరువాత శ్రీకూర్మం చెబితేనే నాకు తెలిసింది. వెళ్ళిన పని ముందుగా ఆయిపోయి, అదృష్ట వశాత్తూ ఎక్స్‌ప్రెస్ బస్

దొరికి అతను మెల్లిగా తలుపు తెరచుకొని తన ఇంటికి వచ్చాడుట. తన పేరు పెద్దగా పీథిలోకి వినబడి తనింట్లో ఈ మీటింగ్‌మిటో కనిపెడదామని మెల్లిగా సందులోచి పెరట్లోకి వచ్చి పక్కనున్న అరుగుమీద కూచున్నాడుట. మా గొడవలో మేం పడి అతని రాక గమనించలేదు. దొంగ బుద్ధులు కాకపోతే ఇలా పొంచి వుండి వినడం పెద్దమనిషి తరహాటండీ?

ఇంతకీ శ్రీకూర్మం పడిన కక్కుర్తి కూటి పనుల ఒకటా రెండా నా చెవికి చేరినవి! దేనికవే సబవనిపించేయి నాకు. న్యాయం ఎటుంటే అట్టే మొగ్గుతుంది నా మనసు. మీరది బలహీనత అనుకున్నా నేనేం చెయ్యలేను. ఇంతకీ ఆ లిస్టు ఇదీ :

1. పదహారు లీలర్లు డబ్బా ఈ నెల ఇంత పడిందని అతని నోటి మాటను మనం శిరసావహిస్తున్నాం. అవునో కాదో మనకేం తెలుసు? ఆ పాపతన ఇతని ఫ్రెండని మనం ఇక్కడ మరచిపోకూడదు.

2. డబ్బాలు పొపు నుంచి ఇంటికి తేడానికి రిక్షా ఛార్జీ అయిదు రూపాయలని ముక్కు పిండి పుచ్చుకుంటున్నాడు. ఎక్కడైనా అంత ఛార్జీ వుంటుందా? ఒకసారైతే ఫర్వాలేదు. ప్రతీ నెలా అయితే ఎంత నష్టం అవుతోంది? ప్రతీ నెలా ఒకే రిక్షావాడు తెస్తున్నాడు గనక ఏ మూడుకో రాదా? ఇంతా చేస్తే వాడు తమ పిల్లల్నే స్కూలుకి దిగబెట్టే వాడుక రిక్షా వాడుట! ఏ రూపాయి ఇస్తున్నాడో, దబాయించి ప్రీగా తెస్తున్నాడో!

3. అతనే డబ్బాల సీలు విడగొడుతున్నాడు. పిల్లల్ని పంపించి తెప్పించుకుంటున్నాం మనం. మొదట్లో నూనెకి ఉన్న నాణ్యత ఇప్పుడు లేదే! కల్తీ జరగలేదన్న గ్యారంటీ ఏముంది?

4. కొలత కూడా అతనిదే. ఇంటి కొచ్చక కొలుచుకుంటే కాస్త తర్కువగా ఉన్నట్టు తోచి గిల గిల కొట్టుకుంటోంది మనసు. పాపం పుణ్యం పరమాత్ముడికెరుక!

5. ఈ పాటికి పదికి తక్కువ కాకుండా కాళీ డబ్బాలు చేరి వుండాలి. ఎంత లేదన్నా ఒక్కొక్క దానికి నాలుగు పలుకుతోంది బజార్లో. వాటి ఖరీదు మాట!

ఆఖరి మాటగా మా ఆవిడ ఇలా అంది. మనమేం డబ్బిచ్చి కొనుక్కుంటున్నాం గాని దయాధర్మ భిక్షాదుగా! ఏదైనా అడిగే హక్కుంది మనకి. అనుమానం రాకూడదు గాని వచ్చక ఎంత చిన్న విషయమైనా నిలదీస్తాం. సీలు తీసిన రేకు మూతల సంగతి ఎవరూ ఎత్తారే?"

"రేకు మూతేం చేసుకుంటామే నిన్ను తిరగమోత చెయ్య" అని నేను అనుకోకుండానే ఆవిడ జవాబు చెప్పింది.

"ఏదైతేనేం తీసి దిగదీసిందా ఏం ఊరికే వస్తే! దానికి రెండు కన్నాలు చేసి అటూ ఇటూ దారం దూర్చి ఇస్తే పిల్లలు దాన్ని గిరున తిప్పుకుంటూ మరి ఈ లోకం ఎరుగరు! మొన్న వాళ్ళ బాబు తిప్పుకుంటూంటే చూశాను. మన పాప ఓసారి అడిగితే ఇచ్చిందా మరి?"

ఇక ఆగలేకపోయాడు కాబోలు, లోపల్లునిచి నలుగురి మధ్యకి వచ్చేశాడు శ్రీకూర్మం. నానా కంగారూ పడిపోయారు అందరూ, అందరకీ నమస్కరించాడు చేయెత్తి.

'ఎప్పుడూ ఎరగని దైవానికి ఎన్నెన్నో మొక్కులు కడతారు. ఎక్కడో కొండ మీది దేవుడికి పూదయమైనా కానుకగా ఇవ్వగలరు. సాటి మనిషి సహాయం చేస్తానని వస్తే సందేహిస్తారు. 'నీరా' జనం, మీకు నీరాజనం!'

అప్పటికే ఒక్కొక్కరూ పట్టుపడినట్టు జారుకున్నారు. నేనూ మా ఆవిడా మిగిలాం.

“ఏ ఒక్కరూ జీతాలందగానే తెచ్చి డబ్బివ్వరు. మంచి పని చేస్తున్నాననే తృప్తితో ఎన్ని నష్టాలకైనా ఓర్చినా ఇన్ని నిందలు వేశారు. మీరైనా గ్రహించారనుకున్నాను, మూత దగ్గరే నిలబడిపోయారు!” అంటూ ఎందుకో విరగబడి నవ్వాడు. ‘చాల్లే సంబడం’ అని ఇంటికోచ్చేశాం మేం.

చేసిన వెధవ పనికి తల వంచుకునిగ్గు పడక, పెద్ద గొంతుక పెట్టుకుని దైవదూషణ కూడా ఎందుకండీ! అంతే! మరి మా ఇంటి కాకినా ఆ ఇంటి మీద వాలనిచ్చాంకాం, పాములూ తేళ్ళూ ఎండలూ వానలూ క్యూలూ వేచి వుండడాలూ ఇవే బావున్నాయి మాకు!

అదిగో, అన్నీ విని మళ్ళీ ఆ దొగ నవ్వులు దేనికీ? మీ పాటి తెలివితేటలు మాకు లేకపోవచ్చు. కష్టజీవులం, కచ్చితమైన మనుషులం, మేమెలాగో మా బతుకులు ఈద్యగలం లెండి! ఇలా చావడంలోనే మాకున్న తృప్తి మాకు మిగలనివ్వండి!

(జ్యోతి మాసపత్రిక, జనవరి 86)

పునర్జన్మ ఉంది సుమా!

జీతాలు చాలీచాలకుండా ఇచ్చి, ధరలు మాత్రం అందీ అందనంతగా పెంచి 'మా ప్రజలకేటూ లేదు' అని ప్రభుత్వం గొంతు చించుకు ప్రకటించుకుంటోందంటే దాని అర్థమేమిటి, ఎవరిశక్తి కొద్దీ వారు ఇతరత్రా సర్వత్రా కొల్లకొట్టుకు బతకమని కోటిగొంతుకలతో పోషిస్తున్నట్లు కదా! పిచ్చి ప్రజ పోల్చుకోలేకపోతే ఆ నేరం సర్కారు వారిదా! చిన్నప్పుడు సెనక్కాయలమ్ముకునే మంత్రిగారి బావమరిది సినిమాహాలు కట్టించే స్థితికి చేరుకున్నాడంటే సదరు విద్యలో వారి వంచనాశిల్పం సర్వోత్తమ స్టేజికి చేరుకున్నట్టే కదా! పెద్దలూ, జీవితాన్ని కాచి వడబోసినవారూ, మార్గదర్శకులూ వారు. వారిని కాదని మరోదారి తొక్కడంమనకేంధర్మం!

అని మనసా నమ్మడమే కాక త్రికరణశుద్ధిగా దాన్ని ఆచరిస్తూ, యధాశక్తి తెలుగుతల్లి రుణం తీర్చుకుంటున్నారు, రహదారులు మరియు భవనాల ఎగ్జిక్యూటివ్ ఇంజనీరు పరమశివంగారు. రాష్ట్రలో గవర్నమెంటు సర్వేంటు మాత్రమే లేదు. నెలకింత జీతం, ఇంటి అద్దెలాంటి సదుపాయాలేకాక పెరుగుతున్న ధరల సూచిని అనుసరించి కరువు భత్యం లాంటిది పెంచుతూనే ఉన్నారు. ప్రావిడెంటు

ఫండు, పించెను సరేసరి ఇవేవీ ఎరగని, అర్హతా శక్తి ఉన్నా అవకాశం దొరకని, ఆకలి మంటలు చల్లార్చే ఆసరాకి నోచుకోని అక్షలాది నిర్భాగ్యులూ ఉన్నారు. వాళ్ల గురించి మాటవరసకైనా ఆలోచించరే? అని పారబాటున ఏ ధైర్యమున్న వాడో ఎదురుతిరిగినా, ఆయన అణమూత్రం తోణకరు . ఇంకొకరికి కాదు తనకు తానే జవాబు చెప్పుకుని దర్జాగా మహారాజులా కాలం వెళ్ళబుచ్చడానికాయన ఏనాడో అలవాటు పడిపోయారు.

“వనరిగుమ్మం వారు తుడిచి ముగ్గు పెట్టుకుంటే వీధంతా కళకళలాడదా! మనిల్లేదోమనం నింపుకోవాలిగాని ఈ లోకాన్నంతా మరామత్తు చెయ్యగలమా! అవన్నీ చూసుకోడానికి పైన పరమాత్ముడున్నాడు. అందులో మనం వేలుపెడితే లోకాధీశుడి కోపానికి గురికామా!” అని ఒక్కముక్కలో కొట్టి పారేసి నిశ్చింతగా కాలం గడపగలడాయన.

అంతా తనక్కడే ఔపాసన పట్టడానికాయనకేం అభ్యంతరం లేదుగాని ఆ పబ్లిక్ వర్క్స్ డిపార్ట్మెంటు అందుకు అనుమతించకపోడంతో నీతి స్లేటు ఫిరాయిించక తప్పలేదు. “ఇంతసేపూ నేను చెబుతున్నది ముక్కూ మొహం ఎరగని ప్రైంజర్స్ గురించి, వాళ్ళ బాగోగుల గురించి మనకెలా పూచీ ఉండదు. కాని పార్లమెంటులో ఒక ఆఫీసులో పనిచేసే కుటుంబసభ్యులతో ఆ మాట నేనెలా అనగలను? వారిక్షేమమే నాక్షేమం. ఇలాంటి వివిధ శాఖల క్షేమమే ప్రభుత్వద్వేయమూ శ్రేయమూను” అని జస్టిస్ చేసుకోగల నేర్పరి ఆయన. మూడేళ్ళయి ఆ కొత్త జిల్లాకి ట్రాన్స్ఫర్ చేసినా, అందుకే, మూడుకార్లూ ఆరుమేడలూ అన్నట్టు ఓ వెలుగు వెలిగి పోతున్నారాయన.

అయితే రోజులు ఒక్కలా వెళ్ళవు ఎంతటివారైనా. జనరల్ ఎలక్షన్లలో చిత్రమైన ఓ చిక్కు పరిస్థితిని ఎదుర్కోక తప్పలేదు. పరమశివంగారికి.

సగటు భారతీయుడు సంతకం పెట్ట లేనిమాట అటుంచి సొంతంగా ఆలోచించలేని పరిస్థితిలో ఎల్లకాలం పడిఉండడం ధనమూ, అధికారంకోసం పోటీపడే వారికి లాభదాయకం. అలాంటివారికి ఇటు కిరాయి స్వామిజీలూ అటు కుహనామేధావులూ ఎప్పుడూ చెరోకొమ్మూ కాస్తూంటారు. బూడిదలో దొర్లే గాడిదల సంఖ్య ఎంతపెరుగుతే రాజకీయవాదులకంత బలం. తియ్యటి వాగ్దానాలు చేసి తిమ్మిర్లు ఎక్కించడంలోనూ ఎక్కడ అధర్మం జరుగుతుందో అప్పుడు నేను అవతరించి ధర్మస్థాపన చేస్తాను.’ అని చెప్పడంలోనూ శ్రీ కృష్ణుడు ఆదిగురువు. ఒక అంకెగా తప్ప ఒక మనిషిగా నిలబడి ఎరగని ఓటరుకి అయితే తన కులం వాడికో కాకపోతే బాగా డబ్బు ముట్ట చెప్పిన వాడికో తన నటనా చాతురితో మనసులో నిలిచి పోయిన వేపగాడికో, ఓటు వియ్యాలనుకుంటుంది. గాని దాని విలువ ఇంకోపదిజన్మలకైనా తెలిసే అవకాశం కల్పింపబడలేదు. ప్రజాస్వామ్యానికి మనదేశ ప్రజలు ఎంత మాత్రం అర్హత కలిగలేరు. అని ముందు గానే తెలిసి ఆ అజ్ఞానాన్ని పెట్టుబడిగా పెట్టి, గలిచి, ఆ పరిస్థితులు ఏమాత్రం బాగుపడకుండా జాగ్రత్తపడి తమ పదవిమరింత శక్తి మంతం చేసుకుంటున్నారూ నాయకులు. గొర్రెల రాజ్యంలో కసాయి వాడికి గెలుపు. రాజ్యాంగం కల్పించిన రక్షణలో రాజ్యాలేలుతున్న పరమశివం లాంటి పెద్ద పెద్ద ఆఫీసర్లు చేసే ప్రార్థన ఒకటే.

దేవుడా! దెయ్యమా! దయవుంచి వినవోయి!

సగటు హిందువునెప్పుడు చవటగా నిలుపోయి!

ప్రజాస్వామ్యం అనేది ఇటు విచక్షణ కలిగిన ప్రజలూ అటు నిస్వార్థపరులైన స్వాములూ

ఉన్నప్పుడే పదిమందికి పని కొచ్చే ప్రభుత్వ విధానం కాగలదు. ఆ రెండూ లేవుగనక మిగలేవి ప్రభుత్వకి నిలవలూ, ప్రజలకి చిడతలూ. ఎవరికి దక్కినవి వారు ఎప్పటికప్పుడువచ్చే ఐదేళ్ళ జాతరలో వృద్ధిచేసుకోడానికి శక్తికొద్దీ ప్రయత్నిస్తూనే ఉన్నారు. ఎవరెంత విసురులూ, విసుగులూ ప్రకటించినా ఒప్పుకున్న పద్ధతిని ఏలకోక తప్పదు గనక, చట్టబద్ధమైన ప్రాముఖ్యం కల్పించబడడం సహజమే, ప్రభుత్వ సాధన సంపత్తి అంతా ఇందుకు కేంద్రీకరింపబడడమూ న్యాయమే. ఇంతటి అలజడిలో హడావిడిలో వీలైనంత ఎక్కువగా సోమ్యుచేసుకుందామని స్టండరింగ్ విత్ డేంజర్ (పి.డబ్ల్యు.డి)కి డిప్యూటీ హెడ్ అయిన పరమశివంగారు అనుకోవడమూ సందర్భమే. ఆ విధంగా ఎక్కడికక్కడే లచ్చం తల్లిని మచ్చిక చేసుకోగలిగారుగాని ఓ చోటమాత్రం అనుకోకుండా చుక్క ఎదురైంది.

‘ప్రజలవగా ఎవరు? మూర్ఖువు ప్రజలే ప్రజలని ఆ పదమును అవమానించగలమా! కావున మేమే ప్రజలము. ఈ సత్యదృష్టిని పరిశీలించిన మేమే నిజమైన ప్రజలము. ప్రజాసేవ యనగా మా సేవయే. మేము బాగుపడుటయే. బాగు పడుటయనగా వీలయినంత ధన సంపాదన చేయుటయేగదా!’ అనే లాజిక్కుని ఆ డిపార్టుమెంటు ఆఫీసర్లు అక్షరాలా అమలు చేస్తున్నారు, అంచేత వారు ప్రజాపీన చేద్దాము ఆనరు. ‘చేసుకుందాము’ అంటారు. అలా చేసుకుంటున్న నిండు నడకలోనే ఓ చోట అనుకోకుండా కుంటితనం ఏర్పడింది. “ఇన్నిరకాలుగా జేబులు నింపుకుంటున్నాం కదా దీనికింత కొట్టుకుపోవటం దేనికి? పంచభక్త్యపరమాన్నంతో కడుపునిండినప్పుడు ఓసారి తాంబూలం లేకపోతే తాండవం ఆడేస్తామా” అని ఓ జూనియర్ అని పరమశివం మూడోకన్ను తెరిపించాడు. “కోడ్ఆఫ్ కాండక్టు” అంటూ ఉంటుంది. అందులో ఓ అక్షరం పాల్గొనడలానికి వీలా! ఇవాళ తాంబూలం లోటు అయితే రేపు భోజనమే కరువు కావచ్చు. అయినా మనం మనసువడేది తాంబూలమే కదా! మనం యీ యీ కుర్చీలు అలంకరించిన నేరానికి గవర్నమెంటు మనల్ని నెలనెలా ఎలాగా మేపుతోంది. దక్షణతాంబూలాది సత్కారాలు మానుకుంటామా ఎంత మెతక మనుషులనుయినా? కేవలం ఈ జీతాల మొహం చూసే వీటితోనే మన జీవితాలు వెళ్ళమారిపోతాయనే ఇందులో ప్రవేశించామా!” అని ఎగరెగిరి పడ్డాడు.

ఆ సమావేశం అలా తగలడగా ఇప్పుడు క్వార్టర్సులో కూచుని తలపట్టుకు ఆలోచిస్తున్నాడు పరమశివంగారు.

అప్పుడే రెండు సార్లు వర్కింగ్ స్పాటికి వెళ్ళొచ్చాడు. చినగంగవరం వరకూ బస్సులు వెడతాయి. అక్కణ్ణుంచి గోదావరి పాయ మహేంద్రతనయని పడవ మీద దాటాలి. పడవ దిగి అవతల ఒడ్డున చేరాక తమపని మొదలవుతుంది. అక్కణ్ణుంచి సుమారు మాట ఏభై గజాల ఎప్రోచింగ్ రోడ్డు పేసి బోట్ మెయిన్ రోడ్డుతో కలపాలి. అలా తప్ప బలభద్రపురం నియోజక వర్గం చేర్చే సరైన దారిలేదు. ఈ ఎప్రోచింగ్ రోడ్డులో కూడా ఓ చోట మళ్ళీ అడ్డుకున్న నీటిపాయమీద ఉడెన్ కల్వర్సు నిర్మించాలి. కలెక్టరు ద్వారా ఎప్పుడో అందిన ప్రభుత్వ ఆదేశానికి అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఇచ్చి టెండర్ని కాలిఫర్ చేశాడు. సకాలంలో ఆఫీసుకి చేరిన దాన్లో మినిమమ్ అరవైవేల చిల్లరికి అప్లై చేసిన కంట్రాక్టరు పాండ్రంగి పాపారావుకే అది ఇచ్చి తీరాలి.

చినగంగవరంకి ఇప్పుడయితే బ్రిడ్జి పడి రోడ్డు వచ్చింది గాని చాలా కాలం అది ఓ లంక

పెదబుల్లిబాబులుంగారిని ఒకప్పుడా సంస్థానానికి మకుటంలేని మారాజు. రాజులకి నాగరికత అవసరం గనుక డబ్బు ఖర్చు పెట్టుకుని మోటారు బోటు మీద నదిన దాటి ఎక్కడికైనా వెళ్ళి ఏ జల్సా అయినా చేసి వస్తూండే వారు. పల్లె ప్రజలు నాగరికత పెరిగి తెలివి మీరి పోకుండా ఎన్నిసార్లు బ్రిడ్జి ఏప్రావ్ అయినా ఏదో స్టేజిలో దాన్ని అడ్డి విజయం సాధించారు. ఎలాగైతేనేం ఓ వైపు బ్రిడ్జి పడింది. మనవాళ్ళు వచ్చి నాలుగో దశాబ్దం దగ్గర పడుతున్నారేండ్ వైపు వెళ్ళా. బ్రిడ్జి పడలేదు. అలా పడితే రెండు జిల్లాల మధ్యదూరం తగ్గి ఇట్టింది పడవ మీద చేరే అన్ని సరుకులూ అక్కడ చవకైపోయి, ఎంతో మంది షాపుకార్లు నాశనమై పోతారు. వారు హైదారాబాదు వెళ్ళి చేసిన ప్రయత్నాల ఫలితంగా ఇటు బ్రిడ్జి ఇంకా పడలేదు. డబ్బున్న ప్రజలే ప్రజలు. వారి సేవే సిసలైన ప్రజాసేవ కదా! ఎలాగైతేనేం, సామాన్య ప్రజకి సవ్యమైన దారి లేకుండా చేసి తరిస్తారు ధర్మాత్ములు వారు కల్పించిన సదుపాయం ఉండబట్టే కదా తనలాంటి వారి కింత దప్పిక తేరేది! కాని ఏంలాభం ఇద్దరు ఎక్స్‌పర్ట్స్ ఇంజనీర్లు చేత వేరు వేరుగా ఎస్పీమేటు వేయించి తెప్పించి గంటల కొద్ది ప్లడీ చేశాడు. మినిమమ్ ఏబైవేలు అయేలా ఉంది. చచ్చి మరో పది తగ్గించవచ్చు. ఇంతా కష్టపడితే ఇరవై వేలా మిగిలేది? కంట్రాక్టరు, సూపర్‌వైజర్స్, ఆసిస్టెంట్ ఇంజనీర్లు ఇలా సవాలక్షం మంది బందిపోట్లు సిద్ధంగా ఉన్నారు, కొల్లగొట్టిన ఊళ్ళు పంచుకోడానికి. ఎంత పెద్దవాటా అయినా ఇరవై వేల ముష్టి బేరంలో ఇంకేం మిగులుతుంది తనకి? ఆ ఎత్తు రోడ్డు పొయ్యమనీ, ఈ చిన్న బ్రిడ్జి కట్టమనీ ఇలా పురమాయిస్తూనే ఉంటుంది గవర్నమెంటు దానికేం, ఎందులో అయినా చేతికి అందాలి కదా, తగినంతమనీ! మనీ మనసుకెంత సంబరమనీ!

‘ఈ రాత్రికి నేను మామూలు వెళ్ళిపోతున్నాను అన్నయ్యా.. ఏదో ముఖ్యమైన పన్లో ఉన్నట్టున్నాను..’

అంటూ లక్ష్మీ నరుసు గుమ్మందగ్గరే ఆగిపోయింది.

“అబ్బబ్బ సమయానికి తగలడతావు కదే సతీ సైతాన్!” అని మనసులో అనుకుని “ఎలక్షన్ల హడావిడి కదమ్మా ఊపిరి సలపడంలేదు. అప్పడే, ఏం తొందరమ్మా రాకరాక వచ్చావు” దగ్గరికి పిలిచాడు. “వచ్చి పది రోజులయిపోయింది, ఇంకెన్నాళ్ళు ఉంటాను. నీకు వినే తీరిక ఉంటే చిన్నమాట. ఏమో అనుకున్నాను గాని వదిన ఇలాంటిదని ఇది వరకు ఎరగను సుమా!” అంది.

అతను తెల్లబోయి చూస్తుంటే గొంతుక తగ్గింది ఇలా అంది “ఇప్పుడు పెళ్ళా, ఒడుగా, ఎంత చెప్పినా వినదు పోనీ ఇంత పనుపూ, కుంకుమా ఇచ్చి ఓ జాకెట్టు గుడ్డ పెడితే చాలదా? ఏకంగా చీర పెట్టింది అన్నయ్యా? నీతో ఎంత మాత్రం చెప్పిద్దంది! అలాంటి ఇలాంటి చీర అనుకున్నావా! అందులో మామూలిదా? ఇప్పుడు ఏ వెయ్యిదాకా ఉంటుందో! పట్టుచీర! వదిన, దేవత ఇదిగో చూడు!”

ఫ్లాష్‌బ్యాక్ సంచీలించి పట్టుచీర తీసి అన్నయ్య చేతిలో పెట్టింది, లక్ష్మీనరసు. తనతో ఎందుకు చెప్పనద్దందో తన చురుకైన కళ్ళు ఇట్టే పసిగట్టేశాయి. చీర జాగ్రత్తగా మడిచి మళ్ళీ దాచేసుకుని

“పస్తాను అన్నయ్యా-- తీరిక చూసుకుని ఓ ఉత్తరముక్క రాస్తాండా.., నేనీలా చీర చూపెట్టానని చెప్పకుమా, ఒట్టు కూడా వేయించుకుంది. అనవసరంగా ఆడిపోసుకున్నాను, నదినంటే ఎవరు, మనయింటి మహాలక్ష్మీ!”

అంటూ వచ్చినట్టే వెళ్ళిపోయింది లక్ష్మీనరసు.

పరమ శివంగారు ఎంతగా ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయాడంటే గంటల కొద్దీ బుర్ర బద్దలు కొట్టుకుంటున్న సమస్యే కొంత సేపు గుర్తురాలేదు! పాతికేళ్ళయి తనతో కాపరం చేస్తున్న ఆరడజను తెలుగు అక్షరాలైనా తప్పులేకుండా రాయలేదు తన భార్య అలివేలు. అయినా ఇంత జాణ అయిపోయిందా! పదిహేనేళ్ళ కింద తిరపతి కెళ్ళిస్తూ కంచి కెళ్ళి అలివేలుకి కొన్న పాత పట్టు చీర అది! ఆ డిజైను, ఆరంగూ, అన్నిటినీ మించి ఆ పమిట బోర్డరూ తనకి ప్రత్యేకించి గుర్తు, అంతేకాదు ఆ చీర తెగవాడడం చేత గులాబిరంగు వెలిసి పోయి పేడ అలికినట్టు తయారైంది, తను ఈ మధ్య న్యూఢిల్లీ కాన్వరెన్సుకి వెళ్ళినప్పుడు-అక్కడ “ఛై”చేస్తారని తెలిసి నీలం రంగు వేయింపించుకుని తన చేత తెప్పించుకుంది. రంగూ, పేకింగు మార్చి పాత చీరని కొత్త చీరగా అంట కట్టినదా! అది చూసి కొత్తదని చెల్లెలి కళ్ళలో మెరుపులా!

తల్లెత్తి చూశాడు గొడ మీద నవ్వుతూ అభయమిస్తూ కనిపించింది. స్వామిజీ ఫోటో, కిందని ఇంగ్లీషులో ఇంతంత అక్షరాలు, “గతనాపది అవతారాలూ మీరు ఎరిగినవే. ఇది పడకొండోది. నమ్మి చెడినవాడు లేడు!”

అతనిమనసులో ఏదో కొత్త సత్యం మిరుమిట్లు కొల్పింది.

అతని కొచ్చిన చిక్కు నిమషాల మీద విడిపోయింది.

“అవును నమ్మి చెడినవాడు లేడు. చెడినవాడు తను బాగుపడతాడు. పది మందిని సమానంగా బాగు చేస్తాడు. ఎటోచ్చి తను కాస్త ‘ఎక్కువ సమానంగా బాగుపడతాడు.’ అనుకోకుండా ఓ పనికి మాలిన ఆడది తనకెంత తత్వబోధ చేసింది! పదార్థం ఒకటే, పైతోడుగైన కోకవేరు! కాస్త రంగుమార్పు, అంతే! అవతారం ఒకటే, కాస్త మేకప్ లోనే తేడా! మూలం ఒకటే. మూల్యంలోనే “యావత్తు”తేడా!”

‘నిజరూక దర్శనం’ అయినా అయి అవగానే పరమశివం ఇంజనీర్ల ఎవరైంటు మీటింగులో “తనదైన మెజారిటీ అభిప్రాయం” తీసుకుని కార్యరంగంలోకి ఉరికాడు. అంతకు ముందు ఉన్న అదే ఇనకరోడ్డుకీ అదే కర్రబ్రిడ్జికి నిమషాల మీద రిపేర్లు చేయించి రంగులు పూయించి “మ్యూలుక్” వచ్చేలా ఆహో రాత్రులు నిద్రాహారాలు లేకుండా శ్రమించాడు. వెయ్యి విధాల కష్టపడి అయిదు వేల రూపాయలు మాత్రమే ఖర్చు పెట్టాడు. కాగితం మీద మాత్రం ఎక్కువ ఒక్క అంకె తప్ప లేకుండా అరనై వేలకూ లెక్క చూపించాడు. అలా తయారు చెయ్యడానికి వివిధ దశల్లో లెక్కలు చూపించిన నిపుణులకు అదే నిష్పత్తిలో లెక్క ముట్టేలా చేశాడు. ఇలాంటి అసలైన ప్రజాసేవకి ప్రతిఫలంగా ముట్టిన ముప్పై వేలూ అలాతోన చూపించడానికి కారకురాలైన అలివేలుకి అందించాడు!

ఆ నియోజక వర్గంలో శేరు నమోదు కాబడిన గుంపులు గుంపులు ప్రజలు కొత్తగా కట్టబడినదని చెప్పబడిన కర్రబ్రిడ్జిని సంతోషంతో దాటుతున్నారు. ప్రజా సమూహం ఊగుతోంది. ప్రజాస్వామ్యం ఊరేగుతోంది!

(శ్రీతిమానవత్రిత, దేశంబరు, 86)

వాకాయన కామసూత్రాలు

బ్రాహ్మకు వీపు మీద సరిగ్గా పట్టక పరాయి అవిడ అవస్థ పడుతున్న వేళ, మధ్య నున్న సందులోంచి, సరిగ్గా వెయ్యేనికిటికి రెక్కల ఖాళీలోంచి, ఇవతలింటి మగ బుద్ధి గుడ్డప్పుగించి గుటకలు మింగుతున్న వేళ.

“దొరికిందండోయ్, దొరికింది!” అని కనకరత్నం హఠాత్తుగా అరచింది! అవిడ తుళ్ళిపడి ఇటు తిరిగింది. తన్నెవరో గుర్తించడం గమనించింది. పైటనిండుగా కప్పుడుని పక్క గదిలోకి తప్పుకుంది.

సుబ్బరాజు, మనసు విలవిల లాడింది. ఇంతసేపై ఊపిరి బిగబట్టిన మధుర దశ్యం చేజారినట్టు చేసిందే, చాలక దొరకడం మేమిటి, నిన్ను దుర్గమ్యకొండ ఎక్కించి, దొర్లించ! అని పెళ్ళాన్ని కసిదీరా తిట్టుకున్నాడు. అయితే పైకి తేలకుండా పైపైకి చేరుకోవడం ఎలాగో ప్రాక్షీను చేసి ఫలితాన్ని కొల్లగొట్టడం నేర్చుకున్న పండితుడు ఆయన. చాతకానిదంటూ ఉంటే మళ్ళుతున్న వయసుని వెనక్కి మళ్ళించ లేకపోవడమే. జాట్టుకి రంగూ బుగ్గలకి క్రీమూ ఎంతగా పూసినా కళ్ళకింద మచ్చలు

దాగడం లేదు. మునపట్లా పై ఆటలకి లైన్ క్లియర్ అవడం కొంత కష్టంగానే ఉంది. వయసుమళ్ళిన ఆడాళ్ళయితే బాగా ముస్తాబయి అలా అద్దం వైపు చూస్తూ ఎంతసేపయినా ఉండి పోగలరు. తమ ప్రతిబింబం చూసుకొనే మనసు పడి మరులు కొనగలరు వాళ్ళు. మగాళ్ళకి అలా ఎలా కుదురుతుంది! మూడో పురుషార్థం లోనే కదా, చచ్చేదాకా మగాడు నాలుగోది అందుకోవాలని తపాతపా లాడేది! పక్కింటి ఇవతలి గదిలోకి ఓ కొత్త నర్త్యమ్య అద్దెకి దిగిందని, తెలిసిందగ్గిర్చించి సుబ్బరాజు మనసు మరీ మారాంచేస్తోంది. ఆవిడకి ఏ ముపై అయిదో ఉండవచ్చు. నలువూ, తగు మాత్రం లావు కూడాను. ఏం చేస్తాం. ఎడ్జెస్ట్ మెంట్ లోనే కదా ఎనిమిదో హెవెను ఉందంటారు! ఈ నయసులో తనకి మరీ “లావాక్కింతయులేదు” అనిపించే మైతీగలు ఎక్కడ దొరుకుతారు!

కనకరత్నం మాత్రం కూచున్న చోటునుంచి కదలేదు. కదిలినా లేచినా ఆయాసం వస్తుందని ఆవిడ అనుమానం. అలాగని యాక్షిణిలో తక్కువనుకునేరు. సుబ్బరాజు రిటైరు అయ్యాక, ఒకేసారి చేతికందిన పెద్ద మొత్తం ఆ యింటికయిన అప్పుతీర్చడానికే సరిపోయింది. వాళ్ళాయనది పింఛను అందుకునే ఉద్యోగం కాదు. ఇల్లుకూడా కనకరత్నం పేరనే ఉంది. పై ఊళ్ళలో స్థిరపడిన ఇద్దరు మగపిల్లలూ డబ్బు నెలనెలా ఆవిడపేరనే పంపిస్తారు. ప్రస్తుతం దేనికయినా సుబ్బరాజు పెళ్ళాం ముందు చెయ్యజూచవలసిందే.

మొదట్నుంచీ సుబ్బరాజుది ఒకరికి నొప్పి కలగకుండా తనకి కావలసినంది చేసుకుపోయేరకం. ఈ ప్రపంచం కొన్నిసేతులకీ నియామాలకీ కట్టుబడి ఉందనే భ్రమకి అతనెప్పుడూ లోను కాలేదు. తనకి తోచింది పదిమందికీ ప్రచారం చేసి బ్రెము వేస్తుచేసుకోడం అతనికి నచ్చదు. తనకి దైహిక వాంఛలు ఎలావుంటాయో అలాగే ఎదుటివారికి ఇంకోరకం మానసికవసారాలు వుండొచ్చు. దేన్నైనా కేష్ చేసుకోగలగడంలోనే అతనికి కైవల్యం కనిపిస్తుంది.

కనకరత్నం కూచునే మనిషేగాని ఊరికే ఊరుకొనే మనిషికాదు. అక్కణ్ణుంచే ఎంతటి ఉద్రేకాన్నయినా ప్రవహింప చేయగలదు. ఇన్నాళ్ళూ చాకిరీ చేసి చేసి అలిసిపోయింది. కళ్ళ మీదకి కళ్ళజోడు దిగిం దగ్గర్నుంచి ఆవిడకి చదవాలనే కోరిక తగ్గి, రాయలనే తపన పెరిగిపోయింది. భర్త ఇచ్చే ప్రోత్సాహంతో మరింత విజృంభించింది. కథలు, కాగితాలు, ఆరోజు ఏడుదలయిన అన్ని తెలుగు పత్రికలూ ఆయన తెచ్చి ఎదురుగా బల్ల మీద పెడతారు. ఆ యుద్ధ సానుగ్రహి అక్కణ్ణుంచే సమస్త పురుషాహం కారాన్నీ చాచుదెబ్బ తియ్యగలవని ఆవిడ దృఢవిశ్వాసం. అంతటి ఓత్సాహంతో పోయిట్రిలాంటింది. తన్నుకురావడం ఆమెకీ మధ్య ఎంత తృప్తిసయినా ఇస్తోంది.

కని పడేసిన కొడుకులు చచ్చినట్టు తల్లిరుణం తీర్చుకుంటున్నారు. వండి పడెయ్యడానికీ, బజారుపనులు చెయ్యడానికీ జీతగాళ్ళు వున్నారు. అవీ ఇవీ అందించడానికీ కట్టుకున్న మొగడున్నాడు. కనకరత్నం మగాడిమీద అక్షరాలా దాడి ప్రారంభించదా మరి! ఆ పూట ఆ ఆడపులి త్రేనుపు ఇది దొరికందండోయ్ దొరికింది

ఆనాదినుండి మగాడు చేసే

కిరాతకాలను సవాలు చేసే

కొత్త విశేషం దొరికింది!

ప్రశంసా పూర్వకంగా చూస్తూ సుబ్బరాజు చవ్వుట్లు కొట్టేడు. శరీరావసరాలని ఆడుకునే ఎలాంటి సరిస్థితులకయినా అతను అలా నలూం చేస్తూనే ఉంటారు. ఎవరికి కావలసింది వారికలా

దొరికి అందరూ కూలాసాగా ఉండడంకంటే ఎవరైనా కోరేది ఏముంటుంది! “ఆడదానికి జరుగుతున్న అన్యాయమా, పదికాలాలపాటు వర్తిల్లుమా!” అని పాడుకుంటుంది, అతని మనసెప్పుడూ. ఈ రిటైరు అవడంకాదుగాని ఆవిడతోపాటు పత్రికలు చదువుతూ తెలుగు సినిమాలు చూస్తున్న అతనికి స్పష్టంగా బోధపడింది ఇదే అదేమిటో తెలిసినా మానినా, దానివల్ల ఏ ఒక్కరూ ఎన్నాళ్ళయినా మారకపోయినా, తెలుగు రైలర్లుకి ఇంత తిండి పెడుతున్న ముడిసరుకు మాత్రం “ఆడదానికి జరుగుతున్న అన్యాయమే.”

‘డేంజరులో దేవగాంధారి’ అనే సీరియల్ పడుతున్న పత్రికని కనకరత్నం మొగుణ్ణి స్టేషనుకి పరిగెత్తించి తెప్పించుకున్నది. మృత్యువుతో హోరాహోరీ పోరాడుతున్న ఇప్పటి వారలవారం వారం సీరియల్స్ ధీర వనితా పాతకుల బ్లడ్ సర్క్యులేషన్ తో పాటు ప్రతికల నెట్ సర్క్యులేషన్ పెంచుతోంది! ఇది వరకు బాత్ రూమ్ కయినా ఒక్కర్తీ వెళ్లగల కనకరత్నం ఆ స్త్రీ సాహసం నెత్తుల్లోకి ఇంకి, ఇప్పుడు లేచి నిలుబడ్డాకయినా భర్త సాయం కోరుతోందనేది వేరే విషయం.

అంతేకాదు ‘నవనారి, నీకుజోహారు!’ అనే పేరున ఈ మధ్య ఓ తెలుగు సినిమా విడదలయింది. మాంగల్యాన్ని మాతృత్వాన్ని కాదని మానవతని రక్షించే మహోన్నత స్థాయికి ఎదిగింది అందులో నాయిక. నిజాన్ని నెత్తుల్లా పీల్చి నిలువెత్తుగా నిలిచిన ఓ కసాయి రాజకీయవాదిని పదిమందిలో పేల్చేస్తుంది ఆ సాహసి. మీసాలతో పాటు గడ్డాలు పెంచడంలో కూడా పోటీ పడుతున్న ఎంతటి మగధీరులూ ఆ వీరనారికి నీరాజనాలు అర్పిస్తున్నారు. ఓసారి అదే సినిమాకి ఓ ఫ్రెండుతో వెళ్లాడు సుబ్బరాజు. ఆ ఫ్రెండు జీవితంలో ఓ నిమిషమైనా తను మగాడినని మరచిపోని రకం. అంతటి అహంకారి ఆ హీరోయిన్ కి జేజేలు పలికాడు. వాళ్ళావిడ సినిమా నుంచి యింటికి స్వతంత్రించి రిక్తా బేరమాడబోతే వెనక చెట్టంత మొగుడు ఉన్నాడనుకున్నావా, చచ్చాడనుకున్నావా! అని ఆంత మందిలోనూ పోటీమని ఓ లెంపకాయ ఇచ్చుకున్నా డేనేది ఆ ప్రస్తుతం.

‘నా కెందుకీ సాయుధ పోరాటాలూ? నా లాంటి వాడి ‘రసాయుధ పోరాటాలు చాలా’ అనుకుంటాడు సుబ్బరాజు. ‘ఆ కొత్త విశేషం ఏమిటో అడక్కుండా అలా కూచుంటారేం!’ అంది కనకరత్నం అతని ఆలోచనలు చెదరగొడుతూ. ‘అదే అదే. కొత్త ‘సంగతి’ కోసం ఉవ్విళ్ళూరుతోంది నా మనసు’ అన్నాడు సుబ్బరాజు పక్కింటి వైపు దొంగచూపులు చూస్తూ. ‘ఇలా రండి నేను చెబుతా.’ ‘నాకు నమ్మకమే నువ్వు దారి చూపిస్తావని. ఇల్లాలే దేవత అని ఊరికే అన్నారా అనుభవజ్ఞులు!’ అని దగ్గరగా వెళ్ళాడు. అతని చేతిని ఆస్వాయంగా తన చేతిలోకి తీసుకుంటూ అంది.

‘మీలాంటి ఉత్తములూ, సహృదయులూ, ఆడదాని మనసు కనిపెట్టిన వారూ నూటికి ఒక్కరో ఆరో ఉంటారు. అందరూ మీలాగే ఉంటే ఇలా ఎందుకు నాశనం అవును! అనాదినుండి ఆడదాన్ని అతి నీచంగానే చిత్రిస్తున్నారు! ఎంతో ఆలోచించిన మీదట ఓ పాతళ్ళోకంలోని పక్షపాత వైఖరి బయటపడింది. చూడండి ‘మాతృదేవభవ. పితృదేవభవ’ అన్నారు. తల్లిని తండ్రిని గురువుని గెస్తున్న ఆకాశానికెత్తేరు. మొట్టమొదట ఆడదాని పేరితైతే అదే గొప్పని పొగిపోయాం యిన్నాళ్ళూ.

ఈ నలుగుర్లోనూ ఒక్కర్తే ఆడది. అంత అన్యాయమా! అంతేకాదు తల్లిదండ్రులకే తప్ప కట్టుకొన్న పెళ్ళానికేదీ స్టేసు? గెస్తుగాడికంటే కనికష్టమై పోయిందా! దీని మీద నేనే పెద్ద పరిశోధనా వ్యాసం లాంటిది సమర్పించ దల్చుకున్నాను. ఏమంటారు?’

‘వేరే అనడానికి ఏముంది! అందర్ని ఇన్నాళ్లపాటు పెడత్రోవ పట్టించిన పక్షపాత సూక్తుల్ని

జాత్తు పట్టుకు చిత్తు చేస్తున్నావు. హిస్టరీ అనే పదం 'హి' తో ప్రారంభమైందనీ అది మార్చాలనీ, 'హి' పుటిజమ్ కూడా పురుషులు స్త్రీల పై పన్నిన మాయాజాల పదమనీ వరల్డ్ విమెన్ లిబ్ వారు ఆందోళన చేస్తున్నట్లు వినికిడి అవన్నీ ఎందుకు గాని ప్రస్తుతం నీకు కలిగిన సందేహం, ఇంత గొప్పదీ కొత్తదీ ఇదివరకు ఇంకొకరి కొచ్చినట్లు వినలేదు. కాలు కదసకుండా ముల్లోకాలూ గజగజ లాడిస్తుంది. నీ అవలోకనం హేట్యూన్. అయాం ప్రాడ్ ఆన్ యు'

మొగుడు పెదిమెల మీద బూరెలు వండేస్తూంటే పరవశిస్తూవంటూ అది పైకి తేలకుండా చిరుకోపం ప్రకటిస్తూ కనకరత్నం ఇలా అంది. "కబుర్లతో తృప్తి పడే మనిషిని కానండీ, నాకు కార్యచరణ ముఖ్యం. పట్టడమైతే ఆయువు పట్టు పట్టాను గాని ఆ శ్లేకం ఎందులోదో ఏ సందర్భంలో ఉపయోగించ బడిందో ఆ వివరాలు నాకు తెలివు'

'నీ వినయం చూస్తే ముచ్చట వేస్తోందే కనకం'

'అదిగో, అలాంటి పాగడ్డలే వద్దన్నాను. మళ్ళీ కట్టేస్తాడేమో మీరు వెంటనే సెంట్రల్ లైబ్రరీకి వెళ్లండి. శాన్ స్క్రిట్ సెక్షన్ గాలించండి. వీలయితే రిఫరెన్సు బుక్కు తీసుకురండి. అన్నట్లు అలాంటివి బయటకి ఇస్తారా?'

"రూల్సు ప్రకారం ఇవ్వకూడదుగాని పదో పాతికో మనది కాదనకుంటే అక్కడి ఆసిస్టెంట్లు కాదంటాడంటావా?'

"అయితే ఇంకా చూస్తారేం, స్పీడప్ ఇవీగో తాళాలు. ఎందుకేనా మంచిది రెండు ఏబై రూపాయిల నోట్లూ వేరే ఓ ఏబై చిల్లరా పట్టి కెళ్లండి. ఆటోలోనే వెళ్లండి. కక్కుర్తి పడకండి. మీ ఆరోగ్యం మాత్రం ఏం బాగుంది. గనక!'

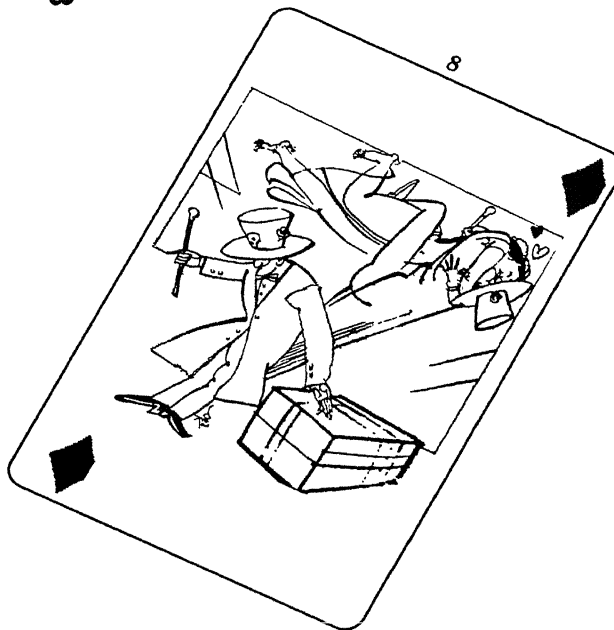
సుబ్బరాజు ఆటో హాస్పటల్ వైపు పూర్తిగా డైరెక్ట్ చెయ్యకుండానే దార్లో నర్సమ్మ ఎదురైంది నడిచి వస్తూ ఆటో ఆపించి

"మీ పక్కంటి వాణ్ణి గమనించే ఉంటారు" అని పరిచయం చేసుకుని అటూ ఇటూ చూసి స్వరం తగ్గించి "మీ లాంటి అందగత్తెలు ఇంతగా రోజంతా పనిచేసి అలసిపోయి నడిచి రావడం ఏంబాగులేదు ...." అని ఏదో అనబోతే ఆవిడ అందుకుని" ... ఏం చేస్తాం అన్నీ తెలిసినా ఇరుగూ పొరుగూ పెద్ద మనుషులు తమకేం పట్టనట్టు ఉిరుకుంటే" అంది. చాలు. సస్పెన్సు తెగిపోవడానికీ టెన్షన్ పెరిగిపోవడానికీ ఆ మాత్రం హింట్ చాలు. చెయ్యి అందించి ఆటోలోకి దారి చూపాడు. ఇంకో పావుగంటకి హోటల్ "సుఖసీమ" ఎయిర్ కండిషన్ గదిలో అదే చెయ్యి అందించి గుండెల మీదకి లాక్కున్నాడు.

ఆ వేళకి అదే కుర్చీలో కనకరత్నం కునికిపాట్లు పడుతూవుంది. ఉపనిషత్తులు వెలసిన కాలంలో, శిష్యుల్ని కన్నబిడ్డల్లా తీచర్లు చూసుకునే గురుకులాలలో, అదా మొగా తేడాలేకుండా చేర్చుకున్న స్వామిత్వంకీ పెద్దలు చెప్పే ప్రథమ ప్రవచనం "మాత్మదేవోభవ" అనీ చిన్నపిల్లలే కాబట్టి అందులో భార్య ప్రసక్తి ఉండనే ఉండదనీ, ఇదంతా ఏ లైబ్రరీకి వెళ్లకుండానే సుబ్బరాజుకి ముందే తెలుసు. కాని భార్యల అజ్ఞానాన్ని పోషించడమే భర్తల సౌఖ్యానికి పెట్టుబడి అని ఆ గడుసరి ఎప్పుడో గ్రహించాడు!.

(జ్యోతి మానవత్రిక, మార్చి, '86)

సర్వే 'జనానా' సుఖినో భవంతు !

‘నిజంగా ఆదర్శ దాంపత్యం అంటే వాళ్ళిద్దరిదే”

అని ఆ వీధి అమ్మలక్క లందరూ లక్ష్మీ మాధవరావుల అన్యోన్యం చూసి గొప్ప చెప్పుకుంటారు.

“ఏ మాట కామాటే చెప్పుకోవాలి. ఈకాలపు చదువుకున్న పిల్లలు మొగుళ్ళ నుంచి ఏదీ లేనిపోనివి ఆశించి ఎందుకో ఎప్పుడూ చిరుబురులాడుతూ ఉంటారు. నా అదృష్టం కొద్దీ షుకోడలు అలాంటిది కాదు. మావాడు ఏ వేళప్పుడు వచ్చినా ఎంతో ప్రేమతో ఆదరిస్తుంది. ఎప్పుడూ నవ్వుతూ కనబడుతుంది. దాని ప్రోత్సాహమే లేకపోతే మావాడు ఈనాడింతగా సత్కారాలు సన్మానాలు పొంది ఉండునా!”

అంటుంది లక్ష్మీ అత్త రవణమ్మ గారు.

“వీదో ఆయన అడుగు జాడల్లోనే నడుచుకుని తరిస్తున్నాను. ప్రీ జన్మకి ఇంతకంటే సార్థక్య

అని తృప్తి పడుతుంది లక్ష్మీ నరసమ్మ.

స్థూలంగా విభజిస్తే మనుమలు రెండు రకాలు, తమకి కలిగిన అనుభూతిని స్పష్టంగా ముఖకవళికల ద్వారా ప్రదరిస్తూ, వీలైనంత పెద్ద గొంతుకతో తమ అభిప్రాయం చాటి చెప్పేవారు మొదటి రకం. ఎలాంటి పరిస్థితులైనా తట్టుకోగలిగినట్టు కనబడుతూ సీకపోయినా పైకి తేలక మందహాసం వెదజల్లే చతుర్మతులు రెండవరకం. ఈ రెండో తరగతి అందమైన పెళ్ళాం ఒకటో రకం అనకాపల్లి బెల్లం కన్న మధురతరంగా మొగాడికి తోచడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. అందుకే కాపరానికి వచ్చిన మొదట్లో స్వశక్తిని విస్తరించి సత్పులితం గుర్తించి తన్మయురాలైంది. లక్ష్మీ. కాని ఏడాది దాటకుండా అది మూఱ్ఱాళ్ళ ముచ్చట అని గ్రహించి తెల్లబోయింది. అయితే తెల్లబోడం తల్లడిల్లడం మనసుకి సంబంధించిన విషయాలు ఆమె దృష్టిలో. ఎప్పట్లా పోర్టికోలోనే చెక్కు చెదరని చిరునవ్వుతో భర్తకి స్వాగతం పలికింది. ఆలవోకగా చూసినట్టు రిస్టు వాచీ వైపు చూసింది. “ఆఫీసు నుంచి అరగంట ముందుగా వస్తానన్నారు సినిమాకి వెడదామన్నారు. గంటన్నర ఆలశ్యంగా వచ్చారు. ఏమిటి మీ సంజాయిషీ?” అని ఆమె నోటితో అడగదు, కాని ఆ చూపు అంతకన్న ఎక్కువగానే నిలదీస్తుంది, ఎన్ని నవ్వులు కురిపించినా సరే.

పైకి దొరికిపోలేదుగాని, మాధవరావు జవాబు విని లక్ష్మీమనసు మొదటిసారిగా కలవరపడింది. ఆలిండియా ఫేమ్ ఉన్న మెజిషియను ప్రదర్శనం ఒకటి చూసే అదృష్టం కలిగిందిట అతని కారోజు. అందులో లీనమైతే తనవరో ఎక్కడున్నాడో ఎంతసేపయిందో ఏ మాత్రం గుర్తుకు రాలేదుట అతనికి. ఈ విద్యలో తను ఎప్పటికీ ఇంతవాడిని కాగలనో అని అతని మనసు కొట్టుకుపోయిందిట. నిజానికి ఇంతపుట్టుంచి అతనికి మేజిక్ అంటే పంచప్రాణాలూనట. గారడీ వాళ్ళ చుట్టూ తిరగడం చేత గ్రాడ్యుయేటు అనడం అంత ఆలశ్యం అయిందిట. ఏమైతేనేం మనవాడు ఒకడు సైనుండబట్టి మళ్ళీ వెనక్కి చూడక్కర్లేని ఈ బ్యాంకి ఉద్యోగం దొరికింది. ‘లైఫ్ సేటిల్ అయిపోయింది కాబట్టి ఇక ఆ ఇంద్రజాల కళకే నా శేష జీవితం అంకితం చెయ్యదల్చుకున్నాను అంటూ ఆ స్కూటర్ దిగకుండానే అన్ని కబుర్లూ చెప్పి ‘చెత్త సినిమాలు ఇవాళ కాకపోతే రూపు చూడొచ్చు. అన్నట్టు వైట్ డెవిల్, అదే ఆ మెజిషియన్ నాకు ఇంటర్ వ్యూ ఇస్తానన్నాడు. ఇలాంటి అవకాశం మళ్ళీ జన్మలో దొరుకుతుందా, సీకేం అభ్యంతరం లేదుగా?’ అంటూ రివర్స్ చేసిన వాడు కాస్సేపు ఆగేడు. ‘ఉండండి, చిన్నమాట’ అంటూ లోపలికెళ్ళి క్షణంలో అతని కిష్టమైన ఐస్క్రూల్డ్ ఏపిల్ జ్యూస్ బాటిల్ నోటికందించింది లక్ష్మీ. మెత్తటి పైట చెంగుతో మొగుడి నుదుటి ముత్యాలు అద్దుతూ ఆఖరి ప్రయత్నంగా అంతకంటే తియ్యవైన కంటిచూపు కానుక ఇచ్చి చూసింది. ఉహం అతన్ని బలంగా ఆహ్వానించి ఉన్న మాయామోహం ముందు ఆమె ఆకర్షణ బలహీనమైంది. మరుక్షణం ఆ స్కూటర్ అక్కడలేదు. అది రేపిన దుమ్ములో కాస్సేపు తనకే తను కనబడకుండా పోయింది లక్ష్మీ. పోర్టికో పై మెట్టు మీద కూచుని దుమ్ము చెదిరిపోయాక ఆమెకి కనిపించింది అత్తగారు రవణమ్మ.

“ఎప్పుడొచ్చా రత్తయ్యా పురాణం నుంచి?” అని అడిగింది ఏం జరగవట్టు.

“మీరు సినిమాకి వెడతానన్నారుగా, ఇండాకే వచ్చేసు ఇంటి తాళం పుచ్చుకుందామని. అవునూ

అబ్బాయి వీధిలోంచి వచ్చినవాడు అలాగే వెళ్ళిపోయాడేమిటి? బంగారంలాంటి సినిమా పాడుచేసుకుని ఏదో మేజిక్ అంటూ ఎగబడుతున్నాడేమిటి? ఉద్యోగం అయితే వచ్చిందిగాని జ్ఞానం వచ్చే యోగం వీడికి జన్మలో లేదన్నమాట. పొద్దుట్టుంచి ఎంత సంబరపడుతున్నావు. వాడెప్పుడోస్తాడా అని వెయ్యి కళ్ళతో ఎదురు చూశావు. అలా చేసినందుకు వీధిలోనే కడిగెయ్యక కూల్చిడికి తెచ్చి అందిస్తావుటమ్మా? మీ మావగారూ యిలాగే ముద్దుచేసి వాణ్ణి చేజితులా పాడుచేశారు. చచ్చి ఏలోకాన ఉన్నారో, ఇవాళ ఆయన తరపున నువ్వు వకాల్తా పుచ్చుకున్నావా! అవ్వ, ఏం సత్యకాలపు పిల్లవు తల్లీ నువ్వు!”

వెర్రి అత్తగారి గొణుగుడు పూర్తి కాకుండానే తన గదికి చేరి చన్నీళ్ళతో మొహం కడిగేసుకుంది లక్ష్మి. లైట్ గా వేడి వేడి కాఫీ చేసుకుని పెరటి బాల్కనీలో కుర్చీ వేసుకు కూచుంది. ఎప్పటికైనా ఎలాంటి పరిస్థితిలో నుంచైనా ఆమెకి ఆత్మీయంగా తోచి అవంతమైన శక్తి ప్రసాదించేది ఆలోచనా బలమే. తల్లి తండ్రులకి ఏకైక సంతానంగా పుట్టి ఒంటరిగా పెరిగిన ఆమెలాంటి వాళ్ళకి వెయ్యి స్నేహితుల పెట్టు ఆ అంతరంగ మధనమే. పెరటివైపు మెట్లవైపు చూస్తూ కాఫీ కొద్దికొద్దిగా సిప్ చేస్తూ ఆలోచించసాగింది ఆమె.

లక్ష్మి తల్లి చిన్నప్పుడే పోయింది. రేషన్ లో అవుట్ లుక్ ఉన్న తండ్రి పెంపకంతో ప్రభావితురాలై వ్యక్తిత్వం తీర్చిదిద్దుకుంది ఆమె. సాధారణ స్త్రీల కట్టుబాట్లూ ఆచారాలూ కనుచూపు దూరంలోనే ఉంచి భౌతికావసరాలు భర్తీ చేసుకోవడంలోనే సుఖపడగల ధీశాలి ఆమె. సాధించడం, రోదించడం ఇలాంటివి ఆమె మనస్సా అసహ్యించుకునే లక్షణాలు. ఏడాది క్రితం ముక్కూ మొహం ఎరగని వ్యక్తిపట్ల ఏ భార్యకయినా ఆరాధన అనేది ఏర్పడిందని చెబితే అంతకు మించిన పెద్ద అబద్ధం ఆమె దృష్టిలో లేదు. ఆరాధన అనేది లేకపోయాక ఆ వ్యక్తి సాహచర్యం కాసేపు కనుమరుగయితే ఆసేదన ఎలా కలుగుతుంది? మరెందుకు తన మనసు అతని కోసం అంతగా కొట్టుకుపోతోంది? ఒక్క చిరునవ్వుతో అతన్ని చెంగునముడేసుకోవాలనుకుందే, మరేదో శక్తివచ్చి తన్నుకు పోయిందని ఎందుకంతగా తన మనసు చిన్నబుచ్చుకుంటోంది?

జీవితంలోని ప్రాక్టికాలిటీని పూర్తిగా ఆకళింపు చేసుకున్న లక్ష్మి తొందర్లోనే తన ఆలోచనలోని పొరపాటుని సరిదిద్దుకుంది. రోజంతా వెయ్యి కళ్ళతో ఎదురుచూసింది అదే అదీ అందకపోతే భంగపాటు పడినదీ తన మనసా, ఎంత పొరపాటు! పొందు కోసం వయసు పొందే తొందర!

ఎప్పుడూ బాధించని ఒంటరి తనం ఈ ఏడాది అనుభవంతో ఎందుకింత తుంటరి తనం నేర్చుకుందో ఆ క్షణం అర్థమయింది లక్ష్మికి. ప్రేమా, హృదయం, త్యాగం, పాతివ్రత్యం ... ఇలాంటి సవాలక్షణ దొంగపేర్లకి మూలాధారం ‘చీకటిలో చేరిక’ మాత్రమే కద! నీచంగా చెప్పారనుకోక నిజం ఒప్పుకుంటే యానిమల్ ఇన్ స్టింక్ట్ మాత్రమే కద! పడకగది తలపులే ప్రతినిమిషం ఉక్కిరి బిక్కిరి చెయ్యకపోతే, పడుచుదనం దేనికి, పాతిపెట్టనా? ‘మాధవ్ ఏ రాత్రికైనా రాకపోతాడా, అతని ఇంద్రజాలం మించిన ఇంద్రియజాలం ప్రదర్శించి అంతకంతకీ వడ్డీతో సహా బాకీ తీర్చుకోకపోతానా’ అనే ఆత్మవిశ్వాసంతో అప్పటి ఆందోళనకి ఆనకట్ట కట్టింది లక్ష్మి.

ఆమె పట్టు అతన్నుంచి సడలడానికి నిజానికి ఆరోజు ఆశాభంగమే తొలిమెట్టు. ఆ తర్వాతి

రెండేళ్ళలో అతని అవతలివైపు ఆకర్షణ ఆమె నుంచి ఊహించలేనంతగా దూరం చేసింది. రాత్రిపగలూ భేదం లేకుండా ప్రతీక్షణం ఆ అనుభవం కానాలని ఆమె తనువు తహతహలాడే తరుణాలు తరుణంలో ఆ యువకుడు ఆ యువతిని దగ్గర తీసుకునేది ఎప్పుడో, జన్మానికో శివరాత్రి! అద్వైతా క్లుప్తంగా, నిర్దిష్టంగా, స్పీడిగా మూడిగా ఆమె అసంతృప్తిని మరింత రచ్చగొట్టేలా, చిచ్చుపెట్టేలా.

మన బాధల పరిష్కారం మరెవరి చేతిలోనో ఉంటుందని ఒప్పుకునే రకం కాదు లక్ష్మి. ఎదిగిన వ్యక్తుల సరదాల్ని ఏవో బోధలు చేసి తనకినచ్చిన వైపు తిప్పుకుందామనే వెర్రిభ్రమా ఆమెకి లేదు. అత్తగారికి కళ్ళు సరిగ్గా కనిపించవు. ఇలా చీకటి పడుతోందో లేదో ఇంత రాత్రి ఫలహారం కడుపునింపుకుని గోపాలస్వామి కోవెలకి పురాణానికని బయలు దేరుతుంది. మళ్ళీ ఏ పదింటికొగాని ఇల్లుచేరదు. ఒక్కనాడు తనని పరుషంగా మాటాడి ఎరగదు. ఇంకొక్కరి ఇబ్బంది పెట్టడం ఆమెకి తెలీదు. ఒక్కముక్కలో చెప్పాలంటే తన అత్తగారు అక్షరాలా 'అల్ప సంతోషిమా'.

ఇక ఈనాటి మాధవ్ ప్రవర్తన? మరి ఎలా మనసు చిక్కబట్టుకుని అన్ని గంటలపాటు ఆ బ్యాంకి ఉద్యోగం వెలగబెడుతున్నాడో అతనికే తెలియాలి. అంతకుముందూ ఆ వెనకా ఏంచేసినా, ఏది మాటాడినా మేజిక్ సంబంధించినదే. ఈ రెండేళ్ళ తీవ్ర కృషిలో అతను ప్రేక్షకుడి స్థాయి నుంచి ప్రదర్శకుడి స్థాయికి ఎదిగేడు. ఇప్పుడు ఇంట్లో ఎక్కడ చూసినా తయారుచేసిన పేకముక్కలూ రహస్యపు మరలూ అరలూ అమర్చిన రకరకాల పెద్దడొక్కలూ. తన చూపులూ ఒంపు సాంపులూ ఈ దిక్కుమాలిన సంత ముందు దిగుడుడుపు అని తెలుసుకున్నప్పుడుల్లా అవన్నీ విసిరెయ్యాలని లక్ష్మికి అనిపిస్తుంది. అలా చెయ్యలేకపోయింది. సరికదా ఆ వస్తువుల నిత్యవచరయం వల్ల ఆ పుస్తకాల పఠనంవల్ల అనుకోకుండానే ఆమెకి కొన్ని మేజిక్ ఐటమ్స్ పట్టుబడ్డాయ్ మాధవ్ బలవంతంచేత అప్పుడప్పుడు అతని ఇంద్రజాల ప్రదర్శనలకి హాజరు కాక తప్పలేదు కూడా. అలాంటి ఒకానొక ప్రదర్శన పరిశీలనలోనే కోరికలు తీర్చుకోడానికో దారంటూ దొరకడం ఆమె ఊహించలేని మాయ!

కిక్కిరిసిన ప్రేక్షకులు గల హాలులో ఆ ఇంద్రజాల ప్రదర్శనలో లక్ష్మి మొదటి వరసలో ఫస్ట్ ఫ్లోరులో ఉంది. అది జాదూ సామ్రాట్ మాధవరావు చూపించే ఆఖరి ఐటమ్. అసిస్టెంటు అతన్ని పెద్ద పెట్టెలో కూచోపెట్టి మూతవేసి పెద్ద తాళం వేసి దానికి సీలు కూడా వేశాడు. అన్నీ అలాగే చెక్కు చెదరకుండా ఉంటాయి. అంతలో చెవులు చిల్లులువడే పెద్ద ప్రేలుడు. హాలు బయట నుండి ప్రేక్షకుల మధ్యనుండి చప్పట్ల వర్షంలోంచి నెమ్మదిగా నడుచుకుంటూ మాధవ్ స్టేజి మీదకి వస్తాడు అక్కడితో అతను ఊరుకుంటే లక్ష్మికా విషయం తట్టకనేపోను 'చూశారా కళకి తనని తాను అర్పించుకోడంవల్ల, ఆ సాధన లోని నిత్య తపస్సువల్ల, మనిషి ఎన్ని వింతలయినా ప్రదర్శించవచ్చు. మీ కళ్ళదురు గుండా ఇప్పడీ పెద్దపెట్టెలో బంధింపబడ్డాను. మీ కళ్ళదురు గుండానే అవతలినుంచి నడుచుకుంటూ వచ్చాను. తలుచుకుంటే ఇదే క్షణం మా ఇంటి మీద మీద సహా ఉండగలను. అవును, నేనే!'

ఒకేవేళ ఏకకాలంలో మూడు చోట్ల ఉండగలడంటే నమ్మేటంత వెర్రిదేం కాదు లక్ష్మి. ఆ క్షణం మాయలో మునిగినా మరుక్షణం 'ఇందులో ఏదో ఉండే ఉంటుంది' అనుకుంటారుగాని

సూపర్ నేచురల్ పవర్స్ ఒప్పుకోరు చూపరు లెవరూ. లక్ష్మికి మాత్రం 'అందులో ఏముందో' తెలుసు. పెట్టెలోపల బంధింపబడినవాడు తన భర్తతో సమానమైన, వీలయినంత అతనిలాగే మేకప్ చేయబడిన, సహచరుడు. పై నుంచి వచ్చి పెద్దకబుర్లు చెప్పినవాడే నిజమైనభర్త అయితే అంతటితో అతను ఊరుకోలేదు. 'తలుచుకుంటే ఇదే క్షణం మా ఇంటి మేడ మీద సహా ఉండగలను!' అని ఛాలెంజ్ చేశాడు కూడా. తెలివైన సెక్స్ స్టార్వోడ్ లేడీకి. ఇంతకన్న సూచన యేం కావాలి ఇక ఆలస్యం అనవసరం అనే నిర్ణయానికి వచ్చింది లక్ష్మి "సీపు నేర్పిన నిద్యయే నీకు శిక్ష" అనే నిశ్చయానికి వచ్చేసింది.

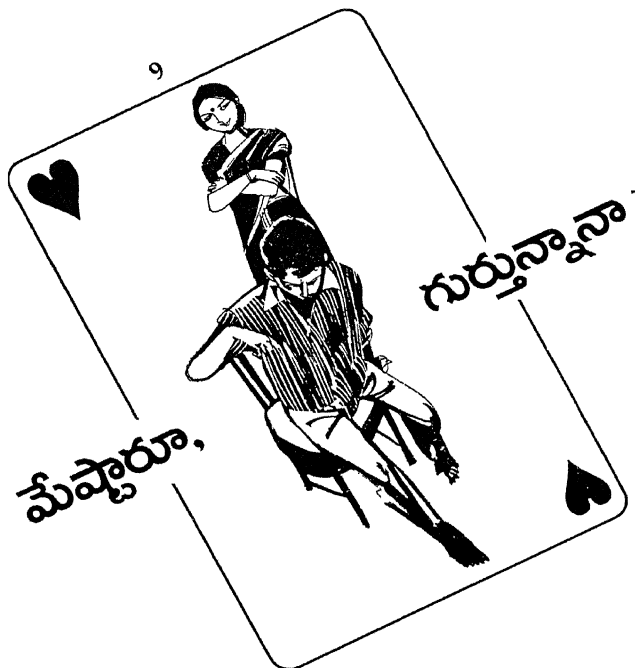
ఓ వారం- రోజుల లోపుగానే లక్ష్మిలో మళ్ళీ జీవకళ పుంజుకుంది. ఆమె చలాకీ తనం పసికట్టి "ఏమిటి, ఈ మధ్య నువ్వు మరీ హుషారుగా కనిపిస్తున్నావే" అని భర్త ప్రశ్నిస్తే "అవునండీ, ఈ మేజిక్ కళలో మీరింతగా పేరు ప్రఖ్యాతులు సంపాదిస్తూ ఉంటే నాకు హుషారుకాక మరేమిటి ఇంతకంటే ఇష్టకామేశ్వరీ వ్రతం లేదని ఇన్నాళ్ళకి ఒంటపట్టింది. ఇంటి దగ్గర నేను ప్రాక్షీను చేసేది అదే" అంటుంది సహజమైన చిరునవ్వుతో.

"మార్లస్ అనేవి అన్నీ లౌక్యంతో కూడినవే" అని మొట్టమొదట్నుంచీ నమ్మినదే గనక దేహావసరాలు తీర్చుకునేందుకు ఆమె పచ్చజెండా చీర చెంగు ఎగెరయ్యాలేగాని దరికి చేరే పడుచు శకటాలు కావలసినవ్వి. కాని దానికోసం సాంఘిక భద్రతకాలదన్నే అజ్ఞానం ఆమెకి లేదు. అందుకే ఇన్నాళ్ళు వేచి చూసింది. ఈనాడు అనుకోకుండా భర్త ఉపదేశ సారం తలకెక్కి ఆమెకి జ్ఞానోదయం అయింది.

మాట వరసకయినా తప్పుపని చేస్తున్నాననే ఆలోచనే ఆమెకిలేదు. ఎంతో కన్ఫ్యూజింగ్గా కనబడే వేదాంత రీత్యా చూసినా ఈ శరీరానికి అంత ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం అనవసరం. పై తళుకు ఏదైనా లోకిటుకు మాత్రమే శాశ్వతం. మనసు నిర్మలంగా ఉంచుకున్నంత వరకూ ఇవాళ ఉండిరేపుపోయే ఈ పాడు తనువు ఎవరికి అర్పిస్తేనే!

మాధవరావు ఏ టాన్ హాలులోనో ఇంద్రజాలం ప్రదర్శించే సమయంలో ఇక్కడ మేడ మీద "మరో మాధవ రావు" ఒడిలో ఉంటుంది లక్ష్మి. ప్రేక్షక లోకం కన్ను కప్పడం కోసం కొంత ప్రదర్శన తప్పదు మరి. ఆ మరో మాధవరావు ఇంచుమించు అతని ఫిజికల్ మెజిక్ మెంటు గల డ్రైవరు పోతురాజు అనేవాడు. భావన ముఖ్యం గనక భర్త దుస్తులుకూడా ఇస్తుంది లక్ష్మి అతనికి. అతని కవల తమ్ముడు వీరునాయుడు, "మరో పోతురాజు" బ్రహ్మతో భర్తని కారు మీద ఇంటికి చేర్చే ఏర్పాటు. ఇల్లు చేరినట్టు సూచనగా హారన్ వాయిస్తాడు వీరునాయుడు. అప్పటికి అక్కడే ఉంటే గుట్టుచప్పుడుగా పోతురాజు దిగిపోతాడు. పెరటి మేడ మెట్లు వేరే ఉండనే ఉన్నాయి కదా!

(జ్యోతి మాస పత్రిక, ఫిబ్రవరి, 86)

వయసు గడచిన కొద్దీ ఎన్నెన్నో విషయాలు మరుగున పడిపోతూంటాయి. రెండేళ్ల క్రింద అయిన ఆ హైదరాబాదు అనుభవం మాత్రం సీతారామయ్య ఎన్ని జన్మలైనా ఏమరలేనిది. అసలు ఈ గొడవంతా సుగుణమణి ఉత్తరంతో మొదలైంది. 'మేష్టారూ, నేను గుర్తున్నానా!' అనుకుంటూ ఆ లెటరు ఇలా సాగింది:

"మీరు రాజాస్ హైస్కూల్లో లెక్కలు చెప్పేటప్పుడు ఆడపిల్లల బెంచీలో మొదటి స్థేసు నాదే. బొత్తిగా పీలగా ఉండే దాన్నని రోజు కో పేరు పెట్టి ఏడిపించేవారు. మీ దిష్టి తగిలింది. పిప్పళ్ల బస్తాలా తయారయ్యా నిప్పుడు. చూస్తే గుర్తే పట్టలేరేమో ... అయినా ఆడదాన్లో మార్పు రావడానికి ఎన్నాళ్లు కావాలి ! ఒకటా, రెండా మనం కలుసుకుని పాతికేళ్లు గడిచాయి! మీరు మాత్రం ఎన్నేళ్లయినా ఒక్కలా ఉండగలరని నాకు నమ్మకముంది. ఇంతకాలం గడచినా రాసే కథలు అవలేదు కదా మీరు ! రాసే కథల్లో మీరు నమ్మిన విలువల్ని ఏనాడూ ఎత్తి చూపకుండా ఊరుకోలేదు కదా! ఇంతటి స్థిరమైన వ్యక్తిత్వం గల మీలో గుర్తు పట్టలేనంత మార్పొచ్చిందని నన్నెలా

ఊహించమంటారు ! ఎంత దూరంగా ఉన్నా మీ కథలు చదువుతుంటే మీతో మాటాడుతూన్నట్టే ఉంటుంది కద ! ఆ చనువుతోనే కదా ఇంత ప్రీతిగా మీ కివాళ రాయగలుగుతున్నది."

కళ్ళజోడు తీసి ఎడం చేత్తో పట్టుకుని ఓ సారి కళ్ళ మూసుకుని ఎంత సేపు ఆలోచించినా ఆ అమ్మాయి ఎవరో గుర్తు రాలేదు సీతారామయ్యకి. గుర్తు రానందుకు విచారమూ కలగలేదు. క్లాసులో బాగా పాఠాలు చెప్పే మేష్టాదే మంచి కథలు రాయగలడని పేరు తెచ్చుకుంటే అభిమానించే శిష్యకోటి సంఖ్యకి అంతంఉదు. ఎవరైతేనే, మరో ఆత్మీయురాలు, ఇంతకీ ఉన్నట్టుండి ఇప్పుడేందుకు రాసిందో!

"ఎన్నాళ్ళయినా మీ కథలు ఎంత చురుగ్గా చమత్కారంగా ఉంటాయి మేష్టాదా ! నేనూ ఏదో అప్పుడప్పుడు ఒకటి అలా రాస్తుంటానని మీరు గమనించే ఉంటారు. మీ శిష్యరికం ఊరికే పోతుందా! 'అనుకున్నది జరిగేనా!' అనే నా వారపత్రిక సీరియల్ నవల ఈ మధ్యే అచ్చు వేయించాము. దాని కాపీ వేరే రిజిస్టరు పోస్టులో పంపుతున్నాను. దాన్ని మీ చేతుల మీదుగా ఆవిష్కరింపజేయ్యాలనీ, మీ ఆశీర్వాదం పొందాలనీ, మిమ్మల్ని సన్మానించాలనీ నా కోరిక. తప్పక తీరుస్తారుగా!"

.... అలా మొదలయింది సుగుణమణి ఉత్తరాల పరంపర. మరీ పెద్ద సంఖ్య కాదు గాని తనా ఊరు వెళ్లేలోగా మరో రెండు ఉత్తరాలు రాసింది. తను తప్పక వస్తానని రాయడం కాదు గాని ఇంకెన్నెన్నో ఆంతరంగిక విషయాలు తెలియజేసింది.

"నీ ఉత్తరం చదివితే నీ ఎదురుగుండా కూచుని నీ కబుర్లు వింటున్నట్టుండి సుగుణా! ఇంతటి చైతన్యం లేఖలోనే నింపిన దానివి నువ్వేదో గుమ్మాలు పట్టకుండా తయారయ్యావంటే ఎవరు నమ్ముతారు? ఇకనేనా! నువ్వు చెప్పినట్టు, నేను కదల్లో చెక్కుతున్నట్టు, చెక్కు చెదరకుండా ఉన్ననూట నిజమే, నువ్వే చూస్తావుగా!"

సీతారామయ్య మొహమాట పడి అలా రాశాడు గాని అరనై ఏళ్ళ దాటిన అతని శరీరానికి ధూర్జ 3 'కాళహస్తిశ్చర శతకం' లో చెప్పిన అన్ని 'వింతలా' వచ్చి పడ్డాయి. అదృష్టవశాత్తూ ఆరోగ్యానికి ఢోకా లేదు. మొహం నిండా ముడతలూ, టకప్ లా లాకప్ అవడానికి ఇష్టపడని చిరు బొజ్జ పరిశీలనగా చూస్తే గుట్టు రట్టు కాక మానదు. పళ్ళ కట్టించుకున్నాడు గనక, జుత్తుతోపాటు రెప్పలకి 'డై' ఎప్పుడూ నాడే నాడై ఉన్నాడు గనక, పరాగ్గా చూస్తే పదేళ్ళ తక్కువని భ్రమపడడం సహజమే. అదిగాక అతను 'బతకనేర్చిన బడిపంతులు'. యు.జి.సి. స్కేలు మీద రిటైర్మెంట్ అదృష్టవంతుడు. ఉద్యోగ విరమణ చేసినా కథలూ, బ్యూషన్లూ మానని 'టు ఇన్ ఒన్' సరుకు. ఎన్నాడైనా కట్టుదిట్టంగా ఉండగలనని తొడకొట్టడంలో ఆశ్చర్య మేముంది!

"మీతో ఏదో మాటాడాలట. ఎదురింటి సుందరమ్మ వదిల వస్తే పావు గంట్లై వీధి వరండాలో కూచోబెట్టును. మీ రెంతకీ తలుపు తియ్యకపోయిరి. ఆవిణ్ణి మరో మారు రమ్మందునా!" అంది, తలుపు కాస్త వారగా తీసి, సీతారామయ్య భార్య మాణిక్యాంబ.

"ఆ మాట వేరే చెప్పాలా!" అంటే దధాలున తలుపు వేసుకుని లోపల అడ్డ గడియ పెట్టేసుకున్నాడు. "ఈ ఆడంగులకి ఏదైనా ఉంటుంది, హామోపతీ మాత్రంత బుర్ర తప్ప!" అని విసుక్కున్నాడు.

“విసుక్కున్నాంటే విసుక్కునా మరి! రాజధాని వెడితే లక్షా యాభై పనులు చక్కబెట్టుకు రావొచ్చు! ప్రేమతో పిలిచింది గనక రానూ పోనూ పన్ను క్లాసు రైలు చార్జీలు ఎలాగా ఇస్తుంది. చార్జీ వంపితే వంపింది గాని మొదటి తరగతిలోనే ప్రయాణం చేసి తీరాలని ఏ రైలు పట్టు పట్టు కదా! అందులో ఈ మధ్య చార్జీలు బ్రహ్మాండంగా పెంచారు. రైల్వే జనా సుఖిన్ భవంతు! బోల్లంత మిగులుస్తుంది. పైగా ఇన్నేళ్ళకి ఆమె ఇష్టకార్యమీద దిగుతున్న ఇష్ట దైవం తను! ఆ సుగుణమణి ఎవరో అడుగులకి మడుగు లొత్తదా! సన్మానం చేసి పట్టు వస్త్రాలైనా సమర్పించదా! ఎంత చవకరకం పట్టునా వెయ్యికి పై మెట్టే కదా! అదృష్టం ఇన్ని రకాలుగా అందలం ఎక్కిస్తానని కూచంటే ఎందరు సుందరమ్మలు తనని కిందికి లాగగలరు!”

‘అన్నయ్య గారూ! మీరు హైదరాబాదు వెడుతున్నారటగా?’

నలభై ఏళ్లుగా నలభీసుపాకం ఎడం చేత్తో వండి పారేస్తోంది, మాణిక్యాంబ. కాని ... అంతసరకేనా పత్రికలా ధర్మం! మగని మనసు కనిపెట్టని ముత్తైదు ఉంటే మొగుడి బతుకు నిడ్డిమైదు కదూ! ఇంకా తను గట్టిగా అనుకున్నాడో లేదో హైదరాబాదు సమాచారం అప్పుడే ఊరంతా ప్రచారం కావాలా! సీతారామయ్య నిట్టూరుస్తూ తలుపు తీశాడు. సుందరమ్మ మరో మారు తన గోడు వెళ్లబోసుకుంది.

సుందరమ్మ దంపతులకి అయిదుగురు ఆడపిల్లల తర్వాత కుల ‘మాపకుడు’ గురుమూర్తి ఉదయించాడు. ఆడపిల్లల్ని సాగనంపే సరికే ఆ దంపతులు అన్నీ హరించుకుపోయి ఆశలన్నీ అబ్బాయి మీదే పెట్టుకున్నారు. కుర్రాడు కండలు పెంచాడు గాని కన్న వారి కే విధంగానూ అండదండలుగా నిలవలేకపోయాడు. అప్రయోజకుడైనా మగాడనే క్వాలిఫికేషన్ ఉంది గనక కాస్త ఆలస్యంగానైనా పెళ్లయింది. ‘పెళ్లయ్యాక పిల్లల్ని కనకుండా ఉంటే ఎవరో మనుకుంటారో ఏమా’ అని గురు మూర్తి రెండేళ్లలో వారి కుటుంబ సభ్యుల సంఖ్యకి మరో ముగ్గుర్ని కలిపాడు. మంచం మీద నిత్య మగతలో పడి ఉండే గురుమూర్తి తండ్రికి ఏం జరిగినా చీమకుట్టినట్లుండే అవకాశం ఎప్పుడూ లేదు. ఇందరు జీవుల్ని మేపలేక సుందరమ్మ మాత్రం ఏ వేళా ‘అబోదిబో’ మంటూనే ఉంటుంది!

“ఆ రోజుల్లో మాకు చెప్పేవాళ్లు లేక, బుద్ధి జ్ఞానం లేక, ఇంతగా భూభారం పెంచాం. అంతకంతా అనుభవిస్తున్నాం. ఇప్పు డిన్నిరకాలు వస్తున్నాయి. మా అబ్బాయి గాడికి రాదే మండీ బుద్ధి? కన్నతల్లిని, నేను చెప్పుకుంటే బావుండడనుకోండి, ఏం చెయ్యను మరి! భారీగా శరీరాస్త్రైలే పెంచాడు గాని దమ్మిడి అంత ధైర్యం లేదండి మా వాడికి! మాత్ర వేసుకోమంటేనే అదో పరలోక యాత్రలా భయపడిపోతాడే బిడ్డ, వీడికి ఆపరేషను ఎలా చేయించను! పిల్లలు పుట్టుకుండా ఆపరేషనుకి మా కోడలు పిల్ల సిద్దమే కాని అది ఆసుపత్రిలో చేరితే ఇంటి దగ్గర ఆ ముసలాయన్ని ఎవరు చూస్తారు, ఈ పసివెధవల్ని ఎవరు సాకుతారు? అన్నయ్య గారూ, మామూలు బుర్ర కాదు మీది, మమ్మల్నెలా గట్టెక్కిస్తారో ....”

ఇదీ నివేదన.

సీతారామయ్య గారి ఇద్దరు కొడుకులూ అమెరికాలో పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగాల్లో వాళ్ల పిల్లా పాపల్తో హాయిగా ఉన్నారు. తన ‘కరెక్ట్ స్టానింగ్’కి రోజు కో సారైనా తనని అభినందించుకుంటూ

మేఘం, గుర్తున్నా ?

ఉంటాడు ఆయన. ఒంటరితనంతో, మనిషి కోసం వాచిపోయిన మనసుతో, రోజుకి ఓ యాభై సార్లైనా మొగుణ్ణి తిడుతూ ఉంటుంది మాణిక్యాంబ. ‘ఇదేనా కులస్త్రీ ధర్మం?’ అనే భర్త ప్రశ్నకి ‘అవును. ఇదే, ఇదే!’ అని తిరగబడుతూ ఉంటుంది, కలతపడ్డ ఆమె కన్నుతల్లి మనసు!

ఇప్పుడు సుందరమ్మ గారు తెచ్చిన డేంజరస్ న్యూస్ వేరు. కోడలు మళ్ళీ సిల్వోనుకుందేమోనని అనుమానం. “ఇక్కడ దీనికి ఏ ఇంగువో మింగబెట్టి కడుపు తీయించేస్తాను గాని ఈ లోగా మీరు మా వాణ్ణి, ఎలాగా హైదరాబాదు వెడుతున్నారు గనక తీసికెళ్లి అదేదో అయిందనిపించి తీసుకురాక తప్పదు అన్నయ్య గారూ....” అంటూ అటూ ఇటూ చూసి పమిట చెంగు ముడి విప్పి ఓ ఉంగరం చేతిలో పెట్టింది, రైలు కర్చుల కని. దాని బరువు ఆరచేతిలో ఓ సారి అనుభవించాక, మరి కాదనడం సబబు కాదనిపించింది ఆ కెరీరిస్టుకి.

ఆమె వెళ్ళిపోయాక, ఉంగరాన్ని బీరువాలో జాగ్రత్త చేసి సుగణమణి ఉత్తరాన్ని మళ్ళీ చదువుకున్నాడు.

“మా ఆయన నా కదా రచనని ప్రోత్సహిస్తాడా అని అడిగారు. ఏం చెప్పమన్నారు! పెద్దగా ఒకరి కొకరం అడ్డురాము గాని మాని భిన్న దృక్పథాలు. పిల్లలతో ఇల్లు నిండిపోవా అనుంటుంది నాకు. ‘భగవంతు డింత ఇచ్చాడు కదా, ఎందరు పిల్లలైతేనేం!’ అనే నా వాదన ఆయన ఒప్పుకోరు. ఇలా బిడ్డ కానుపు అయిందో లేదో నాకు ట్యూబెక్స్ మీ కాక ఆయనా వేసక్ష్మి చేయించుకున్నారు. డబుల్ జాగ్రత్త! అదృష్టవశాత్తూ మా మోహన్ బాగా ఎదిగి వృద్ధిలోకి వచ్చాడు గాని ఏదైనా తేడా వస్తే ఏమైపోయిం చెప్పండి! పైగా అదో సాంఘిక బాధ్యతంటూ వాదిస్తారు మా వారు! అన్నట్టు మీకు చెప్పనే లేదు కాబోలు - మా వారు ఫేమలీ ప్లానింగ్ డాక్టరు ! వారానికి ఇన్ని వందల ఆపరేషన్లు చేసి తీరాలని ఆయన పట్టుదల! ‘ఏచక్షణ లేకుండా ఇలాంటివి చేసి పారోస్తే గాని మనం ఎలాంటి ప్రగతి సాధించలేం’ అంటారు. ‘సంజయ్ గాంధీ నర్సింగ్ హౌస్’ అని మా హాస్పిటల్ కి పేరు పెట్టుకున్నారు కూడా!”

ఉత్తరం చదవడం ముగించి ఆలోచనలో పడ్డాడు సీతారామయ్య. కలసి వచ్చే కాలం కాకపోతే పుస్తకావిష్కరణకి తనని పిలిచి నన్నానించే నవలా రచయిత్రి భర్తే డాక్టరయి ఉండడ మేమిటి! ఈ గురుమూర్తికి ఏదో మంచిమాట చెప్పి తనతో రైలెక్కించి ఆ డాక్టరుకి అప్ప చెబితే ఆ ‘కోత పని’ కాస్తా పూర్తి చేస్తాడాయన. వాళ్ల పని చేసి పెడుతున్నాడు గనక ఆ తర్వాత ఉంగరం పెట్టుకు తిరిగినా అంతరాత్మ ఆట్టే బాధించదు.

తన కథలంటే పడి చచ్చే గురుమూర్తిని రప్పించి బోధపరచాడు సీతారామయ్య. అలా బోధపరుస్తున్నప్పుడు పక్క నున్న బీరువాలోని నిలుపు టద్దంలోని తమ ప్రతిబింబాలు చూసి గతుక్కుమన్నాడు. ఇద్దరూ ఇంచుమించు ఒకే ఒడ్డు పాడవ్వా. తన కున్న కళ్లజోడు తీసిస్తే ఎవరి వయసంతో బాగా పరిశీలిస్తే గాని చెప్పడం కష్టం. తన చిన్న కొడుకు వయసు వాడితో తనూ సరిసమానంగా ఉండడం సీతారామయ్య కెంతో గర్వం కలిగించింది. కాస్సేపటికి తమాయించుకుని ‘తనతో గురుమూర్తిని హైదరాబాదు తీసికెళ్లి అన్నీ చూపించదలుచుకున్నానని’ చెప్పాడు. “నీకూ పిల్లల్ని ఆపు చెయ్యాలని ఉందని తెలుసు. ఆపరేషను చెయ్యకుండా ఏదో భస్మం లాంటిది ఇస్తా డక్కడ నాకు తెలిసి న ఓ మోల్డ్. ఎందరికో ఇచ్చాడు. అభ్యంతరం లేకపోతే నీకూ ఇచ్చేలా

చూస్తా” అంటూ గురుమూర్తిని ఒప్పించాడు.

ఈలోగా సుగుణమణిని నుంచి ఉత్తరం రానే వచ్చింది : “ఇన్ని కథలు రాసినా ఎక్కడా ఫోటో పడకుండా తప్పించుకున్నారూ కదూ ! ఇప్పుడు మమ్మల్ని తప్పించుకోలేరు లెండి. వచ్చాక ఎన్ని ఫోటోలు తీస్తానో చూస్తారుగా ! మీరు ఇరవై అయిదు గోదావరి ఎక్స్‌ప్రెస్‌కి వస్తున్నామని రాశారు. నాంపల్లి స్టేషన్లో బాగా రవ్వగా ఉంటుంది కదా, మిమ్మల్ని పోల్చుకోలేమని కాదు. చాలా ఏళ్లైపోయింది కదా ... మిమ్మ లైలా గుర్తు పట్టాలో ఏదైనా తిరుగులేని ఆచూకీ ఇవ్వండి మేష్టర్! కల్పనా సార్వభౌములు. మీకు చెప్పాలా?”

ఉబ్బి తబ్బిబ్బోతూ సీతారామయ్య వెంటనే జవాబు రాశాడు.

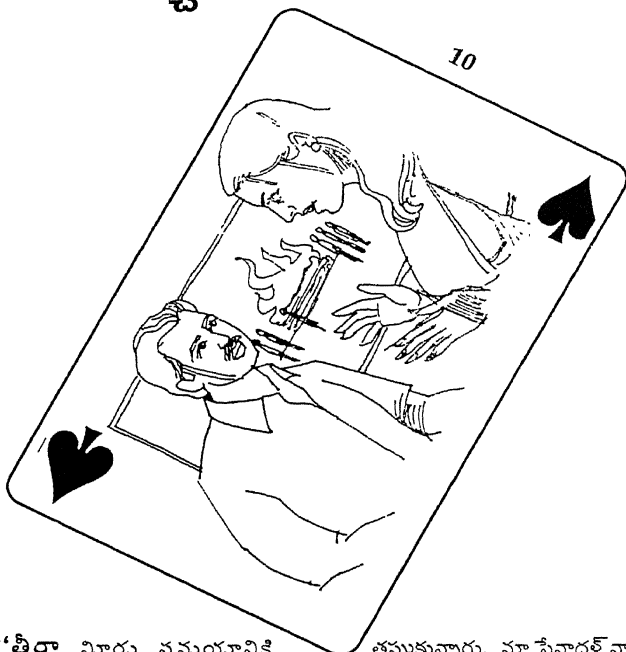
“అనుకున్నది జరిగేనా!” అనే నీ పుస్తకం ఉంది కదా, అది ఈ చేత్తో పట్టుకుంటాను. కళ్ళజోడు తీసి రెండో చేత్తో పట్టుకుంటాను. అలా పట్టుకున్న ఒడ్డు పాడుగూ మనిషి మీ మేష్టరేనని గుర్తుంచుకో. ఇంకో ముఖ్య విషయం. నువ్వు నా కెలాగా జీవితాంతం గుర్తుండే సత్కారం చేస్తావు. దానికి కాదు. మా పొరుగిం టాయన కొడుకుని నా కూడా తీసుకొస్తున్నాను. నాడికి కూడా సత్కారం జరగాలి. మీ ఆయన ద్వారా! ఫేమిలీ ప్లానింగ్ ఆవరేషన్. ఎర్ర కారులో రోడీలతో తిరిగే నీ ఘోగుడు కేసు దొరికితే మరి వదలడని నాకు తెలుసు. ఎంత అడ్డుపెట్టినా ఏం చెప్పినా వినకుండా ఈ ‘సత్కార్యం’ మీ ఆయన వల్ల తప్పక జరుగుతుందనే ఆశతో కేండిడేటుని నాతో తీసుకొస్తున్నాను. నీ నీలం రంగు కారులోకి రప్పించుకుని న న్నెలాగా గుర్తు పట్టి సన్మానించుకుంటావు. అవునా?”

అనుకున్నట్లే గురుమూర్తితో సహా సీతారామయ్య గోదావరి ఎక్స్‌ప్రెస్‌లో బయలుదేరి నాంపల్లి స్టేషన్లో దిగాడు. తను సెకండ్ క్లాస్‌లో దిగినట్టు వాళ్ళకి తెలికుడదని స్టేషన్ రాగానే ఇంచుమించు జంప్ చేశారు ఇద్దరూ. సమీపంలోని ఫస్టు క్లాసు వైపు నడిచారు. ఓ గుమ్మం లోంచి ఎక్కి మరో గుమ్మంలోకి దిగాలని. అంత హడావిడిలోనూ సీతారామయ్య ఓ చేత్తో నవలా మరో చేత్తో కళ్ళజోడా వదల్లేదు. అయితే దిగే కంగారులో రెండూ కింద పడిపోయాయి. పక్కనున్న గురుమూర్తి అని రెండూ తీసి చెరో చేత్తో పట్టుకున్నాడు. సరిగ్గా అదే సమయంలో సుగుణమణి, డాక్టర్లీ ఆక్కడి కొచ్చారు. ఆ చిరు చీకటిలో, తొడ తొక్కిడిలో వాళ్ళేం చెప్పినా వినవలసిన అవసరం వాళ్ళకి కనపడలేదు. గురుమూర్తి బ్లూ కార్లోనూ, సీతారామయ్య రోడీల మధ్యగా రెడ్ కారులోనూ వారికి జరిగే ‘సత్కారాల’ వైపు దూసుకుపోతున్నారు !

(అంధ్రప్రభ నారపత్రిక, ఏప్రిల్ 20-26, 1994)

చచ్చాకేనా సహాయం ?

“తీరా మీరు నమయానికి తప్పుకున్నారు. మా సేవాదళ్ వాళ్ళు అలా ఊరుకోగలరా మరి!” అంటూ తను ఊర్పించి వచ్చి రాగానే భార్య గాయత్రి గుమ్మం లోంచే దుమ్మెత్తి పోస్తూంటే రామానికి కారం రాసినట్టయింది.

అసలే అతన్ని ‘ఈగ వాలితే జోడిచ్చుకు కొట్టే’ మనస్తత్వం. రోగంతో వున్న పెళ్ళాం అక్క సూరమ్మని తీసుకొచ్చి దినం తీర్చాడు. చివరి దాకా సేవ చేశాడు. ఉద్యోగ రీత్యా అవసరం వస్తే క్యాంపుకి వెళ్ళాడు. ఇంతలో ఆవిడ కాలం చేస్తుందని ఎవరనుకున్నారు? ఈ వర్తమానం అర్థం చేసుకోవాలంటే ఏడాది వెనక్కి వెళ్ళి విషయాలు సమీక్షించాలి.

ఏదో కలసి ఏకముఖంగా సంసారం ఈడుస్తున్నారుగానీ వాళ్ళద్దరివీ ఎడముఖం పెడముఖం. తన పుట్టింటివారి విషయంలో ఏనాడూ ఆసక్తి ప్రదర్శించని తన భర్త దిక్కులేని తన రోగిష్టి అక్కకి ఆశ్రయ మివ్వగలడని గాయత్రి ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. ఇలా తన అక్క ఇవాళ రేసో అన్నట్టువుందని తెలిసిన వాళ్ళవరో ఓ కార్డుముక్క రాసిపారేస్తే పైకయిన వినపడకుండా విడుస్తూ కూచుంది. తెలివైన రామం ముందు అది దాగలేదు. ఆ కబురు విన్నాక అతణ్ణి మానవత్వం తిరుగు రైల్లో ఆమెని

తీసుకొచ్చేవాకా ఆగలేదు కూడా.

గాయత్రి అక్క సూరమ్మగారు భర్తని తిట్టని రోజంటూ వుండేది కాదు గనక, చచ్చిపోయినా అతను బతికున్నట్టే లెక్క. ఆవిడ కొడుకు ఎక్కడో ఏదో విదేశంలో పెద్ద ఉద్యోగంలో స్థిరపడినా తల్లెలా వుందో ఏనాడూ పట్టించుకుని ఎరగడు, గనక వాడు బతికున్నా చచ్చినవాళ్ళతో జను. జాగ్రత్త వున్న మనిషి గనక వంటిన వున్న బంగారం కాస్త కాస్తా కరిగించుకుంటూ ఎలాగో ఇన్నాళ్ళూ రోజులు గడుపుకొచ్చింది ఆవిడ. పెద్ద కెరటం లాంటి మధుమేహ రోగం వున్నట్టుండి అవిణ్ణి ముంచేసి మంచాన చేరేసింది. చెల్లెలి చేతా, మరిది చేతా చేయించుకుంటే తప్ప ఆవిడ ఆఖరి కాలం వెళ్ళింది కాదు.

అయితే తాము ఎత్తుకున్న బరువు తమనే చిత్తు చేసేదని ఆ దంపతులకు అతి తొందర్లోనే తెలుసుకొచ్చింది. మంచాన పడిన పంచదార రోగులకు సేవ చెయ్యడం కుళ్ళు కాలవ పక్కన కాపరం పెట్టినట్టు. ఆ రోగం మూత్రానికి సంబంధించింది గనక ఆ రోగులు ప్రతినిమిషం పసివారిలా పక్క తడుపుతూనే వుంటారు. బ్లడ్ మగర్ కూడా పట్టుకుంటే ఆ దుర్వాసన మరింత దుర్బరం. అయినా వ్యాధిగ్రస్త అయిన సాటి వ్యక్తిని సాకడంలో రామం ఎటువంటి ఆశ్రద్ధా చూపించలేదు. ప్రాక్టికల్ సెన్సు వున్నవాడు గనక ఆవిడ మెళ్ళో మిగిలిన ఆ ఒక్క గొలుసు అమ్మేసి ఆ పదివేలూ బ్యాంకులో వేసి ఏ లోపం రాకుండా వైద్యం చేయించాడు. ప్రతి నిమిషం బట్టలారేస్తూ సేవచేసే మనిషి మాత్రం నెలకి రెండొందలు యిస్తామన్నా కుదిరింది కాదు. మునుపయితే ఏమోగాని బిడ్డసంపీ తీయించేసుకున్న ఆపరేషనుతో గాయత్రి ఈ మధ్య బాగా డీలాపడిపోయింది. పిల్ల పీచూలేని గాయత్రి మొదట్టుంచీ సామూహిక భజనల్లోనూ భక్త సమాజాల సేవాదళ్ళలోనూ ప్రముఖ పాత్ర తీసుకుంటూ వచ్చేది. ఈమధ్య ఆవిడకి అక్కగారి గుడ్డలు జాడించడమే అఖండ భజన. పత్యంపానం అందిస్తూ ఇంట్లో ఇరవై నాలుగ్గంటలూ అతుక్కుపోవడమే ఆవిడ కిప్పుడు నగర సంతీర్తన 'ఇది ఇప్పట్లో చావదు. ఇక ఇంతట్లో నాకు బతుకూ లేదు' అంటూ ఏడాది దాటకుండానే అక్కకి వివవడేలాగే విసుక్కునే స్థాయికి చేరింది. పైకి అనలేదుగానీ రామం అభిప్రాయమూ అదే. మరీ ఈ మూడు నెలలై వదిన గారి మందూ ఆహారమూ చూడడమే కాకుండా ఆవిడ గుడ్డలు ఆరేసి మరీ ఆఫీసుకి వెడుతున్నాడతను. అదేదో అంటు రోగమనే మూడ విశ్వాసంతో అక్కడి నౌకర్లు భయపడుతుంటే అతనేం చెయ్యాలో మరి!

పీకలు తెగిపోయే వారి ఈ సమస్యని కాలం ఇలా పరిష్కరించగలదని రామం కలలో కూడా అనుకోలేదు. ఆఫీసు పనిమీద అతనలా మద్రాసు వెళ్ళొచ్చేవరికి వదినగారి మరణమే కాదు, దహన సంస్కారం కూడా జరిగిపోయింది. "మా సూరమ్మక్క నిజంగా అదృష్టవంతురాలు. దాని చావు పెళ్ళిలా జరిగిందంటే నమ్మండి. ఊరు ఊరంతా ఏకమయ్యారు. ముఖ్యంగా మా సేవాదళ్ళ చేసిన సాయం ఈ జన్మలో మరచిపోలేను. నాకింత కష్టం వచ్చి సమయంలో మీరు ఊళ్ళో లేరని వాళ్ళంతా వచ్చి తల్లి తోడూలా ఆదుకున్నారు. నాకు ధైర్యం చెప్పి రాత్రి తెల్లవార్లు నాకు ఆసరాగా వుండిపోయారు. తర్వాత యివ్వుచ్చని స్వంత డబ్బు ఖర్చుపెట్టి మా సెక్రటరీగారు అన్ని పనులూ దగ్గరుండి చేయించారు. ఎక్కడా ఏ తేడా రాకుండా చూసి, శవాన్ని శ్మశానికి నడిపించి యధావిధిగా దహన సంస్కారం చేయించారు. లేకపోతే ఈ మారుమూల ఊళ్ళో దిక్కుదివాణం లేక ఏమైపోయి వుండునో!" భక్త సమాజాలూ వాటికి సంబంధించిన సేవా దళ్ళలూ ఇలాంటి సంప్రలు మీద

రామంకి సదభిప్రాయం లేదు. అయినా మంచి పని ఏ పేరున జరిగితేనేం! వెంటనే వాళ్ళ దగ్గరికి సరుగిస్తాడు. పేరు పేరునా కృతజ్ఞతలు చెప్పుకున్నాడు. వాళ్ళు ఖర్చు పెట్టింది కృతజ్ఞతతో తీర్చేయ్యడమే కాక ఆ ఆదివారం జరిగే అన్నదానపు ఖర్చు అంతాతనే భరించాడు. సమయానికి తమ లేకపోయినందుకు విచారం వెలిబుచ్చాడు. సూరమ్మగార్ని తెచ్చిపెట్టుకున్న శిక్ష అక్కడితో పూర్తి అయిందనుకున్నాడు. కాని గాయత్రి ఈ మధ్య చేస్తున్న విమర్శలు వింటూ ఎందుకు ఊరుకోవాలో అతనికి అర్థంకావడం లేదు.

అతన్ని పూర్తిగా హేతువాద తత్వం. ఆవిడది పూర్తిగా సనాతన సంప్రదాయం. 'కట్టుకున్నాం గనక తెగ్గొట్టుకోలేం గనక ఎలాగో కొట్టుకొద్దాం. అందుకే నీ జోలికి రాను. నా జోలికి రాబోకు' అని లెక్కర్లు దంచడుగానీ, అతని ఆచరణ మాత్రం అదే. "ఆ సేవాదళ్ వాళ్ళ రుణం మనం జన్మలో తీర్చుకోలేముండీ" అని రోజుకి పదిసార్లైనా ఆవిడ గుర్తు చేస్తూంటే వింటూ ఎలా ఊరుకోవాలి! ఆవిడ పదే పదే వాళ్ళని సాగుడుతూన్న కొద్దీ "ఎందుకింతలా ప్రశంసిస్తోంది చెప్పా! నిజంగా వీళ్ళలో ఏమీలేదేమో!" అని శంకించడం మొదలెట్టింది అతని మనసు. ఆ దృష్టితో ఆలోచించిన కొద్దీ అతని మనసు ఇంకా వెనక్కి వెళ్ళి ఏవో వెతక సాగింది.

ఇంటి యజమాని లేని వివత్కర పరిస్థితుల్లో ఆదుకుని, అంత భాద్యతా నెత్తినేసుకుని ఆ భజన సమాజం సేవాదళ్ సభ్యులు వందమంది ఆ దహన సంస్కారం జయప్రదంగా నిర్వహించారు. ఆ మేరకు కావాలంటే యావజ్జీవం వాళ్ళ సహాయాన్ని కొనియాడుతూ వుండాలిందే. కాని ఆ వందమంది కలిసి అలాంటి సాయం చేసింది ఒకే ఒక రోజున. అదైనా ఎప్పుడు? ఆ మనిషి చచ్చిపోయాక, అదే మనిషి అదే ఊళ్ళో మూడొందల అరవై అయిదు రోజుల పైగా మంచాన పడి రాతింబవళ్ళు చావు బ్రతుకుల మధ్య కొట్టుకుపోయిందని ఆ వంద మందికి తెలుసే ఒక్కడైనా ఒక్క రోజైనా వచ్చిసాయం చేయలేదేం! మలమూత్రాలలో మగ్గిపోతున్న ఓ అనాథకి ఆదుకోడానికి తమ ఇద్దరి సర్వశక్తులూ చాలక తల్లిదండ్రులు పోతున్నప్పుడు ఇంత మంది వున్నారు, వంతులు వారీగా వచ్చి స్నేహహస్తం అందించలేదేం! అంతకు ముందు ఏమాత్రం రాకపోకలు లేని ఓ దూరపు బంధువు రాల్చి ఏడాదిపాటు రక్తమాంసాలు హరించుకుపోయినట్టు అపార్థిశలా ఓ బ్రతికున్న మనిషిగా అదుకుని సేవచేస్తే ఓ మంచి మాటయినా తనకి దక్కలేదే! ఇంత మంది కలిసి యీనాడు ఓ శవాన్ని సాగనంపినందుకు ప్రతీక్షణమూ సాష్టాంగ పడలా! ఏం న్యాయం యిది!

"ఏముండీ! ఏమిటాలోచిస్తున్నారు వీళ్ళ రుణం ఏం చేసి తీర్చుకోగలముంటారు?" బోధ పడదనో చెప్పినా లాభం లేదనో రామం గాయత్రితో ఆర్జుమెంటు ఏనాడో మానేశాడు. కాని ఆవిడ వేసిన ఆ ప్రశ్నతో అతను రెచ్చిపోయాడు. అన్నీ మరచిపోయాడు. "బతికున్నంత వరకే ఏమనిషితో ఏదయినా అనే నా విశ్వాసం తెలిసి మరీ నన్ను రెచ్చగొట్టేవు. సరే, నాజవాబు విను. ఈ పరిస్థితుల్లో నేను రుణం తీర్చుకునే పద్ధతి ఒకటే. మనింట్లో శవాన్ని ఆదుకున్నారు వాళ్ళు. అందుకని మనమూ సరిగ్గా అలాగే చెయ్యడమే రుణం తీర్చుకునే పద్ధతి. ఇంకా ఏడాది సర్వీసుంది నానిక్కడ. ఈ ఏడాదిలోగా మీ వంద మంది వాలంటీర్లలో ఎవరో ఒకరు గుటుక్కు మనకపోరు. అలా జరిగిన వెంటనే తెలియజెయ్యి. దహన సంస్కార బాధ్యత వహించి రుణం తీర్చుకుంటాను. అంతే ఈ లోగా 'రుణం' సంగతి మరోసారి నాకు గుర్తు చేశావో ఆ క్షణమే నీ పీక నొక్కేస్తాను జాగ్రత్త!"

(అంధ్రజ్యోతి నచిత్ర వారపత్రిక, దీపావళి నచిత్ర, 1990)

అవసరం రెండుపేజీలకు క్షణం

పేజీ ముగియింది

సి.వి. బ్రౌన్ స్కార్ల గ్రంథాలయం, కడప.

1 ఏప్రిల్ 2004

కళ్ళజోడు మార్చిచూడు!

పీథిగేటు దగ్గర కనపడిన పులి విస్తరాకు ముక్క ఎగిరిపోకుండా చేతికర్రతో తొక్కిపట్టి చేటలో ఎత్తిన తుక్కు పారెయ్యడానికి వస్తున్న పక్కింటి పనిమనిషి పైడితల్లిని నిలబెట్టేశాడు. రంగయ్య “ఏమే! ‘మీ ఇంట్లో అంటవిస్తావు మా వైపుకి రాకుండా కాస్త జాగ్రత్త పడండి” అని మీ అయ్యగారికి కబురు చేస్తే మా ఇంట్లో గాజు ప్లేట్ల తప్ప దేనికీ విస్తరాకులు వాడం అని మరి నోరెత్తకుండా నీ చేతే కబురంపించాడే అతగాడు మరి ఈ విస్తరంట ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చిందట?”

రంగయ్య తెల్లారుఝామునే బయల్దేరి అలా తిరిగి ఇంటికి వచ్చేసరికి ఏ ఆరుగంటలో అవుతుంది. ఆసరికి పాలపొట్టాలూ, దినపత్రిక మడతా లోపలివైపు పడి ఉంటాయి. వాటితోపాటు తినిపారేసిన విస్తరాకు ముక్క అప్పుడప్పుడు దర్శన మివ్వడం రంగయ్య భరించలేని దృశ్యం. వాళ్ళింట్లో కూడా ప్టీలు సామాన్లు తప్ప మచ్చుకైనా మరొకటి వాడరు. పోనీ రెండోవైపు ఇంటినుంచి వచ్చిందేమో అనుకుంటే రంగయ్యదే ఆ వీధి చిట్టచివరి ఇల్లు, ఏముంది, తినేసి ఏమేడ మీది కిటికీలోంచో విసిరేస్తారు. అదెవరింట్లోపడితే మనకేం! మన ఇంటి పిల్లల్ని ఎదురింటి కాలుబడ్డన దొడ్డికి కూచోపట్టే

దొడ్డజాతి మనది. ఇంతగా సివిక్స్‌ను మనవాళ్ళలో పెరిగిపోయాక ఇక ఈ ఎంగిలి కానుక పక్కింటి వారిదే అని చెప్పడానికి కర్రకింద తొక్కిపెట్టిన సాక్ష్యం చాలదా! అందుకే పైడితల్లిని రెడ్ హిందెడ్ గా పట్టుకున్నానని భ్రమించాడు రంగయ్య కాని దాని జవాబు విని నిలువుగుడ్డు పడిపోయాయి. అతనికి.

చదవడం, రాయడం రాకపోవడం చేత ఏ మాత్రం నష్టపోని రాజకీయవాదులకి రాణి అనదగ్గది పైడితల్లి. చేస్తున్నది పాచిపని అయినా అది ఎరగని భోగట్టా లేదు. చూడని సినీమా లేదు. విని గుర్తుంచుకోని కథ అంటూ లేదు.

“నూడండి, బాబుగోరూ! అచ్చరం ముక్కరాని పిచ్చిముండ ఇదేటి సెపుతుందని తీసిపారెయ్యమోక, సిన్చ ఇసయం ఇసారించండి. నా చిన్నతనంలోనే ఇన్నాను. మునసబుగోరు సెబుతుంటే కాసీమజిలీ కతలో ఏటో అంటారు ఆటినీ. ఆట్లో ‘సేవ నవ్విన కథ’ నాకలా గుండికాయకి పట్టిపోనాది. నదుంకున్నారు. తమరికి ఎరికే అదోపాలి యాదికి తెచ్చుకున్నారా, ఇసయం అర్థమయిపోతాది. ఒస్తా తమతో కూకుడుంటే ఆయమ్మ ఎంట పెట్టదా!”

అంటూ తుక్కుచేటని చంకపెట్టుకుని పక్కింట్లోకి తప్పుకుంది. దీని దుంపతెగ, సవాలుకి సవాలా జవాబు! ఎంగిలాకు ఎక్కుల్లుంచి వచ్చిందో తెలుసుకోడానికి ‘చేవ నవ్విన కథ’ చదివి తీరాలా! అలాంటి అమూల్యమైన సలహా పారేసిందా ఓ అంట్లు తోముకునే పాచిమనిషి!

“ఏమిటి నిలువు గుడ్లెసుకుని ఆగేటు దగ్గరే పాతుకుపోయారు? మార్షింగ్ వాక్ మత్తు ఇంకా వదలేదా ఏం?

రత్నమ్మ కేకతో గాని రంగయ్య మళ్ళీ ప్రజల్లో పడలేదు. ఆవిడ కళ్ళపడకుండానే ఎంగిలాకుని నెమ్మదిగా చేతికర్రతో బయటికి నెట్టేశాడు. ‘లవ్ దై నైబర్స్’ అనే బైబిల్ వాక్యాన్ని కలలో అయినా ఖండించగల కచ్చితమైన మనిషి రత్నమ్మ. ‘తిన్నది అరక్క కూసిన తప్పుడు కూత తప్పు అంతకన్న జరగని మాట ప్రపంచంలో ఉంటుందా! వెధవలు, మనకంటే ఎక్కువ ఉంటే మనల్ని చూసి అసూయ పడి చస్తారు. వాళ్ళ మొహం చూస్తేనే మండిపోతుందే, అలాంటిది పొరుగువారిని ఏం చూసి ప్రేమించగలం?’ అనే ధీరీ ఆవిడది, ఇక ఈ ఎంగిలాకు గనక కంటపడిందా, ఆ పక్క పక్క ఇళ్ళలో ఆ పూట ఇక మంటలే తప్పు వంటలు ఉండవు.

“ఈ పురుడు పుణ్యాలు ఈ పెద్దవయసులో నేను దేవలేనని ఎంత మొత్తుకున్నా విన్నారా! తల్లిలేని పిల్లని కోడలుగా తెచ్చుకునేదాకా మీ పట్టు వదలేదు. అబ్బాయి ఎంత ఇష్టపడితే మాత్రం, చివరంటా సాగలమో లేదో పెద్దాళ్ళం మనం చూసుకోవద్దా! ఇప్పుడా సీమరాణికి మేడమీదకి అన్ని అందించలేక నాకీళ్ళు కీచుకీచు మంటున్నాయి. పోనీ ఇదేమైనా నూతిగిలక గనకనా ఓ నూని చుక్క వేసుకోడానికి! కాస్త మర్దన చెయ్యవే అంటే ఆ మంగమ్మముండ అసలు పనికే ఎగనామం పెడుతోంది. ఎంతవేసినా అత్తగారికి మంచిమాట దక్కిచావదుకదా! వాళ్ళ మేనత్త ఉందికదా, తీసుకెళ్ళి పురుడుపోసి పంపమని ఇనాళే రాసి పడెయ్యండి. అంత్యనిష్ఠరం కన్న ఆదినీష్ఠరం మేలు!”

చెప్పులు విడిచి, చేతికర్రా, కళ్ళజోడా వాటి స్థానాల్లో పెట్టి, పై కండువా, చొక్కా తీసిసి, స్నానాల గదిలో కూచుని చెంబుతో నీళ్ళు తీసుకుని అలా తలపై దిమ్మరించుకుంటూనే ఉన్నాడు. రంగయ్య, రత్నమ్మ దండకం అలా స్మరించుకుంటూనే ఉన్నాడు.

ఇంకొకరు మనం చెప్పింది ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ వినరు గనుక వారినలా బతకనిచ్చి, మనకి

కావలసింది మనం చల్లగా చేసుకుపోవడమే జ్ఞానలక్షణం అని కొందరంటారు. అన్నగారి పాడుకలు తలమీత పెట్టుకుని రాజ్యసీమానుడు అయాడు ఒక తమ్ముడు. అమ్మగారి చిన్నకొడుక్కి పాడుకలు అందించి రాజాధ్యక్షుడయ్యాడు మరొక ఘటికుడు. వీరిద్దరిలో ఎవరు నిజమైన జ్ఞాని? దేశ చరిత్ర చవిచూసి ఎవరికి వారు నిర్ణయించుకోవలసిందే. 'జ్ఞాన మొనగరాదా!' అని త్యాగరాజులా సంగతులు వేస్తూ కూచుని పాడడానికి ఇప్పుడు సమయం ఎక్కడిది, సహసం ఎవ్వరికుంది! పిల్లల్ని కని, వారిని పెంచి పెద్దచేసిన భార్యమణికి ఇంటి బాధ్యత అప్పచెప్పి వారి కేరాఫ్లో బతుకుతారు, సాధారణంగా జ్ఞానులైన భర్తలు, భార్య అనేది వడ్డీలకే ఇస్తుందో, చీటిలే కడుతుందో జీతం తెచ్చి చేతిలో పెడితే ఇల్లు నడిపే దక్షతగలది అయితే, మంత్రి కేష్తో సరిపుచ్చుతే అంతకన్న 'కావ్యేషు మంత్రీ' ఎక్కడుంది! అలాంటి అదృష్టవంతుల జాబితాలో తనూ ఒకడని ఇన్నాళ్ళూ భావించాడు రంగయ్య. తన సర్వీసు, ప్రమాపనల్లు ఇంక్రిమెంటు ఇంకా చెప్పాలంటే పైకి కదలడాలూ, పైన దొరకడాలూ, పైపైన దొరలడాలూ ఇలా జీవితం ఓ విధంగా తనదిగానే నడిచింది. ఇప్పుడు అలాంటి వన్నీ అటకట్టే ఇక రమించలేవు- చాలని ప్రభుత్వం తీర్పుచెప్పి, తను ఉద్యోగంలోంచి విరమించాక, ఇప్పుడిప్పుడు....

ఇప్పుడిప్పుడే తెర తొలుగుతోంది. అది తన పెళ్ళినాడు రత్తమ్మకి తన అడ్డంగా పట్టుకున్న తెర కాదు. ఎక్కణ్ణుంచో తన ఆమోదముద్ర వేయడం కాదు. రిటైర్ ఇంటిపట్టున ఉండి గమనిస్తుంటే 'కేరాఫ్' లనే తెర తొలగి స్వయంగా చూస్తుంటే ఎన్నో చిత్రాలు కనిపిస్తున్నాయి. కంటికి పార ఏర్పడవచ్చునుగాని వయసుతో పాటు మనసు అనేది మరింత పారలు విడుతుంది కదా!

చిన్న చిన్న విషయాల్లో పెళ్ళాం లాంటిది ఎంతెంత పెద్ద నాటకం ఆడగలదో తన ఆఖరి కొడుకు వాసు పెళ్ళి సందర్భంలో బయటపడి ముక్కు మీద వేలేసుకున్నాడు. మొదటిసారి రంగయ్య ఎక్కడో బీహారు నుంచి వందలకి వందలు రైలుకి పోసి మేనల్లుడి పెళ్ళికిని వచ్చింది. తమ ఆరుగురి అన్నదమ్ముల్లో ఒక్కగానొక్క ఆడపడుచు. ఏ రెండోదలు పెట్టి కొందో కుక్కరు ఒకటి కానుకగా చదివించింది. రైలుకి దిగబెట్టడానికి తను వెళ్ళినప్పుడు చెల్లెలి తన ముఖం మీదే అనెయ్యడం కాక 'పాపం, వదిన మనసు ఎంత ఉగ్గబెట్టుకుని ఇచ్చిందో ఈ నూలు చీర ఎప్పుడైనా పనిమనిషికి ఇవ్వడానికి ఉంటుంది. దాచుకోమను' అంటూ రైలు కదులుతూండగా తన ముఖం మీద విసిరేసింది. ఆ చీర రత్తమ్మ చేతిలో పెట్టకుండా దాచి, 'ఏమే, మాసుబ్బికి పసుపూ కుంకం కింద ఏం ఇచ్చావు?' అని ఆరా తీశాడు తెగింది. ఎప్పుడూ ఇలాంటి విషయాల్లో జోక్యం కలగజేసుకోని తన మొగుడు ఇలా అడిగితే రైలు దగ్గర ఆ దొంగసీనుగ ఏదో అంటింది ఉంటుందని పసిగట్టి రక్కున స్లేటు పిరియం చేసింది రత్తమ్మ. 'అతనేమో పెద్ద ఇంజనీరు. మీరేమో రిటైరయిన హెడ్ గమస్తా, అతని భార్యకి వెర్రిగాని మనమేం ఇవ్వగలం! కొండంత దేవుడికి కొండంత పత్రి పెట్టగలమా! అలాగని ఇన్నాళ్ళకి ఆడపడుచు గడపతోక్కతే కలిగింది పెట్టకపోతే మనకి ఇహపరా లుంటాయా? వెయ్యి రూపాయల పట్టుచీర తెప్పించాను. ఫారిన్ సోలియెస్టర్ పెడదామని చూశాను. ఇలాంటివి కట్టి కట్టి, విసుగెత్తిపోయిందట. మీ చెల్లెమ్మకి నేనెంత వాదించినా వినకుండా, ఇలాంటివి అక్కడ దొరకవంటూ ఓ వెంకటగిరి నేత చీర తీసుకుందండోయ్! పోన్లే ఆ పిల్లకి ఏది వచ్చితే అదే మనకి శుభం అనుకుని బొట్టుపెట్టి చేతిలో పెట్టేను. వెర్రిపిల్ల ఎంత ముచ్చటపడి పోయిందో!'

ఆ సంఘటన జరిగిన నాటినుంచి పెళ్ళం ద్వారా తెలుసుకున్న విషయాల్ని యథాతథంగా

తీసుకోవడానికి అంతో ఇంతో జంకుతూవచ్చాడు రంగయ్య. సరిదిద్దలేనప్పుడు తెలుపుకొని మాత్రం ఇప్పుడే లాభం, సుఖాన ఉన్న ప్రాణాన్ని కష్టాన పెట్టుకోవడం కాక!

ఉన్నది చాలక ఈ పైడితల్లి 'చేప నవ్వి న కథ' అనే మరో జటిల సమస్యని వెదజల్లి వెళ్ళింది. ఎక్కడ విందో, మరి ఎలా గుర్తుంచుకుందో! రెండ్రోజులపాటు పాత గ్రంథాలయాల దులిపితే గాని ఆ తొలి తెలుగు సీరియల్ కథకుడు మధిర సుబ్బన్న దీక్షితుల మనసు బయటపడలేదు. వన్నెండు భాగాల ఆ ఉద్గ్రంథమాల పరిశీలిస్తే తప్ప ఆ 'చేప నవ్వి న కథ' తెలిసిరాలేదు. ఆ కథ ఇంచుమించు ఇలా ఉంటుంది:

ఓ రాజాగారికి పాపం బహు పట్టి వ్రతం ఉండేదట. అంతఃపురంలోకి పోతుంటేగ జొరబడకుండా జనానా మంచి కట్టుదిట్టంలో ఉంచడానికి గట్టి ప్రయత్నమే చేసేవాడు ఆ రాజు. ఇటు ఆడా, అటు మగా అయితే ఏదైనా తప్పు పనికి దారితీసే అవకాశం ఉంది గనక వందమంది రాణుల దగ్గర ఒక్కొక్కరు చొప్పున కొజ్జాలను భటులుగా నియమించడానికి ఏర్పాటు చేశాడు. తన వందమంది సుందరీమణులూ ఎంతో శీలవంతులని రాజు నిశ్చయంగా ఉండేవాడు.

ఇలా ఉండగా ఆ రాజాగారి సభలోకి ఓ జాలరి ఓనాడు ఓ పంచరంగుల చేపను పట్టితెచ్చి కానుకగా అర్పించాడు. ఆ చేపని చూసి రాజు ఎంతో మెచ్చుకొని ఎన్నో కానుకలు ఇస్తూ 'ఇలాంటి వింత చేపని ఇదివరకు ఎరగం గాని, జాలరీ, ఇంతకీ ఇది ఆడదా, మగదా?' అనే ప్రశ్న వేశాడు.

కొన ప్రాణంతో ఉన్న ఆ చేప ఆ ప్రశ్నవింది. అది వింటూనే అది పకపక నవ్వింది. అలా నవ్వుతూ గిలగిల కొట్టుకుని ప్రాణాలు విడిచిందట.

చేప ఎందుకు నవ్వింది? చెప్పగలిగినవాడికి అర్థ రాజ్యమిస్తా నన్నారు రాజాగారు. అర్థరాజ్యం మాట దేవుడెరుగు గాని అయిదొందల పేజీల సస్పెన్స్ పోషించి ఆఖరి పేజీలో నిజం బయటపెట్టేవారు తెలుగు కానడయ్యలే గారు. ఇంకో తమాషా ఏమిటంటే అది రాజాగారితో చెప్పడానికి నీలులేని నిజం. ఏ అపకారమూ తలపెట్టనని రాజాగారి వద్ద ముందుగానే హామీ పొందిన మీదటనే నిజం బయట పెట్టబడుతుంది ఇంతకీ ఆ రాణివాసంలో ఉన్న భటులు కొజ్జాలు కారట, ఆ వేషంలో ఉన్న పూర్ణ పురుషులు, ఆ రాణుల ప్రియులు.

'నీ అంతఃపురంలో ఏ జాతి కాపలా ఉందో తెలుసుకోలేనంత గుడ్డి రాజువి నువ్వు, ఇంకో క్షణంలో చచ్చే చేపని 'నేను' ఆడదయితే నీకేం, మగయితే నీకేం?' అనేది చేప నవ్వులోని అంతరార్థం!

'హమ్మ, ఈ పైడితల్లిముండ ఎంతదిబ్బతీసింది!' అని భుజం తడుముకుని నిజం తెలుసుకున్నాడు రంగయ్య. మర్నాడు, మల్లెపాద దగ్గర దాక్కున్నాడు. సమయానికి విస్తరాకు ముక్క పడనేపడింది! ఎక్కణ్ణుంచి? తన ఇంటి మేడమీది గదిలోంచే! ఎంగిలి అయితే అయిందని పట్టుకుని వాసన చూశాడు. సాంబారు, కొబ్బరి పచ్చడి, ఇడ్లీ ముక్కలూ!

'మీరిలా వెడతారా, ఆ రోలు దగ్గర దెయ్యంలా కూచుంటాను. ఏ మినపట్టో, పెసరట్టో కాల్చి పైకి పంపలేక నా దుంపతెగిపోతోంది. ఇవికాక రెండు పేకట్ల పాలు, రేప్పొద్దున్న కోడలికి ఏదైనా వస్తే నన్ను అంటారుగాని మిమ్మల్ని అనరు కదా!"

రత్తమ్మ ఇన్నాళ్ళూ ఏం చెబితే అది నమ్ముతూవచ్చాడు. లోకంలో తనలాంటి గుడ్డి పీనుగుల

గుంపు ఎంతగా పెరిగి ఉందో మరి! పాపం, కడుపుతో ఉన్న పిల్ల ఏవైనా తినాలనుంటుంటే పొద్దుటిపూట మరి ఆకలేస్తుంది. ఇలాంటప్పుడు కడుపు తడిమి పెట్టడానికి కన్న తల్లి లేనేలేద ఉన్న అత్తగారు మేకవన్నె పెద్దపులి. కట్టుకున్న మొగాడు తల్లి నోటికి జడిసి ఏ సందునో ఫలహారం పొట్లాలు అందించక ఏ గంగలో దూకుతాడు! ఎంత ఆకలున్న కొడలయినా ఫలహారంతోపాటు విస్తరాకు ముక్క కూడా మింగలేదు కదా! అని గిరవాబెయ్యక మార్గాంతరం లేదే!

సంగతి తెలిశాక రంగయ్య ఆగలేకపోయాడు. ఇప్పటికైనా పెళ్ళాన్ని ఎదిరించే దమ్ము అతనికి లేవు. దొడ్డిదారినే ఆశ్రయించాడు. ఆ మేనత్త దగ్గిర్చించి ఉత్తరం వచ్చిందని నాటకమాడాడ తనే డబ్బించి కోడల్ని రైలెక్కించాడు. 'ఇలాంటి దొంగ బతుకు బతక్క ఇక హాయిగా, దర్జాగా ఉండండి.' అని సలహా ఇచ్చాడు దిగబెట్టడానికి వెడుతున్న కొడుకుని సాగనంపుతూ, వచ్చేస్తు దార్లో పైడితల్లి ఎదురైతే ఓ వంద రూపాయల నోటు చేతిలో నొక్కి 'దీన్నో' ఎంత పెద్ద చేప వస్తే అ! కొనుక్కో, నవ్వుతూ కొరుక్కో' అన్నాడు.

(జనగనసౌఖ్య సాహిత్య నాటక సభిక 15-8-84)

మమ్మల్నిలా బతకనివ్వండి

నాలుగు కథాసంకలనాలూ, ఆరు నవలలూ పుస్తక రూపంలో రావడమే కాక, కేంద్ర అకాడమీ ప్రైజ్ కూడా అందకున్నాడు శివరావు. అంతగా పాపులారిటీ పెరిగిన వాడికి జీవిత మనేది చాలావరకు అడ్డమైందనుకుంటే అందులో ఆశ్చర్యం లేదు. ఏళ్ళ తరబడి మనస్తత్వ చిత్రణకి అలవాటుపడి, నిజానికి వూహాని జోడించి, మనసుకి హత్తుకునేలా మనోహర శైలిలో చెప్పగల ఆ ప్రసిద్ధ కథకుడికి తన వూళ్ళోనే పుట్టి తనతోనే చదువుకోన్న దీక్షితుల ప్రవర్తన బోధ పడలేదంటే అంతకంటే ఆశ్చర్యం లేదు కూడా.

అయితే ఇందులో మరో ముఖ్య విషయం కూడా లేకపోలేదు. దీక్షితుల పెళ్ళి వరకూ మాత్రమే శివరావు అతని అనుపానులు గుర్తించింది. మళ్ళీ అనుకోకుండా ఈ బొంబాయిలో ఈనాడు కలుసుకోవడమంటే, అదెక్కడ, ఇంచుమించు పాతికేళ్ళ నాటి మాట! దీక్షితులే ఫోన్ చేశాడు.

“ఆహ్వాన పత్రికలో నీ ఫోటో చూసి వెంటనే నిన్ను గుర్తు పట్టాను, శివరావు! రెండు దశాబ్దాల

కాలం మనిషి ఆకారంలో ఇంత తక్కువ మార్పు తీసుకు రాగలగడం చాలా ఆశ్చర్యకరం. నిన్ను కలుసుకొని కడుపుదీరా కబుర్లు చెప్పుకుందామని కొట్టుకుపోతూంది. నా మనస్సు.”

“ఓరి నువ్వుట్రా, దీక్షితులూ! అక్కడ మునిగి ఇక్కడ ఇన్నాళ్ళకి తేలావా? హా లకీ అయామ్! సాయంకాలం సాహితీ సమాఖ్యకి తప్పకుండా వస్తున్నావ్ కదూ?”

ఎందుకోకాని ఒక గడియ మానం వహించి జనాబు చెప్పాడు దీక్షితులు. “సారీ. నేను వచ్చే స్థితిలో లేను. రావాలనే ఉంది. ఏం చెయ్యను! సరే, మీ కార్యక్రమం ఎన్ని గంటలకి ముగుస్తుంది? పదికా! సరే పదింసాపు కల్లా ఆంధ్ర మహాసభ బిల్డింగు మెయిన్ గేటు దగ్గర మా బస్ కలరు అంబాసిడర్ నీ కోసం వెయిట్ చేస్తూ ఉంటుంది. మా డ్రైవరు రాజేష్ ఖన్నాలా ఉంటాడు. గొంతుకు మాత్రం కీచు. మేధావిని ఎలా పోల్చుకోవాలో నేను నీకు చెప్పాలా! నీ మూటా ముల్లే పట్టుకుని నా దగ్గరికి వచ్చేయ్యి. ఉహు మరేం చెప్పకు వచ్చాక మాటాడుకుందాం. వస్తావు కదూ! నువ్వెప్పుడోస్తావా అని ఎదురు చూస్తూ ఉంటాను బై.”

మరి మాటాడనివ్వకుండా దీక్షితులు ఫోన్ పెట్టేశాడు.

నిజం చెప్పాలంటే ఆ రాత్రి పదిన్నర కోసం దీక్షితులు కంటే ఎక్కువగా ఎదురు చూసింది శివరావ్. డబ్బు కీర్తి కలిసి సృష్టించిన విషవలయంలో కూరుకుని దిగజారిపోతూన్న నేటి కళాకారుల్లో శివరావు ఒకడు. ఇటు చలన చిత్ర రంగమూ అటు రాజకీయ వ్యాపారమూ రెండు చేతులా ఆహ్వానించి, ఆలోచించగలిగిన మనిషిని తనవరో తనకి తెలియకుండా చేస్తున్నాయి. సిని శతదినోత్సవ మయినా, సాహితీ సన్మానమయినా కాలం తీర్చిన కళకు కనుగొన్న జలతారు ముసుగులు. వీటిలో ఏమైనా ఉంటాయి ఆప్యాయతా, మానవతా, నిజాయితీ తప్ప! కాదనలేని కృత్రిమ వాతావరణం నుంచి, శివరావు లాంటి వాడికి చిన్ననాటి స్నేహితుడితో గడపడం కోరదగిన రిలీఫ్.

ఇంతకీ ఆ మాట చెబితే దీక్షితులు ఎంతగా నవ్వాడనీ!

“అలాగయితే నువ్వు వెంటనే రిటర్న్ ఫ్లైటు అందుకోవలసి ఉంటుందిరా శివా! ఎందుకో తెలుసా? ఇప్పుడిలా నీతో మాటాడుతున్న ఈ మనిషి శరీరంలో నాలుగింట మూడు భాగాలు కృత్రిమంగా అమర్చినవేసుమా!”

అలా నవ్వుతూ ఎడమ వైపు కింద కడుపు చివర పట్టుకుని ‘అమ్మో, అమ్మో’ అంటూ బాధతో మెలికలు తిరిగిపోయాడు దీక్షితులు. వెంటనే అతని భార్య వైదేహి పరిగెత్తుకు వచ్చి అంత స్పీడులోనూ ఏవో ఎర్రని మందు రెండు చుక్కలు డ్రాపర్ తో అతని నోటిలో వేసింది. ఇంకా ఇలా చప్పరించడం అయిందో లేదో, అలా కనురెప్పలు మూతలు పడిపోయాయి దీక్షితులకి.

అసలు ఆ ఇల్లు చేరుకోకుండానే ఆనాటి తను ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొనే సాహితీ సమాఖ్యకి, దీక్షితులు ఎందుకు రాలేకపోతున్నాడో తెలిసింది శివరావుకి. తన కంతో ఇంతో హిందీ వచ్చునని తెలిశాక ఇక అజానియర్ రాజేష్ నోటికి మూత వెయ్యడం అతని తరం కాలేదు. దీక్షితులు జబ్బుతో మంచాన పడి ఉన్నాడుట. గత ఆరు నెలలై అతను ఆస్పత్రికి వెళ్ళలేదు. అయితే పని చేస్తూన్న డ్రైవేటు కంపెనీకి బిజినెస్ మేనేజరుగా దీక్షితులు అమిత లాభాలు అదివరకే సంపాదించి పెట్టాడుట. ఆ కృతజ్ఞతతో ఆ కంపెనీ అధిపతులు వాళ్ళకుంటుంబ సభ్యుడిగా అతన్ని చూసుకుంటూ ‘శరీరంలో

శక్తి ఉన్నంత కాలం మా అభివృద్ధికి పాటు పడ్డావు. ఇప్పుడు ఈ స్థితిలో నిన్ను వదిలేస్తే మా జైన తీర్థంకర్ మనుల్ని మన్నిస్తాడా! నువ్వు ఎన్ని నెలలు పడక వెయ్యి నెల మొదటి తేదీకే నీ జీతం నీ ఇంటికి అందుతుంది. టేలిఫోన్, కట్ చెయ్యగల సరికదా, మా కంపెనీ కార్లు, డ్రైవర్లు నిన్ను వదిలి పెట్టరు, అనే దీమా ఇప్పుడమే కాక దీక్షితులు మెడికల్ బిల్ అంతా వాళ్లే చెల్లిస్తున్నారట! మామూలు మెడికల్ బిల్లా అది! ఈ రెండేళ్ళలో నాలుగు మేజరు అపరేషన్లు అయ్యాయిట. ధనికులు కూడా మనుమలే కాబోలు!

“ఈ నాలుగో సారైనా టపా కట్టిస్తావనుకున్నాను. దీని సాహసం తగలడం ఇంకా ఈ గుండె ఎలా టపటపా కొట్టుకుంటుందో ఒకసారి ఇక్కడ చెయ్యి వేసి చూడవే!” తెలివి బాగా వచ్చాక దీక్షితులు వైదేహితో అన్న మొదటి మాట ఇదిట, అంటూ చిన్న నవ్వు నవ్వుబోయి ‘హమ్మో, హమ్మో’ అంటూ లుంగలు చుట్టుకు సోయాట్టు, అదృష్టవశాత్తు వెంటనే మెడికల్ హెల్ప్ అంది, సరైన ఇంజక్షన్ పడి, మళ్ళీ బతుకులో పడ్డాడుట. అప్పుడే ఆ డాక్టరు చెప్పాడుట.

“నవ్వుతూ బతుకు అని ఎవర్నయినా దీవిస్తాం! శరీరంలో అత్యధిక బాగాలు కోత వాత పడి, శరీరంలో ఆర్టిఫిషియల్ కంటెంట్ పెరిగిపోయి, అతి సున్నిత కండరాలు ఆ కదలికకి తట్టుకోలేక ‘నవ్వుతే మది బతకవే’ అనే స్టేజీకి చేరుకున్నాడు మీ ఆయన వెంటనే మెదడుని మొద్దు బారేలా చేసి, నిద్ర వుచ్చాల్సి. అందుకే ఈ ఎర్ర చుక్కల మందు ఎప్పుడూ దగ్గర ఉంచుకోండి.”

“ఇంతకీ దీక్షితులకి ఏం రోగం?” అని అడగబోయి నాలిక కరుచుకున్నాడు శివరావు. ‘అతని ఏ శరీర భాగానికి లేదు గనక రోగం!’ అంటే చాలా వరకు కర్తవ్యమే, ‘చాలావరకు’ అనే హంసపాదు ఎందుకంటే అతని బ్రెయిన్ మాత్రం ఇప్పటికీ పెర్ఫెక్ట్ గా పని చేస్తూందిట. తన ఫ్రెండు జనరల్ కండిషన్ తానుగా తెలుసుకుందామని ఆ మరునాటి ఉదయం కంపెనీ డాక్టర్ కులకర్ణిని కలుసుకున్నాడు. దీక్షితులు పట్ల అతని కన్సెర్న్ చూసి ముగ్ధుడయ్యాడు శివరావు.

“సారీ, మిస్టర్ రామ్, దీక్షిత్ జీ చాలా పాస్టుగా సింక్ అవుతున్నారు. బ్రెయిన్ బాగుంది కాని అదొక్కటే అలా ఉంటే చాలదుగా! లివర్లు, హార్ట్ లంగ్సులాంటి అన్ని వైటల్ ఆర్గన్లు, అంతో ఇంతో చెడిపోయి ఉన్నాయి. మహా అయితే మరి కాస్త అతని బతుకుని పొడిగించగలం కాని కమ్మకుని వచ్చే మృత్యువుని అవడం మా తరం కాదు కదా! అప్పుడే కేన్సర్ స్పెషిలిస్ట్ లొంగి చూస్తున్నాయికూడా. ఇదంతా తెలిసికూడా ఏం పట్టనట్టు ఉండగల గొప్ప వ్యక్తి దీక్షిత్ జీ. తను నవ్వుడం కష్టమని తెలిసినా ఇంకోళ్ళని నవ్వించకుండా ఉండలేని ఉత్తముడు మీ ఫ్రెండు. గత మూడు నెలలుగా ఆయనకి ఆహారం విటమిన్లుగా కాపునల్లు రూపంలో ఇస్తున్నాం. ఇంతకీ మిస్సెస్ దీక్షిత్ జీ బ్రెయిన్ నర్స్ అవడం కొంత నయం. ఈ మధ్య ఒక ఉదయం ఏమైందో తెలుసా, నాచురల్ ఫుడ్ ఇమ్మని కూచున్నాడు. తెగించి ఒక స్నూస్ పళ్ళరసం తాగించాను. అది ఇమిడిందని ఆయన ఆనందం చూడాలి!” ‘చూశారా’ కులకర్ణి, అరగంటయినా వాంతి కాలేదు. ఆనవసరంగా బెదరగొట్టి చంపారు. ఇవాళ ఈ నాలుగు చుక్కలూ నోటిలో దిగుతూ ఉంటే మళ్ళీ ఆనాడు మా అమ్మ పాలు పట్టినట్టు ఉందే, వైదేహి! ఇదిగో, డ్రైవర్! ఏమిటనీ స్పీడు, ముందీ శుభవార్త విని మరి వెళ్ళు ఇన్నాళ్ళకి నానోటికి ఆహారం ఇమిడింది తెలుసా! ఈ వారం దాటకుండానే ఆఫీసుకి వస్తానని బడానాబీకి చెప్పు.” తనకి జరిగిన కాస్త మంచి పది మందికి పంచితే కాని ఉండలేని మహానుభావుడు

మీ ఫ్రెండు. పనిలో పడి మెకానిక్‌గా తయారవుతారు మా లాంటి ప్రాఫెషనల్లు. మాలో మళ్ళీ ఇమోషన్ రికెత్తిస్తారు దీక్షిత్ జీ లాంటి వాళ్ళు. కాని ఏం లాభం! మహా దాటితే మరో నెల ఇంతకీ మీరు కొన్ని వందల కథలు రాశారని ఆయన చెప్పారు. మీ లాంటి ఎస్టాబ్లిష్డ్ రైటర్స్‌కి అందని కారెక్టర్లు అంటూ ఏం ఉండదనుకోండి!”

తనేం అంటున్నాడో తెలుసుకోకుండానే కులకర్ణి శివరావు సృష్టి స్థానం మీద చావుదెబ్బ తీశాడు. నిజానికి దీక్షితులు పాత్ర తన కలం కల్పనకు కనుచూపులో ఎరగనిది! పాత్ర పరిధి దేవుడెరుగు, ఆ తరవాతి సంఘటన శివరావు వూహకైనా దొరకనిది. ఆ రాత్రి వైదేహి అతనితో అంది.

“మా అమ్మకి మళ్ళీ తిరగ బెట్టిందని ట్రంక్‌కాల్ అందింది, రావుగారూ! ఆయన స్త్రీతి గమనించారుగా- నేను కదలడానికి వీలు లేదు. ఇంకో నెల దాటదనే కఠిన సత్యాన్ని క్షణం క్షణం దిగమింగుతూ గుండె రాయి చేసుకుని బతుకుతున్నాను. మాకు పిల్లల్లేరని మీకు తెలుసు. అంతకు మించిన వెలితి బతుకులో ఉండదు. అయినా పసిపాప లాంటి ఆ పనిత్రమూర్తి ముందు ఒక్కొక్కప్పుడు ఏ వెలితీ నాకు కనపడేది కాదు. అది కూడా కోల్పోతున్నాననే కాలసర్పాన్ని కొంగున కట్టుకుని నేనెలా తిరుగుతున్నానో నాకే తెలీదు. ‘ఇది స్వార్థమే. నాకు సృష్టంగా తెలుసు, నీ ఒక్కో పడుకుని కన్ను మూస్తే అంతకంటే నేను కోరేది ఉండదు, అని నా చేత వాగ్దానం చేయించుకున్నారు ఆయన. వారిని ఈ స్థితిలో విడిచిపెట్టడం అంత అపరాధం మరొకటి ఉండదు. కాని ఏం చెయ్యను చెప్పండి? ఆవతల చావు బతుకుల మీద ఉన్న అమ్మ, ఒకసారి చూసి రావాలని ఉంది. ఈ ప్లెన్స్ వెళ్ళి ఆ ప్లేన్‌లో వచ్చేస్తాను. అయినా కనీసం రెండ్రోజులు పడుతుంది. సమయానికి దేవుళ్ళు వచ్చారు.”

“వైదేహిగారూ! ఇంతలా మీరు చెప్పడం అనవసరం. ఇంతప్పటి నుంచీ వాడూ నేనూ ఒక వూళ్ళో పుట్టి పెరిగాం చదువుకున్నాం. ఏయే మందులు ఎప్పుడెప్పుడివ్వాలో కాగితం మీద రాసిచ్చి మీరు దైర్యంగా వెళ్ళి రండి. దీక్షితుల్ని కంటికి రెప్పలా కాపాడి మీకు తిరిగి అప్పచెప్పే వూచీనాదిగా.”

ఆ మరునాటి మధ్యాహ్నం చంటిగుడ్డుని వదలలేని కన్నతల్లిలా వెయ్యి అంపకాలు పెట్టి, ఎలాగో రైలెక్కి వెళ్ళింది వైదేహి.

అంతే.

ఆ క్షణం నుంచి కథ అడ్డం తిరగడం ఆరంభించింది.

కాదు, కాదు.

అడ్డ దీడ్డ మనిపించిన కథని ఒక పద్ధతిలో పెట్టే ప్రయత్నం మొదలు పెట్టాడు శివరావులోని కథకుడు. జీవితమనేది ఎవరికీ లొంగని ఒక మొండిఘటం, దాన్ని కొన్ని ఇజాల ఇనప కటకటాల ఇరుకులో కాని, నీతి నియమాల నేలమాళిగలో కాని బంధించి, గుర్తుండే అదర్బాలను ప్రబోధిస్తారు సాధారణంగా కథకులు పేరు పొందిన శివరావు లాంటి వాడు ఎలా వూరుకోగలడు?.

అందునా తన ప్రబోధం ఇంకొకరికీ ఇంకొకరికీనా?

ఇదేం కథా?

ఎప్పటినుంచో తెలిసిన వాడు.

ఎక్కడికో తెలీదు కాని ఎప్పుడు వెళ్ళిపోతాడో ఎరిగున్నవారు. ఏదో ఇలా బ్రతక్కుండా వెళ్లి కబుర్లు చెప్పి నవ్విస్తూ ఈ నాలుగు రోజులూ ఇలాగేనా వెళ్ళబుచ్చడం! బుర్ర ఇంకా క్షయిర్గా ఉందన్నారే నెల రోజుల వ్యవధి ఏమంత తక్కువ! ఎన్ని మంచి పనులు చెయ్యచ్చు! పాతికేళ్ళ కంటిన్యూవన్ సర్వీస్, అందులోనూ హృదయ మున్న కంపెనీలో పోతే ఎన్ని లక్షలూ అందుతాయో... పిల్లలు కూడా లేరు కదా... అందులో భార్య కూడా తన వాళ్ళని ఎదిరించి పెళ్ళాడిన మరో కులం నర్సమ్మయ్య. ఇన్ని లక్షలూ ఏ అపాత్రుల చేతిలోనో పడకుండా ముందే కట్టదిట్టం చేసుకోవద్దా? అ ప్రియం అయినా సత్యమనేది చెప్పక తప్పదు. ఈ ఏర్పాటంతా తరవాతి మాట. ఇంకా కొన్ని రోజుల బతుకనేది మిగిలే ఉంది కదా. చేతిలో కారుంది. ప్రాణం పెట్టే డ్రైవరున్నాడు. మంచాన పడున్న మాట నిజమే కాని మెదడూ మాటా బాగానే ఉన్నాయి కదా! దేశంలో ఎన్ని దేవాలయాలు లేవు! దేశంలో మాట దేవుడెరుగు ఒక్క బొంబాయిలోనే ఎన్నెన్ని ఆరాధనాలయాలు లేవు! పోనీ అలాంటివి నమ్మకం లేకపోతే దానం, ధర్మం? పోనీ అవీ నచ్చకపోతే మనసుకు నచ్చే సంగీతం, సాహిత్య కాలక్షేపం? అలా పడుకుని మందులు మింగుతూ ఉంటే కాలం ఆగుతుందా? మనసు పెట్టి శివరావు అలా ఆగకుండా చెబుతూనే ఉన్నాడు. దీక్షితులు అలా వింటూనే ఉన్నట్టు అనిపించింది. ఇంతే జరిగింది. ఇలా ఒక రోజు కాబోలు గడిచింది. ఉన్నట్టుండి సర్వశక్తులూ కూడదీసుకున్న దీక్షితులు ఒక అరుపు లాంటిది అరచాడు. అదీ నవ్వేమో అనుకున్నాడు శివరావు. ఎర్ర చుక్కలు-ఈ సారి పని చెయ్యలేదు. డాక్టరు వచ్చేదాకా కూడా ఆ ప్రాణం ఆగలేదు. శివరావు నిలువునా కుంగిపోయాడు. మరేదైనా ఆవచ్చు కాని, ఈ సారి తను చేసింది సృష్టి మాత్రం కాదు. వైదేహి మొహం ఎలా చూడాలి! జీవితం గురించి నీకేం తెలుసునంటే ఏం జవాబు చెప్పాలి!

(అంధ్రప్రభ సంచిత నారపత్రిక, 8-8-84)

సాయం!

13

రిసెప్షనిస్టు సుందర అడుగుల చప్పుడు సీనియర్ ఆఫీసరు శివప్రసాదుకు గుర్తే. “స్టిజ్ సిడాస్” అన్నాడు తలెత్తకుండానే. కాని ఆవిడ కూర్చోలేదు. అలా కూర్చోకూడదు, ఆ ఆఫీస్ రూల్స్ ప్రకారం. ఆ విషయంలో ఆవిడే కాదు అతనూ ఏం చేయ్యలేదు. తలమునకలైన ఆఫీసు పనిలో ఎంతగా ఊపిరి సలపకపోయినా ఆవిడ సమక్షంలో వాళ్ళిద్దరి మధ్య తేడా అతను తలపోసుకోకుండా ఊరుకోలేడు.

తను ఇలా మెత్తని కుర్చీలో కూర్చోడం, ఆవిడ అలా నిలబడ్డం - ఇది కాదు, బతుకు పోరాటాన్ని ఎరుక్కొనే మానసిక బలాన్ని బట్టి హెబాదాలు, నిర్ణయించగలిగితే ఆమెను ఇంకా ఎత్తున కూచోబెట్టి, తనకు కటిక నేల మీద జాగా ఇవ్వాలని శివప్రసాద్ ఉద్దేశం.

తనకేం మగాడు ! తల్లిదండ్రీ లేకపోతే నేం పిల్లలు లేని పిన్నీ చిన్నాళ్లులు ప్రేమతో పెంచి పెద్ద చేశారు. చదువు చెప్పించారు. పెళ్ళి చేశారు. సొంతిల్లు ఉంది. మంచి ఫ్రైవేట్ పర్మిట్ పెద్ద ఉద్యోగం కారూ, బంగళా, దేనికి లోటని?

తను ఎప్రంటిస్గా ఆ పర్మిట్ చేరేనాటికి వసుంధర భర్త గవరాజు కెమిస్ట్గా అక్కడ పని

చేస్తూ ఉండేవాడు. ఇంజనీరింగ్లో పాస్టు గ్రాడ్యుయేషన్ చేశాడు గనక తనకు రెండేళ్ళలోనే ప్రమాంషన్ వచ్చింది. తనకు పెద్ద ఉద్యోగం వచ్చిన ఏడాదే ఆ ఘోరం జరిగింది. ఓ గ్యాసు లీకు యాక్సిడెంటులో మరో ఇద్దరు అసిస్టెంట్స్ తో పాటు గవర్రాజూ ఘోర మరణానికి గురి అయ్యాడు. అప్పుడు వసుంధర పెద్ద కొడుక్కి నాలుగో ఏడు. రెండోవాడికి మూడు. ఒళ్ళో మూడు నెలల పాప. ఫర్స్ట్ రూల్స్ ప్రకారం ఎక్స్‌గ్రేషియా చెల్లిస్తారు. చెల్లించారు కూడా. అవిడ ఏ ఎనిమిది డాకాన్ చదివింది. బతికున్నవారూ పెళ్ళాం కాలుకదపకుండా నెత్తి మీద పెట్టుకుని చూసుకున్నాడు గనక వసుంధరకు వచ్చిన హిందీ కూడా అంతంతమాత్రమే అప్పటి ఆమె క్వాలిఫికేషన్ అంతే.

స్వతహాగా తనేమో తన పనేమో తప్పు గట్టిగా ఎదుటివాడితో వైనా రెండు ముక్కలు మాటాడ్డం శివప్రసాద్ కి అలవాటు లేదు. అయినా గవర్రాజూ కుటుంబం కోసం రంగంలోకి దిగాడు. పెద్దింటి పిల్ల కదా క్లాస్ ఫోర్ ఉద్యోగానికి వసుంధర ఒప్పుకోదేమో పిల్లలతో కుదరదేమో అని సందేహించాడు. క్లాస్ ఫోర్ వాళ్ళకు క్వార్టర్ల సదుపాయం ఆ రోజుల్లో లేదు. ఫర్స్ట్ వాళ్ళు తగిలేస్తా రేమో, బొంబాయి లాంటి ఊళ్ళో ఏ పంచా దొరక్క, పిల్లలతో ఎక్కడ ఇబ్బంది పడుతుందో అని కంగారు పడ్డాడు. కానీ సీరియస్ నెస్ తో, సిన్సియారిటీకి మారు పేరైన తన మాట ఫర్స్ట్ మేనేజ్ మెంటు పెద్ద మనసుతో మన్నించింది. ఎప్పుడూ లేని మధ్యవర్తిత్వం వహించి విధి వంచితులైన ఆ తల్లిపిల్లల్ని వీధి పాలు కాకుండా కాపాడగలిగాడు.

ఏ మనిషి కయినా ఏ స్థితిలో అయినా ఇంకొకరి సహాయం అనేది కొంతవరకే. సాటి మనిషి శాశ్వతంగా సహాయం కోరడం, కళ్ళబడని అదృశ్యశక్తి మీద మూడూ విశ్వాసం ఉంచడం మనిషిలోని బలహీనతలను చూపిస్తుంది. వసుంధరలో ఈ రెండూ మాటవరస కయినా కనిపించవు. అందుకే శివప్రసాద్ దృష్టిలో ఆమె కంతటి అత్యున్నత స్థానం. భర్త పోయేనాటికి పెనుగాలిలో చిక్కుకున్నతేత మొక్కలాంటి వసుంధర ఈ పదమూడు పద్నాలుగేళ్ళలో ఒకరికి నీడ చూపించే వృక్షంలా తన కళ్ళ ముందే ఎదగడం ఎంతో ఆశ్చర్యంగా ఆనందదాయకంగా ఉంటుంది. తనేదో పెద్ద ఉద్దరించాడనుకోడం వెర్రితనం. ఒకసారి తన కాళ్ళ మీద తను నిలబడగలిగాక ఇక ఎవర్నీ దేనికి యాచించలేదు అవిడ. పిల్లల ముగ్గుల్నీ ఎవరైనా గర్వపడేలా పెంచింది. పెద్ద పిల్లలిద్దరూ ఇంటరు పస్టు క్లాసులో పాసయారు. వాళ్ళిద్దరూ ఇప్పుడు ఏదో కోచింగ్ సెంటర్లో సికింద్రాబాద్ లో ఎమ్ సెట్ పరీక్షకు ప్రిపేర్ అవుతున్నారు. ఇక తల్లి దగ్గరే ఉండే బేబీ అయితే ఆ చురుకుడనం చూసి ముచ్చటపడని వారుండరు. దానికి రాని భాష లేదు, అది ఆడని ఆట లేదు ! ఇక వసుంధర అయితే ప్రావేలుగా కట్టి ఎప్పుడో పూర్తి చేసింది గ్రాడ్యుయేషన్. ట్రైపు హయ్యర్ పాసయింది. హిందీలో విశారద పరీక్ష పాసయింది. సీనియర్ రిసెప్షనిస్టుగా ప్రమోటై రెండు వేలు తక్కువ కాకుండా తెచ్చుకుంటోంది. ఒకర్ని ఒక మాట అనదు, ఒకరిచేత ఒక్క మాట పడదు. ఉద్యోగరీత్యా ఎంత టెన్షన్ ఏర్పడ్డా మొహం మీద ఆ చిరునవ్వు చెదరనివ్వదు.

తనేదో అవిణ్ణి నిలబెట్టానని అందుకే శివప్రసాద్ ఎప్పుడూ అనుకోడు. అవకాశం వచ్చినా అవిడకు తోడ్పడి తీరాలనే తపన అతని బలహీనతేమో మరి!

“ ఈ రాత్రికి రిజర్వేషన్స్ దొరికేయి సార్! నేనూ, బేబీ ఇవాళే బయలుదేరి వెడుతున్నాం. ఫైన్ డేస్ లీవ్ కు అప్లై చేశాను. ఈ సంక్రాంతి పిల్లల్లో సికింద్రాబాదులో గడిపి వస్తాను. మళ్ళీ నేను సోమవారం డ్యూటీలో జాయిన్ అవుతాను. ఫైల్స్ నీ మేరీకి అప్ప చెప్పేను. పెండింగ్ లో ఉన్న ట్రైసింగ్

మేటరంతా అరుణ్ బిస్మిల్కి ఇచ్చాను. మరి నేను వెళ్ళి రానా సార్?”

వసుంధర నోరు విడిచి అడక్కుండానే తను చేయగల సాయం అతని మనసులో మెదిలింది.

వసుంధర కొడుకులిద్దరూ తల్లికి బాగా దూరంగా ఆ మహా పట్నంలో చదువులు వెలిగిస్తున్నారు. ఎంత క్రమశిక్షణలో ఉన్న పిల్లలైనా పెద్దల డబ్బు నెల నెలా అందుతుంటే ఈ కాలపు ఆకర్షణలకు తట్టుకుని వయస్సున్న పిల్లలు ఓ దాగ్లో పడడం అంత సుళువా! తన పిప్పీ, చిన్నాన్నా ఈ మధ్యే తన సొంతింటికి వచ్చేశారని తెలియబరచారు. అప్పట్ను చిన్నాన్న రిటైరయి పదేళ్ళయినా ఇంకా మహా ఏక్స్‌న్‌గా ఉండి ఉండాలి. లేకపోతే ఇలా వస్తునే ఓ మేథమెటిక్స్‌కింగ్ సెంటరు ఓపెన్ చేస్తాడా! అంతేకాదు. వాళ్ళింట్లో ముందు వాటా వాళ్ళు ఖాళీ చేశారని పిప్పీ రాసింది. వసుంధర కొడుకులు ఎలాగూ నాలుగొందలు ఇచ్చి వేరే వాటాలో ఉన్నారని ఆవిడ చెప్పింది. వాళ్ళని తమ వాటాలో దింపి చిన్నాన్న సంరక్షణలో పెడితే? మగపిల్లలు చేతి కంది వస్తే ఇక బేబీ భారం ఒకటే ఆవిడకు మిగులుతుంది.

ఒకరి సహాయం ఆర్థించని పద్ధతిలో ఆవిడ తన జీవితం దిద్దుకుంది. ఇవన్నీ చెప్పి తమవాళ్ళ సాయం పొందమంటే ఆవిడ ఎలాగూ వినదు. అన్నీ వివరంగా రాసి వసుంధర చేతికిస్తూ శివప్రసాదు అన్న దిడి:

“నన్నింతవాడిని చేసిన మా వాళ్ళు సికింద్రాబాదులో ఉన్నారు. ‘ఇదిగో ఎడ్రసు. మా క్షేమం తెలియజేస్తూ ఆ ఉత్తరం మా చిన్నాన్నకివ్వండి!’”

శివప్రసాదు చెప్పిన ఎడ్రసు పట్టుకుని, సికింద్రాబాదు చేరిన మూడో రోజున వసుంధర ఆ ఇంటికి వెళ్ళి వాళ్ళను కలుసుకుంది. అతనిచ్చిన ఉత్తరం వాళ్ళ కంధజేసింది. ఆ ఉత్తరంలో ఉదహరించబడిన అంతనిట్‌గా యాక్టివ్‌గా ఉండడం చూసి, వాళ్ళు తట్టుకోలేకపోయి ఉండాలి. వాళ్ళబ్బాయి దగ్గర పని చేసే క్రింద మనిషిగా తప్ప మరోలా చూడలేకపోయి ఉండాలి. లోపలి కెళ్ళి రెండు ముక్కలు రాసి కవర్లో పెట్టి అంటించి ఇచ్చాడు.

“చూడమూయ్ ... అరబస్తా బియ్యం మూట మావాడి కోసం సిద్దం చేసి ఉంచాం. కొత్త మంచాలు స్పాక్ చేయించి ఉంచాం. నువ్వెళ్ళేటప్పుడు ఇలా వచ్చి తీసుకెళ్ళి మావాడికి అందించు’ అనే బరువు కూడా అమె మీద వేశారు.

ఓసారి ఎక్కితే ఎప్పుడెక్కడ ఆగిపోతామో ఎరగని ఈనాటి రైలు ప్రయాణాల్లో అందులో ఇంత దూరం, అందున్నా ఓ అడపిల్లతో ఓ ఒంటరిఆడది, ఇంత భారం తలకెత్తుకోడం - అసాధ్యం అని ఆ క్షణమే నిర్ణయించుకుంది వసుంధర అవి తీసుకురాకుండానే బొంబాయి వచ్చేసింది.

“నా కెలా కుదురుతుంది?” అంటూ శివప్రసాదుతో స్పష్టంగా చెప్పింది.

అయితే ఉత్తరంలో ముసలాయన ఏం రాశాడో శివప్రసాదుకే ఎరిక, “ఏనాడో మొగుడు పోయి, ఏ నలభయ్యే దాటిన మనిషి ఇప్పుడు విడిచిన పువ్వులా ఇలాగిట్లా ఉండడటం! దీనికా మనం ఉపకారం చెయ్యవలసింది! బాగా మోజులో పడ్డట్టున్నావు, నీ సంసారానికి అపకారం కాకుండా చూసుకో.”

అతని తల తీసేసినట్టుయింది. వసుంధరలాంటి వ్యక్తికి తన లాంటివాడు ఏ సాయం చెయ్యకుండా ఉండటమే అన్నిటి కన్న గొప్ప సాయం!

(ఆంధ్రప్రభ సచిత్రవారపత్రిక 4-5-91)

పిల్లలే బుద్ధి చెప్పావి

“అదేమిటి కోడలు పిల్లోయ్, ఎప్పుడూ లేంది అబ్బాయి మరి ఇంత తెల్లారురూమునే లేచి చిందులు తొక్కేస్తున్నాడూ! ఆ ఆఫీసరుగారికి గాని మళ్ళీ పెద్దమ్మవారు పూనిందా యేం?”

అని బామ్మ అమ్మని అడుగుతున్న ముక్కలు నా చెవిలో పెడ్తాయి. అసలు అంతకు ముందే నాకు మెలుకువ వచ్చేసింది. బాగా చలిగా వుంటే కప్పుకు పడుకున్నాను. నిద్ర నటిస్తూ, పెద్దాళ్ళ కబుర్లూ చేష్టలూ చాటుగా కవి పెడుతూ వుండడం మా పిల్లలకి బూర్లూ పులిహోరలూన్నా.

“వాడ్డాఫీసునుంచి ఏదో పెద్ద ఘటమే యివాళ యిన స్పెక్షనుకి తగలడుతగ్గంటట. ఈ ముదనష్టపు పని అయిపోయేదాకా మరి వీళ్ళకి శవజాగారం తప్పదు కదా! అవునుగాని యింకా పాలవాడు అఘోరించినట్టు లేదు. మళ్ళీ వాడికి ఏం సంకటం వచ్చిందో, కాస్త వీధి చివరిదాకా వెళ్ళిరాగలరూ?”. అని అమ్మ జవాబూ. మునుగు నవరించుకుంటూ బామ్మ కదిలింది. కళ్ళునులుపుకుంటూ నేనిలా మంచం దిగేనో లేదో ‘సూరిబాబు లేచాడా అండీ.’ అంటూ ఎదురింటి చిట్టిబాబు ప్రత్యక్షం. ‘మిలట్రీకిగాని దరఖాస్తు చేస్తున్నాడా ఏమిటరా, మరో తెల్లారకుండా కావతు

ప్రారంభించి మమ్మల్ని కాల్చుకు తింటున్నారా:" అంటుంది అమ్మ నవ్వుతూ.

చిట్టిబాబు మునిసిపల్ స్కూల్లో ఎనిమిదో క్లాసు చదువుతున్నాడు. నామీద ఎంత భక్తివున్నా రోజంతా నాలో తిరగడానికి వాడికి కుదరదు. వాడిలాంటి వాళ్ళతో తిరగడం నాలాంటి వాళ్ళకి గొప్పతనమే. బొత్తిగా సాధుంకాయ అంటే వున్న నాకు, చిట్టిబాబులాంటి బుడంకాయ సైజుగాళ్ళు దొరకడం అదృష్టం కాదూ: కాని ఏం లాభం? ఎంత బ్రచేసిన నాకా స్కూల్లో సీటు దొరకలేదు. బొత్తిగా ఏ నవంబర్లోనో బదిలీ అయి వస్తే వాళ్ళ మాత్రం ఎక్కడ ఖాళీ చూపించగలరూ?

"పెద్దాడెక్కితే ఇంజనీరింగ్లో సీట్ కొచ్చి వేరే ఊళ్ళో చదువుతున్నాడు, ఇబ్బంది లేకపోయింది. సమయం సందర్భంలేని మీ బదిలీలు కాదు గాని ఇప్పటికి యిది మూడోసారి యిలా సూరిగాడి చదువు దెబ్బతినడం, ఇప్పటికే యింటి పట్టున కూచుని ఆడారి కబుర్లు వంటబట్టి పిల్లాడు నాశనం అయిపోయాడు. ఊళ్ళో యిన్ని స్కూళ్ళు అఫారిస్తున్నాయి. కొంచెం దూరమైతే అయింది. ఎక్కడో అక్కడ గట్టిగా పట్టుబడితే దొరక్కపోదు. అంతా మీకు బద్దకం. మరోసారి ప్రయత్నించకూడదూ!"

అని అమ్మ ఎన్ని సార్లు మొత్తుకున్నా నాన్న పట్టించుకున్నట్టు లేదు. ఆ ఊళ్ళోనే బ్యాంకులో పనిచేస్తూ, శలవలకో వండుగలకో మా యింటికి భోజనానికి వచ్చే మా అమ్మకి దూరపు చుట్టం, దీనికి జవాబు చెప్పేవాడు:

"ఇదిగో చెల్లెమ్మాయ్, నీ చిన్న కొడుక్కి యీ దిక్కుమాలిన స్కూళ్ళలో సీటు దొరకలేదని నువ్వేం గాభరాపడకు, పేరుకి పద్నాలుగేళ్ళు వెళ్ళేయో లేదో గాని ఏ పెద్దవాళ్ళకి లేని జ్ఞానం మనవాడికుంది. కాస్త మంచి టీవర్ని చూసి ప్రైవేటు పెట్టిస్తా రెండేళ్ళలో మెట్రిక్, స్టేట్ ఫస్ట్ కొట్టేస్తాడు. అమ్మో అలా కనిపిస్తున్నాడనా, చీమ మిరపకాయ, సీమటపాకాయ:"

ఎవరేం అంటేనేం, యింట్లోనే వుండి ప్రైవేటుగా చదువుకోడంగానే మిగిలింది నా పని. మధ్యాహ్నం మూడు తర్వాత మేష్టారు వచ్చి ఓ రెండు గంటలపాటు చెప్పి వెళ్ళిపోతారు. నిజానికి పాఠాల విషయం ఎప్పుడూ నాకు బెంగలేదు. మేష్టారు చెబుతున్నప్పుడే అంతా అలా జ్ఞాపకం వుండిపోతుంది. ఆయన ఎంత హోంవర్క్ ఇచ్చినా ఓ గంటకన్న ఎప్పుడూ ఎక్కువ పట్టదు. నాకు వచ్చిన ఇబ్బంది చదువు కానేకాదు. ఆ మాటకొస్తే స్కూల్లో చదువుకునే పిల్లలే నా దగ్గర కొచ్చి చెప్పించుకొంటారు మరి? రోజంతా నాలో అడుకోడానికి ఎవరూ లేరు. ఏం తోస్తుంది! ఇప్పుడయితే పై ఊర్లో వుంటున్నాడు గాని యిక్కడ వున్నప్పుడయినా అన్నయ్య నన్నప్పుడూ అటకీ తీసికెళ్ళేవాడు కాదు., నాలాంటి 'గొటిక్కయి'తో అడ్డం వాడికి నామోషీలు. చెల్లెలితో అడుకోమంటుంది అమ్మ ఒంటి మీద లాగు వుంటే ఎప్పేసే దాకా గుక్క పెట్టే పనిముండ, నా కర్మ కాలిపోనూ, ఆదా నా ఫ్లేమేటు!

మా బ్యాంకి మామయ్య అనేవాడు:

"రచయిత అవుతాడో రాజకీయ నాయకుడే అవుతాడో నీ చిన్న కొడుకు, వీడు చూసే చూపుతాకీ వీడు వేసే ప్రశ్నలకీ తట్టుకోలేకుండా వున్నానమ్మావ్, చెల్లెమ్మాయ్.... అనిగీటికన ఆ భాషాజ్ఞానం వుండే...."

మామయ్య మాటలు ఎంతమటుకు నిజమో నేను చెప్పలేను. ఎప్పుడూ ఏదో ఒకటి అలా

ఆలోచిస్తూ వుండడం మాత్రం నాకు అలవాటయిపోయింది. ఒంటరితనం - అంటే తగిన పని పాటూ లేక అస్తమానూ ఒక్కణ్ణి వుండవలసి రావడం - బొత్తిగా చికాకుగా వుండేది. 'అబ్బ, యింత చిన్న వయసులో యీ కుర్రాడికి ఎన్నెన్ని తెలివితేటలమ్మా!' అని అందరూ అంటూంటే అమ్మా బామ్మా మురిసిపోయేవారు. నిజంగా అలాంటివి వుంటే గింటే అవి ఏం చేసుకోవాలో తెలియక ప్రాణం విసుగిత్తి పోయేది. అందులోంచి పుట్టినవే అనుకుంటాను యీ ఆలోచనలు.

ఈ పెద్దవాళ్ళు పిల్లలకి తగిన పని చెప్పరు. పోనీ మనమటుకు మనం ఏదో విధంగా కాలం గడుపుతూ వుంటే చూస్తూ ఊరుకోకూడదూ చెప్పండి, అడుగడుగునా రూల్సు ఒకటి, 'అలా మాటాడకూడదు, ఇలా చెయ్యకూడదూ' అనుకుంటూ ఏం చెయ్యాలో చెప్పరు, ఏం చెయ్యకూడదో అదే చెబ్బారు అదే చేసి తీరాలనిసిస్తుంది.

"బావా, నీ కొడుకు "టీనేజ్"లో పడ్డాడు. అందులో స్కూలుకి-వెళ్ళకుండా యింట్లో ఎంత సేపూ కూచుంటే యీ వయసులో యింతటి 'బ్రిలియంట్ ఫెలో'కి ఎలాంటి 'డేంజరస్ ఇంప్రవన్స్' అయినా పడవచ్చు. చెల్లాయి కంగారుపడుతుందని అలా చెప్పేనుగాని, సూరిబాబుని ఏదో ఓ ప్రైవేటు స్కూల్లో పడెయ్యడమే మంచిది."

అని ఆ మామయ్య చెప్పబోతే

'నేనూ అలాగే అనుకుంటున్నాను గాని, చూశావా, నాకు ఊపిరి పీల్చుకొడానికైనా టైం ఏదీ' అని నాన్న కొట్టి పారేశారు.

దాన్తో నా ఆలోచనా ధోరణికి ఏ అడ్డు లేకుండా సాగింది. అయినా మా పిల్లలకి అడ్డేమిటి? పెద్దవాళ్ళు, 'చందమామ' చదువుతూంటే మేం 'వార పత్రిక సీరియల్స్' చదువుతాం. అన్ని రకాల సినిమాలూ యించుమించు అందరం చూస్తాం. ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే పెద్దలు చెప్పే సేతులే మాకు ఒళ్ళుమంట. బొత్తిగా మాటలురాని పాపాయికి కూడా ఏం చెబుతాలో చూడండి. 'ఏదీ తప్పు చూపించవమ్మా' అని కదా! ఆ పాప ముక్క మీద నిలుపుగా వేలుపెట్టి చూపిస్తే ఎంతో సరదా వడిపోతారు. 'ఏదీ ఒప్పు చూపించూ' అనరేం? దానికి ముక్కు మీద అడ్డంగా వేలు పెట్టే ఏర్పాటో ఏదో లేదేం?

నిజంగా వద్దన్న పని చెయ్యడంతో ఎంత హుషారు ఉందీ! 'ఇంటిపట్టున ఏం అల్లరి చేస్తున్నావురా సూరీ!' అంటుంది అమ్మ.

నాన్న కాగితాలు రాసుకునే బల్ల వుంది చూశారా, దాన్ని తల్లకిందులుగా చేసి పల్లకిగా మార్చి, అందులో చెల్లొయిని కూచోబెట్టి ఓ పక్క నేనూ ఓ పక్క రాంపండా పట్టుకుని పెట్టిన కూత పెట్టకుండా అరుస్తూ, చెప్పులైనా విప్పకుండా వీధిలోని మట్టి అంతా యింట్లో చేరుస్తూ వంట గదిలోంచి దేవుడి గదిలోకి, ఓ పదిసార్లైనా ఊరేగిందే ఎందుకేందీ, మా రామదండు వుంది?

'ఓర్నాయయనో, సూరిబాబు తండ్రోయ్..... నువ్వు ఏదైనా చెయ్యగాని, దాబామీద వేరే చేటలో దూరంగా ఎండచెట్టుకున్నాను చూశావా, ఏవి, నా మాగాయి ముక్కలు, అవి మాత్రం ముట్టుకోకు. పెద్దదాన్ని, పళ్ళులేవు. ఏటికేడాది ఆవే నాకు ఆధారం. నా నోట్లో మట్టికొట్టుకునా యన్నాయన....."

అని బతిమాలుతుంది బామ్మ.

సరిగ్గా అదే మధ్యాహ్నం బామ్మ కునుకు తీస్తున్న వేళ డాబా మీద కాళ్ళు కాలుతూ వుంటే ఆవిడ చెప్పిన ప్రత్యేకమైన చేటమీదే నిలబడి, పుల్లని ఓ ముక్క బుగ్గలోకి తోసి, ఆ రుచికి తట్టుకోలేక నోటిలోంచి దారకట్టిన లాలాజలం చుక్క చుక్కా చేటని తడుపుతూండగా, అందులోని ఓ బెంక అందుకుని అక్కణ్ణుంచి పక్క సందులోని స్వీపర్ కుగ్రాడితో రింగ్ టెన్నిస్ ఆడుకోకపోతే ఎందుకంట మా కుర్రసజ్జ!

ఇలాంటివి ఏవో కొన్ని చిన్న చిన్న ముచ్చట్లు మే చదీచప్పుడూ లేకుండా తీర్చుకోవాలని సరదాపడితే అనవసరంగా యీ పెద్ద వాళ్ళే 'ఇల్లు తీసి పందిరి వేస్తున్నామని' మాకు లేనిపోని పేర్లు అంటగట్టడం బాగుందా?

మరి మా యింట్లో వాళ్ళే అలాంటివాళ్ళో లేక అందరు పెద్దవాళ్ళూ అంతేనో నాకు తెలీదుగాని, ఈ మధ్య నెలలకొద్దీ యింటిపట్టున వుండి పోయి బాగా చూస్తే నాకు ఒక్కటి మాత్రం స్పష్టంగా తెలిసిపోతోంది.

ఎవరూ లేరనుకుని మా పక్కింటి పంతులమ్మ నూతిదగ్గర బట్టతడుపుకుంటూ వుందనుకోండి. నేను పొరపాటున అలా వెళ్ళబోతే 'ఓరి వెధవా, తప్పుకాదూ అలా, ఆడాళ్లు స్నానం చేస్తూంటే చూడొచ్చా? అయ్'" అంటాడు మానుయ్య, నిజమే నన్ను వెనక్కి-తోసేసిన పెద్దమనిషి తను అక్కణ్ణుంచి కదలక పోగా యింకా అటే అడుగులు వేస్తాడే? అదేం పోయేకాలం!

అంటే, ఏవన్నమాటా?

పెద్దవాళ్ళం అయిపోతే హాయిగా కావలసినన్ని తప్పులు చెయ్యవచ్చునన్న మాట. తప్పులు చేసే స్థితికి ఎదగాలంటే ముందు పిల్లలంతా వీలయినంత త్వరగా పెద్దవాళ్ళుగా ఎదిగితిరిగింన మాట. ఇవన్నీ నేనూ, చిట్టిబాబు మరికొందరం చిన్నవాళ్ళం రోజుల తరబడి ఆలోచించాం.

"ఒరే, ఎల్లకాలం యిలా మరీ చిన్నపిల్లల్లా మనం వుండిపోబట్టే కదరా పెద్దవాళ్ళకి లోకువయిపోయింది.... అందుకని మనందరం ఏం చేయాలంటే....." పెద్ద వాళ్ళుగా త్వరగా అయిపోయే అన్ని ప్రయత్నాలూ మెదలెట్టడమే!"

ఆ మాట గట్టిగా అనుకోడమే తడుపు, మా జట్టు జట్టంతా శీతాకాలం అవసాండి, చీకటిపొద్దుకానివ్వండి ఆ తెల్లవారుఝాము నుంచే ఎక్స్‌ప్రెస్ అరంభించాం.

ఇలా నేను చెప్పుకుపోతుంటే "యీ కుగ్రాడికేం పనీ పాటూ లేదుకాబోలు, అందుకే తీరి కూచుని యిలా పెద్దవాళ్ళ మీద దండెత్తుతున్నాడు" అని మీరు అనుకోవచ్చు. దానికి నేనేం చెయ్యలేను. సరిగ్గా మాటలురాని మా చెల్లాయని ఒక్కదాన్ని తప్పిస్తే మా యింట్లో పెద్దవాళ్ళందరి సంగతి ఒక్కలాగే వుంది. మరి మీ అందరి యిళ్ళల్లో ఎలా వుందో చెప్పడం నా వల్ల కాదు. మా ప్రంధ్యందరూ మాత్రం నేను చెప్పిందే రైటంటున్నారు.

ఇంతగా నాకు ఒళ్ళు మండిపోయిందంటే దానికి ముఖ్య కారణం మరొకటుంది. మా ఎదురింటి కాంపౌండరుగారి ఆఖరబ్యాయి వేణు అయిదో తరగతి చదువుతున్నాడు. వాడి తెలుగు వాచకంలో "పంచ సూత్రవళి" అనే చిన్న నీతి పాఠం లాంటిది ఉందిట. దాన్ని కంఠతా పెట్టి అప్పజెప్పమన్నారుట. ముందుగా నా దగ్గరికి వచ్చి అప్పజెప్పేవాడు. ముందే చెప్పేనుగదా ఓసారి చదివేస్తే వెంటనే ఏదైనా నాకలా గుర్తుండిపోతుందనీ .... వేణు వెళ్ళిపోయినా ఆ సూత్రాలు అలా వరసగా నాకు జ్ఞాపకం

వుండిపోయాను. అవన్నీ ఎంతవరకు మా ఇంట్లో పాటిస్తున్నారో మొట్టమొదట చూడదల్చుకున్నాను. అందులో అన్నిటికన్న మొట్టమొదటి నీతి యిది:

“అడి తప్పరాదు.”

అంటే అబద్ధం చెప్పకూడదని అర్థం.

దేవుడి సృష్టిలో ఉపయోగం లేనిది ఏదీ లేదంటారుకదా, ఉపయోగించడానికి కాకపోతే మరి యీ ‘అబద్ధం’ అనేది ఎందుకంట? నాడకపోతే ఏ పదమైనా, వస్తువైనా తుప్పుపట్టిపోదూ: అందుకే అనుకుంటాను మా యింట్లో పెద్దలందరూ దీన్ని ఎంతో భక్తిశ్రద్ధలతో పాటిస్తారు:

“మీ వారికి ఎంత జీతం?” అని అడగనియ్యండి. ఎవరైనా, మా అమ్మ సరిగ్గా రెట్టింపు చెబుతుంది.

“మీ వయసెంత వదినగారూ!” అని అడిగారనుకోండి ఏ మాత్రం తడువుకోకుండా సరిగ్గా సగం చెబుతుంది.

“మీ యింట్లో ఎందరండీ జనం?” అని అడిగితే వచ్చే జవాబు ఎప్పుడూ ఆ సందర్భాన్ని బట్టి మారుతూ వుంటుంది. రేషన్ కార్డు ఇస్తామని అడిగారనుకోండి. అప్పుడు మా కుటుంబ సభ్యులతో పాటు మా దానీదీ దాని యిద్దరు పిల్లలూ, పాలవాడూ వాడి తల్లిదండ్రులూ మాతో కలిసిపోతారు! అదే ట్రైపాయిడు యింజక్షన్ యిస్తామని వచ్చారనుకోండి. ఎప్పుడో పోయిన మా తాతగారి పేరుతప్ప, మా కుటుంబం మొత్తం మీద ఒక్కటంటే ఒక్కపేరు రికార్డుకి ఎక్కడు!

అయినా గాంధీ పోటో, రామడివిగ్రహమూ మా అందరి ఇళ్ళల్లోనూ వుంటాయి. పారిశ్రామికీకరణం అంటే పిల్లలతో పాటు పెద్దవాళ్ళకి కూడా ఎంతో గురి, తన లేగదూడకిపాలిచ్చి, అన్న మాటప్రకారం పులి దగ్గరకి వచ్చిన ఆవుకథ మాకు ఉగ్గుపాలతో సహా నూరిపోస్తారు.

ఆ కథే ఓ పెద్ద అబద్ధం. ఏ పులి అయినా దగ్గరకొచ్చిన ఆవుని చంపకుండా విడిచిపెడుతుందా! తక్కినవాళ్ళ మాటకేంగాని యీ విషయంలో మాత్రం మా అన్నయ్యకి పట్టుదల ఎక్కువ.

“అలా ఏవుగా ఎదిగిపోయాడు, గాని మా పెద్ద మనవడికి పదిహేడు వెళ్ళలేదు.”

అని మా బామ్మ ఎదురింటి దొడ్డమ్మగారితో చెబుతూంటే విని ఊరుకోలేకపోయాడు.

“మా బామ్మకి తెలికే చెబుతూందో లేదా తన కంటికి మే యింకా పిల్లలుగానే కనిపిస్తామో: మొన్న నాగులచవిలికే నాకు పందొమ్మిది వెళ్ళిపోయాయండీ దొడ్డమ్మగారూ:”

అని ఆ మధ్య శలవలకి వచ్చినప్పుడు అన్నయ్య అంటూంటే ఎంతో ఆశ్చర్యమూ, ఆనందమూ కలిగేయి. అభిమానమూ గౌరవమూ పెరిగిపోయాయి. ఆ తర్వాత కూడా మళ్ళీ మళ్ళీ జాగ్రత్తగా పరిశీలించాను. ఒక్క నిజంకోసం దేనినైనా పిద్దపడే మనిషి మా అన్నయ్యే అని అందరితోటి గర్వంగా చాటేవాణ్ణి.

ఆ రోజుల్లోనే చిన్న తమాషా జరిగింది.

మా వీధి చివర డాక్టరుగారొకరు వుండేవారు. వాళ్ళకి ఒకే ఒక అమ్మాయి. మా వీధిలోంచే రోజూ కాలేజీకి వెడుతూ వుండేది. ఓ సారి ఆ అమ్మాయి మా అన్నయ్య కంట పడింది.

ఊతకు ముందు శలవలకి వచ్చినప్పుడల్లా మా అన్నయ్య మధ్యాహ్నం భోంచేసి పడుకుంటే మరి నాలుగింటికే లేవడం. ఇప్పుడు నిద్రా గిద్రా జాంతానయ్, భోంచేస్తున్నప్పుడు కూడా ఎంత

సేపూ వీధి మీదే దృష్టి

అసలు ఆ వీధి గది మా బామ్మది, నడుంవాల్చినంతసేపు వాల్చి అదే కుక్కి మంచాన్ని ఆ వీధి గది కిటికీ ఎత్తుకుచచ్చేలా కింద ఇటికెలు పెట్టుకుంటుంది. అందుమీద ఆ ఊచలు పట్టుకు కూచునేది. ఎప్పుడైనా అల్లరిపెడితే మా చెల్లాయికి తప్ప మరొకరికి అక్కడ చోటు లభించేది కాదు. మడిగట్టుకుని తను వేరే పెట్టుకున్న ఏ ఊరేసిన ఊసిరికాయనో ఆ బుగ్గనుంచి యీ చివరకి మార్చుకుంటూ, ఆ కిటికీలోంచే వీధిభాగం ఎంత కనపడితే అంత, గుడ్డుఅట్టించి యిటు మారుస్తూ చూస్తు వుండేది. ఊరికే చూస్తు వుండేదా: ఉహం ఏ రోజు మంచిదో ఏ రోజు కాదో అక్కణ్ణుంచే చెప్పేది. ఏ కురుపుకి ఏ ఆకునూరి వేస్తే తగ్గుతుందో అక్కణ్ణుంచే సలహా యిచ్చేది. ఏ యిద్దరు దెబ్బలాడుకున్నా ఆ కిటికీలోంచే తీర్పు యిచ్చి విడిపించేది. నిజానికి అక్కణ్ణుంచి దేశాన్ని పరిపాలించమన్నా ఆవిడ సిద్ధమే. అయితే అంత నిమషాల మీద ఆవిడకి అక్కణ్ణుంచి బట్టడా జరుగుతుందని మే ఎవరం అనుకోలేదు!

ఆ వీధి గది మా అన్నయ్య ఆక్రమించేశాడు.

శలవలు అయిన తర్వాత తనకి పరీక్ష వుందనీ, ఆ గదిలో తప్ప చదువుకోడానికి మరో చోట బాగుండదనీ మా బామ్మలో మూడు రోజులపాటు పెద్ద దెబ్బలాట పెట్టుకుని ఆఖరికి సాధించాడు.

అంతేకాదు.....

బామ్మ అటూ ఇటూ తిరుగుతూంటేనూ చెల్లాయి ఏడుస్తూంటేనూ తన చదువు పాదయిపోతోందని ఇలా భోజనాలు అయిపోతాయో లేదో అటు వీధిలోకి వచ్చేసి ఇంకెవరూ ఇటు రాకుండా వీధి వైపు తలుపు గడియపెట్టేసేవాడు.

మా ఎదురింటి చిట్టిబాబుకి కూడా క్రిస్మస్ శలవలే మరి. ఇంట్లో ఆడాళ్ళతోపాటు యీ విడిభైదు అనుభవించడానికి నాకేం ఖర్చం : భోజనం అవగానే పుస్తకాలు తీసుకుని ఎదురింటి చిట్టిబాబుగారి మేడ ఎక్కేసేవాణ్ణి. ఇంటర్ మొదటి సంతృప్త చదువుతున్న డాక్టరుగారమ్మాయికి మాత్రం ఏవో ప్రయివేటు క్లాసులో ప్రాక్టికల్స్ వుండేవిట. ఒక్క ఆదివారం తప్ప ఇంచు మించు ప్రతిరోజూ ఆ వీధిలోంచి వెళ్ళేది. ఆ మేడమీద కిటికీలోంచి కిందకి చూస్తే నాకూ చిట్టిబాబుకీ రోజుకో కొత్తరకం 'సినిమా' కనిపించేది.

అన్నయ్యా, నువ్వేదో పెద్ద ఆదర్శప్రాయుడవనుకున్నాను. ఇంట్లో అబద్ధంఆడని పెద్ద మనిషిని నువ్వొక్కడమయినా వున్నావని సంబరపడ్డాను. పాపం ఆ ఆడ కూతుళ్ళని వెర్రి వాళ్ళని చేసి యిదా నువ్వు చేసే పని? పాపం నీకు పరీక్ష వుందా ? దానికోసం మధ్యాహ్నం ఓ రెండుగంటలయినా చదివి తీరాలా : ఏమాత్రం డిస్టర్బెన్సు పనికిరాదా? ఇంతకీ మా అన్నయ్య ఎన్ని విధాలుగా ట్రై చేసినా ఆ అమ్మాయిని ఒక్క మాటయినా మాట్లాడించలేక పోయాడు. ఆ తర్వాత మా యింట్లో ఏదో మాటలో మాటోచ్చి 'పాపం' ఎంత చక్కగా వుంటేనో, భగవంతుడు ఏదో ఓ కొరత పెడుతూ వుంటాడు, ఆ డార్డరుగారమ్మాయి మూగట కదూ:' అనుకున్నారు.

ఆ మాట మా అన్నయ్య చెవిలో పడనే పడింది. 'ఇక్కడ నా చదువేం సరిగ్గా సాగడం లేదు' అంటూ ఇక నాలుగు రోజులకి కాలేజీలు తెరుస్తారనగానే రైలెక్కేశాడు: ఇంకేం సాగుతుందీ?

ఆ మర్నాటినుంచీ మళ్ళీ మా బామ్మ తన రాజ్యం తను ఏలడం ఆరంభించింది. ఇక ఆ

వీధిలో హడావిడికి ఏం లోటు ? దేశాన్ని పాలించే స్థితికి ఎక్కడ ఎదిగిపోతుందో అని, చెప్పకేం, నాకీ బెంగ పట్టుకుంది!

“అసభ్య పదములు ఉచ్చరించరాదు” - అంటే ఏమిటి? అని ఓనాడు వేణుగాడు నన్ను అడిగాడు. ఎంత అలోచించినా నాకూ తెలీలేదు. కాని నాకూ తెలీదంటే నన్ను ఎంతో పెద్దగా చూసుకుంటున్న కుర్రకుంకవాడు బాధపడతాడు కదా: అందుకని ఓ ఉపాయం ఆలోచించాను. ‘చూడు వేణూ, ఇప్పుడు అర్జంటుగా నేను మార్కెటుకి వెళ్ళాలి. ఇంట్లో పంచదార అయిపోయింది. సాయంకాలం రా, తప్పకుండా చెబుతాను’ అని వాణ్ణి పంపించేశాను. ఈ లోగా అదృష్టవశాత్తూ మామయ్య మా యింటికి వచ్చాడు.

“ఏంరా బృహస్పతి, మొహం అలా పెట్టేవ్, మళ్ళీ ఏం అనుమానం వచ్చిందేం?” అని అడిగాడు.

“అసభ్య పదములు అంటే ఎలాంటివి మామయ్యా?”

“ఇదిగో ఇలారా చెబుతాను.”

అంటూ గబగబా రెండక్షరాల పదాలు కొన్ని చెవిలో ఊదేడు. ‘ఛ, ఛ తప్పుకాదూ, అలాంటి మాటలు అనొచ్చా?’ అని పైకి అన్నా. ‘మరోసారి ఆ ముక్కలు చెవిలో పడితే ఎంత బాగుణ్ణు! నామటుకు నేనే నా నోటితో ఆ తెనే చినుకులు వల్లస్తే ఎంత హాయిగా వుండును!’ అని మాత్రం మనసు పీకకపోలేదు. నాకే కవిత్వం వస్తే

భాషా ప్రవీణా! వన్నుమోరు!

స్వేచ్ఛాజీవీ ! జోహారు!!

అని గేయాలు అల్లుదానేమో! ఇంతకంటే ఇప్పటి తెలుగు సినిమా పాటలు బాగున్నాయా అని!

“ఎందుకురా అలా వెర్రెత్తినట్టు చూస్తావ్? అసభ్య పదములు అంటే యిప్పుడు నేను ఉదాహరణలు యిచ్చానుకదా, ఏక సంతాగ్రాహిని నీకు బోధపడిపోయే వుంటుంది. సుళువుగా చెప్పాలంటే బూతుమాటలు అన్న మాట పూర్వకాలపు వెర్రివాళ్ళు వర్ణక్రమం పిల్లలకి నేర్పేటప్పుడు “అమ్మ, ఆవు” అంటూ మొదలెట్టేవారు. ఇప్పటి పిదపకాలపు పిల్లలకి ఒకళ్ళు నేర్పర్చుర్లేదు. బురద గుంటల్లోంచి దోమల సంగీతం దానికదే పుట్టుకొచ్చినట్టు ఒకరు చెప్పకుండా వాళ్ళమటుకు వాళ్లే మొదలెడుతున్నారు. “అమ్మా, ఆలీ” అంటూ. అక్కడితో ఊరుకున్నాడా? వాళ్ల పాప చదువుకుంటుంటే స్పష్టంగా విన్నాట్ట.

ఏమిటి?

ఏ ఫర్ ఎబార్షన్

బి ఫర్ బాయిఫ్రండ్

సీ ఫర్ కండోమ్

డీ ఫర్ డైవోర్సు ....

నేను రెండు చెవులు మూసుకున్నాను. ఇంగ్లీషులో నేనా తెలుగులో కూడా ఈ స్వేచ్ఛ ఉందా?

అంటూ పెద్దగా నవ్వుకుంటూ వెళిపోయాడు!

మా యింట్లో చిన్న తెలుగు డిక్టరీ వుంటే తీసి చూశాను. అసభ్యపదములు అంటే కేవలం లంజా, లష్టి, ఇలాంటివే కాదుట, వినడానికి అసహ్యం కలిగించే కఠినమైన అన్నిరకాల అనకూడని మాటలూ అందులోకే వస్తాయిట. తాగుబోతు పేలాపన ఒకటేకాదుట, మనం మాటాడుకునే మాటల తీరు చాలా వరకు అసభ్యకరమైనదేమట నాకేం సరిగ్గా బోధపడలేదు. ఆ తర్వాత ఒక్క రోజు జాగ్రత్తగా చూశాను. మా వాళ్ళ ధోరణి అలాగే వున్నట్టుంది సుమండ్రి!

“తలుపు తియ్యనే” అని నాన్నగారు ఎప్పుడూ పిలవరు.

“ఎక్కడ చచ్చావే దరిద్రపు ముండ!” అంటాడు.

“ఎందుకలా అరుస్తారు?” అని అమ్మ అడగదు.

“దెయ్యంపట్టినట్టు ఎందుకా గింజుకోడం?” అంటుంది.

“చిన్న విషయానికి ఎందుకలా పోట్లాడుకుంటారు?” అని సద్రిచెప్పాలని బామ్మ అభిప్రాయం అయివుంటుంది. కాని పైకి చెప్పే తీరు మాత్రం అలా వుండదు.

“తద్దినం మంత్రం చదివినట్టు అలాగేనుట్రా అబ్బాయీ పెళ్లాన్ని పిలవడం? పోనీ వాడు మొగాడా, ఏదైనా అన్నాడే అనుకో, పూనకం వచ్చినదానిలా అలాగేనుటే మీద పడడం! సంసారాలంటే ఇలాగేనా, ఎంత సరసంగా ఆఘోరించాలీ!

ఇదిగో ఇంత మృదువుగా మాటాడుకుంటారు మానాళ్ళు!

“ఆ హెడ్డాస్టరు చచ్చినాడు మా పిల్లాడ్ని పాస్ చేశాడు గాదు”

“ఆ నర్సుముండ వస్తానని దగా చేసింది.”

“ఆ కంట్రాక్టు దరిద్రుడు ఓ పట్టాన దొరికి చస్తేనా?”

“ఆ తాసిల్దారు ముండాకొడుకు పెర్మిటు ఇచ్చాడు కాదు.”

ఇలా ఎవరిగురించి యింట్లో చెప్పుకున్నా చివర్న ఓ అభరణం తగిలించి మరి చెప్పుకుంటారు.

బూతుమాటల లాంటివే ఇంత మధుర మధురంగా వుంటే, బూతుదృశ్యాలు ఆవెంత కన్నుల పండుగగా వుంటాయో! అవి పెద్దవాళ్ళకి మాత్రమే చూడ్డానికి అవకాశం యిస్తారుట. అలా ఇచ్చిన సినిమా పెర్మిషన్ కి ‘ఏ సర్టిఫికేటు’ అంటారుట. అంటే అడ్డమైన బట్టిప్పుకున్న బొమ్మలూ చూడ్డానికి పెద్దవాళ్ళకి మాత్రమే లైసెన్సు వుందన్నమాట.

ఇంతకన్న ఘోరం వుండా ప్రపంచంలో !

మాకు ఏ అవకాశాలూ లేకుండా చేసి, కొన్ని నీతులు చెప్పి, నోరునొక్కి ఇంట్లో కూచోబెట్టి చిన్న పిల్లల్ని చేసి ఇంతగా మోసం చేస్తారా!

మాకేనా అంత తెలివితేటలు లేనిది?

“చూడు సూరీ, తల్లి అంటే ఎవరనుకున్నావ్, సాక్షాత్తు దైవస్వరూపం, పదినెలలూ నిన్ను మోసి, కని, ఎన్నో కష్టాలకోర్చి నిన్ను యింతటివాణ్ణి చేస్తుంది. ఆవిణ్ణి అలా కష్ట పెట్టవచ్చునా?”

అని ఓనాడు నాన్నగారు నన్ను కూచోపెట్టుకుని బోధించారు. ఆ ముందురోజు ఎవరో స్నేహితురాళ్ళుట, మధ్యాహ్నం వేళ అమ్మని చూడ్డానికి వచ్చారు

వాళ్ళు వచ్చేసరికి మా చెల్లాయి నానా అల్లరి పెట్టేసింది. అప్పుడే లేచిందేమో ఎన్ని విధాల ఊరుకోబెట్టినా లొంగలేదు. ‘చూడు సూరీ, దీన్ని కొంచెం అలా వీదిలో తిప్పి ఆడించమూ!’ అని

అమ్మ చెప్పిన మాట నిజమే. కాని ఆ రోజే ఏవో కొత్త ఫిల్మ్లు ముక్కలు కొట్టుకొచ్చిననీ అద్దం సినిమా వేసుకుందాం రమ్మనీ పక్కనీధి పట్ ఫటోఫోన్ కబురంపించాడు. వీధి పిల్లలందరూ ఎప్పుడో అక్కడికి చేరుకుంటారు. 'గురూ, జురూ' అంటూ అప్పుడే మూడోసారి 'మాకు మాత్రమే బోధ పడే ఈల నందేశం' వంపించాడు చిట్టిబాబు. ఇంకెలా తట్టుకోను! అయినా వచ్చిన ఆడాళ్ళిద్దరూరాదార్చులా వున్నారు. ఇటు మా అమ్మకాక బామ్మ ఒకటిగదా! ఎంతసేపూ 'మీ యింట్లో యివాళ ఏం వండుకున్నారు వదినా!' అని సాగదీసుకుని మురిసిపోకపోతే నలుగురు పెద్దాళ్ళు వున్నారు, ఒక్క పసిమండని దాల్లోకి తెచ్చుకోలేరా?

ఇలాంటి చోట వాదించి లాభంలేదని ఇది వరకటి నా అనుభవమే పాఠం చెప్పింది. అంతే, చల్లగా పలాయన మంత్రం పఠించాను, పెరటిదారిన.

సహజంగా అమ్మ నాన్నగారికి కంప్లెయింటు ఇచ్చి వుంటుంది. దాని ఫలితమన్న మాట ఈ పాఠం.

".....అందుచేత నేను చెప్పేదేమిటంటే అమ్మ ఏదైనా పని చెప్పినప్పుడు అలా పారిపోకు తల్లినీ ఏడిపించవచ్చునా, ఏం చెబుతున్నారు మీ స్కూల్లో?....."

నేను చెప్పలేను. ఎందుకంటే నేను స్కూలికి వెళ్ళడం లేదుగదా! వేణుగాడి స్కూల్లో మాత్రం ఈ పాఠం బోధిస్తూ వుండి వుండవచ్చును.

అవును.

హఠాత్తుగా నాకు గుర్తొచ్చింది. వేణుగాడి తెలుగు వాచకంలోని పంచ స్మారావళిలో మూడోది ఇదే " కన్నతల్లి మనసు కష్టపెట్టరాదు."

"చ. ఎంత పారపాటు చేశాను పొద్దుట్నుంచీ రాత్రిదాకా అలా యింట్లో అందరికీ చాకిరీ చేస్తూనే వుంటుంది అమ్మ, ఎప్పుడో మరి తప్పనప్పుడు తప్ప, నాకు పనే చెప్పదు. పాపం చెల్లాయి ఎంత విసిగిస్తే నా మీద నాన్నతో చెప్పిందో! ఇంటిలో నాకేం పనా పాటా? ఈ రోజు మొదలు అమ్మ అడక్కుండానే సాయం చెయ్యాలి."

అని నిమిషాల మీద నిశ్చయానికి వచ్చేశాను.

దానికి తోడు ఆ రాత్రి అమ్మా నాన్నతో 'మాతృ దేవత' సినిమా చూశాను నేను. అందులో ఆ కన్నతల్లి పడిన కష్టాలు చూస్తే నా కన్నీళ్లు ఆగలేదు. కొంతసేపటికి ఎలాగో ఆపుకుని అటూ ఇటూ చూశాను. సినిమాహాలు సినిమా హాలంతా ఏకమొత్తంగా ఏడుస్తోంది. అందరికంటే దుఃఖం పట్టలేకపోయింది మా నాన్న. అమ్మ దెబ్బలాడింది. "ఊరుకోండీ మరి అలా బెంబేలు పడిపోతే ఎలా? పైకలా రాయిలా కనిపిస్తారాగాని మీ నాన్న మనసు ఉత్తి వెన్న సూరి!" మరోసారి ముగ్గురం కలిసి బావురుమన్నాం.

ఆ రాత్రి చెల్లాయీ అమ్మా నాన్నా వేరే గదిలో పడుకున్నాక, నేను బామ్మ పక్కలో కూచుని 'కొంచెం గోకనూ?' అన్నాను. 'నువ్వు సినిమాకి వస్తే బావుణ్ణి బామ్మా, చెల్లాయి ఎక్కడ లేచి ఏడుస్తుందో అని ఇంటిలో వుండిపోవాలా? ఆ ఏడుపేదో దాన్తో పాటు హాయిగా ఆందరం ఏడుద్దుమా! చాలా గొప్పగా ఏడిపించారు. అంత బాగా తీశారనుకో.'

అని సినిమా కథ టూకీగా చెప్పేను.

"నాన్నగారు అంత కోపంగా కనిపిస్తారా పైకి, ఆ సినిమాలో తల్లి బాధలు చూడలేక అంత

మనిషీ కుంగిపోయారనుకో.”

బామ్మ ఆశ్చర్యంగా చూసింది నమ్మలేనట్టు.

“నిజం బామ్మ, సరస్వత్తేడు, అందరూ మానేసినా ఇంకా చాలా సేపు నాన్న వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూనే వున్నారు.

“ఊళ్ళోవాళ్ళ తల్లులందరి బాధా పాపం మీ నాన్నదే, ఇంటిలో వున్న కన్నతల్లి ఎలా చచ్చినా బాధలేదుగాని!”

నే అనుకున్నవి అబద్ధాలు చేస్తూ బామ్మ యింకా చాలా చెప్పింది.

“నువ్వంకా చిన్నవాడివీ, చెప్పినవన్నీ సరిగ్గా అర్థమవుతాయోలేదే! పోనీ జ్ఞానం వచ్చిన ఆ పెద్ద మనవడి ముందు మొరపెట్టుకుందామంటే వాడికి పై ఊళ్ళో చదువాయె. ఇంటిపట్టున వున్న రోజుల్లో అయినా వాడికి నాకూ పడి చావడాయె ఇక కోడలంటే అది పైదీ. దానికేం ఏమా కడుపా? ఇంకా ఆ మాటకొస్తే అదే నయమేమో! నడుం వంగిన దాన్నని నా మీద దయదల్చి పాపం యింటి చాకిరీ అంతా ఇంచుమించు అదే చేసుకోస్తోంది. ఏమైనా పై ఇంటిది మన ఇంటిదెందుకవుతుందీ? చూసి చూసి నా సిగ్గు చిమిడిపోనూ, నా బాధ దాన్నో ఏం చెప్పుకోనూ అందుకని నీతో చెప్పుకోక తప్పలేదురా సూరీ యివాళ అదైనా తెలిసో తెలికో, నువ్వే కదిపేవు కాబట్టి.”

అంటూ నా పీపు గొకుతూ బామ్మ ఇంకా యిలా చెప్పుకొచ్చింది: ‘కన్న కొడుక్కి లేకపోయింది, యిక గుంటవెధవ్వీ నీతో చెప్పుకుని ఏం లాభం! అంతా నా భ్రమ. ఏ మంచీ చెడ్డా కావలసినవచ్చినా వీధి వీధంతా నన్ను అడుగుతారు. ఇంట్లో మాత్రం నాది కుక్క బతుకు.....’

అవతలి గదిలో జోడు గుర్రాల స్వారి వినిపిస్తోంది. అమ్మా నాన్నా పోటీలు పడి గుర్రుపెడుతున్నారన్నమాట. అది వినడమేమిటి, బామ్మ లేచి కూచింది. రంగంలోకి దిగిపోయింది, ‘ఇటు తిరుగు ఇంకా సరిగ్గా గోకుతాను’ అంటూ బామ్మ సినిమాకి రాకపోవడానికి కారణం చెల్లాయి కానే కాదుట. ఆ ముండ రోజంతా నానా న్యూసెన్నా చేసినా పిట్టలతో పడుకుని పువ్వులతో కళ్ళ విప్పతుందిట. బామ్మకి యిప్పుడు కళ్ళు సరిగ్గా కనపడ్డం లేదుట. ఎన్నిసార్లు చెప్పినా నాన్నగారు కళ్ళజోడు కొనరట. దానికి ముందు కళ్ళ పరీక్ష చేయించుకోవాలిట. అదంతా ‘బోలేడంత తతంగమా కప్పెట్టినంత ఖర్చుట.

‘ఈ బాధంతా యీ రోజుల్లో యెవరుపడతారు నాయనా? నన్నిలాగే వుంచేస్తే, మీ నాన్నకి సినిమా టిక్కెట్టు ఖర్చు కలిసొస్తుంది గదా! ఏదో యింకా తన్ని తగలెయ్యకుండా యింత ముద్ద పెడుతున్నాడు, అదెంత కాదు, ఏవంటావ్?’

“నిజమేగాని గోకడం స్పీడు యెక్కువ చేశాన్, మంట పెడుతోంది. ఇంత సరిగ్గా గోకక్కల్లేదు తగ్గించు బామ్మా!”

నా మాటలు ఆవిడ వినిపించుకున్నట్టు లేదు. ఇటు నోటితో పాటు అటు చేతికి పని యెక్కువ చేస్తూనే వుంది, నేను ‘అమ్మాయ్’ అంటూ లేచి కూచుని ఆవిడ రెండు చేతులూ పట్టుకున్నాను!

కాస్పిపటికి చెప్పవలసినవేవో పులిస్తూవు కామా లేకుండా పూర్తిచేసి, బామ్మ అలసిపోయి నిద్రపోయింది. నాకు మాత్రం నిద్ర పట్టలేదు. ఆ ఊపున దెయ్యం బరికినట్టు వీపంతా గోకేసిందేమో ఒకటే మంట, అదిగాక ఆవిడ చెప్పిన భోగట్టాకి తట్టుకోలేక పోయింది నా మనస్సు. అన్ని రకాల దురద ఒక్కమారే వదిలిపోయింది.

నాన్నకి ఎనిమిదేళ్ళుండగా తాతగారు పోయారట. పాపం బామ్మే అష్టకష్టాలు పడి నాన్నని చదివించి యెవరో తెలిసినవాళ్ళ కాళ్ళు పట్టుకుని ఉద్యోగం వేయించిందట. ఇప్పుడు మేం వుంటున్న యిల్లు బామ్మకి వాళ్ళ వాళ్ళ ఇచ్చిందేనట.

“ఏదో మాట వరసకి నువ్వు అడిగావని అన్నానుగాని సూరీ, కాటికి కాళ్ళు చాచుకున్న ముండని సినిమా చూడాలని నాకేం ఏడుపులేదు సుమా! వారం వారం కొవెలకి వెడతాను. అరటిపళ్ళూ ఊదొత్తులూ అన్నీ కలసి మహా అయితే రూపాయి అవుతుంది. నెలకి ఆడక్కుండా నా మొహాన్న అయిదు రూపాయిలు పడెయ్యరా’ అని బతిమాల్తాను. ఇచ్చిన నెల యిస్తాడు, యివ్వని నెల యివ్వడు. ఏం చెప్పమన్నావు మీ నాన్నగారి మాతృభక్తి!”

అనే బామ్మ మాటలు నా చెవిలో గింగురు మంటున్నాయి.

‘కన్న తల్లి మనసు కష్టపెట్టరాదు’ అంటే సినిమా చూసి చీదిపోయడం వరకేనా?

ఒక్క నాన్నగార్నే కాదు, అన్నయ్యని చూస్తేకూడా నాకు ఓ విషయం బాగా తెలిసొచ్చింది. ఇంట్లో ఆడాళ్ళు ఎంత చాకిరి చేసినా మొగాళ్ళ మాటే చెల్లాలి. ఆ సంగతి గ్రహించిన దగ్గర్నుంచీ నాకు మా అమ్మా బామ్మా అంటే గౌరవం ఎక్కువైపోయింది. వాళ్ళు చెబితే మాత్రం ఏ పన్నెనా వెంటనే చేసేయ్యాలి అనుకున్నాను. అయితే మొగాళ్ళయితేనేం, ఆడావాళ్ళయితేనేం ఈ పెద్ద వాళ్ళ అంత సులువుగా మాట దక్కునిస్తారా!

“సూరిబాబూ! పంచూత్రాపథిలో నాకు నాలుగో నీతి వచ్చేసింది సుమా!” అన్నాడు వేణుగాడు ఓనాడు.

“ఏదీ అప్పజెప్పు!” అన్నాను.

“మరి పుస్తకం పట్టుకుచూడూ కరెక్ట్ కాదో!”

“అక్కడ్లేదు అప్పజెప్పవయ్యా ఆంజనేయా!” అన్నాను. చెప్పేడు. “లేని వారిని నీచముగా చూడరాదు.”

రైట్ దాన్ని ఆచరణలో పెట్టడంలో మా పిల్లల వరకూ కరెక్ట్. ఈ మధ్య మూడేళ్ళయి వరసగా కుదర్చేదుగాని అంతకు ముందు నేనూ హాయిగా అందర్లో పాటు బడికెళ్ళేవాడినే. అదంతా నాకు గుర్తు వుండనే వుంది. వీడు మా కంటే తక్కువ కులం వాడట అయినా యేమాత్రం లేదా లేకుండా ఒకే బెందీమీద కూర్చుని చదువుకునేవాళ్ళం, స్కూలుకి వెళ్ళినా వచ్చినా జటపటాలు వేసుకునేవాళ్ళం ఇప్పుడూ మే ఆడుకునేటప్పుడు యిలాంటి భేదాలు యేవీ పాటించడం. పెద్దగా ఎంగిలి పట్టింపులు కూడా మా పిల్లల్లో వుండవు.

“పెద్దవాళ్ళలో మాత్రం అలాంటి తేడా లేక్కడున్నాయి?” అని కోతలు కొయ్యకండి. మీ తేడాలన్నీ అలా యేర్పడ్డవే.

“ఒరే రిక్తా కడతావా?” అని అడుగుతారు.

“ఎక్కడకి వెడతారండీ,” అంటాడు వాడు.

చూశారా? మీరు యెక్కేవారు, అందుకనే ‘ఒరే’ అన్నారు. వాడు తొక్కేవాడు, అందుకనే ‘అండీ’ అంటున్నాడు. ఇదంతా యేదో మామూలు విషయమైపోయి ఎవరైనా గుర్తు చేసేదాకా మనకి తెలిడం లేదు!

ఈ నీతి గురించి ఆలోచిస్తూ ఒక్కరోజు చూశానో లేదో మా యింట్లోకి ఎన్ని చిత్రాలు

బయటపడ్డాయని?

వంటచేసే మా అమ్మ అన్ని సదుపాయాలూ వున్న శుభ్రమైన వంట గదిలో చెప్పులేసుకుని నిలబడి, గ్యాస్ స్టవ్ మీద కుక్కర్ మీద వండుతుంది. అంటుతోమే అప్పలమ్మ పాకీదొడ్డి పక్కన యిటికమీద చలికిలబడి మేం తిని విడిచిపెట్టిన యెంగిలి గిన్నెలన్నీతోమి, కడిగి, తుడిచి యిస్తుంది. అమ్మ కష్టానికి పాకెట్ మనీగా నూరూపాయలూ, అప్పలమ్మ చాకిరీకి పదిరూపాయలూ, నాన్నగారు యిస్తారు. బాగుంది. ఎక్కడైనా అమ్మా, అప్పలమ్మా ఒకటొతారా? అని అడుగుతారు యెవరైనా, కావాలని కాదు. నిజంగా అమ్మ చేసేది అంత గొప్ప పని, అప్పలమ్మది అంత పనికిమాలినదీ అయితే, ఒక్క రోజు అది నాగా పెడితే అంత గోలచెయ్యడం దేనికి? నాన్నగారు నెలకి మూడు నాలుగయినా 'ఫెంచీ లీవులు' పెట్టేస్తూ వుంటారట. దిక్కులేని దాసి ముండ తన కొడుకు యెక్కడికో పారిపోయాడంటే దానికోసం పెద్దగా యింత అల్లరా!

“అవునే అప్పలమ్మా! పోనీ పోనీ కదా అని ఊరుకుంటే నాకు జవాబు చెప్పేటంతగా నువ్వు తయారయ్యావా?”

అంటూ అమ్మ తగులుకుంది కదా, మరి చెప్పలేను!

“పోనీ యే రోగమోవస్తే అదో మాట గుంటవెధన యెక్కడికో పారిపోయాడనీ, వెదికి తీసుకోచ్చానని నువ్వు చెబితే నమ్మాలి మేము. అనుమానంవచ్చి ఆ మాట అన్నామో “మీకు మాత్రం యిబ్బందులు రావా అమ్మగారూ!” అంటూ ఎంత మాట పడితే అంత మాట అనెయ్యడానికి సిద్ధం. అవునే, మాదే తప్పు పాచిపనిచేసే జాతి మీది ఎంగిలి మెతుకులు యేరుకునే బతుకులు మీది. విమర్శి అలాగే వుండనియ్యక కాఫీలూ, టిఫిన్లూ యిచ్చి మాతో సమానంగా చూసుకోడం తప్పు కాదూ! పాత చీరలూ అవీ పడేసి అందలం యెక్కించడం నేరం కాదూ?” అంటూ చెళ్లా చెళ్లా లెంపలు వాయించుకుంది. పాపం గుడ్ల నీరు కుక్కుకుని, ఎంతో పెద్ద తప్పు చేసిన దాస్లా అప్పలమ్మ అక్కడే నిలబడిపోడం యెప్పుడూ గుర్తుంటుంది నాకు. డబ్బులేని వాళ్ళని యింతగా అవమానిస్తూ ‘లేనివారిని నీచముగా చూడరాదు’ అని సూత్రాలు వల్లించడానికి మన పెద్దవాళ్ళకే చెల్లింది.

మనిషి యెలా వుంటుందని నన్ను అడక్కండిగాని మా బామ్మ గొంతుక మాత్రం చాలా బాగుంటుంది.

ఎమ్. పిల్. చేసింది ఆవిడ.

అంటే మూడో క్లాసు ఫేలయింది.

అలాంటిది అన్ని పద్యాలు అంత స్పష్టంగా యెలా వచ్చాయో!

భాగవతంలో కిష్టుడి కొంటే చేష్టలు వర్ణించే పద్యాలు మరి బాగా చదువుతుంది.

“ఓ యమ్మ నీ కుమారుడు

మా యిండ్లను పాలు పెరుగు మననీడమ్మా.

అనే పద్యం చదువుతూ వుంటే భక్తి పారవశ్యంతో ఆమె కళ్ళు మూతలుపడి పోతాయి. అలాంటి ఒకానొక సమయం కనిపెట్టి కొంగున డబ్బులు విప్పుకుంటే “ఎందుకురా ఆ దొంగ

బుద్ధులూ, అడిగితే నేను యివ్వనూ!”

“ఇవ్వనూ! అదో సరదా! అందులో ఎంత మజా లేకపోతే ఆ కిష్టుడే యిలాంటి సన్న చేస్తాడా? ఇంతకీ యిరుగు పొరుగు యిళ్ళల్లో దొంగతనాలకి నేను బయల్దేరలేదు కదా! మరి కాస్త పెరుగు వెయ్యమంటే యింట్లోనే వెయ్యరే. యిక మా కుర్రాళ్ళం యేం కావాలని?”

“అఖరికి ఆ కిష్టపరమాత్మని యెత్తిపెట్టే దాకా వెళ్ళిందిట్రా నీ బుద్ధి, అవ్! యింట్లో వుంటే పాడైపోతాడని మీ నాన్నకి యెంత చెప్పినా వింటేనా?”

అంటూ బుగ్గలు నొక్కుకుంది.

“తప్ప నాయనా, ఆలోచించకుండా మాటాడకూడదు. కిష్టపరమాత్మ యేంచేసినా మనకి

*తెలిసి యేదో అర్థం వుంటుంది. అవన్నీ అవతారపురుషుడి లీలలు.”

“అవున్నే, జైల్లో వుట్టినవారికి దొంగబుద్ధులు కాక మరేం అబ్బుతాయి?”

బామ్మ కొట్టబోతే నేను తప్పించుకుని నవ్వుతూ దూరంగా నిలబడ్డాను.

“నోటి కెంతోస్తే అంతా అనెయ్యడమే! లెంపలేమికో కళ్ళు టప్పున పేలిపోగలవు. మళ్ళీ చదువు కూడా చెబుతున్నావు ఎందుకూ? మీ పంచూత్రావళిలో అఖరి నీతి ఏమిటి? “దొంగతనము చేయరాదు” అని కాదూ? మనదికాని వస్తువుని కోరడం, దొంగిలించడం మహాపాపాలలో ఒకటి. ఇదెప్పుడూ మరచి పోకు.”

ఎలా మరచిపోతాను?

అంత గొప్ప నీతిని ఉపదేశించిన పుణ్యాత్మురాలు అదే రోజు చేసిన పని - స్పష్టంగా నా కళ్ళయెదుట పడితే - బొత్తిగా చిన్నికిష్టుడి చిలిపిపని అని యెలా కొట్టిపారెయ్యను?

ఆ రోజు సీతాఫలాలూ అమ్మకానికి వచ్చాయి. చంకన ఓ మూడేళ్ళ కొడుకుని ఎత్తుకుని యెవర్లో అమ్మి బుట్టడు పళ్ళు అమ్మకానికి తెచ్చింది. బాగా పెద్ద పళ్ళు.

“నాకు చెయ్యి తీరికలేదు అత్తయ్యా, మీరే నుంచిన యెంచి ఓ డజను తీసుకొండి.. అంటూ అమ్మ డబ్బు యిచ్చి చెల్లెలికి అన్నం తినిపించడానికి లోపలికి తీసికెళ్ళింది.

నేనూ పళ్ళు యెంచుతానంటే ‘అక్కల్లేదు నీ పనేదో నువ్వు చూసుకో’ అని బామ్మ కసిరికొట్టింది. నేను దూరంగా కుర్చీమీద కూచున్నాను. ఎదురింటి నుంచి తెచ్చిన పిక్కిలో బట్టలులేని బొమ్మలు పత్రిక చూస్తున్నాను. అయినా నా దృష్టంతా యిటే వుంది, యెప్పుడు ఓ పండు అంకించుకుందామా అని.

ఓ అరగంటసేపు పళ్ళమ్మిని కిందా మీదా పెట్టింది బామ్మ డజనూ తీసుకుంటానంటే రెండ్రూపాయలకి యిస్తానని ఎలాగైతేనేం పళ్ళమ్మి ఒప్పుకుంది. ఇంకేం, కోడలు యిచ్చిన రెండ్రూపాయలూ సరిగ్గా సరిపోయింది. ఇదిగో డబ్బు, బుట్ట ముందుకి జరిపి నువ్వు కొంచెం వెనక్కి జరగు నుంచిన నాక్కావలసినవీ నేనే యేరుకుంటాను. నువ్వలా మీద మీదకి రాకు దూరం’ అంటూ పన్నెండు పళ్ళూ యెంచి ఓ పక్కగా పెట్టింది బామ్మ.

‘అమ్మ నా కొడుకోయ్’ అని అరిచింది. పళ్ళమ్మి కొడుకు కనపడక ఇంట్లోకి బుట్టతెచ్చి దించినప్పుడే వాణ్ణి దించింది. నడకచ్చిన వెదవ. ఎక్కడికి పోయాడో! నేనూ పళ్ళమ్మితోపాటు వీధిలోకి వెళ్ళేను. ఎవరో గోళీలు అడుతూంటే చూస్తున్నాడు వాడు. పిర్రమీద ఒక్కటిచ్చి వాణ్ణి

యెత్తుకుని లోపలికి తీసుకొచ్చింది. అప్పుడే అప్పలమ్మ వస్తూంటే దానిచేత బుట్ట నెత్తిమీద కెక్కించుకుని అమ్మకం కేకవేసుకుంటూ వెళ్ళి పోయింది.

అది కొడుకుని తెచ్చుకునే లోగా యింట్లో కనికట్టు జరిగిపోయింది.

బామ్మ ఎంచిపెట్టిన డజను పళ్ళూ వేరే పళ్ళంలో కనిపిస్తూనే వున్నాయి. వేరే ఓ మూల బీరునా చాటున యెత్తుగా యేదో కనిపించినట్టయింది. చటుక్కున వెళ్ళి బామ్మగావంనా తీశాను.

అదనంగా రెండు సీతాఫలాలు! దొంగని పట్టుకున్నట్టు కోపంగా బామ్మ కళ్ళలోకి చూశాను. ఆవిడ నదరలేదు బెదరలేదు. పైగా అంటుంది

‘ఎంత దౌర్జన్యమూ దురన్యాయమూ కాకపోతే రూపాయికి ఆరు పళ్ళేమిటి? ఇలాంటి పాపిష్టి ముండలకి యిలాగే బుద్ధి చెప్పాలి. దొంగతనం కాదని ఎక్కడుందంట? పోద్దున్నే ఏ తోటలో దూరి దొబ్బుకొచ్చిందో!’

❀

❀

❀

ఇంట్లో నుండి యిలాంటివి చూస్తున్న కొద్దీ వాటికి అలవాటుపడిపోయి మొదట్లో యీ తప్పులు మామూలు విషయాలుగా తోచసాగేయి. ‘క్రమంగా యిలాంటివి మనమూ ట్రైచేస్తే యెంత బావుణ్ణు’ అనే స్థితికి చేరుకున్నాం మా కుర్రాళ్ళ మందరం.

పెద్దలూ!

చాక్లెట్లూలాంటి యీ అయిదు సూత్రాలు మాకు యిచ్చారు.

1. ఆడి తప్పరాదు.
2. అసభ్య పదములు ఉచ్చరించరాదు.
3. కన్నతల్లి మనసు కష్టపెట్టరాదు.
4. రేనివారిని నీచముగా చూడరాదు
5. దొంగతనము చేయరాదు.

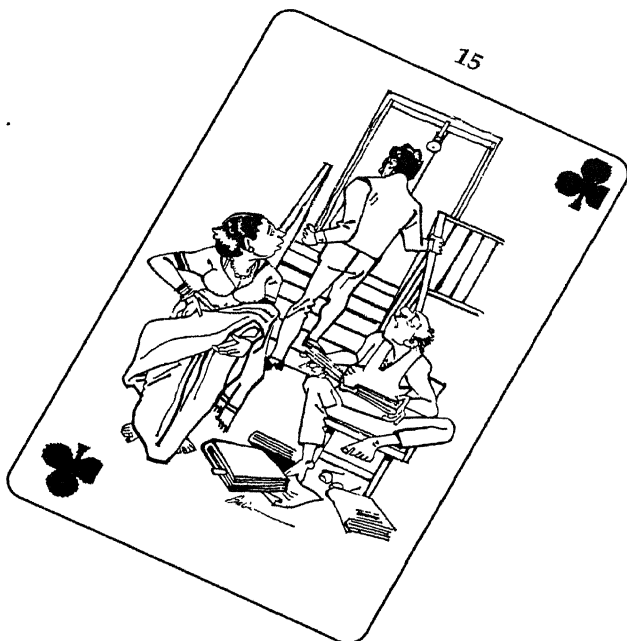
ఇవి మాకు ఇచ్చినందుకు సంతోషంగా స్ట్రాంగు బిళ్ళలలాంటివి మరి రెండు మీకు బహుమతి యిస్తున్నాం, తీసుకోండి.

1. మీరు పాటించలేని నీతులను పిల్లలకు చెప్పరాదు.
2. మీ అడుగుజడలలో నడిచిన పిల్లలను దండించరాదు.

ఏదో మా నెత్తి మీద రుద్దుతున్నారని కోపంతో యిలా అన్నాం కాని, మీరొక్క మొట్టికాయ వేశారంటే మూడు రోజులు మాడు అదిరిపోతుంది. మాకు తప్పులు చేస్తూ శిక్షపడని ఖైసెన్ను సంపాదించాలంటే మే త్వరగా పెద్దవాళ్ళం కావడమే మార్గం. అందుకే ‘సామూహిక వ్యాయామ క్రీడలు’ ప్రారంభించాం. ఒకరికి నీతులు చెబుతూ హాయిగా బతికే స్థాయికి మమ్మల్ని త్వరగా చేరుకోమని పెద్దలందరూ మమ్మల్ని దీవించండి.

(ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక బీహవళి సంచిక)

పిచ్చితల్లి, వెర్రి మారాజు!

‘పుణ్య దంపతులు’ అనే పేరుతో ఆ మధ్య ఓ స్త్రీల మాసపత్రికలో వరసగా ఓ శీర్షిక వేశారు. ప్రత్యేకించి ఆ శీర్షికలో వచ్చిన ప్రతీ భార్యమణి సదరు శ్రీవారి ద్వితీయ కళత్రమే అని కొందరు కిట్టనివారు జోకు. వాళ్ల సంగతెందుకుగాని ఆదర్శదంపతులంటే పార్వతిని వెంకట్రామయ్యనీ చెప్పుకోవాలనీ ఆ నీధి నీధంతా సర్దిపెట్టు ఇచ్చింది.

సొంతిల్లు అన్యాయక్రాంతం అయిపోతోందని కంపల్పరీ రిటైరుమెంటు తీసుకువచ్చేశాడు గాని వెంకట్రామయ్య కింకా ఏబై అయినా రాలేదుట. ఆ రోజుల్లో కాబట్టి పదహారు రాకుండా మూడు ముళ్ళూ పడిపోయి వెంట వెంటనే ఇద్దరాడపిల్లల్నీ కనేసిందిగాని పార్వతికీ నలభై దాటి ఉండదు. రెండేళ్లై న్యగృహంలో కాలుపెట్టినా వాళ్లేమో వాళ్ల వసులేమో అంతే! కింది భాగం బాగుచేయించుకున్నారు. పైన కూడా ఓ గది వేయించుకున్నారు.

ఎప్పుడు చూసినా ఆ పార్వతి ఏదో పని చేస్తూనే ఉంటుంది. రెండో అమ్మాయికి కూడా పెళ్లి చేసి అత్తారింటికి పంపేశాక ఇక ఇంట్లో ఇద్దరే కదా అనుకుందో ఏమో, పని మనిషివయినా

పెట్టుకున్నట్టు లేదు. చేతిలో ఏ పని ఉన్నా ఎక్కడో జరుగుతోందో అని ఆవిడ కళ్ళూ చెప్పలూ ఆరా తీస్తూనే ఉంటాయి. ఎవరితోనో ఏదో ఒకటి చెప్పుకోవాలనే ఆ ఇల్లాలి ముచ్చట ఏనాడూ తీరినట్టు లేదు. ఏళ్ల తరబడి పిల్లలతో కుస్తీ పట్టి రిటైరయి ఇంటి పట్టున ఉండే మొగుడైనా మనసు విప్పి తనతో మాటాడితే ఆసడకావించి తేకపోను. ఆ కళ్ళమీద ఇంతింత దళసరి కళ్ళద్రాలూ, ఆ చేతుల్లో ఎప్పుడూ ఇంతింత దుక్కలాంటి సున్నకాలూ - ఇదీ వెంకట్రామయ్య నిత్య వ్యాసకం. పేరుకి ఏదో బజారు పని చేసాస్తాడు గాని వేరే కట్టించుకున్న పైదు రూములోనే అతనికి మోక్షమూ, స్వర్గమూ, పెళ్లాం గట్టిగా కేకేస్తే ఆ కళ్ళజోడు తీసేసి ఇటు చూస్తాడుగాని ఆ చూపుల్లో ఆవిడ కోరే ప్రతిస్పందన ఉంటేనా?

చేసిన పనే సురోసారి చేసినా ఎంతో టైము మిగిలిపోతూ ఉంటుంది సార్వత్రికి. ఏదో నవలలూ అని తిరగేసే పాటి చదువు ఉందిగాని ఇరవై నాలుగ్గంటలూ మొగుడిలా అందులో కూరుకుపోవడమంటే ఆవిడకి మంటే. ఉద్యోగరీత్యా భర్తతో తిరుగుతున్నప్పుడు ఇంత అన్యాయం లేదు. ఏదీ అరుగు మీద నిలబడి ఎదురింటి పిన్నిగారితోనో, సందులోంచి పక్కింటి నదివగారితోనో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ తెలికుండానే కాలం దొర్లిపోయేది. సొంతిల్లు సుఖం బాగానే ఉందిగాని ఆ మాత్రం ఇరుగూ పొరుగూ సౌఖ్యం ఇక్కడ లేదు! తమ యింటికి ఎడం చేతి వైపు ఏదో ఆసీను. కుడి వైపున ఆనుకుని పెద్ద మేడయితే ఉందిగాని వాళ్ళ బొత్తిగా అంతఃపుర స్త్రీలు!

తను ఇంటి మేడ మీద ఎందుకైనా ఉంటుందని ఓ గది వేసుకున్నారు. కేవలం ఓ గది మాత్రమే. తక్కిన అన్నిటికీ కిందికి దిగి సందులోంచి పెరట్లోకి రావలసిందే. శంకరావని, అతనికి ఆంధ్రా బ్యాంకోలో పనిట. పెళ్లాన్ని పురుటికి పంపించాట్ట. తీసుకొచ్చాక వేరే వాటా చూసుకుని వెళిపోతాట్ట. అందాకా ఈ ఆర్మిల్లా ఉంటానని బతిమాలితే ఆ గది అద్దెకిచ్చారు. ఎట్టించి చూసినా పదే పదే చూడాలని అనిపించే అందగాడు ఆ శంకరం. పిలిచినా లోపలికి రాడు. వచ్చినా వంచిన తల ఎత్తడు. ఉన్న జాడా కన్న జాడా ఎరగని వాళ్ళతో కబుర్లు కూడానా!

పక్కింటి పెద్ద మేడ బట్టల షాపు వాళ్ళ రెండో కోడలు, తలుపు తట్టుకుని ఓనాడు తానుగా ఇంటికి వస్తే ఏదో పోయింది దొరికినట్టు పొంగిపోయింది పార్వతి. చూస్తే కన్ను చెదిరిపోయే అందం. ముట్టుకుంటే మాసిపోతుందేమో అనిపించే ఒంటి రంగు. ఏమైతే ఏం కావాలి, పది నిమిషాలు దాటకుండానే పార్వతి మనసుకి తెలిసిపోయింది. ఈ శాశీ కూడా 'పలుకే బంగారమామోనా' బాపతు అని. రిటైరయిని రెక్కల మేష్టరని తెలిసి వెంకట్రామయ్య దగ్గర ట్యూషను కొచ్చిందట, బియ్యేకి కడుతున్న ఆ అమ్మాయి, మీనాక్షి రావడం, ఈయనగారు చెప్పడం. ఈ 'బెల్లం కొట్టిన రాయి' ఏం బోధ పరచారో తెలిదు. ఆ 'గంగిరెద్దు' ఏం అర్థం చేసుకుందో తెలిదు.

ఇంటి యజమానీ, పైన అద్దెకున్న పెద్ద మనిషి, ప్రైవేటు కొచ్చిన అమ్మాయి 'ఇంత చేటు మాటకారి మనుమలనడం' చేత పార్వతికి వీధి గేటుని ఆశ్రయించక తప్పలేదు. వంటా పై పని అయిపోయాక కావలసినంత తీరుబడి, ఆ గేటు దగ్గర కుర్చీ వేసుకుకూచుంటే ఎన్ని భోగట్టాలైనా తెలుస్తాయి. ఏ పాలవాడో, ఏ కూరల మనిషో, ఏ పేపరబ్బాయో అటూ ఇటూ వెళ్లక మానరు. తను నోరెప్ప అడగాలే గాని రోజుకో కొత్త సంగతి. అందులో పెద్ద మేడవాళ్ళ పని మనిషికి అయిదు నిమిషాల నోరు మూత పడదు. కాస్త ఆవకాయ పచ్చడి అందిస్తే చాలు ఎక్కళ్ళని వార్తలూ ఊరించి

ఊరంతా రుచిమయం చెయ్యగలదు. ఎదురింట్లో ఏ రోజు బట్టలు ఆ రోజే ఉతికించుకుంటారుట. ఓ పాత గుడ్డ పారేస్తే చాలు ఆ చాకల్లాని నోట ఊడిపడని ఊనంటూ ఉండదు.

పాపం ఏమాట కామాటే చెప్పుకోవాలి, తక్కిన అందరి మొగళ్లలా వెంకట్రామయ్య “చూడు, వంటింట్లోంచి ఏదో మాడు వాసన వస్తున్నట్లుంది,” అని గాని, “ఇదిగో తలుపులు బార్లా తీసుకుని అస్తమానూ ఆ వీధి వాకిట్లో అఘోరించకు” అని గాని సాధించడం ఎరగదు. పొద్దుట ఓ గంట మార్నింగు వాకూ, సాయంకాలం ఆంజనేయస్వామి గుడిలో పురాణ కాలక్షేపం - మిగిలిన సమయం అంతా తనేమో, తన పుస్తకాల పఠనమేమో, అంతే. ‘గుమ్మం ఎదుట పట్ట పగలు హత్య జరిగినా అదేమా అని తొంగి చూడడం అదీ మావారి ప్రత్యేకత!’ అనుకుని ఏడవలేక నవ్వుకుంటూ ఉంటుంది, పార్వతి.

పరీక్షలు దగ్గర బడ్డ దగ్గిర్నుంచీ ఇప్పుడా మీనాక్షీ రావడం లేదు. అనీ అయిసోయాక పండుగకి కన్నవారి ఊరల్లిన ఆ అమ్మాయి ఇంకా వచ్చినట్టు లేదు. మేడమీది శంకరం ఆ నెల అద్దె డబ్బు లిచ్చేసి గది కాఫీ చేసి పదిహేను రోజులు దాటింది. ఆ ఇంటి రాకపోకలు ఆ మాత్రమూ బందయిపోడంచేత పార్వతి ‘గేటు బైతాయింపు ఉద్యమం’ ఈ మధ్య ఏదో మోస్తరుగా వదిలే వదిలింది గాని ఆవిడ శ్రోతల సంఖ్య రోజు రోజుకీ పెరగజొచ్చింది. అక్కడికి మూడో యింటి సూరమ్మత్త కూడా తప్పని సరిగా ఎటెండెన్స్ వేయించుకుంటోంది. “అందరూ నోరున్న మూగి పీనుగులే ఉండరుగా లోకంలో!” అనిపించేది పార్వతికి. ‘నేర్పంటూ ఉండాలే కాని ఏ ఎడారిని మాత్రం కల కల్పాడించలేము!’ అనే స్థితికి వచ్చేసింది, అతి తొందర్యనే.

డబ్బెట్టి ఆడితేగాని పేకాటకి జీవం రానట్టు అంతో ఇంతో వ్యభిచారం పాలు చేర్చందే ఏ రూమరుకీ గ్లామరు చేకూరదు. నీలి సినిమాలైనా, నీలావనిందలైనా నాలుక్కాలాల పాలు బలితేది అక్రమ సంబంధాల సేకరణ నల్లనే. అయితే ఏ అడివిలోనో సిడుగు పడిందనే వార్త ఇచ్చే పైశాచికానందం సొంతకొప నడికొప్పునే జరిగిందంటే కలగదు కదా! నమ్మలేని ఆ భోగట్టా చెవిన పడ్డ దగ్గిర్నుంచీ పార్వతి మనసు మనసులో లేకుండా పోయింది అందుకనే. ‘ఇంత అన్యాయమా, ఇలా జరుగుతుండా ఎక్కడైనా!’ అని కొట్టుకోసాగింది. ఒకటా రెండా పది రుజువులు చూపిస్తూంటే, వీధి వీధంతా కోడైకూస్తూంటే, ఎలా కాదనడం! చెవి చేరిన ఆ తప్పుడు మాట అక్కడితో ఊరుకుంటుందా, మరి ఈ మధ్య పార్వతి అనే వక్త శ్రోతగా మారిపోయింది. క్రమంగా వాళ్లు చెప్పే కబుర్లు తన చెవికి ఎక్కడం లేదు, అలా వాళ్లేదో చెప్పుకుపోతున్నా తన ఆలోచనలేవో దొలిచేసే స్థాయికి చేరింది. రెండ్రోజుల్లో గేటు మూసేసింది. కుర్చీ కూడా లోపలికి లాగేసింది - అంతటి సంచలన వార్తది మరి!

ఎవరో ముక్కు మొహం తెలిసి వాళ్లతో ఇంకా డిస్కస్ చెయ్యవలసిన సంగతి కాదది. కాదనలేని ఘాతకం. కొంగున కట్టుకున్న నిప్పు! శ్రీవారి చెవిన చేర్చేదాకా ఉండబట్ట లేదామెకి. అది విన్న దగ్గిర్నుంచీ, చెప్పకేం, వెంకట్రామయ్య దృష్టి కూడా ఆట్టే పుస్తకం మీద నిలబడ్డం లేదు!

తన మీద తనే చిరాకుపడే స్థాయికి చేరుకుంది పార్వతి. ఏనాడో చేసుకున్న పుణ్యం వల్ల ఈ మంచి ఇంట్లో పడింది. పెద్దలంటే గౌరవం, దేవుడంటే భక్తి ఇంకా చావలేదు గనక ఏనాడూ మడి కట్టుకోనిదే తను వుండలేదు. దైవానికిన్న పువ్వులు వెయ్యందే ఏ ఒక్కరోజూ చెప్పాడు మంచి నీళ్లునూ పుచ్చుకోలేదు. ఏదో అలా పవిత్రంగా గృహిణీ కార్యం నిర్వహించి, అన్నీ ఖర్చి చేసుకుని,

అన్ని పనులూ పూర్తి అయ్యాకే సుమా, ఏదో కాలక్షేపం లేక మడత కుర్చీ పట్టుకుని అలా వీధి గేటు దగ్గర కాసేపు మేను వాలుస్తోంది. ఆ మాత్రం భాగ్యానికే. మరి అక్కడ చేరాలనిపించని అనూహ్యం, అసహ్యం చెవిన పడాలా! ఇక వానలు పడవంటే ఎందుకు పడతాయిట!

ఇవతలి సందు వైపు కిటికీ తెరిచి పక్కనున్న మేడింటి వాళ్ల కిటికీ తెరుచుకుంటే నోరారా సాటి మనిషిని పలకరించాలని పార్వతి మొదట్లో ఆశపడింది. లోపల్నుంచి అనేక శబ్దాలు వినిపించేవిగాని మాట వరసకైనా అవి తెరుచుకోలేదు. అటు వైపు అడ్డంగా ఏ వెదురు బద్దలు వేసి మరి తలుపులు తెరుచుకోకుండా దాన్ని బంధించారోగాని, ఏ వెలుతురూ ప్రసరించకుండా ఇటు వైపు ఇంత దళసరిని విండో కర్టెను కూడాను! ఆ తెరుచుకోని కిటికీ వైపు నిట్టూర్పులతో చూస్తూ కాలం గడిపింది. కాని సరిగ్గా తన నెత్తి మీద జరిగిన భాగోతం పార్వతి ఊహకైనా అందకుండా పోయింది. తమది ఒకే గదిగాని అవతలి మేడ మీద ముగ్గురి కోడళ్లకీ ఎవరికి వారికి వేరే వేరే పడగ్గదులూ, ఎట్రాక్ట్ బాల్ రూములూనట. అందులో రెండో కోడలి బాల్ రూమ్ తమ ఇంటి వైపు ఉంటుందిట. సరిగ్గా కింద మూసి ఉండే కిటికీ నెత్తి మీదే ఓ కిటికీ ఉంటే దాన్నీ క్లోజ్ చేయించి దానికి దగ్గరగా మీనాక్షి బాత్రూం ఏర్పాటుట. అక్కడి బాల్ రూంలో పడుకుంటే మీనాక్షికి మరి లేవాలని ఉండదుట. ఎవరూ లేరు కదా అని, ఎండపడితే బాగుంటుందనీ ఓనాడు ఆ అమ్మాయి కిటికీ తలుపు ఓరగా తీసిందిట. ఏదో పైలు మరచిపోయి ఆ వేళ ఇంటికొచ్చిన శంకరం తన వైపు కిటికీ తలుపు తీస్తే ఎదుట పడిన దృశ్యం అదీ! నాలిక కరుచుకుని ఎవరికి వారు వెంటనే తలుపులు వేసిసుకుని ఉండాలి. ఆ చూపు బలం ఎంతటిదోగాని ఆ ఇద్దరి మనసుల్నీ ఓ ఊపు ఊపేసినట్లుంది. కలుస్తేగాని బతకలేమనే గాఢ స్థితికి చేరుకోకడమే కాదు, అన్ని రకాల నీతి నియమాలకీ అతి త్వరలోనే తిలోదకాలిచ్చేవారుట.

ఈ భోగట్టా మొగుడికి చెబితే 'ఈ వీధి వాళ్లకి పనీ పాటు లేదు. మన పైవాడు ఎంత పోకీరీ మనిషైనా మగాడు. సంసారుల ఇంట్లోంచి, సమిష్టి కుటుంబంలోంచి వచ్చిన ఓ ఇంటి కోడలు ఇంతకీ తెగిస్తుందంటే ఎవరు నమ్ముతారు! అందులో ఆ అమ్మాయి మూర్ఖత్వైలా పాటు నా దగ్గర ట్యూషను వెలిగించింది కూడాను. ఎప్పుడూ పమిట నిండుగా కప్పుకుని కూచోనేది. వంచిన తలెనా ఎత్తేది కాదు. లేనిపోని గాలి పోగు చెయ్యడం ఈ పని వాళ్లకే చెల్లింది. అయినా దగ్గిరుండి వీడియో తీసినట్టు!' అని కొట్టి పారేశాడు వెంకట్రామయ్య.

ఏదైనా రుజువు దొరక్కపోతుందా అనే ఆశతో మేడ మీద గది రెండ్రోజుల పాటు గాలించిన పార్వతి కృషి ఊరికే పోలేదు. శంకరం ఉపయోగించే చిత్తు కాగితాల బుట్ట అడుగున అతను సొరపాటున ఒదిలేసిన ఉండచుట్టిన ఓ కాగితం మీనాక్షి ఆంతర్యం పరచి చూపించింది. రెండ్రోజులై పిచ్చైతినట్లు చూస్తున్నాను. నీ నుంచి ఎలాంటి సిగ్నలూ అందక వెరైత్తిపోతున్నాను. నిన్నూ నన్నూ ఏ పిచ్చునుపత్రి సింగిల్ రూమ్ లోనో మరి రాకుండా పడేస్తే ఎంత బావుణ్ణి! బట్టల వ్యాపార నిమిత్తం మా శ్రీవారు ఇవాళే బొంబాయి వెళ్ళారు. మళ్ళీ శుక్రవారం గాని రారు! నేను చెప్పించుకునే ట్యూషన్ అయీ అవగానే మా మేష్టారు పక్క గదిలోకి వెళ్లిపోతారు. ఆ వేళప్పుడు మా మేష్టారి పెళ్లం మాంచి నిద్రలో ఉంటుంది. ఇంకో గంట నేనిక్కడ ప్రైవేటు చెప్పించుకున్నానన్నా మా వాళ్లెవరూ అనుమానించరు. చడి చప్పుడూ లేకుండా మేడక్కేస్తాను. ఈ నాలుగు రోజులూ శలవ పెట్టుకుని ఆ వేళకీ రూంలో ఉండకపోయావో చంపేస్తాను, లేదా నేనైనా చస్తాను! అలా జరక్కుండా ఉండాలంటే ఆ గదిలోనే మనిద్దరం మన నట్టు చావడం, మనం బతకడానికి అవసరం!"

సిద్ధాంత, చారిత్రా

ఆ చీటి చదువుకుని గుండెలు బాదుకుంది పార్వతి. అలా తీసుకొచ్చి మొగుడి చేతిలో పెట్టింది, 'ఇప్పుడేమంటారు?' అన్నట్టు.

"ఏళ్ళింతటి వాళ్ళని కలలోకూడా అనుకోలేదు. పెద్దై తండ్రి కాబోతున్న వెధవ, వాడి కింత జాలాయి, తనమా! పోస్ట్ మన గది కాళీ చేసి వెళ్ళిపోయాడు. మరి ఏదీ ఏదంతా గుప్పుమందంటున్నావు, మేడింటి పెద్దల చెవిని యిది పడిందో లేదో! మనం ఇందులో ఇరుక్కోడం అనవసరం. ఆ చీటి ఎవరికీ చూపించకు, కొంపలు అంటుకోగలవ్. ఇక నువ్వు లోపలికి తగలదు" అంటూ ఆ కాగితం ఊడలాక్కున్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"అయినంటి అమ్మాయిని లోపలికి రానిచ్చానుగాని ఇలాంటి కొంపలు ఆర్పే కొరకంచని తెలిస్తే గుమ్మంలోనే చీపురు తిరగేద్దను. ఓ రోజు రెండ్రోజులా ఏకంగా మూట్టెల్లు పాఠం చెప్పారు. మీ పనేదో మీరు చూసుకునే వెర్రి మారాజు కాబట్టి నా కాపరం నిలబడింది గాని, హమ్మో, ఇంకేమైనా ఉందా!" అంటూ పార్వతి అక్కడ్నుంచి వెళ్ళిపోయింది. ఆవిడ ఉదహరించిన వెర్రిమారాజుని మాత్రం ఆ సంఘటన నిలబడనివ్వలేదు. ఏదో కోల్పోయినట్టు అతని మనసు గిల గిల కొట్టుకుంది.

ఇదే గదిలో తన సమక్షంలో గంటలు గంటలు గడిపి వెళ్ళింది ఆ అమ్మాయి. తన కూతురి వయసు కుర్రదనీ, పెళ్ళి అయిన పిల్లనీ, తను ఉపేక్షించాడు గాని ఇంతటి మత్తెక్కించే ఉత్తరం రాయగల నెరజాణ అని ఎవరికీ తెలుసు! పడుచుదనంతో పాటు పాటమరించిన కోరిక ఏ మనిషి కయినా పుట్టెడు పుల్లల్తో తప్ప బూడిద కాదు గదా! పైనున్న ఆడంగి రేకుల వెధవ తప్ప తను పనికొచ్చాడు కాదా! ఏబై ఏళ్ళ రాకుండానే తనని ఎందుకూ పనికిరాని వాడని కొట్టి పారేసిందా! తన అభిప్రాయం ఇదని సూచనా ప్రాయంగానైనా చెప్పి ఏడిచిందా! ఒకర్ననుకోడం దేనికి! చేజేతులా చాన్సు ఒదులుకుని ఇప్పుడీ బట్టతల బాదుకుంటే ఏం లాభం! ఆడది 'సంయ్' అనాలే గాని ఎలాంటి పుస్తకమైనా విసిరేసి ఇలాంటి పుష్పకాన్ని 'రంయ్' మని చేరని మగాడుంటాడా! ఇంతకీ ఇటు నంటా అటు వాగుడూ తప్ప ఇంటి ఆడదానికి అప్పుడప్పుడూ 'ఆ బుద్ధి' అంటూ ఉంటే మగాడికి పై అటల మీద మనసపుతుందా? పిచ్చి తల్లిని కట్టుకున్నాను, అనుభవిస్తున్నాను, అంతే! - అంటూ విలవిల్లాడిపోయాడు వెంకట్రామయ్య.

వంటింటి కిటికీలోంచి నూతి చప్పా వైపు చూస్తున్న 'పిచ్చితల్లి' ఆలోచనలు మాత్రం ఆ వేళప్పుడు అదో రకంగా ఉన్నాయి. ఆ నూతి దగ్గరే నీళ్ళ తోడిపోసుకునేవాడు ఆ శంకరం. ఓసారి పొరపాటున తన కళ్ళ బడిన ఆ 'నవ మన్మథాకారం' కళ్ళ మూసుకున్నా తెరిచినా రోజల్లా తనని వెంట బెట్టింది. 'ఛ, ఈ వయసులో ఇదేం బుద్ధి!' అనే పాప చింతతో ఎన్నిసార్లు లెంపలు వాయించుకున్నా నిగ్రహించుకోలేక పోయేది. పుస్తకాల పురుగైన మొగుణ్ణి తలుచుకుంటే అసహ్యంతో మనసు ముడుచుకుపోయేది. తన బతుకు కేవలం పోచికోలు కబుర్లకేనా పరిమితం! ఏనాడైనా అచ్చటా ముచ్చటా ఉంటే ఇలా ఈనాడు తను కంగారు పడునా! ఆడ పిల్లలికి తొందరగా పెళ్ళిచై అమ్మమ్మ అయిపోయి ఉండొచ్చుగాని నలభై ఏళ్ళకే తను అవ్వ అయిపోయిందా! పెళ్ళాం మీద బెంగెట్టుకున్నాడేమో అని భ్రమ పడిందిగాని ఇదిగో ఇలాంటి అభిప్రాయంముందని ఒక్క ముక్క ముందుగా తన చెవిని వేస్తే... ఏమో... ఏం జరిగి ఉండునో!

(రచన మానవత్రిక, జనవరి 1993)

తల్లి పేగూ, పిల్ల వేరూ

16

పక్కింటట్లోంచి మళ్ళీ కేకలు వినిపించాయి. నేనూ మేరీ ఒహరి మొహం ఒహరు చూసుకున్నాం. ఈ మంగమ్మకేం బుద్ధొచ్చినట్టు లేదు. తానా ఒంటరిది. అటువైపు వాళ్లా? తమ్ముడూ, పెళ్ళాం, పిల్లలూ మొత్తం నలుగురు. ఆవిడ తమ్ముణ్ణి కష్టపడి చదివించిన మాట నిజమే. పెళ్ళి చేసి పంపించిన మాటా కరెక్టే. ఆనాడే కాదు, ఈనాడూ వాళ్ల నుంచి పైసా ఆశించింది లేదు. ఒక్క పూటైనా వచ్చి వండి పెట్టమని బతిమాలింది లేదు.

“మాతో వచ్చి ఉండవే అక్కా” అని తమ్ముడన్నాడంటారు.

“వాడి పెళ్ళాం అలా అననిస్తుందా” అని పెదవి విరిచేస్తారు కొందరు.

ఏం జరిగిందో మాకు అనవసరం. మాకు తెలిసింది మాత్రం ఆ ఇల్లా ఆ ఊరూ మంగమ్మ విడిచి వెళ్ళదని. ఆ వీధి చివరి శివాలయం ఆవిడకి అర్థమూ ప్రాణమూ.

ఇరవై ఏళ్ళ కిందట జరిగిందిట అది. వాళ్ళాయన పత్రి కొయ్యడానికి మారేడు చెట్టుక్కి

పడిపోయాడట. పెద్ద దెబ్బ తగిలి, పెప్టిక్ అయి మరో పది రోజులకి కన్ను మూశాడట.

ఇప్పుడా చెట్టు కింద గుండ్రని సిమెంటు చప్పా ఉంది. మంగమ్మ రోజూ అక్కడికి వెడుతుంది. ఏదో ఓ సమయంలో ఓ అరగంటసేపు అక్కడ కూచుని ఇంటికి వస్తుందిట.

మొగుడు పోయినా ఆవిడకి డబ్బుకేమీ ఇబ్బంది లేదట. ఆవిడ మామగారు ఉన్నవాడే కాక, మనసున్న వాడు కూడానట. తమ్ముణ్ణి దత్తతకి తీసుకుందని ఏమాత్రం కక్ష కట్టలేదు. ఇల్లా పాలమూ కోడలి పేర రాసి మరీ కాలం చేశాడట.

పొద్దున్నే తెల్లారనివ్వదు మంగమ్మగారు. తలారా స్నానం, మనసారా ధ్యానం. ఒక్కరైగాని హడావిడికేం తక్కువ? ఉపవాసాలు అభిషేకాలూ సరేసరి.

తిరగలి పట్టుకు కూచుని ఇప్పటికీ విసురుకుంటూ ఉంటుంది. రోలా రోలీ ఉపయోగిస్తూంటుంది, ఏదైనా దంచుకోవాలంటే.

ఆవిడకి దాసీ మనిషి అవసరమున్నట్లు కూడా లేదు. ఏ పని చేసినా పెద్దగా చప్పుడు చెయ్యడం ఆవిడకలవాటూ. దాంతోపాటు ఊరెగిరిపోయే గొంతుక కూడాను.

ఆ పక్కింట్లో దిగిన మాకు మొదట్లో గొప్ప ఇబ్బంది అయ్యేది. ఏ పని చేస్తున్నా నోరలా వాగుతూ ఉండవలసిందే. దాంతోపాటు అప్పుడప్పుడు పాట కూడా జోడిస్తూ ఉంటుంది. ఆ గొంతుక ఏమాత్రం బాగుండదు. అలా అని ఆ స్వరం ఆపడమనేది జరగదు. ఏ చంద్రశేఖరాష్ట్రకమో అలా గొంతెత్తి గానం చేస్తూనే ఉంటుంది.

నీటితో పాటు మరో అవలక్షణం కూడా. విపరీతమైన మడీ, ఆచారమూ. ఎవరెక్కడ మట్టుకుని ఆవిడ మడిని కొల్లగొట్టుకుపోతారో అని ఆవిడ భయం.

“దూరం.... దూరం” అని అరవడం ఆవిడ కలవాటూ.

“తెలియక దిగిం. ఆ పొరుగున ఇక ఉండలేమండీ” అని మా మేరీ ఎన్నిసార్లు గోల పెట్టిందో! మత మోడ్యాన్ని కాదని హాయిగా బతుకుతున్నాం.

ఒక కులం, మతం కానివాళ్ళం రిజిస్టర్డ్ మేరేజీ చేసుకున్నాం.

అయినవాళ్ళకి దూరం అయినా, మేమిద్దరం బాగా దగ్గరైనాం. బాగా పార్సర్లని మా నమ్మకం. మేమిద్దరం ఉద్యోగిస్టులం. ఎంతో ఖర్చు పెట్టి ఎలాగో ఒకే ఊళ్ళో చేరి బండి లాగిస్తున్నాం. కాన్సెంట్లో వేశాం మా మెట్టిడ్డాని. దానికి దగ్గరగా ఎలాగో ఈ వాటా సంపాదించాం. ఇది దొరకడానికే మా తాడు తెగింది.

పక్కింట్లో ఉన్నవాళ్ళు కూడా మాకు నచ్చాలంటే ఎలా కుదిరేను! కాని, “దూరం.... దూరం...” అంటూ మనుషుల్ని దూరం చేసుకునే ఈ మంగమ్మ ప్రభావాన్ని ఎలా తప్పించుకోవడం?

“పిల్ల పాడైపోతుందేమో” అనే మేరీ భయమే నాది కూడా.

చిన్నప్పట్నుంచే పిల్లలకి మంచి చెడ్డా స్పష్టంగా తెలియాలి. దాని వ్యక్తిత్వ వికాసానికి తగిన మోరల్ సపోర్ట్ ఉంటే మంచిది. మంగమ్మ ఇన్ ఫ్లూయెన్సుకి లోనైతే పిల్ల ఇంకెందుకైనా పనికొస్తుందా?

వేరే వాటా కోసం మేం ఎవరి మట్టుకు వాళ్ళం గట్టి ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాం. అంత సులువుగా దొరికి చస్తేనా!

ఇంతలో ఓ చిత్రమైన సంఘటన జరిగి మా నమ్మకాన్ని చెదరగొట్టింది.

ఈ రోజు కరెంటు బిల్లు కట్టడానికని హాఫ్డే లీవ్ పెట్టాను. ఇంటికొచ్చి తాళం తీస్తుంటే మంగమ్మ గొంతుక విసపడింది.

“ఏం ఉద్యోగాలో ఏం లోకమా... కడుపున పుట్టిన పిల్లల్ని ఇలా గాలికొదిలేసి ఈ తల్లిదండ్రులు ఉద్దరించేమిట?” ఆ గొంతుకతోపాటు బ్యాండుమేళంతో సన్నాయి వాద్యంలా “డాడీ, నేనెక్కడున్నాను, ప్లీజ్ కమ్ హియర్” అనే స్వరం వినిపించి గతుక్కుమన్నాను. ఆ గొంతుక మా అమ్మాయి మెటిల్లాది.

తీస్తున్న తాళం వేసేసి ఆ వైపు పరిగెత్తేను. పక్కొట్టో మంగమ్మ ఒళ్లో అది పడుకుని ఉంది. తర్వాత జరిగింది తెలిసింది.

స్కూల్లో ఉన్నప్పుడే మెటిల్లాకి బాగా జ్వరం వచ్చిందిట. ఎంతో భయం వేసిందిట. ఏమీ తోచలేదట. రిక్షా కట్టించుకుని ఎలాగో అలా ఇల్లు చేరిందిట.

గుమ్మంలోనే కళ్ళు తిరిగినట్టై కూలబడిపోయిందిట. ఆ మర్నాడు కార్మిక సోమవారం అని బండెడు పూజాసామాగ్రి పట్టుకుని అప్పుడే మంగమ్మ రిక్షా దిగిందిట.

ఆదరాబాదరా ఆ సరుకులోపల పెట్టించి మా అమ్మాయిని ఎత్తుకుని తీసుకుపోయిందిట.

నోరు అలా వాగుతూనే ఉంది గాని, మంగమ్మ తక్షణం ఆదుకోవడం మానలేదుట - మెటిల్లా ఒకటే చెప్పడం.

అప్పటికప్పుడు ఏదో కషాయం కాచి ఇచ్చిందట. ఏదో మందు తలకి రాసి మర్దనా చేసిందట. గంధపుట్టు వేసిందిట.

వద్దని ఎంత బలవంతపెట్టినా కాళ్ళు పడుతూనే ఉందిట. దిష్టి కూడా తీసిందట.

దాంతో పాటు మమ్మల్నిద్దర్నీ తిడుతూనే ఉందిట. “తెల్లారితే చచ్చినంత వనుంది. ఇప్పుడిలా తగలడింది. ఈ గుడ్డలు తడుపుకోవాలి. ఇల్లంతా శుద్ధి పుణ్యాహవచనం చేసుకోవాలి. కర్మ” అంటూ ఏదేదో గొణుక్కుంటూనే ఉందిట.

ఇవన్నీ మాకిద్దరికీ చాలా అభ్యంతరకరంగా తోచాయి. కాని, ఆ సేవాస్పర్శతో పులకించిన మా మెటిల్లా అభిప్రాయం వేరు.

“మమ్మీ అయినా నాకెప్పుడూ ఇలా చెయ్యలేదు డాడీ.”

ఆపదలో ఉన్న పిల్లని ఆదుకుంది కదా అని మా మేరీ థ్యాంక్సు చెప్పడానికి వెళితే, “చాల్లే - ఎలా అయితేనేం కన్నాపు పిల్లని. మీద మీదకు రాబోకు. దూరం, దూరం” అని విసిరికొట్టింది.

ఏం పొగరుమోతు ఈ మంగమ్మ! ఎవరి అభిప్రాయాలు వాళ్ళకుంటాయి. పెడితే తింటారుగాని కొడితే పడరుకదా!

నిష్ఠానియమాలు శరీరానికేగాని మాటకి ఉండవా యేం? పెంచి పెద్ద చేసి, పెళ్ళి చేసిన తమ్ముడు అతడెవడోగాని దేశాలు పట్టిపోయాడంటే పోడా మరి!

ఇంతకీ ఈవిడింత “దూరం... దూరం...” అంటున్నా దగ్గర దగ్గరగా జరుగుతున్న ఈ చుట్టుపట్ల మూడ ప్రజని అనాలి. లేపోతే ఆ వీధి వీధికంతటికీ ఈవిడొక్కర్తే పెద్ద దిక్కా?

ఓ వారం చెప్పినా, వర్షం చెప్పినా, ముహూర్తం పెట్టించుకోవాలన్నా, మంత్రం వేయించుకోవాలన్నా, రక్షరేకు కట్టించుకోవాలన్నా ఈవిడొక్కర్తే వాళ్ళకి కనపడింది!

పోనీ, ఇవన్నీ పిచ్చి నమ్మకాలని కొట్టిపారేద్దాం. ఈవిడ కొచ్చినన్ని ఊరగాయ రకాలు ఈ ఊళ్ళోనే ఎవరికీ రావటం.

ఓ చక్కలాలూ చుట్టినా, ఓ మినపసున్ని కలిపినా అది నోట్లో మేముకుంటే ఆ రుచి ఆ జన్మంతా ఉంటుందని పేరు.

ఇంతెందుకూ?

ఏ ముష్టివాడూ ఆ గుమ్మంలోంచి వట్టి చేత్తో వెళ్ళడే!

చేత్తో ఏం పెట్టినా నోటితో మరి రెండు వడ్డించక మానదే!

“ఇదిగోరా అబ్బీ, ఆ మధ్య చలిమిడి బావుందన్నావు కదా, మరికాస్త ఏలగ్గండ కలిపి, నూపప్పు వేసి, మెదాయించి చేశాను. ఉపవాసముండి సాయంకాలం ప్రసాదంగా తిన్నాను.

ఒక్కర్నిని ఎంతకని మింగుతాను? మీకందరికీ ఇద్దామనే కిలో బియ్యం నానబెట్టి పిండి చేశాను. ఇదిగో - అహోరించండి. అలా మీద మీదకి వస్తారేం? తగిలే కళ్ళు పోతాయని ఆ మాత్రం తెలిదా. నేనే ఉండలు చేసి విసురుతాను. జోలె సరిగ్గా పట్టండి. అయ్యో - అయ్యో... ఆ ముసిలి పీనుగ అలా పక్కకి ఒరిగిపోయాడేం? పట్టుకోరేం పిచ్చి సన్నాసినీ. ఉండండుండండి. ఇన్ని మజ్జిగనీళ్ళు తెస్తాను. రేకు గ్లాసు పట్టండి. హమ్మయ్య, లేచాడు కదా? మాయమేళం... అరుగు అరుగంతా మైల చేసి పారేశారు. బాల్మీడు నీళ్లు పోసి కడిగినా శుభ్రపడదు. కర్మ - ఏం చేస్తాం?”

మెటిల్దాని ఆడుకున్న తీరుతో ముగ్ధులమై మరింతగా మంగమ్మను గమనిస్తే, అప్పుడప్పుడు చెవిలో పడే ముక్కలు ఇలాంటివే.

అలా పరిశీలించగా ఇంకా కొన్ని విషయాలు తెలిశాయి. ఉంటున్న ఆ చిన్న కాంపాండు ఇల్లు కాక, దాని కెదురుగా ఉన్న పెద్ద పెంకుటిల్లా ఆవిడ పేరనే ఉందట.

ఆ పెద్దింటి ఆడై ఏ నెలకా నెల తమ్ముడి పేర పంపించేస్తుందిట.

“నేనా ఒంటరిదాన్ని. వాడా పిల్లలు గలవాడు. వాళ్ళిద్దరి సంపాదనతో పాటు పిల్లలిద్దర్నీ ఏవో పనులకి పెట్టి సంపాదించుకున్నా వాళ్ళకి చాలవు. ఏం చేస్తా, కర్మ” అంటుంది మంగమ్మ.

ఆవిడ మరదలు సరోజ గురించి కూడా కొంత భోగట్టా తెలిసింది. ఏ విధంగా చూసినా పిళ్ళిద్దరికీ చుక్కదురు. మరి అలాంటి సంబంధం ఎలా చేసుకుందో ఏమో!

సరోజదంతా మెగా సూపర్ ఫ్లైర్. ఎప్పుడో బాజ్డ్ హాయిర్ చేయించేసుకుంది. పారపాట్లు కూడా చీరలు కట్టదు. ఇంట్లో కూడా కూలింగ్ గ్లాసెస్ ని తియ్యదు. పిల్లల్లో అయినా ఇంగ్లీషు తప్ప మాట్లాడదు.

ఎక్కడున్నవారక్కడే ఉంటే ఈ కథే కండకపోను. పెద్ద పెంకుటింటిని పడగొట్టి రీమాడల్ చేయించుకుందామనే బుద్ధి పుట్టినట్టుంది.

లాంగ్ లీవ్ పెట్టి పట్టు వచ్చేశారు, పిల్లల్లో సహా.

మంగమ్మ ఉన్న చిన్న ఇంట్లో ఏం ఉండగలమని హోటల్లో దిగేరు. ఆ సంగతి విని ఆవిడ ఏం కుమిలి పోతుందో అనుకున్నాం. కాస్త చనువయింది కదా, ఆవిడ నాతో అంటుందీ:

“పోనిద్దూ బాబూ.... వాళ్ళకెక్కడ సదుపాయంగా ఉంటే అక్కడే ఉండనీ. కలుసుకోవాలి అనుకుంటే మార్గాలే లేవాయేం? పిల్లల కోసం చేగోడీలూ బందరు లడ్డాలూ చేసి నేనే పట్టుకెడితే

పోలా? ఇలాంటి వంటే మా షణ్ముఖానికెంత ఇష్టమో.”

షణ్ముఖం అనేది కాస్త అరుదైన పేరు కదా, నాతో ఆ రోజుల్లో క్రికెట్ ఆడే ఓ పాడుగాటి వ్యక్తి కళ్ళముందు మెదిలాడు.

“ఎలా ఉంటాడేం మీ తమ్ముడు” అని అడిగితే మంగమ్మ ఓ పాత ఫోటో తీసుకొచ్చి చూపించింది.

సందేహం లేదు, వి. షణ్ముఖరావు నా స్లేమేట్!

వెంటనే హోటల్ కెళ్ళి వాణ్ణి పట్టుకున్నాను.

“ఇలా వేరే దిగడం ఏం బావుందేయ్” అనే మాటకి తప్ప ఏది అడిగినా సరదాగా మాటాడుతూనే ఉన్నాడు. వేషభాషల్లో వికారం విస్మరించగలిగితే సరోజ కూడా బాగానే మాటాడింది.

ఇంతకీ మంగమ్మ వెళ్ళకుండానే వాళ్ళిక్కడికి వచ్చారుట. నేనప్పుడు ఇంట్లో లేను.

మేరీ పూసగుచ్చినట్లు జరిగిందంతా చెప్పింది.

“మీరు అక్కడికి వచ్చేస్తే ఖర్చు కలసివస్తుంది కదా, వదిలా” అని సరోజ అంటే, మంగమ్మ వినీ విననట్లు ఊరుకుందిట.

షణ్ముఖం మాత్రం ఊరుకోలేదట.

“నీ ఒంటికి ఏదైనా వస్తే చెయ్యలేదని లోకం నన్ను ఆడిపోసుకుంటుంది. కాస్త ఆలోచించనే అక్కా! నీకేదైనా చికాకు చేస్తే ఉన్న ఉద్యోగాలు మానేసి అంత దూరం నుంచి మేం పరిగెత్తుకుగాలేం కదా?”

మంగమ్మ పకపక నవ్విందిట.

“ఒరే తమ్ముడా ఎంచుకున్న జీవిత విధానాన్నిబట్టే సాధారణంగా ఎవరి ఆరోగ్యాల్లైనా ఉంటాయి. నాకు ఏబై అయిదు పైబడిన మాట నిజమే. కానీ, నేను వాడే తిరగలిరాయిలాగే నేనూ ఆట్టే చెక్కుచెదిరినట్లు లేదు. మీరు వాడుతున్న గ్రైండర్లు, కుక్కర్లు లాగే మీకిద్దరికీ ఏవేవో రిసెర్చ్. నీకు బీసీ, నీ పెళ్ళానికి సుగరూ. సరిపోయే స్థిరాస్తి ఉండి కూడా తెల్లారి లేచింది మొదలు ఏ అర్థరాత్రి వరకే ఎప్పుడూ మీలాంటి వాళ్ళకి ఉరుకులూ పరుగులూ. మీరెలాగ తగలబడ్డారు. పిల్లల్ని చూడబోతే కళ్ళల్లో ఉన్నాయి ప్రాణాలు. ఏదో ఉద్దరిద్దామనుకుని వాళ్ళని ఇరుకున పెట్టకండి. నాకు మీరు చేసేదేమిటి మీ మొహం? ఎలాగా పెద్ద సెలవు పెట్టేరంటున్నారు. ఏకంగా రాజీనామా చేసేసి హాయిగా ఇక్కడి కొచ్చెయ్యండి. నేనే అందరికీ ఇంత వండి పడేస్తాను.”

ఇలాంటి తీర్పులకి సరోజ సిద్ధంగా లేదు. వదినగారిని పట్టుకు దులిపేసిందిట.

“ఎప్పుడో బీసీ నాటి మనిషివి. మడి మైలా తప్ప మరో ప్రపంచం ఉందని ఎరగని నూతిలో కప్పి. నీకేదో చేద్దామనుకోవడం మా బుద్ధితక్కువ. నీ తమ్ముడికి అలాంటి బుద్ధులు రాకపోవడం నా అద్భుతం. పదండి, ఇంకా చూస్తారేం? కదలేం కుర్ర వెదవల్లారా.”

మంగమ్మ మారు మాటాడలేదు.

వాళ్ళు తిరిగి వెళ్ళిపోయే టాక్సీలో రెండు బుట్టల ఫలహారాలు మాత్రం పెట్టించిందిట. బలవంతాన.

పోలాల్ని ఎవడే పేరనే ఉన్నాయి. మాటమాత్రమైనా చెప్పకుండా భూమి అమ్మకానికి పెట్టేరు.

పెద్దింట్లోని అద్దె వాళ్ళని వెళ్ళగొట్టేశారు. దాన్ని నేలమట్టం చేసే ప్రయత్నాలూ జరగుతున్నాయి. ఈవిణ్ణి కూడా వెళ్ళగొట్టి, ఈ చిన్నిల్లు కూడా ఆక్రమిద్దామని ఉద్దేశం.”

మేరీ ఏం చెబితే నేనేం చెయ్యగలను? దొంగలు రాజ్యాల్లుతున్న పిదపవ్యవస్థ మనది. అయినా, ఊరుకోలేక మంగమ్మతో ఓ మాట అని చూశాను.

“ఏమైతే అయింది, పొరపాట్లైనా మీరీ ఇంటి నుంచి కదలకండి మంగమ్మగారూ.”

“అలాగేలే, ఆ కబురు కొంచెం దూరం నుంచే చెప్పాచ్చుగా, మీది మీదికి రావాలాయేం? ఏమిటీ, నన్నీ ఇల్లు కదలొద్దన్నావా? నేనెలా కదుల్తాను, పిట్టలన్నీ ఎక్కడికి ఎగిరిపోయినా తిరిగి రావడానికి కుదుడైన గూడంటూ ఒకటి ఉండాలి కదా. ఎంత తప్పు చేసిన పిల్లలైనా తిరిగొస్తే సేదతీరడానికి అమ్మ ఒడి లాంటిది ఒకటి ఉండాలికదా పెద్దవాళ్ళయితే తెలివి మీరిపోయి తప్పుకున్నారుగాని, ఆ పిల్లవెధవలు చాటుమాటున ఆంటీ - ఆంటీ అంటూ ఎన్నిసార్లు ఇక్కడికొచ్చి నన్ను చుట్టబెట్టుకున్నారో, ఎన్ని రకాలు చేసి పెట్టానో, ఎన్ని కథలు వినిపించానో, ఎన్ని పాటలు నేర్పించానో! పిల్ల వేరుకి ఒకరు చెప్పాలా? ఎక్కడ తడి ఉంటే అక్కడ వెతుక్కు మరీ చేరుకుంటుంది. ఆ వెధవలకి మీద పడి తొక్కే రక్త సంబంధం ఉంది మరి, స్నానాలు చెయ్యలేక చస్తున్నానుకో.”

మేం మాత్రం మంగమ్మగారి పక్కవాటా ఖాళీ చేసే ప్రయత్నాలు మరి చెయ్యలేదుజ నీతీ నియమం లేని ఈ లోకంలో ఏదైనా దొరుకుతుంది, మంచి పొరుగుతప్ప.

ముఖ్యంగా మా పిల్లకు అది మరీ అవసరం.

అయాచితంగా అభించినదాన్ని మేమెందుకు వదులుకోవాలి?

(ఇండియా టుడే మానవత్రిక 26 ఆగష్టు 1997)

గోవు గోమాయవు

ఫాదర్ గేబ్రియల్ దొరకేమీ పాలుపోలేదు. అంతఘోరం జరుగుతుందని తెలిస్తే తనలా చేసి ఉండేవాడు కాదు. ఈవెనింగ్ వాక్ కి మామూలుగా బయలుదేరి వైట్ వాషింగ్ సరిగ్గా జరిగిందో లేదో స్వయంగా చూద్దామని స్కూలు బిల్డింగ్ వైపు రావడంతో కొంప మునిగింది. ఇంతకీ తను వచ్చేసరికి శీతాకాలమేమో చీకటి తరుముకు వస్తూనే ఉంది. పనివాళ్ళు ఎవరూ లేరు. తొటమాలి శలవు పెట్టేడు. లేడు. కాపలావాడు ధర్మసందేహంగాడు కూడా ఎక్కడో లోపల ఉన్నట్టున్నాడు అలికిడి లేదు.

గేటు దగ్గరపడుతుంటేనే లోపల్పుంచి ఏదో కర కర మనే చప్పుడు స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది. మళ్ళీ ఏ పశువో జొరపడి ఉంటుంది కాంపాండు గోడ లోపల ఎత్తుగా ఉంటుంది గనక ప్రయత్నించి పైకి గెంతొచ్చు నేమోగాని పై నుంచి లోపలికి పశువులు జొరబడే అవకాశం ఎలాగా లేదు. వికెట్ గేటు లోపల గడియ పెట్టడం మరచిపోయాడు కాబోలు..... వెధవ అశ్రద్ధ. గేబ్రియల్ విసుక్కుంటూ తోపల ప్రవేశించాడు.

ఎదురుగుండా కంటపడిన దృశ్యం అతని ఒళ్ళు వేడెక్కించింది. ఆ మసక చీకటిలో ఆవాకటి ప్రవేశించి చేసిన సర్వనాశనం స్పష్టంగా కనిపిస్తూనే ఉంది. కేబేజి మడి నమిలిపారేసింది. బీన్ను తీగల్ని పువ్వులతో పిందెలతో లాగేసింది. కలకల లాడుతున్న పూలమొక్కల వరసలు నామరూపాలు లేకుండా తొక్కిసింది.

ఏళ్ళ తరబడి కృషి చేసి తీర్చిదిద్దిన తోట నిమిషాలమీద పాడయిపోవడంతో అతనికి ఒళ్ళు తెలియలేదు. చేతి కర్ర బలంగా విసిరేడు. వెనకనుంచి ఎవరో వస్తున్నట్టు ఆవు చూసినట్టులేదు. తప్పుకోలేదు. అది మామూలు చేతికర్ర కాదు. లోపల యినపకడ్డీ అమర్చబడి ఉన్నది. ఆవుకి తగలరానిచోట తగిలినట్టుంది. పెడ్డ అరుపు అరచి కుప్పలా కూలబడి పోయింది. ఆ అరుపు విని అబువైపు పెద్దగోటు తాళం వేసి వస్తున్న ధర్మసందేహం అక్కడికి పరిగెత్తుకు వచ్చాడు. గేబ్రియేల్ తన కోపమంతా వాడి మీద చూపించాడు. ముందా ఆవుని బయటకి తగిలెయ్యమని ఆదేశించాడు. ధర్మసందేహం ఆవుని కాలితో తన్ని చూశాడు, మోకాలితో పొడిచి చూశాడు, కర్రతో ఆదిలించి చూశాడు. దానిలో చలనంలేదు. ఒకపక్క వేలాడుతూన్నట్టు చూడగానే వాడి పై ప్రాణం పైనే పోయినట్టయింది.

వాడి మొహం చూడగానే గేబ్రియేల్ కి జరిగిందేమిటో అర్థమయిపోయింది. పాప చింతతో అతని గుండె విల విల లాడిపోయింది. కాలికి దెబ్బ తగిలిన కుక్క పిల్లకి స్వయంగా మందు రాసి కట్టుకట్టే మనస్తత్వం తనది. అలాంటిది యివాళ తన చేతుల్లో తను నోరెరగని ఒక వశువుని కొట్టి చంపేడు! నుడుటని బట్టిన చెమట బిందువులు తుడుచుకుంటూ అతను మేడ మీద తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయి అద్దాల కిటికీ దగ్గర నిలబడ్డాడు.

అప్పుడే చుక్కలు ఒక్కొక్కటి మెరియడం ప్రారంభించాయి. అతను వాచీ చూసుకున్నాడు. రేడియం ముళ్ళు ఏడున్నర చూపిస్తున్నాయి. అక్కడ అలా నిలబడ్డం అతని కెంతో యిష్టం. అదే యివాళ విషమయిపోవడం అతనికెంతో ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. పగలిపాట ఆ అద్దాల కిటికీ దగ్గర నిలబడి కిందకి చూస్తే తను ఎవరికీ కనపడడు. అందర్నీ తను చూడొచ్చు. మబ్బుల్లో దొబూచులాడుతున్న పిట్టల్లో పాటూ గడ్డి దుబ్బుల వెనక దొంగట లాడుకుంటున్న పిల్లల్ని కూడా వాళ్ళ సహజ సుందర ప్రకృతులతో అక్కణ్ణుంచే చూడొచ్చు. పేరుకి బంగళా ఉందిగాని ఈ స్కూలు బిల్డింగ్ తన సర్వస్వం. అవును. ఈ దేశంగాని దేశంలో తనకవరున్నారు. లేకేం, ఈ పిట్టలూ, ఈ పువ్వులూ ఈ పిల్లలూ ఇంతకన్నా ఇంకేం అట్టి కావాలి మనిషికి!

పదేళ్ళ కిందట మిషనరీగా తను ఈ ప్రాంతానికి వచ్చాడు, ఆరెకరాల జాగాలో అందమైన చిన్న చర్చీ, అనుబంధంగా చిన్న స్కూలూ ఆరంభించాడు. ఎక్కణ్ణుంచో తెల్లగడ్డవు కిరస్టానీతాత ఒకడు పిల్లల్నెత్తుకుపోడానికి వచ్చాడనే భయం చిరుగుండెల్లో తగ్గించడానికి ఏళ్ళతరబడి పట్టింది. పరవాలేదు, తనునాటిన కొబ్బరిచెట్లు మొవ్వులు విడి పువ్వులు వెదజల్లే సమయం ఆసన్నమయింది. తను విశ్వాసం నాటలేదని పెద్దవాళ్ళలోనే ముఖ్యంగా తన మతస్థులలోనే గొర్రెపిల్లని ఎత్తుకున్న ఏనుక్రీస్తు వెయింటింగ్ పక్క గోవుకి జారబడి మురళి వాయిచే శ్రీకృష్ణుడి పటంమెయిన హోలోలో ఉంచాలనే తన ప్రతి పాదనమీద పైకి ఎన్ని పితూరీలు వెళ్ళేయని! స్కూల్ స్టాఫ్ లో నాన్ క్రిష్టియన్స్ కి అవకాశం కల్పించనందుకు తనకి ఎన్ని వార్షింగు వచ్చాయని! పోన్లే ఏం చేస్తాం... పెద్దల మనసులు

అలాగే ఉండనీ.... తమతో ఒకరిగా గుర్తించారు, తాతా అని ప్రేమగా పిలుస్తారు. పరమ పవిత్రమూర్తులు పసిపాపలు, తన సారశాల విద్యార్థులు. 'వాళ్ళకోసమే తన జీవితం అంకితమైపోనీ...'

"బాబుగారా, ఆవు చచ్చిపోయినట్టుంది...అదెవరిదో ఏమిటో....."

దర్శనందేవాం మాటలతో తుభిక్కిపడి గేబ్రియల్ మళ్ళీ ఈ లోకంలోకి వచ్చాడు. కొండంత సుసుస్య ముందుంచుకుని సముద్రమంత లోతుకి తన ఆలోచనలు పంపిస్తున్నందుకు అతనికి తడిసాడీ లేని నవ్వుకటి వచ్చింది. నిండు ప్రాణాన్ని ఒకటి నిలువునా తీశాడు ఇవాళతను ఏమిటి దీనికి నిష్పుతి?

'తెలుగు మేష్టారి ఇల్లు దగ్గరే.....కేకేసుకు రానా? ఆయన కిలాంటివన్నీ బాగా తెలుస్తాయి. ఆయన దగ్గర కూడా ఒకటో రెండో ఆవులుండాలి. ఒకవేళ ఆయనదేమో ఇది....'

ఫాదర్ తల ఊపేడు, మరో పావుగంట దాటకుండా షణ్ముఖశర్మ స్కూలు కాంపౌండులో ఉన్నాడు.

'హరహర, సాద్గున్న లేచి ఎంత దుర్వార్త విన్నాను. నోరురుగని పశువు.... నాలుగు గడ్డిపరకలు కొరికి కాలం వెళ్ళబుచ్చే పరమసాధువు, మనల్ని అన్నం అడిగిందా, నీరు అడిగిందా! ఆఖరికి దానికివాళ మృత్యువు రాసిపెట్టుంది'కోపంతో అతని ఒళ్ళు ఊగిపోయింది. అయినా ఎలాగో తమాయించు కున్నాడు. సీరోజులు దగ్గరపడ్డాయిరా గోమాంస భక్షకా! లేకపోతే ఇంత దురాగతానికి సిద్ధపడవు' అని గొణుక్కుంటూ మేడమెట్లు ఎక్కేడు.

"ఆ ఆవు మీదా?" అని అడిగేడు గేబ్రియల్.

"నాదా అంటారా? సెద్దదొరలునున్నించాలి. తమరు మా దేశక్షేమం కోరి పైనుండి పంపబడిన దేవదూతలు..... తెల్లనవన్నీ నీళ్ళూ సారపాటు, తెల్లనవన్నీ పాలూ నల్లనవన్నీ నీళ్ళూ అనుకుంటారు ఇక్కడి వాతావరణం ఎంతక్షిప్తమయిందో ఎన్నాళ్ళయినా తమరు పోల్చుకున్నట్లు లేదు."

"నేను అడిగింది ఆ ఆవు మీదా అని."

"అదే అదే మనవి చేస్తున్నాను.....ప్రభువులు....తమ దగ్గర నేనెంత. భృత్యమాత్రుణ్ణి....మాటకి అడ్డువచ్చాను.....నున్నించాలి."

"ఆ ఆవు....."

"అవును, అవును ....అక్కడికి వస్తున్నాను. ఆ ఆవు నాదా అని అడిగేరు. ఏం చెప్పను! అది నా ఒక్కడి సొమ్మా కాదుగదా! మా దేశానికంతటికీ ఉమ్మడి ఆస్తి అది. పూజల కంతటికీ పరమ పవిత్రమూ, మహా పూజ్యమూ అది. మమ్మల్ని పాలించే తెగకి చిహ్నం కూడా అదే. భూసురులతో సమానంగా పూజిస్తాం మేం గోవుల్ని, ఆవు శరీరంలో మాకు శిరోధార్యం కాని భాగమంటాలేదు.గోవు గురించి ప్రత్యేకించి పురాణమే ఉన్నటుంది మాకు. బతికుండగానే కాదు చచ్చిం తర్వాత కూడా ఆవుతో పరుంది మకు. ఆవు చచ్చాక కాదు. మే చచ్చాక అపరకర్మల్లో గోదానం అతి ముఖ్యమైంది మాకు గోవు తోక ఒకటి దొరకకపోతే వైతరణి ఎలాదాటగలం చెప్పండి మేము'.

"అవును బతికుండగానే కాదు చచ్చింతర్వాత కూడా ఆవుతో పనుంది మీకు మీరు చచ్చాక కాదు, ఆవు చచ్చాకే....." అనుకున్నాడు ఫాదర్. అతనికి ఆ మధ్య జరిగిన సంఘటన ఒకటి గుర్తుకొచ్చింది.

మోకాళ్ళలో సత్తువ సన్నగిల్లిపోయి నడుస్తూ ఆ మధ్య ఒక ముసలి ఆవు ఒకటి నాలుగుదూర్ల కూడలిలో కీళ్ళు జారి పోయి కాలబడిపోయింది, ఇదే కాదు, దీని సంతతి కంతటికీ మెయిన్ రోడ్డే శరణ్యం ఏ పట్నంలో ఏ అర్ధరాత్రి ఏ రోడ్డు పరికించినా విశాలమైన భూమాత మీద విశ్రాంతి తీసుకుంటూన్న గోమాత దర్శనం తప్పించుకోలేరు ఇలాగే కాబోలు మీరు గోవుని పూజిస్తారు! ఇంతకీ ఆ ముసలి ఆవుది ఎంత పశుచర్మమైనా మండుబెండలో మలనుల రోజుల తరబడి మాడి అరచే శక్తిని కూడా కోల్పోయేదాకా వచ్చింది. కొద్దిగా తలఎత్తడం దీనంగా చూడడం. ఇవి మాత్రమే మిగిలేయి దానికి. ఇన్ని మంచి నీళ్ళు తెచ్చి దానిముందు పెట్టే నాడుడు కూడా లేకపోయాడు. మనసులు వస్తున్నారు వెడుతున్నారు. ఎవరి పనులు వాళ్ళని మరి ఓ రోజు ఆ గోవు బాధలు తీరిపోయాయ. అంతే, జన ప్రవాహం ఆగిపోయింది! చందాల పళ్ళేలు నిండిపోయాయి. పెద్ద బండి చేయించారు. గోశరీరాన్ని అందులో చేర్చారు. దాని మొహాన్ని ఇంత పసుపూ అంత కుంకుమా మెత్తేరు మేళతాళాలతో దాని శరీరాన్ని తీసుకువెళ్లేరు.

“తమరు నామాట వింటున్నట్టు లేదు.” అన్నాడు శర్మ.

ఫాదర్ తల ఎత్తేడు.

“ఏదీ నేను అడిగిందానికి మీరు జవాబు చెప్పందే!”

“చిత్తం చిత్తం ఆ సంగతి విన్నవించాలనే ఇంత ప్రయత్నమున్నూ. జరిగిన విషయం ధర్మసందేహం ద్వారా తెలుసుకున్నాను. తెలిసి చేస్తేనే తెలియకచేస్తేనే ఇది గోహత్య. ఇంతకన్న మహాపాతకం ఉండదు. పంచమహా పాతకాల్లో యిలాంటి వాటిని మావాళ్ళు ప్రధమశ్రేణిలో చేర్చారు, ఇది చేసినవాళ్ళకి యిక పుట్టగతులుండవని మా శాస్త్రాలు ఘోషిస్తున్నాయి. గేలియల్ ముందున్న బల్లని కోపంగా తోసి లేచినిలబడ్డాడు.

“మిష్టర్ శర్మా.....విషయాన్ని మీరు మరింత కాంప్లిక్ట్ చేసిపారేస్తున్నారు. నేను మిమ్మల్ని కబురంపింది యీ ఆవు ఎవరిదో తెలుసుకుందామని, మీకా ఇన్ఫర్మేషన్ తెలుస్తే చెప్పండి లేకపోతే.....!”

“అదీ అదీ అది చెప్పాలనే యింత ఉపోద్ఘాతమున్నూ..... తమరు అడిగింది శలవియ్యకపోతే సేవకవర్గం మేమెందుకండి మరి? జగపతి శాస్త్రుల్లు అనీ మాకు బావమరిది వరస వాడిదే ఈ ఆవు. నుదుటి మీద గోధుమ రంగు మచ్చా అదీ నాకు గుర్తే. మా ఎన్నికయిన పశువండి అది, పశువుటండీ, కామధేనువుగాని! పూటకి కుంచెడు పాలు యిచ్చేది, పదిమంది గల కుటుంబం అది వాళ్ళందరూ తాగినంత తాగి పారబోసినంత పారబోయ్యగా రోజుకి రెండుపుంజీల రూపాయిలు వచ్చే వండి దానిమీద, అసలలాంటి పశువులున్నాయా యిప్పుడు! అందుకే దానిదినం తీరిపోయింది. పాపం వాళ్ళ నోటిదగ్గర కూడు పడగాట్టేసినట్టయింది, గంపెడు సిల్లల తల్లి మా చెల్లెమ్మ... పాపం ఇక ముందు రోజులెలా వెళ్ళుబచ్చుతుందో ఏమో... తమకి మాత్రం ఏం తెలుసు ఏదో మామూలుగా కర్ర విసిరేరు. పొద్దుట లేచి ఎందరు కర్రలు విసరడం లేదు! ఇంత విపరీతం కద్దా! ఇంతకీ రోజుల మహాత్యం!

“ఐయాం ఆవుల్లి సారీ మిష్టర్ శర్మా - నిజానికి నా దృష్టిలో అన్ని జంతువులూ ఒకటే. గాడిద చావుకన్న ఆవు చావుకి ఎందుకెక్కువ కన్నీరు కార్చాలో ఎంత ఆలోచించినా అర్థం కావడం లేదు నాకు...

‘పావుకేజీ గోమాంసం ఉంటేగాని రోజు వెళ్ళదు నీకు - నీకెలా అర్థమవుతుంది!’ అని గొణుక్కున్నాడు శర్మ.

‘ఏమిటి మీలో మీరే ఏదో అనుకుంటున్నారు’

‘అబ్బే అబ్బే... చివకైనా హాని చెయ్యని మత బోధకులే తమరు, ఎంత ధర్మసంకటం వచ్చిపడింది అని విచారిస్తున్నాను,’

‘ఏం చెయ్య మన్నారు! నా చేతిలో దానికి ఆయువు మూడింది గనక ఆ ఫేమిలికి నష్ట పరిహారం చెల్లించుకోడం నా కనీస బాధ్యత. అవు ఖరీదు మీద సరి అయిన అయిడియా లేదు నాకు. బాగా పాలిచ్చే పశువు అని చెబుతున్నారు. మీకు వెయ్యిరూపాయిల చెక్కురాసి ఇప్పుడే ఇస్తాను. మీ బావమరిదిని పిలిపించి నా క్షమాపణ చెప్పి చెక్కు అందజేయండి. ఇది తాత్కాలికంగా యిచ్చే రిలీఫ్ మాత్రమే. ఏకంగా ఆ ఫేమిలికి ఏదో ఏర్పాటు చేద్దాం ఏమంటారు?’

‘తమరు ఎంత అమాయకులు! అన్నాడు శర్మ. ఆ మాటకు జవాబుగా,

‘అదేమిటి? అన్నాడు గేబ్రియల్ తెల్లబోయి.

‘వస్తున్నా, వస్తున్నా... ఆమాటే మనవి చేస్తున్నా. తమరు మా జగపతి శాస్త్రిలుకి జరిగిన నష్టం గురించే ఆలోచిస్తున్నారు. తమరికి జరగబోయే నష్టం యెంతటిదో తాము ఎంతటి ప్రమాదకర పరిస్థితుల్లో చిక్కుకున్నారో ఏమాత్రం అర్థం చేసుకున్నట్టు కనపడదు. అమాయకత్వం అంటే ఇంకెలావుంటుంది?’

ఫాదర్ నుదుట చిన్న ముడతా, ఆ ముడతలో కాస్త తడి స్పష్టంగా కనిపించి శర్మ మరింతగా వుత్సాహం తెచ్చుకున్నాడు.

‘ఏక్కణ్ణంచో వచ్చారు తమరు. ఎన్నాళ్ళనుంచో కృషిచేస్తున్నారు. మా భాష నేర్చుకున్నారు. మా అలవాట్లు తెలుసుకున్నారు. మాలో యిమిడిపోదామని ప్రయత్నిస్తున్నారు. కాని, మా వాళ్ళకి తమర్లాటి వాళ్ళని కలుపుకోగల తాహతూ-శక్తి వుండొద్దా? తమ వుప్పు తింటూన్న తమకే చెబుతున్నానని ఆగ్రహించవద్దు. తమ ఒంటిమీద ఈగవాలితే భరించలేనునేను. తమరు గొప్ప ఆపదలో వున్నారు ప్రస్తుతం. మేం పూజించే పశువు అది. తమ ఆవరణలో హత్య చేయబడి పడివుంది. మా వాళ్ళకి మతోన్మాదం హెచ్చు. ఈ సంగతి నలుగురికి తెలిస్తే ఏంకొంపలంటు కుంటాయో అని నాప్రాణం కొట్టుకుపోతోంది. ఏమోయ్. ధర్మసందేహం... నిన్నే వెంటనే ఇలారా’

కాపలావాడు వచ్చాడు.

‘చూడూ, అన్నిగట్లకీ జాగ్రత్తగా తాళాలు వేసేవుకదూ... మరోమారు చూడు! పిట్టపురుగుని లోపలికి రానియ్య కూడదునుమా! నీ ఆజాగ్రత్తే దొరగారి పీకలమీదికి తెచ్చింది. జాగ్రత్త... వరండాల్లో లైట్లన్నీ ఆర్పేయ్యి !

ధర్మ సందేహం తలుపి వెళ్ళి పోయాడు.

‘ఇంకానయం ఆ ప్రభువు మనపట్ల ఉన్నాడు. శీతాకాలం, రాత్రివేళా కాబట్టి యీ మారుమూల జరిగిన యీ ఘోరం యింకా ఎవరికీ అందినట్టులేదు. కబురు అందిందంటే యీ స్వాడెంటు కుర్రాళ్ళని మనం పట్టగలమా; ఈపాటికి యీ భవనం భవనమంతా పెట్రోలులో స్నానమాడి నిప్పురంగు చీరకట్టుకుని సెగలలో పాగలతో ప్రళయ నృత్యం చేస్తూ ఉండకపోనా?’

ఫాదరీ గుండె దడదడ కొట్టుకొంది సురుచిరమూ, శుభప్రదమూ అయినదింకా యీ సుందర జగంలో మిగిలి ఉందని నమ్మే సున్నిత హృదయదాయన.

‘వో.. ఐ కాస్ట్ ఎగ్రి... తక్కిన వాళ్లమాట నాకు తెలియదు గాని మన స్కూల్లో చదువుకున్న పిల్లల క్రమశిక్షణ వేరు. వాళ్లలా చెయ్యరు... యు ఆర్ రాంగ్’ ‘తమకి చెప్పగల పాటినాణ్ణి కానని నాకు స్పష్టంగా తెలుసు. కాని ఏం చెయ్యను; కాని తమకి మనవి చెయ్యకతప్పటట్లు లేదు. మనస్కూల్లో ఉన్నంత వరకు మన పిల్లల క్రమశిక్షణ బాగానే ఉంటుంది. కాని వాళ్లు ఎక్కువసేపు ఇంట్లోనే కదా ఉండేది! ఇంటి దగ్గర ఒక ఆదర్శమూ, ఒక నియమమూ ఏడుస్తేగా! తండ్రి లంచగొండి, తల్లి వ్యభిచారిణీ అనుకోండి. ఇది పిల్లల కళ్ల పడితే - ప్రతిక్షణం కట్టలు తెచ్చుకొని పారేవాళ్ళ శక్తిని ఎటువైపు మళ్ళించాలి! ఇదిగో దాని పర్యవసానమే నేటి యీ విద్యార్థుల అలజడికి కారణం. వాళ్ళలో కల్లోలం లేపడానికి ఎటువంటి చిన్న సంఘటన అయినా చాలు. అందులో మాకు ఇంతతొండి పెట్టే గోమాతకి నేడు మారణ హోమం జరిగింది. మావాళ్లు ఊరుకుంటారా!’

‘అయితే ఇప్పుడేం చేద్దామంటారు?’

అందుకే... అందుకే... దానికోసమే బుర్ర బద్దలు కొట్టుకుంటున్నాను. నలుగురటూ నలుగురిటూ కాళ్ళకి మోకుతాళ్ళుకట్టి మోసుకువెళ్ళినా కదుల్తుందా అన్నట్టు ఉంది ఆ ఆవు, లేకపోతే చీకుచింతా లేకుండా నిమిషాల మీద తర్రించి వెయ్యనూ: తమ దాకా రానిద్దనా?... పోనీ... తమరే ఓ పని చేస్తే!!

‘ఏమిటి?’

‘చెబుతా చెబుతా... తమరేం అనుకోరనే దైర్యం ఉందినాకు. రాత్రికి మెయిల్ అందుకుని మెడ్రాసు వెళ్ళిపోండి రేపు అక్కణ్ణించి విమానంలో తమరి దేశం వెళ్ళిపోవచ్చు. వీళ్ళు తమర్ని బతకనియ్యరు.... నాకు తెలుసు... మనకి తెలిసిన జాగ్రత్త లేవో మనం తీసుకున్నాం గాని యీపాటికి యీ వార్త ఊరంతా పొక్కిపోయి కోపతాపాలతో అంతా కుతకుత ఉడికిపోతూ ఉంటారని నా ఉద్దేశం!’

‘అదెలా, మన ముగ్గురికీ తప్ప తెలిదే! అన్నాడు ఫాదరీ ఒణికిపోతూ.

‘పెదవి దాటితే పుదివి దాటుతుందని మాలో ఒక సామెత. మనం గేటుతాళం వేయించాంగాని ధర్మ సందేహాన్ని ఒక గదిలో పెట్టి తాళం వెయ్యలేదు గద!’

‘అవునవును పొరపాడే... నేను కర్రతో అవుని కొట్టడం కళ్ళతో చూసింది వొక్కడే అయివుంటుంది. వాణ్ణి ఆ పేరు కారేం?’

‘అయ్యో అయ్యో... అందుకే తమర్ని మళ్ళీ మళ్ళీ సత్తెకాలపు వాళ్లు అనవలసి వస్తోంది.’ కళ్ళతో చూసినవాడే వచ్చి చెప్పనక్కరలేదు. పుచ్చిన కర్రా చచ్చిన కుక్కా కూడా వచ్చి సాక్ష్యాలు యివ్వగలవు మా కోర్టులో. ఇంతకీ కోర్టు దాకా తెచ్చే శ్రమ కలిగించరు మా పిల్లలు. ప్రస్తుతం వాళ్లే రక్షకభటులూ, న్యాయ వాదులూ, న్యాయమూర్తులూ అన్నీ.... అప్పటి కప్పుడే తీర్మా శిక్షా జరిగిపోతుంది. ఇందాక మన ధర్మసందేహంగాడు మా యింటికి వచ్చి నాతో చెప్పడం మటుకు రహస్యంగానే చెప్పాడనుకోండి, కాని ఏం చేస్తాం, వాడి గొంతుక పెద్దది అదిగాక తమకూ నాకూ ఉన్న ఆత్మత వాడికెందుకుంటుంది? ఉండండి... ఏమిటా గోల? కొంపదీసి హోమగుండంగాడు

గాని నాలుగు హాస్టల్లోకి వెళ్ళి కుట్రాళ్ళని ఉసిగొల్పి రావడంలేదు గద... లేదుచండి..... మా పక్క వీధిలో పెళ్ళి జరుగుతోంది వాళ్ళ గొడవే అయి పుంటుంది, అమ్మయ్య హడలి చచ్చాను, కొంచెం మంచి తీర్థం వుంటే యిప్పించండి.'

షణ్ముఖశర్మ ఒక గ్లాసు ఖాళీచేసేలోగా గేబ్రియల్ నాలుగు గ్లాసుల మంచినీళ్లు ఖాళీ చెయ్యడం అతనికెంతో తృప్తి నిచ్చింది.

'ఎవడో హోమగుండం అన్నాడు.... ఎవరతను?' అన్నాడు ఫాదరీ హీనస్సరంతో

'మా ఇంటి ఎదురుగుండా మేడ మీద ఉంటున్నాడండీ... ఇందాక తమరు ధర్మ సందేమాన్ని మా యింటికి కబురు చెప్పి రమ్మన్నారే, సరిగా ఆ కబురు అందజేసే వేళకి వాడి కిటికీ తలుపులు తెరుచుకున్నాయి. విన్నాడో లేడో నేను నిర్ధారణగా చెప్పలేనుగాని యిలాంటి విషయాలంటే చెప్పలేని ఆసక్తి వాడికి. ఎంత రక్తపాతం జరుగుతే అంతగా మనం ముందడుగు వేస్తున్నామని త్రికరణ శుద్ధిగా నమ్మే మొదటిరకం రౌడీ వెధవవాడు. క్రిందిబేడు మన వూరి సైన్సు కాలేజీ యూనియన్ ప్రెసిడెంటు వాడే. పదవీ నిరసన చేశాక వాణ్ని విద్యార్థులందరూ నాయకుడిగా చూసుకుంటున్నారు.

గేబ్రియల్ మొహం సూర్తిగా మాడిపోయింది.

శర్మకి కనపడకుండా మొహం మరో వైపుకు తిప్పుకున్నాడు.

'డబ్బు వెదజల్లి యీ వెధవలందరి నోళ్ళూ కట్టించడం పెద్ద బ్రహ్మ విద్యకాదు గాని, తమ రిలాంటివాటికి ఒకబడరని నాకు తెలుసు. అంచేతే అంటున్నాను, మా వాడి మొహాన్ను ఏ అయిదు వందలో కొట్టేసి - ఎందుకలా చూస్తారు? అవును అయిదు వందలే. చాలు. పూటకి కుంచెడు పాలు యిస్తుందని మా బావమరిది అంటే మాత్రం మనం నమ్మడమా ఏమిటి? చిత్తగించారు కదూ - వాడికా మాత్రం ముట్టచెప్పి తమరు రైలెక్కిస్తాండి బతికుంటే మరోచోట బడిపెట్టుకోవచ్చు. మరో గత్యంతరం లేదు. ఈ లంచాలూ అవీ యిలాంటివాటికీ మీరెలాగా సరిపెట్టుకోలేరు... ఇక ఈ స్కూలన్నారా? దీని జాతకం బాగులేదు. లేకపోతే ఎక్కడిదో ఆ ఆవు యిక్కడికొచ్చి మీ చేతుల్లో చావడమేమిటి? రేపిపాటికి యిదెలాగా భూమిట్టం అయిపోతుంది. దీన్ని బ్రహ్మ దేవుడు ఆపలేడు. కానియ్యండి.... ఏం చేస్తాం?'

ఫాదరీ ఉద్రేకంతో బల్లమీద గుర్తేడు.

'వో.... నో..... నా కంఠంలో ప్రాణముండగా యీ బిల్డింగ్ కూలదొయ్యనివ్వను. ఇది నాశనం కాకుండా చివరి వరకూ చూస్తాను నేను. ఎటినీకాస్ట్' అలా బల్ల గుద్దడంలో అతని పండు జాత్రలోంచి కొబ్బరి పువ్వు ఒకటి పైకి వచ్చి బల్లమీద పడింది. తను నాటి పోషించిన కొబ్బరి చెట్టు కింద నుంచి వెదుతూంటే కృతజ్ఞతతో తన మీద వర్షించిన ప్రేమపుష్పం అది. ఆ పిల్లలు ఈ పువ్వులు.... ఈ పిట్టలు... తను పెంచి పోషించిన ఇంత మధురమైన అందమైన బాధ్యత నుంచి తప్పించుకుని పారిపోయే బీరువా తను? పిల్లలు అందరూ రాళ్లేనా? కాదు..... అందులో రత్నాలు వున్నాయి. అన్నీ మట్టిబెడ్డలేనా? కాదు. కాదు. ఇందులో మాణిక్యాలు దొరుకుతాయి. వెతికి పట్టుకోడంలో ఉంది. ప్రేమించి దిద్దడంలో ఉంది. పువ్వులతో సరిపెడితే ఎలా? చెట్ల నుంచి గుత్తులు గుత్తులు కొబ్బరి కాయలు వేళ్ళాడాలి. పిల్లలతో పిల్లలదైపోయి వాళ్ళతో ఎస్కర్వనీకీ వెళ్ళాలి. ఆ కొబ్బరి బొండాలు చల్లని నీరు అందరూ అందుకోవాలి. మతానికి దూరమైనదీ, మనిషికి, మనిషికి దగ్గర చేసేదీ,

అదేదో పిల్లలకైనా చెప్పగలగాలి. చెప్పగలగాలి ఏమిటి, చెప్పి తీరాలి.

ఫాదర్ గేబ్రియల్ నిశ్చయానికి వచ్చాడు. సేన్ తెరిచాడు. గబగబా చెక్ బుక్ తీశాడు. శర్మ పేర అయిదు వేలకి చెక్ రాశాడు మళ్ళీ ఏమనుకున్నాడో రాసిన కాగితం చింపేశాడు. పర్చు తీసి అతని చేతిలో పెట్టేడు.

‘చూడండి మిస్టర్ శర్మా... నే చెప్పేది జాగ్రత్తగా వినండి. వీలైనంత తొందరగా ఆ ఆవు శరీరాన్ని యిక్కణ్ణుంచి తరలించి వెయ్యండి. ఎవర్ని కబురంపిస్తారో ఏం చేసుకుంటారో అంతా ఈ పన్నెండు లోగానే, అతి రహస్యంగా జరిగిపోవాలి. ఆ ఖర్చుల నిమిత్తమే ఈ డబ్బు యిచ్చాను రేపాద్దున్న సరిగా పదకొండుకున్నరకి మీరు మా బంగళాకి రండి. ముందు చెక్కిద్దామనుకున్నాను గాని మీ పేర నేను చెక్కినవడం ఎందుకు జరిగిందని తర్వాత ఏదేనా గొడవ రావచ్చు అది మీకూ నాకూ కూడా మంచిదికాదు ఎందుకొచ్చిన గొడవ ఇప్పటికీ జరిగింది చాలు, మనీ విత్ డ్రా చేసి రెడీగా ఉంచుతాను ఎంత అయిదే వేలు చాలుగదూ? మీ బావమరిదీ, ఆ స్టూడెంటు లీడరూ, దర్మసందేహంగాడూ, మీరూ ఇంకెవరయినా సరే ఎవరికేం పంచుతారో ఏమో అంతా మీదే పూచీ.... ఇది మళ్ళీ ఎక్కడా పొక్కుకూడదు, నింటున్నారా?

‘చిత్తం..... చిత్తం.....’

‘నా దృష్టిలో అందరికంటే ఎక్కువ నష్టపోయినవాడు మీ బావమరిదీ, అందరి కన్న పాపం అతని కెక్కువ ముట్టచెప్పండి. పిల్లలవాడు. ఈ స్కూలు భవిష్యత్తు నా వ్యక్తిగత శ్రేయస్సు అంతా మిమ్మల్ని నమ్మి మీ చేతులలో పెడుతున్నాను. సరేనా?’

‘ఎంత మాట - ఎంతమాట..... ఏదైనా హెచ్చుతగ్గులు వస్తే ఆ గోపాలకిష్టుడు నాపేక తీసెయ్యడా?’

గేబ్రియల్ వెళ్ళిపోయాడు.

షణ్ముఖశర్మ ఆసహ్యంగా అటువైపు చూశాడు.....ఆలోచించసాగేడు.

‘ఎవడ్రా నువ్వు? ఎక్కణ్ణుంచో వచ్చి మా మీద ఆదిపత్యం చెలాయిస్తావా? నీ ఏడుపేదో నీ దేశంలో ఏడవక, మత ప్రచారం మిషన్ మాదేశం వచ్చిందే చాలక, యీ పుణ్యభూమిని యింకా కలుషితం చేస్తావా? మా ప్రతి రక్తబిందువూ మిమ్మల్ని ద్వేషిస్తూ ఉంటుందనీ సమయం దొరికితే చావుదెబ్బ కొట్టందేవదలిపెట్టదనీ ఆ మాత్రం తెలీదా మీకు! నన్ను ఎప్పుడు కబురంపించావో అప్పుడే నీ రోజు మూడింది. నీ స్కూలు తగలడింది. ఇంకా నీ అదృష్టం బాగుంది. అయిదేవేలూ రాసిన చెక్కి ఏకారణంచేతో వెనక్కి తీశావు. లేకపోతే ఈ ఊరు ఊరంతా యీ ఆవరణలో నిండిపోయేటట్లు యీ పాటికి ఏర్పాట్లు చేసి ఉండనా! ఇప్పుడయినా మించి పోయింది ఏముంది! ఎన్నాళ్ళనుంచి ఎదురు చూస్తున్నావో, పగబట్టి సొంచి ఉండి, చేజేతులా గోహత్యకు పూనుకున్నావు లేకపోతే ఒక్కదెబ్బతో గోవుచావడం ఎక్కడేనా విన్నామా? నీ గోరోజనం యిహాన్ని యిహాన్నే వెళ్ళగక్కించకపోతే యింకెందుకు? ధర్మ సందేహం! ఏమోయ్..... ఎక్కడయ్యా నువ్వు’

‘వస్తున్నా బాబుగారూ, ఏం మేష్టరూ పిలిచారా?’

‘అవునయ్యా.... చూడు. కరీంపేటకి వెళ్ళి జమాజట్టి లాంటి నలుగుర్ని కేకేసుకురా... దీన్ని యిక్కణ్ణుంచి తర్లించి వెయ్యాలి..... తాళ్ళూ అన్ని వాళ్ళనే తెచ్చుకోమని చెప్పి. చూడు పాపం ఎలా

ఉందో యిది రెండేండ్లయి వట్టిపోయి.... తిండిలేక చిక్కిపోయి...బతికున్నప్పుడయినా చచ్చినట్టు కనిపించేరకం ఎలా చచ్చిపోయిందో ఏమిటో వాళ్ళతో నువ్వేం అనకు.... అన్నీ నేను చూసుకుంటాను. అన్నీ సరిగ్గా చేసుకురా.... ఇదిగో రెండొందలు. వాళ్ళకేం యిస్తావో నువ్వేం తీసుకుంటావో రెండోకంటివాడికి తెలీకూడదు. జాగ్రత్త....'

ధర్మసందేహం పచ్చనోట్లు కళ్ళకద్దుకుని రొంటిన దోపుకుని పరిగెత్తేడు. గేటు వేసేసి షణ్ముఖశర్మ లోపలికొచ్చాడు ఆలోచిస్తూ: 'నేను తింటాను, ఒకడికి పెడతాను. అందరికీ ఇంత కరుణ రసార్ద్ర దృష్టి ఉంటే లోకం ఎప్పుడో బాగుపడిపోను. వీడికో పదో వరకో ఇచ్చి మిగిలింది కాజేస్తే నాకు అడ్డెవరు? అయినా నా అయిదు వేలా నాకు ముడుతోంది గదా! హోమ గుండం అనేది కల్పిత పాత్ర అని ఎవరికైనా తెలుస్తుంది. మా బావమరిది అనేవాడు లేనేలేడనీ జగపతి శాస్త్రులు నా అపూర్వస్పృష్టి అనీ ఎవరు పోల్చగలరు? వెర్రి గోబ్రియల్! మన తూర్పు బుర్రల ముందు వాళ్ళవనగా ఎంత! ఎవరికి తెలిసి చచ్చింది! అది ఎవరిదనే చచ్చు ప్రశ్న దేనికి? అది మాజాతికే జీవగర్భ. దాన్ని చేతికర్రతో మోది చంపితే భరించడానికి మేమేనా అంత గాజులు తొడిగించుకున్నది! ఇంతకీ దీన్నిక్కణ్ణుంచి తొలగించేస్తే రేపొద్దున్న దీన్ని వీడుచంపేడని నలుగుర్నీ నమ్మించడం ఎలాగ?

షణ్ముఖశర్మ పచారు చేస్తూ ఆలోచించసాగేడు. అట్టే సేపు గడవకుండానే అతని మొహంలో ఒక వికృత దరహాసరేఖ వచ్చిపడింది. వాహకులచేత దీని శవాన్ని పశువుల ఆస్పత్రికి చేర్చిస్తేసరి. అక్కడి వెటర్నరీ డాక్టరు ఎవరు, అపరిమితకుటుంబంగారు. తన కోవలోకి చెందని వాడేం కాదు, వాడిచేత పోస్టుమార్డమ్ చేయించవచ్చు. కావలిస్తే నిజమే చెప్పి చావనీ, ఏం చేస్తాం! గోవు ప్రాణం ఎందుకుపోయిందో కొట్టిన దెబ్బకదా దాఖలా! ముందు ఆ అయిదువేల రొక్కం చేతిలో పడ్డక ఎంత కథయినా నడుపుకుని రావచ్చు.

కోడిగా వెన్నెల వచ్చింది. షణ్ముఖ శర్మ తలెత్తి బిల్డింగ్ వైపు చూశాడు. 'ఏమాత్రం వెలుగుతావో ఇప్పుడే వెలిగయ్యేవే భవనమా' పాపం రేపీపాటికి నీ నామరూపాలు ఉండవుగదా! మా యజమాని మతప్రచారకులుంగారు పాపం ఆసుపత్రిలో మూలుగుతూనే ఉంటాడో కుంభీపాక నరకంలో కూరముక్కలా పెనంలో వేగుతూ ఉంటాడో...'

శర్మ ఆవు శరీరం దగ్గరకొచ్చేడు. అతనికి నవ్వుచ్చింది. చచ్చిన గోశరీరం ఖరీదు అయిదువేల రూపాయలు! ఈ సారైనా మెరక వీధి మెరుపులకి ఎగబడకుండా సొమ్ము జాగ్రత్తపెట్టి పెద్దపిల్లకి పెళ్ళి చెయ్యాలి.

పాపం వెనకకాళ్ళ రెండిటిమధ్యా చావు దెబ్బ తగిలినట్టుంది. కనాయివాడు ఎంత వనిచేశాడు. శర్మకి ఎప్పుడో చిన్నప్పుడు చూసిన సినిమాలో పాటలో ఓ చరణం జ్ఞాపకం వచ్చింది. అనుకోకుండా పైకి పాడసాగేడు. 'గోమాతా నిను కొలచిన వారికి, కొరత తీరునట, కాదా?'

వాళ్ళు వస్తున్నట్టున్నారు. అడుగుల చప్పుడు దగ్గరవుతోంది. ఫాదరీ చేతికర్ర దెబ్బతగిలి ఆవు చచ్చిపోయిందనే పంగతి వాళ్ళకి తెలియనివ్వడం ప్రమాదకరం. ముందే అంతా గోల అయిపోతే తన చేతిలో పడవలసిన రూపాయలు పడవు. కేవలం వృద్ధాప్యం వల్ల చచ్చిపోయిందని వాళ్ళని నమ్మించాలి. దెబ్బ కనపడకుండా, తోక దగ్గర అడ్డుగా, కూచున్నంత వని చేశాడు షణ్ముఖం. అసలే కముకు దెబ్బ తిని, సొమ్మనీల్లి చచ్చినట్టు పడి ఉందేమో. దెబ్బతిన్న ఆయువు పట్టుమీద

కూచోగానే వెర్రినొప్పి కలిగింది ఆవుకి భరించలేని బాధతో పిచ్చి బలం వచ్చేసింది దానికి. శక్తి అంతా కూడగట్టుకుని ఒక్కసారి లేచి ఒళ్ళు తెలియని బలంతో తన్ని, గెంతువేసింది.

ధర్మ సందేహం, యమకింకరుల్లాంటి నలుగుర్ని తీసుకుని. అక్కడికి వచ్చేసరికి ఆవు స్థానంలో శర్మ ఒళ్ళు హూనమై, కొసప్రాణంతో మూలుగుతూ కనిపించాడు. ఆవు కష్టపడి కాంపౌండ్ గోడ గెంతి, ఆవలపైపు చేరుకుని అయిదు నిమషాలు దాటింది!

(జ్యోతి దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక 1970)

వెన్నెల్లో విహరించు

వేనూ మా అక్కయ్య రేవతి పుట్టింది ఒక కడుపునే అయినా విడివిడిగా పెరిగాం. మా అక్కయ్య పెళ్ళినాటికి నాకు బాగా చిన్నతనం. అప్పట్లో మాకు బాగా ఆస్తి ఉండేదిట. ఇంట్లో మొదటి పెళ్ళి కదా అని ఒళ్ళూ పై తెలీకుండా ఖర్చుపెట్టేశాడుట నాన్న. ఆ అయిదు రోజుల పెళ్ళి ఆఖరు రోజున మాకు వ్యతిరేకంగా కోర్టు తీర్పు అయి మా ఆస్తి అంతా అన్యాయంతో ఆయినట్లు తెలిసిందిట! ఆ దెబ్బతో మంచం చేరిన మా నాన్న మరీ లేవలేదుట. మా పెద్దమ్మ మొగుడికి ఎంతో కష్టంతో నన్ను దత్తత యిచ్చి మరీ కన్ను మూశాడట.

పట్నంలోని మేడింటికి మా పెద నాన్నా వాళ్ళతో మకాం మార్చేయడంతో మా మధ్య దూరం బాగా పెరిగింది. మా ఇద్దరి మధ్యా ఉన్న ఇరవై ఏళ్ల వయసు తేడా సరేసరి అయితే మా అక్కయ్యకి నాకూ మధ్య నున్న అసలైన అగాధమేమిటో నా పెళ్ళినాడు గాని అవగాహన కాలేదు.

మా అక్కయ్య కూతురు అనూరాధనే నేను పెళ్ళి చేసుకున్నది.

చెప్పకేం ఆ పిల్లని చేసుకోడం మా పెద్దమ్మ కాట్టే యిష్టం లేదు. 'ఆ రేవతిని అన్నీ పాత

పద్మతులు. ఇక్కాకుల కాలం నాటి ఆచారాలు. ఆ ఇంటి పిల్లని తెచ్చుకుంటే మనం సరిగా సర్దుకుపోలేమేమోనని నా భయం' అని మొదట్లోనే స్పష్టీకరించింది. ఇంకా మే ఇలా పడ్డూగా పేకా వేస్తూ ఉండగానే ఓనాడు అక్కని తీసుకుని మా బావ మా యింటికి వచ్చేశాడు.

ఆ అమ్మాయి చక్కదనం ముందు మా అనుమానాలన్నీ చెల్లా చెదరు అయిపోయాయి. మా పెద్దమ్మ కూడా మరేం అడ్డు చెప్పలేదు.

'ఇలా అనూని ఇక్కడికి తెచ్చినట్టు మా రేవతికి తెలిసిందో ఇంటికి నిప్పెట్టేస్తుంది. దానివన్నీ రూల్సు, ఆధునికి బావాల్ని అర్థం చేసుకునే తాహతు అది సంపాదించలేదు. మీకు మా అనూనచ్చినందుకు సంతోషం. మరోసారి పెళ్ళి చూపులంటూ మా యింట్లో యధావిధిగా ఏర్పాటు చేసి మీకు తెలియజేస్తాను. అప్పుడే వచ్చి చూసుకున్నట్టు మా యింట్లో చెబుతారాగా!'

ఇవంతలి గది లోంచి ఇలాంటివి వినసడుతున్నా నా చూపులు మాత్రం పక్క గదిలోని గోడల్ని చీల్చుకుని అక్కడ నిలబడిన అనూరాధ బట్టలు చీల్చుకుని ఎక్కడెక్కడో స్పృశిస్తున్నాయ్!

పెళ్ళినాటి పేవి అంతా మగపెళ్ళివారిదే అని చెప్పుకుంటారు. మా విషయంలో మాత్రం జరిగింది దానికి పూర్తిగా వ్యతిరేకం. ఆ రెండ్రోజులూ ఎక్కడ చూసినా మా అక్కయ్య గొంతుక ఆ పెళ్ళి పందిట్లో మార్మోగి పోయేది. మా వాళ్ళు ఎక్కడికక్కడ సరిపెట్టుకుని సర్దుకు రాబట్టిగాని మరొకరైతే అక్కడికక్కడే తెగతెంపులు చేసుకుని వచ్చేసి ఉండురు.

మాట వరసకి ఇప్పటి పెళ్ళిళ్ళలో డ్రింక్ పార్టీ అనేది వీడియో తీయడం అంత సర్వ సహజం. నలుగురూ ఆమోదించి ఆచరణలో పెడుతున్నంత కాలం దాని మంచి చెడ్డల విమర్శ అప్రస్తుతం. అయినా మా నారాయణ బావ అక్కయ్యకి జడిసి ఆవిడకి తెలికుండా పార్టీ ఏర్పాటు చేశాడు. పెద్ద పెద్ద ఫంక్షన్సులో ఇలాంటివి దాగుతాయి గనకనా! 'ఇలాంటి దగుల్పాటితాగుముచ్చ సంబంధం అనుకోలేదు' అంటూ ఆవిడ ఎగరగొట్టిన దుమ్ము మా వాళ్ళ కళ్ళల్లో పడి మందు మీద ఉన్నారేమో చిందులు తొక్కేశారు. వాళ్ళ కాళ్ళ వేళ్ళ పడేసరికి మా నారాయణ బావ నవ నాళ్ళు క్రుంగిపోయి ఉండాలి.

ఏమైనా సొంత అక్కయ్యలో ఇంతగా విజృంభిస్తున్న స్టూపిడిటీకి తట్టుకోలేక నా మనసు విలవిల్లాడింది. పిల్లకి తల్లిగాలి సోకకుండా మా బావ అంత చిన్నతనం నుంచీ అనూని పై ఊళ్ళో హాస్టల్లో పెట్టి ఎందుకు చదివించాడో అర్థమయింది. అయితే వగలంతా నన్ను అల్లరి పెట్టిన ఆలోచనలన్నీ ఏ రాత్రికి ఆ రాత్రి పడక గది గడప దగ్గరే ఆవిరి అయిపోయేవి.

అలా మిడిసి పడుతూ ఎగిరెగిరి సాగిపోతూ ఆరంభమయిన మా సంసార జీవనం, కాస్త కుదురుగా కొన్నాళ్ళు నడిచి ఈ అయిదేళ్ల తర్వాత ఈ మధ్య అతి నెమ్మదిగా దొర్లే స్థితికి చేరుకుంది. నాలుగేళ్ల శశికాంత్ ఏడాది తారా మా ఇంట్లో ఉదయించిన మాట నిజమేగాని సాగసులు కాదని లోసుగులు ఎత్తి చూపే స్థితికి దిగజారిపోయాక, ఇక కాపురాల్లో కాంతులు ఎలా కనిపిస్తాయ్?

లోపాలు కనపడక పోవాలే గాని అణువంతటివి అంతరిక్షం సైజుకి ఎదిగిపోడం అదెంత సేపు! మాట వరసకి ఆడదాని కళ్ళల్లో దుమ్ముకొడితే మగాడి తప్పేమిగాని తన మటుకు తన వేరే దమ్ముకొట్టుకుంటే అదో బ్రహ్మపాత్యా పాతకమా! అప్పటికి ఫామిలీ లేడీసు ఇలాంటివి ఆమోదించరని మనసు ఎలాగో ఉగ్రబట్టుకుని, పెళ్ళికి ముందే నా బ్రెయిన్ కి పెయిన్ హామ్ లాంటి ఆ చెయిన్

స్మృతికింగుని ఎలాగో అపు చేసుకున్నాను. నా పాంటుకి లోపలి వైపు సీక్రెట్ పాకెట్ లో ఉండే సిగరెట్ పెట్టి ఎప్పుడూ గుర్తు చేస్తూనే ఉంటుంది. అయినా ఇన్నాళ్ళూ నిగ్రహించుకువచ్చానా లేదా?

కొత్తగా వచ్చిన కుర్ర స్టైన్ తో ఆ రోజు కబుర్లలో కాలం దొర్లిపోయి ఇంటికొచ్చాకగాని గుర్తు రాలేదు, అనూని ఆ వేళ సినిమాకి తీసికెళతానని మాట ఇచ్చానని. పెల్లల్ని తీసుకుని అప్పుడే ఆవిడ రిక్షా ఎక్కి పావుగంట దాటిందంటూ పక్కంటి వాళ్లు తాళాలు ఇచ్చారు.

గిట్టిగా ఫీలయినప్పుడు బుర్ర పల్లీలు కొట్టకుండా చురుకుదనం కలిగించే పనిముట్టు సిగరెట్టు. అలా ఊదేస్తూ ఊహలోకాల్లో ఈ దేస్తూ ఎంత సేపు గడిపానో నాకే తెలీదు. అనూ గావుకేకల్లో ఈ లోకంలోకి వచ్చి చూట్టు పరికించాను. టిక్కెట్లు దొరక్క పిల్లల్లో ఏ సందున ఇంట్లో దూరిందో మరి, నలుగుర్ని కేకనుకు వచ్చి మరి మీటింగు పెట్టినట్టుంది.

‘చూశారా! చూశారా! ముగ్గులు పెట్టిన తులశమ్మ ముంగిట్లో శుక్రవారం పూటా కాండ్రించి ఉమ్ములూ, కాల్చి పారేసిన సిగరెట్టు పీకలూ! పవిత్రమైన మునీశ్వరుల యాగవాటికల్ని రక్తమాంసాలు పోసి రాక్షసులు ధ్వంసం చేశారంటారు చూశారా, ఇదిగో ఇలాగ .....,

నలుగురి మధ్య తల తీసినట్టు చేసి సారేస్తే మాటాడక ఊరుకుంటే నా మగతనం ఏం కాను! తిప్పి కొట్టే అవకాశం అతి త్వరలోనే చేజిక్కింది.

అనూరాధకి ఎడంచేతి చూపుడు వేలూ, మధ్య వేలూ జోడించి నోట్స్ పెట్టుకుని పీల్చే అలవాటు పెద్దయ్యేదాకా ఉందని నిన్నాను. పెళ్లయ్యాక కూడా అప్పుడప్పుడా అతీంద్రియావస్థలో మునిగి తేలుతూ ఉంటుందని అనుభవ పూర్వకంగా తెలుసుకున్నాను. ఏదో పైలు మరచిపోయి నేనోనాడు ఇంటి కొచ్చేసరికి ఇదీ దృశ్యం! వెంటనే కెమెరా క్లిక్ మనిపించే దాకా ఉండలేకపోయాను. ఆ ఫోటో నాలుగు కాఫీలూ ‘ నిర్మల గంగ నిజస్వరూపం’ అనే కేప్షన్ తో సహా ఆ చుట్టు పల్ల నలుగురికీ అందజేస్తేగాని నా పగ చల్లారింది కాదు, ఏం చెయ్యమన్నారూ!

అవును! ఏం చెయ్యమన్నారు.... విడివిడిగా మే చెడ్డవాళ్లం, కాదు కలివిడిగానే మాలో ఏ కలహం పుట్టినా ఒకప్పుడు ఏకాంతంగా ఉన్నప్పుడే ఎత్తిపోతలు ఈ మధ్య పక్కని గుంట జంట ఉన్నా పరుషాలు ఆపలేని పొరుషాలకు పాల్పడుతున్నాం. మరి ఇటీవల కాలంలో ఏ రైల్వే స్టాట్ ఫాం మీదయినా సరే జాత్తు జాత్తు పట్టుకోడానికి మేమిప్పుడు సిద్ధం. పోనీ యీ మాత్రపు స్వారస్యంతోనైనా మా సంసారం సాగిచావకూడదా? ఏదో సుఖపడి అహెరిస్తున్నట్టు మా అత్తగారు దిగబడింది. అదే, మా అక్కయ్య రేపటి!

ఉన్న ఒక్క కూతురి దగ్గరికి నిలుచున్న పాళంగా దిగిపోదానిక అవిడకీ అభ్యంతరం ఏం లేదుగాని, ఆ కూడా వచ్చిన సామాను చూస్తే నాకు కళ్లు తిరిగేయి. ఇలా దిగిపోయిందేమిటా అనిపించింది. రెణ్ణెల్ల కిందటిగా బాప రిటైరయిందీ, ఏకంగా యిక్కడికి వచ్చేస్తారనే అనుకున్నాం. అక్కడ మీ యిల్లు అమ్మకం పెట్టేరా? అన్నీ అయి పోయాక ఏకంగా ఇద్దరూ లారీతో వచ్చేస్తే బావుణ్ణ కదా! నువ్వు వచ్చేస్తే ఈ వయసులో ఆ ఒంటరి మనిషికి ఇబ్బందేమో! అనే నా మాట యింకా నోట దాటనేలేదు, అక్కయ్య చుర చుర చూసింది. ‘ఏ వయసులో అయినా మీ బాప ఇబ్బందికీ, వేనింటి పట్టున ఉండడానికీ ఎటువంటి సంబంధమూ లేదులే, నువ్వుట్టే కంగారు పడవక్కర్లేదు!’ అంటూ ఓ వివస్తునవు నవ్వి విసురుగా లోపలికి వెళ్లిపోయింది. ఈవిడ కూతురు

మాట మామూలుగా ఉండదు, ఏదో అరచినట్టు ఉంటుంది! ఇక ఆ తల్లిగారి పలుకు కిటుకు ఇప్పటికీ నాకు తెలిసింది. ఎక్కడో చరిచినట్టు ఉంటుంది. ఎవరో కరిచినట్టు ఉంటుంది.

చూడ్డానికయితే ఆ కూతురి తల్లిలా ఉండదు, అక్కలా ఉంటుంది. శరీర సౌష్ఠ్యం మాట అలా ఉంచి మరి ఏ వేళప్పుడు ఏ సందున ఇంత హాయిరైస్తూనే ఉన్నదో ఒక్క తల వెంట్రుక పండ నివ్వదు. ఈ వయసులో రోజుకి ఎన్ని సెట్లు మారుస్తుందో కట్టుకున్న బట్టనలగనివ్వదు. ఇంతటి నీటిన్ చూసి ఇదంతా మోడ్రన్ అవుట్ లుకే అనుకుంటే ఇంతకన్న తప్పు అంచనా ఉండదు!

ఈ ఆడవాళ్ళిద్దరూ ఎకరికివారే ఒక్క చూపుడు వేలు మీద ఈ భూచక్రాన్నంతా తిప్పగల సమర్థులమనే సంపూర్ణ విశ్వాసంతో ఉన్నవారు! ఇక వీరిద్దరూ ఒక చోట చేరితే నాలాంటి మామూలు శాస్త్రీలు ఆ శక్తిద్యయానికి ఆసుతారా! ఆ ధాటికి ఘాటుకి తట్టుకోలేక నెల్లాళ్లు దాటకుండానే మా బావదగ్గరికి పరిగెత్తారు. అదొక్కటే కాదు. నారాయణ బావ ఎవరినో చేరదీసి పబ్లిక్ గాపరం వెలిగిస్తున్నాడనే స్కాండల్ అక్కయ్య నోటనే కాదు, ఎందరో చెప్పగా విన్నాను. 'ఈ వయసులో ఇదేం పోగాలం!' అని నిలదీసి అధికారం ఇంకా నాకుంది గనక హడావిడిగా బస్సెక్కేశాను. తీరా ఆ ఒక్క రోజు వాళ్లతో గడిపాక నా మతి పోయినట్టయింది.

* నారాయణ బావ కొత్తగా పెట్టిన ఎంసెట్ కోచింగ్ సెంటరుకి పార్శ్వమ్మ ప్రిన్స్ పాలట. భర్తా పిల్లలూ యాక్సిడెంటులో పోతే పుట్టిల్లయిన ఆ ఊరు చేరిందట. ఏడాదయ్యాక కాస్త తేరుకుని బావ ఆధ్వర్యంలో మిగిలిపోయిన ఎమ్మె పేపర్లు కట్టి, కిందబోడే డిగ్రీ తెచ్చుకుందిట.

లోకంలోని చిత్రాలన్నిటిలోకి చిత్రమైంది ఏమిటంటే అప్పటి వాళ్ళిద్దరి అనుబంధమూ అనిపించింది నాకా క్షణాన ఒకే కడుపున పుట్టిన అక్కయ్య యింట్లో అడుగు పెట్టినప్పుడు ఎంతో బెరుకుగా దిగులుగా ఎప్పుడు పోదామా అన్నట్టు ఉండేది నా ప్రాణానికి. ఎంత తెలిసిన వాడినయినా అతిధిని కదా, ఆ ఒక్కరోజైనా కొంప నిశ్శబ్దంగా ఉంచడానికి మా బావ నోచుకుని ఉండద్దా! మామూలు కంటి పై స్థాయిలోనే కొంప ఎగిరిపోయేది.

సీరియస్ టైపు తగవులన్నిటికీ కారణాలు సీరియస్ గా ఉండాలని లేదు, సీల్ గా ఉంటాయి కూడా.

బూరెల మూకుడు కాస్త పై వైపు మసి ఉండిపోయిందనీ, దాంతో ఆనాటి మడి అమూలాగ్రం తగలడినట్టేనీ, తద్వారా తలపెట్టిన సమస్త పూజావిధానమూ సర్వనాశనమై మన్వంతరాలన్నీ మంట కలసిపోయినట్టేననీ పని మనిషి అప్పలమ్మ మీద అక్కయ్య రేవతి గావు కేకలు.

ఆ కేకల ధాటికి జడిసి అప్పుడే నిద్రకి ఉపక్రమిస్తున్న అతిధి తమ్ముడు హడలిపోయి మంచం మీంచి కింద పడినా అవిడ ఊరుకోదు. అవమాన భారంతో గుండె దెబ్బతిని యింటాయనకి పల్లు అందకపోయినా అవిడ లక్ష్యపెట్టదు. కంటికి కనిపించే తమ్ముడూ కట్టుకున్న మొగుడూ, ఇలాంటి శాస్త్రీలు అవిడ దృష్టిలో ఎలా పోయినా బాధ లేదు. ఎక్కడ ఏ మాత్రం దోషలేశమయినా అంటకుండా పరమ పవిత్ర స్థాయిలో నోములూ వ్రతాలూ, పూజలూ పుణ్యాచారాలూ నిర్వహించబడి గోత్రాలు ఆచంద్రార్కమూ గౌరవించబడాలి. ఋషులు శాంతించాలి, దైవాలు దీవించాలి, మనుషులు ఎలా తగలడితేనేం!

ఇంతకీ ఎవరి ఆరగింపుకి ఏ ప్రసాదం చేయించాలని చూసినా ఆ పని జరిగేది ఆ మూకుడు లోపలి వైపున గాని అవతలి వైపున కాదు. ఇటువైపు పరిశుభ్రంగా తళతళలాడుతున్నంత కాలం అటు వైపు నుంచి వచ్చి అంటుకుని కులభ్రంశం చేసే కల్మషం ఏమిటో రీజనింగుకి మాత్రం అందదు!

తల్లి చేసిన ఈ మూకుడు తోముడు ఆర్పాటం గుర్తుకు తెచ్చుకున్నప్పుడల్లా మొదట్లో వాళ్లమ్మాయి చేసిన 'ఒకే నూతిలో రెండు రకాల నీళ్ల ఉదంతం' కూడా నన్ను వెంబడిస్తూ ఉంటుంది.

మేం మొట్టమొదట్లో కాపురం ఉన్న యింటి పెరట్లో ఓ నుయ్యి ఉండేది. సిమెంటు చప్టా, మంచి గిలకా కూడా ఉండేవి. బాల్చీ తాడూ మాత్రం మావి. దాసీ మనిషి రాగానే బాల్చీ తాడూ ఇచ్చేది మా అనూరాధ. నీళ్లు తోడి, అంటు తోమి, వాడుక నీళ్లు బాల్చీలలో నింపి దాసీ మనిషి దూరంగా వెళ్లిపోయేది. కాస్సేపటికి అనూ వచ్చేది. అంతకు ముందు రోజు ఉంచుకున్న నీళ్లతో చప్టా కడుక్కునేది. బాల్చీ సబ్బు గుండతో తోముకుని తాడు మీద పసుపు నీళ్లు జల్లుకునేది. నీళ్లకి కులం లేదని అనుకునేరు ఒకే నూతిలోంచి అవుతే బాగాక దాసిని తోడినవి వాడకానికి, వాటి పేరు కాపనీళ్లు! అమ్మగారు తోడినవి తాగడానికి, వాటి పేరు బ్రహ్మణ నీళ్లు!

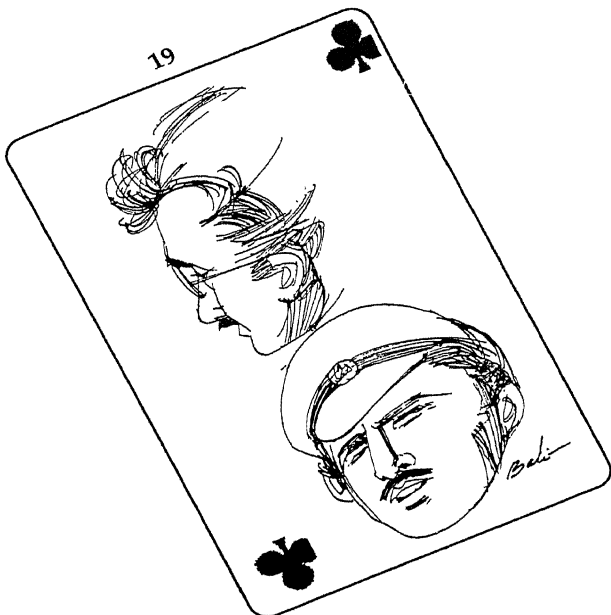
నా మనసు వర్తమానానికి మళ్లిస్తూ పార్వతిని పరిచయం చేస్తూ బావ 'ఇదుగో ప్రిన్సిపాలు అయిన నాటి నుంచి యీవిడే నా బ్రెడ్ విన్నర్' అంటూ నాకే నినపడేలా 'మరి ఈ మధ్య బెడ్ విన్నర్ కూడా' అని పూర్తి చేశాడు. ఆ ఆఖరి వాక్యం నా గుండెల్లో అలా దిగబడిపోయింది. ప్రయారిటీస్ ఏమిటో తెలుసుకోకుండా ప్రగతి అంటే అర్థం చేసుకోకుండా మూడత్వం తోనే ముక్తి అనుకునే మా అక్కయ్య కాపరంలో మా బావ మొహం ఒక్కసారంటే ఒక్కసారైనా ఇంతగా వెలిగిపోలేదు.!

పించెను పుచ్చుకున్నాకైనా పించెం విప్పి ఆడింది ఆ మనసు, అదెంత కాదు! అలా దోహదం చేసిన ఆ మనిషిదెంత గొప్ప మనసు!

నారాయణ బావ జీవితంలోని చివరి మలుపు నాకు చెప్పకుండానే గొప్ప సందేశం అందజేసింది. ఏ పాతికేళ్లు మా అక్కయ్యతో ఏంపడ్డాడో మహానుభావుడు, పద్మశ్రీ యివ్వచ్చు. అయిదేళ్ళకే నాదారి నాకు చూపించిన వాళ్లమ్మాయి బృహత్పతికి జోహార్లు. ఇద్దరూ ఓ చోట చేరారు గనక ఒకరు జీవాత్మ మరొకరు పరమాత్మా అనుకుని కలిసిపోయి కాలక్షేపం చెయ్యగల చరితార్థులు. ఉప్పు, పులుసూ తిని సారమూ స్పందనా ఆశించే నాలాంటి జీవికి మరో దారి తప్పదు. రుక్మిణిని లేవదీసుకు పోయిన శ్రీ కృష్ణుడే సుభద్రని ఏ వేషం వేసి ఎలా లొంగదీసుకొనాలో అర్థమైతే లాంటి నరులకు సూచించగలడు. ఏమైనా ఇక ఆలశ్యం చేసి నేను సాధించకునేది ఏమీ లేదు. మన యింట్లోకి వెన్నెల రాదు. మనమే వీధిలోకి పరిగెత్తి వెన్నెలలో విహరించడం నేర్చుకోవాలి.

(జ్యోతి మనవత్రిక, ఉగాది '88)

ఇలా అయితే దేశం బాగుపడ్డట్టే!

'దేశమొక్కటే, మన దేశమొక్కటే!' అని రేడియోలోంచి వస్తున్న దేశభక్తి గీతం విని తుళ్ళిపడ్డాడు జోగారావు. 'నేనేం తప్పుగా వినలేదు కదా' అని మరోసారి మరింత శ్రద్ధగా చెవులు నులుపుకున్నాడు. 'దేశ మొక్కటే, మన దేశ మొక్కటే! అదే సల్లవి. మళ్ళీ మళ్ళీ.... ఆహా, పెడదారి పట్టిన శ్రోతల్నీ ఆకాశవాణి వారు ఎంతో శ్రద్ధతీసుకుని ఎంత బాగా మంచిదారి వైపు మళ్ళిస్తున్నారూ! ఈ రెండు బేండ్ల ట్రాన్సిస్టరుకి లైసెన్సు కూడా రద్దు చేశారే, ఇక ఎలా ఈ ఋణం తీర్చుకోవడం!' అని కావాలనే, పక్కనున్న పెళ్ళానికి వినపడాలనే తనలో తను జనాంతికంగా గొణుక్కున్నాడు. రాధ మళ్ళీ అడక్కుండానో 'ఇన్నాళ్ళూ మనది రెండు, మూడు దేశాల కలయిక కాబోలు అనే భ్రమలో కొట్టుమిట్టాడుతున్నాను. ఎన్నాళ్ళకి తెలిసింది....' అని రేడియో గొంతు బాగా తగ్గింది, 'దేశమొక్కటే, మన దేశమొక్కటే!' అని దాన్ని అనుకరిస్తూ పాడిన మొగుణ్ణి చూసి ముచ్చటగా నవ్వింది రాధ. నవ్వుతూ అంది ఊకలోంచైనా జోకు లాగగలరు. మిమ్మల్ని అత్తగారు 'జోగులూ' అని పిలవకుండా 'జోకులూ!' అని ఇప్పటికైనా పిలవడం న్యాయం. 'జోగారావు రాధ మాట

వినిపించుకున్నట్టే లేదు. తన మటుకు తను కొన సాగించాడు.

‘మనసు వేదన చెందితే ఏదో వెర్రి జోకు వేసి తృప్తిపడక ఏం చెయ్యమన్నావు! చిన్న పిల్లల్ని నిద్రపుచ్చడానికి జోలపాటలు పాడుతారు. వెర్రి ప్రజ ఎక్కడ తెలివి తెచ్చుకుని మేలుకుంటారో అని ప్రభుత్వం తన ప్రచార సాధనాలన్నింటి ద్వారా ప్రజల్ని నిద్ర పుచ్చే జోలపాటలు ఇవి. లేకపోతే దేశంలో ఇంత ఎత్తు కొండలున్నాయి, ఇంత లోతు నదులున్నాయి అనుకుంటూ ఏ రోజు కా రోజు ఈ లిస్టు దేనికి? బలెకే పరిస్థితులు సృష్టించడంలో ప్రభుత్వం ఎలాగా ఘోరంగా విఫలమైంది కనక ఆ ఎత్తు కొండలు ఎక్కి దూకమనీ, ఆ లోతు నదుల్లో మునిగి చావమనీ పరోక్షంగా సందేశం అంటావా!” అంతటి వ్యంగ్యం భరించలేక ‘మీ లాంటి వాళ్ళనే సినిక్స్ అంటారు’ అంది రాధ. ‘మరీ నీలాంటి వాళ్ళని ఏమంటారు? అని మొగుడడిగితే ‘ఆర్టిస్టు’ అంది అతన్ని ఊరించాలని.

‘అంటే?’

‘అంత సులువుగా నేను చెప్పలేను గాని ఒకలా చెబుతాను హిమాచలం ఔన్నత్యం, గంగానది గాంభీర్యం పొందినైతే మాటలలో వీనులవిందు చేస్తూంటే ఇంతటిదువ్వ్యా ఆర్టిస్టులతో చెయ్యడు’

‘వాడే కళాకారుడైతే చేసే తీరతాడు. హృదయమున్న మనిషి తప్ప కళాకారుడు కాలేడు. అలా అయినవాడు కళ్ళదుటి అన్యాయాలకు చలించి, స్పందించి తనదైన ఆర్టిస్టిక్ మీడియంలో సాటి మనిషి కది అందించక మానడు. అమ్మాయి అందమైన బుగ్గ కళ్ళున్న ప్రతివాడికీ కనపడుతుంది. ఆ బుగ్గమీద అందరికీ కనపడని కన్నీటిచారని గుర్తించి, అందరి దృష్టి అటు మళ్ళించిన వాడే అనలైన ఆర్టిస్టు పైకి ఏదో శ్రద్ధగా వింటున్నట్టు నటించినా లోలోపల తనని తాను అభినందించుకుంటుంది రాధ. మొగుణ్ణి ఎప్పుడు రెచ్చ గొట్టాలో ఎలా, ఏ విధంగా కవ్వించాలో ఎరిగిన పడుచు ఆ విషయంలో రాధ ముందు ఎవరైనా దిగదడుపే అలా మాట్లాడుతున్నప్పుడు బహిర్గతమయే అతని వ్యక్తిత్వంలోని చైతన్యం ఆమెని ముగ్ధురాలిని చేస్తుంది. అలా మధ్య మధ్య అంటిస్తూ హింటిస్తూ అర్థమైన ఆ హృదయం నుండి వాగ్రూపాన రాలిపడే రవ్వల్ని ఏరుకోవడం ఆ ముద్దరాలికి ఎప్పటికప్పుడు సరికొత్త ముద్దు.

‘అయితే బుగ్గమీదికన్నీటిచారని పైకి చాటేవాడే ఆర్టిస్టు అందురూ, అలాకాక ఆ బుగ్గమీదే నవ్వుతే పడే సాట్ట ఉంటేనో... దాని గురించి చెప్పక్కర్లేదనుకుంటా...’

అంటూ కిసుక్కున నవ్వేసింది రాధ. అదిగో అలాంటప్పుడే అంతటి తెలివైన అమ్మాయి అనుకోకుండా అతనికి దొరికిపోతూ ఉంటుంది. అయినా ఓసారి సీరియస్‌నెస్ అవహించాక అతనంత సులువుగా చలించడు. తన ధోరణి నుంచి మరలడు.

‘ఏ కళ అయినా మానసోల్లాసానికీ, మానవకల్యాణానికీ, అన్ని కోణాల్లోంచీ సత్యాన్ని చూపించడమే దాని లక్ష్యం, గమ్యం, బుగ్గమీద నొక్కు చూపించాలి, కన్నీటిచారని చూపించాలి. అయితే రాజకీయ ప్రభంజనంలో కొట్టుకుపోయి ఏ కళ అయినా ప్రభుత్వ ప్రచార సాధనం స్థాయికి దిగిపోయింది. ఈ కట్‌ట్రోట్ కాంపిటిటివ్ వ్యవస్థలో ఎంత పెద్ద సాహితీవేత్త అయినా పేరు కోసం వేసే వేషాలు చూస్తే మతి పోక మానదు. వెనకటికి నాకు బాగా పరిచయం ఉన్న ఓ కవిగారు ఓ గ్రంథరాజానికి ముందుమాట రాశారు. తీరా ఆ ఉద్గ్రంథం ఏమిటో అని చూద్దామా, ఎక్కాలబుక్కు...! నీ కా తమాషా చెప్పానో లేదో గుర్తు లేదు.’

“ఏదీ, ఇవాళ ఏదో గురి కుదిరంది గాని ఇలాంటి పెద్ద పెద్ద విషయాలు ఎందుకూ పనికిరాని మా ఆడాళ్ళతో చర్చించే అవకాశం మీ కేదీ?” అంటూ రాధ మరో సమిధ వేసింది.

చెబుతూనే ఉన్నాగా మధ్య ఎందుకు ఆ సన్నాయి నొక్కులు! ఇవాళ ఆదివారం. నువ్వు తెచ్చిన స్లేటడు ఉప్పా కడుపులో పడింది. ఇక సన్నండు దాకా మారు కాఫీ అయినా అడగను. విసుగెత్తి నువ్వు లేచి పోవాలి కాని ఇలాంటి జీవనమృత సమస్య వచ్చి పడ్డాక ఇక నేను ఆగలేను. అన్నట్టు ఎక్కాలబుక్కు, తొలిపలుకు రాసిన ‘కవిరాజ విరాజ’ గురించి కదూ నేను చెబుతూంటు? ఆయన్ని బాగా ఎరుగుదును కనక వెళ్ళి నిలదీశాను. ఇలా మీరు చెయ్యటంలో ఔచిత్యం ఏమిటి అని. ఆయన జవాబు చెప్పకుండా “ఎవరైనా చేతిలో అక్షింతలు పెట్టి ‘ఇదిగో మా చెల్లాయికి ఇప్పుడే పెళ్ళయింది. దీవించండి’ అంటే ఏం చేస్తావు?” అని ఎదురు ప్రశ్న వేశారు. ‘దానికే నెత్తి మీద ఆ అక్షింతలు వేస్తాను’ అన్నాను. “ఆ అమ్మాయిని అదివరకు ఎరగవు. నీ ఆశీర్వాదం ఫలిస్తుందనే పెద్ద విశ్వాసమా నీకు లేదు. మరెందుకు వేశావు? హా ఆర్ యు జస్టిఫైడ్?” అని నన్నే నిరుత్తరుణ్ణి చేసి ‘వెరిజోగయ్యా ఈ లోకంలో అనేక మొహమాటాలు ఉంటాయి. ప్రతిభ లేదు కదా అని మనదగ్గరికి వచ్చిన వాళ్ళని కాదు సొమ్మనే అధికారం మనకి లేదు. ఇంతకీ ఎన్నెన్నోపీడియా అయినా, ఎక్కాలబుక్కు అయినా హెచ్చు తగ్గులుండొచ్చు గాని రెండూ పుస్తకాలే అనే సంగతి కాదనలేవు కదా! దేనికైనా సమదృష్టి ఉండాలి. ఆరాసినాయన నా బాల్యమిత్రుడు కాదనలేక ‘అచ్చు బాగున్నది. అంకెలు స్పష్టముగా పడినవి. మరింత కృషితో గ్రంథకర్త ముందుకు రాగలడని నా సంపూర్ణ విశ్వాసం’ అని మూడు ముక్కులు రాసిచ్చాను. పూర్తి సంతకం చేసి మరీ ఇచ్చాను. కావలీస్తే గ్రంథర్థ పేరు చిన్న క్షరాలలోనూ, నా పేరు బాగా పెద్దక్షరాలలోనూ వేసుకోమనే సూచన నేనే ఇచ్చాను. పాపం, అలాగే చేశాడు. ఎంతటి భక్తుడో’ అని చెబుతూంటే ఆయన దీమా చూసి ఒళ్ళుసుండి. ‘ఇంతటి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు సంపాదించాక మీకు ఇలాంటి పనులవల్ల అపకీర్తి వస్తుందని భయం లేదా, మాష్టారా?’ అని నిలదీశాను.

‘ఇంతటి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు సంపాదించిన తరువాత ఇదేమని ఎవరైనా నన్ను అడగడానికి ఎన్ని గుండెలు? ఇక మనవాడు ఎన్ని వేల ప్రతులు వేశాడో అన్నిటిలోనూ నా పెద్ద పేరు ఉంటూనే ఉంటుంది. ఇక ఏ విధంగా చూసినా నాకు పోయిందేమిటంటావ్?’ అంటూ చుట్టూ నోరెత్తకుండా చేశాడు. నా నోటిని మూశాడు. కాని మనసుని మూయలేదుగా! కల్తీ, కల్తీ అంటారు. సొంత లాభం కోసం మన దేశంలో కళాకారులు చేస్తున్న ఈ మానసిక వ్యభిచారం దుర్బరం. ఇలాంటివాడు ఒక్కడు మునిగితే ఎంత పవిత్రమైన గంగ అయినా పూర్తిగా కల్మషం అవుతుంది. పదవిలో ఉన్న నాయకులకు వీళ్ళు తాకట్టు పెట్టే పరజాలపు ఇంద్రజాలంలో సానున్య ప్రజ చిక్కుకుపోవడమే దేశానికి పట్టిన అరిష్టం. అందరూ అనను గానీ, మూడొంతులు మేదావులు, నూటికి తొంభై తొమ్మిది పాళ్ళు దేశద్రోహులు. నిజం చెప్పడం కాదు. నిజాన్ని కప్పడమే - జనాన్ని లేపడం కాదు. జోకొట్టడమే ప్రస్తుతం వీరు చేపట్టిన బాధ్యత. ఓలక్షధికారి అచ్చులో తన పేరు చూసుకుందామనే ముచ్చటని ప్రోత్సహించి, వారి విరచిత ఎక్కాలబుక్కుకి ముందుమాట రాసే సాహిత్య ద్రోహానికి పాల్పడడమే గాక దానిని ఏ మాత్రం పాపభీతి లేక సమర్థించుకో చూచిన ‘కవిరాజ విరాజ’ లాంటి బరితెగించిన పండిత రౌడీలే ప్రస్తుతం దేశం నిండా, ఆ పై మెరుగులకి భ్రమపడి, ఆపై పై సాగసుల వలలో

పడితే ఇక నిజానికి చోటు ఇచ్చినట్టే, మంచివాళ్ళకి ఓటు వేసినట్టే! ఇంతెందుకు ఒకప్పుడు రంగు రంగుల గులాబీలు చూసి నేనే మతి పోగొట్టుకున్నాను!

‘ఏమిటీ, ఇంత సేపూ ఇన్నిన్ని పెద్ద కబుర్లు చెబుతున్న మీరే!’

‘అవును, నేనే! మంచి మాటల మాయకీ పంచరంగుల చాయకీ తట్టుకు నిలబడలేని వయసు అది. ఇప్పుడే కాదు పుట్టి జ్ఞానం వచ్చిందగ్గిరనుంచీ నాలోని ఆర్తిష్టు నన్నేదో విధంగా అల్లరి పెడుతూనే ఉన్నాడు. అప్పుడూ అంతే, యూనివర్సిటీ చదువు పూర్తి మా ఊరు చేరిన సమయం అది. ఊరంటే సల్లెలూరు కాదు పట్టమే. కొద్దిగా వెనుకబడిన ప్రాంతం గాని, అదీ ఆ జిల్లాకి కేంద్రమే. మా వీధిలో నేను కాక సుధాకర్ అనే కుర్రాడు కూడా మా బ్యాచీ సబైక్కు కాదూ కానీ నాతో పాటు యూనివర్సిటీలోనే చదివేవాడు. అతని కేదో విస్తవ సగములో సభ్యత్వం ఉందని మా వాళ్ళు నన్నతనితో కలవనిచ్చేవారు కారు. అతనిలో ఉన్న స్నేహ ప్రియత్వమూ, మృదుభాషణమూ నన్నతని వైపే ఆకర్షింపజేసేవి. అయినా ఎప్పుడో కాని కలవడం కుదిరేది కాదు. ఆ సెలవుల్లో ఓ రోజు ఏమైందో తెలుసా?”

‘ఏమైందేమైంది’ అని రాధ ఆత్రుతగా అడిగింది జోగారావు కొనసాగించాడు.

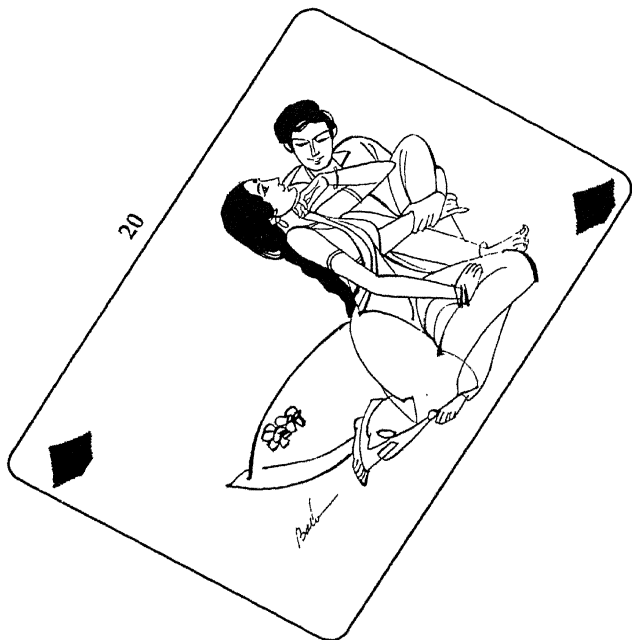
‘ఆ ఏడాది ఫైనలు పరీక్షలకని నేను ఓ ఏడాదిపాటు ఏ సెలవులకీ ఇంటికి రాలేదు. మా వీధి చివర డి.ఎన్.పి.గారి బంగళా ఉండేది. వాళ్ళబ్బాయి మాతో క్రికెట్ ఆడడానికి వచ్చేవాడు. ఆ సందర్భంలో వాళ్ళింటికి అతన్ని పిలవడానికి వెళ్ళేవాణ్ణి. ఇంటిముందు పెద్ద ఖాళీ జాగా ఉండేది. ముందు ముళ్ళ తీగల కాంపౌండ్, గేటూ ఉండేవి. కాని లోపల అడ్డదిడ్డంగా పెరిగిన పిచ్చి మొక్కలు లోపలికి వెళ్ళడానికి అసహ్యంగా ఉండేది. అలాంటిది పాత ఆయన ట్రాన్సైర్ నేను వచ్చేసరికి కొత్త డి.ఎన్.పి.వచ్చి ఎనిమిది నెలలు దాటిందట. ఆ పాత ఆయనతో పాటు పారుడుకూడా కొట్టుకుపోయినట్టుంది. ఈ కొద్ది నెలల్లో ఈ కొత్త ఆయన ఆ ముందు ఖాళీ జాగాకి ఎన్ని మార్పులు తెచ్చాడని! ఇప్పుడా బంగళాకి ముందు పొట్టిగా లైట్ బ్లా కలర్లో ఉన్న సిమెంటు కాంపౌండు గోడ రాతిగోడ గనక ఏ రంగు వేస్తే అలాగే పడుంటుంది. దానికేంగాని, ఆ లోపల ఇప్పుడు ఏం కనపడుతున్నాయని! ఓహో! ఎన్ని రంగుల గులాబీలు, ఎంత పెద్ద గులాబీలు! ఇలాంటి రకాల రాజా రోజాలున్నాయని ఎవరూ ఊహించనైనా లేరు! చూస్తే అసహ్యం వేసే వ్రదేశాన్ని కన్నుల వైకుంఠంగా మార్చిన ఆ కళారాధకుడి సౌందర్యదృష్టిని ఏమని పొగడాలి! మా వీధి చివరనే కదా ఆ బంగళా! కాళ్ళు అటే లాగేవి కళ్ళు అక్కడే నిలబడిపోయేవి. ఎన్నిసార్లు ఎంత సేపు చూసినా నా సౌందర్య తృప్తి నన్ను మళ్ళీ మళ్ళీ అటే లాగేది. నేనే కాదు, నాతోపాటు ఏదో పనిమీద అలా వెళ్ళే ప్రతి ఒక్కరూ టక్కున అక్కడ ఆగిపోయేవారు. నాకోసారి అనిపించింది. ఇంతమందికి ఆయాచితంగా ఇంతటి సుందర సంపద పంచిపెట్టే ఉదారుణ్ణి ఒక్కమారు అభినందించి రావాలని దాని కోసం వేచి ఉంటే ఓసారి ఆ అవకాశమూ లభించింది. ఆయన అంతకు ముందే క్యాంపు నుంచి వచ్చి వీధి వరండాలో ఎవరి తోనో మాటాడుతున్నట్టున్నాడు. ఆ వచ్చినతను వెళ్ళిపోగానే వెళ్ళి కలుసుకుందామని అటే ఆత్రుతగా చూస్తున్నాను. వెనక నుంచి బలంగా భుజంమీద చెయ్యి పడితే ఇటువైపు తిరిగి చూశాను. సుధాకర్! నేనేందుకక్కడ నిలుచున్నానో చెప్పాను ‘మీరూ రండి లోపలికి వెళ్దాం’ అన్నాను.

అతను నవ్వి 'అలా కాదు, మీక్కొన్ని సంగతులు చెబుతాను. మీరు ముందు నాతో ఇలా రండి' అని బయటికి తీసుకువెళ్ళాడు. అతను చెప్పింది విని ఆశ్చర్యపోయాను, అలాంటి లైన్ ఆఫ్ థాట్ ఉంటుందని కూడా నేను ఊహించలేదు ఏం చెప్పాడో తెలుసా రాధా!

'జోగారావుగారూ! యూనివర్సిటీ చదువు పూర్తి చేసుకుని వచ్చిన ఉత్సాహవంతులూ, యువకులూ మీరు మీలాంటి వారే పై భ్రమలకి పరవశించిపోయి ప్రశంసాగీతాలు ప్రారంభిస్తామంటే, అక్షరంముక్క రాని ఈ వెర్రిప్రజ ఏం కావాలి! నాయకులకి బానిసలుగా పని చేసి, ప్రభుత్వ సేవకులుగా, ధనికులకి దన్నుగా, సామాన్య ప్రజకి కూటిలో మన్నుగా పని చేసే ఈ పోలీసు ఆఫీసరుల ఉదారదృష్టికా మీ జోహారు! ఇంతకీ ఈ బంగళా ముందున్న ఈ పూలతోట ఎవరి బాబుగారి సొమ్మండీ? ప్రజలు కట్టే పన్నులే కదా ప్రభుత్వం ఇచ్చే జీత భత్యాలు! ఇంతకీ ఈ పూలతోట వేయించడానికి ఎంత ఖర్చయిందో, ఈ అందమైన కాంపౌండుగోడకి ఆయన ఎంత బిల్లు సమర్పించాడో, కంట్రాక్టరుకీ ఆఫీసరుకీ అందులో ఏయే వాటాలు ఉండి ఉంటాయీ మీరు ఆలోచించారా? ఈ కళ్ళ వేడుక ఎవరికండీ? మీలా, నాలా కడుపు నిండిన వారికే! ఈ వెనకబడిన జిల్లాలో ఎన్ని కరువు కాటకాలు విలయతాండవం చేస్తున్నాయో, ఇంత తిండి లేక దొంగతనాలకి దిగిన ఆకలి దొంగల్ని ఎందరు రాజకీయచోరులు జైళ్ళపాలు చేశారో, వీరికి శిక్ష వారికి రక్షా ఏ కళాపోషకులు ఇస్తున్నారో మీరిప్పుడైనా గమనించారా? ఇంతింత గులాబీల వెనక అంతంత ముళ్ళుంటాయి. వీటితోపాటు వాటినీ గమనిస్తే గాని మీరు అర్థిస్టు కాలేరు. బాగా ఆలోచించండి.' ఆ రోజుల్లో సుధాకర్ వేసిన వివేచనా బీజం ధర్మమా అని నాలో క్రమంగా విచక్షణ పెరిగింది. పై మెరుగుల దేశంలో ఎలాంటి అందమైనా సందేహించతగిందనే నా సందేశం, రాధా!

(ఆంధ్రప్రభ సంచిక నారసత్రిక, 29-8-84)

అలాగేనా అంచనా ?

‘ఎందుకురా కుర్రాణ్ణి అలా ఏడిపించావ్?’ అన్నాడు రాజారాం నాతో.

‘రూపాయి యిచ్చి ఒక కవరుకొనుక్కుని రమ్మనుని పంపిస్తే మిగిలిన ఎనభై అయిదు నయాపైసలూ పెట్టి క్వాలిటీ ఐస్క్రీమ్‌ట కొనుక్కుని తినేశాడు. వెదవ, డబ్బువిలువ నీడికి ఎప్పుడు తెలుసుకొస్తుందీ? ఆ డబ్బుతో ఒక బీదవాడికి పూర్తి బోజనం లభించునే!’ అన్నాను నేను. ఎక్కడ విందో ఆమాట, మా ఆవిడ తారాజువ్వలా వచ్చిపడింది.

‘అవునవును... నోరెరగని గుంట నాగమ్మ వాడు చేస్తే తప్పిచ్చింది. నాలుగురకాల బూట్లు వుండగా మనం నలభై అయిదు తగలేసి ఎంబాసిడర్ బూటు కొనుక్కున్నాం. ఆ డబ్బుతో ఒక బీదకుటుంబం నెల్లాళ్ళు జీవించగలిగి ఉండును. మనల్ని వేరెత్తి చూపే వాడెవడు!’

‘మీరు ఉన్నారూ కారుటమ్మా?’. అన్నాడు చటుక్కునే రాజారాం.

‘అవునవును అలా అడుగు’ అన్నాను నేను మరేమీ అనలేక.

‘నేను అన్నాననికాదు, ఆ వస్తువు అంత ఆవసరమేమో కనుక్కొండి’ అంది మళ్ళీ. నేను

వెంటనే అందుకున్నాను.

‘అబ్బేబ్బే లేదు. కిందటి నెలలో ఎనభై పెట్టి నువ్వు కొనుక్కున్న టెరిలిన్ చీరే అత్యవసరమూ, నిత్యోపకరమూ. అవునా? అయ్యోదేశం ఎంత క్లిష్టపరిస్థితిలో ఉంది. మన బాధ్యత ఏమిటి? మనం ఎంత క్లుప్తంగా ఖర్చుపెట్టాలి అన్న ఇంగితం ఇంటిదానికే లేనప్పుడు చెమబోడ్చి సంపాదించే మగవాడికి చిన్న చిన్న సరదాలు తీర్చుకోడానికి అధికారం లేదా?’

‘మీరిలా పరస్పరం పరుషవాక్య ప్రయోగం చేసుకుంటూంటే తిన్న దెబ్బలమాటే మరచిపోయి మీవాడు ఎంత హాయిగా వింటున్నాడో చూడండి.’

రాజారాం ఆ మాట అంటుంటే మా వాడు సిగ్గుపడి అక్కణ్ణించి పారిపోయాడు.

‘నువ్వీలా మాట మారుస్తే నేను ఊరుకుంటా ననుకున్నావ్ కాబోలు అదేం కుదర్చు. ఈ విషయంలో నీ అభిప్రాయం చెప్ప’ అన్నాను నేను.

‘అవును. ఇష్టమైన చీర ఒకటి కొనుక్కున్నందుకు ఇన్ని మాటలు పడవలసి వస్తుందని నేనూ అనుకోలేదు. ఇదేం బాగుందో మీరే చెప్పండి’ అని సరోజ అక్కడి కుర్చీ లాక్కుని కూచుంది.

‘మీ సంసారపు ఖర్చుల విషయంలో మాటాడడానికి నాకు ఏవిధమైన అధికారమూలేదు. అది కేవలం మీ వ్యక్తిగతం అయినా అడిగారు కాబట్టి అంటే ముట్టనట్టు ఊరుకోవడం అనుచితం. నా అభిప్రాయం చెప్పేముందు నాకు మరికొంత భోగట్టా కావాలి. ప్రస్తుతం సేవింగ్సు బ్యాంకులో నీ పేర ఎంత అకౌంట్ ఉందిరా హరీ?’

‘నీకు తెలియని ఏముంది. మినిమమ్ బ్యాలెన్సు, అయిదు రూపాయలు.’

‘ఇరుగూ పారుగూ దగ్గర మీ ఇద్దరిలో ఎవరైనా చేసిన చేబడుళ్ళుగాని నోటురాసి పుచ్చుకున్నది గాని ఋణం ఏమాత్రం?’

‘ఏమీ లేదన్నట్టు మేమిద్దరం ఒకరివైపు ఒకరువైపు ఒకరు చూసుకుని తలలు అడ్డంగా ఆడించాం.

‘అయితే ఇంకేం? మీ ముగ్గురికీ నా హృదయ పూర్వక అభినందనలు. ఎవరి క్యావలసింది వాళ్ళు కొనుక్కున్నారు. వివాదమూలేదు, విచారణా అక్కర్లేదు!’

‘మీ మిద్దరం ఒక్కసారి నవ్వేశాం.

‘ఏడిసినట్టుంది; ఇదొక తీర్మా?’

‘లేకపోతే? ఇదొక కంప్లెయింటా? ఒకరి దగ్గర చెయ్యి జాచనంతకాలం మీరేం ఖర్చు పెట్టుకుంటే అడిగేదెవరు? ఒకరికొకరు లేరా అంటారేమో, మీ మీ విషయాల్లో మీకూ మీకూ కాక శ్రద్ధచూపేది మరెవరు?

అసంతృప్తితో అసూయతో ఇద్దరూ కలసి లోకాన్ని దుమ్మెత్తి పోసేకన్న ఒకరికొకరు వేలెత్తి చూపించుకోడం అవసరమూ, శుభిప్రదమూ కాదా?’

‘ఎరక్కపోయి అడిగాం’ అంది సరోజ.

‘అవును. టాపిక్ మార్చు. నీకు పుణ్యముంటుంది’ అన్నాను.

‘బాగుంది. మొదలు పెట్టమనడం, మధ్యలో ఆపెయ్యమనడం అంతా మీ ఇష్టమే కాబోలు. నేనలా మానేవాణ్ణి కాను. చివరదాకా వినవలసిందే’ బిక్కమోహాలు వేసుకుని మే మిద్దరం సర్దుకుచున్నాం.

‘ఏవరో కట్టాలు ఇచ్చారనీ మరెవరో లంచాలు పట్టారనీ-ఇచ్చినవాళ్ళకీ పుచ్చుకున్నవాళ్ళకీ లేని బాధ మధ్య వాళ్ళ పక్షం అన్నిటికన్న పెద్ద దురాచారం. ఆలాంటి గొడవ లేం లేకుండా హాయిగా తెచ్చింది ఖర్చుపెట్టుకుంటున్నారు. సంతోషించవలసిన విషయం. కూడబెట్టింది కూడా పట్టుకుపోము గదా! ఇక దేశానికి పట్టిన అరిష్టమూ, సునము చూపవలసిన త్యాగమూ, ఇలాంటి అర్థం తెలియని పెద్దకబుర్లూ ఈ సందర్భంలో అనవసరం.

‘ఇంతకీ ఎవరి వాకిలి వారు ఊడ్చుకుంటే దేశమనే లోగిలి ఎప్పుడూ కళ కళలాడుతునే ఉంటుంది. ఇక క్లుప్తంగా ఖర్చుపెట్టడం, అనవసరంగా దుబారా చెయ్యడం వీటికి కొలమానాలు లేవు. దానానికి వేష్టు చెయ్యడానికి, క్లుప్తానికి పిసినారితనానికి వెంట్రుకవాసి మాత్రమే వుంటుంది. బాధ్యతలను బట్టి చేసే ఖర్చు పరిధి మారుతూ వుంటుంది.

‘వంటింట్లో ఏదో చప్పుడయినట్టుంది - పిల్లి కాబోలు, కాల్పుకు తినేస్తుంది చూసి వస్తాను’ అంటూ సరోజ లేచింది.

‘స్నానం చేసి వస్తానా, నువ్వీ సెకండ్ సిటింగ్ కూచుందాంలే, నిరుత్సాహ పడకు’ అని నేనూ లేవబోయాను. రాజారాం సీరియస్ గా అన్నాడు.

‘ఇంత తొందరపాటు మనుషులు కనకనే ఇలా అనవసరంగా బాధపడుతున్నారు. వినాలని లేవప్పుడు వెంటనే వెళ్ళిపోవచ్చు. ఇదేం కాన్సేకేషన్ ఎడ్రెస్ కాదు. వంకలు మాత్రం అనవసరం.’

మే మిద్దరం మళ్ళీ భారంగా కూలబడ్డం.

‘మిమ్మల్ని అనుకోడం దేనికి? ఒకప్పుడు నేనూ జయారూడా ఇంతకన్న తేలికగా ఆలోచించేవాళ్ళం. దేశంగాని దేశంలోని ఆ రోజుల్లోని ఆ సంఘటన ఎప్పుడు తలుచుకున్నా చెప్పలేని చిన్నతనం అనిపిస్తుంది.’

‘ఏమిటదీ?’ అన్నాను నేను ఆతృతగా.

‘అంతగా మీ మనసు మీద ముద్రవేసిన ఆ విచిత్రం ఏమిటో!’ అంది సరోజ అంతకంటే కుతూహలంగా.

‘నాకు చెప్పాలనీ ఉంది, మీకు వినాలనీ ఉంది. నాకు తెలుసు, కానీ ఏం చేస్తాం. బస్సుకి వేళయింది వస్తా’ అని రాజారాం లేచాడు. మా ఇద్దరి చేతా ఓ పావుగంట పాటు తనివిదీరా బతిమాలించుకున్నాక జరిగిన విషయం ఓ చక్కని కథలా చెప్పుకొచ్చాడు.

నేను డాక్టరేటు సంపాదించక పూర్వం ఒరిస్సాలో ఓ ప్రైవేటు కాలేజీలో కొన్నాళ్ళపాటు లెక్చరరుగా వెలిగించానే, అప్పుడు జరిగిందన్నమాట, ఈ ఉదంతం. అసలా ఊళ్లో పెంకుటిల్లే తక్కువ. మేమెలాగో కష్టపడి ముప్పై రూపాయల అద్దెకి ఒక మంచి ఇంట్లోనే ప్రవేశించాం. కానీ మొదట్టుంచీ అష్టయశ్రద్ధాల్లో మునిగితేలుతూ ఉండడంచేత ఎన్ని సదుపాయాలున్నా ఏవో యిబ్బందులు కనిపిస్తూనే ఉండేవి. మా ఉద్దేశంలో సుఖమన్నది లభ్యమైనప్పుడు అది ఎంతఖరీదైనా సంపాదించడానికి వెనుకాడేవాళ్ళం కాము. నాకు వచ్చేది రెండొందల ఏబై అయితే ఎంత లేదన్నా మరోవంద ఇంటికిరాసి తెప్పించుకునేవాళ్ళం.

ఒకనాడు మా జయ నాతో అంది.

‘ఏమండీ, ఇక్కడివాళ్ళకి యిళ్ళు కట్టడాలు ఏమాత్రం తెలియనట్టుందే! గాలిదేవుడు వచ్చి

ఎక్కడ చొరబడి పోతాడో అని కిటికీ, గుమ్మానికెప్పుడూ ఎదురుగా పెట్టించరే, కర్మ! ఎన్నిగదులున్నా వరండాలోంచి వెళ్ళవలసిందే గాని గదిలోంచి గదిలోకి గుమ్మం పెట్టరేం పాపం? అయినా ఈ లక్కపిడత గదుల్లో నేను కాపరం చెయ్యలేనుబాబూ!

‘ఇల్లు ఇరకటమైతే పరవాలేదు...’

‘ఏం పరవాలేదు? అందుకేగా ఇల్లాలు మరకటమయ్యేదీ? ఆవిడ్ని మరకతంలా చూసుకోవాలంటే మహాలులోకాదు ఉంచవలసిందీ!’

‘ఉన్నంతలో ఇదే పెద్దింటిమహాలు!’

‘పెద్దింటి మహాలుకాదు, బొద్దింక గుహలు అని పేరుపెట్టడం మంచిది. ఎక్కడ చూసినా అవే. చీకటిమాటున ఆ మీసాలూ అవీ చూస్తూంటే నాపై ప్రాణం పైనే పోతోంది. మీకేం ఏ ఆడపిల్లలచేతో ప్రాక్షికల్నూ అవీ చేయించి ఆనందిస్తూ ఉంటారు.’

నేను నవ్వాను. అలాంటి పరిస్థితుల్లో నవ్వితే ఏ ఆడదీ ఓర్చదు. మా జయలక్ష్మి అసలు ఓర్చదు.

‘ఎంచి ఎంచి మంచి ఊరు తెచ్చిపడేశారు. దీపాలు పెట్టేసరికి వీధిలో మొగ్రోమని కుక్కలు, పెరట్లో కుయ్యోమని నక్కలు, సందులో అయ్యో అడవి పందులు, తలుపేసుకు ఇంట్లో కూచుంటే బొద్దింకలూ, గొల్లభామలూ! ఇవే నా ఫ్రండ్సు. ఇదే నా బ్రతుకు.’

‘చూడూ మన ఊరు మనకి సరిపడకా, మనదేశంలో మనం చెలామణీ కాకా ఈ ఊరు వచ్చామన్న సంగతి మరచిపోవద్దు. ఎలాంటిదైతే ఏంగాక, ఇంత అన్నం మనకి దొరుకుతున్నది ఈ సీమే అన్న విషయం విస్మరించకు.’

జయ కొంచెం తగ్గింది. స్వరం తగ్గించింది గాని విషయం మార్చలేదు.

‘ఏమోనండీ బాబూ. డబ్బు పారేసినా సుఖమన్నది దొరుకుతే బాధలేదు. పనిమనిషి దొరకకపోడం ఓ యిబ్బంది. భాష రాకపోడం అన్నిటికన్న పెద్ద యిబ్బంది. ఇవన్నీ గడిచి ఎప్పుడు సుఖపడతామో.’

నేను జవాబు చెప్పలేదు. ఒకక్షణం ఊరుకుని మళ్ళీ తనే అంది.

‘తక్కిన మాటల కేంగాని, ఇల్లే మరీ చిన్నదిగా ఇరుకుగా ఉందండీ. మనింటికి ఎదురుగా ఉన్నగది ఖాళీగా ఉన్నట్టుంది. మనకి నిత్యం వాడుకలో లేని సామాన్లు అందులో పడేసి తాళం వేసుకోవచ్చు. కాలంటే మరో పది రూపాయలు పారేడ్తాం. ఇంట్లోన్న అడిగిచూడండీ.’

నేను ఇంటి యజమానిని కనుక్కువచ్చి చెప్పిన సంగతి విని జయ ఆశ్చర్యాన్ని కంతులేకపోయింది. ‘ఏమిటీ! ఆగది ఎనిమిది రూపాయలకి ఫిజిక్సు లెక్చరరు తీసుకున్నాడా? వీళ్ళసిగ్గు చిమిడిరిగదే! ఆ ఒక్కగదీ ఒక్కమనిషికయితే మాత్రం ఎలా సరిపోతుందండీ?’

‘చిన్న వరండా కూడా ఉన్నట్టుందిగా!’

‘చాల్లెండి ఎవరైనా నవ్విపోగెలు, ఎక్కడ నీళ్ళోసుకుంటాడు, ఎక్కడ భోంచేస్తాడు. ఎక్కడ పడుకుంటాడు, ఎక్కడ...’

‘మనల్ని అడిగినప్పుడు చెబుదాంలే’ అని ఆ సంభాషణ నే నక్కడికి తుంచేశాను. ఇంతకీ మేము విన్నదే, లేదా అర్థంచేసుకున్నదే పొరపాటు. ఫిజిక్సు లెక్చరరు ఘనశ్యాంమిత్రా ఆ గదిలోకి

ఒక్కడూ రావడం లేదు. 'ఫేమిలితో కూడా వస్తున్నాట్ట!'

'ఒక పుంజూ, ఒక పెట్టా పదిపిల్లలూ ఒకేబుట్టకింద ఎలా ఉండగలనా అని నాకెంతో ఆశ్చర్యంగా ఉండేది. ఇప్పుడా అనుమానం తీరిపోతోంది. రానీయండి. వీళ్ళని అబ్జర్వ్ చెయ్యడమే ఒక కాలక్షేపం' అంది జయ. ఈ విషయంలోనూ మేము తప్పటడుగేవేశాం. పుంజూ, పెట్టా రెండే వచ్చాయి. పిల్లలేం లేవు. అయితే మాత్రం? ఒక్క గదిలో ఎలా ఇమిడి ఉండేది భగవంతుడికి తెలియాలి.

ఆతనూ నేనూ అయితే తప్పదు కాబట్టి కాలేజీలో కలిసేవాళ్ళం. అయినా డిసార్డుమెంటు వేరు కాబట్టి కలిసి తీరాలని రూలాలేదు. అదిగాక ఏకాస్త్రైము ఉన్నా మిగిలిన యిద్దరు తెలుగు లెక్కర్లుతో నేను గడిచేసేవాణ్ణి. ఒకసారి మా మాటల్లో ఫునశ్యామ్ ఊసు వచ్చింది.

'మళ్ళీ స్టేటస్ చూస్తే లెక్కరరూ, ఆ ఒంటిగది గుడిసెయింట్లో ఎలా ఉంటున్నా డబ్బా!' అన్నారు ఆచారిగారు.

'ఏమోబాబూ, నీళ్ళూ, నీళ్ళ పద్ధతులూ చూస్తే ఒళ్ళు కంపరం వేసుకొస్తోంది. నోటిలో పుల్లో, చేతిలో కవికగుండో వేసుకుని కాలువ్వుడ్లకు బయల్దేరుతారు. మొహం కడుక్కోడం, స్నానం చెయ్యడం, బట్టలు ఉతుక్కోడం సమస్త ప్రక్రియలూ, సర్వ కాలకృత్యాలూ ఆచేల్తో పూర్తి చేసుకుంటారు. ఒక నీలంపంచే ఒక గావంచా నీటితో ఎన్నివనులైనా ఎన్నాళ్ళయినా నిశ్చింతగా నెగ్గుకురాగలరు. ఇది పినినారితనం కాక క్లుప్తం ఎలా బైతుంది చెప్పండి?'

'ఒక్కరి చూసి అందర్నీ అంచనా వెయ్యడం న్యాయంకాదు. వీళ్ళ సుగుణాలు వీళ్ళకి ఉన్నాయి' అన్నాడు మోహనరావు.

'ఏంనుగుణమో; ఏంలోకెమో, ఒంటికి రాసుకున్న ఆవనూనె నుగంధం మాత్రం పదికోసులదూరానికి పరిగెత్తుకు వస్తుంది!'

ఆచారిగారి మాటకి నవ్వుతూ మళ్ళీ మోహనరావు అన్నాడు.

'లేదు, లేదు. నేను ఏళ్ళబట్టి ఈ దేశాన్ని ఎరుగుదును. సత్సాంప్రదాయాలూ, సహజ సంపదలూ నిజమైన నిసర్గరూపంలో సాక్షాత్కరించే కొద్ది భారత రాష్ట్రాలలోనూ ఒరిస్తా ఒకటి.'

'ఏమిటి వీళ్ళు సాధించింది? సిలిం ఫీల్డులో చివరిస్థానం వస్తుంది. ఈ రాష్ట్రానికి.'

'కావచ్చు. ఒక రాష్ట్రం బైన్నత్యానికీ, అందులో తీరుబడే సినిమాల సంఖ్యకూ ఎలాంటి సంబంధమూ లేదు. ఆ మాట కొస్తే చలన చిత్రాలవల్ల వచ్చే చెడులక్షణాలవల్ల వాళ్ళ భాషగాని భావం గాని యింకా కలుషితం కాలేదు. భారతదేశమనే చక్కని కొలనులో ఉత్కళం ఒక ఉత్పలం.'

'మహానది నీళ్ళు బాగా వంటబట్టినట్టున్నాయే!' అన్నాను నేను నవ్వుతూ.

'కాదు, ఆ మహాతల్లి ప్రపుల్ల చంద్రమాదేయీ చలన!'

'అదెవరు?' అన్నాను నేను ఆతృతగా.

'ఇంకెవరు, ఆ ప్రిన్సిపాలుగారి కూతురు. ఈయన అవిడకి మేధమెటిక్కు ట్యూషను చెబుతున్నాడు గదా మరి!'

'అదా సంగతి.'

'మీ రేమనుకున్నా నా కభ్యంతరం లేదు - నా మంచిచెడ్డలు తగ్గవు, హెచ్చవు.'

‘హాస్యాని కంటే అంత మాత్రానికే అంత కోపం దేనికి? పోనీ, తక్కినవన్నీ అలా వుంచి వాళ్ళలో మూడొంతులుమంది ఇరవైనాలుగు గంటలూ బుగ్గని కారా కిళ్ళీ నవ్వులూంటారని ఒప్పుకుంటావా? పళ్ళు నల్లగా గారెక్కికాబెక్కి అసహ్యంగా ఉంటాయని అంగీకరిస్తావా?’

‘ఇప్పుడు వాళ్ళలోనూ ఈ దురలవాటు క్రమంగా సన్నగిల్లుతోంది. వెతుకుతే మనలోనూ అలాంటి చెడు అలవాట్లు లేకపోలేదు. కాని మన దృష్టి కేంద్రీకరించవలసింది అక్కడ కాదు. ఇంకా వాళ్ళ గురించి తెలుసుకోవలసిన ముఖ్య విషయాలు చాలా వున్నాయి.’

ఇలా సాగుతున్న వాళ్ళ వాగ్వివాదం మధ్య ఇంకా తల దూర్చలేక అక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయాను. ఎప్పుడో రోజుకోసారి ఆయనా నేనూ పలకరించుకోడం తప్ప ఎదురింటాయనకీ నాకూ ఇంచుమించు చూటలే ఉండేవి కావు. ఇక మా ఆవిడకి సరేసరి, వాళ్ళ పేరెత్తితేనే పరమాసహ్యం. ఇరవై నాలుగు గంటలూ అలా ఫ్యాను తిరుగుతున్నా ఇంకా ఉక్కతో మగ్గిపోయే మా జయకు ఆ ఏక గదిలో నిశ్శబ్దంలా నిద్రపోయే ఏకవస్త్రనుచూస్తే భగ్గున ఒళ్ళుమంట.

‘పోనీ పేరేనా కనుక్కున్నావా ఎలాగో అలా కష్టపడి?’ అన్నాను నేను.

‘ఆ:, నాకిదే పని - మన పనివాడు చెప్పేడు “బిద్దుళ్ళొతా”ట.’

‘విద్యుల్లత కాబోలు - బాగుందే పేరు. మనిషెలా ఉంటుందో?’

‘తొక్క మాత్రం తెలుపే, ఓ తీరూ దిబ్బా ఉండదుగాని - ఇంకా తమ కంటపడలేదంటే ఎవరు నమ్ముతారు?’

‘లేదు జయా! ఎప్పుడూ తలుపు గడియ వేసుకుని లోపలే వుంటుంది,’

‘ఆవిడ కింకా పూర్వకాలం ఘోషాపోలేదనుకుంటాను.’

‘నిజమేమరి, నూతి దగ్గర తప్ప స్నానం చెయ్యదుగాని!’

‘అదేమిటి, ఇది నలుగురూ వీళ్ళు తోడుకునే నుయ్యిగదా!’

‘అయితే ఒకటిలెండీ. ఏ తెల్లవారుఝామునో లేచి, గదులు తుడిచివేసి, అంటు తోముకుని, ఆచేత్తో నీళ్లోనీసుకుంటుందనుకుంటాను.’

‘ఆలా ఐతే అది మంచిపద్ధతేమరి!’

జయలక్ష్మి మొహం చూస్తూండగా ఎర్రగా మారింది.

‘మంచిదే. కాని వాళ్ళ పెళ్ళయి ఏడాదికూడా దాటలేదని విన్నానని మీరే చెప్పారు. అమ్మమ్మలనాటి పద్ధతులన్నీ అక్షరాలా అమలుజరిపి, ఈవిడ మొగుణ్ణం సుఖపెడుతున్నట్టు? పోనీ లేనివాణ్ణితే అనుకోవచ్చు. ఏడాదై కావరం చేస్తున్నా. యింట్లో అవసరమైన వస్తువ ఒక్కటన్నట్టు కనపడదు. మొన్న తలుపు బార్లా తెరిచివుంటే చూశాను. కుండలమీద వంట; కర్రలు ఉపయోగించి పొయ్యిమీద వండుతోంది. మీతోబాటు సమాన జీతగాడామరి, ఏంచేసుకుంటారో ఇంత సొమ్మా! ఈ స్టావత్తులతోనూ, ఈ కిరసనాయిలుతోనూ వేగలేకే నాప్రాణం ఓకాలిక్కి వస్తోంది. వరండామీద ఓతడిక అడ్డుకట్టి ఆ సాగలో ఆ యిల్లాలు ఎలా వేగుతోందో, మొత్తానికి ఘటికూరాలే!’

నిజం చెప్పాలంటే మన భాషవాళ్ళు కారని ఎదురింటివాళ్ళ మీద మాకు ఎటువంటి దురభిప్రాయమూలేదు. పైగా ఎదుటివారి ఆచార వ్యవహారాలు తెలుసుకోడానికి మే మిద్దరమూ ఒకరిని మించి ఒకరు ఆసక్తి చూపిస్తాము. వెనక నేను మెద్రాసులో చదువుకున్నప్పుడు జయకు

పెళ్ళికాని చెల్లెలు, చదువుకుంటున్న తమ్ముడూ, ఘనశ్యాంమిత్రా తల్లీ, పినతల్లీని. తండ్రి ఏడాదై చనిపోవడంతో ఆ కుటుంబం ఆర్థికంగా మరింత దెబ్బతిన్నది. ఇతని అన్న లిద్దరూ కాసరాలు చేసుకుంటూ ఎవరి సంపాదన వారు చూసుకుంటున్నారు. కాని ఇంటి కేమీ సంపరుట. చెల్లెల్లు సుచేత పెళ్ళిచేసి ఆమెను అత్తారింటికి పంపేసి, తల్లీని, కుటుంబాన్నీ తన ఊరు తీసుకొద్దామని ఘనశ్యాం ఉద్దేశం. చెల్లెలు పెళ్ళి కట్నానికని బ్యాంకులో వెయ్యమని అప్పటికి వన్నెండు వందలు పంపేడట. సుచేత అంటే ఇంట్లో అందరికీ చిన్నప్పట్నుంచీ ప్రాణం. అందుకనే ఆ ప్రాణం అట్టేసేపు నిలబడలేదు. ఆరోగ్యంగా తిరుగుతున్న పిల్లకి, అప్పటికప్పుడు అపెండిసైటిస్ వచ్చి తీసుకుపోయింది. ఆ రాత్రి వచ్చిన టెలిగ్రాం అదేట.

రాజారాం కళ్ళనీళ్ళు అడ్డుకున్నాడు.

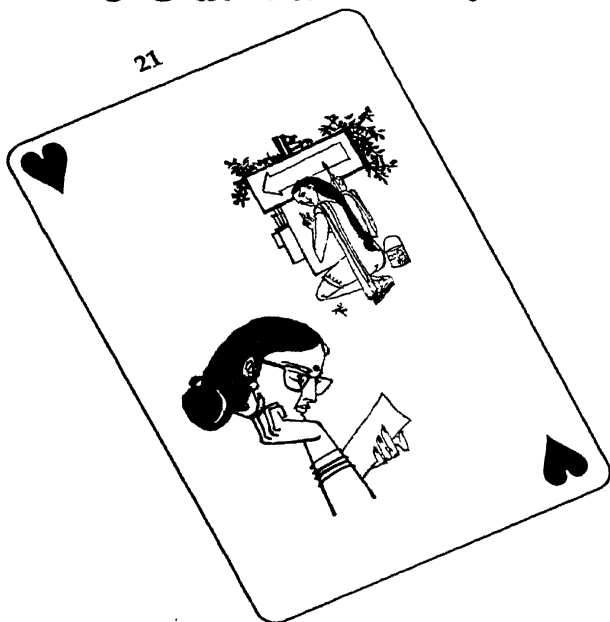
‘మనుమల్ని ఎంత తొందరగా తప్పుగా అంచనా వేస్తామో తలుచుకుని నేనూ జయా సిగ్గుతో క్రుంగిపోయాం. ‘తిండి, బట్టా, ఇల్లా మనిషికి ముఖ్యమే, కాని అవే సర్వస్వమూ కావు.’ చెప్పేది పూర్తిచేశాడు రాజారాం.

ఆ ఘనశ్యాం మిత్రానీ, విద్యుల్లతనూ మే మెవ్వరూ చూడలేదు. చేసే అనకాశం లేదుకూడా. కాని పుణ్యం మూట కట్టుకుంటున్నవారెవరైనా మా స్మృతిపథంలోకి వస్తే వాళ్ళే ముందుగా గోచరిస్తారు. ఎంతటివాళ్ళని ఎంతతక్కువగా అంచనా వేస్తాం మనం!

(యువ మానసశ్రీక)

రాత మారిపోయింది!

21

“పిప్పీ, ఏమిటి, పిప్పీ, ఎన్నిసార్లు పిలిచినా పలకవ్” అంటూ సుజాత పడక్కుర్చీలో కూచున్న వరలక్ష్మిని ఒక కుదుపు కుదిపింది. ఆమె ఉలికిపడి లేచేసరికి వరలక్ష్మి ఒళ్ళో ఉన్న కళ్ళజోడు కిందపడింది. దాన్ని తీసి ఆమెకి అందిస్తూ సుజాత అంది!

“నిజానికి ఇలాంటి డౌంక తిరుగుడు పనులు చాలా తప్పనుకో, కాని ఉన్నట్టుండి ఆ చూడామణికి అంత గర్వం దేనికి! నిన్న మొన్నటిదాకా ఈవిడగారు ఎదురింటి మెడికల్ రిప్రజెంటేటివ్ తో తిరిగిందని ఎవరెరగరని! ఇంతోటి డాక్టరు మొగుడూ తనకే దొరక బోతున్నాడనా అంత చేటు రాలిపాటు! దాని ఏడుపేదో అది ఏడిస్తే మన కెందుకు కాని, మరీ అంతగా కన్నూ మిన్నూ కానక తెలిసిన వాళ్ళనే ఈసడించి పారేస్తూంటే నాలాంటి వాళ్ళు వూరుకోలేరుసుమీ!” అని అక్కడికి ఆపింది ఒక నిమిషం. మళ్ళీ ఏమనుకుందో వరలక్ష్మి ఒడిలోకి ఒక ఎన్వలప్ విసురుతూ ఇలా ఆంది;

“రెటరే కాదు, కవరుమీద ఎడ్రసుకూడా రాశాను. అంటించలేదు. అంతే, నువ్వు చదవాలని,

అసలు అలాగే పోస్టు చేసేద్దామనుకున్నాను కాని, నాలో తప్పు లేనప్పుడు నీకు చూపిస్తే ఏం అనిపించింది. ఏం చెయ్యను? నీతో చెప్పకుండా ఏ ముఖ్యమైన పని నా మట్టుకు నేను చెయ్యలేనంతగా కట్టి పారేశావు. అమ్మో, అలా ఉన్నావనా!” అని దగ్గర కొచ్చి గట్టిగా ఒక ముద్దు పెట్టుకుని ...

“ఇంకా అలా చూస్తావేం, పో మొదలయ్యాక సినిమా హాల్లోకి అడుగుపెట్టిన దానికా? వెంటనే కాగితాలు పైకి తీసి చూడవేం? సరే. నే నలా అనసూయా అంటే ఇంటికి వెళ్ళిస్తా. ఈ లోగా నువ్వుది చదివేసి పోస్టు చెయ్యి. వింటున్నావా, పిన్నీ! మళ్ళీ నాకేం చూపనక్కర లేదు. అన్నీ ఆలోచించే ఇంతటికి తెగించాను. ఈ దెబ్బతో చూడామణి తలదిమ్ము దిగిపోవాలి.”

వడగాలిలా వచ్చి సుడిగాలిలా పోయిన సుజాతవైపు కళ్ళింతంతలు చేసుకుని చూసింది వరలక్ష్మి. ఇంకా మాటలు పలకని ఏడాదిన్నర వయసులో దీన్ని తను తీసుకువచ్చింది. ఇప్పుడిదే తనని నోట మాట రాకుండా చేసేటంతగా తయారయింది. ఆనాడు ఆ బస్సు యాక్సిడెంటులో పెద్దక్కా, బావా ఒకేసారి పోతే దీన్ని తెచ్చి పెంచింది. ఎంతది ఎంతటిది అయింది!

వరలక్ష్మి లోపలికి వెళ్ళి, ఒక కప్పు కాఫీ కలుపుకుని తాగింది. సీరింగ్ పాను పుల్స్పైడుతో పెట్టుకున్నాక కాని ఆమె కుదుట పడలేదు. అప్పుడు చదివింది, సుజాత ఇచ్చిన ఉత్తరం. చూడామణి కాబోయే ముమగారికి ఎడ్రస్ చేయబడింది అది. దస్తూరీ తనదని తెలికుండా మార్చి రాయడానికి సుజాత చేసిన ప్రయత్నం తెలుస్తూనే ఉంది.

మీ అబ్బాయికి చూడామణి అనే అమ్మాయిని వధువుగా నిర్ణయించుకున్నారని తెలిసినది. కారణంతరముల వల్ల నేనెవరో మీకు తెలియజేసే అవకాశం లేదు. అలాగని మంచి వంశమూ, గొప్ప సంప్రదాయమూ గల మీ లాంటి పెద్దలకు తీరని ద్రోహం జరుగుచున్నప్పుడు మౌనము వహించుట నాకు న్యాయంగా తోచలేదు. తగు మనుషులను పంపి మీ మటుకు మీరే మంచి చెడులను స్వయంగా విచారించుట శ్రేయస్కరము. బొత్తిగా దూరప్రాంతముల వారగుటచే మీవద్ద ఇంతటి ముఖ్య విషయము దాగినది. మీరు నిశ్చయ తాంబూలములు పుచ్చుకున్న వధువు చూడామణి నడత మంచిది కాదని వ్రాయుటకు విచారించుచున్నాడను.

-ఇట్లు మీ శ్రేయోభిలాషి ఆకాశరామన్న వ్రాలు.

ఉత్తరం పూర్తికాకుండానే ఊపిరి ఆగిపోతుందా అన్నంత ఆందోళన కలిగింది వరలక్ష్మికి. మింగలేని చేదుమందులా సుజాత మీద కలిగిన కోపంతో ఆమె విలవిలలాడిపోయింది. కాలేజీలో చదువుకుంటూంది. సాటి ఆడపిల్లల ఒడిమెడుకులకి అంతకన్న దగ్గర సాక్షి ఉండదు. కేవలం పెళ్ళి పీటలమీద పెళ్ళికూతురుగానే కాదు, ఆ స్థాయికి చేరుకోవడానికి అంతకు ముందు ఆడపిల్ల అనేది ఎన్ని అన్యాయాలకు తల ఒగ్గి, ఎన్నెన్ని అధికారాలకు తల వంచుకుని కూచోవాలో! తెలివైన దనుకున్న సుజాతకి ఆమాత్రం మనసు లేకపోయిందా! పెద్దలకే ఎటువంటి నీతి నియమాలూ కనబడని ఈ కరెన్ట్ కాలంలో చూడామణి లాంటి పెళ్ళికాని పిల్ల ఎదురింటి కుర్రాడిపై కాస్త భ్రమ పెంచుకుంటే అదీ ఒక నేరమేనా? అదే ఒక నేరమైతే మర్నావయవాల నిర్మాణ ధర్మాల్ని అయిదేళ్ళపాటు చదువుకున్న ఆ డాక్టరు పెళ్ళికొడుకు అంతకుముందు ఆ థియరీ ప్రాక్టీసులో పెట్టలేదనడానికి ఏమిటిట రుజువు?

రాత మారిపోయింది !

తలచుకున్న కొద్దీ చూడమణి తరపునే వాదించడం మొదలు పెట్టింది వరలక్ష్మి మనసు. ఆ అమ్మాయి చెల్లెలికి ముందుగా పెళ్ళయిపోయింది. ఆ తరువాత మూడేళ్ళు గడిచినా, వాళ్ళ వాళ్ళు ఎంత ప్రయత్నించినా చూడమణికి పెళ్ళి గీతంట్టా ఇన్నాళ్ళూ కనపడలేదు. “ఇంకా నీకు పెళ్ళేమిటే? నీ నయసుకి ఇద్దరు పిల్లలు పుట్టి ఆపరేషన్లు కూడా అయిపోతుంటేనూ” అని ఆమె మొహం మీదే అనడం మొదలు పెట్టారు దిమ్మ చెక్కల లాంటి అమ్మలక్కలు. ఇన్నాళ్ళకి ఆమెకి కళ్యాణయోగం అంటూ కలిసి వచ్చి, అందునా రోరింగ్ ప్రాక్టీసు ఉన్న ఒక డాక్టరు సంబంధం స్థిరపడితే ఆమెకి గర్వం కలగదా మరి! అసూయ పడడం తగునా?

అన్నా బాగానే ఉన్నాయి కాని, తన చేతులతో తాను పెంచిన సుజాతలో ఇంతటి కుళ్ళు బుద్ధి ఎలా నెలకొందని? సాటి స్నేహితురాలి పెళ్ళి చెడగొట్టే కట్టుదిట్టమైన ప్రయత్నం చెయ్యడమే కాకుండా తన ఆమోద ముద్రకూడా లభించి తీరుతుందనే అచంచల విశ్వాసంతో ఈ ఉత్తరం తనని సోస్టు చెయ్యమనడమేమిటి?

నీరసంగా తోచి ఒకసారి మొహం కడుక్కుంటే ఫ్రెష్గా ఉంటుందనిపించింది వరలక్ష్మికి. అలా చేసి బొట్టు పెట్టుకోవడానికి అద్దం వైపు చూస్తూంటే బొట్టు సరి చేసుకుంటున్న ఉంగరపు వేలు అక్కడే నుదుటి మధ్య అంటుకున్నట్టు ఉండిపోయింది. తనలోకి చూసుకుంటున్నట్టు నిశ్చలమై పోయింది ఆమె మనసు. ఇవాళ సుజాతని తప్పు పట్టి లాభమేమిటి? ఆమెకి తన బుద్ధితే వచ్చాయి! ఇప్పుడు తలచుకుంటే ఆ రోజుల్లో తన బుద్ధి ఎంతగా సెడత్రోవ పట్టలేదు! తక్కిన అందరికంటే ఎక్కువగా తన నుదుటి రాత తనే దిద్దుకోవడానికి కారకురాలైంది. అయిదుగురు అక్క చెల్లెళ్ళలో మధ్యది తను. తను తప్ప మిగిలిన నలుగురూ ఇంచు మించు నలుపులోనే జను. ఇక తనో? పచ్చని బంగారు చాయ. అక్కల కోసం ఏ పెళ్ళి కొడుకు వచ్చినా వరలక్ష్మిని చేసుకుంటామనే వారు. ఆ పెళ్ళికొడుకులతో సహా అక్కలిద్దరూ తన కంటికి చింతమొద్దుల్లా కనపడేవారు. సోని తన వంతు వచ్చాక తమ కుటుంబ తాహతుకి సరిపోయే వారితో సరిపెట్టుకుండా? ఉహు! అక్కలు గుంట నక్కల్లా ఉన్నారు కాబట్టి వాళ్ళు ఈ వరడువరుడుతో అయినా సరిపెట్టుకోగలరు. కుందనం బొమ్మ తన కేం కర్మ! ఆఫిరికి తన కర్మతనే నిర్మించుకున్న బంగారు బొమ్మ అలాగే ఉండిపోయింది. చెల్లెళ్ళిద్దరూ కూడా పెళ్ళిళ్ళయి వెళ్ళిపోయారు. నాన్న సోయాక అమ్మ అన్నయ్య దగ్గరకి వెళ్ళిపోయింది. తను బి.ఇడి., డిగ్రీ పుచ్చుకుని రైల్వే సర్వీస్ కమిషన్లో సెలెక్ట్ అయి ఇలా టీచరుగా పూరూరూ తిరుగుతూంది. ఇంకా సుజాతని తెచ్చి పెంచింది కాని రిటైరు అయిపోయిన ఈ ఒంటరి బతుకులో ఇక తనకు దిక్కుంటూ ఎవరు! ఇదీ తన లాగే తయారు అవుతుందా?

వీధి వరండాలోకి వచ్చి మళ్ళీ పడక్కుర్చీలో కూచుంది వరలక్ష్మి. ఆరోగ్యకరమైన ఆరోచనలతో పిల్లని పెంచుతున్నానేమో అని ఇన్నాళ్ళూ భ్రమపడింది తను. ఎంతటి తప్పు దారిలో ఉంది ఈ సుజాత! నిజానికి ఒకప్పుడు తనలో మాత్రం అసూయాద్వేషాలు లేవా! ఆరోజుల్లో ఆ హైస్కూల్లో తను ఇంగ్లీషు చెబుతున్నప్పుడు ఒకసారి వరలక్ష్మి మాత్రం ఎంత ఘాతుకానికి పాల్పడలేదు! కళ్ళు మూసుకుని కూచుంది కాని, కళ్ళిదుట జరిగినట్టే ఉంది. ఇరవై ఏళ్ళ కిందటి ఆ సంఘటన.

అది పూర్తిగా బెంగాలీ ప్రాంతం. చురువుకున్న పిల్లల్లో మిగిలిన పది శాతమూ నార్త్ ఇండియన్

తప్పా ఇటు వేపు వాళ్ళు ఉండేవారు కారు. లెక్కల టీచరు సీతారత్నం తెలుగు అమ్మాయే కాని వాళ్ళు మొదటినుంచీ కలకత్తాలో స్థిరపడి పోవడం చేత ఆ అమ్మాయి చదువుకూడా బెంగాలీ భాషలోనే నడిచిందట. ఎటొచ్చి తెలుగు మాట్లాడగలదు కనక కాస్త గుడ్డిలో మెల్ల.

అది వరలక్ష్మికి ఒక విధంగా తన ఒంటరితనంలో చేదు తల కెక్కుచున్న రోజులు. అప్పటికి ఆమెకి ముప్పైయిదుకూడా దాటింది. ఆ రోజుల్లోనే కాబోలు ఓక్కొక్క పెద్ద కూతురు శుభలేఖ అందింది. నలుగుర్లోకి వెళ్ళాలని ఉంటుంది. వెడితే మళ్ళీ నలుగురూ ఎక్కడ వేలేత్తి చూపిస్తారో అని మనసు వెనుదీస్తుంది. తనిలా అవివాహితగా ఉండిపోవడానికి ఈ దిక్కుమాలిన సంఘానిదే పూర్తి బాధ్యత అని వరలక్ష్మి ఇంకా భ్రమపడుతున్న రోజులవి. ఆ రోజుల్లోనే కిరణ్ణయి అనే అవిడ హెడ్మిస్ట్రెస్ గా ఆ స్కూల్ కి వచ్చింది. అవిడతో పోల్చుకుంటే తను శరీరపు వన్నె చిదిమిన పసుపుకొమ్ము కావచ్చు. కిరణ్ణయిది? అది లేలేత గులాబీరేకు తళుకు! అంతేనా? కిరణ్ణయి జీవితం ప్రదాని విందులాంటిది. అవిడకి పాలమీగడ లాంటి కూతురు, వనపండు లాంటి కొడుకు, చెరుకుగడలాంటి మొగుడు!

ఎంతో మంచి ఇంట్లోను టీచరని అదివరకు వరలక్ష్మికి ఉన్న పేరుకూడా తోసిరాజు చేసింది కిరణ్ణయి. అక్కడితో ఉండనిస్తుందా అవిడగారి తలబిరుసుతనం! ఒకసారి టీచర్సు కామన్ రూమ్ లో అందరికంటే ఎవరు పెద్ద అనే చర్చ వచ్చింది. 'ఇంతవరకూ నేనే అనుకున్నాను. ఇప్పుడు రికార్డు ... చూస్తే తెలిసింది వరలక్ష్మి దీదీ నాకంటే మూడేళ్ళు పెద్ద అని' అని నలుగుర్లో తనని ఇన్నట్టు చేసింది. లేకపోయింది కాని చేతిలో కత్తి ఉంటే అప్పుడే విసిరెయ్యాలనిపించింది వరలక్ష్మికి 'అలా వద్దు - ఎప్పుడో ఒకసారి దీనికి మరి అమ్మా అనీ అడక్కుండా వెన్నుపోటు పొడవాలి' అని ఆ క్షణమే కృత నిశ్చయురాలైంది. అయితే ఆ అవకాశం అంత త్వరగా వస్తుందని అనుకోలేదు.

ఆ రోజుల్లో క్రమం తప్పకుండా మార్నింగ్ వాక్ చేసి వచ్చే అలవాటుండేది వరలక్ష్మికి. ఇటు తన క్వార్టర్స్ నుంచి అటు బిపిన్ బిహారీ పూర్ రోడ్ అనబడే ఆ రైల్వేస్టేషను వరకూ తిరిగి వచ్చేది. దార్లో ఏ బోర్డు కనపడినా బెంగాలీ భాషలోనే ఉండడం చేత చదవ లేకపోయేది ఆమె. మాట్లాడడం అయితే నేర్చుకుంది -- చదవడం, రాయడం మాత్రం ఆమెకి పట్టుబడలేదు. అలా తిరిగి వచ్చేరోజుల్లో ఒక్క విషయం గమనించింది. ఆ హైస్కూలుకి సంబంధించిన బోర్డు లన్నీ బాగా రాసే స్టూడెంట్స్ చేతే రాయించటం వాళ్ళ అలవాటు.

ఒకరోజు వైట్ వార్నిష్ చేయబడి ఆరిపోయిన ఒక రేకు ముందు తెలిసిన ఒక అమ్మాయి కూచుని ఉండడం చూసింది వరలక్ష్మి. ఆ అమ్మాయి పేరు కల్లోలిసీ మిత్రా. చాలామంచి అమ్మాయి అని పేరు. ఆమెని అడిగి ఏమిటి పెయింట్ చెయ్యవలసి ఉందో కనుక్కుంది.

"హై స్కూలు మెయిన్ ఆఫీసుకి ఇదే దారి" అనే అక్షరాలు రాయాలిట. వరలక్ష్మి బుద్ధి చురుకుగా పనిచేసింది. ఆమె పగ తీర్చుకునే అదను ఇదే. అటూ, ఇటూ చూసింది. అదృష్టవశాత్తు ఇంకా ఎవరూ లేచినట్టులేదు. 'కల్లోలిసీ, మన హెడ్మిస్ట్రెస్ దురాగతాలు రోజు రోజుకీ పెరిగిపోతున్నాయి. మొప్పటికీ మొన్న నేను నీకు ఫస్టు మార్కు ఇస్తే తను మళ్ళీ దిద్దేసి తన మేనకోడలికి ఫస్టిచ్చి నిన్ను నాలుగో ప్లేసులోకి తోసిసింది. దానికి బుద్ధి రావాలంటే నేనో ఉపాయం

చెబుతాను -- చెయ్యి. నీ రైటింగు మానేసి మరెవరో రాసినట్టు వంకర టింకరగా పెయింట్ చెయ్యి. అంతేకాదు, 'హై స్కూల్ మెయిన్ ఆఫీసుకి ఇదే దారి' అనే అక్షరాల బదులు 'హెడ్మిస్ట్రీన్ కిరణ్మయి వచ్చి దొంగ ముండ' అని మీ భాషలో రాయి. ఇలా చేశావో ఈసారి స్కూలు ఫస్టు సీదే. ఎవరికీ చెప్పకు."

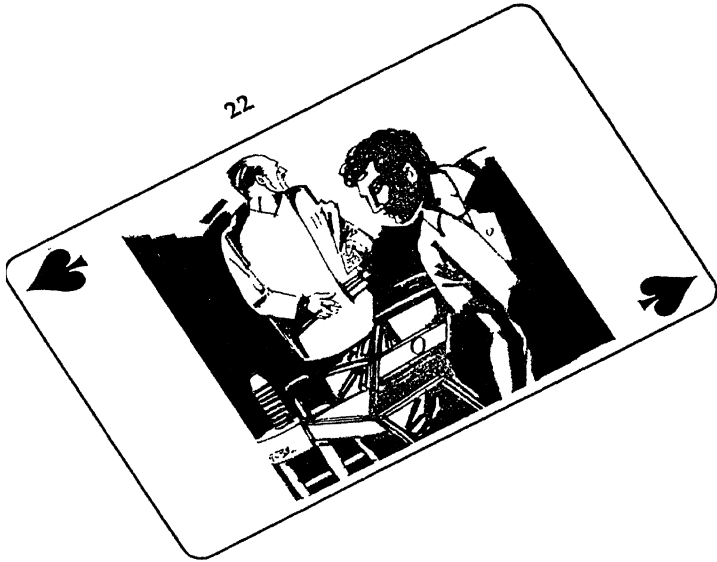
కల్లోలిని రాత పూర్తయేదాకా అదృష్టవశాత్తు ఎవరూ అటు రాలేదు. తెలియని ఆ బెంగాలీ అక్షరాల్ని పెయింట్ ఆరేదాకా ప్రేమతో చూస్తూ అక్కణ్ణుంచి ఒక పట్టాన కదలలేకపోయింది వరలక్ష్మి.

ఇంకా పగలు పది కాకుండానే ఆ బోర్డు దగ్గర ఇంచుమించు స్టూడెంట్లుంతా ఈగల్లా మూగిఉండడం తన డాబామీంచి చూసి పరవశించిపోయింది. 'ఇంత జరిగాక ఆ పెద్ద పీనుగ పాగరు వదిలితీరుతుంది. ట్రాన్స్ఫర్ చేయించుకుపోతుంది. పీడ వదిలిపోతుంది' అని వరలక్ష్మి ఇంకా మురిసిపోతూనే ఉంది. కిరణ్మయి కబురు వచ్చి ఆ బోర్డు దగ్గరికి వెళ్ళవలసి వచ్చింది. 'హై స్కూల్ మొత్తం మీద బెస్ట్ టీచరు మీరు. ఒకరి జోలికి పోరు. ఎవరికి ఫుట్టిందో ఈ పాడు బుద్ధి!' అని కిరణ్మయి అంటూంటే తెల్లబోయి సీతారత్నుని అడిగింది. సీతారత్నం జవాబు విని ఆమె నెత్తిని పిడుగు పడింది. అందులో 'వచ్చి దొంగ ముండ' అలాగే ఉంది. ముందున్నది మాత్రం హెడ్మిస్ట్రీన్ కిరణ్మయి కాదుట! మేడమ్ వరలక్ష్మి అనే అక్షరాలుట! చిన్నసిల్లయితేనేం కల్లోలిని ఎంత చక్కగా బుద్ధి చెప్పిందీ! ఈసారి ఆ ప్రాంతాల నుంచి వెంటనే బదిలీ చేయించుకునే వంతు తనదే అయింది!

వరలక్ష్మి గతంలోంచి వర్తమానంలోకి వచ్చింది. ఆనాటి తనకే అంతగా బుద్ధి వక్రీభవించి నప్పుడు, వేడి నెత్తురు పారే ఈపిల్ల వింటుందా? వీళ్ళతో ఆర్యమెంటు కుదరదు.

"ఏం, పిన్నీ, కవరు అంటించి పడేశావా?" అని సుజాత వస్తూ అడిగితే తల వూపింది వరలక్ష్మి. (అగ్గిపుల్ల) అంటించి ఆ కాగితాలు (పాయిల్స్) పడేసింది, నిజమే!

(ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక 1-8-1984)

కంట్రాక్టరు అప్పుడే ఇచ్చి వెళ్ళిననోట్లు లెక్క పెట్టుకుంటున్నాడు భూపతి. తలుపులు సరిగా వేసి ఉన్నాయో లేదో అని కిటికీవైపు చూశాడు. ఆ సందులోంచి ఎదురింటి సంచీవి మొహం కనిపించింది. వీధి మెట్లమించి సైకిలు రోడ్డుమీదకి దింపుతున్నట్టున్నాడు. ఎలాగా వెళుతున్నట్టున్నాడు. ఈయనచేత వీళ్ళి తెప్పించుకుంటే సరీ-అనిపించింది. పెళ్ళాన్ని కేకేశాడు. అవిడ రాగానే నోట్ల కట్ల చేతికిచ్చాడు. 'ఎదురింటాయనతో నేనో కబురుచెప్పి రావాలి. జాగ్రత్త. తలుపేసుకో' అంటూ వీధి వరండాలోకి వచ్చాడు. అలశ్యమయితే ఆయన దాటేస్తాడని అక్కణ్ణంచే ఓ కేక వేశాడు.

"యానండోయ్. సంచీవిగారూ...మళ్ళీ ఎక్కడకీ, టానుకే! ఇప్పుడే కదండీ ఇంట్లో ఏవో సరుకులు పడేయించినట్టున్నారూ... మీ ఓపిక్కి మెచ్చుకోవాలి." సైకిలు ఎక్కబోతున్న సంచీవి చటుక్కున దిగి ఓ నిమిషం నిలబడి, "ఏం చెయ్యనండీ మరి...ఒక్కొక్క రోజు యిలా తిరక్క తప్పడంలేదు. ఇవాళ ఏమయిందా నేను తీసికెళ్ళిన లెక్క సరిపోయింది కాదు. అదృష్టవశాత్తు

టానులో కొత్తగా బుక్ షాపు పెట్టిన మా ఫ్రెండు మార్తాండం గుర్తుకొచ్చాడు. వాడి దగ్గర ఓ ఇరవై చేబదులు చెయ్యక తప్పింది కాదు. వాడి సాయంవల్ల సరుకు ఇల్లుచేరింది. బాకీ తీర్చేద్దామని వెడుతున్నాను!”

అని జవాబు చెప్పేడు.

‘యాఏటండీ బాబూ మరి ఇంత చాదస్తం! ఇప్పుడు వెంటనే వెళ్ళి ఇచ్చేయ్యకపోతే ఆ బాకీ అలా ఉండిపోతుందనే?’

‘మళ్ళీ అవకాశం ఉండొచ్చు ఉండక పోవచ్చు... మరో ఖర్చుతరుముకురావొచ్చు. మరుపులో పడిపోవచ్చు... చిన్నదై తేనేం పెద్దదైతేనేం. ఒకళ్ళకి రుణాన్న సడిపుంటే అది పైసలు చేసుకునేదాకా నాకు మరి తోచదు సుమండీ...వస్తానూ?’ అంటేనే సైకిల్ కి తరలిపోయాడు సంచీవి.

ఆ మాటలకు ఏదో షాక్ కొట్టినట్టుయింది భూపతికి. గోడకి జార్జా పెట్టబడివున్న పడక కుర్చీని వాల్చి అందులో కూలబడ్డాడు. ఎంతో దూరం నుంచి వినబడుతున్న ట్యున్న ఇవి తన గుండెకి ఎంతో దగ్గరిమాటలు. ఈ పైమెట్టు కూడా సాధించగలిగేక రూ: ఒకటి రెండేళ్ళయి కొద్దిగా పెడచెవిని పెట్టేడేమో గాని, ఎన్నెన్నిసార్లు ఎన్నేళ్లటా ఇంచుమించు ఇలాంటి మాటలే తనని వెంబడించి తనలో మార్మొగలేదు!

ఏక్కి విషయమే తను మరచిపోయానని గుర్తుకువచ్చింది భూపతికి. ఆసీసరుగా జిల్లా శిఖరాగ్రాన చేరుకున్నాక ఒకటి ఒకటి తుడిచి పెట్టుకుపోతున్నాయి గాని అ రోజుల్లో తెనుగు సాహిత్యం మీద ఎంతపెచ్చి ఉండేది తనకి! ఇంటర్మీడియట్ సీనియర్ చదువుతున్న ఆ రోజుల్లో - ఎన్నేళ్ళయిపోయిందో ఎవరికి గుర్తు? -- ఆంధ్ర బాషా విభాగానికి పోటీచేసి ఎన్నిక అయ్యేదాకా ఎంత కొట్టుకుపోయాడో ఎలా చెప్పడం!

“నా జీవిత కాలమంతా ఇక్కడే గడిచిపోయింది బాబూ, నేడో రేపో పడనీ విరమణ చేస్తాను. నా తలవెంట్రుకలన్ని సాహిత్య సభలు చూశాను. కాని ఈ ఏడు ఆంధ్రవారోత్సవాలు నువ్వు జరిపించిన తీరు ఉంది చూశావా భూపతి. ‘న భూతో న భవిష్యతి’ అనుకో!” అని అభినందించారు. తెలుగు పండిట్ చెంచురామయ్యగారు ఆయన తన తలమీద చెయ్యివేసి నిమిరుతూ ఆ ఒక్కమాటా అంటూంటే ఆ వారం రోజులూ తను మోసిన బరువు చేత్తో తుడిచేసి నట్టయిపోయింది. అంతకు ముందూ ఆ తర్వాత కూడా ఇటు టీవర్ గా గాని అటు పాయెట్ గా గాని ఆయన మీద ఏమంత పెద్ద అభిప్రాయం లేదు భూపతికి. కాని ఆ ముందురోజే తెలిసింది చెంచురామయ్యగారంటే ఏమిటో!

స్నేహితులనుకున్న వాళ్ళే ఎంతగా గోతులు తవ్వుతారో అపార్థిశలూ కష్టపడినవాళ్ళకి గాని తెలిదు! తెలిసి తెలియని ఆ వయస్సులో కేవలం ఉత్సాహమే పెట్టుబడిగా ఆ ఆంధ్ర వారోత్సవాల నిర్వహణలో నాయకత్వం వహించాడు భూపతి. కొద్దిమంది అండగా నిలబడకపోలేదు గాని దూరంనుంచి చూస్తూ రాళ్లు విసిరినవాళ్ళే ఎక్కువ. ఏమయితేనేం సర్వశక్తులూ కూడదీసుకుని ఆ ఆరురోజులూ అవుననిపించుకో గలిగేడు. ఆఖరు రోజున పడిన శ్రమ తలుచుకుంటేనే ముచ్చెమటలు పోస్తాయి. ఇప్పటికీ భూపతికి!

“అంతగా డమ్ములుంటే ముగింపు సమావేశానికి ముఖ్య వక్తగా ప్రజాకవిని పిలిపించు”

అని కార్యకర్తల సమావేశంలో ఒకరు పెంకితనంగా సూచిస్తే కాదనలేక వెంటనే ఉత్తరం రాశాడు భూపతి.

ఇరవై ఏళ్లై కవిత్వం ఒలకబోస్తున్నాడు ప్రజ్వలంగారు. అయినా అతనెనడో ఏంరాశాడో ఎవరూ ఎరగరు. ఆయన పాటలు రాసిన సినిమా ఒకటి శతదినోత్సవం చేసుకుంది అప్పట్లో. అంతే. ప్రముఖ ప్రజాకవిగా యావదాంధ్రం నిలబడిపోయాడు ఆయన. “నా హృదయం అగ్నిపెట్టె. నా రచనం పాముపెట్టె” అనే ఆయన గేయం కంఠతారాని తెలుగువాడు ఏడీ?

“మీరు విచ్చేసి యీ యువ సాహితీ జగతికి చేయూత ఇవ్వక తప్పదు” అని భూపతి పదేపదే రాసిన మీదట జవాబు వచ్చింది.

“ఊపిరి తిరగని సినిమా పనులలో ప్రాణం పోతోంది. సాహితీ ప్రియుల్ని కలుసుకుంటే సోయిన ప్రాణం వస్తుందేమో అనే ఆశ పీకుతోంది. మీరంత ప్రేమతో రమ్మని రాస్తే కాదనడం నా తరమా? నేనూ రసికా వస్తున్నాము. ఇక్కణ్ణుంచి విశాఖ రానూపోనూ పస్తు క్లాబ్ ఫైట్ ఛార్జెన్ భరించవలసి వుంటుంది మీరు. అక్కణ్ణుంచి మీ ఊరికి కారు ఎలాగూ ఏర్పాటుచేస్తారు. కన్ఫర్మ్ చేస్తూ వెంటనే ఎక్స్‌ప్రెస్ బెలిగ్రామ్ ఇవ్వకపోతే తర్వాత నన్ను నిందించి లాభంలేదు.”

కుర్రాళ్ళ గుడ్లు గిర్రున తిరిగిపోయాయి. ఈ లెక్కని మొదటి ఆరురోజుల ఖర్చు ఆఖరి ఒక్కరోజుకి సరిపోయేలా ముందే అంచనా వేసుకోవాలి. ధర పెంచినకొద్దీ వస్తున విలువ పెరిగేలా కనిపించడం సహజం. ఎవరిమటుకు వారికి ఆయన్ని పిలిపించి తీరాలని ఉంది. ఖర్చుమాట తలచుకుంటే గుండె అదిరిపోతోంది. “దేశం కవులకు ఏమిస్తోంది? ఇంతకీ ఇది ఏమాటి ఖర్చు. ఓ మినిష్టరు లెట్రీస్ రిపేరు చేయించిన పాటిలేదు!” అనేశాడు ఉద్రేకంతో ఓ కుర్రాడు. అందరూ చప్పట్లు కొట్టేతారు. కార్యనర్గ నిర్ణయం ప్రకారం వెంటనే బెలిగ్రామ్ యివ్వడానికే నిశ్చయించుకున్నారు. ఏమైనా ఒకసారి ఫిన్సిషాల్సు కలుసుకోవడం మంచిదనిపించి తెలుగు పండిట్ని తీసుకువెళ్ళేడు భూపతి.

“ఆయన స్థాయి సరిగ్గా తెలుసుకుని యిలాంటి పెద్ద పరుగులకు పోకుండా ఉంటే బాగుండేది. ఇప్పుడు కాదంటే కాలేజీ ప్రిస్టేజి దెబ్బతింటుంది. బెలిగ్రాం ఇద్దామనే నిర్ణయం సరియైనదే. వీలైనంత జాగ్రత్తగా ఖర్చుపెట్టండి. ఇంతకుముందే నిర్ణయం అయిపోకపోతే ముందురోజుల వక్రల్ని వీలయితే ఇక్కణ్ణుంచే పిక్‌ప్ చేయండి. ఆ లోటు కనపడకుండా నాటికలూ, నాటకాలూ అన్నీ ముందు ఆ రోజులలోనూ ఫిక్స్ చేయండి. ప్రజ్వలం గారి స్పీచి చాలు ముగింపురోజున, వేరే ఎంటర్టయిన్మెంట్ అడగరనుకుంటాను ఆడియన్సు. ఈసారికి అదనంగా ఆంధ్ర సాంస్కృతిక వారోత్సవాలకి వెయ్యి ఎడ్జెస్టు చెయ్యడానికి ట్రై చేస్తాను. ఏవ్ యు బెస్ట్ ఆఫ్ ది లక్. కేరీ ఆన్.”

ఆయన వినరణకి రూమ్ను దద్దరిల్లిపోయేలా కుర్రాళ్ళ కృతజ్ఞత తెలుపుకున్నారు. ఆయన అమ్మాయి భరతనాట్య ప్రభువ ప్రదర్శన సినీ కళామయ జీవిముందు జరగడానికి ఇదొక అవకాశం అని అతికద్దీమంది సూక్ష్మగ్రాహులకు గాని అప్పట్లో తెలీలేదు. ఏదయినా తెలిసింది గాని రసిక అనే లలనామణి ప్రజ్వలంగారికి ఏమాతందో అనే విషయం నాటికే నేటికీ ఊహాగానంగానే మిగిలిపోయింది!

ఆ సాయంకాలం ఆ ఊరు ఊరంతా అక్కడే ఉంది! ఆ పిచ్చెక్కిన కిక్కిరిసిన జనాన్ని

చూసి ఎవరికైనా మతులుపోయాయి గాని ప్రజ్వలంగానికి చీమ కుట్టినట్టులేదు! పైగా “ఒక్క వందన సమర్పణ తప్ప మిగిలిన కార్యక్రమమంతా ముందే జరిపించెయ్యండి, ఆఖర్ని నా ఉపన్యాసం వుంచండి. ఎంచేతంటే ముందే నేను మాటాడేస్తే స్టేజీమీద తప్ప జనం మిగలరు. ఇది నా అనుభవం!” అని స్పష్టంగా సూచించారు. ఈలలతో గోలతో భరతనాట్యం భరతం పట్టేశారు మొట్టమొదట. వారి ‘ఉషోదయం’ నుంచి చెంచు రామయ్యగారు కొన్ని వద్యాలు చదువుతామని నిలబడగానే “దిగు చుంచూ” అని అరిచారు. “తూర్పున తెల్లవారినది తోయజబంధుడు తొంగిచూడగా” అనే పోయెటిక్ టేబిల్‌లో ఒక్క కోడు అయినా పూర్తిగా చెక్కనిచ్చారు కాదు! ఆ కారణంచేత వారి ఉషోదయం అముద్రిత కావ్యంగానే కాక నిశ్శబ్ద సంగీతంగా మిగిలిపోయింది!

ఇక ఆనాటి ప్రజ్వలంగారి ప్రజ్ఞా పాటవాలు ఆ ఊరి ప్రజలు ఇక జన్మలో మరచిపోలేదు. అక్కడ చేరినవారు వినడానికి వచ్చారో, చప్పట్లు కొట్టడానికి వచ్చారోగాని ఆకాశం, భూమి కంపించిపోయాయి.

అంతే కాదు. ఉపన్యాసం చివర ఆయనగేయం చదివారు. అందులో ముక్క ముక్కా దెబ్బలాడుకుని. ఏ అక్షరానికి అక్షరం పోటీలుపడి పంచేసుకున్నట్టుయింది శ్రోతలందరూ...

అందులో కొన్ని ఇప్పటికీ మర్చిపోలేదు భూపతి

రా! దారి చూపిస్తాను

నిజం నిరూపిస్తాను.

నిప్పులు కురిపిస్తాను ... జబ్బులు వదిలిస్తాను.

ఆకలేమిటో చీకటేమిటో

శోకమేమిటో కేకలెందుకో

రా! చూపిస్తాను ... వినిపిస్తాను...అవుననిపిస్తాను....

దమ్ములుంటే పైకి రా!

కను దమ్ములుంటే చూడరా ! రా! ....

ఇలాగే సాగుతుంది. “నన్ను చూడ్డానికి కాకపోతే మీ కన్నులెందుకు!” అన్నంత ఆ యంగా ఉన్న రసక ఆయన ప్రతీ మాటకీ ఊగిపోతూ పొంగిపోతూ పడుతూ లేస్తూ సభని మరింత శోభాయమానం చేసింది. “ఆ సభలో అందరు జనం ఎంజాయ్ చేసింది ఏమిటి?” అనే ప్రశ్నకు తావులేదు. అసలైన ఆనందం అనిర్వచనీయం కదా!

శీతాకాలం కాబట్టి సభ ఎనిమిదింటికే ముగిసినా, ఎంతో రాత్రి అయిపోయినట్టుంది. నిజానికి సభ ఏడున్నరకే అయిపోయింది, హాలు కాళీ అయేసరికి మరో అరగంట పట్టింది.

మైకూ, లైట్లు, కట్టెన్నూ, ఫర్నిచరూ ఇలాంటి వనులు కొంతవరకు చూసి మిగిలినవి జాయింట్ సెక్రటరీ జాకబ్‌కి, లేడీ రిప్రజెంటేటివ్ రూస్సీకి, విద్యార్థి నాయకుడు రెడ్డికి అప్పజెప్పి హోటలుకు భూపతి చేరేసరికి తొమ్మిది కావస్తోంది.

“సమయానికి వచ్చారు. రండి రోజూ రాత్రి వేసుకునే టాబ్లెట్ ఒకటి మరచిపోయాను. ఈ వేళప్పుడు మెడికల్ షాపు ఉంటాయా?”

అంటూ కారులోకి భూపతిని ఆహ్వానించారు ప్రజ్వలంగారు, “నేను తెప్పిస్తాలెండి మీ

కెందుకు శ్రమ, అదేదో కాగితమీద రాసివుండి" అని భూపతి చెప్పినా వినలేదు.

తీరా ఆ మెడికల్ షాపు చేరేక ఇంత సాడుగు లిస్తు తీశాడు ఆయన. "ఇదేమిటి, ఇనన్నీ వారి సిటీలో దొరకవనే!" అనే భూపతి సందేహం ఆఖర్ని గాని తేలలేదు. నూట ఇరవై రూపాయల బిల్లు కాగితం తన చేతిలోపెట్టి వాళ్లిద్దరూ దర్జాగా కారెక్కి కూర్చున్నప్పుడు తప్ప భూపతికి అసలు విషయం తెలిసిరాలేదు.

అంతేకాదు, కారు మరో అరమైలు వెళ్లక, "అరె! ఇంత రాత్రివేళ యిలాంటి ఊళ్ళో మోస్ట్ మోడరన్ ఎక్స్ప్రెస్మెంట్ ఉన్న ఫోటో స్టూడియో తెరచి ఉండడం ఎంత ఆశ్చర్యం! మనం ఇక్కడికొచ్చి నందుకు గుర్తుగా నాలుగు షాట్లు తీయించుకుంటే ఎలా ఉంటుందంటావ్ రసీ?" అని అక్కడ కారు ఆపించి భూపతి వైపు తిరిగి "మీకేం అభ్యంతరం లేదంటేనే!" అంటూనే అందులోకి జొరబడిపోయాడు అన్ని పైజాల రేట్లూ సృష్టంగా అక్కడ వేల గట్టబడి ఉన్నా, తమ కనీసం ఓ శతమానం మేరకు శిక్ష విధించానని మాట వరసకైనా పైకి ప్రకటించక, "కాపీలు ఎప్పట్లో యిస్తారు? మా ఎడ్రస్ సరిగ్గా రాసుకున్నాడు. కదూ?" అని మరోమారు మేనేజర్ని హెచ్చరించి ఎప్పట్లా నవ్వుతూ వచ్చి కారులో కూర్చున్నాడు.

"జన్మలో ఇలాంటి సాహిత్య సభ ఈ ఊళ్ళో జరగలేదు. ఇకముందు జరగదు... ఇలాంటిది నిర్వహించిన యీ కీర్తి నాది కాక మరెవరిది!" అని ఆనందోద్రేకంతో శరవేగంతో కొట్టుకుంటున్న భూపతి హార్టుబీటు ఈ రెండు సంఘటనలతో బిలోనార్మల్ కి చేరిపోయింది. ఓవర్చు అంటూ ఉంటాయి గనక ఏదో ఓలాగ వీటిని మీట్ కావొచ్చు. కాని ఆ రాత్రి భోజనాలయాల ప్రజ్వలంగారు కోరిన కోరిక చెవిన పడ్డాక గుండె ఆగిపోయినంత పనయింది. పదిహేనేళ్ళ క్రితం దేశంలో ఏ మున్నా మానినా ఇంతటి తాగుముచ్చతనం లేదు మరి! ఆయనకి "తెల్ల గుర్రపు స్వారీ" చేస్తేగాని నిద్రపట్టదుట.... వీళ్ళ అలవాట్లు ఇలాంటివని చూచాయగా వినకపోలేదు గాని 'ఇంతటి సురేంద్రుడని' ఊహించలేకపోయాడు...చెయ్యడానికేముంది "శ్రాద్ధాంజలి" ఘటించక, స్వయంగా తెచ్చిపెట్టుకున్న తద్దినమాయే!"

ఆ "ఉచ్చైత్యవం" ఓ పట్టాన పట్టుబడలేదు. ఎంత ట్రై చేసినా ఆ మార్కుపారెన్ విస్కీ ఎక్కడా దొరికి చావలేదు. ఆ ఎముకలు కొరికే చలివేళ ఆ హోటల్ వరండాలో విద్యార్థి ప్రతినిధులు బుర్రలు బద్దలు కొట్టకున్నా బయటపడే మార్గం బోధపడలేదు. ఆఖరికి "మాయల ఫకీరు ప్రాణ రహస్యం" ఒక ఎక్స్ప్లెజ్ ఆఫీసరు కొడుకు బయట పెట్టాడు. విజిలిన్నూ ఆఫీసరు పెళ్లాం ఈ సరుకు అమ్ముతుందిట. అక్రమ రవాణా జరుగుతున్న పారెన్ పిప్పునుంచి ఆఫీసరు కొట్టు కొచ్చి యిల్లు నింపిన సరుకు. ఆయన యిల్లాలు యీ విధంగా సక్రమ సరఫరా చేస్తున్నదట. మరో కుర్రాడేతో వాళ్ళింటికి వెళ్ళి ఆవిణ్ణి కలుసుకున్నాడు భూపతి. పూర్తి బాటిల్ తప్ప అవిడ ఇవ్వనంది -- నూటిరవై ముందుగా చెల్లిస్తేనే...అదైనా ఎటువంటి రసీదూ ఇవ్వని పద్ధతిలోనే! అయిదారు రూపాయలు తప్ప మరేంలేవు విద్యార్థి వీరుల దగ్గర! "అతిధిదేవోభవ" అనే హెమరేజ్ లాంటి హెరిటేజ్ తప్ప; ఆఖరికి ఓ కుర్రాడి ఖరీదైన రిస్టు వాచ్ అవిడదగ్గర కుదువబెట్టి ఆ బాటిల్ సంపాదించగలిగేడు భూపతి. ఆ రిస్టువాచ్ తిరిగి అతనికిప్పించడానికి ఆ తరువాత నెల పదిమంది స్టూడెంట్లు ఎలా చందాలు వేసుకున్నదీ భూపతి జన్మలో మరచిపోలేదు.

“ఛ! పదిమంది కష్టపడ్డమూ, ఒకడు సుఖపడ్డమూనా! ఈ న్యస్త పోడానికి నా ఆఖరి రక్తపుబొట్టు కారిపోయేదాకా పోరాడితీరతాను!” అంటూ ఆ సరుకు అప్యాయంగా రెండు చేతులా అందుకున్నాడు ప్రజ్వలంగారు.

కురుస్తున్న మంచుచేతా. మనసులో ఏర్పడుతున్న అయోమయాన్ని తట్టుకోలేకా ఎంతోరాత్రి అయిపోయినట్టుంది భూపతికి. ప్రజ్వలంగారికి గుడ్‌నైట్ చెప్పి ఫ్రంట్‌కి థాంక్సు చెప్పి అతను ఇంటివైపు మరలేసరికి సస్తుషో వదిలి పెట్టేరు.

“ఎనరిదీ, బాబూ భూపతి, నువ్వేనా?”

పరిచిత కంఠం విని త్రుళ్ళినట్టాడు, అది చెంచురామయ్యగారు అదై కుంటున్న పెంకుటిల్లు తలకి ఓ గుడ్డ చుట్టపెట్టుకుని ఒణుకుతూ నిలబడ్డాడు ఆయన వసారాలో.

“ఎవరైనా తెలిసిన కుగ్రాడు కనబడతాడేమో నని ఇందాకట్టుంచి ఇక్కడే నిలబడి చూస్తున్నాము-నువ్వు ఇప్పుడు కనిపించావు కాని నీకు మళ్ళీ పని చెప్పడానికి ఎంతో సిగ్గుగా ఉంది. వారం రోజుల అలసటా నీ మోహం మీద స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. కాని ఏం చెయ్యను. అవసరం అలాంటిది...”

తెల్లబోయి నిబద్ధం తప్ప భూపతి మరేం చెయ్యలేకపోయాడు.

“సీటింగు నుంచి వచ్చానా, మూమూలుగా నాతోనే భోంచేసింది మా ఆనిడ, వడుకున్నాం. అంతా ఓ పావుగంటై లేచి కూర్చుంది. కడుపు నొప్పి అని అదనలే బెదురుగొడ్డు. ఇదివరకు దానికిబాధ ఉన్నదే సోదా తాగితే తగ్గిపోతుంది. చుట్టుపక్కల కిళ్ళికోట్లు కట్టేశారు. ప్రభాత్ సినిమాహాల్ దాకా వెళ్ళి రావాలి. పోనీ నేను వెళ్ళిద్దామంటే, ఇంతటి బాధతో ఒక్కర్తీ ఉండలేదు...ఎలా చావను చెప్పు? సమయానికి నువ్వే దేవుళ్ళా కనిపించావ్...బాబ్బాయి.”

భూపతి ఇంకేం వినలేదు. ఎదురుగా ఖాళీ రిక్షా ఒకటి సహూంట్ ఆసించాడు. పది నిమిషాలు దాటకుండా సోడాతో ప్రత్యక్షమయ్యాడు. ఆయనెంత చెబుతున్నా వినకుండా ఆనిడ బాద సర్దుకునేదాకా మరోపావు గంట అక్కడే కూచున్నాడు. తీరా అతను లేచి ఓ యాబై గజాలు నడిచాడో లేదో

“బాబూ, భూపతి ... ఒక్కమారు ఆగు ....”

అంటూ ఇంచుమించు పరుగుతో చెంచు రామయ్యగారు అతన్ని అందుకున్నారు.

“ముసిలి ముండావాణ్ణీ ... మతి కూడా పోతున్నట్టుంది నాకు .... రిక్షావాడికి నువ్వు రూపాయి యివ్వడం చూశాను... అంతట్లో మరిచేపోయాను. స్పెషల్ సోడాకి పావలా ... ఇవిగో డబ్బులు తీసుకో.”

భూపతి ఆ డబ్బులు అందుకుని పేంటు జేబులో వేసుకుంటూ అన్నాడు.

“ఏం చాదస్తం మేస్టారూ మీది... ఇప్పుడు ఇవ్వకపోతే ఈ బాకీ ఇలా ఉండి పోతుందనే, మళ్ళీ మనం రేపొద్దున్న కాలేజీలో కలుసుకోమూ?”

ఆయన గర్లదిక స్వరంతో చెప్పిన జవాబు అతను ఎప్పుడూ మరవలేనిది.

“ఇంత రాత్రివేళ వచ్చి యిలాంటి అపద గడిపిపెట్టేవు చూశావా, భూపతి, ఆ ఉపకారం నేను జన్మలో దిద్దుకోలేని దయారుణం. నేను తీర్పుకో గలిగింది. ఈ చిన్న బాకీ మాత్రమే.

ఇలాంటి చిన్నచిన్నవైనా ఎప్పటికప్పుడు తీర్చేసుకోకపోతే, ఏం చెయ్యనూ, నాకు తోచదు మరి!"

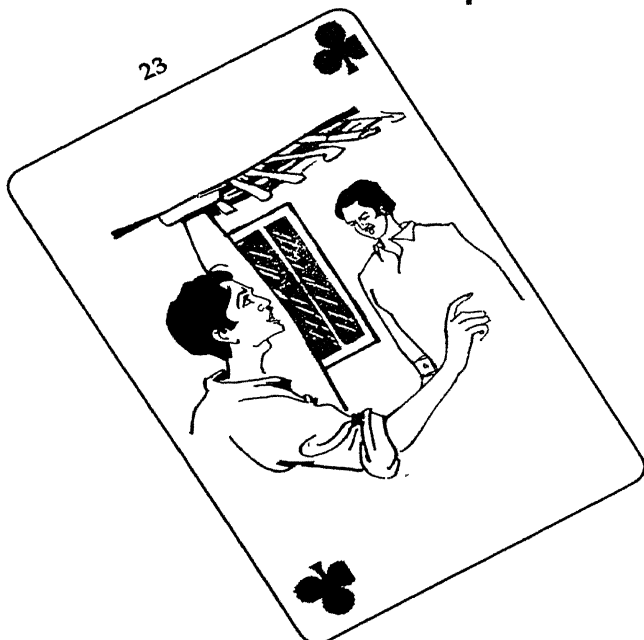
అలాటి విద్యార్థి భూపతి ఈనాడు జిల్లా ఆఫీసరు అయ్యాడు. ప్రజాకవి ప్రజ్వలం గారు పదితరాల సరిపడ డబ్బూ, పేరూ చేసుకుంటే ఎప్పటి బాకీలు అప్పుడు తీర్చుకుంటూ జీవితం గడిపిన చెంచురామయ్యగారు ఆయన కవిత్వంలాగే ఏం మిగలకుండా ఏం మిగుల్చుకోకుండా కదలిపోయారు.

సత్యస్ఫూర్తిగల సాహిత్యం మినుకు మినుకు నక్షత్రం మాత్రమే. డాబా మీది పట్టుపరుపుపై వెల్లకిలా పడుకుని అప్పుడప్పుడు వాటిని పోల్చుకోడంలో తప్పు కనిపించలేదు భూపతికి. ప్రేక్షకుడిగా మిగిలిపోతేనే పెద్దవాడు కాగలడు అని అతడే నాడో పోల్చుకున్నాడు. బాకీ అనేది ఉంచకూడదు. అనే మాట అతనూ కాదనడు. బాకీ తీర్చడంలో కొందరు శ్రద్ధవహిస్తే మరికొందరి ప్రజ్ఞ అంతా బాకీ అలా ఉంచెయ్యడంలోనే!

పాత ఆలోచనలు ప్రక్కకునెట్టి పడక్కుర్చీ ఎత్తిపెట్టి భూపతి లోపలికి వెళ్లాడు.

(అనామిక మానవత్వం)

అందచందాల కథ

వాళ్ళిద్దరూ ప్రాణస్నేహితులు. శక్తిగల వ్యక్తులను పూజించడంతోనూ చేతగానివాళ్ళను చీదరించుకోవడంతోనూ మానవత్వమే నశిస్తున్న ఈ లోకంలో ఏ భేదమూ లేకుండా సమానంగా అన్ని విధాలా ఒకే త్రాటిమీద నడుస్తున్న నవయువకులు వాళ్ళు. ఒక తల్లి కడుపున పుట్టకపోయినా అన్నదమ్ముల్ని విడిచిన వాళ్ళు. వాళ్ళకి 'నా' అన్నవాళ్ళు లేరని బాధ లేదు. ఒకరికొకరున్నారూ, చాలు! కలసి జీవిస్తున్న కళాకారులు వాళ్ళు.

ఓసారి వాళ్ళిద్దరూ ఓ మ్యూజియంలో ఓ చక్కని శిల్పం చూశారు. ముసుగులోంచి సాగసు వెదజల్లుతున్న ఒక ముగ్ధ - చలువరాతి విగ్రహం అది. పండు వెన్నెలలో తాజమహాలు అందం తవలో ప్రతిఫలిస్తే యమున మురిసి పరవళ్ళు తొక్కిందో లేదోగాని ఆ శిల్పంలోని చెక్కిన చక్కదనం చూచి వాళ్ళిద్దరూ మైమరచిపోయారు. పంచేంద్రియాలకూ అతీతమైన భావమేదో వాళ్ళలో ఒక్కసారి ప్రజ్వలించింది. గచ్చుమీద ఉన్న గోతుల్లో నిలిచే నీళ్ళలో కిచకిచమంటూ పిచికలు స్నానం చేసేటప్పుడు అయే చప్పుడూ కళ్ళు తెరవని పిల్లిపిల్ల మీసాలకు అంటుకున్న పాలచుక్కల్ని వాళ్ళమ్మ నాకి శుభ్రం చేస్తున్నప్పుడు అయే చప్పుడూ - యిలాంటివేవో వింటున్నప్పుడు కలిగే

ఆనందంలాంటిదేదో వాళ్ళలో నిలువెల్లా మెరిసి ఉండాలి.

‘ఈ చేతులే చేతులు. ఈ శిల్పం చెక్కిన చేతులే చేతులు’ అనుకున్నారా వాళ్ళు. ఇద్దరికీ ఒకేసారి శిల్పకళ అభ్యసించాలని బుద్ధి పుట్టింది. ఆ పట్నంలో ఆ విద్య నేర్చే ఓ ప్రైవేటు కాలేజీకి వెళ్ళి అడిగారు ఆ కాలేజీలో ఆరునెలలపాటు శిక్షణయిచ్చి పరీక్షకు తయారుచేస్తారు. నెలకి ఏబై రూపాయలు ఫీజు తీసుకుంటారు.

వాళ్ళిద్దరూ బాగా బీదవాళ్ళు. వాళ్ళకున్న కొద్ది ఆస్తీ తినడానికే బోటా బోటీ అవుతూండేది ఫీజు కూడా ఎక్కణ్ణుంచి తెచ్చి కడతారు? అల్లంత దూరాన ఆశ బాధించగా నాలుగురోజులు కిందామీదా పడ్డాడు. రోజూ రెండున్నర రూపాయలు కూలి యిచ్చే ప్యాక్టరీ ఒకటుందని తెలుసుకున్నారు ఆ వూళ్ళోనే.

నే నివాళే ప్యాక్టరీలో చేరుతాను. ఆ డబ్బుతో నువ్వు నేర్చుకో. అరైల్లు నువ్వు అక్కడ నేర్చుకోవడం అయ్యాక యిక్కడ పనిచేద్దావుగాని అప్పుడు నేను నేర్చుంటాను’ అన్నాడు అందులో పెద్దవాడు. అలాగే అన్నాడు చిన్నవాడు. పెద్దవాడు ప్యాక్టరీలో కూలినానోనూ, చిన్నవాడు శిల్పకళా శిక్షణ కేంద్రంలోనూ చేరారు. పెద్దవాడు డబ్బు తెచ్చి చిన్నవాడికి జీతం కట్టేవాడు. చిన్నవాడు శిల్పకళ అభ్యసించేవాడు. అరమరిక అన్నది లేకుండా అలా ఆరునెలలు గడిచాయి.

‘ఒరే రాముడూ నా సరదా కొంతవరకు తీరింది. ఇన్నాళ్ళుంచి నేను ప్యాక్టరీకి వెడతాను’ అన్నాడు చిన్నవాడు.

ఎంతో ఉత్సాహంతో, ఆశతో పెద్దవాడు కాలేజీకి వెళ్ళేడు. వెళ్ళినట్టే తిరిగివచ్చాడు. ఆ కళ్ళలో జీవం లేదు! రాగానే తమ్ముణ్ణి కౌగిలించుకుని హృదయ విధారకంగా ఏడ్చాడు. వాడి ఆశ నిరాశ అయింది. గొడ్డళ్ళూ, గునపాలూ ఎత్తి, కాయలు గాచి బండబారిపోయి, సున్నితత్వం శూన్యమయిన వాడి చేతుల కిక్ శాశ్వతంగా కళాభ్యాసంచేసే అదృష్టం లేదు. చేతులేం వాడి హృదయమే బండబారిపోయింది. కొంతసేపటికి అందులోంచే ఓ పచ్చని మొక్క తొంగిచూసింది. ‘ఏమిటో ఎంతసేపూ నా గురించే ఆలోచించాను గాని .... నిజానికి ... నేనే అదృష్టవంతుణ్ణిరా కిష్టాడు .... నే నేమైపోతే ఏంగాక నీలాంటి మహాశిల్పిని తయారుచేశాను.... మొదట నేనే కాలేజీలో చేరి నువ్వే ప్యాక్టరీలో చేరోవ్వాడు, యింకా నయం!’ పెద్దవాడు చిన్నవాడి సుందరమైన వ్రేళ్ళని ప్రేమతో పుళించాడు. చిన్నవాడు భరించిన బాధ భాష్యాని కందనిది. అనుభవించిన ఆవేదన అక్షరాలకు అంతుపట్టనిది.

పెద్దవాడి రెండు చేతులూ తన చేతుల్లోకి తీసుకున్నాడు. ముద్దెట్టుకున్నాడు. కళ్ళ కద్దుకున్నాడు. కన్నీటితో అభిషేకం చేశాడు.

‘ఎంత మంచివి ఈ చేతులు! ఎంత అందమైనవి ఈ చేతులు!! తాము త్యాగంచేసి అరిగిపోయి నా చేతుల్లోని సౌకుమర్యాన్ని నిలిపి సుందరమైన కళను వికసించజేసిన వీటికి నేను చెయ్యగల బహూకృతి ఏమిటి? ఏమిటి?’

ఆ చిన్నవాడు అదేవనిగా ఆలోచించాడు. వాడి మనస్సులో శ్రమ సౌందర్యంతో జ్వలిస్తున్న ఆ చేతులూ వ్రేళ్ళూ అలా నిలిచిపోయాయి. కరుణారసం కరడుగట్టి కట్టెదులు నిలచింది. సర్వశక్తులూ కేంద్రీకరింపజేసి వాడి జీవితంలో ఒకే ఒకసారిగా అద్భుతమైన శిల్పకళాసృష్టి చేశాడు. ఆ రెండు చేతుల్నీ ఒకదాని ప్రక్క మరొకటి ప్రార్థిస్తున్నట్టు చక్కని ఫలకంపై అపూర్వంగా చెక్కేడు. ‘చేతులారంగ

....' అని క్రింద వ్రాశాడు. ఆ శిల్పానికి ప్రథమ బహుమతి లభించింది.

✽

అందచందాల నిర్వచనంగా ఒకరు ఓ చోట చెప్పిన చక్కని కథ సైది. అదే సంగతి నాకు మరో విధంగా బోధపడిన మరో చిత్రమైన కథ క్రిందిది.

కృష్ణమూర్తి నాకు యింటర్మీడియట్‌లో క్లాసుమేటు. తుని నుంచి నేనూ, ద్రోణాచలం నుంచి వాడూ వచ్చి కాకినాడలో కలుసుకున్నాం. కలుసుకున్న కొద్దిరోజుల్లోనే సైకి తెలియని పరస్పరాకర్షణకు లోనయ్యాం. గాఢ స్నేహితులం అయిపోయాం.

ఇప్పుడు తలుచుకుంటే ఆ రోజుల్లో అతని చమత్కార సంభాషణకే జోహారు లర్పించానా అనిపిస్తుంది.

'కృష్ణమూర్తి యీ చొక్కాగుడ్డ చాలా బాగుందయ్యా. ఎక్కడ తీశావు!'

'కొట్లో.'

'ఆ సంగతి అందరికీ తెలుసు ఎక్కడ కొన్నావని?'

'బజార్లో .... బట్టల కొట్లో.'

'అబ్బా .... ఏం భాష బాబూ యిది?'

'తెలుగు.'

'అలాగా, మాకు తెలీదుమీ .... గుడ్డ అత్యాకర్షణీయంగా ఉండబట్టి ఇన్నిన్ని రకాల ప్రశ్నలు అడగవలసి వచ్చింది. ఏ కొట్లో కొన్నావో చెప్పవు గదా .... పోనీ కొట్టుకొట్టు నెతుకుతాలే, ఎలా కొన్నావో అదయినా చెప్పు మరి.'

'డబ్బిచ్చి.'

'ఏం తిక్కమనిషి బాబూ? సరిగా చెబుతానా చెప్పనా? గజం ఎంత?'

'మూడడుగులు.'

'అబ్బా చంపకయ్యా బాబూ. అసలే మేము గుడ్డ దొరకదేమో అని సస్సెస్సుతో చస్తుంటే .... బట్ట ఎలా తీశావని?'

'ఇలా .... కుడిచేత్తో.'

అంతేగాని అడిగినదానికి ఆ మనిషి నుంచి జవాబు రాదు!

ఓసారి మా క్లాసులో - మేం ఎప్పుడూ చివరి బెంచీలో కూచునేవాళ్ళం - విష్ణుచక్రనాదం కోసం గజేంద్రుడిలాగ - బెల్ ఎప్పుడవుతుందా అని చూస్తూ కూచున్నాం. కఠిన సమాన భూయిష్టమైన వ్యాకరణారణ్యంలో ఆగోచర విచారం చేస్తున్నాడు మా తెలుగు లెక్కరరు కామేశ్వరరావుగారు. ఒక్కడికి ఒక్క ముక్క బోధపడితే ఒట్టు. కృష్ణమూర్తి నా ముందుకి చిన్న కాగితం పిసిరాడు. అందులో యిలా రాశాడా తుంటరి.

'నవనవలాడెడు ప్రాణులు

చివరికి తమ బోధచే ఆచేతనమయ్యెన్

భవదీయ శిష్యకోటికి

శివకామా! క్లాసు వదిలి జీవనమిమ్మా!'

నా వెనకవాళ్ళు ఎక్కవాళ్ళు - గేలరీమీద ఉన్నామేమో - ఓ పదిమందిలా ఆ కాగితం చదువుకుని ఒక్కసారి గొల్లుమన్నాం.

‘ఆ కాగితం యిలా యివ్వండి’ అన్నారు ఆయన. మాకు ప్రాణాలు లేవు.

అవేళతో మా కృష్ణమూర్తి కాలేజీ జీవితం సరి అనుకున్నాను ఆ రోజు. ఆయన ఎంత సరసుడో చూడండి. సవ్యం చాలా బాగుందనీ యికా రాస్తూండమనీ ప్రోత్సహించి పంపేడు!

చసలత్వమూ చురుకుతనమూ చిత్రంగా మేళవించిన వాడి బహు విధమైన ‘యాక్టివిటీ’ చూసి వాడికి నేను ‘ఉడతల్లీ’ అని మారుపేరు పెట్టేను. అయితే వాడు నాకు తిరిగి బహూకరించిన మారుపేరు యిక్కడ నేను చెప్పడం ప్రస్తుతమూ కాదు - నా కేసుంథ క్షేమకరమూ కాదు!

అయితే తూగుటుయ్యాల బూగుతున్న ఈ గంగాతరంగాలకు గంగోత్రి వేరే ఉందని నాకు ముందు తెలియనేలేదు.

హెచ్.యూ.ఏ.డి. కలిపితే ‘హీడ్’ అని పలికే నాకు ‘రన్ గ్రామరు’ అనసరమని ఇరవైయో ఏట తోచి కృష్ణమూర్తి నడిగితే అలాగే అని తెచ్చిపడేశాడు.

ఇస్తూ ఓ పజిలు నామీద విసిరాడు.

‘ఇది మా అమ్మది. అంతేకాదు ఈ పుస్తకమే నాకు అమ్మలాంటిది .... ఒక్క పేజీ నలిగిందా డాక్టర్ చీల్చేస్తాను....’

ఈ పైత్యానికేంటే .... అని మనసులో అనుకుని ఆ పుస్తకం యిలా తీశాను.

ఆ పేజీపై నున్న ఖాళీలో యిలా ఉంది.

‘నా పేరు తెలుసుకోవాలనుందా?.... రెండోదల ఏబైనాలుగో పేజీ చూడు.’

ఆ పేజీ తీశాను.

‘అంత సులువుగా దొరుకుతానా? మాటపదో పేజీ తిరగొయ్యి.’ అదీ తీశాను.

‘ఇక్కడ కాదు. అరవైనాలుగో పేజీ చూడు.’ అది కూడా తీశాను.

‘ట్రై అండ్ ట్రై. మాట ఏబై రెండులో వెతుకు. సహనం ప్రయోజనకారి కాకపోదు.’ నాకు ప్రాణం విసుగెత్తినా తహతహ చంపుకోలేక ఆ పుట కూడా తీశాను.

‘దారిలోనే ఉన్నావులే .... మంచివాడవు కదూ! ముప్పైమూడో పేజీ తియ్యవూ.’ ఆ పేజీ కూడా తీశాను.

‘ఓయి వెరివాడా? ఎండమావుల్లో ఏవీ బావులు! పేరు ఎక్కడ రాసుకుంటారో ఆ మాత్రం తెలియదా నీకు?’

ఇంతా వెదికితే చినరికి మిగిలింది ప్రశ్న మాత్రమే. కొంచెం ఆలోచించి మొదటిపేజీ చూశాను. కాస్త కనీకనబడకుండా అక్కడే ఉన్నాయి అక్షరాలు కె. స్వరాజ్యలక్ష్మి అని. గ్రామరు నాకు రాలేదుగాని అందులో గ్లామరు నన్ను ముగ్ధుణ్ణి చేసింది. పెళ్ళిచూపులనాడు కూడా ‘మా అమ్మాయి ముస్తాబు అవుతోంది. అందాకా దాని రైటింగు ఎలా ఉంటుందో చిత్రగించండి’ అని కృష్ణమూర్తి తండ్రికి యీ పుస్తకమే అందించారుట అందులోని కొంటెతనాన్ని గాఢంగా వరించి ఆనాడే బాలగంగాధరతిలక్ తో పాటు గంగాధరంగారు కూడా ‘స్వరాజ్యం నా జన్మహక్కు’ అనుకున్నారుట!

స్వరాజ్యలక్ష్మమ్మగారు కాపురానికి వచ్చిన మరుచటి ఏడే కృష్ణమూర్తి పుట్టేడుట. ఆ పురిట్టోనే ఆవిడకు చాలా జబ్బుచేసిందట. దాస్తరవాత మళ్ళీ ఆవిడకి కానుపులేదు. ఇది ఎందుకు చెపుతున్నానంటే వాళ్ళిద్దర్నీ తల్లి కొడుకులని ఎవరూ అనుకోరు. వీడు ఉడతలా ఉంటే ఆవిడ పిచికలా ఉంటుంది. ఇద్దరూ అక్కాతమ్ముళ్ళలా ఉండేవాడు. ప్రతి చిన్న విషయానికీ యిద్దరూ చిన్న పిల్లల్లా దెబ్బలాడుకుంటూ ఉండేవారు. ఎడ్వోకేటు గంగాధరంగారికి యివి రెండూ రెండుకళ్ళు. ఎవరిపక్షం తీర్పుచెప్పకుండా రవ్వంత విసుగు లేకుండా చిరునవ్వుతో ఆయన వాళ్ళ చిల్లర తగవుల్ని పిక్షించడం నాకు ఎప్పటికీ కమనీయ దృశ్యం.

‘ఈ వెరివెధవకి చదువొకటా? పెళ్ళి కూడానా ఖర్మ!’ అనే ఆ తల్లికి కొడుకు చీకటిపడేసరికి యింటికి రాకపోతే కలిగి ఆత్మతా, ‘ఇంత వయసొచ్చి దీనికి పొడర్లు ఎందుకో? ఈ షికార్లు ఏమిటో!’ అనే కొడుక్కి తల్లికి కాస్త ఒళ్ళు వెచ్చగా ఉంటే పొందే ఆదుర్దా చూసితీరాలి మరి, చెబితే నమ్మరు గద!

మా ప్లేహానికి అప్పటికి ఎనిమిదేళ్ల వయసొచ్చింది.

వాడి పెళ్ళికి వెళ్ళినవాడు అంతమందిలోనూ పెళ్ళాన్ని బరబరా నా ముందుకి లాక్కొచ్చి....

‘ఎలా ఉందటావ్? నిజం చెప్పు.... కనురెప్పలు దిద్దీ..... సవరం జెడపెట్టి మోసపుచ్చారు పెళ్ళిచూపులనాడు.... ఇంత చిన్న కళ్ళు అనీ, ఇంత చిన్న జడ అనీ ఎవరికి తెలుసూ’, అనడం, వెంటనే ఆ పిల్ల అందుకుని ‘నిజమే నిజమే.... అరంగుళం దళసరిని కోటాకొట్టి, పక్కనున్న కుర్చీపీట మీద నిలబెట్టి బోల్తా కొట్టించారు ఆనాడు. ఇంత నల్లరంగు అనీ మరీ యింత పొట్టిమనిషి అనీ ఎవరికి తెలుసూ?’ అనడం..... నేను మరిచిపోలేని విషయాలు. అంతేగారు, కృష్ణమూర్తి కొడుకు అన్న ప్రాశననాడే వాళ్ళు క్రొత్తగా కట్టించుకున్న యింట్లో గృహప్రవేశం కూడా చేశారు. ఆంధ్రదేశంలో ఉన్న అయిదురకాల సంపెంగలూ, మాదీ అని ఓ యిల్లు కట్టుకుని అందులో వేసుకోవాలి అని గంగాధరంగారి కోరిక కూడా తీరింది. నేను వాళ్ల కొత్త యింటికి రాగానే మొక్కలకి నీళ్లు పోస్తూ నన్ను చిరునవ్వుతో పలకరించింది కూడా ఆయనే.

‘అదేమిటి మీరు నీళ్లు పోస్తున్నారేం? బంట్లోతు ఏమయ్యాడు?’

‘మానిపించేశాను. ఇంకా వాడెందుకు? అయినా ప్రాక్షీను కూడా మానేశాక నేను యింట్లో ఉండి పడే పాటేమిటి గనుక. వాడేమో ఆసీనుకు పోతాడు. కోడలు ఎప్పుడూ అలా పెరట్లో పనిచేసుకుంటూనే ఉంటుంది. ఇంకా మా ఆవిడ సంగతి నీకు తెలిసిందే కదా.... ఎంత వయసొచ్చినా యింట్లో క్షణం కాలునిలువని వెయ్యిళ్ళ పూజారి అది.... ఇంక యీ తోటలో మిగిలేది యింకా పళ్ళుడని యీ తాతగారూ, యింకా పూర్తిగా పళ్ళురాని ఆ బాబుగారూ.... ఎవరికి తప్పినా నాకు మాత్రం తప్పదు గదా...’

ఆ చివరి మాటలు ఆయన నవ్వుతూ అన్నప్పుడు ఆయనగాని నేనుగాని అలాగే జరుగుతే ఎలా ఉండునని కలలో అయినా అనుకోడానికి అంగీకరించి ఉండము. కాని జరిగింది అదే. ఆ మధ్య ఆ వూళ్ళో ఇన్ఫ్లూయెంజా అంటువ్యాధి మహాతుపాను ఇంటింటా వచ్చి వెలిసిన తరువాత ఆ యింట్లో ఆ తల్లి లేదు, ఆ కొడుకూ లేడు!

‘ఇదుగోనోయ్..... ఇదేమో ద్రాయింగు రూం. ఇది మా అబ్బాయి బెడ్ రూం. తరువాత వసారా, అది దాటితే హాలూ... దూరంగా మా పడకగది.... ఎంచేతంటావా నిన్నగక మొన్న పెళ్ళయినవాళ్ళు వాళ్ళు... ఏం ముద్దులూ ముచ్చట్లూ ఉంటాయో... ఆ గుసగుసలూ అవీ రాత్రిపూట యింకోళ్ళు వినడం వాళ్ళకి ఏమంత హితవుగా ఉంటుంది గనక.... అందుకని మా గది దూరంగా...’

“అలా అనకపోతే మీ కన్నుబుస్సులూ, చిరుబుర్రులూ వినిపించకుండా మీ గదికి మా గది దూరంగా ఏర్పాటు చేశారని ఎందుకనుకోకూడదు?” అని పరాచికాలాడుకొనే ఆ తల్లి కొడుకూ యిప్పుడు లేరు!

విద్యా పీఠం వదలి పాట్ల చేత్తో పట్టుకొని ఎవరి సంసార తాపత్రాయాల్లో వాళ్ళు పడిపోయి విడిపోయినా, నాకే, ‘కృష్ణమూర్తి మమ్మల్నందర్నీ విడచివెళ్ళిపోయావా కష్ణమూర్తి’ అని గుండె బద్దలుపుతుంటే, ఆ కఠిన సత్యం ఒప్పుకోడానికి మనసు శతథా మొండికెత్తుతూ ఉంటే, ఆ గంగాధరంగారికి ఒక్కగానొక్క కొడుకు.... పాతికేళ్ళవాడు... ఉద్యోగం చేస్తున్నవాడు... కట్టుకున్న యింట్లో కళ్ళముందు కలకాలం కలకల్లాడుతూ కదలాడవలసిన వాడు... హఠాత్తుగా మాయమయితే ఎలా భరించారో.... బాధ పంచుకోడానికి సహధర్మచారిణి కూడా లేకుండా కొడుకుతో గిల్లికజ్జా పెట్టుకోడానికి కూడా వెళ్లిపోతే, ఎలా బతికి నిలబడ్డారో నా ఊహకందని విషయం ఏదో పనిమీద ఆ ఊరు వెళ్ళినా అటువైపు వెళ్లడానికి నా కాళ్ళు రాలేదు. అయినా ఆ వీధి చివర్నీ మా బంధువులు ఉండి, వెళ్ళవలసి వచ్చింది. ఆయనే నన్ను చూసి పిలిచారు. ఆయన్ని చూడగానే నా కళ్ళనిళ్ళు ఆగలేదు..

‘నన్ను పరామర్శించడానికి వచ్చి నువ్వే ఏడుస్తున్నావా బాబూ?’ అన్నారు ఆయన. నేను కళ్ళెత్తి చూశాను.

‘ఏవీటో ప్రతి శరీరమూ ఒక అద్దెకొంప. కాని ఈ అద్దెకొంపే ప్రతినిత్యం సొంతకొంప కోసం చూస్తుంటుంది. చిత్రంగా లేదా?’

నిజమే. ఆయన మాట చిత్రంగానే ఉంది. చెట్టుంత భార్యనీ, కొండంత కొడుకుని మింగి ఇంకా ఆ మొహంలో ఆ చిరునవ్వు కాంతి చెదరకపోవడం చిత్రంగానే ఉంది.

‘మానవుడు స్వార్థపరుడు బాబూ.... స్వార్థంతోనే మనోస్వాస్థ్యం కూడా చెడుతుంది. కొడుకుని పోగొట్టుకున్నాననే స్వార్థమే నా కన్ను కప్పేసింది. నేనింక బతుకుతే ఎన్నాళ్ళూ బతుకుతాను గనుక? ఆ పిల్ల, ఎవరు, మా కోడలి మాటే చూడు..... ఆ పిల్లకి పద్దెనిమిదేళ్ళు కూడా వెళ్ళలేదు. దాని బతుకు ఏం కావాలి చెప్పు?’ మృదువైన మనస్సూ, చురుకైన బుద్ధి, పదునైన నాలికా కలిగి నిత్యం చైతన్య ప్రవంతితో యిల్లు ప్రవహింపజేసే భార్య, కొడుకూ, ఒకేసారి పోయిన మహాదారుణమైన దుఃఖంలో కూడా యీ ‘నయనపథగామి’ ఎదుటివారి కష్టసుఖాల గురించే ఆలోచిస్తున్నాడు! ఈ సుఖదుఃఖాలకు వీల్లెందుకు వంచితలుకారో యిప్పుడిప్పుడు కొంతవరకు నా కర్ణమోతోంది.

‘అవునవును పాపం....కృష్ణమూర్తి పెళ్లాం.... ఇప్పుడెక్కడుందీ?’

‘ఎక్కడుంటుందిక? వీడెక్కడున్నాడో అక్కడ....’

నే నంతసిపూ చూడనేలేదు. తాతగారి వెనకనుంచి వాడినతలకి వచ్చాడు. రెండేళ్ళయింది వాణ్ణి చూసి బాగా ఎదిగాడు. ఎంతో ముద్దొస్తున్నాడు.

‘ఏం చదువుతున్నావు?’ అన్నాను యింకేం మాటాడాలో తెలీక.

‘పెసరేటిరీ’ అన్నాడు. నాకేం బోధపడలేదు. గంగాధరంగారు చెప్పేరు ఏదో మిషన్ స్కూల్లో ‘పెసరేటిరీ’ సెక్షన్లో ఉన్నాట్టు.

శలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోతూ వెనక్కితిరిగి చూశాను. అన్ని గదులూ బావురుమంటూ భయం భయంగా కనిపించాయి. అంత ఇంట్లో వెనక పెరట్లో ఆ పిల్ల ఒక్కర్తీ ఏం పసిపాటూ చేసుకుంటూందో భగవంతుడికి తెలియాలి. ఆయన ఏదో మొక్కుకి గొప్ప తవ్వతూంటే మనవడు నీపుమీద ఎక్కి ఊగుతున్నాడు. వాళ్ళమీద చెప్పలేని అభిమానం కలిగింది. ‘ఎవరికి తప్పినా మాకు మాత్రం తప్పదు గదా!’ అన్నట్టున్నారు వాళ్ళు.

ఇంకో రెండేళ్ళు గడిచాక భగవంతుడు గంగాధరంగారిని మరోసారి పరీక్షించాడు. అది ఇలా జరిగింది అనుకుంటాను.

రాసురాసు గంగాధరంగారికి గార్డెనింగ్ పిచ్చి మరీ ఎక్కువైపోయింది. ఆయన యింట్లో పూయించని పువ్వు లేదు. సాయంకాలం అయేసరికి పువ్వులన్నీ కోసి ఆయనే స్వయంగా అరిటినారతో మాలలు కట్టేవారు. ఆ దండలన్నీ మనవడిచేత ఆ చుట్టుప్రక్కల యిళ్ళన్నిటికీ పంపేవారు. అదే పూజ అని ఆయన ఉద్దేశం. కష్టాత్తి చూస్తే ఒక్కొక్కప్పుడు అరుగుమీద నిలబడి రెండు కళ్ళల్లోనూ నీటిచుక్కలు కారుతున్న ఆ కోడలిలో ఆయనకి తెగిపోయిన పూలమాలిక కనిపిస్తూ ఉండేది.

‘వెలితల్లీ .... నీ తలలో దండ పెట్టే అదృష్టం నాకు లేకపోయింది’ అనేరేమో...

‘అక్కర్లేదు .... మీలాంటివారే నాకు ప్రత్యక్షదైనం .... నా కన్నీటి పుష్పాలే మీకు ఈ దీనురాలి పూజ’ అనుకునేదేమో ఆమె....

పువ్వులే కాదు, ఆ యింటి ముందున్న విశాలమైన స్థలంలో చక్కని ఆకుపచ్చని లాన్స్ పెంచడం ఆయనకు మహా యిష్టంగా ఉండేది. ‘ఇవి గరికపచ్చలు కావు .... భూమహాలక్ష్మి ధరించే గరుడపచ్చల పతకాలివి’ అనుకునేవారు ఆయన....

‘తాతా తస్కో తస్కో’ అంటూ మూడుచక్రాల సైకిలు మీద వచ్చేవాడు మనవడు, తాత పరచిన పచ్చలివాసీ తొక్కుకుంటూ.

ఆ దృశ్యం చూసి కళ్ళకద్దుకునేదేమో ఆ యింటికోడలు.

ఓసారి వాళ్ళకు తెలిసినవాళ్ళ పిల్లలెవరో చిన్న రెయిన్ కోటు వేసుకుని వెడుతూండడం ఆ బాబు చూశాడు. అలాంటిది కావాలని పేని పెట్టేడు వాడు కోరితే తీరిన కోరిక అంటూ ఏముంటుంది ఆ యింట్లో? మరుక్షణం వాడికి సరిగ్గా సరిపోయే సిమెంట్ రంగు చిన్న ప్లాస్టిక్ రెయిన్ కోటు, చక్కని పువ్వుపువ్వుల రెయిన్ హేటూ యింట్లో ప్రత్యక్షమయాయి.

తేగానే అవి వెంటనే వేసుకున్నాడు ఆ బాబు.

‘వెంటనే వెళ్ళి మా యీ స్కూల్లో పిల్లలందరికీ చూపిస్తా’ అన్నాడు వాడు.

‘వర్షం రాందే అని వేసుకోకూడదు బాబూ, అందరూ నవ్వుతారు.’

బాబు చిన్న బుచ్చుకుని అవి విప్పేశాడు.

‘అమ్మా! అమ్మా వర్షం ఎప్పుడొస్తుందే?’ అని తల్లి గడ్డంపట్టుకు అడిగాడు.

‘వచ్చినప్పుడు చెబుతాలే, అప్పుడు ఎంచక్కా వేసుకుందువుగాళ్లే’ అంది ఆవిడ. కాని నిజంగా

చెప్పనేలేదు. ఆ రాత్రి వర్షం కురిసి కిటికీలోంచి జల్లోచ్చి లోపల పడుతూంటే తలుపు వేసేసి పడుకుంది.

‘అమ్మా రాత్రి వర్షం వచ్చిందా!’ అని లేస్తూనే అడిగాడు బాబు గుంటల్లో నిలబడ్డ నీటిని చూసి.

‘అవును బాబూ!’

‘మరి నాతో చెప్తానన్నామ్మా .... లేవలేదేం?’

‘ఆ అర్ధరాత్రివేళ ఏంచేస్తావురా’

‘మరి వానాస్తే రెయిన్ కోటు వేసుకోవద్దా’ అవిడ నవ్వింది.

‘బాగానే ఉందిరా నీ వరస .... తడిస్తే వేసుకోవాలిగాని ఊరికే ఎందుకూ?’

‘వేసుకుని తడవకూడరా ఏమిటి?’

బాబు అమ్మని క్షమించలేదు. పోనీ అది వేసుకుని పదిమందికీ చూపించకపోతే పోయే .... ఓసారి అది వేసుకుని వానలో నుంచుంటే ఎంత తమాషాగా ఉంటుందీ?

వర్షకాలమయినా ఆ నాలుగు రోజులూ వర్షమే కురవలేదు. అయిదోరోజు వర్షం కురిసే వేళకు బాబు బళ్ళో ఉన్నాడు. వాడు ఆవాళ స్కూలుకి రెయిన్ కోటు తెచ్చుకోలేదు. స్కూలు విడిచేసరికి వాన వెలిసిపోయిందికూడా ....

బాబు ఆశగా ఆకాశంకేసి చూసేవాడు ఎక్కడయినా చిన్న మబ్బు అన్నది ఉన్నదేమోనని....

‘తాతా .... అసలు యిక వానలన్నవి పడవా?’ అని అడిగాడు ఆ రోజున గంగాధరంగారిని. ఆయన వాడి కళ్ళలోకి చూశారు. అక్కడ లేదా వాన? పెద్దపెద్ద చినుకులు పడాలి. పన్నీరులాంటివి. పారిజాతాల లాంటివి. గబగబగబగ పడిపోవాలి దడదడదడదడా పడాలి. చిట్టటచిట్టటమని పడాలి. నిలువుగా అడ్డంగా వంకరగా అన్ని రకాలుగా చినుకులు పడాలి. అమ్మోయ్, నాన్నోయ్, బాబోయ్, తాతోయ్, అని అందరూ అటుయిటూ పరిగెత్తాలి. ఆ మధ్యనుంచి ఏ మాత్రం భయంలేకుండా ఏ కొంచెం లెక్కలేకుండా కవచం తొడుక్కుని యుద్ధంలోకి వెళ్ళిన అభిమన్యుడిలా తన రెయిన్ కోటు వేసుకుని, టోపీ పెట్టుకుని చకచకా నడిచివెళ్ళాలి. అందరూ ఆశ్చర్యపోవాలి.

అన్ని కోరికలున్నాయి ఆ కళ్ళల్లో .... అన్ని రంగులున్నాయి ఆ కన్నీళ్ళలో.

ఆ మర్నాడు పదిగంటలవేళ బాబు పరిగెత్తుకు తాతదగ్గరికి వచ్చాడు. ఒక మోస్తరుగా వర్షం పడుతోంది.

‘తాతా, తాతా యిదిగో రెయిన్ కోటు తొడగనూ? నాకు పెట్టుకోడం రాదు తాతా, గుండీలూ అవీ సరిగా పెట్టనూ?’

వాడి సరదాకి ముచ్చటపడి గంగాధరంగారు కోటు తొడుగుతూ ఒళ్ళు ముట్టుకు చూశారు యధాలాపంగా, ఒళ్ళు కాలుతోంది. రెండు గుండీలు పెట్టిన కోటును మళ్ళీ విప్పేశారు. ఎత్తుకుని కోడలి దగ్గరికి తీసుకొచ్చేరు.

‘వీడికి జ్వరమొచ్చినట్టుంది చూడు తల్లీ ....’ అన్నారు భయంగా. టెంపరేచరు చూశారు. నూటరెండు ఉంది.

వాడు ఆ కోటు వేసుకుని వర్షంలోకి వెడతానని ఎంత పేచీ పెట్టినా వాళ్ళు ఒప్పుకోలేదు. ఆవాళ ప్రారంభించిన ఆ వాన ముసురుగాపట్టి యింపు మింపు వారం రోజులు కురిసింది.

కిక్కిరించి వర్షం చూస్తున్నాడు వాడు. హేంగర్ కి తగిలించి గాలి కెగురుతున్న రెయిన్ కోటు చూస్తున్నాడు వాడు. అలా ఆ వారంరోజులూ చూస్తూనే ఉన్నాడు. ఆ చివరిరోజున పన్నీటిలాంటి, పారిజాతాల్లాంటి, బాణాల్లాంటి ఆ చినుకులు ఎక్కణ్ణించి వస్తాయో అక్కడికే వెళ్ళిపోయేడు వాడు!

కృష్ణమూర్తి కొడుకు పోయాడన్న సంగతి వినగానే స్రూప్తిడిపోయాను నేను. పిచ్చెత్తకముందో, ఆత్మహత్య చేసుకోకముందో తక్షణం వెళ్ళి గంగాధరంగారిని కలుసుకోడం నా కర్తవ్యంగా భావించాను. ప్రకృతిలో లీనమై పరమపవిత్రంగా జీవితాన్ని గడుపుతున్న ఆ ప్రశాంతమూర్తిని యింకా భగవంతుడెందుకు పరీక్షిస్తున్నాడో నాకు తెలీదు. దేన్ని చూసుకుని బతుకుతున్నాడో అదే పోతే మనుషులు ఏమైపోతారో నాకు తెలీదు. తెలుసుకోవాలని ఉంది. అందుకే తక్షణం రెక్కలు గట్టుకుని అక్కడ వాలేను.

గేటులోంచే అల్లంత దూరాన గంగాధరంగారిని చూస్తూ నిర్ఘాంతపోయాను. ఈసారి కూడా నన్నే ఆయన పరామర్శ చేయవలసి వస్తుందని నేను కలలో అనుకోలేదు ఆయన చేతికర్రతో కొమ్మలు విరిగిపోకుండా గులాబీ పువ్వులు కోస్తున్నాడు. 'రా, బాబూ రా ... గుమ్మంలోనే నిలబడిపోయావే?' అని ఎప్పట్లా ఆదరించాడు. స్పష్టంగా. శ్రద్ధగా విన్నాను, చూశాను. అదే గొంతుక, అదే చిరునవ్వు. అది మానవ హృదయమో కఠిన శిలాఫలకమో నాకు అర్థం కాలేదు. నిశ్శబ్దమైన వాతావరణాన్ని, నిర్మానుష్యమైన ఆ భవనాన్నీ నేను భరించలేకపోయాననుకుంటాను. కాదు. కాదు ... అత్యున్నతమైన ఆ మహావ్యక్తి సాన్నిధ్యాన్ని నేను సహించలేకపోయాను. ఇతడు దేన్ని చూసుకుని జీవిస్తున్నాడో నేను ఊహించలేకపోయాను. 'ఎవరికీ తప్పినా నాకు మాత్రం తప్పదు గదా!' అని ఎలా అనుకోగలుగుతున్నాడో అర్థం చేసుకోలేకపోయాను. 'మళ్ళీ వస్తాను' అని గుమ్మంలోంచే వచ్చేశాను.

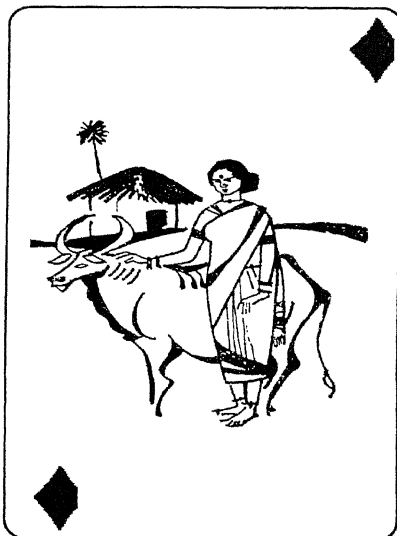
దుర్భరమైన ఏకపుత్ర శోకంలో ములిగిపోయిన కృష్ణమూర్తి భార్యని తీసుకువెళ్ళడానికి వచ్చిన ఆమె తండ్రి రెండుచేతులూ పట్టుకుని 'బావగారూ.. దురదృష్టవంతుణ్ణి నేను .. మనవడు మీ దగ్గరున్నా బ్రతుకునేమో .... అమ్మాయిని చూస్తే కడుపు తరుక్కుపోతోంది .... బొత్తిగా చిన్నపిల్ల .... పెళ్ళి కాలేదనుకోండి .... పిల్లే పుట్టలేదనుకోండి .... తగిన ధైర్యం చెప్పి నాలుగు ఊళ్ళూ తిప్పి మళ్ళీ మనిషిని చెయ్యండి .... ఈ అయిదువందలూ ఉంచండి .... పిల్లని అలాగే ఉంచేస్తే భగవంతుడు మనిల్ని క్షమించడు. వీలయినంత తొందర్లో పెళ్ళి చేసిద్దం ఎంత కట్టుం యిచ్చైనాసరే. ప్రపంచమంతా ఎదురైనా సరే" అని గంగాధరంగారు అన్నారంటే కొంతవరకు నమ్మగలను.

ఎనిమిదేళ్ళ శంకరాచార్యుడు 'అదేమిటే అమ్మా, తెలిసినవాళ్ళెవరో పోయారని ఏడుస్తున్నావా? తొమ్మిది కన్నాలున్న తోలుతిత్తి అయిన ఈ శరీరంలో ప్రాణవాయువులాంటి పదార్థం ఉందంటే చిత్రంగాని - అది బయటకు పోయిందంటే అందులో ఆశ్చర్యం ఏముందే?' అన్నాడంటే కథగా నేను నమ్మగలను. అదే ఆధ్యాత్మిక దేశంలో అప్పిపోయిన గంగాధరం లాంటివారు చిరునవ్వుతో జీవించగలుగుతున్నారన్న విషయం సత్యమే అయినా అది నాలాంటి సామాన్యుడికి అర్థంచేసుకోలేనిది.

(యువ మానవత్తిక్క)

దెయ్యం చల్లగా ఉండాలి గాని ..

24

పున్నమ్మకథ విన్నవాళ్ళవరికైనా 'దెయ్యాలున్నాయా?' అనే సందేహం రానేరదు. పున్నమ్మ చచ్చి దెయ్యమయిందని కాదు, ఏ దెయ్యమో తగిన ధైర్యం చాలక, తపస్సుచేసి బతికి పున్నమ్మ అయివుంటుంది.

జాత్రెప్పుడూ పున్నమ్మ విరబోసుకునే ఉంటుంది. కళ్ళప్పుడూ అమెకు ఎర్రగానే ఉంటాయి. మనిషెప్పుడూ జోగుతూనే నడుస్తుంది. అక్షరాలా ఆమె ఆ యముడి భార్య. అందుకనే ఎనుబోతుల సహధర్మచారిణులయిన గేదెల్ని సాకుతూ జీవిస్తూ ఉంటుంది.

రాజ్యాలయితే లేవుగాని నోరయితే ఆవిడకి పెద్దదే ఉంది. కొడుకయితే లేడుగాని 'మిన్. అండర్వరల్డు' లాంటి మేనగోడలు ఆమెని కనిపెట్టుకునే ఉంటుంది. దగ్గిరవాళ్ళంటూ లేకపోవచ్చునుగాని చేరదీసిన మనుషుల సంఖ్య ఏమంత తక్కువకాదు. ఇల్లయితే లేదు గాని ఆ వీధి బాగా విశాలంగానే ఉంటుంది. మొగుడయితే లేడుగాని మొగసాయానికి ఏ రాత్రి మొగంవాచి ఎరగదు ఆసాధ్య. దూడకి ఒక్క చుక్క మిగల్చకుండా పాలు పిండుతూ యావత్లోకం పాపాలు

పెండుతున్నట్లు లెక్కెరివ్వగల సమదృష్టి ఆమెది. ఏళ్ళు చాలకపోతే ఏ మొగుణ్ణో తలుచుకుని అప్పటికప్పుడు ఏదీ కన్నీళ్లు కార్చి అనుకున్న ఏ కొంచెకైనా పాలు యివ్వగల యోగవిద్య ఆమెది. బయస్కోపు కెళ్ళినా భద్రాద్రికి బయటేరీనా టిక్కెట్టుకొని ఎరగని స్వేచ్ఛా ప్రవృత్తి ఆమెది.

‘జాతి, మత, చుల, వర్ణ భాషా నిభేదాలు సంకుచితంగాదా!’ అనే సదుద్దేశంతో ఎవరింట్లో ఏ పాదు, తీగ బయటకి కనబడినా ఎగిరి కాయలూ పువ్వులూ తెంపుకునే పెక్కులర్ తత్వం ఆ యింటి సిల్లలిది.

‘భూమి, గాలి, నీరూ, కాంతి - ఇవి ఏ ఒక్కరిసామ్మో అనుకోడం అన్యాయం గదా!’ అనే నిష్ఠుమయ ప్రేమతో ఎవరి సచ్చటి పాలం ఏ మూల కళ్ళబడినా ఎగిరి గంతేసి, ఎగబడి కుమ్మేసి కలుపు గోరు విధానం ఆ చూరు గేదెలిది.

ఇంతకీ ఇల్లని ప్రమసడి చచ్చేదాకా యీ చూరుని పట్టుకుని వేళ్ళాడతాంగాని సున్నమ్మలాంటి లోకాంతిక ఎంత జాగా కావాలి! ఆ వీధికి ఎడంచేతివైపు చినర, అప్పటికీ అఖరుగావున్న ఖాళీ జాగాలో చిన్న పాకవేసుకుని జానియర్ విక్టోరియాలా పున్నమ్మ ‘పాలిస్తోంది!’

‘పోనీ దిక్కులేని అడదానివి, నువ్వేదో యిల్లు ఏర్పాటు చేసుకుంటే మేం ఏమీ అనం. నీ గేదెల్ని నీధిలోకి ఊరినీదకీ వదిలేస్తున్నావు. పబ్లిక్ కి నానా న్యూనస్సుగానూ ఉంచి జాగర్ర’

అని ఆమె దగ్గర పాలబాకీ పెట్టిన మునిసిపాలిటీ మునిషుచ్చొక్కడ ఒకసారి నిలదియ్యడం జరిగింది.

‘బాబ్బాబూ ... కోరుటు కెల్లారనీ. సూసాద్దారనీ ఎన్నాల్లకాట్టిందో ఉందిరా కొడకా నాకు ... ఓపాలి బేగి తీసికెల్లా ... అయితే ఒకటి ఆడపేనాన్ని ... ఒక్కత్తినీ రాలేను. నామే పురుసలోడుగానాల. ఎవుడో దెల్పా? వక్కయ్యాది కంటాకటరు కైలాసంగోడు నేడూ ? ఎవుడు? నారీ ఓనరూ... ఆడూ నారీలన్నీ రిసేరు కని యాదిలోనే పేరుత్తాడు. ఆ బల్ల సేసే గోలకన్న మూగొడ్లు సేసేగడవ ఎక్కువేంకాదు. మా కిద్దరికీ కలిపి చంకిల్లేయించరా కొడకా ... గల్లుగల్లుమని బయల్లెల్లాం జంటగా .... ఈదంతా ఆరతులివ్వనేక పోటీలు పడేని!’

అని మళ్ళి నోరెత్తకుండా పున్నమ్మ జవాబివ్వడమూ జరిగింది.

లారీలూ గేదెలూ వీధివాళ్ళకి ఎలా ఉన్నాయోగాని సున్నమ్మ కుడిచేతివైపు యింట్లో అద్దెకు దిగిన కుటుంబాన్ని చూస్తే ఆమెకి అరికాలిమంట తలకెక్కుతోంది. వాళ్ళకి యిరుగూపారుగూ లేదు. మంచి చెడ్డె అసలేలేదు. అలవాటు స్రకారం వాళ్ళ పెరట్లో జొరబడితేచాలు సరిగ్గా గడ్డుని బాదినట్టే బాడేస్తున్నారు వాటిని. తన మనవలు వాళ్ళ ఆరుగురికీతే చాలు బూజాలు దులిపినట్టు దులిపేస్తున్నారు. తన మనుషులు, ఏదో స్నేహం కొద్దీ సుమా, సందులోంచి యిలా గడకర్రతో అందుకుంటున్నారో లేదో ఆ యింటి ములక్కాడలు, పట్టుకుని కుక్కని కొట్టినట్టు కొట్టి, పందుల్ని తోలిసట్టు తోలేస్తున్నారు!

‘బగుమంతుడా! యియ్యడవల్ని సిచ్చించు’ అని పున్నమ్మ పోతరాజుకి మొక్కుకుంది. కలడు కలండనెడువాడు ‘కలడా, కలడున్నరా!’ అనిపించాడు. ఆ యింటికోడలు ఓనాటి అర్ధరాత్రి ఎందుకు లేచిందో ఏమో పెరట్లోకి వచ్చి నూతిదగ్గర కాలుజారి, అందులో పడి యముడి ముడిలో చిక్కుకుపోయింది. నక్షత్రం మంచిది కాదని మూడునెలలపాటు ఆ అద్దెవాళ్ళు ఆ యిల్లు

పాడుపెట్టేశారు. అయితే అంతటితో పున్నమ్మ కష్టాలు గట్టవ్వేలా కనబడలేదు. మూట్లెల్లు ఎంతలో అయిపోవాలి! మళ్ళీ వాళ్ళు రారా! మహాలక్ష్మి లాంటి కోడల్ని సోగొట్టుకున్న వాళ్ళు మళ్ళీ ఆ దిక్కుమాలిన యింట్లో అడుగుపెట్టలేమన్నారని విని ఆమె ఎంతో సంతోషించింది. కాని వీళ్ళ కాకపోతే నీళ్ళ అమ్మమ్మ మొగుళ్ళ మూడోనాటికి ఆ యింట్లో నిండిపోరా? అద్దెకి యిల్లు దొరకడం అమ్మాయికి మొగుడుదొరకడం అంత కష్టంగదా!

నిమిషాలమీద మరొకరు వచ్చి ఆక్రమించెయ్యరా! 'దీని కేదో ఒక శాశ్వతమైన ఏర్పాటు చెయ్యాలి' అని నిశ్చయించింది పున్నమ్మ. ఈసారి ఆమె ఎవరిమీదా ఆధారపడదల్చుకో లేదు. 'చాలా కష్టపడ్డావు గాని కాస్తేపు రెప్పటినుకో' అన్నట్టు భగవంతుడికి సలహా యిచ్చి ఆమె రంగంలోకి దిగిపోయింది.

ఆ తరవాత ఒకరోజు తెల్లవారుఝామునట ... చిరు చీకటిగావుందో తెలతెలవారిపోతోందో సరిగ్గా చెప్పలేదుటగాని, పున్నమ్మ కాలవ ఒడ్డుకివెళ్ళి వస్తూంటే ...

'సిట్టెమ్మా దాన్ని సూసేక ఇక నాకు పేనాలు నేవే ... తెల్లటి కోక ... మొగన్నిండ యింతెత్తుని పసుపు ... రకతంముద్దనాగ అంత బొట్టు ... అంత పాడుగున యిరబోసుకున్న జాత్తు ... ఓలమ్మా యిప్పుడు సూస్తన్నట్టు ఒల్లు ఒనికి పోద్దే ... గల్లుగల్లు పట్టిలసప్పుడు ... మా పాకకి పాలకి ఒచ్చేదిగదూ అదే సప్పుడు ... పకపకనవ్వుతూ ఎల్లిగమ్మని నూతిలో ఉరికిందే మాయమ్మా'

తెల్లవారిలేచి ఎవరినోట విన్నా ఇదే మాట ...

'సందేహ మేమిటీ, ఆ యింటి కోడలే అదీ!'

'పున్నమ్మగబట్టి నిలబడగలిగింది గాని మరొకరయితే అక్కడికక్కడ రక్తం కక్కుకుని చచ్చి ఉండురు!'

'అయితే పాపం కోడల్ని అత్తగారు నూతిలో తోసేసిందన్నమాట!'

'ఎంత ఘోరం! లేకపోతే అప్పటి కప్పుడు యిల్లు ఖాళీచేస్తారా?'

'బాగా చెప్పేరు! అయితే ఎందుకు చంపేశారంటారు?'

'ఏమో కోడలికి మావగారికి సంబంధం ఉందేమో! ఆ సంగతి అత్తగారి కళ్ళ పడిందేమో!'

లోకం సూక్ష్మబుద్ధికి లోలోన పున్నమ్మ ఎంత ముచ్చటపడింది. ఆ ఇల్లు సాంబయ్య అనే రిటైర్డ్ హెడ్ క్లర్క్. ఏబైరూపాయలకి అది అద్దెకిచ్చి వేరే కొత్తపేటలో యిరనై రూపాయలకి చిన్న యిల్లు తీసుకున్నాడాయన. ఆయన గట్టి ప్రయత్నం చెయ్యగా మూడోనెలలో కాబోలు యిద్దరు స్వాడెంటు కుర్రాళ్ళు ఆ యింట్లో దిగేరు. ఎంత ఉక్కబోసినా మేడమీద గదిలో లోపల తలుపేసుకుని పడుకుంటారుగాని పీకపోయినా డాబామీదకి రారు. వచ్చినా కిందకి చూడరు. ఏ కారణంచేతైనా కరెంటు కొంతసేపు ఆగిపోతే ఆ కొంతసేపూ వాళ్ళ గుండెలు కొట్టుకోవు.

అందులో ఒకడికి గాలికి కొబ్బరి చెట్టు మట్టలు చప్పుడు చేస్తూంటే కింద ఎవరో కిరకిర తలుపులు తీస్తున్నట్టు భ్రాంతి కలిగింది. అర్ధరాత్రివేళ ఏదీ గుమ్మంలో కుక్క ఒకటి 'కుయ్యో' మని కూనిరాగం తీస్తే 'అయ్యో' అని అతిదీనంగా ఆడదొకతె ఆక్రందనం చేసినట్టు వినిపించిందని అతను చదువుతున్న డిటెక్టివ్ పుస్తకంమీద ఒట్టు పెట్టుకుని రెండో కుర్రాడు చెప్పేడు. ఏమయితేనేం నుర్నాడు ఉదయం యిల్లు ఖాళీ అయింది. ఆ పక్కయింటివాళ్ళు సహితం 'ఎప్పుడెం

కంటబడుతుందో' అని హడలి చస్తున్నారు.

సాంబయ్యగారి భార్య అయిదేళ్ళయి మరణించింది. ఇంట్లో పనికుర్రాడే యింత ఉడికించి పారేస్తాడు. ఆయనకి చదువుకుంటున్న ముగ్గురు కొడుకులున్నారు. 'బాబుగారూ! చూశారా? దెయ్యాలంటే మీరు కొట్టిపారేస్తారు. ఆ అసనమ్మకమే మీ కొంప తీసింది... పంటనే నెళ్ళి మాంత్రికుడు పరాంకుశం గారిని కలుసుకోండి' అని పనికుర్రాడు సలహా ఇచ్చాడు. సాంబయ్య మంచివాడేగాని లోకజ్ఞానం లేనంత వెర్రివాడేంకాదు. తనకి దెయ్యాలమీద నమ్మకం లేకపోవచ్చు. కాని తనయింట్లో దిగేవాళ్ళకి ఆ ధైర్యం ఉండాలిగదా! పోనీ ఆ పరాంకుశం చేతిలోనే ఏదోపెట్టి ఆ యింట్లో దెయ్యం లేదనిపిస్తే!

ఆయన తను అనుకున్నంత అందుబాటులో లేడని సాంబయ్య పరాంకుశాన్ని చూడగానే సోల్పుకున్నాడు. తీర్చిదిద్దడానికి ఉన్నారా అక్కడ జనం. మూడుపదులు నిజటింగు సీజాగా ముందు చెల్లించాలి! మనుషుల భయాలమీదా బలహీనతల మీదా రీసెర్చి చేసి ఆయన యీ మధ్యనే స్వయంగా డాక్టరేటు పుచ్చుకున్నాడు. 'వైత భయంకర' బిరుదు బాగులేదని 'స్రాఫెసర్ ఆఫ్ ఘోస్టాలజీ' అనే బోర్డు ఒకటి భక్తుడొకడు స్వయంగా రాసి ఆయనకు అర్పించుకున్నాడు. ఇద్దరు ఆడపిల్లలకీ రెండేసి వేలుచొప్పున లంచాలు కట్టి అత్తారిళ్ళకు ట్రాన్స్ఫరు చేయించుకున్నాడాయన. ఏదో, తనూ ఓ దెయ్యం అవకముందే సొంత యిల్లోకటి లేపుకుందామని ఆయన ఆలోచన. సాంబయ్యతో చేసిన ఇంటర్వ్యూవల్ల అతని యిల్లు తనదే అనిపించింది ఆ క్షణాన పరాంకుశానికి.

ఓ గంటసేపు ఆ యింటి మేడమీది గదిలో ఆ అమరసంధ్యవేళ ముగ్గులు వేసి నుంత్రాలు చదివి భట్లన తలుపు తీశాడు.

'మీరేం చెప్పాద్దు ... దెయ్యంలేదని రుజువు చేశానని చెప్పండి. మీకు నూట పదహార్లు యిస్తాను' అన్నాడు సాంబయ్య అతి మెల్లిగా. వీధిలో చేరిన అశేషజనాన్ని చూసి భయపడుతూ. పరాంకుశం ముక్కుమీద వేలేసుకున్నాడు. చల్లగా చీవాట్లు పెట్టాడు.

'తప్పు నాయనా! నన్ను దూషించు. శాస్త్రాన్ని శంకించు. సత్యస్వరూపులయిన ఆ అమాయిక ప్రజముందు యీనాడు నేను నీ రూపాయలకి గడ్డితిని బొంకినా రేప్పొద్దుట ఆ సర్వాంతర్యామికి ఏం జవాబు చెప్పును! చూడు నాయనా సువ్వేచూడు, చెదిరిన ఆగరికమీద కనీ కనిపించని ఆ పాదాల గురుతులు చూడు. రివ్యూమని జువ్వీచేసే నవ్వడి విను. దాని మీద వాలింది రాబందులాగుంది చూడు. నీచగ్రహానికి యినన్నీ నిదర్శనాలుకానా?'

'ఇంతెందుకు బాబుగోరూ! ఆ దెయ్యం కొబ్బరిపెట్టు నూడండి. ఆ మునగపెట్టు నూడండి ... మునపు యింతేనీ కాయలు దిగేవి... యిప్పుడు పువ్వు నల్లగా మాడిపోవలసిందేగాని యింత పిందె దిగదే! ఏంటారు?' అని పున్నమ్మ శ్రుతి కలిసింది. సాంబయ్య అడిగేడు. 'పరాంకుశం బాబూ! ఈ దెయ్యాన్ని యిక్కణ్ణంచే పంపించెయ్యలేరా?'

'సాధువుల్ని చెయ్యవచ్చుగాని సతీ పిశాచాన్ని స్థానభ్రంశం చేయడం సాధ్యం కాదు నాయనా! మనకు ఒక దశాబ్దం పిశాచమాన ప్రకారం ఒక్క ఏడాదికి సమానం. పదేళ్ళయినా పీడించందే యిక్కణ్ణించి వెడలనడపడం అసందర్భం నాయనా!'

చీకటివడింది. అక్కడ మూగినవాళ్లు ఒక్కొక్కళ్ళే జారుకున్నారు. సాంబయ్య అనుకున్నదొకటి, జరిగిందొకటి ... తింటూ తింటున్న కూటిలో మన్నా పడిపోయింది. ముగ్గురు పిల్లల చదువులు జరగాలి. ఎలాగో యీడ్చుకు వస్తున్నాడు యీ అద్దెరాళ్ళతో. ఇక ముందు ఎలా బతకాలి! లోకమీద చెప్పలేని కసి ఏర్పడింది అతని కాక్షణంలో. ఏం తప్పచేశాడని తనకి యీ శిక్ష?

‘ఈ వీధివాళ్ళకి యీ ఊరివాళ్ళకి తప్ప యీ కబురు తెలియదుగదా! పై ఊరి వాళ్ళ కెవరికైనా ఎంతోస్తే అంతోస్తుందని అమ్మేస్తే?’

‘నాయనా! నీ అవస్థ నీలాంటి యోగ్యుడిచేత అలాంటి మాట అనిపిస్తోంది. ఒకరు బాధపడితే ఒకటి మనం అయితే ఒకటిగా తండ్రీ! కానీ నాకు యిబ్బంది అయితే అయింది. నీకు అభ్యంతరం లేకపోతే యీ యిల్లు నేనే కొనుక్కుంటాను.’

సాంబయ్యకి ఏదో అనుమానం పుట్టుకొచ్చింది.

‘నీ అనుమానం నేనెరుగుదును నాయనా! మంత్రవిద్యలు ఎరిగినవాళ్ళం. శాస్త్రాలు తిరగిసినవాళ్ళం ... ఈ క్షుద్రశక్తులు మమ్మల్నే చెయ్యగలవు!’

సాంబయ్యకు కొత్త సత్యమేదో తెలిసినట్టయింది. పరాంకుశంకారింట్లో అతనూ పెళ్ళామూ తల్లి వెధవప్పగారూ కాక యింకా అయిదుగురు పిల్లలున్నారు. ఇంట్లో యింతమందిలో ఏ ఒక్కరీ యీ యింట్లో ఉన్న పిశాచం యేం చెయ్యడా? అందరికీ శాస్త్రజ్ఞానం ఉన్నదా! తన జ్ఞానోదయం ఏమాత్రం బయటపెట్టకుండా,

‘బాబూ అంతకంటే కావలసిందేముంది? తమరే ఏదో రేటు ...’

‘ఇన్ని మాటలు నాదగ్గర ఉండవు నాయనా! రెండువేలు యిస్తాను ... కాళ్ళదన్నుకోకు ... దెయ్యాలకోప ... నువ్వు ఉత్తినే యిచ్చినా ఎవడూ పుచ్చుకోడు--ఆలోచించుకుని రేపు సాయంకాలంలోగా కబురు చెయ్యి వస్తాను మరి ... అక్కడ భక్తుల్తో యిల్లు నిండిపోయి ఉంటుంది.’

పరాంకుశం వెళ్ళిపోయాడు. ఆ మాటలతో సాంబయ్యకి యింకేమైనా సందేహాలుంటే అన్నీ పటాపంచలయి పోయాయి. పదేళ్ళకిందట ఏడువేలకి ఆ యిల్లు కొన్నాడు తను. మూడువేలు ఖర్చుపెట్టి డాబా. మేడమీద గది వేయించాడు. ఇంతకంటే చిన్నది, వెనక పెరడూ పైన డాబా లేనిది, సరిగ్గా దీనికి ఎదురుగా ఉన్న యిల్లు మొన్న మొన్ననే యిరవై వేలకి బతిమాలి కొనుక్కుపోయారు! తన యిల్లు రెండు, రెండంటే రెండువేలా! ‘ఈ ఇరవైయో శతాబ్దంలో కూడా నీకింత పలుకుబడి ఉందా దెయ్యమా! నీ ఖరీదు మరి అంత హెచ్చా!’ అని ఈ చీకట్లో ఆ డాబామీద కూచుని పకపక నవ్వుకోబోయిన సాంబయ్య గజగజ వణికిపోయాడు. ఎవరో జాత్తు విరబోసుకున్న ఎర్రకళ్ళ తెల్లచీర ఆడమనిషి మెట్టెక్కి తన దగ్గరకు వస్తోంది! అతని భయాన్ని చూసి పున్నమ్మ పకపక నవ్వుతూ, తనెవరో చెప్పుకుని ‘సూశానా బాబూ! ఏటో పెద్ద కపుర్లు సెప్పినోవు. నువ్వీయిల్లు తెగించి వొపడికయినా అద్దెకియ్యి, లేదా అమ్మించాడు, ఆర్మెల్లు దాటకుండా ఆ కుటమానం కుటమానం బుగ్గి అయిపోకపోతే సూడు. ఆడినలా సేస్తే పిల్లలోడివి నీ సంసారం లెగుస్తదా? దిక్కు నేరోల్లం కాబట్టి మానాంటి పేదోలం బితుకూ బితుకూమంటూ యీ సుట్టు పక్కల ఆ గొడ్లతో కలసిపోయి యీడును కొత్తనాం ...’

తనకంటికి ఆ రాత్రి పక్కంటి కోడలు దెయ్యం ఎలా కనబడిందో అంతా మరోసారి కళ్ళకు కట్టినట్టు వర్ణించి మరీ వెళ్ళింది పున్నమ్మ.

పరాంకుశం యింట్రుస్తు తెలుస్తూనే ఉంది. ఇంతలా ఆసక్త చూపించి హెచ్చరిస్తోందే యిందులో పున్నమ్మ పాత్ర ఏమై ఉంటుంది? వరసగా రెండ్రోజులు తనయింటివైపు చాటుగా చూసిరండని కొడుకుల్ని పంపిన తరువాత మరొకసారి సాంబయ్యకి కళ్ళు విడ్డాయి. పెరటివైపు తలుపు ఎప్పుడో విరిచేశారు. పున్నమ్మ పశువులు స్వేచ్ఛగా తన పెరట్లో తిరుగుతున్నాయి. వీధివైపు తాళం వేసినతలుపుకి ఒక చెక్క ఊడదీసి ఉండడం ఇదివరకే చూశాడు తను. అందులోంచి పున్నమ్మ మనుషులు లోపలికి దూరి మెట్లెక్కి డాబాఎక్కి బట్టలు ఆరేసుకుంటున్నారు. ఇంటికి కావలసిన నీళ్ళన్నీ పున్నమ్మ మేనగోడలు తన నూతినుంచే సప్లయ చేస్తోంది. తన నీటి అరుగుమీదే పున్నమ్మ మనవలు ముప్పార్డులా దినం తీర్చుకుంటున్నారు.

ఇంతమందిలో ఏ ఒక్కరీ కామినీ సీశాచం ఏమీ చెయ్యదా?! వెంటనే ఒక నిర్ణయానికి వచ్చి, సాంబయ్య మొహం ఇన్నాళ్ళకు మళ్ళీ వెలిగింది.

సాంబయ్య పెట్టిన గడుపులోగా పరాంకుశానికి యింటిమాట కబురు చెయ్యలేదు సరిగదా ఆక్కణ్ణుంచి కబురొస్తే కసిరి పంపించేశాడు. శివరాత్రి అమావాస్య తెల్లవారే సరికల్లా తన ముగ్గురి కొడుకులతో అద్దెయిల్లు ఖాళీ చేసి స్వంత యింట్లో వచ్చి దిగిపోయాడు. పని కుర్రాణ్ణి మాత్రం ఎంత బతిమాలినా దెయ్యానికి జడిసి రాను పొమ్మన్నాడు.

ఆ రోజు రాత్రి ఒంటిగంటా రెండు గంటలమధ్య, కన్ను పాడుచుకున్నా కనబడని కాటుక చీకటి. ఆ వీధి చివరికి ఎలక్ట్రిక్ పోల్ ఒకటి లేకపోలేదు గాని దానికున్న బల్బు - పోయిన గాలివానలకి ఆ తీగలు ఏం దెబ్బతిన్నాయో ఏమో మరి, వెలుగుతూ ఆరుతూ ఊగుతూ ఉంటుంది.

పున్నమ్మ 'మాయలమారి' సీనిమా రెండోఆట చూసినస్తోంది. 'ఎదవలు ... కూకుని బొక్కనుంటే అందరూ సిద్దమే యిల్లు సూడమంటే అందరూ ఆ అరికతకి అగోరించారు గావాల.'

పున్నమ్మ దూరంనుంచే పేరుపేరున పిలిచింది. పాకనుంచి ఎటువంటి జవాబూ రాలేదు.

'గడ్డు ఏటయిపోనాయో యేటో ...' అని ఆ దీపం వెలుగులో ఒక్కసారి చూసింది పున్నమ్మ. పక్కంటి పెరటి గుమ్మం కనిపించింది. 'ఎర్రబామ్మడు .... ఈ పున్నమ్మ తడాకా ఎరగడు గావాలూ ...' పున్నమ్మమాట ఆమెలోనే ఉండిపోయింది...గలగల పట్టీల చప్పుడు ... ఆమె గుండె కొట్టుకుంది... అదే ... అదే ... పక్కంటికోడలు తనంటికి పాలకొచ్చేది. అదే పాదాల పట్టీల చప్పుడు. మళ్ళీ మళ్ళీ వినబడింది. పున్నమ్మ రెండడుగులు వెనక్కు వేసింది, నాలిక పొడారిపోగా అదే చూస్తూ ! పెరటి గుమ్మంలోంచి తెల్లని ఆకారం ... ఇదే వస్తోంది ... మొహమంతా పసుపు ... పెద్దబొట్టు ... తెల్లచీర ... విరబోసుకున్న జాత్తు ... అరుద్దామనుకున్నా పున్నమ్మ నోట మాట పెగల్లేదు. గల గల నడుస్తూ తన పాకలోకి, తన పాకలోకి వెళ్ళిపోయింది! గేదెలన్నీ దీనంగా అరిచాయి. గేదెలరాణి పున్నమ్మ హెరంగా అరిచి, తెలివి తప్పి పడిపోయింది!

నలుగురూ ప్రాణాలు ఆరచేతిలో పెట్టుకుని అక్కడ చేరేలోగా పాక అవతలివైపునుంచి ఆ దెయ్యం పరిగెత్తి గబగబా పెరటి గుమ్మంలోంచి సాంబయ్య యింట్లోదూరి, వేపమూ, విగ్గా, పట్టీలూ గబగబా విప్పేసి 'నాన్నా యీ మూట వేరేపెట్టు ... రేపు నాటకం కంపెనీవాళ్ళ కిచ్చేద్దాం' అని

రెండోకొడుకు రూపంలో సిద్ధమయింది!

మర్నాడు మధ్యాహ్నం వన్నెండు గంటలయినా పున్నమ్మ తన పాకలోకి వెళ్ళడానికి సాహసించలేదు! జ్వరం తగ్గేవరకూ చిట్టెమ్మ పిన్ని గుమ్మం దిగలేదు! ఆమె, ఆమె పటాలమూ, ఆమె పశు సమూహమూ మళ్ళీ ఆ వీధి మొహం చూడలేదు! మరో రెండునెలలకి పున్నమ్మ పాక పక్కని మరో పెణక దింపుకుని, ముందు జాగా చుట్టూ దడి కట్టుకుని, సాంబర్యూ పిల్లలూ క్రమంగా అక్కడికి చేరుకున్నారు! ఇల్లు బాగు చేయించుకుని యీ మధ్యనే ఎవరికో డెబ్బై అయిదుకి అద్దెకిచ్చారు కూడా.

(యువ మాన వత్తిక)

ఎలాగా ఆసీనుకి శలవు పెట్టేను కదా అని ఆ రోజు కాస్త తీరికగా భోంచేసి మరోగంట ఎక్కువగా నిద్రపోయి గోపాలరత్నం కళ్ళు తెరిచి చూసేసరికి అలమార పై సొరుగులో అతని కెదురుగుండా కనిపించింది డే కేలండరు. మార్చబడుతున్న ఆట్టముక్కలకీ, గడుస్తున్న తన రోజులకీ ఆట్టే తేడా కనపడలేదతనికి. తన ఒంటిమీది గుడ్డల్లా నలిగిపోయి ఉన్నాయి అవి. అయినా తనలాంటి వాళ్ళకి అందులో మొదటి పది తేదీలూ కనుచూపు మేరలో గిర్రున తిరిగిపోతాయి. ఇక ఆఖరి పది ఒక్కొక్క తేదీ ఒక్కొక్క ఆజన్మాంత వైదీ.

కాదు, కాదు ఆ జాన్ పదహారు అన్ని తేదీలలాంటిది కానేకాదు. తను పాతిక రూపాయలు అప్పుచేసి తోటి గుమాస్తాగాళ్ళ నలుగురి నోళ్ళూ తీపిచేసిన రోజది. తన తొలిసంతానం చిట్టి పుట్టినరోజది. మళ్ళీ గిర్రున ఏడాది తిరిగే సరికల్లా దాని ఏడాది పుట్టినరోజు తన యింట్లో ఎలా చేసుకున్నారో తనకింకా గుర్తుంది.

చిట్టికి తెచ్చిన కొత్త గౌను చవక అవనీ అదికట్టుకున్న చిట్టి నవ్వింది మరి! తను తెచ్చిన

జిలేబీ నూనెతో చేసిందే అవనీ, అందరూ ఓ చోట కూచుని కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఉన్నారు మరి! ఆ రోజు తన కుంటుబం బెంచీ బెక్కిట్టుకే సినిమాకి వెళ్ళనీ, అప్పటికే కళ్ళ మసకలు ప్రారంభమైన అమ్మమ్మ కూడా సినిమాకి వచ్చింది మరి!

అదే అదొక్కటే అప్పటికీ ఇప్పటికీ తాము జరుపుకున్న పుట్టినరోజు! మొదటి పంట కనుక ఆ మాత్రం వేడుక కయినా నోచుకుందేమో! నిజమేమరి.

మొదటి సంతానం మొట్టమొదటి ఏడుపయినా ఎలకోయిల స్వరమాలిక.

రెండోది పక్కింట్లో సంగీత సాధనం.

మూడోది బొక్కి పాప నోటి కొబ్బరాకు బూరా.

నాలుగోది నూనె చాలకపోయినా నడవక తప్పని సంసార చక్రాల బ్రతుకు పాట.

అయిదోది అప్పుడే మెయిలు ఆగిన రైల్వేస్టేషను.

ఆరో శబ్దం వినపడకుండా గోపాలరత్నమయితే జాగ్రత్తపడలేదు గాని, ఆ పురిట్లో వాళ్ళానిడే జాగ్రత్తపడింది. ఆవరేషను చేయించుకుందని కాదు, ఇక జన్మలో మరచిపోలేని శస్త్రచికిత్స తనకే చేసింది!

“ఎప్పటికప్పుడు ఎంత శతపోరినా మీరు ఆవరేషను చేయించుకున్నారు కారు. నాకూ చేయించారు కారు. చాలీచాలని సంపాదనగల సంసారంలో పిల్లలకి జవాబు చెప్పుకోలేక తల్లిప్రాణం యెలా తల్లడిల్లిపోతుందో తండ్రి ప్రాణానికి కూడా కాస్త రుచి చూపించడానికి ఆడది మొగాడికి ఇంతకంటే పెద్దశక్తి వెయ్యలేదు” అనుకుందేమో! తన నోటితో మాత్రం అనలేదు.

ఆరో పిల్ల పుట్టడమయితే పుట్టింది. గాని, ఏడవడం యిష్టంలేక కాబోలు బతకలేదు. అంత సుఖమైన మార్గం చూపించిన చంటిదాన్ని వదిలిపెట్టడం యిష్టంలేక కాబోలు, తల్లికూడా అటే దారి తీసింది!

“ఇలాంటివి ఇంకా ఇంకా చూడ్డానికే కాబోలు, అందరి ఆయుస్సూ పోశాడు. భగవంతుడు నాకు” అని అమ్మమ్మ గొల్లుమంది. ఆవిడ మాట కాదనడానికి వీల్లేక కాబోలు ఎనిమిదేళ్లు బతికి --సరిగ్గా జూన్ పదహారునే -- చిట్టి, నాలుగునెలల క్రిందట అమ్మా చంటిదీ ఎక్కడికి వెళ్ళేరో నాలుగుదిక్కులూ చూసిరాడానికి కాబోలు, బయలుదేరి వెళ్లిపోయింది.

చిట్టి పోయినప్పుడుకూడా తను పాతిక రూపాయిలు ఖర్చుచేసి ఇరుగుపొరుగుల నోరు మూయించవలసి వచ్చింది.

ఆ తొలిఘ చూస్తూంటే ఏడుపో నవ్వో తెలియనిదొకటి వచ్చింది గోపాలరత్నం కంటి చివరికి వేడినీటి చుక్క రూపంలో.

దిక్కుమాలినవాళ్ళ బతుకుల్లో పుట్టిన రోజుకీ, చచ్చినరోజుకీ పెద్ద ఏమంత తేడా ఉంటుంది గనక! అమ్మమ్మ అనేక రకాలు చూసినది. కడుపులో కాళ్ళపెట్టుకు పడుకోగలదు. ఇర్రై ఏడేళ్ల పెళ్లికాని తన చెల్లెలు ఇంగితం ఎరిగినది కన్నీరు పైకి చిమ్మకుండా కాలక్షేపం చెయ్యగలదు. ముప్పై ఏళ్లు రాకుండానే మోస్తున్న భారంతో జవజీవాలు చచ్చినది, తన మనసు ఏది ఏమైనా లెక్కచెయ్యకుండా ఈడ్చుకు రాగలదు. కాని ఎదుగుతున్న నలుగురు పిల్లలు! తెల్లవారి, పీకలమెయ్యా అన్నంపెట్టి సంపీస్తే మళ్ళీ వదీ అవకుండా కడుపులు మోకాళ్ళ దగ్గరకి వేళ్ళాడేసుకు

తయారు! దీపావళిమావాసకి చొక్కా కుట్టిస్తే సంక్రాంతినాటికి మెడ పట్టుదు, చేతులు ఎక్కువు!

ఎలా వీళ్ళతో! ఆ రోజు ఎలా గడవడమా అనేదే వీళ్ళతో సమన్యగాని, వీళ్ళెప్పుడు పుట్టేరో ఎవడికి జ్ఞాపకం?

పక్కంటి గడియారం కొట్టిన రెండు గంటలు చెనిలో పడగానే గోపాలరత్నం ఆలోచనలు పక్కదారి నుండి మళ్ళి అనసరమైన దారిలోపడ్డాయి. అతని గుండెవేగం మరింత హెచ్చింది. అవును. ఆ పదహారో తారీఖు వాళ్ళ ఆసీనరు అది నారాయణగారి పుట్టినరోజు! గుమాస్తాలనే కీలుబొమ్మలను అడించే ఆధారాలు ఆయన చేతిలోనే ఉంటాయి. పిచ్చి ప్రజని మరింత వెర్రివెధవల్ని చేసి నాటకమాడే నాయక శిఖామణుల్లో మొదటిస్థానం దేవుళ్ళది. రెండోది మనమే ఎన్నుకుని మనలో మనమే తన్నుకుని చచ్చేలా చేయగల నేర్పుగల పాలక నర్తానిది. మూడోది వివిధ కీలకస్థానాలలో ప్రభుత్వం చేతిలో పావుల్లా నియమింపబడి శక్తిహీననర్తాలను శక్తికోలదీ దోచుకులినే ఆసీనరు సుహాశయులది. మూడేళ్ళ క్రిందటే రిటైరు అయిపోతారనుకున్న ఆదినారాయణగారు ప్రత్యేక ప్రతిభాశాలిగా గుర్తించబడి ఏబై ఎనిమిదో పుట్టినరోజు యధాపదిగా జరుపుకుంటున్నాడు! ఇంట్లో ఆ రోజు తిన్నా పడుకున్నా ఆసీనులోని అందరు స్త్రీలు మెంబరూపు తగు రీతిని ముడుపు సమర్పించుకుని వారి అనుగ్రహానికి పాత్రులవుతే తప్ప వారికి భవిష్యత్తు అంటూ ఉండదు. నునసు కలసినచోట ఎలాంటి బహుమతి యిచ్చినా, అసలు మనసంటూ ఉంటే, యివ్వకపోయినా ఫరావాలేదు. రాజకీయ ప్రాతిపదికతో, వ్యవహారజ్ఞానంతో, లౌకిక కుశలతతో ఇచ్చే బహుమతులకు విలువ ఉండకపోవచ్చు గాని ధర అంటూ ఉంటుంది. పెట్టుబడి ఉంటే గాని వ్యాపారం జరగదు. రోజునిడిచి రోజు తప్ప పొయ్యిలో పిల్లి లేవని గుమాస్తాగాళ్ళకి నాలుగువేళ్ళూ నోట్లోకి వెళ్ళే అనకాశమే ఉండదు. ఇకపై అధికారికి బహుమతులు ఎలా?

అమ్మమ్మ దగ్గ సంగతేమిటో ఓసారి విశాఖపట్నం వెళ్ళి తేల్చుకురావాలని గోపాలరత్నం పదేళ్ళనుంచి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. నల్లగావున్నా, పొట్టిగావున్నా ఆడదంటే కాదనరు గనక చెల్లెలు తిలకానికి ఎవడో ఒకడు మొగాడయితే చాలు. ఎంతో అంత ఇచ్చి కట్టబెట్టిద్దామని ఆమెకు ఇరవై వెళ్ళిన మరుక్షణం నుంచీ గోపాలరత్నం కలలు కంటున్నాడు. మూడు చిరుగుటా ఆరు మాసికలుగా ఉన్న తన పిల్లలు నలుగుర్ని -- తను చచ్చేలోగా ఒక్కరోజంటే ఒక్కరోజయినా కాస్త మంచిబట్టలతో కళ్ళ చూడాలని గోపాలరత్నం విశ్వతరబడి ఆశపడుతున్నాడు. ఇవేనీ జరగలేదు సరిగదా -- తన కళ్ళజోడు మార్పించడం జరగలేదు. తన సైకిలుకి కొత్తటెర్న వేయించుకోడం కుదరలేదు. నిముషానికి పదిసార్లు కక్కే తన పెన్ను పాళి మార్పించుకోడం సహా అవలేదు!

కాని .... యీ ఎనిమిదేళ్ళ సక్రిస్టులో ఓసారి ఈగిల్ స్లాస్కూ. మరోసారి సైలెట్ పెన్నూ. ఇంకోసారి దంతపు గుండీల సెట్టా .... ఇంకా ఏవేం ఇచ్చాడో సరిగ్గా జ్ఞాపకంలేదు గాని .... ఎలా ఈ అల్లికాన్ని యధాపదిగా పెట్టలేక పాతర్ల రూపంలో -- పిత్తదేవతల పేరు చెప్పి భూ భూతాలచేతికి స్వయంపాకం నిమిత్తం ఇంతని దర్పించుకున్న పద్ధతిని .... కొందరు బుద్ధిమంతులైన స్త్రీలు మెంబరూపు కనిపెట్టరు. కొంత తర్జనభర్జనలు జరిగిన మీదట జాన్ నెల జీతంలో రెండున్నర శాతం ప్రతివాడూ శ్రీవారికి ఏకమొత్తంగా పోగుచేసి ఏదో ఒక వెండికంచుని గాని, స్పెయిన్ లెస్ స్టీల్ కేరీజి అనిగాని ఇలా ఏదో ఒక వస్తురూపేణా బహుకరించేలా నిర్ణయం తీసుకున్నారు. గత మూడేళ్ళ బట్టి అదే

అమలులోకి వస్తోంది .... ఆ రోజు సాయంత్రం అందరూ ఆ సీనియర్ ఆఫీసర్ శిఖానుణిని దర్శించుకుంటారు.

....ఏదో భగవంతుడు మాకింత తిండికీ గుడ్డకీ లోపం లేకుండా ఇచ్చాడు కాబట్టి, దానికి మూలకారకులయిన తమ లాంటి ప్రభువులు పదికాలాలపాటు చల్లగా ఉండాలని -- తమ కిలాంటిని ఇష్టంలేదని తెలిసినా .... ఈ శుభదినాన మరో ఇన్ని శుభదినాలు తమరా శ్రీరామచంద్రమూర్తి కటాక్షంవల్ల అయ్యురారోగ్యాలతో తులతూగాలని కోరుతూ .... కొండంత దేవుడికి కొండంత పత్రి ఇవ్వలేం గదా అని సరిపెట్టుకుంటూ ....

సహజత్వానికి సరిహద్దులుంటాయి గాని నటనకీ నాన్నదానికి అవధులంటూ ఉండవుగదా అందుకే ఆశ్రితుల వాక్యాలు పూర్తికావడం అంటూ ఉండదు దానికి తగ్గటుగానే నటుల చక్రవర్తులుంగారు అందుకుంటారు.

“మన రామ రాజ్యంలో అసంతృప్తికి చోటు లేదని వేరే మీరందరూ రుజువు చెయ్యాలా, కళకళలాడుతున్న మీ ముఖ కమలాలు చూస్తే తెలియడం లేదా? నా జబు జిల్లాకంతటికీ పెద్దదయినా చేతిడబ్బుతో టిక్కెట్టు కొనుక్కుంటేగాని సినిమా హాల్లో కూచోను. పెర్మిట్స్ అనీ, టెండర్స్ అనీ, కంట్రాక్ట్స్ అనీ, రికమెండేషన్లు అనీ అటు వాచీముల్లు ఇటు తిరిగేలోగా ఏరోస్తేను ఎరగా పెట్టినా ఎర్రేగానీ పుర్రచేత్తో ముట్టుకుని ఎరగను. ఏడావారాల నగలకి ఇసుమంత లొంగని కృష్ణమూర్తి సహా తులసీ దళానికి తూగి ఊరుకున్నాడు. అష్ట అయిశ్వర్యాలనీ కాదనగలం గాని అభిమానాలకీ భక్తికీ అవుననక తప్పదు. ఇంత మంది ప్రేమానురాగాన్ని గాయపరచే కఠిన హృదయం నాకు లేదు..... మనసెంత చెబుతున్నా నా చేతులు ముందుకు రావడం లేదు..... మీరెంత తెచ్చారో మీ చేతుల్తో మీరే ఆ టేబిల్ మీద పెట్టి వెళ్ళండి.....”

అదీ అలాగే అంతా పొంతూ లేకుండా సాగుతుంది. ఆదినారాయణగారు అరుగు మీద నిలబడతారు. అసలు అంత మంది కూర్చోడానికి అక్కడో చాప అయినా వేసి ఉండదు. ఇంటి ముందు ఖాళీజాగాలో మట్టిలో చేతులు కట్టుకు నిలబడి. ఏ పి.యే గారో ఎవరో మాట్లాడుతూ ఉండగా అందరూ “రెండూ నిమషాలపాటు మౌనంగా ప్రార్థిస్తారు.” ఏదో ఉడతా భక్తిగా, వారు తెచ్చిన నాలుగొందల ఖరీదుకు తక్కువగాని “చంద్రుడికో నూలు పోగు” ని అక్కడ ఉంచుతారు. ఆఫీసరు గారు వచ్చిన వాళ్ళకి మంచినిశ్చలయినా ఇవ్వరు. అలా ఇవ్వలేదని ఏ ఒక్కరూ పైకి అనుకోరు. ఒక వేళ పారపాటున ఇంటి దగ్గర అలా అన్నా యాచక పితామహులని పేరు గాంచిన వారి పెద్దలు వాళ్ళనాళ్ల నోళ్లు నొక్కుతారు. అందుకని అక్కణ్ణుంచే అందరూ శలవు తీసుకుంటారు. ఇంత జరిగినా అక్షరంముక్క అఫీసియల్ గా రికార్డు కాకుండా చూసుకోడంలో ఆఫీసరు కంటి అసిస్టెంట్లు వడ్డ తాపత్రాయమూ, శ్రమా ఎక్కువ!

మంచి వార్త తెచ్చిన టెలిగ్రాము బంబ్రోతు చేతిలో పెట్టింది బక్షీసు అంటాము. మనల్ని ఎప్పుడయినా ఓ కంట చూడకపోతాడా అనే ఆశతో ఆఫీసరు కిచ్చింది బహుమతి అంటున్నాము. పోస్టులు పూన్ కే, డిప్టీక్ట్ ఆఫీసరుకీ వారి వారి విరుల్ని సక్రమంగా నిర్వర్తించడానికి ప్రభుత్వం నెలబేతాలు ఏర్పాటుచేసింది. బీతాల మొత్తంలో తేడా తప్పితే ఈ యిద్దరు గవర్నమెంటు సర్వెంటుక్కి మనం ముట్టచెప్పే కానుకలకి వేరు వేరు పేర్లుకూడా ఎందుకు? శలవు పెట్టుకుని ఆ జాన్ పదహారున

యింట్లో కూచున్న గోపాలరత్నానికి తనకి తనే యెంతో ద్రోహం చేసుకుంటున్నాననే భావం నిలువెల్లా క్రుంగడియైపోగింది. ఎక్కడెక్కడి ఊహలూ అతని దిగుల్ని మరింత ద్విగుణీకృతం చేశాయి.

కాలేజీలో చేరడానికి నీట్లు అమ్ముతున్నారు. పరీక్షలు ప్యాసవడానికి మార్కులు అమ్ముతున్నారు. డిగ్రీలు వచ్చేక ఉద్యోగాలు అమ్ముతున్నారు. ఉద్యోగాల దొరికేక ప్రమోషన్లు అమ్ముతున్నారు. అంతా ప్రతి ఒక్కరికీ తెలిసిన వ్యవహారం. బేరం. లాభనష్టాలు. అంతే. కొనగలవాడే మేల్కొనగలవాడుగా చెలామణి అవుతున్నాడు. లేనివాడు బతకలేని వాడుగానే మిగిలిపోతున్నాడు. పేర్లు తేడా గాని దోపిడీ విధానం లేని చోటులేదు. పత్రికాదిపతులు పాఠకుల “కాలక్షేప సూత్రాన్ని” ‘ఎక్స్ట్రాయిట్’ చేస్తున్నారు. సివీ నిర్మాతలు ప్రేక్షకుల సీచాభిరుచుల్ని రెచ్చగొట్టి కట్లగొడుతున్నారు. మంత్రులు ప్రజల అజ్ఞానం మీద పడి బతుకుతున్నారు. ఎక్కువ తక్కువల్లో ఎవరూ చేసినా వ్యాపారం వ్యాపారమే, వ్యభిచారం వ్యభిచారమే?

తన చింతిబట్టలూ, అవయవలోపాలూ చూపించి మీ ఇంటికి వచ్చి చెయ్యిజాపి అడిగిన ముష్టివాడికి మీరిచ్చిన అయిదు పైసల నాణేన్ని దర్జాం అంటున్నారు. తన ఆస్తిపాస్తులూ, తెచ్చుకున్న డిగ్రీలు చూపించి, మీయింటికి మరొకర్ని పంపి అడిగించిన వరుడికి మీరిచ్చిన అయిదువేల రొక్కాన్ని కట్టుం అని పిలుస్తున్నారు. తేడా ఉందంటారా? ఉందని మీరు అన్నారో పప్పులో కాలేసినట్టే, లేనివాడికి మొండిచెయ్యి చూపుతున్నారు, దోపిడిదారుకి పచ్చజెండా ఊపుతున్నారు, ఇంతటి సాంఘిక దురన్యాయంలో మీరు కూడా ముఖ్యమైన భాగస్వాములు కారా?

గోపాలరత్నం మనసుని అంతలా నిలదియ్యడానికి అంతకు ముందురోజు జరిగిన ముఖ్యమైన సంఘటనే కారణం. తన ఇంటికిటికితలుపు తీసి చూస్తే దూరంగా రెండురోడ్ల అవతల, చింతచెట్టు నీడన, గోనెపట్టామీద వేరుశనక్కాయలు పాగులుపెట్టి అమ్ముకునే తాత కనిపించేవాడు. అతను మరి కనిపించడు, ముందురోజురాత్రే చచ్చిపోయాట్ట. అతనికవరూలేరు. అక్కడమేడమీద మెన్లో చదువుకుంటున్న కుర్రాళ్ళే అదని దహన సంస్కారం నిర్వహించారు. ఇంటింటికి వచ్చి చందాలుపోగుచేశారు. గోపాలరత్నం ఏమీ ఇవ్వలేకపోయాడు. ఆదినారాయణగారికి వేరే ఉంచినసోమ్ము అలా ఉంచడాని కే తనకి చాలా కష్టమైపోయింది. అదీ అలా హెడ్ గుమస్తా చేతిలో అలాపెట్టి వంపేసిన అరగంటకి ఇలా యీ కుర్రాళ్ళు వచ్చారు. వాళ్ళని ఉత్రిచేతులతోనేపంపవలసి వచ్చింది, నా అన్నవాడులేని ఒక దరిద్రుడికి చచ్చినరోజుకి తన చేత్తో తనో రూపాయి చందా ఇవ్వలేకపోయాడు. వేలకి పైగా నెలజీతంగల ఒక భాగ్యశాలి పుట్టినరోజుకి తన చందా ముంధుగానే కట్టేశాడు చేతగాని తనంతో పిరికివాడి కోపంతో “ఏమైతే అవనీ....ఇంతటి ఉద్యోగం పోయి నాలుగువీధులు అడుక్కు తిననీ..... ఇవాళ మాత్రంనేను ఆదినారాయణగారి బసకు మాత్రం వెళ్ళనుగాక వెళ్ళను” అని తీర్మానించుకున్నాడు.

ఆ బక్క పేగుల మనిషికి ఆ మాత్రంశాంతి అయినా కలక్కుండా మరోప్రశ్న అతనిలోంచేఅతన్ని నిలదాసింది. “అఫీసరుగారి జన్మదినాన గైరుహాజరు కాగల భైర్యమేఉంటే ఆ పనేదో సాహసంతో చేసేయ్యక జ్వరంగా ఉందని లీవుపెట్టి కప్పదాటు వెయ్యడమెందుకు గోపాలరత్నం?

దానిని బనాబు చెప్పుకోలేని తికమకలో ఉండగానే “అన్నయ్యా కాఫీ” అంటూతిలకం తనని ఈ ప్రపంచంలోకి తెచ్చింది. ఆ కాఫీ గ్లాసుఇలా అందుకున్నాడో లేదో తోటి గుమాస్తా

విశ్వంవచ్చాడు, తను మంచం మీద కూచుని స్థూలుబల్ల అతనికి వేసి హేండిల్ విరిగిపోయిన కప్పులో కాఫీ సగానికి పోసి అతని చేతికిచ్చేడు.

“ఇంకా మూడయినా కొట్టినట్టులేదు, ఇవాళ అప్పుడే బయల్దేరు తున్నారా ఏమిటి? నావంట్లో ఏం బాగో లేదోయ్.... మరోలా అనుకోవడని ఏదో సంద్భంలో నారాయణగారికి నా క్షమాపణ చెప్పేయ్యి” అన్నాడు గోపాలరత్నం కాఫీతాగినంత గబగబా. విశ్వం అందుకున్నాడు.

“అయ్యోరామా, ఏ తోకంలో విహరిస్తున్నావు రత్నం నువ్వు? ఈ ఏడాది అలాంటివేం పుచ్చుకోనని ఆ రావణబ్రహ్మ ఎప్పుడో చెప్పేశాడే,”

ఆఫీసరుగార్ని గోపాలరత్నం ఒక్కడే పేరుతో వ్యవహరించేది.

“అదేమిటి? నిన్నటికి నిన్న మన ఏడుకొండలు నా వాటా వసూలుచేసుకువెళ్లేడే”

విశ్వం పకపక నవ్వి అన్నాడు.

“బాగుంది బాగుంది, నీకు వేశాడు? టైప్రిస్టు దామోదరం దగ్గరికూడ ఇలాగే పుచ్చుకున్నాట్ట.... దేవుణ్ణి మించిన కేపిటలిస్టు లేనప్పుడు పూజారిని మించిన దోపిడీదారుడు ఉండడు. అప్పుకింద జమకట్టుకోండి. రుణాన్నివడివుండి ఏ వచ్చే జన్మలోనో తీర్చుకోకపోడు, దుఃఖపడకండి, సరే, ఇంతకీ నీ ఒంట్లో ఎలా ఉంది”.

“ఇప్పుడు జ్వరం పూర్తిగా తగ్గిపోయిందిలే! దానికేంగాని నారాయణగారు ఉన్నట్టుండి పుట్టినరోజుకానుకల్ని ఎందుకు రద్దుచేసినట్టు? పైకి ఏదైనా కాగితం వెళ్ళిందా యేం?”

పైకి కాగితం పెట్టుకున్న సుబ్బారాయుణ్ణి పైకి పంపించే ప్రయత్నం మాత్రం ఆ మధ్య దిగ్విజయంగా నిర్వహించబడిందిగా! మనిషి రక్తం మరిగిన పులికంటే క్రూరమయింది రూపాయి రుచి. దాన్ని అడ్డుకోవడానికి ఎన్ని శక్తులుండాలి

ఆమాట కెందుకో గజగజ వణికిపోయాడు గోపాలరత్నం ఎలాగో నిలదీసుకు నీరసంగా మరోప్రశ్న అడిగేడు.

“అయితే? ఈ ఏడాది చివరికి ఎలాగా రిటైరు అయిపోతాడనా?”

“రిటైరు అవకూడదనే అనుకుంటాను. అటు అధికారుల్ని కాకా పట్టడంతోపాటు ఇటు అనుయాయుల్ని కూడా అన్ని విధాలా మంచి చేసుకుంటే పట్టిపూర్తిదాకా దేకవచ్చును గదా! ఏమో దైవలీలలు ఎవరికెరుక? నిజమో అబద్ధమో గాని నేనింకో మాట విన్నాను.”

“ఏమిటది?”

“ఏం లేదు. ఈ సారి ఎలక్షన్లలో మన కీచక సామ్రాట్ తోడల్లుడు కూడా తోడకొడుతున్నాడని ఒక పుకారు. మన స్తాపు అందరి ఓట్లా వాడికే వేయిద్దామనే ఎత్తుకి అది తొలిమెట్టు కావచ్చు. అంచేత, బ్రదర్, మనం ఇప్పుడు ఇచ్చే స్థితిలో లేం. పుచ్చుకునే స్థితిలో ఉన్నాం. దీపం ఉండగానే ఇల్లు చక్కబెట్టడం మంచిది. వస్తా.....”

విశ్వం వెళ్ళిపోయాడు. అల్లాడిపోతున్న గోపాలరత్నం అంతరంగాన్ని మరింత అట్టుడుగున, అయోమయస్థితిలో వడిసి మరి వెళ్ళిపోయాడు. ఎంత కాదనుకున్నా ఆదినారాయణగారు తనకి తనకి ఉద్యోగం ఇచ్చిన ఆఫీసరు, తనకి నెలజీతం ఇప్పించగల అధికారి ‘ఇరుగు పొరుగిండ్లకైనను.....’ అనే పద్యంలో కుమారీ శతక కర్త శలవిచ్చినట్టు కులకాంతకి కడుపుబ్బనా సరే వరుడో కాకత్తగారో

వదినయ్య బావో..... 'ఆఖరి ఉయ్యాలలో ఊగుతున్న ఎనిమిది నెలల మరది వెధవయినా సరే ఎవరో ఒకరి పర్మిషన్ తీసుకోనిదే గుమ్మం దిగడానికి వీల్లేదుట! ఇంచుమించు అలాంటి సంప్రదాయం అనుసరిస్తున్నవాడే గోపాలరత్నం కూడాను. అప్పుడప్పుడు మనసు విస్లవశంశం పూరించి ఓ ఊపు ఊపి వదిలిపెడుతూన్నా, యజమాని అన్నవాడికి అవచారం. తలపెట్టడానికి అతని మనసు అంగీకరించడం లేదు. మంచో చెడ్డో వెళ్ళేది వెళ్ళనియ్యకుండా యజమాని స్టేబు ఫిరాయిించాడనే వార్త గోపాలరత్నం మృదువైన మనస్సుని మరింతగా కలచిపోలేసింది.

సరిగ్గా ఆ సమయానికి ఆ యింటి ముందు కారాగింది.

కారు దిగి తన యింటికి వస్తున్నది ఆదినారాయణగారు!

“ద.... ద.... దయచేయండి” అంటూ నమస్కరించడం కూడా మరచిపోయి ఆహ్వానిస్తూ ఖరీదైన ఉలేన్ సూట్ లో ఉన్న ఆయన్ని ఎక్కడ కూర్చోపెట్టడమో తెలియక కిందా మీదా అయిపోయాడు గోపాలరత్నం.

ఆ యింటి పరిస్థితిని ఎగాదిగా చూస్తూ, తనే దగ్గిరున్న స్టూలు లాక్కుని కూర్చున్నారూ ఆదినారాయణగారు.

“ఏవోయి గోపాలం.... నీకు జ్వరంగా ఉందని విని ఓసారి చూసిపోదామని వచ్చానంతే. నువ్వు పక్కమించి లేచేవంటే యిప్పుడే వెళిపోతాను.... ఎన్నాళ్లనుంచో అనుకుంటున్నాను ఇలా బయల్దేరదామని. దిక్కుమాలిన ఆఫీసు పనులు తెమిలిచావవు కద.... ఎప్పుడూ చేప్పేసేవాడు, ఇంత రిచెడ్ క్వార్టర్స్ లో ఎలా ఉంటున్నావోయ్ మనవ్వు? మనకేం..... ఎలాగోలా పెద్దవాళ్ళం అయిపోయాం.... ఇలాంటి వాతావరణంలో పెరిగితే మన పిల్లలు ఏం కావాలి? చూడూ నీకు ఫిలుపు డీలరు సుందరం తెలుసు గదా.... చాలా కంఫర్టుబుల్ క్యాటర్స్ కట్టించాడు యిమధ్య.... మళ్ళీ అద్దెకూడ ఎంతో ఎక్కువ ఉండదు, ఓపాండ్రిడ్ రుసీన్ ఎడ్డాన్సు మాత్రం ఇవ్వాలి,.... అప్పట్లు యిప్పట్లో నువ్వు ఇన్నలేవేమా! ఓ వాటే పూల్ అయామ్! నేనే ఇస్తాను.... ఇంటికెళ్ళేటప్పుడు అతన్నే ఓ ముక్క స్వయంగా చెప్పేసి మరీ వెళతాను.... నువ్వు కాదంటే నే నొప్పుకొనేది లేదు. జీతంలో నెల కింతని కట్టుకుందువు గానిలే..... ఇంకా అందులో ఒకటి ఖాళీగా ఉండడం మన అదృష్టం”,

గోపాలరత్నం కళ్ళమ్మట గిర్రున నీళ్ళు తిరిగాయి. ఈ సహృదయుడినేనా తన మనసు గంటల తరబడి శంకిస్తున్నది!

ఇందాకటినుంచి ఒక్క అక్షరం పాల్లుపోకుండా యీ మాటలన్నీ వింటున్న అమ్మమ్మ ఇంక బయటపడకుండా లేకపోయింది. గోడని ఆసరాగా పట్టుకుని అక్కడికొచ్చి ఆదినారాయణగారి సమీపంలో కూలబడింది.

“పెద్ద ముండని, కళ్ళు సరిగా ఆని చావవు. ఆయాసం, చతికిలపడ్డానని మరోలా అనుకోకండి బాబుగారూ! మీ దగ్గర పనిచేస్తున్న మా గోపీ బొత్తిగా నోట్లో నాలికలేని సత్తెకాలపు పన్నాసి. వీడి చెల్లెలికి రెండేళ్ళున్నప్పుడు మా అమ్మాయి వీల్లిద్దర్నీ నా కంఠానికి చుట్టబెట్టి కళ్ళ మూసింది. ఇంతున్నప్పుడు వీడి లోకజ్ఞానమెంతో ఇప్పుడూ అంతే. ఎన్నోసార్లు చెప్పేను. మీ దర్శనం చేసుకుని మంచి చెడ్డా చెప్పుకోరా అని వింటేనా? దేవుడు పంపినట్టు యివాళ మీరే దిగివచ్చేరు. ఇంట్లో మనిషిలా మాట్లాడుతున్నారు. మీ దగ్గర వాడికింత భయమెందుకు చెప్పండి? ఒకరి అనుకోడ

మెందుకు. నా చేతులు మంచివి కావు. నేను చేసిందేది నిలబడదు. లేకపోతే ఎందుకూ పనికిరాని నేనిలా బతికుండడ మేమిటి. మాపలక్ష్యలాంటి యీ యింటి కోడలు నా ముందే ముస్తానడమేమిటి! కర్మ బాబుగారూ, అంతే .... ఇదిగాక గుండెలమీద కుంపటిలా పెల్లె కాని మా తిలకంబక్కర్తే. ఒసే. ఏం చేస్తున్నావే. వచ్చి బాబుగారికి దండంపెట్టా.”

తిలకం వచ్చి నమస్కారం చేసి, దూరంగా పమిట కప్పుకుని నిలబడింది.

“భలేవాడివేనోయ్ గోపాలం! ఇలాంటి చిక్కులున్నాయని మాటవరకయినా నాతో చెప్పాద్దా? నీకు పెల్లె కెదిగిన చెల్లెల్లోకర్తి ఉందని చూచాయగానైనా నేను ఎరగను సుమా! మామ్మగారూ, మనది ఏశాఖ అన్నారా?”

అమ్మమ్మ చెప్పింది.

“ఇంకేం? నాకు తెలిసిన సంబంధం ఒకటి రెడీగా ఉంది. అబ్బాయికి మాత్రం ముప్పై ఒకటో రెండో ఉంటాయి. మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే ....”

తిలకం ఇంక అక్కడ ఉండలేక పోయింది. పెరట్లోకి పరిగెత్తింది. కూనిరాగం తీస్తూ .... ఓ అయిదునిముషాల తర్వాత ఆమె వచ్చేక వినపడ్డ మాటలివి.

“చూడండి మామ్మగారూ, మీ వయసెంతన్నారా?” ఆ మాటకి అమ్మమ్మ సిగ్గుతో మెలికలు తిరిగిపోయింది.

“సరిగ్గా తెలిదు బాబుగారూ, అరవై వెళ్ళేయేమో...”

“ఓన్, ఇంకా ఎంతో అనుకున్నాను! డబ్బై అయిదేళ్ల మా అవ్వకి ఆపరేషను చేయించి కళ్ళజోడా పెడితే ఇట్టే వచ్చింది, ఒకటోరకమైన చూపు. ఆ ఆపరేషను చేయించిన డాక్టరు ఇంకా యీ ఊళ్ళనే ఉన్నాడు కూడాను. ఇంటికెళ్ళగానే ఫోన్ చేస్తాను రేపిపాటికి మీ యింటికి వచ్చి మీ కళ్ళపరీక్ష పూర్తిచెయ్యడా?”

గుడ్డికళ్ళలోంచి వేడినీటి కన్నీటి చుక్కలు కురిసిస్తూ ముందుకి జరుగుతూ అంది ఆవిడ!

“బాబుగారూ, మీ పాదాలు ఒక్కసారి నా చేతుల్తో తడమ నియ్యండి” ఆదినారాయణగారు చటుక్కున బూటు కాళ్ళు తీసేసుకుని లేచి రెండడుగులు వెనక్కివేశారు.

“ఎంతమాట, ఎలాంటిమాట అన్నారు మామ్మగారూ! మా అమ్మలాంటి వారు!”

“దిక్కుమాలినదాన్ని, నాకూ దేవతామూర్తి లాంటి మీ తల్లిగారికి పోలిక ఏమిటి బాబూ? శాళ్ళ కాకపోతే పోయే తల అయినా తడమనీ” ఆయన నిలబడ్డ ఆవిడ దగ్గర వెంటనే వంగి ఆ ఆవకాశం యిచ్చాడు.

“ఏ చల్లని తల్లి ఏ చల్లని వేళ కన్నదో .... వెయ్యేళ్ళు వర్దిల్లు నాయనా!”

గర్భదిక కంఠంతో ఆయన అన్నారు:

“చూశావా, చూశావా గోపాలం! వద్దు వద్దన్నా వినక మీరందరూ కలిసి ఏటేటా ఈ రోజున నాకేమిటేమిటో తెచ్చి యిచ్చే వారు....అనుభవంతో పండిపోయిన యీ తల్లి దీవనకన్న ఎందరెందరు కలిసినా నాకేం ఇవ్వగలడు! నేనందుకే వచ్చాను. వెడుతున్నాను, గోపాలం, గుర్తించి కదా, ఇవాళ జూన్ పడవారు!”

కలలో నయినా ఎదురుచూడని కరుణతో సానుభూతితో మునిగి తేలుతున్న గోపాలం

మనసు ఉక్కిరి బిక్కిరి చిక్కబెట్టుకుని మరొక్కసారి నిలదొక్కుకుని లేచింది. అవును ఆరోజు ఆదినారాయణ గారి పుట్టినరోజు. బక్క మృగాల రక్తం చుక్క చుక్కా తీసి భద్రకాలికి ఏటేటా బలిపెడుతున్నరోజు. గండకద్రవ సింధువులో సుందర మధుబిందువులా! విశ్వం ప్రతిమాటా తూటాలా తన చెవిలో రొదపెడుతోంది. అందర్నీ అన్ని విధాలా మంచి చేసుకుంటే షష్టి పూర్తిదాకాడేకనచ్చు. లేదా అందరి ఓటూ తన తోడల్లుడికే వేయించే ప్రయత్నం కావచ్చు. లేదా మరేదైనా, అదేదైనా కావచ్చు లేకపోతే ఇన్నేళ్ళ ఇన్నాళ్ళ తన చిమ్మచీకటి బతుకులో ఒక్కసారి. ఒక్కసారైనా.....

“ఏమిటోయ్, ఉన్నట్టుండి అలా పెట్టావ్ మొహం!”

“ఏం....ఏం....ఏం లేదండీ....క్ష....క్షమించండి.”

“దేనికోయ్ నిన్ను క్షమించడం? ఇన్నాళ్ళూ నీ కష్టాలు నాతో చెప్పుకోలేదనేనా! ఫరవాలేదోయ్....తప్పులు మనుషులు కాకపోతే దేవుళ్ళ చేస్తారా! ఇప్పటికైనా సాటి మానవుడిగా ఆడుకోనే అవకాశం కల్పించావు. అదెంతకాదు! సరే నేవచ్చి చాలా సేపయింది. అసలు పుచ్చుకోవడంలోనేకాక ఇప్పుడంలో గొప్పతనం ఇప్పుడే తెలిసింది. ఇకనేవెడతాను....చూస్తున్నందు రేపటిరోజు మీకెన్ని శుభాలు జరుగుతాయో....అయ్యో నా మతిమరుపు మన్నుగాను నీకు నలుగురు పిల్లలుండాలి కాదుటోయ్ ఏరీ. ఏరీవాళ్ళు ఎక్కడా సందడి వినపడదే!”

ఇంకో నిమిషం కూచుంటే వాళ్ళ బడినుంచి వస్తారనీ చూసి మరీ వెళ్ళమనీ అమ్మమ్మ చెప్పినమీదట నిలబడ్డ ఆదినారాయణ గారు మళ్ళీ కూచున్నారు.

అవునవును. నాకు నలుగురు పిల్లలుండాలి కదూ!....అనుకుని తనలో తనే నవ్వుకున్నాడు గోపాలరత్నం....అతని శ్రీమతి అతనికోసారి పిల్లల్ని గురించి చెప్పిన సంగతులు తల్లి గుండె కీర్తనలో ప్రతిధ్వనించే సంగతులు. --ఏమండీ ఎన్నిమాట్లు చెప్పినా నా ఆపరేషను చేయించు అనే నా సాధింపు ఈమధ్య మరీ ఎక్కువైపోయింది కదూ! ఏం చెయ్యమన్నారు. వాళ్ళకే కావాలో కడుపునిండా పెట్టలేని దురదృష్ట జాతకురాలి .... నా మనసు మనసులో ఉండక ఏదేదో అనేస్తూంటాను ---ఏమీ అనుకోరు కదూ?

--ఇదిగో వింటున్నారు కదూ! ఒక్కొక్కప్పుడు నాకేమనిపిస్తూ ఉంటుందో తెలుసా? అయిదుగురు పిల్లలూ ఆదమరచి నిద్రపోయే వేళ ఎందుకో ఉలిక్కిపడి లేచి కూచుంటూంటాను. అలా అందర్నీ ఒక్కమారు చూసుకుంటూ ఉంటే --- కన్నీళ్ళలోంచి కాసంత గర్వం కూడా ఉండుండి తొంగిచూస్తూ ఉంటుంది సుమండీ! అయిదుగురు పిల్లల తల్లిని నాకేం అనుకుంటాను. అప్పుడు ఏమీ లేనట్టే తోచదు. గుండె అంతా నిండిపోయినట్లు కూడా ఉంటుంది. ఖర్మం జాలక దేశం దరిగిరంగా తయారయింది. కనక ఇప్పుడిలా అఘోరిస్తున్నాం గాని పిల్లలులేని యిల్లు అదొక ఇల్లుటండీ. వల్లకాదు గాని!

--ఏమండోయ్ .... ఇంకో మాట ..... నన్ను పెళ్ళాడక ఇంకే ధనవంతురాలిన్నో పెళ్ళాడి ఉంటే ఇంత కంటే మీ స్థితి బాగుండునని మీరోసారి అయినా అనుకుని ఉంటారు. అవునా? అలాగే నేనూ ఇంతకంటే పెద్ద ఉద్యోగస్థుణ్ణి కట్టుకుని ఉంటే యింత దౌర్భాగ్యస్థితి పట్టకపోయి ఉండునేమో అని ఎన్నోసార్లు అనుకున్నమాట కూడా నిజం. కాని మనిద్దరం ఎప్పుడయినా “ఈపిల్లలుకాక

మరెవరైనా మన కడుపున పుట్టి ఉంటే బాగుణ్ణేమో!" అనుకున్నామా! మనమే కాదు కుంటీ గుడ్డి అయిన పిల్లల్ని గన్న తల్లిదండ్రుల సహా అనుకోరు .... అలాంటిది మన పిల్లలకేమండీ బంగారు కొండలు. రత్నాల రాసులు, వజ్రాల మూటలు!

"మామ్మగారూ! మీ మనవడు చూస్తే ఈలోకంలో ఉన్నట్టు లేదు! ఇక యాయన గారి పిల్లలూ యిప్పట్లో వచ్చేలా లేరు.... నేనింక వెడతాను."

ఆదినారాయణ గారు లేచి నిల్చోనే లోగా అల్లంత దూరంనుంచే ఇల్లు పీకి పందిరివేస్తూ నలుగురు పిల్లలూ రానే వచ్చేరు. ఇంట్లో ఓ పెద్దమనిషి వచ్చి కూచున్నాడనే స్పృహ వాళ్ళకు ఉన్నట్టు లేదు.

"అమ్మమ్మ గారండోయ్ ఒసేన్! నేనెక్కడున్నానో చెప్పుకో."

"అత్తా, అత్తా, యివాళ మాకు చీమా చిలకా కథ చెప్పేరు. నీకు చెప్పనా? అమ్మా, ఎంతాశ! మొన్న నేను నాలుగో ఎక్కం అప్పచెప్పించుకోమంటే తీరుబడి లేదన్నావ్!"

"నాన్నా యివాళ మా తెలుగు మేష్టారు పడుకున్నప్పుడు పిలక ఎంత పాడుగుంటుందో మేం స్కేలుతో కొలిచి చూశాం తెలుసా?"

"మా ఫ్రెండు శంకరంగాడు లేడూ.

వాళ్ళ నాన్నని నిన్నునే ఆసుపత్రి నుంచి తీసుకొచ్చేరట. వాడు చెప్పేడు. మళ్ళీ వాడికి తమ్ముళ్ళ పుట్టకుండా వాళ్ళ నాన్న ఆపరేషన్ చేయించుకున్నాట్ట. పిల్లలు వాళ్ళ అమ్మకి కదా పుట్టేది వాళ్ళ నాన్న ఆపరేషను చేయించుకోవడమేమిటి చెప్పా? నవ్వలేక చచ్చామనుకో!"

"ఏయ్ పిల్లలూ మీరు నోరు ముస్తారా ముయ్యారా! ఒసే తిలకం వీళ్ళని లోపలికి తీసికెళ్ళి ఏదైనా పెట్టమూ! చూస్తే ఇంతున్నారో లేదో, ఎక్కడలేని పెద్ద కబుర్లన్న వీళ్ళకే!"

అమ్మమ్మ చెప్పినట్టు తిలకం వాళ్ళని బలనంతాన లోపలికి లాక్కువెళ్ళేక తప్ప ముసిలాయనకి ఊపిరి తిరగలేదు.

"చూశారా బాబుగారూ, పిల్లలు ఎలా తయారయారో!" అంది అమ్మమ్మ.

"దానికేంగాని, సీ పిల్లలు మాంచి చురుకైనవాళ్ళోయ్ గోపాలం" అంటూ ఆయన ఇంకా ఏదో అంటూనే ఉన్నారు. పిల్లలు నలుగురూ మళ్ళీ ఊరుమీదకి బలాదురూ బయల్దేరేరు. వాళ్ళని పలకరించకుండా ఆయన ఆ యింటినుంచి కదలేకపోయారు.

"కారెక్కిస్తాను, వస్తానుబోయి అబ్బాయ్?"

"ఒకళ్ళు నడుపుతుంటే పక్కని కూర్చోడానికి నాకేం ఖర్మం! నా కర్ర గుట్టుం ఉందిగా!"

"నీ అంత రబ్బరుబొమ్మ కొనిపెడతాను. నాతో వస్తావుటే పాపా!"

"నా అంత బొమ్మ నేనేం చేసుకోనూ!"

"మా యింటి కొస్తారా, బిళ్ళలూ, బిస్కట్లూ కొనిపెడతాను!"

"మే మెందుకు రావాలి, కావాలంటే మీరే తెండి, అప్పుడు ఆలోచిస్తాం."

'మాటకి మాటా బాగా చెబున్నారే! మిమ్మల్ని నలుగుర్నీ కలిపి ఎత్తుకుపోతా. ఏం చేస్తారేం?'

"మేం మీకు దొరికితే గదా! అయినా మీలా మాకేం పనిపాటూ లేదనుకున్నారా యేం? అల్లవాల్నింట్లో నీలం మందార విడిచిందిట. వెంటనే వెళ్లి చూసిరావాలా వద్దా! మా చాకలాడి

గాడిదకి ఇంత ముండ పుట్టిందిట. ఎంతో ముద్దాస్తోందిట. చూసి రావద్దా .... తప్పుకోండి తప్పుకోండి. పెద్దబజారుల్లో పావలా యిస్తే ఏనుగుపిల్లని ఎక్కనిస్తున్నారుట....పక్క మేడమీద...." గుక్క తిప్పుకోకుండా వెంటనే ఎటెండ్ కావలసిన ఆర్జెంట్ పనుల అంతులేని లిప్టు. అలా చెబుతూనే పిల్లలు నలుగురూ తుర్రుమన్నారు. మరో గడీకి ఆదినారాయణగారు కూడా వెళ్ళిపోయారు....అమ్మమ్మ పంచాంగం విప్పింది.

“ఇంటికా పెద్దమనిషి వస్తే నీ పిల్లలు చేసిన మర్యాద చూశావట్రా గోపీ?”

....నా ఉద్యోగం యీ మాత్రంగానైనా నిలబడాలని తెలిసినా ఏటా వార్షికాలు చెల్లించాను. ఆ మనిషి హృదయం లేనివాడని తెలిసికూడా అన్నీ సిగ్గులేక విస్మరించి అతన్నే ఆశ్రయించాం దేనికి? నాకో యిల్లు కావాలి. నీకు చూపు రావాలి. చెల్లెలికి మొగుడు దొరకాలి. ఇవన్నీ బజార్లో అమ్ముతున్నారు కనుక. ఆయన కొనిపెడతానన్నాడు. కాని ఆయన కొనలేనిది కూడా ఒకటుందని తెలిసి నా మనసు పరవశిస్తోంది. దిక్కుమాలిన పరిస్థితుల్లో పుట్టినా, పెరుగుతున్నా యిప్పటికి నా పిల్లలకి వ్యాపార లక్షణాలు వంటబట్టలేదు. ఈ జీవితం వాళ్ళకోక క్రీడారంగం .... ఎప్పుడూ ఇలాగే ఉండిపోతే! .... ఉండదని తెలిసినా ఆ క్షణంలో ఆ పిల్లల్ని ప్రసాదించిన తల్లిని తృప్తితో తలుచుకోకుండా ఉండలేకపోయాడు గోపాలరత్నం.

(యువ మానవత్రిక)

ఎవరికేది ప్రాప్తమో!

‘నువ్వెంతిచ్చినా సరే, నేనీసారి యిక్కడ ఉండను పో ....’

‘బంయ్’మని పైకి రాబోతున్న వాడి స్వరాన్ని కుడిచేత్తో మూసి,

ఎడం చేత్తో వాణ్ని లోపలికి రాకుండా పక్కగోడకి తొక్కిపెట్టి’

‘ఒరే ఒరే నీ పుణ్యం ఉంటుంది అరవకురా మళ్ళీ మీ అమ్మ లేచి పోతుందిరా .... కాయకి పది పైసలు చొప్పున దొబ్బుతున్నావు కాదుట్రా?’

‘అయితే మాత్రం. జాబ్బాడి వచ్చేలా లాగుతావా. ఇప్పటికీ మంట తగ్గలేదే! ఈసారి కాయకు పావలా చొప్పున పెంచితే గాని నేనీ దరిద్రపుని చెయ్యలేను. నిద్రాపుకోలేక ప్రాణాలు పోతున్నాయి బాబూ!’

‘పోనీ అలాగే చేస్తాను లేరా .... ఆ అడిగేదేదో కాస్త నెమ్మదిగా అమోరించి చావరాదూ? నూకాలమ్మలా అంత స్వరం ఎందుకూ? మళ్ళీ ఆ సుబ్బన్నగారు గనక లేచిపోతే రెండ్రూపాయల కాయా మన చేతిలో పడకుండా పోతుందే! వెంటనే వెళ్ళి తీసుకు రారా బాబూ.’

‘మునపట్లా కాదయితే. ముందస్తుగా సావలాకాసు ఎక్కడుందో తీసి చేత్తో పట్టుకు నిలబడితేనే నేనిక్కణ్ణుంచి కదిలేది తెలుసా?’

‘ఓరి నీ అసాధ్యం గూల, బాగా తయారయ్యేవే!’

అని పైకయితే అన్నాడుగాని, కొడుకు క్రమక్రమంగా వృద్ధిలోకి వస్తున్నందుకు లోలోపల సంతోషించక సోలేదు చలపతి.

వాడూ అలా ముందుకు వెళ్ళగానే ఆ తండ్రి మనసు అలా వెనక్కి యింకా వెనక్కి మళ్ళింది.

‡

అవును. మరి. అందరికీ ఈ ప్రపంచంలో మంచిగానే బతకాలని ఉంటుంది. కాని ఎదుటివాడు అలా బతకనియ్యద్దా!

ఇరుగూ పారుగూ అన్నాక ఇచ్చి పుచ్చుకోడాలు ఉండాలి. తన కుటుంబం యిలా ఈ వాటాలోకి అద్దెకి వచ్చారో లేదో ఆ పక్క వాటాలో అద్దెకున్న సుందరమ్మ అలా చెప్పడం ఏమైనా బాగుందీ!

‘చూడండి అన్నయ్యగారూ! ముందు నీళ్ళునవలడం, వెనకాతల శాపనార్తాలు పెట్టడం, యిలాంటి చచ్చుపనులు నాకు చేతకావు. నాదంతా రైట్ రాయల్ రోడ్. అందుకనే నేనంటే చాలా మందికి కిట్టదు. పోన్లెండి, నా కొచ్చిన నష్టం కూడా ఏమీలేదు. వింటున్నారా? ఈ యింటి వాళ్ళు సికింద్రాబాదులో వున్నారు. వారూ, మా వారూ ప్రాణ స్నేహితులు. మీరు నెల నెలా ఒకటో తారీకుకి అద్దెమాకొయ్యవాలి. మీదీ, మాదీ కలిపి మేం మనియార్డరు చేస్తాము. ఇంకో ముఖ్య విషయం ఉంది. చెప్పేనుగదా యింటి పూచీ అంతా మా మీదే పెట్టారని. చూస్తున్నారగుడా పెరటినిండా కొబ్బరి చెట్టు ఉన్నాయని. వాటి మీద మనకేమీ అధికారం లేదు. దింపించిన కాయలేకాక, పడిన కాయలైనాసరే మనం ముట్టుకోడానికి లేదు. ఇలాంటివి ముందే స్పష్టం చెయ్యడం నా తత్వం. నాదంతా రైట్ రాయల్ రోడ్. ఎక్కువ పెరటి భాగం అంతా మీ వైపే వుంది. బాగా పక్కానికి వచ్చిన కొబ్బరిబొండాలు కదా .... ఇలా గాలి వీస్తే అలా రాలిపోతాయి. పరాయి సొమ్ము మీకెందుకు. నాకెందుకు? మీ పిల్లవాడిచేత యిలా పంపించినా సరే, మాకు కబురెట్టి నా సరే .... ఇలా రాలినవీ, అప్పుడప్పుడు తీయించినవీ -- బజార్లో అమ్మించి ఆ డబ్బులూ అద్దె డబ్బూ అంతా కలిపి ఏ నెలకానెల యజమానికి పంపించెయ్యాలి.

మీరు మరోలా చేస్తారని కాదుగాని ....”

విషయం అర్థమైంది గనక యింక ఆ బోరు భరించలేక చలపతి లోపలకి తప్పుకున్నాడు గాని ఏమిటో మొట్టమొదటి రోజే యిలా హెచ్చరించడం ఇన్నల్లింగ్గా తోచింది. అదే విషయం ఆలోచించి ఆరా తీసేలా చేసింది.

అమ్మో ఆ సుందరమ్మకి తక్కువ కాపీర్లం ఉందనా! పదిపైసల తోటకూరకి గంటపైగా బేరమాడుతుంది. ఇంట్లో ఎన్ని సామాన్లున్నా ఏదీ పైకి తీసి హాయిగా వాడుకోలేని మురికి మనిషి ఆ మొగుడు, సుబ్బన్నగారు ఎంత దర్జా పురుషుడో ఇదంత కక్కుర్తి మనిషి. ఇలాంటిది ఎక్కడో మొగుడి స్నేహితుడికి-కింద పడిన కొబ్బరికాయతో సహా --- పుట్టమీద పెట్టినట్టు అప్ప చెప్తోందంటే

-- ఎంత ఎడ్వర్టైజ్మెంట్ చేస్తే మాత్రం నమ్మేవాళ్ళు అంత వెర్రివెధవలుటండీ!

తన సొమ్ముకాదు. తన లోకం కాదు ..... దీని కెవడిచ్చాడు ఈ అదార్టీ .... ఆ మాత్రం యిరుగూ పారుగూ యిచ్చి పుచ్చుకోడాలు లేకపోతే అది మనిషా? తన తినావచ్చు యింకొకరికి పెట్టావచ్చు. అలాంటిది ఎదుటి సొమ్ము కాపాడ్డం కోసం యింతలా దేవుళ్ళాడు తోందంటే యిందులో ఎంత స్వార్థం గూడుకట్టుకుని ఉందో!

ఇంకేం, ఈ క్రాస్ వర్డ్ పజిల్ కి కీ సాల్యూషన్ నిమిషాల మీద పట్టేశాడు చలపతి.

ఏరోజు చూసినా సుబ్బన్న గారింట్లో కొబ్బరికాయ పచ్చడే.

ఎప్పుడు చూసినా వాళ్ళింట్లోంచి కొబ్బరి నూనె పోపు వాసనే.

నెలకోసారయినా తలకి రాసుకునే కొబ్బరి నూనె రెండు పద్దె హార్లిక్కు సీసాలకి సరిపోయేది -- వాళ్ళు గానుగ ఆడించుకుని -- తమ యింటిముందునుంచే లోపలికి తరలించుకుంటూ ఉంటారు.

కొబ్బరి ఈనెల చీపుళ్ళు కట్టించి అమ్మిస్తూ ఉంటుంది అవిడ. 'ఇదంతా సంఘసేవా అందూ' అన్నాడు చలపతి పెళ్ళాంతో, కొన్నాళ్ళపాటు యిదంతా గమనించి, 'ఏదైతేనేం, మనకేం సంబంధం? పోనీ వీళ్ళు తింటున్నారే అనుకుందాం. వాళ్ళ ప్రండ్రెవరో వాళ్ళకా అవకాశం యిచ్చారు. మధ్యని మనకేం?' అని విసుక్కుంది మహాలక్ష్మి.

'ఎవర్లో సొమ్ము తినడానికి వీళ్ళవరంట?'

'మనకేం పోయిందండీ.'

'ఏం పోయిందా, తప్పు జరుగుతూంటే ఊరుకోడం ఆ తప్పుని ప్రోత్సహించినంత తప్పు.'

'ఇరుగు పొరుగులతో మనకెందుకు బాబూ రొమ్మ?'

'ఇరుగూ పారుగూ కనకనే అప్పనంగా తనంతగాపడేసుకొంటోందే - సాటి ఆడదానిని కదా .... పునిస్త్రీ పడుచువి నీ చేతిలో ఓ కొబ్బరి బొండాం పసుపు కుంకుమతో యిచ్చుకుంటే దాని మొగుడి ఆయువు తగ్గిపోతుందా? చేసేదేదో దగుల్పాజీ పనీ, మళ్ళీ యింటికి అద్దెకవరైనా దిగుతే దాని బాబుగారి యిల్లులా వల్లిస్తూ 'నాది రైట్ రాయల్ రోడ్' అంటూ టముకు కొట్టుకుంటుందా! ఆ మధ్య రెండ్రోజులపాటు ఎవరూ చూడకుండా పెరట్లో ఉండిపోయిందని బొండాం ఒకటి తీసి మన కుర్రాడు - కుర్రాడుగదా యింట్లో పెడితే ఊరూ వాడా గోలచేస్తుందా, ఇదేదో నేను చూడకపోతానా!'

ఈ మొగుడు ఎప్పటికైనా అర్థమవుతాడా అని మహాలక్ష్మి కాపురానికి వచ్చినప్పట్నుంచీ చూస్తూనే ఉంది. పుట్టిన కొడుక్కి పదేళ్ళయితే వచ్చాయి గాని ఆమెకి అనుకున్నది బోధపడలేదు. ఏవో చిన్న చిన్న విషయాలకి బోలెడంత ప్రాముఖ్యత యిచ్చి వారాలూ, నెలలూ, సంవత్సరాలూ గడిపేస్తాడు. తనకీ మొగుడికీ ఆలోచనల్లోనేకాదు రూపంలో కూడా పోల్చి పట్టలేనంత వైరుధ్యం. పదేళ్ళ పిల్లాడికి తను తల్లి అంటే ఎవరూ ఒప్పుకోరు. 'మీ తమ్ముడా?' అని మొహం మీదే అడుగుతారు. 'ఎంతయినా అడపిల్ల పాపం ఎన్నాళ్ళకీ పెళ్ళికాక రెండో పెళ్ళి వాడికి యిచ్చేశారు కాబోలు' అని వెనక అనుకోడం ఎన్నిసార్లో స్వయంగా వింది తనూ మొగుడు ఎక్కడికైనా వెడుతూంటే, తన లాంటి మధ్య తరగతి మహిళకి అసంతృప్తి, నిట్టూర్పులూతప్ప ఏం మిగులుతాయి! ఇలాంటి మొగుడితో ఓ ముద్దా, ముచ్చటా? చెప్పకుంటే సిగ్గుచేటు - అతనితో దాంపత్య సుఖం కూడా

అంతంతమాత్రమే.

మొగుడి కేకలతో మహాలక్ష్మి మళ్ళీ ఈ లోకం లోకి వచ్చింది. “ నే చెబుతున్నది వినడానిక్కూడా నీకు ఓపిక ఉన్నట్టు లేదే! ఏం చెయ్యను! నీలా, అన్యాయం జరుగుతుంటే ఊరుకునే చేతకానితనం నాకు లేదు. ఈ సుందరమ్మకి త్వరలోనే బుద్ధి చెప్పకమానను ఇంతకీ అవిణ్ణి అలా ఆడింది అలా పాడింది పాటగా తయారు చేసిన ఆ సుబ్బన్న గాడిని అనాలి.”

చలపతి మాటలకి మహాలక్ష్మి సపోర్టు ఇవ్వదుగాని సుందరమ్మ ఏం చెబుతున్నా సుబ్బన్న పక్కనే ఉండి ‘అవునవును’ అనడం, చాలా స్పీడుగా తల ఊపడం ఎప్పుడూ జరిగేదే. అందుకే సుబ్బన్న అంటే చలపతికి మధ్య మంట ఎక్కువైంది.

ఇంతకీ చలపతి అట్టే కష్టపడకుండానే అతని కోరిక ఈడేరే అవకాశం కనిపించింది. దేవుడు దయామయుడు గదా!

ఆఖరి చెల్లెలి పెళ్ళి నిశ్చయమైందిట. రమ్మని కబురొస్తే, నెల్లాళ్లపాటు ఉండి రావడానికి సుందరమ్మ పుట్టింటికి వెళ్ళి పోయింది. వెళ్ళే ముందు మొగుడికి ఓ వంద జాగ్రత్తలూ, ఓ హెచ్చరికలూ వడ్డించి వరే వెళ్ళింది. ఇందులో తొంభై శాతం కొబ్బరికాయల క్షేమం గురించే.

చలపతి ఎంతో ఆతృతతో ఎదురు చూస్తున్నదీ అందుకే.

అంటే సుందరమ్మగాని, చలపతిగాని మనస్సా కోరుకున్నది వారు అద్దెకున్న యింట్లో ఉన్న నారికేళ సంద్దేశం. ఇల్లు కట్టుకుని ఆ మొక్కలన్నీ వేసి, కష్టపడి పెంచి పెద్దచేసిన ఇంటి యజమాని క్షేమం మాత్రం కాదు!

అంతే నడుం బిగించి రంగంలోకి దిగిపోయాడు చలపతి.

‘నా చేల్లో నేనై వాళ్ళ కొబ్బరికాయలు చస్తే యింటికి చేర్చేది లేదు’ అని ముందే చెప్పేసింది మహాలక్ష్మి.

చలపతి అయినా, సుబ్బన్న అయినా ఉద్యోగాలు చేసుకుని ఇల్లు చేరేది చీకటి పడ్డాకే. ఆ సీజన్లో ఆ ప్రాంతాల్లో రాత్రి వేళ తరుచూ ఈదురుగాలి వేస్తూ ఉండేది. రాత్రి పూట విధిగా నాలుగైదు కొబ్బరిబొండాలు రాలేవి. కొడుక్కి లంచం యిచ్చి పడిన బొండాలు యిల్లు చేర్చించేవాడు చలపతి.

‘అద్దరాత్రి ఏమిటి ఈ పాడు గోల? నన్ను పడుకోనిస్తారా లేదా? అంటూ ఆ నారికేళ చోరకేళితో విసుగెత్తిపోయిన మహాలక్ష్మి ఓనాడు నానా గోల చేసింది.

‘సాయం చెయ్యవలసింది పోయి మొగాళ్ళు కష్టపడి ఇల్లు నింపుతుంటే నీకేం తీపు దిగదీసిందిటే?’

‘రాత్రి నిద్రలేకపోతే పొద్దుట నేను పని చెయ్యలేను. మీ కేం?’

‘అయితే సరే ఓ పని చెయ్యి. వీధి గదిలో మడత మంచం వేస్తా. ఆ గదిలో నువ్వు పడుకో. అడ్డ గడియ పెట్టుకో. తెల్లారేదాకా నిన్ను లేపితే అడుగు సరేనా?’

పెళ్ళానికి ఎలాగో బోధపరచి ఒప్పించాడు చలపతి.

‘దొంగ పీనుగ. దీనికి దిగమింగటానికి హక్కుంది. నాకు లేకపోయింది! ఇదే పాపం కడుతోంది అద్దె! పాపం మొగుడికి అప్పజెప్పి వెళ్ళింది వెర్రిముండా కూతురు. వాడు రాత్రి

పడుకుంటే ఇక తెల్లగా తెల్లారాకే లేచేది! ఈ పదిరోజులకీ ఎన్ని చేరేశానా చూడరా!' అని మూలగదిలో చేరేసిన కొబ్బరి బొండాల కుప్పవైపు సగర్వంగా, తృప్తి గాచూసుకుంటూ అన్నాడు చలపతి కొడుకుతో.....
అయితే.....

అప్పటికి నాలుగు రోజులై ఇంచు మించు అదే వేళకి చల్లచల్లగా పక్కింటి పడకగదిని చేరిన మహాలక్ష్మి సుబ్బన్న కొగిలిలో సుఖసంతోషాలకు అసలైన అర్ధం తెలుసుకొంటోందని చలపతికి తెలిసే అవకాశంమాత్రం ఇప్పటికీ లేదు!

(ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్రవార పత్రిక దిపావళి ప్రత్యేక సంచిక, 1981)

చిల్లన్లి ఎన్త చల్లన్లి !

సిగరెట్టు మీద సిగరెట్టు తగలేస్తున్నాను.

పెట్టెలకు పెట్టెలే ఊదిపారేస్తున్నాను.

నా ఆలోచన మాత్రం తెగడంలేదు.

ఎప్పుడూ బిజీగా ఉండడమే నాకు అలవాటు.

ఇలాంటి గజిబిజి ఆలోచనల్లో చిక్కుకుంటానని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. పనివాళ్లు ఎదురుచూసే, ముసలాళ్లు అసూయపడే తారుణ్యం నాది. ఇంగ్లీషు సినిమా హీరోలు సిగ్గుపడే దేహధారుడ్యం నాది.

తెక్నోక్రిటిక్ మొదలు రాత్రి ఎప్పుడోతుందా, రాత్రయింది మొదలు రసరాజ్యంలోలలో ఎప్పుడు మునిగి తేలుదామా అని ఇరవై నాల్గుగంటలూ కొట్టుకుపోయే కొదమ సింహాన్ని నేను.

నాలో నేను అనుకోవడంలో తప్పేముంది!

కాలేజీలో చదివే రోజుల్లోనే ఈ జ్వాలాలో మొదలయింది.

మొదట్లో ఏదో తప్పు జరుగుతుందేమో అనిపించేది.

హాస్టల్ మేట్స్‌ని పరిశీలిస్తే, నలుగురితో డిస్కస్ చేస్తే, మంచి సెక్సు పుస్తకాలు చదివితే, ఇది సహజమూ ఆరోగ్యకరమూ అని తెలిసింది. గర్ల్ ఫ్రెండ్స్‌ని వెచుక్కుని పబ్బం గడుపుకునే శక్తియుక్తులు ఆ రోజుల్లో మా గ్రూప్‌కి లేవు. అనుభవజ్ఞుల అడుగుజాడల్లో కొందరు కాలేగర్లతో కాలక్షేపం చెయ్యలేదని ఇప్పుడు అనుకుని నన్ను నేను మోసపుచ్చుకోలేను.

ఏవో కక్కుర్తి పనులు తప్ప ఏం అనుభవాలు అవి!

ఎవరైనా చూస్తున్నారేమో అని భయం.

తప్పుచేస్తున్నామనే బెంగ.

శరీరంలో ఎక్కడ ఏ కాస్త మార్పు కనబడినా -- ఏ రోగం అంటుకుందో అని దిగులు.

తప్పని పరిస్థితిలో డాక్టర్లని దర్శించుకోడం. వాళ్ళ క్రూయల్ జోక్సు. ఇంజక్షన్లు. ఇన్ని జరిగినా ఎప్పట్లా మళ్ళీ వయసు సందడి. మనసు అల్లరి. సుఖంతో క్రీడలు. వెలుగులో నీడలు.

గృహస్థునై, రెండేళ్ళే సంసార సౌభాగ్యం రెండు చేతులా జుర్రుకొంటున్న నాకీ నట్టింట ఆ పాడుతలపులు దేనికి!

కట్టుకున్నది మగాడి అవసరం గమనించకపోయాక ఇలాంటి పక్కదార్ల వైపు మనసు మళ్ళికేం చేస్తుంది!

ఇంతకీ దొడ్డిదారిని గడ్డి తిని రావడం తప్ప. పెళ్ళి ముందు అనుభవాలతో కొల్లగొట్టుకునేది ఏముంది!

'వెలకొంత లెందరైనను కులకాంతకు సొటిరారు గువ్వల చెన్నా!' అనేది నీతిగా బాగానే ఉంటుంది గాని అనుభూతిలోకి ఎందరికి వస్తుంది! మాట వరసకి హావలాక్ ఎల్లీన్ ఏమన్నాడు?

'పెళ్ళి ముందు వేశ్యా సంపర్కం మగాడి సంసార జీవితానికి ఎంతగా పనికొస్తుందనేది ఏవిధంగా చూసినా అనుమానాస్పదమే. అలాంటి అనుభవాలున్న మగాడికి తన భార్య శృంగార స్పందన సాధారణంగా సరిఅయిన అంచనాకి దోహదం చెయ్యదు. రెండు తప్పుడు భావనల పట్ల అతడు కొట్టు మిట్టాడుతూ ఉంటాడు. ఏది చెబితే దానికి నిమిషాల మీద ఒడబడే మైనం ముద్దలా ఉండేమిటి. ఈ పల్లెటూరి మొద్దు!' అనే అభిప్రాయానికి గాని, 'నేనో బజారు సరుకుని. ఈవిడో దేవతా మూర్తి' అనే మరో భావనకి గాని రావచ్చు. ఎందులో నిమగ్నమయినా 'దానికి' అవిణ్ణి సిద్ధంచెయ్యడం గాని అందులో తృప్తం చెయ్యడం గాని అతడు జయప్రదంగా నిర్వహించలేడు.'

అనుభవజ్ఞులు కాచి వడబోసిన కటిక నిజాలు కాదనేవారెవరు! కాని అవి ఎంత వరకూ నా అనుభవంలోకి వచ్చాయనేది వేరేమాట. అలాంటి వేపి దరిదాపులకి రానివ్వనంతటి చాతుర్యంతో సంసార సుఖమే నిజ స్వర్గసేమగా ఇన్నాళ్ళూ తీర్చిదిద్దిన నా భార్య మాధురికి మాత్రం నా అణువణువు రుణపడి ఉంటుంది.

నా ఆలోచనలోకి 'ఇన్నాళ్ళూ' అనే పదం జొరబడినందుకు గుర్తింపుగా నా మనసు ముడుచుకుపోయింది.

అదెన్నాళ్ళో కాకపోవచ్చు. కేవలం రెండేళ్ళే అయి ఉండొచ్చు.

రెండే రెండు క్షణాలలో దొర్లిపోయింది!

ఇంతకీ కన్నెమీద కన్నీసి, కావాలని చెప్పే ధైర్యం నా కెక్కడిది!

అమ్మా నాన్నా ఇష్టపడిన పిల్లకే మూడు ముళ్ళూ వేశాను.

కొన్ని చేదు అనుభవాలకి మరిన్ని చిలిపి ఊహలు జతచేసి ఏమో ఎలా ఉంటుందో రొమాన్సు రెస్పాన్సు అని ఆ మూజ్ణీద్రల దాకా కిందా మీదా పడుతూనే ఉంది, మాయదారి మనసు.

తల్లిదండ్రులు సాంప్రదాయం, కట్టం కానుకలూ చూసుకుంటారు. వధూవరులు పెళ్లి చూపుల్లో మహా అయితే మొహమొహాలు చూసుకుంటారు.

పైకి కనిపించే ఒంటి రంగూ, ఒడ్డుపాడుగూ, ముఖకవళికలూ కొంతవరకైనా అంచనా వేసుకుంటారు.

ఎంతగా ముందడగు వేశామని వాచిపోయేలా భుజాలు చరచుకున్నా సంసార జీవితానికి మూల కేంద్రమని అంగీకరించబడిన సెక్సు మీద తమ అభిప్రాయాలు ప్రకటించి పరస్పరం అవగాహన చేసుకునే అవకాశం ఎంతమంది యువతీయువకులకి వారి పెద్దలు ఇస్తున్నారు? అలా ఇమ్మని ఎంతమంది వారి పెద్దల్ని అడుగుతున్నారు! పురోహితులు ఆశీర్వాదించినా పెద్దలు దీవించినా వేడుకగా వివాహం జరిగినా స్నేహితులెన్నో ఎన్నో కానుకలు చదివించినా, మొదటి రాత్రి తెలుసుకోవలసింది కేవలం వాళ్ళిద్దరే కదా! పెడదారి పట్టించే పత్రికలూ టీవీ షోలూ సినిమాలూ తప్ప వాళ్ళకి శృంగార జీవితం గురించి ముందుగా ఎవరేం చెప్పేరు గనక! ఇప్పటికీ 'సెక్సు ఎడ్యుకేషన్ అవసరమా!' అనే వాదనలు జరుగుతున్నాయి. ఇంకా నయం 'ఆహారం అవసరమా!'. 'సెక్సు అవసరమా!' అన్నారు కాదు. ఈ నాలుగైదు రోజులై ఇలా పిచ్చెత్తినట్టు సిగరెట్లు తగలేసి బుర్ర పాడుచేసుకుంటున్నాను గాని నిజానికి ఇన్నాళ్ళూ ఇలాంటి వాటికి నాకు తీరికేదీ!

ఇంతకీ నా అదృష్టం. ఏనాడో చేసుకున్న పుణ్యం.

మాధురి ఇలా మా ఇంట్లో అడుగు పెట్టింది, నా శృంగార జీవితంలో ఒక్కసారి మాలతి విరబూసినట్టయింది. మా వాళ్ళు తెలిసి తెన్నేనో మా అత్తమామలు నేర్పిస్తేనో. పుట్టుకతో వచ్చి లోకాన్ని చూసి నేర్చుకుంటేనో, ఏ రాత్రి నా బతుకులో నిండు సుగంధం, నిత్య వసంతం.

మా వాళ్ళు ఆ పల్లెటూరు వదిలి రారు. నన్ను విడిచి మాట వరసకయినా మాధురి ఒక్కనాడయినా పుట్టింటికి వెళ్ళదు. డాక్టరమ్మ సలహా మేరకు రోజూ పిల్చు వేసుకుంటుంది గనక ఇప్పట్లో మా సుఖానికి పిల్లలు అడ్డుగా తయారుకారు.

ఇచ్చిపుచ్చుకోవడం ఇంత ఖచ్చితంగా అభ్యసిస్తున్న మా అందాల అనుబంధాలకి అడ్డూ ఆపూ అంటూ ఎందుకుండాలో! ఆసీసులో పనిచేస్తున్నా అదేతలపు నాకు. ఇంటి దగ్గరి వంటచేస్తున్నా అదే కులుకు తనకి. ఏ క్షణం ఒకరి చేతుల్లో ఒకరు ఇమిడిపోదామా అనే ధ్యానం. అందుకోసమే మా శ్వాస.

ఇలాంటి కోరిక ప్రతి పడుచు జంటలోనూ ఇదే స్థాయిలో ఉంటుందో లేదో మాకు తెలిదు. దీన్ని ప్రేమ అంటారో కామం అంటారో మే మెప్పుడూ అలోచించలేదు. మైకం చెందడమే మా లోకం. చుట్టూ మరో లోకం ఉందనే పట్టంపు కూడా మాకు అనవసరం.

కాల్చిపోసిన సిగరెట్టు పీకల గుట్ట చూస్తే మతిపోయినట్టయింది నాకు. చాతకాని నా పరిస్థితికి నేనే ఏడుస్తూంటే గాయానికి కారం అంటించినట్టు పక్కగదిలో దెప్పిపాడవడం మరింత బాధించింది.

‘వక్కపాడి అయి నా నమలని నంగనాచి అనమా నీ మొగుడు, మరి యిదేం చిన్న సిగరెట్టు పీకల కొండ స్పష్టించినట్లున్నాడూ!’

‘కాస్త మెల్లిగా మాటడవే బాబూ, మళ్ళీ ఆయన చెవినపడితే బాగుండదు-అసలే ఎందుకో అదోలా ఉంది ఆయన మొహం!’

అని మాధురి సర్దిచెప్పబోతే ఆమె ఫ్రెండు వాసంతి మరింత గొంతుక పెంచి చెప్పిన జవాబు యిది.

“బాగుంది నీ మొగుడి మొహం ఎలా ఉంటే నాకేం. నే నొచ్చింది ఇదిగో నీ కోసం. ఈ చంద్రబింబం కోసం.”

దగ్గరకెళ్ళి చూస్తే ఆ తర్వాతి దృశ్యం తలుపు కన్నంలోంచి కనపడి మరింతగా ఒళ్ళు వేడెక్కిపోయింది నాకు. అలా అంటూ వాసంతి మాధురిని దగ్గరగా తీసుకుని అంది అందని ముద్దాకటి పారేసింది!

నా వస్తువు నా కళ్ళముందే కొల్లగొట్టబడుతున్న భావనతో జుట్టు పీక్కున్నాను. ఇంతవరకూ రాకుండా నాలుగు రోజుల ముందే మేల్కొని ఉండవలసిందని వస్తు నేనే తిట్టుకున్నాను.

తీయగా హాయిగా సాగుతున్న మా సంసార సాగరంలోకి నాలుగు రోజుల కిందట పెనుతుపానులా కొట్టుకొచ్చి అల్లకల్లోలంచేసి పారేసింది వాసంతి. మాధురిదీ వాసంతిదీ ఒకే వయసు ఒకే ఊరూ కాక ఎదురెదురిళ్ళుట. ఆ ఊళ్ళో హైస్కూలు చదువు వరకూ వాళ్ళు సహధ్యాయులు. మెట్రిక్ తో మాధురి చదువు ఆపేసింది. వాసంతి టాన్లో కాలేజీ చదువు పూర్తిచేసి ఇప్పుడు యూనివర్సిటీలో పీజీ చేస్తోంది. ఎంత ట్రై చేసినా పరీక్షల ఒత్తిడిలో మా పెళ్ళికి రావడం కుదర్లేదుట. ఉత్తరాలు రాసుకోడం వాళ్ళ ప్రిన్సుపల్ కాదుట. వస్తే ఒకటి రెండ్రోజుల్లో వదిలివెళ్ళడమూ వాసంతికి వచ్చదుట. ఏకంగా ఓ నెలయినా వచ్చి ఉండడం కోసం ఈ రెండేళ్ళూ ట్రై చేసిందిట. ఇక ఓ సారంటూ వచ్చిపడ్డాక అంతటితో ఇంతటితో సరిపెట్టుకోడం ఆ అమ్మాయి వల్ల బైనా!

ఇక నోరు విప్పిందంటే వాసంతికేం కొత్తా సిగ్గా!

‘ఏవండోయ్, మా మాధురి మొగుడు గారూ, మీ పేరు తెలీదు, ఇలా పిలుస్తున్నందుకు ఏమనుకోకండి. ముందే చెబుతున్నాను. గుండె రాయి చేసుకోడం ప్రాక్టీసు చేసుకోండి, ఇప్పుట్నుంచే. దీనికి నాకూ రెండేళ్ళూ పదేళ్ళూ కాదు. రెండైదుల, అంటే పదేళ్ల --- ఏమిటనుకున్నారు. అలాంటి లాంటి వ్యవహారం కాదండోయ్, ప్రాణాస్థిపాం. తెలిసిందా? ఒకరి పరుణ్ణి మరొకరు ఎప్రూవ్ చేసుకునేదాకా పెళ్ళిళ్ళు చేసుకోకూడదని ప్రామిస్ చేసుకున్నాం కూడా. ముందే చెబితే ఎక్కడొచ్చి అడ్డపడతానో అని చదీ చప్పుడూ లేకుండా ముడెట్టించేసుకుంది రాస్మల్. ‘ఇలా చెబుతున్నప్పుడు రంగులు మారుతున్న మీ మొహం చూస్తూంటే మరిన్ని జోకులు పేల్చాలని ముచ్చటపడుతోంది నా మనసు. మరేం అనుకోరుగా! ఓహోహో! ఏం బింకం, ఏం రీపి, ఎంతటి మగసిరి! ఇలాంటి పెర్సనాలిటీని చూసి తన ఒరిజినాలిటీనే తాకట్టు పెట్టిందంటే నాటకాలేం వండర్. ఇదే చనువుతో మరో చిన్న రెక్స్టు. మీదికా రెండేళ్ళ సహవాసం గాని మాది పదేళ్ళపాటు ఒకటిగా మెలిగిన ప్రాణం. ఓ నెల్లాళ్ళపాటైనా దీన్తో గడిపి విరహం అంతా ఆవారహం రీఫిల్ చేసుకుంటే గాని నేను రిటర్న్ కాలేను. ఏ కేంపో, డ్యూటీ టూరో వేసుకుని మీరి నెల రోజులు అలా అలా తిరిగి రండి. మమ్మల్ని మాకు వదిలెయ్యండి, మా అమ్మకదూ!’ సుడిగాలిలా వచ్చి చుట్టబెట్టుకుంటానని

బెదిరిస్తున్న వాసంతిని చూసి కాదు నాకు ఒళ్ళు మండింది, మాటాడుకుండా ముసిముసి నవ్వు చిందిస్తున్న మాధురి మారిపోయిన వాలకం చూసి. 'రాత్రి గదిలోకి రాకపోతావా. అప్పుడు నీ పని చెప్పనా' అనుకున్నాను కసిగా.

కాని, అలాకూడా జరగలేదు!

మా సెక్యులైపుకి ఆ రాత్రి నాగా పెట్టేసింది మాధురి!

రెండేళ్ళ తర్వాత ఎక్కడో పెట్టడుగున పడేసిన సిగరెట్ పెట్టి తీసి ఊదేసి, తనకే అర్థమయేలా తలుపు తట్టాను. ఏ అర్థరాత్రి వేళో. రంయేమని తీసింది. మా మాధురి కాదు, ఆ మహాపాతకి!

"నాకు తెలుసండీ బాబూ! ఇలాంటివి నాకు అనుభవంలోకి రాలేదుగాని --- ఆ మాత్రం అర్థం చేసుకోలేకపోను. మీ బాధ నాకు బోధపడింది. మరి నేనూ అదే స్థితిలో ఉండి వచ్చాను కదా! ఓ రోజు ఎడబాటుకే మీ రింత తపించిపోతే ఇన్నేళ్ళపాటు నేనేలా భరించాననుకున్నాను? ఓ విధంగా మనం ప్రత్యర్థులం. మీకుగాని నాకుగాని ఒకరి పాడ ఒకరు భరించడం కష్టమే మరి! అందుకే అన్నీ ఆలోచించి ముందే హెచ్చరించాను. ఈ చుట్టుపట్ల ఉండకుండా ఊరు దాటే ఉపాయం ఏదైనా ఆలోచించనుని! ఇంతా చేస్తే ఎంతా? ఒక్కటంటే ఒక్కనెల, ఇలా గిరిన తిరిగిరాదూ! బాగా ఆలోచించండి. శిషు పలాయనం శ్రేయస్కరం. వస్తానూ, గుడ్ నైట్" అంటూ. "ఆ పీనుగ ఇంకా మేలుకొనే ఉందా? దాని మొగుడనేవాడొకడు ఇక్కడ అఘోరిస్తున్నాడని చెప్పండి" అనే నా మాట నా నోట్లోనే ఉండగా భళ్ళున నా మొహం మీదే తలుపేసేసింది. వెంటనే దాని పీక నా కసిదీరా కబుక్కున ఎందుకు కొరికాను కాదో ఇప్పటికీ నాకు బోధపడదు!

ఏమిటి, ఈ వాసంతి దారుణం!

నా ఇంట్లో ప్రవేశించి, నూటికి నూరు పాళ్ళు నాదే అనుకున్న నా కట్టుకున్న భార్యని నైట్ సెప్ట్ కయిసా నాకు కాకుండా చేసి 'ఐ కాన్స్ టాలరేట్ ఇట్. డోన్ట్ షో యువర్ ఫేస్ ఫర్ ఒన్ మన్. గేట్ అవుట్' అని నా మొహం మీదే చెబుతోందా! పగలంతా ఎలాగైనా ఏడవవచ్చు రాత్రయినా పక్కలోకి రాకపోతే ఎందుకండీ ఈ ఆడాళ్ళని కట్టుకుని నెలనెలా వీళ్ళ మీద ఇంత డబ్బు ఖర్చుపెట్టడం! ఇంతగా శృంగారం మప్పి ఇంతటి పాజెసివ్ హాస్పిండోగానన్న తీర్చి దిద్దినదే. వరసపెట్టి ఇన్నాళ్ళు వాయిదాలు పెట్టిస్తూంటే పులునూ కారం తింటున్న మగాడు ఎన్నాళ్ళు సహిస్తాడనుకుంటోంది! ఇంతకీ ఆహారంలా ఇది ఒకే ఒక వ్యక్తి పండుకునే వ్యవహారం కాదే. ఎంత ఇచ్చినా ఇంకా ఇంకా కావాలని ప్రోత్సహించి పూర్తిగా పొంది పరవశించేదే ఆ మాధురి కెలా నిద్రపడుతోంది? రెండేళ్ళ అనుభవమూ రెండు నిముషాల్లో పక్కకి నెట్టి ఎప్పుడో ఎరిగిన దాంతో ఒళ్ళు తెలీకుండా ఊరేగడానికి, దీనికి కొత్తగా వచ్చిపడేన సోగాలమేమిటని? నా కర్మకాలి, ఆ నాలుగు రోజుల్లోనే ఇనస్పెక్షను దాపురించి, ఇంట్లో పగలు రెండు గంటలయినా ఉండడానికి కుదిరేదికాదు. ఇలా ఆపీను నుంచి ఇల్లు చేరానో లేదో పూర్వ ప్రత్యక్షం పెద్దాపీసరెందుకో అర్జంటుగా రమ్మనారని. ఇంట్లో చూస్తే ఇదీవరస వీలు చూసుకుని మాధురిని పిలిస్తే ఆ చైనాగోడగారు పత్రక్షం!

'మా ఆవిడను పిలవండి, మాట్లాడాలి.'

'మీ ఆవిడ వన్లో ఉంది, నాతో చెప్పండి.'

'మీతో కాదు, దాన్తో చెప్పాలి, మాధురిని ఓ సారి కేకయ్యండి.'

'మాధురి నాతో చెప్పిందండీ! మహానుభావా, తనని కేకస్తే ఇలా పనిలో ఉన్నాను, కాస్త

చల్లది ఎడ చల్లది!

సువ్య నాబదులు కనుక్కోవే అని.

‘ఆ సంగతి దాన్నే అడుగుతాను అడ్డు లేవండి.’

‘నన్నే అడగండి బాబూ.’

‘మమ్మల్ని అడిగే విషయం కాదంటూంటే.’

‘నాకేం ఫరవాలేదని స్పష్టంగా చెబుతుంటే.’

‘ఏమండోయ్, మమ్మల్ని ఇలా అల్లరిపెట్టడం మీకేం బాగులేదు.’

‘ఎన్నాళ్ళు స్నేహమో, ఇన్నాళ్ళకీ మళ్ళీ కలుసుకునే అవకాశం కలిగింది. ఆడాళ్లం. అన్నీ కలిసిన వాళ్ళం. అనేకం ఉంటాయి మాకు. మమ్మల్ని నెలపాటు ఒదిలెయ్యవయ్యా అంటే ఇలా మధ్య మధ్యని కలుగుజేసుకుని అల్లరి పెట్టడం మీకు మాత్రం ఏమైనా బాగుందా?’

అన్ని విధాలా బరితెగించిన ఇంతటి మాటకారితో చమత్కారితో ఇంకెలా కొనసాగించేది! ఈ కబుర్లూ ఈవిడగారి ప్రవర్తనా చూస్తూంటే రెండోజూల ప్రభావంతోనే మాటలకేనా ఆస్కారం లేకుండా చేసిందే! ఏకంగా నెల్లొళ్ళపాటు దీన్నిక్కడ ఉణ్ణిస్తే ఇక శాశ్వతంగా నేను మా ఆవిడకి దూరమైనట్టే! పెక్కుకి మనస్సే ముఖ్య కేంద్రం అయితే మనస్సు అనేది ఆడా మగా తీడాకి అతీతం కాబట్టి, శృంగార జీవితానికి లింగ భేదంతో పెద్దగా అవసరం ఏముంటుంది! ఈ దౌర్భాగ్యురాలు ఆ అమాదుకురాలికి ఏ కొత్త పాఠాలు బోధిస్తోందో! ఇదెక్కడి ‘లెస్బియనిజమ్’ వచ్చిపడిందిరా తండ్రి కొంపలో!

ఏదో వంక పెట్టి నిమిషాల మీద ఈ వాసంతి ముండని ఇల్లు దాటించెయ్యాలని ఆ క్షణమే అతి తీవ్ర నిశ్చయాని కొచ్చింది నా మనసు. అదృష్టవశాత్తూ ఆ అయిదో రోజు మా ఆఫీసు ఆడిటర్ల బృందం హెడ్ ఆఫీసుకి తరలిపోయింది. అప్పటికే ఆలస్యమైన మా జీతం ఆ మర్నాడే ఇచ్చేశారు. ఆ క్షణానికి ఎందుకో నాకే తెలియగాని ‘తాత చావుబతుకుల్లో ఉన్నాడనే’ అందరికీ తెలిసిన అబద్ధపు మిషతో వారంరోజులు శలవు గ్రాంటు చేయించుకుని ఎన్నెన్నో స్కీములతో ఇల్లు చేరాను.

ఇల్లు చేరే సరికి వాసంతి ఇంట్లో లేదు!

ఊళ్ళోనే లేదట!

నేను నోరు విప్పకుండానే మా ఆవిడ ఏకరువు పెట్టింది.

‘దానికి నా మీద ఎంత అభిమానమో తెలుసుకోకుండా అనవసరంగా వాసంతిని కంటిగించుకున్నారు. నాలో ఘోరమైన దాని ఇంకా నిన్నా మొన్నా మా పకనీటిపల్లిలో మేమిద్దరం జటపటాలు వేసుకు తిరుగుతున్నట్టే స్పష్టంగా ఉంది దాని మనస్సు. ఈ నాలుగు రోజులకీ నా కన్నెన్ని కొత్త విషయాలు చెప్పిందో’ “ చెప్పదూ. చెప్పే ఉంటుంది. కాపరంలో (కన్) నీళ్ళు పోద్దామని కృతనిశ్చయంతో వచ్చిన మనిషి ఎన్నయినా చెబుతుంది. చెప్పడమేం ఈపాటికి ఎన్నో నేర్పే ఉంటుంది. ఇంతకొద్ది టైములో ఎంత గాఢ ముద్రవేసిన దాని పట్టు నుంచి నిన్నెలా దక్కించుకోడమో ఏమిటో” -- అనుకున్నాను కసిగా.

‘దాని ఊహింపుతోనే మీరలా గంటు మొహం పెట్టుకుంటే నేనెలా చచ్చేది! ఇల్లాలి నైనంత మాత్రాన నేనేం అకస్మాత్తుగా వయసు మీదపడి అమ్మమ్మని అయిపోలేదు కద! ఎల్లకాలం పెళ్ళికాని అమ్మాయిలా కనపడాలని ‘అందచందాలలో కిటుకులట’ అనేకం మప్పింది. అలా అయితే మీకూ

లాభమే కద!

గొప్ప లాభమే. ఈ నాలుగు రోజులకీ లాభం గూబల్లోకి తెచ్చి సంసారం ఓ కొలిక్కిచేర్చింది. దీని సాయంసంతకాల్సిరి అనుకున్నా.

“ఈ ఒక్కజెడ దరిద్రమేమిటే ఇంత జాత్తు ఉంచుకుని!” అంటూ రెండుజెడలు వేసింది. ఈ ‘మధ్య పాపడి ఏమిటో ముసలి ముత్తయుదులాగ!’ అంటూ పోగ్గా పక్కపాపడి తీసింది, చెవుల దిద్దులు తీయించేసి బలవంతాన రింగులు పెట్టించింది. ‘ఈ మారు పయిట ఏమిటే తల్లి ఏదో తప్పుచేసిందాల్లా’ అంటూ జానెడు పైటకంటే ఎక్కువేస్తే పళ్ళు రాలకొడతానంది. “ఇలాంటివి మీరు ఒక్కటంటే ఒక్కటైనా చెప్పారా ! ఎంతో శ్రద్ధ తీసుకుని అది నన్ను ‘జాలీ’లో లక్ష్మీ తయారుచేస్తే మీకేం తీపు దిగదీసిందా! ఇంతకీ అది సిటీకి ఎందుకువెళ్ళిందనుకున్నార? బ్యూటీక్లీనికోల్ తెలిసిన ఫ్రండుండిట కన్సల్టేషన్ కోసం వెళ్ళింది. రాత్రి తిరిగొచ్చేస్తుంది, ఎవరి కోసం అనుకున్నారు! నా కోసం నా తలవెంట్రుకల మెత్తదనం, తేనె రంగూ చాలా అరుదైనవట. ఇలాంటివి వంకీలు తిప్పడం సాధ్యమో కాదో శాంపిల్ తీసుకెళ్ళింది. పనిలో పని అని చేతిగోళ్ళు కూడా పొట్టుం కట్టి వట్టికెళ్ళింది, తగిన నెయిల్ పాలిష్ ‘షేడ్’ ఎంత బ్రెంచేసినా ఇక్కడ దొరకలేదు మరి. రాత్రికొచ్చేస్తానని మరీ మరీ చెప్పి వెళ్ళింది. ఈలోగా మిమ్మల్ని ప్రయాణం పెట్టుకోమంది.”

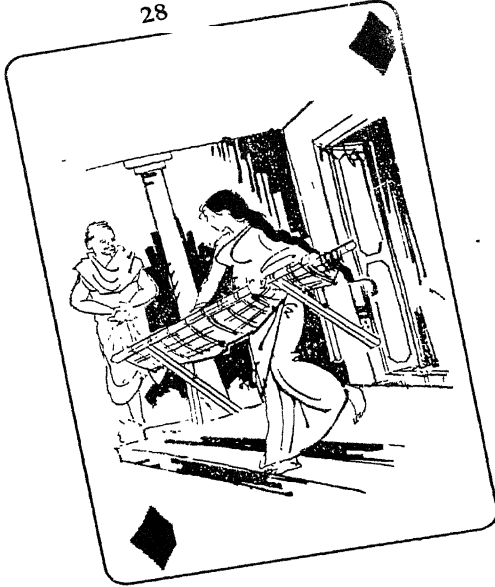
‘అడది తన ప్రాణంకన్న ప్రేమించే ఒకే ఒక వ్యక్తి ఎవరు?’ అని ప్రశ్నిస్తే “ఇంకెవరు? అద్దంలో తన ప్రతిబింబమే!” అని జవాబు చెప్పారుట. ఈ సత్యాన్ని వాసంతి ఎంత చక్కగా ఎక్స్ప్లైన్ చేసుకుంది! ఇంతగా ఈ వెర్రిదాని గుండెల్లో స్థిరనివాసం ఏర్పరుచుకున్న ఆవిడ ప్రభావానికి విరుగుడు సూచించగలదు! ఏ దేవుడు! దేవుళ్ళ శక్తి ఏనాడో సన్నగిల్లి యీ రోజుల్లో దెయ్యాలే రాజ్యమేలుతున్నాయి! దెయ్యం అనే మాట రాగానే దాని పెంపుడు కూతురు లాంటి చిల్లంగి తల్లి స్ఫురించింది. వెంట్రుకలూ, గోళ్ళూ! ఇంకేం! నా బుర్ర అతిచురుగ్గా పనిచేసి ఆపద్ధర్మం బోధించింది. మాధురిని అతి దగ్గరగా పిలిచి మనసు నాటేలా అతి నెమ్మదిగా బ్రెయిన్ వాష్ చేశాను. ‘మీ ఫ్రెండుకి నీకైపోయినా ఇంకా పెళ్ళి అనలేదు. వాళ్ళక్క పెళ్ళికుంది గనక ఇప్పట్లో ఆ అవకాశమూలేదు పచ్చగా నీ సంసారం సాగుతూంటే చూడలేక చిచ్చుపెడదామని వచ్చింది మీ వాసంతి. మనం నమ్మం గాని చేతబడి ఏలుబడి చాలా ఎక్కువగా వుంది. ఎవరికి చిల్లంగి పెట్టాలన్నకుంటామో వాళ్ళ వెంట్రుకలూ గోళ్ళూ కడుపులో పెట్టి గుడ్డబొమ్మచేసి శ్మశానంలో మంత్రంతో పాతేస్తే ఇక ఆ శాల్వీ అక్కడితో సరి. సిటీలో బైరవయ్యని కనుక్కోడానికే ఆవిడ వెళ్ళుండాలి. అందుకే తిరిగి వచ్చేసరికి నన్ను పొమ్మంది సరేలే. నేను ఇవాళ కోణార్క అందుకుంటున్నాను. దేవుణ్ణి నిన్ను రక్షించాలి.”

‘నేనూ మీతో వస్తానండీ’ అంది మాధురి ఒణుకుతూ అంతగట్టిగా నన్నెప్పుడూ పట్టుకోలేదు. అంత గాఢంగా ఈ మధ్య నేను కౌగిలించుకోలేదు కూడా నేనావిణ్ణి, ఇద్దరం అర్థంబుగా గదిలోకి పరిగెత్తి తలుపేసుకున్నాం!

(యువ మానవత్రిక)

శీలం చిరునామా

28

శేషాద్రికి అది దొరికినట్లే దొరికి చేజారిపోడం ఇది మొదటిసారికాదు. మొట్టమొదట అతనికి కలిగిన అనుభవం వారి వంశానికి మూల పురుషులు అయిన శ్రీమాన్ రామానుజయ్యంగారి విషయంలో. తెలిసిన బంధువులే కాక పెళ్ళామూ పిల్లలూ కూడా ఆయన్ని నెత్తిమీద పెట్టుకునేవారు. ఎవరికి ఏ ఆపదవచ్చినా తోచిన సాయం చేసేదాకా విల విల లాడిపోయేది ఆయన హృదయం. 'సచ్చీలుడు అంటే ఈయనే!' అని శేషాద్రి అనుకునే రోజుల్లోనే 'చిచ్చి!' అనవలసిన ముక్క ఒకటి అతని చెవిన పడింది. ఎల్.ఎమ్.పీ మాత్రమే అయిన ఆ సామాన్య గృహస్థు అంతటి సంపన్నుడు ఎలా అయ్యాడో పట్టి యిచ్చే వార్త అది. ఎందరు పెద్ద డాక్టర్లని సంప్రదించినా విజయపురి జమీందారిణికి గుండెపోటు తగ్గకపోతే వీరి హస్తవాసి మంచిదని తెలిసి రామానుజయ్యంగారిని పిలిపించుకుందట. ఆ తర్వాత ఆరునెలలు దాటకుండా విజయపురి జమీందారు గుండెపోటుతో మరణించారుట! వెండి బాల్బుల మొదలు బంగారు జడలవరకు కోటలో ఓ వంతు సరుకుతో వీరిల్లు నిండిపోయిందిట.

శేషాద్రి 'ఇది నిజమా!' అని ఓ నమ్మకస్థుడి దగ్గర ఆరా తీశాడు. 'అయితే నేం, కాక పోతేనేం ... నిప్పుకాని ఆయన మనిషివాడు. ఆ మాటకి తిరుగు లేదనుకో!' అని కచ్చితంగా చెప్పేశాడు. 'ఏమిటీ తిరకాసు!' అని ఎవరి దగ్గరో గునిస్తే ఎక్కణ్ణించి విందో అతని మామ్మ కన్నునలేచి, 'ఆడ కూతుళ్ళం. ఏ నీడ చాటునో తలదాచుకోవలసిన పువ్వులం. కట్టుకున్న వాడితో ఖయిదు తప్పదు మాకు. తిరగడం మరిగిన తుమ్మెదల్లాంటి మొగమహారాజులకి అదో తప్ప ఏమిటి శేమా!' అని కొట్టి పారేసింది.

తుమ్మెదల్లో మొగవే కాకుండా ఆడవి కూడా ఉంటాయని రామసుబ్బమ్మని బాగా గమనిస్తే గాని శేషాద్రికి తెలిసిరాలేదు. అతనికి పద్నాలుగు ఏళ్ళు వచ్చేదాకా ఆవిడ వాళ్ళింట్లో వంటమనిషిగా పని చేసేది. ఎంతో రుచిగా శుభ్రంగా చేసేది. పగలంతా ఇంట్లో ఉండి అన్ని పనులూ చూసుకునేదిగాని ఇలా రాత్రి టంగు టంగు మని హాల్లో గోడ గడియారం పదీ కొట్టిందో చెంగు చెంగుమని ఆవిడ వీధి గుమ్మం దాటుతూ ఉండేది. 'అబ్బా, యింతమందిలో పడుకుంటే నాకు సిగ్గు బాబూ. వేరే గదిలో పడుకుంటే గాని నాకు నిద్రపట్టదు' అనేది. శేషాద్రి వాళ్ళ యింటికి పెరటివైపు వీధిలో ఓ గది అద్దెకు తీసుకుని అక్కడికి వెళ్ళిపోయేది. బాగా పొద్దెక్కిపోయినా రాకపోతే ఆవిణ్ణి పిలుచుకురాడానికి ఓసారి శేషాద్రి ఆ గదికి వెళ్ళేడు. 'ఇదేమిటమ్మా ఇంత పెద్ద పందిరిమంచం ఈ గదిలో!' అని అడిగితే ఆమె ఫకాలున నవ్వుడం అతనికి ఎప్పటికీ గుర్తుంటుంది. అదే కాదు, దానితో లంకె ఉన్న మరో సంఘటన కూడా అతను ఎప్పుడూ మరచిపోలేడు. ఓసారి వాళ్ళ యింటిల్లిపాదీ ఊళ్ళో ఉన్న చుట్టాటింటికి పెళ్ళి భోజనాలకి వెళ్ళేరు. రామసుబ్బమ్మకి ఇల్లు అప్పచెప్పి వెళ్ళేరు. రాత్రికి గాని రామని చెప్పి. భోజనాలవగానే శేషాద్రి ఒక్కడూ మాత్రం ముందు వచ్చేశాడు. ఈవిడ ఏం చేస్తోందో చూద్దామని యింటిగోటు చప్పుడవకుండా తీసి సందులోంచి పెరట్లోకి వచ్చాడు. చూస్తే ఏముంది. ఈవిడగారు బాల్‌రూంలో కూచుని, ఆహారం జన్మలో మరచి పోగలడా, యింతంత యింగువ ముద్దలు మింగుతోంది! 'ఇదేం పని సుబ్బమ్మా!' అంటే తుళిక్కిపడి యిటు తిరిగి ఎందుకో అడగవద్దనీ ఎవరితోనూ చెప్పవద్దనీ అతని చేత ఒట్టు వేయించుకుంది. కళ్ళనీళ్ళు తుడుచుకుంది. ఆనాటి ఆ నవ్వుకీ ఈ కన్నీళ్ళకీ చాలా దగ్గర సంబంధముందని బాగా పెద్దయ్యాక గాని శేషాద్రికి బోధపడలేదు!

స్వభావ రీత్యా ఏకాంత జీవి అయిన శేషాద్రికి, చాలావరకు, ప్రశ్న వేసుకునేదీ జవాబు చెప్పుకునేదీ తనకు తనే. ఆ రోజులు గడిచిపోయాయి. ఇప్పుడు ఆ రామానుజయ్యం గారు కాని, రామసుబ్బమ్మగాని లేరు. కాని వారు చిన్నప్పుడే తనలో ఏర్పరచిన యింప్రెషన్స్ మాత్రం ఎప్పటికీ మరచిపోలేక పోయాడు శేషాద్రి. తన కుటుంబం వాళ్ళకి రామానుజయ్యంగారి రాణివాసపు రాసక్రీడలు స్పష్టంగా తెలిసినా ఆయనని గొప్పవాడుగా గౌరవించడం మానలేదు. రామసుబ్బమ్మ రాత్రి రహస్యాలు, తెలీదనుకోడానికి ఎలాంటి ఆస్కారమూ లేకపోయినా, చక్రాంకితులైన తమ యింటి అతి నిష్ణాపరుల్ని సహా అవి అట్టే బాధించినట్టులేదు. ఎందుచేత? ఇవి నీతికీ నియమానికీ గీటురాళ్ళు కావా, చూసీ చూడనట్టు తనవాళ్ళు ఎందుకూరుకున్నట్టు! శీలానికి విలువే లేదా? దాని ఎడ్రసు ఎక్కడట?

శేషాద్రి ఉద్యోగస్థుడయ్యాడు. వివాహితుడయ్యాడు. గంపెడు పిల్లల తండ్రి అయ్యాడు.

అంతరంగికులుగా ఎవర్నీ తన మనసు గుర్తించకపోయినా అసంఖ్యాకులు తారసపడ్డారు. అతని జీవనయానంలో ఏమయినా అతను ఎదురు చూస్తున్న ఎడ్రాస్మిట్ ఎవరూ చెప్పలేకపోయారు. అగ్నిసాక్షిగా పెళ్ళాడిన భార్యలచేత ఏ రోజుకారోజు ఏడిపించే ఏక పత్నీవ్రతులూ పట్లెక్కిన పదిమందితో తిరుగుతున్నా ప్రతి ఒకరిచేతా 'భళా!' అనిపించుకునే భాగ్యశాలురూ 'ఏమంటావ్?' అని వెక్కిరిస్తున్నారూ కూడా. ఉన్నవాళ్ళు చాలక 'నా మాటేమిటి మరి?' అంటే మీనాక్షి అతని మనసులో తిష్టవేసుకు కూచుంది.

శేషాద్రికి మీనాక్షి మేనకోడలి వరస. అంటే అతని చెల్లెలు కామేశ్వరికి సవతి కూతురన్న మాట. శేషాద్రి చెల్లెలు కామేశ్వరికి, కడసారపు పిల్ల అవడంచేత. ఏమంటే అది చెల్లె తీరాలనే మూర్ఖత్వం బాగా అబ్బింది. వచ్చిన ప్రతి సంబంధమూ కొట్టి పారేస్తూ పెళ్ళి వయసు దాటిపోయే స్థితికి చేరుకుంది. అఖరికి పదేళ్ళ సవతికూతురు మీనాక్షిని కూడా భరించవలసి వచ్చింది. ముప్పై అయిదేళ్ళ రెండోపెళ్ళి మొగుడు ముకుందంతో పాటు!

చెల్లెలు పెళ్ళికి సకుటుంబంగా వెళ్ళిన శేషాద్రి మనసులో మొదట్లోనే ఆ పదేళ్ళ అమ్మాయి బలమైన ముద్రవేసింది. బలంగా ఆరోగ్యంగానే ఉంటుంది గాని మీనాక్షి నలుపులోనే జమ. పైగా ఇక జీవితంలో చెరగనంత లోతుగా ఏర్పడిన, మొహంనిండా స్పృహకం మచ్చలు. ఆడపిల్ల అయినా అనాకారి అయినా, తండ్రి మరో అమ్మని తెస్తున్నా ఆ పిల్లకి చీమకుట్టినట్టులేదు. ఆ చురుకు తనం ఆ నవ్వుమొహం ఓ మారు చూసిన వాళ్ళు మరచిపోదం కష్టం. అన్ని పనులూ తనవే. ఆ పెళ్ళి పందిరే తను. అలా తిరిగింది మీనాక్షి. 'కామేశ్వరి సవతికూతుర్ని సరిగ్గా చూస్తుందా?' అని అనుమానించిన వాళ్ళకి ఆశాభంగమే అయింది. మీనాక్షి మంచితనమేకాక ఏదైనామిదేళ్ళపాటు కామేశ్వరికి పిల్లలు పుట్టకపోదం కూడా దానికి కారణం కావచ్చు. ఆ తర్వాత నాలుగేళ్ళలో అవిడకి వరసగా ముగ్గురు పిల్లలు. ఇంకెంత సంతానం వృద్ధి అవునోగాని ముకుందం మూడ్రోజాల విషజ్వరంతో కన్ను మూసేశాడు.

చెల్లెలికి తలచెడితే ఏకంగా యింటికి తీసుకురాడానికి శేషాద్రికి వెనక ఆస్తి అంటూ ఏమైనా ఉంటే అది అపరిమిత కుటుంబమే. ఏదో మొక్కుబడికి, తెలిసిన నలుగురూ నాలుగు అక్షింతలూ వెయ్యకుండా, తను చెయ్యవలసినవేవో నామక: పూర్తిచేసి కామేశ్వరిని సాగనంపేశాడు శేషాద్రి. అప్పుడు మరోసారి మీనాక్షి మన ప్రత్యాన్ని పరిశీలించే అకకాశం కలిగింది అతనికి. అప్పుడేకాదు. పెద్దవుతున్న సంతార తాపత్రయం వల్ల ఎంత తీరిక చిక్కకపోయినా, శేషాద్రి ఆమె గురించి అలా భోగట్టాలు చేస్తూనే ఉన్నాడు. మరి అతన్నో ఎవరిదగ్గిరా లేనిది ఆ అమ్మాయికేం కనపడిందో ఆ పెళ్ళి పందిల్లోనే 'మామయ్య గారూ!' అంటూ ఒక్కఓణం వదిలేదికాదు. శేషాద్రి మీనాక్షి కంటే కనీసం ముప్పైఏళ్ళు పెద్ద. పైగా ఎవరితోనూ ఆటే మాట్లాడక ఓ మూల కూచునేరకం. 'మా పెద్దవాడికి దీన్ని చేసుకుంటేనో!' అని అప్పుడే అనిపించింది. అతనికి. దానికి ఏ పదహారో వచ్చాకే ఆ మాట పెళ్ళాం దగ్గర అని చూశాడు శేషాద్రి. 'ఇంటికి పెద్ద కొడలుగా గొప్పచక్కని చుక్కనే ఎంచారో? పోనీ అంత ఉద్దరించాలంటే మీ బావచేత తమరే మరోమారు కాళ్ళు కడిగించు కోరదూ!' అని అవిడ అసందర్భపు హాస్యం చేసి ఆ తలంపుని మెదట్లోనే తుంచేసింది. ఈ అనవసరపు ఈసడింపు వల్ల మీనాక్షి పట్ల మొగుడిసానుభూతి మరింత పెంచినదని అవిడ ఎరగదు.

శేషాద్రిలాంటి సాహసంతోని వాళ్ళనిచూసి తప్పుపట్టి ప్రయోజనం ఏమీ లేదు. మనసు ఉండడం అతని నేరమూ కాదు. మీనాక్షిని ఎప్పుడు చూసినా ఒకరి సాయం కోరేదిగా అతనికి కనిపించలేదు. 'మీరు లోపల పడుకుంటారా, మీ మడతమంచం వీధిలో వెయ్యమన్నారా మావయ్యా?' ఇలా యింకొకరికి తనే సాయంచేసేలా కనిపించే మీనాక్షి ముందు ఎంతో చిన్నవాడిలా ఫీలయ్యేవాడు శేషాద్రి.

కామేశ్వరి ఒక్కర్లే చెల్లెలు కావచ్చుగాని ముగ్గురక్కలు ఉన్నారు. శేషాద్రికి, బండెడు బలగం వాళ్ళది. ఊపిరి తీసుకోకుండా చెయ్యడానికి నీజానికి అతని కుటుంబ సభ్యుల సంఖ్య చాలు. అయినా ఇంతమందిలోంచి మీనాక్షిని ప్రత్యేకించి ఎంతో ఆపురాలిలా భావించడం, అది అలా ఏళ్ళ తరబడి కొనసాగడం ఎంతో ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుందతనికి ఓ ఊళ్లో లేరు. ఉత్తరాలు రాసుకోరు. మరి యింతటి సాన్నిహిత్యానికి కారణం ఏమిటో! రుచి పచీలేని సంసార జంజాటలలో పడిపోయిన శేషాద్రికి, మీనాక్షి తలపే కొండంత బలం యిచ్చేదేమోమరి! ఏదైనా పనిమీద వాళ్ళ ఊరువెళ్ళి వాళ్ళింటికి వెడితే ఆ యిద్దరి కబుర్లకీ యింక అంతూ దరీ అంటూ ఉండేది కాదు, 'అలా పైకి పెద్దవారిలా కనిపిస్తాడు గాని అమ్మా, మా మావయ్య ఆలోచనలు ఎంత పడుచువో!' అనేది మీనాక్షి. 'ఆలోచనలతోనే ఆగిపోయిందమ్మా మీ మావయ్య బతుకు' అన్నాడు శేషాద్రి ఫరవాలేదులే... నువ్వు మెచ్చిన మీ మేనకోడలు వేస్తున్న ముందడుగు ఎప్పుడో అప్పుడు ఏ కంటపడక పోదులే' అంది నవ్వుతూ.

ముకుందం బతికున్నప్పుడైనా ఇంట్లో వాళ్ళ మంచిచెడులు పట్టించుకున్నట్టు ఎక్కడా సాక్ష్యం లేదు. అసలే బేఖాతరు మనిషి, పైగా పిల్లలు కూడా పుట్టుకురావడంతో ఆఖరాఖరికి ఉన్న కాస్త బాధ్యతా చొక్కా ఊడదీసి మేకుకు తగిలించినట్లు నిష్పాచీగా తిరిగిపట్టున్నాడు. ఆఖరికి చొక్కా ఉంచేసి చెక్కేశాడు. చెక్కు చెదరడ మన్నది మీనాక్షి ఎరగని గుణం. అంత చాకిరితో ఎప్పుడు చదివేదో గ్రాడ్యుయేట్ అయింది. ఆఖరికి పిన్నికయినా పట్టింది గాని, కన్న తండ్రి అయినా తన పెళ్ళిమాట ఎత్తకపోతే 'దానికే ముంది' అని సరిపెట్టుకుంది. చెట్టంత తండ్రి నిమిషాల మీద వెళిపోతే తట్టుకుని, ఉద్యోగంలో చేరి 'ఏడవకండి నేనున్నాను' అని ఆ నలుగురికీ తనే దిక్కుగా నలిచింది. 'ముందడుగు' అంటే ఏముంటుంది గనుక! అనుకున్నాడు శేషాద్రి. కాని ఆ మధ్య వాళ్ళఊరెళ్ళినప్పుడు కంట బుడ్డ ఆ దృశ్యం అతని అణువణువునా మంటలు రేగింది. రక్త సంబంధం ఉన్న యింటిల్లిపాదినీ యినతలికి నెట్టి తన మనసు ఎందుకు పరుగులు తీసిందో అప్పుడే బోధపడింది, అతనికి 'జీవితం ఎన్నో కష్టాలు పడింది. ఎదురీది ఎన్నేన్నో సాధించింది. ఎంతో ఆశ కల్పించింది. ఇందుకేనా!' అని గిలగిల కొట్టుకుంది అతని మనసు, రామానుజయ్యంగారూ, రామసుబ్బమ్మా కల్మషం చేసి పారేసి తన అంచనాలతో మీనాక్షి అయినా కాంతి రేఖగా నిలబడుతుందనుకున్నాడు. ఇన్నాళ్ళూ మంచి ముత్యంలా గడిపింది. మరో నాలుగు రోజులు కళ్ళు మూసుకుంటే కన్నకాపరమేశ్వరిలా కాలం వెళ్ళిపోదూ! ఇలాంటి దరిద్ర గొట్టుపని చేసినందుకు ఏం చెయ్యాలి?

పిల్లలు పడుకున్నారు. కామేశ్వరిని హరికథకి దిగబెట్టి సినిమాకి బయలుదేరాడు. టిక్కెట్లు దొరికేయి కావు. తీరా యింటికొస్తే కంటపడిన దృశ్యం యిదీ! మేడమీద గదిలోంచి వస్తున్న ఆ స్వాడెంటు కుర్రాణ్ణి స్పష్టంగా తనకళ్ళతో తను చూశాడు. మెట్లమీద సగండాకా వచ్చి మీనాక్షి

సాగనంపింది కూడాను.

ఓ పది నిమిషాలు ఎలాగో ఉగ్రబట్టుకుని ఊరుకున్నాడు శేషాద్రి. ఇంకా ఆలశ్యం చేస్తే చెల్లాలు హరికవ నుంచి వచ్చేయ్యవచ్చు. ఈ పాపిష్టి కబురు దాని చెప్పిన పడడం కూడా ఎందుకు. ఉన్న కష్టాలు చాలకనా' అని ఆరంభించాడు. ఆరంభించడమేమిటి, నిజ్యంభించాడు; విరుచుకు పడ్డాడు.

మీనాక్షి తను చేసిన పనిని కాదనలేదు. కళ్ళుదించి తలవంచుకు కూచోలేదు. శేషాద్రి 'దులవడం' పూర్తిగా నెమ్మదిగా భరించింది. మధ్య మధ్య మాట్లాడవద్దని హెచ్చరికలాంటి లభ్యవన చేస్తూ స్పష్టంగా మొదలెట్టి, తోణుకూ బెణుకూ లేకుండా నిర్మోహమాటంగా మధ్యన ఎక్కడా తెగకుండా ఆపకుండా చెప్పదలచుకున్నవన్నీ పూర్తి చేసింది.

'మావయ్యా... ముందుగా ఒక్కమాట. ఎంత తెగించిన మనిషనయినా యీ విషయం నీతో ఎలా చెప్పాలా అని... కొట్టుకు పోతున్నాను. యాక్సిడెంటల్గా అయితేనేం... అది నువ్వు తెలుసుకున్నావు గనుక ఇక జరిగింది చెప్పడానికి నా కెలాంటి సంకోచమూ అనవసరం.

ఇంతకీ అద్దానికి ప్రతిబింబించే శక్తి ఉందా ఊడిందా అనేది ముఖ్యంగాని అది చిన్నదా పెద్దదా అనేది కూడా అప్రస్తుతం. అందుకే నీ ముందు నా సంగతంతా బయట పెట్టడం.

ఇంకోసూట, వ్యక్తిత్వం గల ఏ మనిషికయినా తనకు తనే సలహాదారూ, సర్కారు వారూ! అవునా? ఆయినా యింత శ్రమ తీసుకుని నా మీద యింతగా ఆయాసం వచ్చేదాకా కేకలు వేశావు ఎందుకు? అదిగో ఆ అనుబంధమే ఎటువంటి అరమరికలు లేకుండా నన్ను నీ ముందుబయట పెట్టుకునేలా చేస్తోంది. ఎలాంటి వారికయినా సాటి మనిషి మీద సానుభూతి చూపించగల శ్రోత కావాలి. నీ కంటే నాకెవరున్నారు చెప్పుకోడానికి? నేనేదో తప్పు చేశాననీ నా పాజిష్వ జస్టిఫై చేసుకోవాలనీ కాదు సుమా యీ ప్రయత్నం. కేవలం నువ్వు విసాలనీ అంతే.

నాన్నపోయిన రెండు నెలలకి కాబోలు ఉద్యోగంలో చేరాను. దుక్కలాంటి మనిషి ఒక్కసారి మాయమయిపోతే ఆ షాక్కి పిన్ని తట్టుకోలేక పోయింది. నీకు వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. పిల్లల్ని కూడా నిరాదరించేంతగా పిచ్చెత్తిపోయింది. ఈ లోకంలో సంబంధం లేనంతగా స్నానాలూ జపాలూ ఉపవాసాలూ అలా తయారయింది. దాన్తో ఉన్న తోడు కూడా ఊడ్చుకు పోయి ఊబిలోకి దిగినట్టుయింది నా పని. ఉద్యోగం చేసుకుని ఉన్నారని యింటికొస్తే ఇన్ని చల్లని మంచినీళ్ళిచ్చే వారు లేరు సరిగదా యిల్లెగిరిపోతున్నట్లు గోల చేస్తూ యింతింత పిల్లలు, ఎదురు చూస్తూ యింటిడు పని! శరీరంబలం ఉంది గనుక శ్రమకి వెనుదియ్యక ఎలాగో పూర్తిచేసి దాన్ని. కాని మనసుకి కలిగిన అలసట తీరాలా ఎప్పుడూ లేంది ఓ పట్టాన నిద్రపట్టేది కాదు రాత్రి. మనకి రెండు దాకా నిద్రపట్టలేదని దయదల్చి ఏ పదింటికో ఉదయించడుగదా మర్నాడు సూర్యుడు! పోనీ పొద్దుట వనేనా చూసుకొనేదా పిన్ని? ఉహు ఆ పూట గదిలోంచి యిక యివతలి కొచ్చేది కాదు. ఇల్లెప్పుడు చక్కదిద్దను; ఆసీనుకెప్పుడు తగలడను, ఎమర్జెన్సీ ఒకటికదా సాద!

ఈ ఉద్యోగం ఈ యిల్లు ఈ పిల్లలు ఈ పిన్ని యిందులో ఏ ఒకటి నావికాపు. నా కోసం కాపు. కాని వీటన్నిటితోనూ; ఎవరి బలవంతం తోనూ కాదు సుమా. నా మటుకు నేనే వేసుకున్న ముడి ఒకటి ఉంది. అవి నేను గాఢంగా ప్రేమించిన నా జీవితం. జీవితం లక్ష్యం జీవించడమే.

ఇవాళ నీకు కలిగిన తృప్తి రేపు నువ్వు జీవించడానికి పెట్టుబడి. కాని ఇది కూడా యిప్పుడు నాకు దక్కకుండా పోతున్న దెందుచేత? ఆఫీసులో తెచ్చిన జీతంతో పాటు అక్కడ తిన్న చివాట్లు కూడా యింట్లో యిచ్చే నీచత్వానికి నేనెందుకు దిగజారిపోతున్నాను? నన్ను నేనే అసహ్యపడే ఈ దుష్టితి నుంచి రక్షణ లేదా నాకు?

అనాకారి అయినంత మాత్రాన ఆరోగ్యం వయసూ ఉన్న ఆడదానికి మగవాడి సందేశాలు అందకూడదని ఏం లేదు. సుందరులు సులభసాధ్యులు కారు గనక అనాకారులవైపే మొగవారి మొగ్గు! దేశంలో పామిలీ ప్లానింగ్ ప్రచార ధర్మమా అని ఏ ఆపదలూ రాకుండా ఎలా సుఖపడాలో నేటి యువతకి స్పష్టంగా తెలుసు. ఇన్నీ ఎరిగినా సంప్రదాయాన్ని ఒత్తిడికి ఒకవైపు. సహజ వాంఛల అలజడి మరొకవైపు. ఇన్నాళ్లూ ఎవడేం వెకిలి వేషాలు వేసినా దవడ ఊడదీసేదాన్ని కాని యిప్పుడు నాలో ఏర్పడుతున్న న్యూనతా భావాన్నుంచి రక్షించుకోడానికి ఇది తప్ప గత్యంతరం లేకపోయింది. అందుకనే ఆ మధ్య ఇంటివారి పెద్దబ్బాయి చిటికె వేసి పైగ చేస్తే అడ్డు చెప్పలేక పోయాను!

మనసాన్నిహిత్యం మామూలు అంచనాలకి అతీతమైంది గనుకనే సిగ్గువిడిచి యిలా చెప్పగలుగుతున్నాను మావయ్యా! నిజానికి సిగ్గు పడవలసిందేమీ ఇందులోలేదు. ఎంత మొండి దాన్ని అయినా యీ పొడిబతుకు షాక్ కి తట్టుకోలేకపోతానేమో అనుకున్నాను. ఓడిపోతానేమో అని బెంగపడిపోయాను. నేను బతకాలి. నలుగురికి దిక్కుగా నిలబడాలి. రోజు రోజూ పడ్డ శ్రమనుంచి నాకు విముక్తి కావాలి. మనిషిగా నిలబడాలంటే మనిషికి కావలసిన వన్నీ ఆలోచించి ఈ అనుభవాన్ని నామటుకు నేనే కోరుకున్నాను. ఏవిధంగానూ వెలుతురుకి అవకాశం లేని నాలాంటి కటువైన బతకుల్లో యిలాంటి మృదువైన మధుర క్షణాలు అప్పుడప్పుడు అత్యవసరం మావయ్యా! మీనాక్షి చెప్పడం పూర్తయింది.

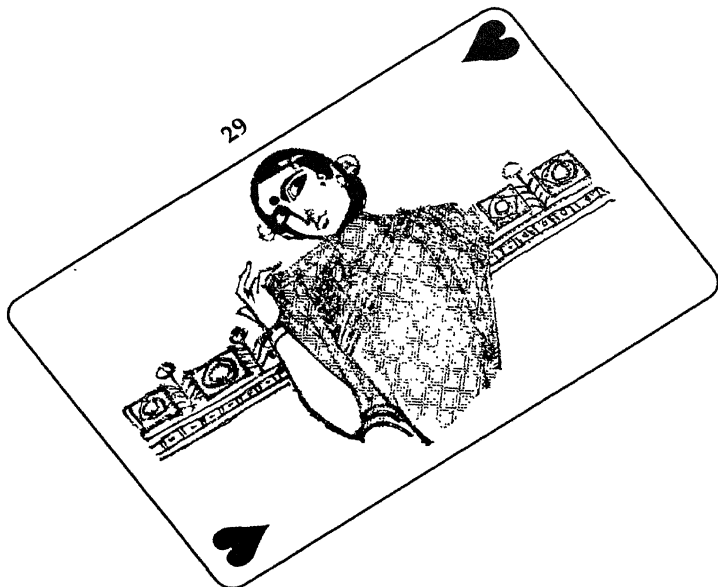
శేషాద్రి గబుక్కుని లేచి గదిలోకి వెళ్ళి సంచి అందుకుని ఇవతలికొచ్చేడు. ఎటువైపో చూస్తూ 'నేనిలా వెళ్ళిపోయానని కాముడితో చెప్పు' అంటూ గబగబా వీదిలోకి వచ్చేశాడు.

ఆమె చెప్పిన ఏ ముక్కా అతను మరచి పోలేడు, కాదనలేదు. అవుననడానికి కూడా అతనికి దమ్ముల్లేవు. అతనికి తెలిసింది ఒక్కటే. దొరికిందనుకున్న ఎడ్రసు యిక దొరక్కండా పోయింది!

(జయశ్రీ సంక్రాంతి ప్రత్యేక సంచిక, 1976)

త్యాగమూర్తులున్నారు, జాగ్రత్త!

సావిత్రి గుండె దడదడలాడింది. మళ్ళీ రాంబాబు వచ్చినట్టున్నాడు. ఇదివరకు ఓసారి వాడు వచ్చి వెళ్ళినట్టు వింది. ఈసారి తన మొగుడికి ఏం నూరిపోస్తాడో? ఏ ఒడుదుడుకులూ లేకుండా ఎంతో హాయిగా తన కాపురం సాగిపోతోంది. ఏదాది గడిచింది గాని నిన్నో మొన్నో పెళ్లయినంత నిత్య సూతనంగా సాగిపోతోంది తన జీవితం. తన మొగుడు సుబ్బారావుకి తనంటే పంచ ప్రాణాలు. అనుభవించినవాళ్లు చెబితే వింది. వినదించినవాళ్లు రాసిపెడితే చదివింది. అంతేగాని ఓ మొగా ఓ ఆడా కలసి జీవించడంలో ఇంత కమ్మదనం ఉందని ఇదివరకు ఎరగదు తను. కర్మ కాకపోతే ఆ రాంబాబు బదిలీ అయి ఈ ఊరే రావాలా? తనూ రాంబాబూ ఇంటరుదాకా చదువుకున్నారని సావిత్రికి తెలుసుగాని ఎమ్మే రెండేళ్లు వాళ్ళిద్దరూ క్లాస్ మేట్స్ ని ఎలా తెలుస్తుంది తనకి! తమ పెళ్ళికి రాంబాబు ఏదో ట్రయినింగులో ఉండి రాలేకపోయాడుట. ఇప్పుడిలా వచ్చి తన పచ్చని కాపురంలో చిచ్చుపెట్టగలడని ఎప్పుడైనా అనుకుందా!

సుదుటను పట్టిన చెమట చీర చెంగుతో తుడుచుకుని ఇన్ని మంచినీళ్లు తాగి వేసిన తలుపుకి

మరింత దగ్గరగా వచ్చి, బెదురుపాటుతో కూడిన ఆత్మతతో వాళ్ల సంభాషణ రహస్యంగా వినజొచ్చింది సావిత్రి!

‘కిందటిసారి వచ్చినప్పుడు మీ యింటి నిండా ఎవరెవరో ఉన్నారు. మీ ఆవిడ ఎక్కడికో వెళ్లిందని తెలిసి మరీ వచ్చాను, అప్పుడు. కాని అందరుండగా ఆ రహస్యం ఎలా చెప్పను? ఇప్పుడు తీరా వచ్చాక తెలిసింది. సావిత్రి ఇంట్లోనే ఉందని. అలా ఏ మార్పుకైనా వెళ్లి చెప్పుకుందాం పద!’

సావిత్రి నోట తడారిపోయింది.

‘మనిషి ఎదుటలేకుండా చూసి విమర్శించడం నాకు నచ్చదు రాంబాబూ! పనులన్నీ చేసుకుని, ఏ పుస్తకమైనా పట్టుకుని అలా నిద్రలోకి జారడం సాధారణంగా సావిత్రికి అలవాటు ఈపాటికి పడుకుందో ఏమో, లేవీ తీసుకురానా?’

సావిత్రి గుండె గిలగిల కొట్టుకుంది. బతికుండగా పోస్తుమార్దమా! అదైనా మనసుకా! అటు ఓనాటి ప్రియుడు, ఇటు కట్టుకున్న మొగుడు. వీరిద్దరి మధ్యా దోషిగా నిలబడ్డంకన్న స్త్రీకి శిక్ష ఉంటుందా!

నే చెబుతున్నది నువ్వేం సీరియస్‌గా తీసుకున్నట్టు లేదు సుబ్బారామ్! నీ పెళ్లిమాటలు జరుగుతున్నప్పుడు నే నక్కడ లేకపోవడంవల్ల వచ్చింది ఇదంతా. మిత్రుడికి ఇంత ద్రోహం జరుగుతున్నప్పుడు -- నా కేమాత్రం మాటగా అయినా తెలిసినా --- రెక్కలు కట్టుకుని వచ్చి ఈ అన్యాయానికి అడ్డుపడి ఉండును. శుభలేఖ అయినా పెళ్లి అయిపోయాక అందింది నాకు! అయినా పేరుకోసారి పెళ్లిచూపులకి వాళ్లంటికి వెళ్తేను గాని సావిత్రివాళ్ల వాళ్ల పూర్తి భోగట్టాలు నాకేం గుర్తు! చాలా మామూలు పేరు కదా, సావిత్రి అనేది, మరెవరో అనుకున్నాను! తీరా ఆ మధ్య నువ్వు మీ పెళ్లి ఆల్బం చూపించేసరికి నా మతిపోయిందనుకో! అప్పట్నుంచి ఎప్పుడు నీకు అనలు సంగతి చెబుదామా అని కొట్టుకుచున్నాను. లోపల ఎక్కడా చడిచప్పుడూ లేదు గనుక సావిత్రి పడుకుని ఉంటుంది. ఈ రెండు ముక్కలూ నీ చెవిని వేద్దామని నేను పనిగట్టుకు వస్తే, తనను లేపి తీసుకువస్తానంటా వేమిటి, నీకేం మతిగాని పోలేదు కద!’

తను కూచున్న చోటులోంచి మొగుడి మొహంచూసి అవకాశం లేదు సావిత్రికి. ఏం జవాబు వస్తుందో అని నరాలు తెగిపోయేటంత ఆందోళనతో చెవులు రిక్కించి వినసాగింది. కాస్సేపు గుండెలు పగిలిపోయే నిశ్శబ్దం. ఎందుకో గాని సుబ్బారావు జవాబు చెప్పలేదు. రాంబాబే కొనసాగించాడు:

‘ఎలాగా జరిగింది జరిగిపోయింది గనక యిప్పుడు చెప్పి లాభం ఏమిటని అనుకోకపోలేదు. అందుకే మొదట్లో తటపటాయించాను. కాని ఎంతకాలం నుంచో ఎరిగిన మిత్రుడి నుంచి ఇంత ముఖ్య విషయం ఎలా దాచడమో నాకు బోధపడడంలేదు. అయిపోయింది ఎలాగా వెనక్కి తీసుకోలేము, ముందుగా అయినా తగిన కట్టుదిట్టం చేసుకుంటావని. ఒక్కటి మాత్రం నువ్వు గ్రహిస్తేనే, ఏదయినా నేను చెప్పేది. మీ కావరంలో కలతలు రేపడానికి మాత్రం నేను రాలేదు. ఒప్పుకుంటావు కద?’

ఆ మాటకి అవునూ కాదూ అనలేదు కాని ‘చెప్పు, చెప్పు. అంతా పూర్తి అయ్యాక నా

త్యాగమూర్తులున్నారు, బ్రాహ్మత!

అభిప్రాయం చెబుతాను' అనే మొగుడి కచ్చితమైన గొంతుక వినిపడి త్రుళ్ళిపడింది సావిత్రి. ఏని వినకూడదని వెయ్యి దేవుళ్ళని ప్రార్థించిందో, ఏయే విషయాలు మరచిపోయి, గతం ఖతంచేసి మరి వెనక్కి తిరగనక్కర్లేకుండా గడిపేద్దా మనుకుందో అన్నీ, ప్రతి ఒకటి, ముక్క ముక్కా మరగకాచిన సీసం చుక్క చుక్కా పడినట్టు తన చెవిలో పడనే పడ్డాయి. అంతేకాదు. ఎవరికి తెలికుండా ఉండాలని ప్రతిక్షణం తను ఆరాటపడిందో ఆ మనిషికి అని తెలియనే తెలిశాయి. అయినా తను యింకా బతికే ఉంది!

ఇప్పుడు కంటపడితే ఒళ్ళ మండిపోతోందిగాని రాంబాబు అప్పటికీ ఇప్పటికీ అందగాడు. తెలుగులో. వారపత్రికలూ, సినిమాలూ చూసి 'నీకు కాబోయే మొగుడు ఇలా ఉంటే బాగుణ్ణా' అని కన్నెపిల్లలందరూ కలలు గనే రూపానికి ప్రతిరూపం రాంబాబు. స్థిరమైన జీవితపు విలువలు కూడా కొన్ని ఉంటాయని ఈ ఏడాదిలో భర్త సహజీవనంలో ఎన్నో నేర్చుకుంది గాని, అంతకు ముందు సావిత్రి ఆలోచనలు వేరు. ఏవిధంగా చూసినా ఎదిగే ఆడపిల్లకి ఏదో ఓ రకం అన్యాయం చెడ్డయ్యాడానికి ఎప్పుడూ రేడిగా ఉండే యీ సంఘంలో యింత కన్న గొప్ప ఆలోచనలకి అవకాశం ఎక్కడుంది గనక! బట్టిపట్టిన నాలుగు ముక్కలూ పరీక్షలప్పుడు చక్కగా కక్కగలిగితే పైమెట్టు చేరగలమనే ఒకే ఒక నీతి తప్ప, కాలేజీల్లో మాత్రం నేర్చుకొనేది ఏముంటుంది! తన ప్రసక్తి లేకుండా జరిగిన అనేకమైన పెళ్లి చూపుల 'అపరకర్మల్లో' ఇది జరిగితే బాగుణ్ణా' అని సావిత్రి ఆ రోజుకి పాపులర్ గా ఉన్న దేవుణ్ణి మొక్కింది. మేడిపండులాంటి రాంబాబు బాహ్యరూపం చూసి. 'అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి, జాతకాలు మాత్రం పడలేదు' అని వాళ్ళు రాసివచ్చుడు మాత్రం సావిత్రి చాతకానట్టు ఊరుకోలేకపోయింది. పెళ్లవలేక చదివిస్తున్నారూ గాని మామూలు పెంటిమెంటుని అధిగమించి బతికే సాహసం లేదు తన తల్లిదండ్రులకి. కాలేజీ ఫంక్షన్స్ లో ఒకటి రెండుసార్లు రాంబాబుని కలిసి మాట్లాడి ఉండడం ఆమెకి మరింత చొరవ ఇచ్చింది. ఏం రాసిందో ఇప్పుడు సరిగ్గా ప్రతి ముక్కా గుర్తులేదుగాని అతనికి ఆ రోజుల్లో పంపిన ఉత్తరం సారాంశం ఎప్పటికీ మరచిపోలేదు. 'మిమ్మల్ని మనస్ఫూర్తిగా ప్రేమించాను. తొలిచూపులోనే నా మనసుని దోచుకున్న -- నే ననేది పెళ్లి చూపుల మాట కాదు -- కాలేజీలో మీరు కంటపడిన రోజు నుంచీ -- మిమ్మల్ని ఆరాధిస్తూ వచ్చాను. నన్ను చూసుకోడానికి మా యింటికి వచ్చారంటే నా అదృష్టం తలుచుకుని గర్వించాను. పెళ్లి చూపులనాడు నేను మీకు వచ్చానని మీరన్నట్టు ఆ తర్వాత మా నాన్న చెబితే ఆకాశసీమలు అందుకున్నట్టు ఆశలెల్లుకున్నాను. తీరా ఇప్పుడు ఎవరికి పూర్తిగా నమ్మకంలేని ఏ జాతకాల వంకతోనో మీవాళ్ళు కాదంటే -- మీరు కూడా మానం వహిస్తే నేనేం కావాలి? మీ వాళ్లతో పోరాడి అయినా నన్ను మీదాన్ని చేసుకోకపోతే నే నెందులో పడాలి? నన్నెలా అనుగ్రహిస్తారో మేడే భారం' .... ఇంచుమించు ఇలా సాగి ఉంటుంది.

ఇప్పుడు మరి నాలుగు ముక్కలు జతచేసి చెప్పేడు రాంబాబు తన మొగుడికి. తలుపు సందులోంచి ఎంతో ప్రయత్నంచేసి చూసింది. ఉత్తరం చూపించినట్టు లేదు. ఏడాది అయిపోయింది. కాగితం ముక్క దాచడం కష్టం. రుజువు లేదు గనక మరిన్ని కల్పించి చెప్పడం సులభం.

'మొదట్నుంచీ ఆ కుటుంబానికి అంత మంచి పేరు లేదు. పెళ్లి చూపుల తర్వాత గాని మావాళ్ళకి ఆ సంగతి తెలియలేదు. తీరా శీలప్రసక్తి తీసుకొస్తే ఏం బాగుంటుందని మా వాళ్ళగారు

జాతకాల మిషమీద దాన్ని తప్పించేశారు. ఎంత తెగించిన మనిషి కాకపోతే తల్లి చాటు పిల్ల ప్రేమలేఖలు నడిపిస్తుందా? ఇలా యిప్పటికి ఎన్ని కథలు నడిపిందో!....'

సావిత్రికి మొహం తిరిగినట్టయింది.

'నువ్వొంటి విలన్ వని తెలియక, నీ పైపై మెరుగులకి భ్రమపడి అదే ప్రేమ అనుకుని నీలాంటి విషపురుగుకి మనసంతా అర్పిస్తూ ఓ ప్రేమలేఖ రాశాను, నిజమే. అంతకంటే మహాపరాధం లోకంలో లేదు. ఏది? కన్నెపిల్ల ప్రేమలేఖ రాయడం కాదు, నీలాంటి దౌర్భాగ్యుడితో జీవితం పంచుకోవాలనుకోడం. ఏనాడో నేను చేసిన పుణ్యంకొద్దీ అది తప్పిపోయింది. ఇప్పుడు ఓ సహృదయుడి పంచన హాయిగా జీవితం వెళ్లబుచ్చుతూ ఉంటే నీకు బాధగా ఉందా? నే నీకు చేసిన అవకారం ఏమిటి రాంబాబూ?' అని అడిగింది మనసు. తన ప్రేమలేఖకి వెంటనే వచ్చిన రిపై లోనే ఉంది జవాబు.

తను లెటర్ పంపించిన పనిమనిషికి రిపై యిచ్చి పంపేడు రాంబాబు. 'సావిత్రి! వెర్రెత్తించే నీ అందం ఓ యుద్ధనౌక లాంటిది. దాని ముందు నా స్టేచరు ఓ కాగితం పడవ లాంటిది. నన్ను లైక్ చేసిన నిన్నెలా కాదనగలను! మనల్ని కాదనడానికి మన పెద్ద వాళ్లెవరు? రేపు రాత్రి మినర్వా టాకీసుకి ఫస్టుషోకిన బయలుదేరు. అది విడిచిపెట్టగానే దాని ఎదురుగా ఉన్న మోడరన్ లాడ్జిలో రిసెప్షన్ నా పేరు అడుగు. నేను బుక్ చేసిన రూంకి నిన్ను డైరెక్ట్ చేస్తారు. ఇద్దరం కలసి ఒకటి అయే ఉపాయం ఆలోచిద్దాం -- ఆ సమయం కోసం ప్రతి క్షణం ఎదురుచూసే, నీ, రాంబాబు .... ఆ ఉడుకుతో ఆ దుడుకుతో తను తప్పుకుండా వెళ్లి ఉండును, సమయానికి దేవుడు పంపించినట్టు తన క్లాస్ మేటు రేవతి వచ్చి రక్షించకపోతే. ఆ రాంబాబు అప్పటికే ఎందరు ఆడపిల్లల్ని నాశనం చేశాడని వాడి దగ్గరికి వెళ్లడంకన్న పులిసోటిలో బుర్ర దూర్చడం మంచిదని ఎంతగా చెప్పిందో .... అయినా, అంత చక్కటి వాడిలో అంత టక్కురితనం ఊహించలేక .... ఆ జవాబులోని తీరుతనానికి తట్టుకోలేక తనింకా వెడదామనే నిర్దవడితో 'వెళ్లేవా, సర్వనాశనం కాకుండా తిరిగి రావు. అదో ప్రమాదభరితమైన దీపం. నువ్వు కీటకంలా పరుగుపెడుతూ ఉంటే చూసి చూసి ఊరుకోలేను నీ ఫ్రెండునై. ఇంట్లో పడున్నావా సరే సరి. లేదా, మీ వాళ్లని కేకయ్యకమానను. ఆ పులివాత పడకుండా తప్పించాయి, నేనూ నమ్మేదాన్ని కాను. నిజానికి జాతకాలు ఎంత గొప్పవి!'

జాతకాలూ కాదు, సింగినాదాలూ కాదు, రేవతిలాంటి వాళ్లతో స్నేహాలు అన్నిటికన్న గొప్పవి. సావిత్రికి ఇప్పుడు అర్థమౌతోంది. రాంబాబుకి కావలసింది పెళ్లి కాదు, సెక్సు. అది ఆనాడు తనవల్ల అభ్యంకాలేదు. అందుకనే వగవట్టాడు. అవకాశం దొరికింది కనక ఇప్పుడిలా తీర్చుకుంటున్నాడు! తన ఉత్తరం సంగతి చెబుతాడు గాని, దానికి తను రాసిన జవాబు సంగతి చెప్పడే! రాంబాబు పంపిన రిపై తన ఉత్తరం కంటే ఎంతో గొప్పగా ఇంచుమించు కంఠత పెట్టినట్టు ఆనాడు గుర్తుంచుకుంది గాని దాన్ని తను దాచిఉంటే ఇప్పుడెంత బావుణ్ణి! రేవతి చెప్పడమే కాక, ఆ విషయం దగావడిన క్లాస్ మేటు ఒకరు రుజువుచెయ్యడంతో సావిత్రి దాన్ని ఇంతింత ముక్కులు కింద చిపి -- అగ్గిపుల్లతో దహన సంస్కారం కూడా చేసింది!

అంతటి దిగులులో కూడా సావిత్రికి ఓ మెరుపులాంటి తలపు చిన్న ధైర్యం ప్రసాదించింది. వాడి ఉత్తరం తన దగ్గర ఎలా లేదో తన ప్రేమలేఖ కూడా రాంబాబు దగ్గర లేదు! రుజువు

త్యాగమూర్తులున్నారు, భాగ్యుత!

లేనప్పుడు ఎవరేం చెయ్యగలరని తనకీ దిగులు! కాని ఆ నయవంచకుడు ఆ ఆశ మాత్రం మిగలనిస్తేనా!

‘నాకు తెలుసునయ్యా సుబ్బారావ్! నువ్వు నమ్మవు. నే చెప్పేదానిమీద ఏ మాత్రం ఆసక్తి చూపించకపోదాన్ని బట్టే తెలుస్తోంది సావిత్రి యిప్పటికే నిన్నెంత ఇన్‌ఫ్లూఎన్స్ చేసిందో! తెలిస్తే తెలియకో ఏదో రాసిందితెమ్మని నేనా లెటర్ని చింపేశాను కాబట్టి ఇప్పుడు నీ ముందుంచే సాక్ష్యం కూడా లేదు. ఎవరి మనసుకి వాళ్లే సాక్షి. నే నెందుకు అనవసరంగా ఇందులో యింకా తలదూర్చడం! ప్రాణస్నేహితుడిని కదా, యిక ముందైనా సంగతి తెలుసుకుని తగిన కట్టుదిట్టం చేసుకుంటావని తప్ప మిమ్మల్ని చూసి ఓర్చలేక కాదు. నమ్మేవో లేదో ఓపికపట్టి విన్నావ్, అదెంత కాదు! ఇంకొక్కటి కూడా చేసి నన్ను పంపెయ్యి. ఓసారి సావిత్రిని నిద్రలేపి ఇక్కడికి పిలిపించు. జరిగింది నీ నోటితో నువ్వే చెప్పి, నిన్ను ప్రేమించినదే అయితే, నీ ఎదుట నిలబడి నీ కళ్లలోకి చూస్తూ నే చెప్పిందంతా అబద్ధమని, ఆ పుస్తెలతాడు పట్టుకుని అనమను, అంతే చాలు.’

సావిత్రి గజగజ ఒణికింది. ఈసారి ఏ శబ్దమూ కాకుండా నిలదొక్కుకోడం ఆమెకు ఇంచుమించు అసాధ్యమే అయింది.

‘ఏదో చప్పుడయినట్టయింది. సావిత్రి లేచిందేమో .... నే చెప్పినట్టు చేసి చూడరాదూ?’ అన్నాడు రాంబాబు.

‘అలాగే, తనని పిలవవలసిన అవసరం ఎలాగా ఉంది. అంతకు ముందు నీతో చెప్పుకోవలసింది కూడా ఉంది. ఇప్పుడు నీకేం అర్జంటు పనిలేదుగా! మరి కాసేపు ఉండగలవా?’ అన్న సుబ్బారావు మాటకి ఎంతో పొంగిపోతూ ‘అలాగలాగే’ అని గబగబా బుర్ర ఊపేడు రాంబాబు.

‘చెప్పేనుగా నీతో మాటాడాలని. అది సావిత్రి వినడం నా కిష్టంలేదు. ఇటూ అటూ కదిలి ఉండొచ్చుగాని తను లేచిందనుకోను. అదిగాక నిద్రపడితే ఇవా ఒళ్లెరగదు. ఇప్పుడు ఏ మాత్రం శబ్దంలేదు చూడు. ఇంకేం అనుమానం లేదు. పూర్తిగా మళ్ళీ నిద్రలోకి జారుకున్నట్టే లెక్క .... హమ్మయ్య .... ఇప్పటికి నే అనుకున్నది నీలాంటి ఆస్తుడితో చెప్పుకునే ఛాన్సు దొరికింది. ఇక నువ్వు చెప్పిందాని గురించి నా వ్యాఖ్య. అంతకి తెగించింది. పసుపుతాడుని కేర్ చేస్తుందని ఏమిటి నమ్మకం! నువ్వు చెప్పిందే నాకు వేదవాక్యం. గుడ్డిగా పెళ్ళాం కొంగుపట్టుకు తిరిగే వాజమృలందరికీ నీ బోధ కనువిప్పు. ఇంక ముందు తగిన జాగ్రత్త తీసుకుంటాను. అమ్మ, ఎంతటి నమ్మక ద్రోహి! కానియ్యి తగిన బుద్ధిచెప్పే ప్రయత్నం త్వరలోనే చేస్తాను.’

రాంబాబు కృతజ్ఞతతో సుబ్బారావు చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. ‘చెడ్డపేరు వస్తే వచ్చిందని నీలా కాపురాలు దిద్ది తీర్చే త్యాగమూర్తులు ఎక్కడోగాని ఉండరు. మీ రుణాలు నిజంగా దారుణాలు. తీర్చుకోలేనివి. ఇది మా ఇద్దరి క్షేమమూ కోరే తప్ప ఇందులో నీ స్వార్థం ఏమీ లేదు కదా! దాంపత్యం అంటే బ్రహ్మచర్య జ్వరం వదిలాక ఇద్దరూ కలసి రుచిచూడవలసిన పత్యం కదా! ఇంత వరకూ అందులో ఒక్కరికే, అంటే నాకే వైద్యం చేశావు నువ్వు. ఇక రెండో వ్యక్తిని, అంటే సావిత్రిని కూడా కనువిప్పు కలిగేలా చేసే బాధ్యత నీదే.’

‘అంటే?’

‘అంత గట్టిగా అడక్కు. సావిత్రి లేవకుండా ఇది నేను నీతో చెప్పాలి. నువ్వే తనతో

చెప్పాలి. నేను స్వయంగా సావిత్రితో చెప్పలేని రహస్యం కూడా ఇది!’

ఈసారి సావిత్రి ఆందోళన ఆశ్చర్యంగా మారింది. మొగుడి జీవితంలో కూడా ఇలాంటి రహస్యాలు ఉన్నాయా!

‘ఇలా దగ్గరగా జరుగు రాంబాబూ! మనం క్లాస్ మేట్స్ అయిందగ్గర్నూంచీ నీకు నా గురించి రహ్సగా అయినా తెలుసుకొని అంతకుముందు సంగతులు ఎరగవు కూడా! శీలం చెడినవాడని స్పష్టంగా తెలిసినా చంద్రుణ్ణి నెత్తి కెక్కించుకున్నాడు శివుడు! అలాంటి శివుడు, పేరుకి పార్వతిని శరీరంలో సగం చేసుకున్నానని కబుర్లు చెప్పినా, మోహిని లాంటిది కనబడితే బట్టలున్నాయో లేదో కూడా చూసుకోకుండా పరుగులెత్తక ఏం చెయ్యగలడు? అంతటి శివుణ్ణి ఆదిదేవుడుగా కొలిచే సామాన్య మానవులం మనం! ఒంటిమీదకి పడుచుదనం దిగి దిగగానే జంటకోసం తహతహలాడక ఎలా ఉండగలం? చిలక్కొట్టి ఎగబడకూడదేగాని ‘పడుచు పచ్చని’ తోటలో చిలకపిట్టలకేం లోటు? సావిత్రి యింకా తండ్రిచాటు ఆడపిల్ల కాబట్టి ఉత్తరంతో సరిపెట్టింది. దోరనయసు మీసకాణ్ణి, ఉన్నసాటున రంగంలోకి ఉరకడానికి నాకేం అడ్డు? ఇదంతా గుర్తుంచుకుని నువ్వు సావిత్రికి చెప్పాలి సుమా! అదేం, లేచి నిలబడిపోయావ్?’

‘పనుంది. మరచిపోయాను సుబ్బారావ్ .... మరోసారి వస్తాను.’

‘అలా కాదు. నువ్వు తప్ప మా కెవరున్నారు.? ఇలాంటి మంచి పనులు నీ లాంటి వాళ్ల తప్ప ఎలా అవుతాయి? నన్ను అడిగే నా పర్మిషన్ తీసుకునే ఇంతవరకూ నువ్వు చెప్పేవా! నీ ఉపకారబుద్ధి అలాంటిది. నువ్వు వెడతానంటే మాత్రం, పూర్తిగా వినందే, నిన్ను వెళ్లనిస్తానా! సావిత్రి గురించి నాకు చెప్పి ధన్యుడినయ్యావు. నా గురించి సావిత్రికి కూడా చెప్పందే నీ పుణ్యకార్యం పూర్తవుతుందా! కూచో, కూచో .... ఎంతవరకు చెప్పేను! ఆ, గుర్తొచ్చింది. ఇలా ఛాతీమీద నాలుగు వెంట్రుకలు పొటమరించాయో లేదో కంటబడిన ప్రతి పడతి శరీరం పడేపడే మననం చేసుకునేది వయసాచ్చిన నా మనసు. మా నాన్నగారి ఆఖరి చెల్లెలు ఓ కూతుర్ని కన్నాక విధవరాలై మా యింట్లోనే ఉండేది తన కూతురితో. నీకు తెలియదులే, నువ్వు మా యింటికొచ్చాక అలాంటివాళ్లవరూ లేరు అక్కడ. మేనత్త కూతురు బొత్తిగా పసిదని అనుభవం మీద తెలుసుకుని మేనత్తనే ఆక్రమించుకుంది పొగరెక్కిన నా శరీరం. కూతురూ తల్లి ఒకే రాత్రి ఒకే నూతిలో పడి మరణించారు, ఆ మలినం కడుక్కుందామని. సావిత్రి ప్రేమలేఖకి ఎలా లేదో నా పాడుకథకి రుజువు సాక్ష్యమూ లేవు. అంత మాత్రంచేత నిజమూ ఉండకుండా పోదు. నిష్కాములైన నీలాంటి సంఘ సేవకులకి లోకం గొడ్డుపోలేదు. ఉండు. లేచిపోకు. నే చెప్పింది అయిపోయింది గాని యింకా నీ కర్తవ్యం రెండో సగం ఉండనే ఉంది. సావిత్రిని లేపి తీసుకొస్తాను. ఇంకా ఎంతసేపు పడుకుంటుంది భదవ! ఏదో పనుందని నేను వెళ్ళిపోతాను. ఇప్పుడు నేను చెప్పిన ప్రతి ముక్కా, కాస్త నీ సహజకల్పన జోడించినా సరే, నిజం చెప్పి మా కాపురం ఇరువక్షలా నిలబెట్టే పూచీ నీదే సుమా!’

సుబ్బారావు లోపలికి వెళ్లేసరికి అంతవరకూ ఎలాగో ఆవుకున్న సావిత్రి దుఃఖం, మొగుణ్ణి చూడగానే కట్టలు తెంచుకుంది. కన్నీళ్లతో భర్త కౌగిలిలో ఎంతసేపు ఉందో ఆమెకే తెలీదు! సుబ్బారావు అక్కణ్ణుంచే కిటికీ రెక్కతీసి చూశాడు. అతను అనుకున్నట్టే రాంబాబు అక్కడ లేడు!

త్యాగమూర్తులన్నాడు, భాగ్యుత్త!

సుబ్బారావు ఇలా లోపలికి రాగానే అలా రాంబాబు అవతలికి ఉడాయించి ఉండాలి!

‘మీ కెంత దయాదాక్షిణ్యాలన్నా, మీ పెళ్లాం తప్పు కప్పిపెట్టడానికి అంత ఘోరమైన నేరం, అవతలివాడు మరి నోరెత్తకుండా, నెత్తిమీద వేసుకుంటారా! మీ నాన్నగారు, తాతయ్యగారికి ఏకైక సంతానం అని నాకైనా తెలీదంటారా! ఆయనకి చెల్లెల్లోకటా, కూతురోకర్తా! హావ్! ఇన్ని అబద్ధాలు ఎప్పుడు నేర్పారు?’

‘అయితే నే అనుకున్నది నిజమే నన్నమాట. మొట్ట మొదట్నుంచీ నీకేం నిద్రపట్టలేదు కదూ?’

‘అవునూ, ఆ సంగతి మీ కెలా తెలుసూ?’ అంది ఆశ్చర్యంగా.

‘నా ఆలి సంగతి నే నెరగనా! తోడు లేకుండా తొంగోదు’ అన్నాట్ట వెనకెవడో నాలాంటివాడే .... అందుకూ’ అన్నాడు సుబ్బారావు, పట్టవగలు భార్యని పక్కమీదకి లాగుతూ.

‘ఆగండి’ అంటూ వీధి తలుపు గడియ సరిగా వేసివచ్చి, భర్తని ప్రేమగా దగ్గిరకి లాక్కుంటూనే అడిగింది. ‘ఉండండుండండి. చిన్న సందేహం తీర్చండి ముందు. మీరు చెప్పినవి అబద్ధాలని నాకు తెలుసు. నేను ప్రేమలేఖ రాయడం అబద్ధం కాదని మీకు తెలీదే! నిజానికి అది అబద్ధంకాదే!’

‘మేనత్త కూతురి కథ అబద్ధం కావొచ్చు. వెయ్యి దిశలలో వెర్రితలలు వేస్తున్న ఈ నవనాగరికతలో పెరిగిన ముప్పై ఏళ్ల పెళ్లికొడుకు గత జీవితంలో ఎలాంటి మనోవ్యభిచారమూ జరగలేదంటే అదెంత పెద్ద అబద్ధం! ఇంతకీ కలసి జీవించాలని కంకణాలు కట్టుకున్నవాళ్లం మనం. మరబిసోయినా, మననం చేసుకున్నా, మన యిష్టం, మన లోకం. మూడోవాడికయినా మూడో కన్నవాడికయినా యిందులో చోటెక్కడ! అలాంటిది, ఆడకొంగు కనబడితే సోలడు చొంగకార్చే ఆ రాంబాబు గాడా మనకి తీర్పులు చెప్పేది! అందుకే మెత్తని చెప్పుతో శుద్ధి చేసినంత పనిచేసి పంపించాను. నీ గురించి వాడు చెప్పింది విన్న దగ్గిర్నుంచి నీమీద ప్రేమ ఎప్పుడూ లేనంతగా పెరిగిపోయిందనుకో.’ సావిత్రి ఏదో అడగబోతే వీల్లేకుండా మూతిన మూతితో మూసేవాడు సుబ్బారావు.

(యువ బీహవళి ప్రత్యేక సంచిక)

గుట్టు తెలుసుకో, చెట్టు దులుపుకో !

ఎవరూ, ఆ బల్లగుడ్డి చెబుతున్నది మా గురుమూర్తే! వీడికింత వాగ్దాటి ఎప్పుడు వచ్చింది చెప్పా! లోకంలో ఎవడికయినా ఏ పరిస్థితిలో అయినా గురుస్థాయికి ఎగబ్రాకగలడని ముందే ఊహించి వీడికి పేరు చిన్నప్పుడు పెట్టేరు కాబోలు! లేకపోతే ఇంత పెద్ద పబ్లిక్ మీటింగ్‌లో యింతమంది ధనికులూ, రాజకీయవేత్తలూ స్టేజిని అలంకరించి ఉండగా గొంతెత్తి మాట్లాడమే గొప్ప. వాళ్ళనే దెబ్బ తియ్యడమా! ఎంత ఆశ్చర్యం!

“కాబట్టి ఓ సోదర సోదరీమణులారా! మరచిపోకండి. ఇది వనమహోత్సవ వారోత్సవం. ఇంటికి వెళ్ళగానే తలో చెట్టు నాటుకోండి. చెట్లు ఉపయోగం నేనిప్పుడు కొత్తగా చెప్పనలసిన అవసరం లేదు. మనకి కూడా, గుడ్డా కొంపా అమర్చేది చెట్టు తల్లేకదా! మన పూర్వీకులు ఆకూ అలమూ తిని బతికేవారు. మన ముత్తాతలందరూ వనచరులే అని సైన్సు చెబుతోంది. మన పెద్దలు మొలచుట్టూ ఆకులు చుట్టుకునేవారు. అవి కూడా మానేశాడు మన శివుడు. ఆకులు కూడా తినడం ఎందుకని ‘అపర్ధ’ అనిపించుకుంది మన పార్వతమ్మ. పుణ్యభూమిలో పుట్టిన మన

దేశప్రజలు చెడిపోకుండా అదృష్టిలో యిప్పటికీ ఉండేలాగ మన నాయకులు కృషి చేస్తున్నారు. దేశంలో మూడొంతుల జనం చెట్ల నీడనే చిరునవ్వుతో యిప్పటికీ కాలక్షేపం చెయ్యడం, ఓహో, ఎంత కమనీయ దృశ్యం! పైన పక్షులూ, కింద అనాధ పక్షులూ అని కిట్టిని వాళ్ళంటే మనకేం పోయింది? క్రమంగా మనదేశప్రజ యావన్మంది అక్కడికే చేరుకునే స్వర్ణయుగం ఎప్పుడు రానున్నదో కవులు కీర్తించిన, దేశ సేవకులు గుర్తించిన యీ హరిత విప్లవంలో ప్రతివ్యక్తి ఒక హరియై తనకు తానుగా పునరంకితం కావాలి. కావున ఓ మహా జనులారా! చెట్టుతో ప్రతిమనిషి చట్టా పట్టాలు వెయ్యాలి. చెట్ల గుట్టుమట్లు ఎవరికి వారు తెలుసుకుని కొల్లగొట్టుకోవాలి. 'ఇంటా బయటాచెట్టు' కార్యక్రమంలో యీ క్షణం మొదలు పురజను లందరూ....."

గురుమూర్తి ఉపన్యాసం ఓ కోతి అయితే నేనిప్పుడు చెప్పిన భాగం ఆ కోతి తోక చివరి కుచ్చులో ఓ వెంట్రుక! ఆ వ్యంగ్య వైభవం చూసి వాడి ఫ్రెండుగా ఎంతో గర్వం కలిగింది నాకు. తిరిగి వచ్చేస్తుంటే భుజం మీద బరువుగా చెయ్యివేసి పలకరించాడు. అంతే కాదు. హోటల్ కి తీసికెళ్ళి మస్తుగా మేపితేగాని వదిలిపెట్టలేదు. మంచి బ్రూ కాఫీలు పట్టించి, ఫిరీదైన సిగరెట్లు ముట్టించి, పార్కులో కూచున్నాం. రెండేళ్ళు ఆ వూర్నించి బదిలీ అయి వెళ్ళిపోయాను. మళ్ళీ మరో ఫ్రెండ్ పేర్లకొచ్చి యిదే చూడ్డంవాణ్ణి. అదంతా వడ్డీతోసహా తీర్చేశాడు వాడు.

ఈ కొద్ది కాలంలో బాగా డబ్బు చేసుకున్నట్టు వాడు పెడుతున్న ఫిర్రే తెలియజేస్తోంది. అదే మరోలా అన్నాను.

"ఎంత యెదిగిపోయావ్నో మూర్తి!"

"ఎదగడం కాదు. నా మొహం కాదు, మరేం చెయ్యలేక నేనైనా బాగపడదామని తెగించేశాను - అంతే!"

ఎంతగా వినడమే నాలాంటివాడు చెయ్యగలిగింది.

"అవునా .... నీతో చెప్పుకోడానికి నాకేం? ఎలాంటి పరిస్థితి నయినా డబ్బుగా మార్పుకోగల రాజకీయ పాతం వొంట పట్టించుకున్నాను. పాపం మన దేశ ప్రజని యెల్లకాలం జంతువుల్లా బలిచెయ్యడానికి గొప్ప కృషి చేస్తున్నారు. వాళ్ళకి బుద్ధి జ్ఞానం అనే రెండు బ్రహ్మ పదార్థాలు అందకుండా మన రాజకీయవారులు గొప్ప ప్రజాసేవ చేసి పారేస్తున్నారు. ఇలాంటి సమయంలో నాలాంటి దళారీకి కాక మరి ఎవరికీ గిరాకీ!" వాడివైపే చూస్తున్నాను. అలా చెప్పుకుపోతున్నాడు.

"మన భారతీయ సోదరులు మంచి ధైర్యం ఉన్న వాళ్ళులే. వాళ్ళకి ఒక్కటే ధీమా అనుకుంటాను - దేశానికి మూడువైపుల సముద్రమూ ఓ వైపు కొండలూ కదా ఏదైనా ఆపద ముంచుకొస్తే హాయిగా దిగిపోవడానికి కనుచూపు మేరలో గంగ, అలా కాదు. బతికుండాంటే ఎంచక్కా కొండమీదకి పారిపోవచ్చు. 'లేదురా యిటువంటి భూమి యింకెందు!"

"ఎంత సీరియస్ గా చెబుతున్నా నీ సెన్సాస్ హ్యూమర్ వదలవుకదా!"

అది లేని బతుకేముందిరా బడాభాయ్! పరమాన్నం ఎంత చప్పగా ఉన్నా ఒక్క జీడిపలుకు పంటికి తగిలే చాలదూ! నన్ను అడ్డు పెట్టక, చెప్పింది వింటూ నువ్వే ఆలోచించు. నీ మటుకు నువ్వే చూడు. స్వతంత్రం రాకముందు కల్లు తాగడం ఓ తప్పుపనిగా భావించేవారు. ఊరి చివర ఎక్కడో ఏడిసేవి కల్లు పాకలు. స్వతంత్రం వచ్చాక యిన్నేళ్ళకి మన దేశంలో ప్రగతి పథంలో

ప్రసరించేది మధ్య వ్యాపారం ఒక్కటే. మెదడుకి మేత వేసే లైబ్రరీలు కొన్ని గంటలే తెరచి ఉంటాయి. ఎంతో అవసరమైన దుకాణాలూ, పోస్టాఫీసులూ, బ్యాంకులూ కూడా పరిమిత కాలంలోనే పనిచేస్తాయి. ప్రాణాల్ని రక్షించే మందులు దొరికే పావులు కూడా అన్నీ రాత్రింబవళ్ళు తెరచి ఉండవు. ఏటేటా పావుల సంఖ్య పెంచుకుంటూ ఇరవై నాలుగ్గంటలూ ప్రజాసేవలో అంతర్లీనమైనవి దేశంలో ఒకటే ఒకటి - అవి బ్రాందీ పావులు! తనకు ఓటు వేసి గెలిపించిన ప్రజ ఎక్కడ ఇబ్బందిపడిపోతారో అని ప్రభుత్వమే చక్కగా సారాయి దుకాణాలు నిర్వహిస్తోంది. అంతే కాదు. ముఖ్యాననర వస్తువు లయిన బియ్యం, పంచదారా, కిరసనాయిలూ, సిమెంటూ యిలాంటి వాటిధర ఎంత పెరిగినా, అసలు దొరకకపోయినా సర్కారువారు పట్టించుకోరు. తాము సప్తై చేసే సారాయి సబ్సిడీ రేటు మాత్రం పైసా పెరక్కుండా ఎంతో జాగ్రత్త తీసుకుంటోంది. ప్రజలు తాము పిచ్చివాళ్ళుగా ఉండాలని నిశ్చయించుకున్నంత కాలం ప్రజా నాయకులు దోపిడీదార్లుగా మారడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. అందుకనే విచక్షణ పెరగకుండా, విప్లవాలు రేపకుండా. తను పాలించే ప్రజ ఎల్లకాలం తప్ప తాగి పడుండాలని ప్రభుత్వం అన్ని 'ముందు జాగ్రత్త చర్యలూ తీసుకుంటోంది!' నిశ్శబ్దంగా వింటున్నాను నేను. వరసగా సిగరెట్టు తగలేస్తూ .... "ఇప్పుడు జరుగుతున్న దేమిటో దానిమీద ప్రజాదృష్టి కేంద్రీకృతం కాకుండా 'గుప్త రాజ్యం నాటి స్వర్ణయుగం' వైపో, వచ్చే పదేళ్ళలో 'ప్రతి కన్యకీ ఒక భర్త పదకం' వైపో మరలిస్తోంది. ప్రస్తుత సమస్యలు పక్కకి పెట్టి. ప్రతి జిల్లాలోనూ 'సీమ పందుల పెంపకం' 'గిరిజన క్రీడల కోసం అయిదుకోట్లు మంజూరు' లాంటివి ఎవరికీ అందుబాటులో లేని విషయాల్లో ఎంతో ప్రాధాన్యత ప్రకటిస్తోంది. ఒరే, ఒక్కటి చెబుతాను. జోలపాట పాడుతున్న వారిదిట కాదు, ఎప్పటికీ మెలుకువరాని దద్దమ్మలది తప్ప".

"అయితే మనలాంటి వాళ్ళం ఏం చెయ్యాలి!"

"ఏం చెయ్యలేక .... వీళ్ళని ఎదుక్కేట్ చెయ్యలేక .... ఈ మందలో మనం కూడా కలిసిపోలేక .... ఇవతలికి వచ్చేశామనే యింతసిపూ ఈ ఏడుపు. ఆఖరికి మనం కూడా వీళ్ళని ఎక్స్ప్లాయిట్ చేస్తున్నామనే పాపపు చింతే యిలా అప్పుడప్పుడు మాటల మంటలు కక్కడానికి కారణం."

గురుమూర్తి తనులేని నాకు చెయ్యి అందించాడు.

"పద, ఎన్ని చెప్పుకుంటే తరిగేను యివి?"

"మునుపు డల్ గా వుండేవాడివి. ఇప్పుడు కబుర్లు నేర్చేవ్."

"అవును. కావలసినంత కరెన్సీ చేరితే కబుర్లకేం లోటు

మిగిలేవి అవే!" దార్లో యిక వుండబట్టలేక నిలదీశాను.

"ఉన్నట్టుండి యింత డబ్బు యెప్పుడు సంపాదించావని?"

"చెప్పేనుగదా, ప్రజల అమాయకత్వమే ప్రభుత్వానికి పెట్టుబడి అని! కొల్లగొట్టడం కోటి రకాలు. ఒక్క ఉదాహరణ మాత్రమే నీకు యిస్తాను. అదైనా వనమహోత్సవ వారం గనక. దానికి సంబంధించినదే. విను. సాధారణంగా స్కూళ్ళ ముందు, కాలేజీల ముందు మామిడి తోటలు పెంచుతారు. ఎందుకో ఆలోచించావా? లెక్కరరు పని చేస్తున్నావ్గా చెప్పు."

"దానికి లెక్కరరే పని చెయ్యక్కర్లేదు. ఎవడైనా చెప్పగలడు మా కాలేజీ ఆవరణలో కూడా మామిడితోట వుంది. ఎందుకంటే ఏం చెబుతాం! లక్ష ఉపయోగాలు. చల్లటి ిడ నిస్తాయి."

గట్టు తెలుసుకో, చెట్టు దులుప్తో !

స్తూడెంట్లు క్లాసులు లేనప్పుడు కూచుని కబుర్లు చెప్పుకుంటారు వాణి కింద....”

“నిజమే, నువ్వు ఎన్ని ఊహించగలవో అన్నీ ఊహించి చెప్పు. ‘చెట్టు దాని ఉపయోగములు’ మీద వ్యాసం రాయించావనుకో స్టూడెంట్స్ నుంచి ఎన్ని పాయింట్స్ ఎక్స్ పెక్ట్ చేసావో అన్నీ చెప్పియ్యి.’ ‘మధ్యని నన్నడుగుతాడేమిటని’ నాకు ఒళ్లు మండింది అయినా అణచుకుని. ఓ పది పదిహేను లాభాలదాకా వివరించాను.

“నువ్వు మరచిపోయింది మరోకటుంది. చెప్పిన దాంట్లో తప్పుకూడా ఒకటుంది. రెండింటికీ సంబంధ ముంది. అట్టే కంగారు పడక చెప్పింది పాలో అవు. ఏటా కాసే మామిడి పళ్ళ వల్ల కాలేజీకి ఆర్థికంగా లాభం అని చెప్పేవు అంత కంటే అసందర్భం ఉందా! ఎంత కట్టు దిట్టమైన కాపలా వుంచినా కోతుల్లాంటి కుర్రాళ్ళని కంట్రోలు చెయ్యడం యెవడితరం? చెట్టున యిలామామిడిపిందె కనపడిందో లేదో స్టూడెంట్స్ చూపు యెప్పుడూ అక్కడే కదా, రాయి విసరని కుర్రాడిది సాపం! తనదికాని వస్తువుపై యెంత మోజు వుంటుందో చెప్పడానికి యిదొక ట్రెయినింగ్ సెంటర్ కాదంటావా?”

‘ఇదీ చెట్టు వలన ఓ ప్రయోజనమేనా?”

“అని నే నన్నానా! కొంచెం దృష్టి ముందుకి మరలించు అక్కడ యాన్ బెస్టాన్ షెడ్సు అనబడే క్లాసురూములు వున్నాయికదా! ఎప్పుడూ సిమెంటు రేకులే వేయిస్తారు. స్లాబ్బు చేయించరు తగిన ఫండ్సు లేవనే సాకుతో. ఎందుకో ఆలోచించావా?”

“మనం యిప్పుడు చెట్లగురించి మాట్లాడుతున్నాం!”

“అదే యిప్పుడు నేచెప్పేది వయసొస్తున్న కుర్రాళ్ళు బలంగా చెట్లమీదకి విసిరిన రాళ్ళు అక్కడే వుండవుకదా. పక్కనున్న షెడ్స్ మీద పడతాయి. అవి పగులుతాయి. ఏటా సిమెంటు రేకులు తిరగేయించాలి. అవి ఎవరో ఓ బిజినెస్ మేన్ సప్టై చెయ్యాలి గదా! అందులో పాలకవర్గానికీ, సప్టై చెయ్యాలి గదా! అందులో పాలకవర్గానికీ, సప్టైదారుకీ ఫిఫ్టీ ఫిఫ్టీ కమిషన్. ఊరికే వచ్చే ఈ వార్షికం ఎవడోదులు కుంటాడు! చెట్టుని నమ్మి, చెడిపోయిన వాడున్నాడా? దేర్ పోర్ తలో చెట్టా నాటండి”

“రిడిక్యులస్, అలా జరుగుతుందనే స్క్రీముతో కాలేజీల కాంపౌండులో తోటలు పెంచుతున్నారంటే నమ్మడం కష్టం.”

“ముందు ఆ వుద్దేశం లేకపోవచ్చు కాని కన్నుగప్పే పద్ధతి ఒకటి కళ్ళపద్ధాక దోపిడీదారు యిక వెనకంజ వెయ్యదు. అందుకనే తోటల అంచు క్లాసు రూముల పైకప్పు సాధారణంగా సిమెంట్ స్లాబ్ వెయ్యబడి ఉండదు. ఇంతకీ యీ చెట్టు చరిత్ర మన వ్యవస్థలో ఎంత మోసం ఉందో చెప్పక చెబుతోంది. అది కూడా చెట్టు వలన ఓ ఉపయోగమే! కావున ఓ పురజనులారా. నేడే ఓ చెట్టు నాటడు!” అనే వాడి మాటకి పైకి నవ్వు, లోపల ఏడుపు ఒకేసారి వచ్చేయి!

ఇదేమేనా బాగుందా?

ఆయనేమో ఊళ్లో లేరు. మా అమ్మాయి దుర్గ వాళ్ల స్కూలు పిల్లలతో పిక్నిక్కి వెళ్లింది. అన్ని పనులూ చేసి పనిమనిషి వెళ్లిపోయింది రెండో పూట రాలేనని చెబుతూ. ఊరికే కూచోలేక ఎదుటి ఆలమారా సర్దితే అందులోంచి మా రూమిస్ చీటీ, ఏ రెండేళ్ల నాటిదో బయటపడింది. 'అంకురం' అనే గొప్ప సినిమా వచ్చిందనీ, తప్పక చూడమనీ.

రెండేళ్ల పై మాటగా రూమిస్ని మరచిపోయే మార్పు నాలో ఏం వచ్చిందో నాకే వింతగా తోచింది. కొన్నేళ్లుపాటు ఆయన్నో హోరా హోరీ పోరాడి ఇక చేసేది లేక లోబడిపోయానో లేక రోజు రోజుకీ పెరిగిపోతున్న ఆయన ఐశ్వర్యానికి దాసురాలనైపోయానో .... ఎందుకంటే నా బాధలన్నీ ఎప్పటికప్పుడు మా రూమిస్కి ఉత్తరాల్లో చెప్పుకునే దాన్ని మరి.

దాని రైటింగు చూస్తూ ఉలుకూ పలుకూ లేకుండా అలా పడక్కుర్చీలో కూలబడిపోయాను. దాని ఊసు తలుచుకుంటే చాలు. నా మనసు ఎంత వెనక్తైనా వెళ్లగలదు. ఏవైనా గుర్తు తెచ్చుకోగలదు.

ఒకటా రెండా ఆరేళ్లపాటు దాన్తో కలసి చదువుకున్నాను. దాని అభిప్రాయాల ప్రత్యేకతని నేనెలా మరచిపోగలను!

మాట మరసకి పెళ్లి చూపుల తతంగాన్నే తీసుకోండి.

బుర్రా బుద్ధి ఉన్న ఏ కన్యాయినా దీన్ని ఆమోదిస్తుందా?

కాని రూమ్మిలా దీన్నెవరైనా ఎదిరించగలరా!

“నన్ను కట్టిపడేసినా సరే కత్తికి బలేసినా సరే ఈ సిగ్గుమాలిన పనికి తలవంచను. పెద్ద పెద్ద కేకలేసిస్తాను. ఊరూ వాడా ఏకం చేసిస్తాను” అని కన్నవారి మీదే కాలు దువ్వగలరా!

“లలితా, పోనీ నువ్వే చెప్పవే. ఏదైనా కొనుక్కోడానికి మనం బజారుకి వెడతాం అనుకో. కొనుక్కునే వస్తువు మన దగ్గర కొస్తుందా, మనమే వస్తువు దగ్గరకెడతామా? కట్నాలు యిచ్చి మనం పెళ్లి కొడుకుని కొనుక్కుంటున్నాం కదా. వాడెవడో మధ్యని మనింటికి వచ్చి మనల్ని సెలక్టు చేసుకోడానికి? డబ్బు మనదీ - ప్రశ్నలు వాడివీనా? ఇందులో నీకే అసందర్భమూ తోచలేదా?”

తోచకేం? ఆ రోజుకి అయిదో పెళ్లి చూపుల తతంగంకి తలవంచాను నేను. ఎప్పట్నించో వస్తున్న ఆచారం ఇది. నేనేమని బదులివ్వగలను!

“పోనీ మరో ముఖ్య విషయం”

“ఏమిటది?”

“మన పెళ్లిళ్ల వ్యవహారమే చూడు. అంతకు ముందు ఆడపెళ్లి వారెవరో వరుడు ఎరగడు. అయినా కట్న కానుకలు ఆశించి చెయ్యి జాచడం అనేది ఏ విధంగా చూసినా బిచ్చగాడి లక్షణమే కదా! ఇక్కడ యాచకుడు ఎవరూ, పెళ్లికొడుకు. దాత ఎవరూ, పెళ్లి కూతురు అప్పనంగా అస్త్రీ చేజిక్కించుకునే దరిద్రుణ్ణి తరిమి తరిమి కొట్టక ‘ఎదురు సన్నాహం’ అనే పేరున బాజా భజంత్రిలతో ఆహ్వానమా! ఏ కాశీకో వెళ్లిపోతానని ఆ దౌర్భాగ్యుడు పోజుకొడితే ‘అలా వద్దు. మా అక్కనిచ్చి పెళ్లి చేస్తానని’ బావమరిది చేత బలిమాలించడమా! అన్నిట్నీ మించి అంత హోరానికి ఒడికట్టిన వాణ్ణి కొత్త బట్టలు పెట్టి దర్జాగా కూచోబెట్టి పదిమందిలో కాళ్లు కడగడమా! వాడి ఈ హోదాకి మూలకారణమైన పెళ్లికూతురు పాపం ఏదో తప్పు చేసినట్లు తలవంచుకు కూచోడమా! ఇలాంటి ‘కసాయివాడా, మేకా’ కథకి పెద్దలందరూ మద్దతు పలికి ఏ నీడీయోదో తీసి రికార్డు చేసి దాచుకుని, ఇంటికొచ్చిన ప్రతీ పెద్ద మనిషికి బలవంతాన చూపించ డమా....”

ఇలా సాగేది దాని ధోరణి. ఇది ఏదైతేనేం? ఇది ఇంతే. సుస వాళ్ల సాంప్రదాయమూ, సంస్కారమూ అంటూ ఏటా కొన్ని లక్షల కళ్యాణ మంటపాల్లో బాజా భజంత్రిలు మోగిపోతున్నాయి. అప్పటికే రెండేళ్లై కాపరం చేస్తూ పురుడు పోసుకోడానికి నేను మా పుట్టింటికి చేరాను కూడా.

ఆఖర్ చేసి శుభకార్యం అంటూ, బాగా డబ్బున్న వాళ్ల సంబంధం దొరికిందని మురిసిపోతూ, లేనిపోని భేషాలకు పోయి పెద్ద ఎత్తున చేసిన నా పెళ్లి ఖర్చులకే మా వాళ్లు ఓ వంతు చిదిగిపోయారు. మా ఆయన గొంతెమ్మ కోర్కెలకు తట్టుకోలేక క్రమంగా చలికిలబడిపోయారు. నిజంగా నా పురిటి ఖర్చులకి తట్టుకొనే శక్తి అప్పటికి వాళ్లకి లేదు. ఆయనకి తెలికుండా ఓ జత గాజులమ్మేసి నేనే ఎలాగో కమ్ముకొచ్చాను. పురుటి ముందు జబ్బు చేసి నన్ను ఓ ప్రైవేటు హాస్పిటల్లో చేర్చవలసి వచ్చింది. పట్టుకున్న గుండె జబ్బు వదలక మా అమ్మే ఓ పేషెంట్ అయితే నాకేం చేస్తుంది? మా

చిన్నక్క పెద్దక్క పెై ఊళ్లలో ఉన్నారు. ఇక మా ఊళ్లో నాకు రూన్సీయే తోడైంది.

రూన్సీ వాళ్లమ్మగారు ఊరుకోలేక పోయింది.

“నీ తోటి వాళ్లందరికీ పెళ్లిజై బుద్ధిగా కాపరాలు చేసుకుంటున్నారు. పిల్లా పాపా కలిగి పచ్చగా బతుకుతున్నారు. నా పిల్లలైనా ఏ ఒక్కరూ ఇలా లేరమ్మా ... ఈ పిశాచి ఏ అమావాస్య నాడు కడుపున పడిందో ... ఇదెక్కడి పిల్లో ఏం లోకమో ... పెళ్లి చూపులకైనా కూచోదుట ఇదెక్కడి చోద్యమో ... ఇక దీనికి పెళ్లెలా అవుతుందో .... ఎవర్లో నయినా లేచిపోతుందో ఏమిటో...”

“ఈ దిక్కుమాలిన పెళ్లి తంతుకి వంతపాడే కన్న లేచిపోవడమే బెటరమ్మా ... ఎవరైనా సరైన వాణ్ణి చూపించి పుణ్యం కట్టుకుందూ, ఎంచక్కా లేచిపోతానూ...”

-అని తల్లితోనే సరాచికం, ఏం చెప్పను!

సరే, ఆ పురుటి రోజుల్లో రాత్రుళ్లు నా దగ్గర పడుకుని నాకు చేసిన సాయం ఇంతా అంతా కాదు. సాయమా, పారపాటు! జీవిత కాలం అంతా ఉండిపోయే మహోపకారం! పురుటి ముందు రోజుల్లో నాతో హోరాహోరీ వాదించి, ఎలాగో ఒప్పించింది. ట్యూబెక్స్ చేయించుకోవడానికి. ‘పిల్లల్ని ఎందుకు కనాలో ఎలా పెంచాలో కనీస జ్ఞానం లేని ఏ తల్లికి తండ్రికి ఇంకా భూభారం పెంచే హక్కు లేదు’ అని నాకు నచ్చ చెప్పింది. అంతకు ముందే నా ఉత్తరాల ద్వారా మా వారి దోపిడీ లక్షణాలు బాగా పసిగట్టి ఉండేమో, ‘అవకాశం వచ్చింది. వదిలిపెట్టకు’ అని నన్ను హెచ్చరించింది. భర్త అమెరికాలో ఉన్నాడనీ అనుమతి పత్రం తర్వాత సంపాదించి పంపడానికి తనదే పూచీ అనీ లేదీ డాక్టరమ్మకి హామీ పత్రం రాసిచ్చి ఆ పని కాస్తా చల్లగా చేయించేసింది. అప్పుడే మా దుర్గ పుట్టింది. దుర్గాబాయి దేశముఖ పేరు రూన్సీయే సూచించింది.

ఆడదాన్ని కన్నందుకే మా ఆయన వాళ్ల వాళ్ల అనరాని మాటలంటూ ఆడపిల్లకి బారసాల కూడా ఏమిటని నోటి కొచ్చినట్టు ఉత్తరాలు రాస్తూ ఎంతో హింసించారు. నెలలపాటు వాళ్లు మల్లి యిటు తిరిగి చూడలేదని బెంగపెట్టుకుని, అదో, అవమానంగా భావించి, రోగం పెంచుకుని, మా అమ్మ కన్ను మూసింది. పేరుకి వచ్చి ఇంట్లో సామాన్యమయినా ఉంటే తగువులాడుకు తన్నుకుపోయారుగాని మా అక్కల్లో ఏ ఒక్కరూ నా కన్ను తుడిచినవారు కాలేకపోయారు.

దుర్గని ఎత్తుకుని పుట్టెడు కష్టంతో ఇల్లు చేరిన నన్ను గుమ్మంలోనే మా ఆయన దులిపి దుళ్ల కొట్టేశారు. ఇక ట్యూబెక్స్ విషయం ఏ ఆడది మొగుడి దగ్గర దాచగలదు! తిట్టిన ఆ బూతులు నా నోటితో నేను చెప్పలేనివి. ‘ఎంత దారుణానికి ఒడి కట్టిందే మీ అమ్మ? అల్లుడితో మాట మాత్రమైనా చెప్పకుండా ఇలాంటి వెధవపని చేయిస్తుందా? ఉండు, దావా వేసి దీన్ని జెయిల్లో పెట్టిస్తాను’ అని రంకె లేశారు - ఆ కోపంలో ఆవిడ చచ్చి నెల దాటినదనే విషయం మరిచిపోయి! అక్కడితో ఆ కసి మా రూన్సీ దిశ మరలకుండా చల్లారిపోడం నా కొద్ది అదృష్టాలలో ఒకటి.

శరీరం రకరకాల హింసలకి గురైనా మనసు మాత్రం ఎదురు తిరుగుతూనే ఉండేది ఆ రోజుల్లో. తరతరాలుల్పించి విలువలన్నీ తనకి మాత్రమే అనుకూలంగా తీర్చిదిద్దుకుని ఈ సంఘాన్ని తయారు చేశాడు మగడు అనేవాడు. పిల్లల్ని పెంచే పద్ధతిలోనే ఇప్పటికీ కూడా ఆడపిల్లని హీనంగా చూసే ఏర్పాట్లన్నీ సజీవంగా వర్తిల్లుతున్నాయి. సంఘ నీతి, సాహిత్యగీతి ఆ పద్ధతిలోనే ఎప్పట్నుంచో నిరాటంకంగా రాజ్యమేలుతున్నాయి. చిన్నప్పుడు ఎదిగే వయస్సులో రూన్సీ నాలో నాటిన భావ

జాలమూ, పురుటి రోజుల్లో అది నాకు చదివి వినిపించిన విప్లవ సాహిత్య ప్రభావమూ కొన్నేళ్ల పాటు నన్ను ఊపిరాడనివ్వలేదు. అనారోగ్యమన్నది నా జీవితంలో ఎరగను. పురిట్లో చేసిన జబ్బూ, ఆపరేషను తర్వాత కలిగిన చికాకూ చాలా తొందర్లోనే సర్దుకున్నాను. అయిదేళ్ల ఆడపిల్లల్లో ఒప్పుల కుప్పా ఒయ్యారి భానూ ఒకటే కాదు. కోతి కొమ్మచ్చి అడ్డానికి కూడా రెడీగా తయారయింది నా శరీరం. కాని నేను ఆడదాన్ని. ఇప్పటికే ఎన్నిటికో తలవంచి సర్దుకుపోతున్న మామూలు స్త్రీని. ప్రకృతి ప్రసాదించిన బలమే కాక సంఘం ఇచ్చిన ఆమోద ముద్రాబలంతో యజమానిగా తయారయిన మొగుడి ముందు బానిసగా తల ఊపక నేను చేసేదేముంది! అన్నిటినీ మించి అర్థిక పుష్టి ఆడదానికి అత్యవసరమనే అతి ముఖ్య విషయం విస్మరించాను. ఇక తను రకరకాల దోపిడీ విధానాలతో ఆడదాని ననే మాట దేవుడెరుగు, మనిషినే మాట కూడా మరచిపోయేలా కండిషన్ చేసి పారేశాడు. నన్ను మా ఆయన.

రోజంతా ఒళ్లు విరుచుకుని మర బొమ్మలా చాకిరీ చేసి అన్నీ సమకూర్చి పెట్టినా మగతనం విజృంభించేది, పడకగదిలోనే కదా! మనకి బాగా ఆకలైనప్పుడు 'నిన్నెలా ఉడక బెట్టాలే మేకా, ఎన్ని ముక్కలుగా చితక్కొట్టాలే కోడీ, ఎప్పుడెప్పుడు నిన్ను చప్పరించాలే చేమా?' అని వాటిని అడగం. మన యిష్టం, మన రాజ్యం. పురుషాధికారి రాక్షస రతి క్రిడా అలాంటిదే. "నా వంట్లో బాగు లేదు. ఈ ఒక్క రాత్రి నన్ను వదిలెయ్యండి బాగు లేదు. రేపు చూసుకుందాం" అని పెళ్ళాలు ఎంత కాళ్ళా వేళ్ళా పడినా, ఓవేళ పక్క గదిలో ఊహించిన పిల్లలు వింటున్నా, 'అదేం కుదర్లు. ఆ 'రేపు' ఏదో యివాళే' అంటూ విజృంభించకపోతే అది మగ పశువు ఎలా బొతుంది మరి? ఇక నా నిషయంలో అయితే పిల్లలు పుట్టుకుండా చేసుకుని పెళ్ళి కూతుర్లా తయారయ్యావ్. ఎంత మందికైనా ఏకకాలంలో జవాబు చెప్పేలా కనబడుతున్నావ్. నా ఒక్కడి దగ్గరేనా నీ బెక్కులు?" - అంటూ మరింతగా రాత్రి పగలూ అనకుండా మీద పడిపోయాడు.

తిరగబడలేని నిస్సహాయతతో నన్ను నేనే తిట్టుకునే దాన్ని. కళ్ల ముందు పిల్ల లేకపోతే ఎక్కడికో, అతను సూచించిన 'నా దిక్కున్నన చోటికే' పారిపోయేదాన్ని. ఏడుస్తున్న మనసుకు ఊరుకో పెట్టడానికి ఎలాగో తీరిక చేసుకుని ఎవరూ చూడకుండా ఉత్తరాలు రాసి రూపానికి పోస్తు చేసేదాన్ని.

ఇప్పుడనిపిస్తోంది అవన్నీ నేనే రాశానా అని!

ఓ సారి నా ఉత్తరం చేతిలో పడి రూపాన్ని వాళ్లన్న చాలా గొడవ చేసి పారేశాట్ట. "ఈ రూపాన్నీకి ఎలాగా పెళ్లవదు. పెళ్లైన వాళ్లకైనా స్థిమితంగా కాపరాలు చేసుకోనివ్వదు కాబోలు. ఇదేదో నూరిపోయ్యకపోతే లలితలాంటి నెమ్మదస్తురాలు, వాళ్ళాయన మీద ఇంత అసహ్యంగా రాస్తుందా?' ' అక్కడతో ఊరుకోలేదుట వాళ్లన్న. పోస్టుమేన్ ని పిలిపించి ఆ కవరూ, నీ రైటింగూ చూపించి ఇలాంటి కవర్లన్నే వెంటనే చించేస్తే ఒక్కొక్క కవరుకి అయిదేసి రూపాయల చొప్పున ఇస్తానని బేరం పెట్టేడుట. ఆ సంగతి రాస్తూ రూపాన్ని యిలా కలిపింది.

"తాళాలకి మారు తాళాలున్నట్టే బేరాలకి మారు బేరాలుంటాయని ఎరగడు మా సహోదర మహోదయుడు. అలాంటి కవరే వచ్చినప్పుడు రహస్యంగా తెచ్చి నాకిస్తే పదేసి చొప్పున ఇస్తాననే ఒప్పందం ఎప్పట్నుంచో అమలు జరగుతోంది మరి!"

ఎవరో అదే పనిగా కాలింగ్ బెల్ మారుమ్రోగించడంతో మళ్ళీ ఈ లోకంలోకి వచ్చి వీధి తలుపు తీశాను. ఇంతా చేస్తే పేపరు బిల్లు వాడు. అదేదో చెల్లించి తలుపు వేసేసి మళ్ళీ కూచుని ఆ చీటీ చూశాను. అప్పుడే గుర్తొస్తే ముందు రోజు పేపరు చూసి వెరిపై చేసుకున్నాను. 'అంకురం' మళ్ళీ వచ్చిందిట. ఇంటి పనులన్నీ నిమిషాల మీద పూర్తి చేసి తలుపులన్నీ వేసేసి మేటనీ షోకి తయారయిపోయాను. వీధి తాళం వేసేసి కనబడిన ఖాళీ ఆటో ఎక్కేశాను.

మరుక్షణం థియేటరు 'అభిరుచి' లో బాల్కనీలో ఎస్ - 12 సీట్లో ఉన్నాను. చిత్రం మొదలెట్టిన మొదలు ఆ రేవతి పాత్రలో లీనమైపోయాను నేను. ఎక్కడున్నానో తెలియనంతగా పిచ్చి వెగ్రి ఎత్తిపోయాను. ఒక మంచి పని కోసం దేన్నైనా ఒదులుకోగల ఆ పాత్ర ఒంటరిపోరాటం నన్ను నిలువెల్లా ఓ కుదుపు కుదిపింది. ఇంతకు మించిన అద్భుతం ఆ థియేటరులోనే ఎదురుపడుతుందని నేను కలలో కూడా అనుకోలేదు! అదే సినిమాకి వచ్చిన యున్నీని ఆ షో అవగానే కలుసుకున్నాను!

ఆటోలో మా యింటికి వెదుతూ దార్లో ఎన్నో కబుర్లు చెప్పుకున్నాం. ఎమ్మీ అయ్యాక ఏదో కంప్యూటర్ కోర్సులో అప్పుడే ఏడాదై చేరిందిట అది. వేరే పార్ట్ టైమ్ జాబ్ చేస్తోందిట. ఆఫీసుకి దగ్గరగా ఆ ఊళ్లోనే వేరే సమస్త సదుపాయాలూ ఉన్న చిన్న వాటా తీసుకుని తనదైన ఎస్టాబ్లిష్మెంటు పెట్టుకుని ఏడాది దాటిందిట. ఉత్తరాలు రాయడానికి బద్దకం కదా, నాలా రాయలేదు, సాధారణంగా ఓ కార్డు మీద గెలుకుతుంది. మహారాష్ట్ర చిన్న చీటీ లాంటిది. నాకీ వివరాలు తెలియజేశానంది. అందలేదు మరి!

"అదేమిటో? ఆస్తి పంచేసుకుని మీ అన్నలిద్దరూ ఎవరి మటుకు వాళ్ళు వెళ్లిపోయారన్నావు కాదుటే..... ఇక మిగిలింది ఆ పాత పెంకుటిల్లా. ముసలి వాళ్ళయిపోయిన మీ అమ్మా నాన్నా. ప్రావిడెంటు ఫండు, గ్రాడ్యుయేటి మీ అక్క పెళ్లికే హరించుకుపోయాయని చెప్పేవు. అయిదోందల పించెను డబ్బుల్లో ఈ కరువు రోజుల్లో ఎలా బతుకుతున్నారనుకున్నావ్?"

"ఏం చెయ్యమన్నానో. అట్టింది కూడా కో ఆపరేషన్ ఉండాలి కద. అక్కడుంటే రాత్రింబవళ్ళు పెళ్ళి పెళ్ళి అని ఒకటే గోల. డబ్బు తన్నుకు పోయిన కొడుకుల మీద కొంచెమైనా కోపం లేదు. ఇంట్లో ఉండి అన్నీ చూస్తూ పోషిస్తున్న కూతురే బరువు. 'గుండెల మీద కుంపటి' అనే మాట ఎవడు కనిపెట్టాడో వాణ్ణి పెర్రీలు వేసి తగలెట్టాలి. తల్లిదండ్రులే మా మటుకు మమ్మల్ని మాకు నచ్చిన తీరులో బతకనివ్వరా! ముప్పైఏళ్ళు దగ్గర పడుతున్నా యింకా దాని మొహం దానికేం తెలుసు 'నిన్ను మొన్నటి పిల్ల' గానే ఉన్నాను నేను! నెల నెలా రెండు వేలు సంపాదించి యింట్లో యిచ్చేస్తున్నా. ఆఖరికి నాకు తెలీకుండానే ఓ రెండో పెళ్లివాడితో సంబంధం నిశ్చయం చేసి కట్టుంగా ఆ పెంకుటిల్లు అనుకున్నారు. పెళ్ళంటూ నాకు చేసేస్తే 'అయ్యో ఆడపిల్ల పెళ్లి చెయ్యకుండా అలా ఉంచేవారు కదా.... అనే లోకనింద తప్పుతుంది కదా! ఆ పైన పెన్షన్ డబ్బులు యిస్తామని బతిమాలి పెద్దన్న దగ్గరే బుగ్గి అవుతారట. బతకడంలో పరమార్థం కొరివి పెట్టించుకోవడమే కదా! ఇలాంటి దిక్కుమాలిన ప్లాన్లు తట్టుకోలేక ఏ మాతిలోనో ఉరకడానికి నేను వరనిక్రయం నాటి కాళిందిని కాను. సంగతి తెలిసిన ఆ రాత్రికి రాత్రే అన్నీ కుండ బద్దలు కొట్టినట్లు వాళ్ళకి చెప్పేసి, నా సామాన్లు తీసుకొని ఓ ఫ్రండింటికి వచ్చేశాను. నాలుగు రోజుల్లో మంచి వాటా వెతుక్కుని ఇప్పుడున్న యింటికి వచ్చేశాను. ఎవరు గాని నా వ్యక్తిత్వం మీద దాడి చేస్తే అక్కడ ఓ క్షణమైనా ఉండలేను!"

ఇదేమైనా బాగుందా ?

ఏని ఊరుకోడం తప్ప దాంతో ఏం వాదించను! ఇంకా నన్ను అల్లరి పెట్టే ఓ ముఖ్యమైన ప్రశ్న మిగిలే ఉంది.

దాని పెళ్లెప్పుడుట?

ఆ సంగతి అడక్కుండానే ఆటో యిల్లు చేరిపోయింది.

అన్నట్లు అనుకోకుండా దాన్ని కలిసిన హడావిడిలో పై ఊరు వచ్చిన మనిషి చేతిలో ఓ బ్రిష్ కేస్ అయినా ఎందుకు లేదో, ఏ పని మీద వచ్చిందో కూడా అడక్కుపోవడం నాతో ఆశ్చర్యమనిపించింది. ఓ ఫ్రండుతో కలిసొచ్చి హోటల్లో దిగిందిట. ఏవో కంప్యూటర్ పార్ట్స్ కొనడానికి వచ్చేరుట. వాళ్ల కంపెనీ తరపున. రాగానే ఆ పని అయిపోయిందిట. ఫ్రండు షాపింగ్కి వెడితే తనిలా మా యిల్లు వెతుక్కుంటూ వచ్చిందిట. తీరా వస్తే తలుపుకి గొళ్ళెం, దానికో పెద్ద తాళం కప్ప! 'అంకురం' సినిమా ఉందని తెలిసి అక్కడి కొచ్చి లక్కీగా నన్ను కలిసిందట.

శ్రీవాల్మీ కలవలేనందుకేం బాధ పడ్డారు గాని దుర్గ ఎంతగా ఎదిగిందో చూడలేకపోయినందుకు బాధ పడింది. చాలా రోజుల తర్వాత కలసి భోం చేశాం.

"నీ కిష్టమని పెనరట్ల కూరా అరటిపువ్వు పచ్చడీ చేశాను. బాగా వచ్చాయా?" అంటూ కొసరి కొసరి వడ్డించాను.

"నా కిష్టమైనవి చేసినందుకు థాంక్స్. బాగా ఇష్టమైనవి ఇంకొన్ని ఉన్నాయి. అవన్నీ చేశావా మరి?" అంది.

ఈ రెండేళ్లలో యింకేం చేశానబ్బా! ఆ, గుర్తొచ్చింది. బీరువా తీసి ఆ మధ్య కొనుక్కున్న పట్టుచీరలన్నీ కుప్ప పోశాను. వంట గదిలోకి నడిపించి ఏడాదికి సరిపడే ఊరగాయలన్నీ కొత్త కొత్తవి. ఏవేం నేర్చుకున్నానో, ఎన్నెన్ని పెట్టేనో చూపించాను.

"ఎలాంటి ఉత్తరాలు రాసే దానివే! ఎంత చైతన్యపూరితంగా ఉండేవే అందులో సంగతులు! మొగుడనే వాడు ఎంత బ్రెయిన్ వాషింగ్ చేసినా, వ్యాపార దృష్టి తప్ప మరొకటి ఎరగని సాటి స్త్రీ లోకం ఎంత కిందకి లాగినా, నీ లాంటి నిష్పకణిక యిలాంటి బుగ్గి తునకగా రాజీ పడిందంటే నమ్మలేకుండా ఉన్నాను. 'ఇదిగో ఇదీ నా ముందడుగు' అని కూతురికి దారి చూపించవలసిన దానివి స్నేహితురాలికి ఇంకా పట్టుచీరలూ ఊరగాయలూ చూపించే సిగ్గుమాలిన స్థితిలోనే స్థిరపడిపోయావా!"

దాని మొహం చూడలేక అటు తిరిగిపోయాను. ఇంకా చెప్పనలసినవి, చూపించ వలసినవి ఎన్నో ఉన్నాయనుకున్నాను. ఆ మధ్య మేం ఆలిండియా టూర్ వెళ్లి దేశంలోని ఇంచు మించు ప్రతీ దేవాలయమూ దర్శించి వచ్చాం. మంచి త్రి బెడ్ రూం ఎపార్ట్మెంటు కొనుక్కున్నాం. కిందబేడు ఆయన నా పుట్టిన రోజుకి ప్రజెంటు చేసిన వజ్రాల నెక్లెస్ యింకా బీరువాలో అలాగే ఉంది. ఇవన్నీ రెండేళ్లలో పెరిగిన మా ఐశ్వర్యం చాటేవే. దానికి జుంకి కొన్నే బయట పెట్టేను. ఇంకానయం!

"నే యిలా అన్నానని నొచ్చుకోకే! నీలో వచ్చిన ఈ మార్పు నాకెందుకో గొంతుకలో పచ్చి వెలక్కాయలా ఉంది. సువ్వే ఆలోచించి నీకు వచ్చిన పద్ధతిలో ఓ నిర్ణయానికి రా. ఏదైనా నీ కూతురు గమనిస్తూ ఉంటుందని మాత్రం మరచిపోకు. నరే వస్తాను. కబుర్లలో పడి ఆలస్యమైపోయింది. హోటల్కి ఓ ఫోన్ చేసుకుంటానే."

మా టెలిఫోన్ తీసి హోటల్ కి ఏదో నెంబర్ కి డయల్ చేసింది.

“అవునండీ, రూమ్ నెంబర్ ఫార్వీటూ. డబుల్ రూమ్. ఓసారి కనెక్షన్ ఇస్తాడా?” అంటూ ఓ గడి వెయిట్ చేసి, “ఎవరూ మధూ నువ్వేనా? పాపింగ్ పని పూర్తయ్యిందా? ఇక్కడ మా క్లోజ్ ఫ్రెండు ఒకర్తుందని చెప్పేమగా? డిన్నర్ అయిపోయింది. నువ్వు అక్కడ కానిచ్చేయ్. ఓ అరగంటలో వస్తున్నా”

“మధూ ఎవరో? మధుమతా, మధుబాలా?”

రూమ్స్ పక పక నవ్వింది.

“రెండూ కాదే, మధుసూదనదావని, మా కొలీగు, ఇద్దరం కలిసొచ్చి హోటల్లో దిగేమని చెప్పేమగా!”

నా గుండె దడ దడ కొట్టుకుంది.

అనుకున్నది ఆచరణలో పెట్టగల ధైర్యశాలి ఏదైనా చేస్తుంది! తనకి నచ్చిన ఎవడో రిజిస్టరు మేరేజీ చేసుకుని ఉంటుంది. హానిమూన్ కి ఇలా వచ్చి ఉంటుంది. ఆ మాటే అడిగేశాను. హింద్ బాగ్ తీసి రెండు రకాల పిల్స్ చూపించింది. సెక్స్ లో పాల్గొనే స్త్రీ పురుషులు వాడే ఫేమిలి ప్లానింగ్ మాత్రలు అవి. ఎందుకైనా మంచిదని ఇద్దరూ వాడతారట.

దాని మెడలో పుస్తకం లేనందుకు నేనే ఆశ్చర్యపోలేదు. అతన్ని నాకు చూపించే ప్రయత్నం చెయ్యనందుకు మాత్రం బాధపడ్డాను.

“ఎలా ఉంటాడే, బాగుంటాడా?” అని అడక్కుండా మాత్రం ఉండలేకపోయాను.

“ప్రస్తుతానికి ఫరవాలేదు. ముందు ముందు చూడాలి”

“సోన్లే ఎప్పటికీ అప్పటికీ నీకు నచ్చిన వాణ్ణి కట్టుకున్నావ్ కద?”

“కట్టుకోవడం ఏమిటే నీ మొహం! ఇంకా మేం ప్రాబేషన్ పీరియడ్ లోనే కదా ఉన్నాం.

“అయితే ప్రేమించుకుని ఉంటారు. మేరేజ్ డేట్ ఎలాగా ఫిక్స్ అయింది కదా అని ఇలా వచ్చేసి ఉండాలి, అవునా?”

“అదేం లేదు. ప్రాక్టికల్ యాస్పెక్ట్ తప్ప ప్రేమ అనే దోమని పొరపాటున కూడా జొరబడనివ్వం. రొటీన్ వర్క్ లో బాగా టైర్ అయి ఉంటాం కదా..... మాకూ రిలీఫ్ కావాలి. టెన్షన్ అనేది రిలీజ్ కావాలి. దాని కోసం అప్పుడప్పుడిలా వస్తూ ఉంటాం.

నా ముఖంలో నెత్తురు చుక్క లేదు! ఎవడో తీసుకొచ్చి పై ఊరి హోటల్లో సిగ్గు లేక కులకడమేగాక దానికో సమర్థన కూడానా!

“నువ్వు నిదానంగా వింటే నా యీ చర్చకి మరో జస్టిఫికేషన్ కూడా కనపడుతుంది విను. మన పెద్దవాళ్ళు మన ఆడపిల్లలకి వరుణ్ణి వెతుక్కునే ఛాన్సు జన్మలో ఇవ్వరు. డాక్టర్లయినా డాక్టర్లెట్లు తెచ్చుకున్నా డాటరు అన్నది పెళ్లిపూవుల తంతుకి తలవందవలసిందే! విదేశాల్లోని ప్యాషన్ల సరుకులూ, ఉద్యోగాలూ జీతాలూ మనకి కావాలి గాని వాళ్ళ ‘డేటింగ్ సిస్టమ్’ అంటేనే గుండె బాదుకుంటారు! ఇదేదో ప్రగతిశీలక ఉద్యమం అని నేనననుగాని ముక్కా మొహం తెలిసి వాడితో బిక్కు బిక్కు మనే కాపరంతో పోలిస్తే కొంతవరకూ నయమే. మన వ్యక్తిత్వం ప్రదర్శించడానికీ, అవతలవాడే వ్యక్తిత్వం తెలుసుకోడానికీ అవకాశం ఉంటుంది. ఇష్టం లేని వాడితో చావు దెబ్బలు

ఇదేమైనా బాగుందా ?

తిని పక్కమీదకి చేరి ఒళ్ళు హానం చేసుకునే చచ్చు సెక్కు కన్న ఫ్రండ్తో ఎంజాయ్ చేస్తే తప్పేముందిట? తాళీ, వేవిళ్ళూ అంటూ సెంటిమెంటు పేరుతో కాసులు కొల్లగొట్టడానికి ఇది తెలుగు సినిమా కాదు. ఆడదానికే ఆసాదించి రాయబడిన శీలవంతుల పతివ్రతల కథలు సహజత్వానికి దరిదాపుల్లోకైనా రావు. శీలమనేది శరీరానికే పరిమితమై మనస్సుకుండే స్వచ్ఛత పక్కకి పెడితే, మధురవాణి లాంటి మానవతులు ఏమైపోవాలి?

ఇంకా మా రూస్నీ ఎంత సేపు లెక్చరిచ్చునో, ఇక్కడి నెంబరిచ్చింది కాబోలు టెలిఫోను మ్రోగి అవతల్పించి మధుసూదనరావు కాబోలు ఏదో మాటాడేడు.

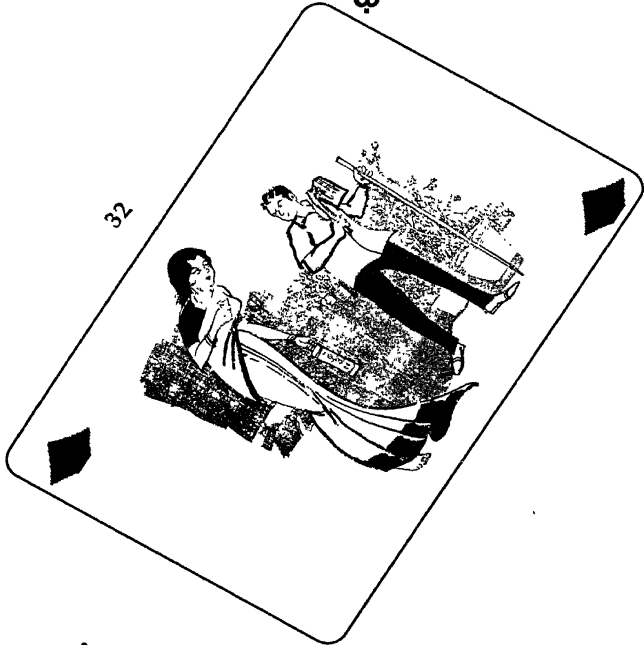
“నువ్వే ఆలోచించు లలితా... మన మటుకు మనం తెగించి మనకి తోచిన మంచి పద్ధతి ఎంచుకోకపోతే మరి బయట పడలేం. చాలా వరకు మన పెళ్లిళ్లు మేకపోతుని కసాయి వాడికి డబ్బిచ్చి కట్టపెట్టడమే! ఈ దోపిడీ వ్యవస్థలో నిలిచేది యజమానీ, బానిసా సంబంధమే. సంస్కర్తల సత్కార్యాల్ని చంక నాకిపోయి వ్యాపార దృక్పథమే ప్రపంచాన్ని ఏలుతోంది. స్నేహితుడిలాంటి వరుణ్ణి ఎంచుకుని సుఖపడాలంటే ఈ నాటి కన్యలకి కొన్ని ఎక్స్‌పర్‌మెంట్సు తప్పవు. ఇందులో ఫెయిలయినా నాకేం విచారం లేదు. వస్తా, మళ్ళీ కలుస్తా”

నాలో తుఫాను రేపి రూస్నీ వెళ్లిపోయింది.

‘ఎంతగా చదువూ, సంస్కారం ఉన్న అమ్మాయి ఎలా చెడిపోతోందో!’ అనిపిస్తుంది రూస్నీ ఉదంతం విన్న ఎవరికైనా. అది చెడిపోడమో, నిస్సహాయురాలైన ఓ కన్య బాగుపడ్డానికి తీసుకున్న కఠినమైన నిర్ణయమో దాంతో ఇంత పరిచయమున్న నేనే చెప్పలేకపోతున్నాను. ఇంతకీ బాగుపడ్డానని నేను బావుకున్నదేమిటో నాకే అర్థం కావడం లేదు!

(రచన జన్మదిన సంచిక, ఫిబ్రవరి, 1999)

సంచితార్థం

అనుకున్నవన్నీ ఆచరణలో పెట్టలేని సాధారణ మానవులం కనక చచ్చినట్టు వడున్నాం గాని లేకపోతే ఆ రాత్రి పన్నెండు గంటల తర్వాత పారా గునపమూ పట్టుకుని నేను మా ఆవిడ గులాబి తోటలోనూ, ఆవిడగారు పెట్రోలూ అగ్గిపెట్టి పట్టుకుని నా గ్రంథాలయంలోనూ ప్రత్యక్షమై అనుకున్నవని ఆరంభించవలసిన మాట. అంతలా కసి పెరిగిపోయింది ఒకళ్ళమీద ఒకళ్ళకి, ఆ బదిలీ కాగితాలు నా చేతికి అందిన మరుక్షణం నుంచీ.

“నీకేమైనా బుద్ధుందా లేదా, ఈ ఇరవై పూలకుండీలూ మనతో తీసుకెడదామంటావా! మనకి బదిలీ అయిన మహాపట్నం ఎలాంటిదో ఎరుగుదువా? ఈ వానాకాలం అక్కడ డైరెక్ట్‌వారి వెళ్ళదు. చుట్టూ తిరిగి రెండు రైళ్ళు మారి, అక్కణ్ణుంచి ముప్పైమైళ్ళు నాటు తెప్పమీద ప్రయాణం చేస్తేగాని ఆ ఊరు రాదుట. ... అదైనా ఆ స్టేషనులో రైలు ఏడు నిమిషాల కంటే ఆగదుట. ఇంకా రైలు ఆగకుండానే ప్రయాణీకులు కిటికీల నుంచి ఒకటి ఒకటి సామాను విసురుకుంటారుట.

‘ఆ! అన్ని సామానులూ వెళ్ళేయి, ఈ రెండు పూల మొక్కలూ వెళ్ళ నన్నాయి! ఛాల్లెద్దరూ

మీ దంతాబడాయి". అంది నా అద్దాంగి, ఇంతటి నా బాధలోనూ సహస్రాంగి అని అయినా అనిపించుకోనంత తేలికగా- అన్నీ వినికూడా.

"అయ్యో పాపం రెండేనా నిపూల కుండీలు!" "రెండంటే, రెండేనా ఏమిటి? మొన్న తెచ్చివేసిన ఆరెండ్ గులాబితో కలిపి మహా ఉంటే ఇరవై రెండు ఉంటాయేమో!"

"అఖరి మాట చెబుతూన్నాను. ఆ ఇరవై మూడు ఇక్కడఉంచవలసిందే!"

ఆ ఇరవై మూడో శాల్వీ తనే అని గ్రహించలేనంత వెర్రిదేం కాదు మా ఆవిడ. "అంతగా వాటిని వదిలి రాలేకపోతే వాటితోపాటు నువ్వు ఇక్కడే ఉండిపో అంతేగాని వాటిని తీసుకురావడం కుదరదు" అని నేను చెప్పకుండానే గ్రహించేసినట్టుంది.

"అలాగే! మా వెయ్యిన్నూట పదిహేడూ ఇక్కడే ఉంటాయి గదా! వాటిని వదిలి ఈ ఇరవై మూడూ ఎక్కడి కెళ్లగలవు!" అంది ధీమాగా.

నా పెర్సనల్ లైబ్రరీ ఆ మధ్య లెక్కలేస్తే వెయ్యికి దరిదాపుల్లో ఉన్నట్టు తేలింది. అన్ని ఎక్కువ పుస్తకాలున్నాయని సరదా వేసి, ఆ కొరత తీర్చి, వెయ్యి చేశాను. మా ఫ్రండ్ కడు నూట పదహారు పుస్తకాలు ప్రెజెంటు నూట పదహారు పుస్తకాలు ప్రెజెంటు చేశాడు. ఇద్దరం కలిపి మాయింట్లో చిన్న ఫంక్షన్ లాంటిది ఏర్పాటుచేసి నలుగుర్ని పిలిచాం కూడా. ఈ మధ్యనే వేలంలో చవగ్గా వస్తే నాలుగు చిన్న అద్దాల బీరువాలు కొని మా ఆవిడతో మూడు రాత్రింబగళ్ళు హోరాహోరీ పోరాడి స్టోర్ రూమ్ ని లైబ్రరీగా మార్చి ఆ పుస్తకాల బీరువాలు అక్కడికి తరలించాను. ఇన్నాళ్ళ బట్టి దిగ్విజయంగా వెలిగిపోతున్న మా సంస్థ ఉన్నట్టుండి ప్రభుత్వంవారు వశపరచుకుంటారని మా కందరికీ బదిలీలు ప్రసాదిస్తారని ఎవరెరుగుదురు?

"అయితే? అందుకీ. ఎక్కడ బడితే అక్కడ దొరికే ఈ ముళ్ళ మొక్కలకీ, ఎంచి సేకరించిన యీ ఉద్గ్రంధాలతో సాటి తెస్తుందా? రాళ్ళు రత్నాలూ ఒకే రకం దారంతో గుచ్చుకుంటారా ఎవరైనా! ఏమి దీని సాహసం!" ఆ మాటే నిలదీశాను.

"చూడండీ, పిల్లలు కూడా ఎక్కడ బడితే అక్కడ కనిపిస్తారు? అలాగని మానుకుంటున్నారా, లేకపోతే ఎవరి పిల్లల్ని వారు కూడా రైలెక్కించుకుంటున్నారా?"

అని ఎదురుసవాలు వేసింది!

ఈ అన్యభాషా ప్రాంతంలో పిల్లలకి చదువులు వంటబట్టక వాళ్ళమ్మగారి ఊళ్లో ఉంచి చదివిస్తున్నాం. కన్న ప్రేమ కన్న పెంచుకున్న ప్రేమ గొప్పదంటారు కాబట్టి మా శ్రీమతికి ప్రస్తుతం పువ్వలే పుత్రికలు, నాకు పుస్తకాలే పుత్రికులు.

"వీళ్ళు మన అభిమాన పాత్రులు వీళ్ళని రైలెక్కించడం మన కెలాగా తప్పదు. వీళ్ళు లేకుండా మనం ఎలాగా ఉండలేం, ఈ విషయంలో మనకి అనవసరంగా అల్లరెందుకు గాని....."

అని అతిత్వరగా రాజీకీ విచ్చేసి పుస్తకాలూ పూలదండలూ తీసుకెళ్ళక తప్పదని తనకి తనే గడుసుదనంగా గుట్టుగా నిర్ణయించేసి,

"..... ఇల్లు నిండిపోయిన సంసారం ఇంకా చాలా ఉంది. ఇటువైపు మళ్లించండి కొంచెం తమ దృష్టి. జాయినింగ్ టైం కూడా ఆట్టే ఇవ్వలేదంటున్నారూ,"

అని నిమిషాల మీద టాపిక్ మార్చేసింది. అవును అది చెప్పినమాట నిజమే! చేటలూ బుట్టలూ

కేలండర్లూ, చీపుళ్ళూ ఇలాంటి ఒక బలమైన మనిషి గోడవతలకి గిరవాటు వెయ్యగలిగిన వస్తువుల మాట అటుంచి నలుగురు సన్నాదులు కలిసినా కదవలేని సరుకులు చాలానే చేరేయి మా యింటిలో. ఏం దారి. వీటిలో ఏది ముఖ్యం! ఏది కాదు! తీసి కెళ్ళేది ఏది, వదిలేసేది ఏది! ఈ కరువు రోజుల్లో ఏది తీసికెళ్ళకపోతే మళ్ళీ డబ్బుచ్చి కొనుక్కోగలం! ఉదాహరణకి మా అన్నయ్య మా పెళ్లికి ప్రెజెంట్ చేసిన సోఫాసెట్టు ఉంది. వాళ్లక్కయ్య ఆ నేళకే డబుల్‌కాట్ ఇచ్చింది. రెండు సక్కులా అంతో ఇంతో ఉన్నవాళ్ళం. కాస్తో కూస్తో ఇద్దరికీ ఆర్హా, అందమూ తెలుసుమరి, ఇంట్లో సరుకు పెరిగిందంటే పెరిగినమాట నిజమే మరి. సంసారంలో ఏది లేకపోతే జరుగుతుంది కనక! ఏదేళ్ళయి ఆ ఊళ్ళో ఉంటున్నాం. అదృష్టవశాత్తూ విశాలమైన ఇల్లే దొరికింది.

ఈనాడు నాకు ట్రాన్స్‌ఫర్ అయింది గదా అని కాలుజారి నెల తప్పిన కన్యలా నేనూ, పెళ్లి కెదిగిన కూతురున్న తల్లిలా తనూ, ఎప్పుడూ భారం దింపుకుందామా అనీ ఏదో తప్పుచేసినట్టు ఎందుకు బాధ పడాలి!

ఎవరికైనా ట్రాన్స్‌ఫర్ ఆర్డరు వచ్చాయో లేదో నాకు తెలీదుగాని, సామానులు సర్దుకున్న ఆ నాలుగు రోజులూ యుద్ధం ప్రజ్వరిల్లేది. మాట నరసకి “మీ అమ్మలా ఆకారం అనీ ఆ ఆవక్కాయ గూనలెందుకు?” అని నేనంటే,

“అదే నేనూ ఆలోచిస్తున్నాను, మీ బాబుని పోలిన బార్‌లైట్లు రెండున్నాయి కొంపలో! వాటితో వీట్లీ వడ్డించండి ఏకంగా శని విరగడవుతుంది!”

అని వెంటనే జవాబు వచ్చేసేది.

“చూడూ ఇన్ని డబ్బులూ సీసాలూ పోగుచేశావు కదా, వీట్లీప్పుడు ఏం చేద్దామనీ!”

“అటక నిండిపోయిన తమ పాత జోళ్ళూ, అలమరలో కిక్కిరిసిన పాత బ్లెడ్‌గ్లా ఇలాంటి ఇల్లునిండిపోయే అస్తి కూడా బెట్టేరు కదా? ఏం చేసుకుందామనీ?”

“కట్టేదీలేదు ఏం లేదు ఈ కుట్టు మిషనుకూడా ఎందుకూ!”

“అదే నేనూ ఆలోచిస్తున్నాను. హోదాకి కొన్నాంగాని ఎప్పుడైనా వాడాంగనుకనా, మీ ట్రైపు మిషనూ ఇదీ కలిపి అమ్మేద్దాం. ఏం?” మొగాడుగాడు ఇంతటి కష్టపరిస్థితులలో ఉంటే ఇలాగేనా ప్రవర్తించేదీ? ఇది ఆడదాయా, ఆకురాయా!

అది వద్దంటూనే ఉంది గాని “అడ దాని మాట విని భాగుపడ్డ మగవాడెవడు?” అని మనసులో అనుకొని మా మేనత్త కొడుకు రాంబాబుకి ఉత్తరం వ్రాశాను. “బండెడు సామానులు సర్దుకోలేక ఇలా ఒక్కణ్ణీ చస్తున్నాను. వచ్చి కాస్త చెయ్యూత ఇవ్వరా మహానుభావా” అని, తనకి తీరికలేకపోతే ఆ మాట రాయొచ్చు. తనకి ఇష్టంలేకపోతే ఆ సంగతి తెలియజేయొచ్చు. కాని అదును దొరికిందిగదా అని ఓ ఆట ఆడించడం అనవసరం. లోకంలో ఓ పూట గంజినిళ్ళు కరువైన వాళ్ళు వేలకొద్దీ ఏడుస్తూంటే బహిక సుఖాలకోసం అర్రులుచాచి అష్టయిశ్వర్యాలూ మూట గట్టుకుందామని చూసేవాళ్ళందరికీ నా ప్రస్తుత పరిస్థితి చూసి తెలుసుకోవలసింది ఎంతో ఉందిట. పెంచుకున్నవాళ్ళు ఆ భారం మొయ్యవలసిందే నట. కొందరూ షతలోకంలో అనుభవిస్తే కొందరు ఇక్కడే అనుభవిస్తారుట- వెంటనే వచ్చిన జవాబులో ఇదీ సారాంశం. ఆలోచించి చూస్తే తమ అడిగినప్పుడు మా ఆసీసులో నేను రాంబాబుకి ఉద్యోగం వేయించలేక పోయాననే సత్యానికీ ఈ ఉత్తరానికీ ఏదో దగ్గర సంబంధమే

ఇదేమైనా భాగుండా ?

ఉన్నదనిపించింది. యింట్లో అందరికీ నీళ్ల మజ్జిగే అయినా ఏ పూట పెరుగుబిళ్ల వెయ్యకపోయినా విస్తరితమైవుండేవాడు. ఎప్పుడూ బుగ్గసి 'పండా సుబుచ్చీ' పెదిమల మధ్య 'నజీరు సుల్తానూ' ఉండనలసిందే వాడికి, ప్రసంగాన్ని పంచభూతాల్ని తన అనుగుణంగా నడనలేదని వాడు ఎత్తిపెట్టని తిట్టిపాత్రుని రోజుండడు. 'లంతటి అన్నీ విడిచిపెట్టినవాడు కాకపోతే నాకలాంటి జవాబు చెప్పగలడా!' అని సరిపెట్టుకున్నాను.

మా ఆవిడకూడా యిలాంటి చిన్న పిల్ల సైజు పరాభవం ఒకటి జరిగి నాకు కొంత మనశ్శాంతి నిచ్చింది. ఎదురింటి చుట్టపావిడ మా యింటికి వచ్చిన తనకు తానుగా సామానులు సర్దుతానని మొదలు పెట్టింది, ఆవిడ సర్దింది తక్కువా సణిగింది ఎక్కువా.

"నువ్వేమంటూ అనూ సామానులు సర్దుకునేటప్పుడు మొగాళ్లని మాత్రం యిరు పంచలకి రానియ్యకూడదే అమ్మాయీ! ఊరంతా తిరిగి ఆవురావురుమని యింటికిచ్చి, వేలెట్టేదాకా వాయింపడమే గాని యింట్లో ఏం కావాలో ఏం అక్కర్లేదో వాళ్లకే తెలుస్తుందే! ఏదీ ఒదిలెయ్యక సుమా! యింకా ఏమిటో అనుకున్నాను. యిదో సామానా! మీ తాతగారికి బదిలీ అయినప్పుడు సామాన్లు తీసుకెళ్లెమా, అనకాపల్లి నుంచి అరసవిల్లి దాకా మా బళ్ళు నిలబడితే రోడ్డు మీద సుకో బండికిక ఖాళీ లేదనుకో. మనమేం చేత్తో మోసుకెళ్ళగదా! మీకేం యిద్దర్ని కని, గుప్తమౌగ్గా ఊరుకున్నారు. మా రోజుల్లో అయితే పెట్టేబేడాతోపాటు పిల్ల గాడిదల్ని కూడా లెక్క పెట్టుకునే వాళ్లమే అమ్మాయీ!" ఆ శ్రీసారి కథ అలా ఎంతవరకూ సాగునో ఆవిడ దృష్టి తిరగలిపేద పడింది. ఆదిమ్మని నోరు నిడిచి అడిగింది. కుదరదని నోరు తెరిచి చేప్పేసింది ఈవిడ. అంతేలేచి నిలబడిపోయింది.

"పెద్దదాన్ని ఏదో అడిగేను గాని ఈ గుళ్ళూ రాళ్ళూ కూడా పట్టుకుపోం కదా అమ్మాయీ! యిద్దరు మనుషులన్నారు. నేనన్నానని కోసం ఒడ్డుగాని మరీ యింత యిల్లుపట్టని సామానా!" ఆవిడ గురించి యిదివరకే ఎదురింటి నుంచి విని ఉండేమో ఈవిడ యిక క్షణం ఊరుకోలేదు.

"మీరు చెప్పింది నిజమే పిన్నిగారూ!

అయితే ఒకటి. అక్కచేతి సంచితో ఈ కరువురోజుల్లో చుట్టాలింటికి చేరి నెలలు నెలలు ఉండిపోవడం అందరికీ మాత్రం చేతకాదు. ఎదుటివాళ్ళ ఏ నస్తువు అయినా తనదిలాగా వాడుకోగల సమదృష్టి ఏ తపశ్శాలికో తప్ప సాధ్యం కాదు!"

ఆవిడ మరిక్కడ క్షణం ఉండలేదు. చురచుర చూస్తూ జారుకుంది. "సాపం పెద్దావిడని పట్టుకుని ఏం మాటలవీ!"

"లేకపోతే? అడిగింది యివ్వలేదని ప్లేటు ఫిరాయిస్తుందా? మీకు తెలుసునో తెలియదో, ఆ మహాజ్ఞానికి వాళ్ల ఊర్నిండా అప్పలేనట. ఎప్పుడు యిదివెళిపోతుందా అని ఎదురింటి వాళ్ళంతా ఎదురుచూడని క్షణం లేదుట. యింతటి గుణాకీర్తి నన్నే ఎత్తి పెడుతుందా? నేనేనా ఊరుకోనేది!"

ఈ రెండు అనుభవాలూ అయక మరెవరి సహాయమూ మేము ఆర్థించలేదు, ఆశించలేదు కూడా. డబ్బిన్నీ మనం ఎలా చెబితే అలా చేసేవాళ్ళు యింకా దొరుకుతున్నారు. కాబట్టి అలాంటి వాళ్ళ చేత పనులు చేయించి సామానులు కట్టించి ప్లేషముకి తరలించి కొన్ని కొన్ని గూడ్పులో బుక్ చేయించాము. ముఖ్యమైనవి విలువైనవి అనుకున్నవి కొన్ని కూడా తీసికెళ్ళం. ఎలా అయితేనో

చచ్చి చెడి అడంగు చేరేం..... మా అదృష్టం మంచిదే. మేం అడుగు పెట్టిన ఊరూ. మాకు దొరకిన ఇల్లా మా ఇద్దరికీ కూడా సంతృప్తికరంగానే ఉన్నాయి. కానీ తీరిక సమయాల్లో నన్నే ప్రశ్న ఇంకా బాధించడం మానలేదు. అంతకు ముందు అందర్నీ ఎరిగినా, ఎందరో తెలిసినా కళ్ళముందు సైన్యాలు బారులు నిలబడితే అర్జునుడు కలవర పడినట్లు ఆనాడు స్టేషనులో దింపబడిన మా మూటలూ వాటి సంఖ్య చూస్తే మాత్రం నాకు మతిపోయింది! 'ఇద్దరం ఉన్నాం కదా ఇన్ని సామాన్లు అవసరమా! అనే సందేహం నా భర్తముందు మాత్రం వెల్లడించడానికి అవకాశం లేదు. ఈ విషయంలో ఆవిడకి రెండు మాటలంటూ లేవు 'ఉపయోగిస్తున్న ప్రతీ వస్తువు మనకి అవసరమే!' అని ఆమె చెక్కు చెదరని అభిప్రాయం. పైకి అనలేక పోవచ్చుగాని నా బాధలు నాకున్నాయి ఈ ప్రయాణంలో మా ఎలక్ట్రిక్ గ్రైండర్ పాడయింది. అది రిపేరు చేసేవాళ్ళు మా ఊరి చుట్టుపట్ల లేరు. మా గేస్ పాయింట్ అలా దాచుకుని పూజించవలసిందే. కనుచూపుమేర ఇక్కడ గేస్ సప్లయ లేదు. 'యివి కొనుక్కోకపోతే ఈ బాధ ఉండకపోవగదా!' అని పారపాటున నేను అన్నదానికి మా ఆవిడ చెప్పిన జవాబు యిదీ. "ఓ గృహస్థుకి ఓ కొడుకూ కూతురూ ఉన్నారనుకుందాం. ఖర్చుం జాలక కొడుకు పరీక్షలో ఫేలయ్యాడు, వాళ్ళు బీదవాళ్ళు కనుక వాళ్ళిచ్చే రేటుకి తెలిసినంత మేర వాళ్ళమ్మాయికి వరుడి సప్లయ లేదనుకుందాం. 'వీళ్ళని కనకపోయిన ఉంటే ఈ చికాకు తప్పేది కదా!' అని తల్లిదండ్రులు అనుకుంటారా?" దీనికి నేను చెప్పే జవాబు ఏమీ లేకపోయినా ఈ వస్తువుల్ని మా ఆవిడ పిల్లల్లా ప్రేమిస్తోందని స్పష్టం అయింది నాకు, ఈ బంధనాలు మరింత పటిష్టం కాకముందే వీటినుంచి ఎలాగైనా విముక్తులం కావాలి అనిపించింది. ఈ నాగరిక జీవనం ఈ ఆధునిక పరికరాలూ మనిషిని మరింత మరగా మార్చేస్తున్నవేమో అనిపించింది. అసలు ఒకమనిషికి ఎన్ని సామాన్లుండాలి? ఎన్ని జతలు బట్టలయితే సరిపోతాయి? ఎన్ని కేబీల బియ్యం ఎన్ని కూరలు! యెన్ని గదులు? ఇలాంటి విషయాల్లో తలసరి యింతా అని నిర్ణయించడం జరిగేవనేనా? యిది జరగని నాడు యెవడు గొప్పో యెవరు బీదో ఎలా నిర్ణయిస్తారు? యిదే సరిగ్గా నిర్ణయించలేకపోతే కంఫర్ట్ కే లబ్ధికి సరిపాద్దు రేఖ యెలా గీస్తారు? యిలాంటి వందలాది సందేహాలు వెర్రెక్కించేయి నన్ను. నేను మొదట్నుంచి ప్రేమించి ఆరాధించే మా నాన్నగారి స్నేహితుడు సుబ్రహ్మణ్యం గారికి నా మనసులో ఉన్నదంతా రాసుకుంటేగాని నాకు తోచలేదు. వెంటనే జవాబొచ్చింది 'బాబూ! నీ ఉత్తరం అందింది నా మీద గౌరవం ఉంచి అన్నీ రాసినందుకు ఎంతో సంతోషం. నీకీ మధ్య బదిలీ అయినట్టు సామాన్లు అవీ పెరిగి, ప్రయాణంలో బాగా ఇబ్బంది పడ్డట్టు రాశావు! ఇంకా యెన్నెన్నో అనుమానాలు యెంతో చనువుతో వెల్లడించావు నీ సందేహా నివృత్తి చెయ్యడం నా ధర్మం నాయనా! కోరికలు మనిషిని కోటిని చేసి ఆడిస్తాయి! ఏవేవో లేనివి కోరుకొనేలా చేసి పాపాన్ని పెంచుతాయి ఆ పాపానికి ప్రతిరూపాలే మనం మన ఇంట్లో చేర్చుకునే సామాన్లు. యెన్నున్నా ఇంకా అన్ని కావాలని అనిపిస్తుంది. లోకమంతా తెచ్చి ఇంట్లో పెట్టుకుందామనే భయంకరమైన దురాశకి ఇదే మొదటి మెట్టు సుమా! నువ్వు సమయానికి గుర్తించి వీటిని అదుపులో పెట్టుకుందామని చూడడం ఆరోగ్యకరం. ఒక్కటి గ్రహించు. నిండు బ్రతుకులు బతికిన మన పూర్వులకి ఇప్పుడున్న పరికరాలు యెన్నున్నాయి! అయినా వాళ్ళ సుఖ శాంతులకేం లోపం వచ్చింది? ధనికులూ ఆధునికులూ వేస్తున్న ఈ వెర్రి తలలకి దూరంగా ఉండు. ఐహికమైన వాటి మీద భ్రమలు తగ్గించుకుని,

తామరాకు మీద నీటి బిందువులా జీవించాలి. ఒక మనిషి యెంత తక్కువ సరుకులో జీవించగలడో ప్రయత్నించి సాధించాలి. తాపత్రయం తగ్గించుకుని పరమాత్మని పరిశోధించాలి.

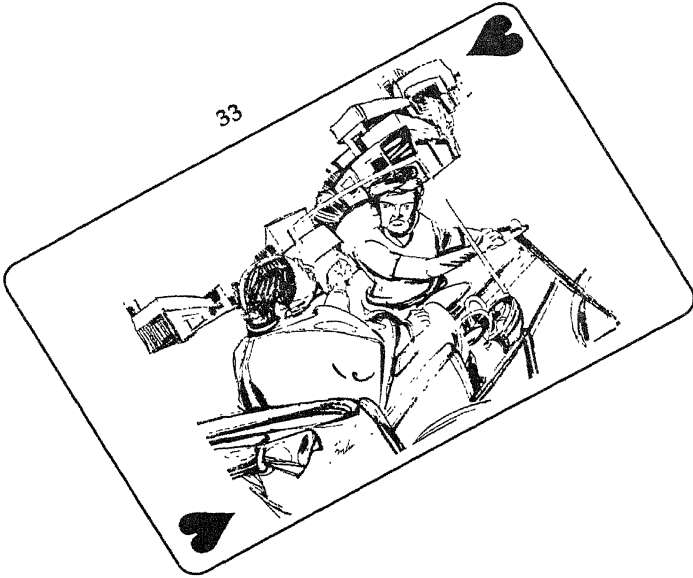
పూర్తిగా అర్థం కాలేదుగాని ఏదో తృప్తి నిచ్చింది ఆ ఉత్తరం. ఇదివచ్చిన రెణ్ణెల్లకి కాబోలు ఆయనకి ఉన్నట్టుండి సుస్తీ చేసిందని కబురు తెలిసి నిలుచున్న పళాన వెళ్ళిపడ్డాను. ఆయనకి వంటిమీద తెలివితేడు. తాటాకు పాకా, పేడతో ఆలికిన అరుగులూ; కుండలతో వంటలూ అనాటి ఏ ఆశ్రమంలోనో ఆడుగుపెట్టినట్టుంది. నేటి మన కృత్రిమ వాతావరణంలో కూడా ఆయన సామాన్య జీవన సరళి యెంతటి పరిశుద్ధంగా ఉంది! అని నేనేదో అనబోతే కరణంగారు అందుకున్నారు. 'ఆఁ గాడిద గుడ్డు. అన్నీ తెంపుకోడం అంత సుళువేం కాదు, ఉన్నది యెవరైతే నా నాడైనా తిన నిచ్చేదా. చచ్చేదా! ఇంటిల్లి పాదినీ పస్తులుంచి పైసాపైసా సొమ్ముచేసి నూట ఏబై తులాల బంగారం పోగు చేశాడు. యెవడికో తెలిసింది. రాత్రికి రాత్రి కన్నం వేసి యెత్తుకుపోయాడు. ఆ దెబ్బతో చూపూ మాటా పడిపోయాయి!' ఇక వినలేక తిరుగు రైల్వే ఇల్లు చేరుకున్నాను.

అనుకున్నవన్నీ ఆచరణలో పెట్టలేని సామాన్యులం కనక ఊరు కున్నాంగాని. నేను ఇల్లు చేరిన ఆ నాటి రాత్రి ఆకులూ వక్కలూ పట్టుకుని మా ఆవిడా, మంచి గంధమూ మల్లెపూవులూ పట్టుకుని నేనూ ఒకరికోసం ఒకరం యెంత సేపైనా యెదురు చూడవలసిన మాట.

(జ్యోతి దివోహళ వ్రత్యేక సంచిక, 1971)

యోగ్యత

నీళ్లతో మొహం కడుక్కుంది. డిక్టేన్ కాఫీ రెండు కప్పులు తక్కువ కాకుండా ఎక్కించింది. ఫుల్ స్పీడ్ లో తిరుగుతున్న సీలింగు ఫ్యాను కింద పావు గంటై దొర్లుతోంది. అయినా పార్వతమ్మ అలసట తగ్గలేదు.

ఆ రిక్షావాడితో అంతకుముందు ఆనిడ పడ్డ పుర్రణ నుంచి ఓ పట్టన మామూలు స్థితికి రాలేకపోతోంది. ఒంటరిగా నిన్నహాయిరాలిగా ఉంటే మాత్రం ఇంతటి దోపిడి ఎక్కడైనా ఉంటుందా!

తనిల్లు ఎక్కడో స్పష్టంగా చెప్పింది. దార్లో మార్కెట్లో సామాన్లు కొనుక్కుంటానని, అవి రిక్షాలో తీసుకురావలసి ఉంటుందని, అన్నీ కలుపుకునే పన్నెండు రూపాయలకి మాట్లాడుకుంది. బేరం కుదుర్చుకున్నప్పుడు బాగానే ఉన్నాడు. మంచి బియ్యం కనబడితే అరబస్తా పడేయించుకుంది. అక్కణ్ణుంచి ఆరంభమైంది అల్లరి, 'పేచీ, సామాన్లంటే ఏ కూరలో పప్పు దినుసులో అనుకున్నాట్ట. 'ఇలా అయితే మీరిచ్చిన కిరాయి కిట్టదండి' అంటూ దారి పాడుగునా ఒకటే సణుగుడు. దార్లో ఎరిగిన మనిషి కనబడే పలకరిస్తే, కాస్సేపు రిక్షా ఆపించి దాని మంచి చెడ్డా కనుక్కోడం మరో

మహాసాధం. వాడి నస భరించలేక గురుద్వార్ మళ్ళపు తిరిగే సమయంలో ఎరక్కపోయి నోరు జారేసింది. 'నిన్నగాక మొన్న ఇంతకు రెట్టింపు సామాన్లు అంత అప్పు ఎక్కించడమే కాక మా మేడమీది వాటాకి చేర్చి, పదిరూపాయలిస్తే కళ్ళకద్దుకుంటూ పోయాడు. నీలాంటివాడే! ఇంత అల్లరి ఎరగం సుమా, అన్నీ ముందు మాట్లాడుకున్నాక! కావాలంటే అడగాలి గాని ఇలా నానాగోలా పెట్టడం ఏం బావులేద్యుమా!

అంతే, ఆ మలుపులో రిక్షా అపేశాడు. 'ఈ కొండమీదకి మీతోపాటు మీతోపాటు ఇవన్నీ చేర్చడం కాక, అక్కణ్ణుంచి, పై వాటాలోకి మొయ్యాలా? తల్లీ మీకూ మీ బేరానికి నమస్కారం.

ఓ రెండు నేనే తగ్గించుకుంటాను. ఓ పదరూపాయల నోటు నా మొహాన తగలేసి సరుకుతోపాటు మీరూ దిగిపోతే మరో నాలుగు రోజులు బతుకుతాను.' అనే ధోరణిలో దోపిడీ. అక్కడున్న రిక్షా వాళ్ళూ వనీ పాటూ లేనివాళ్ళలా తనచుట్టూ చేరి ఇకఇకలూ పకపకలూ! మొత్తం ఇరవై ఎనిమిదికి మాటాడుకుని తనూ సరుకూ క్షేమంగా మేడమీదికి చేరేసరికి యజ్ఞం చేసినంత వస్తోంది. 'వీళ్ళతో పడలేం! అయినా డబ్బుకి చూసుకోక ఇలాంటప్పుడు ఆటో కట్టించుకోవాలి!' అని ఎదురింటివాటా ఆవిడ సలహా ఒకటి, కిందనుంచి ఆ ఆరబస్తాబియ్యం పైకి మొయ్యడానికి తను సిద్ధంగా ఉన్నట్టు!

అలా ఆలోచిస్తూ అటూ ఇటూ పార్కుతున్న పార్కుతమ్మకి గుండెల్లో ఏదో అసహజంగా ఉన్నట్టు తోచి జాకెట్లోపల పెట్టుకున్న పర్పు పైకితీసి, లేచి కూచుంది. పర్పు జీవ్ బయటికి లాగి అందులో ఉన్న డిమాండ్ డ్రాఫ్ట్ ఇవతలకి తీసింది. మొగుడికి తెలియకుండా, పెళ్ళి నాటి తన గాజులు తణకాపెట్టి, పన్నెండు వేలు అల్లుడిపేర తీసుకున్న డ్రాఫ్టు అది. ఈ సాహసకృత్యం సఫలీకృతం చేద్దామనే తనీరోజు మ్యూకాలనీలో ఉన్న కూతురింటికి వెళ్లి వస్తున్నది. విలువైన ఆ కాగితం ఎక్కడపోతుందో అని ఎంతో జాగ్రత్తగా గుండెలకద్దుకుని దాచుకుంది. ఈ దిక్కుమాలిన రిక్షా గోలలో పడి అంత ముఖ్యమైన విషయం మరచిపోవడం తనకే ఎంతో ఆశ్చర్యమనిపిస్తున్నది.

కూతురు కామాక్షి మాటలు ఆమెకి గుర్తొచ్చాయి.

'నీకు తెలుసుకదా అమ్మా, మీ అల్లుడిగారికి ఎంతమానుషమో! రెండు లక్షల కట్నంతో వచ్చే మేనకోడల్ని కాదని కేవలం ఏబైవేలకే నన్ను కట్టుకున్నవాడే ఆయన సౌశీల్యం అందరికీ అద్దమై ఉంటుంది. నా ఒంటిన ఈ నలభై కాసుల బంగారం, ఇల్లు నిండిన ఈ ఫర్నిచరూ నాన్న ఎంత బతిమాలితే ఆయన ఇక్కడ చేరనిచ్చారో నీకు తెలింది కాదు కదా! ఆ సీటి బస్సులు మారలేక, అంతటి అప్పు, ఆ పైకిలు తొక్కలేకా అవస్థపడుతుంటే నేనే చూడలేక ఆయన చెవిని పడకుండా నీకు ఫోను చేశాను కాని, అమ్మో పై వాళ్ళ పైసా పుచ్చుకుంటే ఆయన ప్రాణం పోదూ! ఇన్నీ తెలిసుండి ఆయన పేర డిమాండ్ డ్రాఫ్టు తెస్తావా, నా కాపరం నిలబడాలనేనా! ఇన్నీ చేసిందానివి ఎలాగోలా క్యాష్ తెచ్చి నాకివ్వలేవా? మీకు మాత్రం మరెవరున్నారని, ఎవరికి పెట్టుకోవాలని? పెద్ద ఉద్యోగమైన అన్నయ్యకి పెద్ద సంబంధం చేసి ఇలాంటి ఇంకో అన్నీ అక్కణ్ణుంచి రాబట్టుకోమనే కద, మన సంప్రదాయం మనకి రుజువు చేస్తున్నది!'

'తన చేతుల్తో తనుపెంచి పెద్ద చేసి తన కళ్ళ ముందు పెరిగిన పిల్ల ఇన్నీ ఆరిందా కబుర్లు ఎప్పుడు నేర్చిందే! అనే ఆశ్చర్యం నుండి తనింకా తేరుకోకుండానే కామాక్షి మరో బాంబు పేల్చింది.

‘నువ్వు వేరే చెప్పక్కర్లేదు, నాన్నకి తెలీకుండా ఈ మనీ నువ్వు ఎడ్లప్పు చేశావని తెలుస్తూనే ఉంది. ఏం చేస్తాం! ఈ మగాళ్ళందరికీ ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్క రకం తిక్క. ఆయనకి ఇవ్వకూడదని తిక్క. ఈయనకి పుచ్చుకోకూడదని తిక్క. అడది ఓ వారధి అన్నారు. మనం చూస్తూ చూస్తూ ఊరుకోలేం గదా! ఎందుకు చెబుతున్నానంటే నువ్వు తెచ్చింది స్కూటరు కొనడానికి చాలదు. ఈసారి మరో నాలుగు కలిపి, గుర్తుందిగా, నగదే తీసుకురా, ఏ లాటరీలోనో కొట్టుకోచ్చానని మంచి సమయం చూసి మీ అల్లుడిగార్ని మభ్యపెట్టి స్కూటరు కొనిపిస్తాను. నాలుగురోజులాగి ఫోను చేస్తాను. సర్దుబాటు విషయం చెబుతావుగా?’

ఎవడో రిక్షా బెల్లు వాయించుకుంటూ రోడ్డుమీద సోతూంటే ఆ చప్పుడు చెవినపడి పార్వతమ్మ మనస్సు త్రుళ్ళిపడినట్టయింది. ఇవతలి వరండాలోకి వచ్చి అక్కడి పడక్కుక్కలో జారపడి కళ్ళ మూసుకుంది. కూతురి ఆ సంభాషణకీ, రిక్షావాడితో తన సంఘర్షణకీ ఏదో ముడిఉన్నట్టు ఆమెకి అనిపించింది.

రిక్షాలో బైతాయించిన తనకే ఆ మండుటెండలో చెమటతో ఒళ్ళంతా తడిసి ముద్దయిపోయింది. ఇంతటి బరువుని ఇలాంటి అప్పులో దేవుడామని పైకి లాగడమేకాక, మళ్ళీ మంచినిట్టనా అడక్కుండా అరబస్తాబియ్యాన్ని పైకి చేర్చాడు. ఎర్రగా కందిపోయి ఏరులా ప్రవహిస్తున్న వాడి మొహం ఎందుచేతో తన ముందు నుంచి కదలడం లేదు. పన్నెండుకి బేరమాడిన మాట నిజమే. తను ఖర్చుపెట్టిన వాడి అదనపు సమయమూ, చేర్చిన అదనపు భారమూ మరో పది వేసుకున్నా వాడు ఎక్కేస్తాగా తీసుకున్నది ఎనిమిది రూపాయలు మాత్రమే! ఈ శ్రమజీవి కష్టానికి ఈ మాత్రం ఖర్చు పెట్టేశాననేనా తను ఇంతసేపూ ఇంతగా తలబద్దలు కొట్టుకున్నది!

అల్లుడు ఒకటోరకం డబ్బుమనిషిని తను ఎప్పుడో పాల్చుకుంది. ఆ మోసం ఆ చిద్విలాసం, అదెంతటిదంటే తను గుర్తుపట్టలేనంతగా తన కూతుర్నే రెండేళ్ళు దాటకుండానే మార్చేసింది. అల్లుడుగారు తానుగా ఇస్తానంటాడేగాని పైసా అడగడు. అంతా అమ్మాయిద్వారానే అడిగిస్తాడు. అదైనా అడిగినట్టు తెలీకుండా అడగగలిగిన జాణ అయిపోయింది!

చాకిరికీ సాఖ్యానికి కన్యనిస్తారు. కట్నాలు చదివిస్తారు. కానుకలు సమర్పిస్తున్నారు. అందరికీ తెలిసిన ఇలాంటి అనేక రకాల దోపిడీలని అత్యంత సన్నిహితులైనా అదేమని నిలదీయకపోగా అదే సహజమన్నట్టు సరిపెట్టుకోగలిగిన కుసంస్కారులం మనం. ఇంతటి సాంఘిక కాలుష్యం పెంచి సోపిస్తున్న మనకీ, కడుపు మండిన కార్మికుడి కక్కుర్తి ఎత్తిచూపే యోగ్యత ఎక్కడిది!

పార్వతమ్మ వంచిన తల ఎత్తలేదు. అది అరక్షణంపాటే కావచ్చు. అరక్షణం కూడా అనంతంలో ఓ భాగమే.

(స్వాతి నెవరివార వత్రిక)

కాంతికిరణం

34

‘రా అన్నయ్యా, రా’

అంటూ శాంతమ్మ వెంకట్రామయ్యని సాదరంగా ఆహ్వానించింది. ఆమె గొంతులో ఎచ్చిన మార్పు చెవిలో పడగానే ఆశ్చర్యపోయిన వెంకట్రామయ్య గేటు తలుపు తీసుకు లోపలికి వస్తూ, ఆవిడ చేస్తున్న పనిని చేసి మరింత మత పోగొట్టుకున్నాడు. వీధిలో ఉన్న ఆ కాస్త కాళీజాగాలో ఆవిడ ఆ వయసులో బంతినారు ఒకటి ఒకటి విడదీసి లైనుగా నాటుతోంది!

‘ఎలా వుంది యివాళ మీ అమ్మగారికి, కొంచెమైనా ఎంగిలి పడ్డాదా?’

ఆ లోపలి గుమ్మం దాటి యివతలి కొచ్చేది కాదు. ఇప్పుడిప్పుడు గాలి వెలుతుర్ల లోకి రావడమే కాకుండా ఎదుటివారి కష్ట సుఖాలు కనుక్కోనే నిండుతనం సంతరించుకుంది, మనసుని ఎక్స్‌రే తీసి భావాలు వెలికి లాగ కలిగే పరికరం ఏదైనా ఉంటే వెంకట్రామయ్యకి ఆ క్షణంలో కలిగిన తృప్తికి యిలా వాక్యరూపం ఇచ్చి ఉండును. ‘ఇంత వయసులో ఎలాంటి ఆర్థిక పుష్టి లేని నా పంచ చేరిన నా కన్న తల్లి ఒక్కరై కాదు, ఈ లోకమంతా వెర్రి తల్లుల మయం. ఇలాంటి వాళ్లకి

కొన్నాళ్ల కమునా కాస్తయినా జ్ఞానం ప్రసాదించేటట్టు చేస్తే అంతకంటే నా జన్మకి సార్థకత ఏముంది!

అబ్బో, ఎప్పటి మాట అది!

ఆ రోజుల్లో ఎప్పుడైనా సాయంకాలం, తనకి తీరిక చిక్కిన వేళ వెంకట్రామయ్య శాంతమ్మకి గీతాసారం వినిపించడానికి వస్తూండే వాడు. పేరుకి ఏదో వింటున్నట్టు తల ఊపేది గానీ శాంతమ్మ మనసు ఎప్పుడూ కొడుకు చుట్టూ తిరుగుతూ ఉండేది.

జీవితంలో చాలా ఒడుదుడుకులు పడిన సామాన్య సంసారి వెంకట్రామయ్య. గ్రామ్యయేటూ అయి ఉద్యోగం లేక తిరుగుతూండే వాడు, అతని ఒక్కగానొక్క కొడుకు, పాతిక వేలు లంచం కడితే బ్యాంకు ఉద్యోగం వస్తుందని తండ్రిని నమ్మించి, బంగారం లాంటి పొలం సగం రేటుకి అమ్మించాడు. డబ్బుచేతిలో పడ్డాక మరి ఆ మనిషి అయిపులేడు! మేడ్రాసులో ఎక్స్‌ట్రా సప్లైదారుగా ఎవర్సినీ పెట్టుకు ఉన్నాడని ఆ తర్వాత కబురు తెలిసింది. అంతే! ఆ డెబ్బకి తట్టుకోలేక గిలగిల కొట్టుకుపోయాడు వెంకట్రామయ్య. అలాంటి స్థితిలో చేయిచ్చి లేవనెత్తి మళ్లీ మనిషిని చేశాడు శాంతమ్మ భర్త సీతాపతి. అయిన ఆ రోజు చేసిన సాయం జన్మలో మరచిపోలేదు వెంకట్రామయ్య. సీతాపతి పోయి ఎన్నో ఏళ్లయినా వారానికోసారి ఆగడప ఎక్కి ఆ యిల్లాల్ని పలకరించి రాండే ఉండలేదు వెంకట్రామయ్య.

ఆ రోజుల్లో శాంతమ్మ మనసుకి ఏ మాత్రం ధైర్యం తోచేది కాదు. 'ఏదో వస్తాడు, ఏవో పురాణ ప్రవచనాలు వల్లిస్తాడు, వెడతాడు.... ఇందువల్ల నా గుండె వెలితి ఎలా నిండుతుంది!' అనుకునేది. ఆ చివరి రోజులు అంత దుర్భరంగా గడుస్తాయని ఆమె అనుకోలేదు.

ఆవాళ వాడి పుట్టినరోజు, లేచి తల నెప్పిగా ఉందని ఇంత కాఫీ కామకు తాగింది. అంతే. ఇంకేం చేసుకోవాలనిపించలేదు. రెండ్రోజుల కిందట కొడుకు దగ్గర్నుంచి వచ్చిన కవరు దిండు కింద నుంచి పైకి తీసి గుండెల మీద ఆనించుకుపట్టుకుంది. వందడాలర్లకు చెక్కు కాక అందులో అంతకు మించిన నిలువైన ముక్కలున్నాయి.

'అమ్మా ఎప్పట్లా నా పుట్టిరోజు మళ్లీ వస్తోంది. నేనెక్కడున్నా నా మనసు నీ దీవెన కోరుతూనే ఉంటుంది. ఈ డబ్బుతో నీకు నచ్చింది ఏదైనా కొనుక్కో నన్ను మనసారా ఆశీర్వదించు.

ఎప్పుడూ లేంది కోపంతో ఆమె మనసు ఆనాడు తిరగబడింది 'నాన్నా, నానిగా! ఏనాడైనా ఏ తల్లైనా కొడుకు పుట్టిరోజు నాడు ఏం చెయ్యాలనుకుంటుందో నీకు తెలిదా! తలంటు పోస్తుంది. కొత్త బట్టలు కొనిస్తుంది. వాడికిష్టమైన ముద్దెమనుసి పిండి వంటలూ చేసి పెడుతుంది. దగ్గరగా తీసుకుంటుంది. దిష్టి తీసి దీవిస్తుంది. పది కాలాల పాటు చల్లగా చూడమని వెయ్యి దేవుళ్లకి మొక్కుకుంటుంది. తనకి వచ్చింది కొనుక్కుంటుందిట్రా ఎక్కడైనా!'

ఇప్పుడేం మొత్తుకుంటే ఏం లాభం!

మొదట్నుంచీ ఇన్ని ఆశలు కల్పించింది వాడే! ఆ పద్ధతే వేరు. వాడికంటే పెద్దాళ్లు ఇద్దరు ఆడపిల్లలున్నారు. ఆడపిల్లల పెళ్లిళ్లు చేసేసి తనకా బరువు మిగలకుండా చేశాడు పాపం ఇంటాయన. అంతేకాదు, వాళ్లకంటే అయిదారేళ్ల చిన్న వాడయిన సూర్యం చదువు పూర్తయేదాకా ఉన్నాడు. తనకే పూచీ మిగల్చలేదు. ఆడపిల్లలు అత్తారీళ్లలో వాళ్ల కాపరాలు వాళ్లు చేసుకుంటున్నారు. సాధారణంగా తల్లిదండ్రుల పట్ల ఆడపిల్లల కున్న ఆపేక్ష మగపిల్లలకి ఉండదంటారు. శాంతమ్మ

పిల్లలు మాత్రం దీనికి పూర్తిగా వ్యతిరేకం. ఇప్పుడు పెళ్లికై ఎవరి సంసారాలు వాళ్లు దిద్దుకుంటున్నప్పటి మాట కాదు. మొదటన్నంచీ ప్రతి చిన్న విషయంలోనూ పేచీలే వాళ్లు. నానిగాడు మాత్రం అలాకాదు. ఆ అక్కల్లా కాకుండా చిన్న చిన్న పనులు చేసిపెడుతూ కూడా కూడా తిరిగేవాడు. కత్తిపీట దగ్గర కూచుని తను కూరలు తను కూరలు తరుగుతూ ఉంటే ముచికలూ తుక్కు. అసీ తనే ఎత్తి పారపోసేవాడు. తను బట్టలు ఉతికితే స్వ్టాలు ఎక్కి తనే ఆరేస్తానని అల్లరి పెట్టేవాడు. తన కంటే ముందు నిద్ర లేచి బాయిలరు అంటించేవాడు, తను వెంటిల్లు కడుక్కుని ముగ్గేసేదాకా ఆగి, దానికి తాళం వేసి వచ్చేదాకా తనని వదిలేవాడు కాదు.

రెండు చేతుల గుప్పిళ్ల మూసి బుగ్గల మీద అనించుకుని తన కళ్లలో కళ్లు పెట్టి ఎప్పుడూ అలా చూస్తూ ఉండేవాడు. తన కంట్లో ఏ మాత్రపు కన్నీటి సార పసిగట్టినా తల్లిడిల్లిపోయేవాడు. తన మనసు మళ్ళీ ప్రేమిత పడ్డానికి ఎన్ని చెయ్యాలో అన్నీ చేసేవాడు.

తన పాలరుచి ఏ తల్లికీ తెలీదు. ఆ పాలు తాగిన పేగు పంచి యిచ్చిన ప్రేమరుచి ఏ కొద్దిమంది అద్వైతనంతురాళ్ళో తప్ప ఎరగరు. అందులో తనూ ఒకరైనాని శాంతమ్మ మురిసిపోయేది.

‘ఎందుకూ ఎద్దుల్లా ఎదిగారు. ఆడపిల్లలు మళ్ళీ! చెప్పిన ముక్కు ఒక్కటే వినిచావరు. ఇది కావాలని అడక్కుండానే చేసి పెడతాడు, నాని. చిన్నవాడైనా వాణ్ణి చూసి సిగ్గుపడాలి మీరు.’

అంటూ ఒక్కొక్కప్పుడు కూతుళ్ల చేష్టలు చూసి విసుక్కునేది. ‘ఓయబ్బో! చాలా మందిని చూశాం, యిలా కబుర్లు చెప్పిన వాళ్లని.... పెద్ద పెళ్లం అన్నది రానీ..... ఏమే చెల్లీ?’

‘ఇంకా అందుకు సందేహమా! నెత్తి మీద ఇంత బండ ఎత్తుకుండా ఉంటే చాలు. పెళ్లం పక్కలో కొచ్చేదాకా ప్రతీ కొడుకూ బంగారు కొండే! కదుటే అక్కా!’

అంటూ ఇద్దరూ కలసికట్టుగా చెప్పినట్టు చెప్పారు.

“చ! అసలు నేను పెళ్లి చేసుకోను” అని అడ్డంగా బుర్ర ఆడించేవాడు నాని. “తప్పుబాబూ, అలా అనకూడదు” అని తల్లి మందలించేది. బిడ్డ కడుపులో పడ్డాక నవమాసాలూ మోస్తుంది తల్లి. ఎదుగుతున్న కడుపుని తడుముకుని ఆశలు పెంచుకుంటుంది తల్లి. ఆ తొమ్మిది నెలలకీ ఎన్ని రోజులో, ఎన్ని గంటలో, ఎన్ని నిమిషాలో కనీసం అన్ని కోరికలయినా పేర్చుకుంటుంది. పుట్టిన బిడ్డ పున్నమి చందమామలా తయారవడమే కాక తలలో నాలికలా మసులుతూ ఉంటే ఏ తల్లి మురిసిపోదు!

అంతకుముందే ఆడపిల్లలు పెళ్లికై వెళ్లిపోయారు. ఆ తర్వాత ఆరోళ్లు దాటకుండా ఆ మగమహారాజు కాలగర్భంలో కలసిపోయాడు. ఒంటరిగా మిగిలింది గాని ఆ ఒంటరితనం ఉన్నట్లు శాంతమ్మకీ ఎప్పుడూ తోచనివ్వలేదు, చేతికి ఎదిగి వచ్చిన కొడుకు.

మొగుడు ఉన్నప్పుడు, ఎప్పటిమాట అది, కొడుకు నామకరణం విషయంలో పట్టుదల పట్టి, తన మాటే నెగ్గించుకుంది శాంతమ్మ! తల్లి వేరు పెట్టుకుంది. సూరమ్మ గారు సూర్యనారాయణ మూర్తిగా తమ యింట ఉదయించాడు. ఇప్పుడింత వాడయ్యాడు గాని ఎప్పుడూ తన కంటికి వెలిసాగమ్మగానే కనిపిస్తాడు. నిన్ను మొన్నటిదాకా తన పక్కలో చేరి, తన డొక్కలో దూరి, “అమ్మా, నీ ప్రేమ ఒక్కటే నాకు చాలమ్మా!” అని కళ్లలో కళ్లు పెట్టి చూసి చెబుతున్నట్లే ఉంటుంది. అలా చూస్తుంటే వాడి స్థానంలో తన తల్లిని చూసుకున్న భ్రమ కలిగేది శాంతమ్మకి. తనే తన తల్లితో అవే మాటలు అంటున్న భావనకు లోనయేది.

వేలెడంత లేనివాడు చూస్తూండగా చేయెత్తితే వాసాలు అందుకొనేటంత వాడయ్యాడు. అక్షరాలు దిద్దితే వేళ్ళ కంది పోతాయేమో అనిపించిన కుర్రసన్నాసి తను రీసర్చి చేసే సబ్బక్టుకి యీ దేశంలో ఏ యూనివర్సిటీలోనూ వనరులు లేవేమో అనే విద్యాస్థాయికి చేరుకున్నాడు! ఆ బ్రాంచిలో ఫారెన్ స్కాలర్‌షిప్ దొరకడమే వారి అనుబంధానికి ప్రతిబంధకమయిందేమో! ఆ విరహం ఊహించలేక ఆ తల్లి మనసు అల్లకల్లోలమైపోయింది. వాడిలా అన్నాడు:

“నీ కంట్లో విసాదరేఖ నేను భరించలేను. నువ్వు నవ్వుతూ పంపకపోతే నాకు విజయం లభించదు కూడా. అసలు నేనే నిన్ను విడిచి ఉండలేను. ఇప్పుడున్న నా చదువుకి ఇక్కడే మంచి ఉద్యోగం దొరక్కపోదు” అనే సూర్యం మాటలు ఆ రాత్రి తెల్లవార్లూ మననం చేసుకుంది. గుండె దిటవు చేసుకుంది. రెండేళ్ళు ఎంతలో తిరిగి రావాలి! ఏ కూతురి దగ్గరుంటే దినం వెళ్లిపోదు! మనసు రాయి చేసుకుంది. ఏరోడ్రోముకి వెళ్లి వీడ్కోలు చెప్పి వచ్చింది.

కూతుళ్ళ దగ్గరికి వెళ్ళింది గాని ఎక్కడా ఎక్కువ రోజులు ఉండలేక పోయింది. ఆ వాతావరణంలో ఇమడలేక, వాళ్ళ వాళ్ళ మాట తీరు సరిపెట్టుకోలేక.... “నాదంటూ నాకో యిల్లు లేకపోతే కదా” అనుకుని ఇల్లు చేరుకుంది. కొడుకు నడయాడని, బాపురు మంటున్న ఆ యిల్లు చూసుకుని “నాదంటూ ఏమిగిలిందని!” అని కొట్టుకు పోయేది ఆ తల్లి ప్రాణి.

ఆ రెండేళ్ళూ ఎలా గడవ గలిగిందో శాంతమ్మకే తెలిదు. పిప్పట్లో అన్నీ వడ్డించుకుని కూచునేది, తినకుండానే లేచి పోయేది! దుప్పటి దులుపుకుని మంచం మీద వేసుకునేది. పడుకోకుండా గంటలు గంటలు లేచి కూచోనేది! ఆ గమ్మ చల్లగా ఉందని ఎప్పుడూ అదేవుడి గదిలో దొర్లెది, అక్కడేదో ఆధారం చిక్కుతుందని కాదు! అతడేదో చదివి వినిపిస్తున్నాడని భగవద్గీత వినేది, వెంకట్రామయ్య చెబుతున్నది తన బుర్ర కెక్కుతోందని కాదు! “అంత దూరంలో ఆ దేశంగాని దేశంలో వేళ కింత నోటికి అమరక పాపం నానిగాడి కడుపు ఎంత లోతుకుపోయి ఉంటుందో!” అనేది ఒక్కటే ఆ అమ్మతపన.

వెంకట్రామయ్యతో ఆవిడకున్న అనుబంధమూ అంతంత మాత్రమే. పేరుకి ఆ వీధి చివర ఓ చిన్న పెంకుటి కోంప అంటూ అతనికి లేకపోలేదు గాని ఒక్కొక్కప్పుడు నెలకి నెలలు ఆ ఇంటికి తాళమే. కొడుకు కోసం అప్పటికప్పుడు అమ్మగా మిగిలిన అర ఎకరం అతని బావమరిది అమరకంలో ఉంది. దాని శిస్తా వసూలు కోసం కాకపోయినా పెళ్లాన్నీ కూతుర్నీ చూసి రాడానికయినా అప్పుడప్పుడూ ఆ ఊరు వెళ్లి రాక తప్పదు. వెంకట్రామయ్య పెళ్లాం మొగుడితో దెబ్బలాడి వాళ్ళన్నయ్య దగ్గరికి చేరి ఏడాదిన్నర దాటింది. చుట్టపు చూపుగా పెద్ద కొడుకు వెంకట్రామయ్య దగ్గర కొచ్చిన అతని విధవ తల్లి పక్షవాతం వచ్చి, అక్కడే ఉండిపోవలసి వచ్చింది. అది అతని పెళ్లానికి కంట గింపయింది. ఇన్నాళ్ళూ ఆవిడ ఒంటెడు నగలూ ఒకటి ఒకటి అమ్ముకు తినడానికి నా తోటి కోడలికి అత్తగారు పని కొచ్చిందా? ఈనాడు రోగాన పడిందని బోసిమెడ చేసి చాకిరికి నా యింటికి దిగబెడుతుందా! మీ తమ్ముడిపాటి బుద్ధి మీకు ఉండదనే! వెంటనే అత్తగార్ని రైలెక్కిస్తారా లేదా!” అని మూడు రోజుల పాటు ఆవోరాత్రాలు మొగుడితో పోరాడింది. వెంకట్రామయ్య వినలేదు. కూతుర్ని తీసుకుని ఆవిడే బస్సెక్కిసింది.

అసలు వెంకట్రామయ్య డయబెటీసు పేషెంట్లు, ఎంతగా వైద్యం, పత్యం చేసినా

ఒక్కొక్కప్పుడు చెప్పలేని నీరసం ప్రాణాలు తోడేస్తూ ఉంటుంది. కట్టుకున్న దాని సాయంతోనే ఎత్తలేని బరువు తనకి, అన్నీ మంచం మీదే అవుతున్న ఈ తల్లి. కాని ఇలాంటప్పుడు కన్న తల్లిని చూస్తూ చూస్తూ ఎలా దిగబెట్టగలడు! మరదలు తన పెళ్లాం కంటే నాలుగారులు ఎక్కువే చదువుకుంది యిలాంటి విషయాలలో చీకటింట వెడితే మళ్ళీ చీకటి పడితేగాని ఇంటికి చేరుకోలేని ఉద్యోగం తమ్ముడిది. ఎవరైనా లాభం!

తము చ్చి చెప్పి వెడుతూంటాడు.

“అమ్మని ఈ వయసులో యిక్కడ చేర్చి నీకూ నీ వాళ్ళకీ దూరం చేశాను. అసలే జబ్బు మనిషివి. ఒక్కడివీ ఎలా నిర్వహించుకు వస్తున్నావో..... పొద్దుట్టుంచీ సాయంకాలం దాకా ఇల్లు కనిపెట్టుకు ఉండే పనిమనిషిని పెట్టుకో. వేరే వంట మనిషి కోసం చూడు. బ్రై చేస్తే దొరక్కపోరు. ఎంత కావలిస్తే అంత నేను పంపుతానుగా!” ఊరికే నోటి మాట కాదు. నోట్ల కట్టలు అందించి మరీ.

అయినా వృద్ధాప్యం. రోజు రోజుకీ సన్నగిల్లుతున్న ఆరోగ్యం. ఒంటరితనం. నిస్సహాయత. ఒక్కొక్కప్పుడు ఎంత సరిపెట్టుకుందామన్నా వెంకట్రామయ్య క్రుంగి పోతూ ఉంటాడు. అలాంటప్పుడు భగవద్గీత తీసుకుంటాడు. చదవడానికి కాదు, అలా అది గుండెలమీద పెట్టుకుని పడుకుని, తనకి తను ధైర్యం చెప్పుకోడానికి.

మన కెక్కడా తారినెల్లని, మన అనుభవంలోకి మాట వరసకైనా తొంగి చూడని, ఓ మహానీరుడి ధర్మ సందేహం అది. “అంతటి సన్నిహితులలో యుద్ధం ఎలా చెయ్యను!” అనే సందేహానికి నారాయణుడి సమాధానం అది. పై నుండి చూస్తే “సామాన్యులకేం ఉంది ఇందులో నా మొహం!” అనిపించక మానదు, కాని బాగా ఆలోచిస్తే ఏ ఉద్బంధంలో అయినా సందేశం సూచనాప్రాయంగానే ఉంటుంది. విషమ పరిస్థితులు నరుచరులకే కాదు నరులందరికీ ఎదురౌతాయి. ఎటో దారి చూపే డిటో నారాయణులు ఎప్పటికప్పుడు దొరకరు. ఎవరికి వారే జవాబు చెప్పుకుని ముందుకి సాగాలి. అంతే. ఆ ఊసా ఇచ్చిన ఊతతో ఉత్సాహంగా లేచి కూచుంటాడు వెంకట్రామయ్య.

తన పనులే కాదు, తల్లి పనులు కూడా చకచకా చక్కబెట్టేస్తాడు. పనిపిల్లని అక్కడ కూచోబెట్టి శాంతమ్మ దగ్గరకి పరిగెడతాడు. ‘చూశారా ఈ పెద్ద మనిషి దురాశ! లేని ఓపిక తెచ్చుకుని ఎందుకలా పడుగెడుతున్నాడో ఆ శాంతమ్మ గారింటికి! ఈ మధ్యనే మరింత ఎక్కువ చూపిస్తున్న ఈ అభిమానాల వెనుక ఏముందో ఎవరెరగరూ! సూర్యం ఈ నెలాఖరుకో వచ్చే నెల మొదట్లోనో స్వదేశం తిరిగిస్తున్నాయే. అతని వయసుకి జోడైన కూతురు జానకి ఇతనికి ఉందిగా! ఇప్పట్నుంచీ ఎంత పెద్ద వల పేనుకు రాకపోతే అంత పెద్ద చేప పడుతుంది!’ అని ఒకరిద్దరంటే మొదట్లో వినీ వినట్లు ఊరుకునేవాడు. ‘అత్తాశే రావాచ్చు పోనీ మనమూ ప్రయత్నించి చూస్తే తప్పేమిటి? బియ్యం అయితే తనంతట సైవేటుగా కట్టుకుని మంచి మార్కులతో పాసయింది గాని, తన కూతురు తండ్రి సాయం లేకుండా మొగుణ్ణి తెచ్చుకోలేదుగా!’ అనుకున్నాడు వెంకట్రామయ్య. శిస్తుల కోసం ఈ సారి ఆ ఊరు వెళ్లినప్పుడు వాళ్ల దగ్గర ఈ ప్రస్తుతి తెచ్చాడు. దాంతో ఆ తల్లి కూతుళ్ళకి ఎక్కణ్ణి చైతన్యమూ పుట్టుకొచ్చింది!

జానకి అందమైనదే గాక అది మరింతగా తీర్చిదిద్దుకోడం తెలిసిన అమ్మాయి. ఇంగ్లీషు

తప్పుడు లేకుండా మాటాడగలడు. ఈ మధ్య సరీక్షకూడా సాసయింది. ఇప్పటి నవలలూ సినిమాలూ టీవీ షోలూ రుచి ఎరిగిన నవ నాగరికురాలు. గాలిలో కాకుండా భూమ్మీద ఎందుకు నడవాలి? ఇక వాళ్ళన్నాకి ఆ చాత కాని మొద్దుని కట్టుకోడం చేత ఏ కోరికా తీరిచావలేదు. కొడుకైనా ఉద్దరిస్తాడనుకుంటే మొదట్లోనే కొంప నిలుపునా ముంచేశాడు. ఇంకా అన్నా వదినా మంచి వాళ్ళ కాబట్టి ఎన్నాళ్ళయినా తన్నీ తగిలెయ్య కుండా ఇంత అన్నం పెడుతున్నారు. ఇక తనకి ఏ ముద్దు ముచ్చటా తీరినా ఈ బంగారపు బొమ్మవల్లనే ఏమో! దీని ద్వారా తనకి విదేశయానం రాసి పెట్టుందేమో ఎవరు చెప్పగలరా! వారం దాటకుండా తల్లి కూతుళ్ళ తండ్రితో స్వంతింటికి ప్రయాణం కట్టిశారు. ‘ముసిలావిడ కంపు’ ఈ సారి వాళ్ళని అట్టే బాధించినట్టు లేదు. తల్లి కూతురూ వెంకట్రామయ్యకి ఓ మోస్తరు సాయం చేస్తున్నారు కూడా, పట్టుదల వస్తే ఏవో సపాలక్ష అనుకుంటాం. పెద్ద వాళ్ళు చేయించుకోక తప్పుతుండా, మాలాంటి వాళ్ళం చెయ్యక తప్పుతుండా!’ అనే సన్నాయి నొక్కులు నొక్కుతూ, ఓ మంచి రోజు చూసి కూతుర్ని తీసికెళ్ళి శాంతమ్మకి దండం పెట్టించాడు వెంకట్రామయ్య. “ రెండేళ్లలో ఎంత ఎదిగిపోయిందో! తగినట్టు ఒళ్ళు చేసింది కూడాను. ఇంటి కెళ్ళగానే నీ పెళ్లాం చేత దిష్టి తీయించు అన్నయ్యా... ఏ అదృష్టవంతుడు ఎదురు చూస్తున్నాడో మీ జానకిని చేసుకోడం కోసం’ అనేసింది అమాయకంగా. అది విన్న జానకి మనసు మరుక్షణం సూర్యంతో హనీమూన్ లో ఐఫిల్ టవర్ లో ఉంది!

ఇంతకీ సూర్యం స్టేట్సు నుంచి తిరగొస్తూ తీసుకొచ్చిన కబురు ధాటికి వచ్చిన చిల్లర సంబంధాల పేక ముక్కలతో పాటు ఈ తురుపు ముక్క కూడా ఉఫ్ మని ఎగిరిపోయింది!

సూర్యం ఇండియా వచ్చింది. ఇక్కడేదో ఉద్యోగం చూసుకుని ఉండి పోదామని కాదుట. తల్లితో మనసులోని ఆ కబురు చెప్పి అనుమతి తీసుకుని మళ్ళీ పదిహేను రోజుల్లో వెళ్లి పోదానికట. అతని రీసెర్చి పథకం ఇంకా పూర్తికాలేదు. దానికి తగిన ఖరీదైన పరికరాలు అక్కడ తప్పలేవు. అతన్ని గైడు చేసే ప్రాఫెసరు ఎక్కడున్నా ప్రతిభని గుర్తించి ప్రోత్సహించే ఆదర్శ శాస్త్రజ్ఞుడు. అతని రికమెండేషను వల్లనే సూర్యం స్కాలర్ షిప్ మరో రెండేళ్ళు పొడిగించబడింది. అతని చలన వల్లే సూర్యానికి ఓ పార్ట్ టైమ్ జాబ్ దొరికింది కూడా, గత ఆరు నెలలుగా అలా సంపాదించి కూడా బెట్టిన సామ్యంతోనే సూర్యం ఇప్పుడు రిటర్న్ టెక్నెట్టు కొనుక్కు వచ్చినది.

శాంతమ్మ కూచుని ఉంటే ఆవిడ ఒళ్లో తల పెట్టుకుని పడుకుని, ఆవిడ ఇచ్చిన చేగోడీలు ఒకటి ఒకటి నవులుతూ ఎక్కువైన కబుర్లు అందిస్తున్నాడు సూర్యం. ఈ భోగట్టా లన్నీ ఉత్తరం రాసి పడెయ్యెచ్చు. ఇంత ఖర్చు పెట్టుకుని స్వయంగా వచ్చి చెప్పనక్కర్లేదు. కాని స్వయంగా తప్ప చెప్ప లేని విషయం ఒకటుంది. తీరా అదే నోరువిప్పి చెప్పలేకపోడం అతనికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ఆ వేళకి వెంకట్రామయ్య అక్కడికి రావడంతో అతనికి పోయిందేదో దొరికినట్టు అనిపించింది. వెంటనే లేచి అతని చెయ్యి పట్టుకున్నాడు.

‘మితో ఓ ముఖ్య విషయంల చెప్పాలి అంకుల్, ఓ సారి అలా పార్కుకి వెళ్లేద్దాం వస్తారా!’ అంటూ లాక్కుపోయాడు. అక్కడ చేరగానే విషయమంతా క్లుప్తంగా వివరించాడు. బతిమాలాడు. ‘వెంటనే మీ విషయం కాస్త అమ్మకి నచ్చ చెప్పరా!’ అని ఎదురుచూడని ఆ భోగట్టాకి మరొకడయితే మ్రాన్సుడిపోయేవాడే. తన తొలుబాటు పైకి తేలనివ్వక మా అమ్మని డాక్టరుకి చూపించాలి సూర్యం.

ఏలు చూసుకు కలుద్దారే' అంటూ వెనక్కి తిరక్కుండా వడివడిగా ఇంటికి జారుకున్నాడు. ఆ మర్నాడు కూడా శాంతమ్మ గడపతోక్కడానికి వెంకట్రామయ్యకి మనస్కరించలేదు. అవిడ సమస్య అలా ఉంచి తన కూతుర్ని చూసుకుంటాడనే ఆశకి కూడా ఆస్కారం లేకుండా పోయింది, ఇప్పుడు సూర్యం చెప్పిన కబురుతో ముఖ్యంగా అంతటి ఆశాభంగానికి ఆ తల్లికూడుళ్ల తట్టుకో లేకపోయారు. ఇక అతని పెళ్లం ఆడిన మాటలు ఒకటి రెండూ కావు. 'తను నిర్వాకం ఇంతలా అసహనం ఉందని తెలిసే సిగ్గు విడిచి ఎక్కుడికో వెళ్లి తలదాచుకుంటున్నాం. అలాగేనా ఉండనివ్వక ప్రత్యేకించి సుఖాన ఉన్నవాళ్లం మళ్ళీ మమ్మల్ని ఈ రొంపిలోకి దింపడం దేనికి! నాడెవరినో అక్కడ పెట్టుకునే ఉన్నాడన్న కబురు తమకి ముందే తెలియలేదంటే ఇప్పుడెవరు నమ్ముతారు! ఇంకా ఎందుకీ దొంగ కబుర్లు? అంటూ ఆ రోజే బస్సుక్లేశారు.

వాళ్ల సాయంతో ఈ మధ్య కాన్పుయినా ఊపిరి తిరిగేది వెంకట్రామయ్యకి, ఆ ఆసరా పోయింది. వాళ్లే నింపేసినా తనమటుకు తనే కట్టుకున్న ఆశాసాధం ఉండనే ఉంది, అది కూలిపోయింది. ఏం కొడుకులు, ఏం లోకం! కొడుకేదో యింకా తనని ఉద్ధరిస్తాడనే వెద్దిధమలో ఉంది ఇంకా ఆ శాంతమ్మ. ఈ వార్త తనే చెవిన వెయ్యాలా! తనకి తోచిన కాన్పు తెలుగు మరి కనిపించకుండా చేసిన సూర్యం తరపున తను వెళ్లిశాంతమ్మకి నచ్చజెప్పాలా! ఉహం! వెంకట్రామయ్య నువను మొదట్లో మొండికేసుకు కూచుంది.

అయితే తన పొరపాటు తను తెలుసుకోడానికి ఆ సహృదయుడికి అట్టే రోజులు పట్టలేదు. వెంకట్రామయ్య తమింటికి రాలేదని తెలుసుకున్న సూర్యం వరసగా ఆ రెండ్రోజులూ ఆయనింటికే వెళ్ళేవాడు. గంటలకి గంటలు తన సౌజన్యం ఎక్స్‌ప్లైన్ చేసేవాడు. తన ప్రాజెక్టుకి సంబంధించిన కాగితాల కాపీలు చూపించి అతనికి బోధపడేటట్టు చెప్పేవాడు. తనూ, తన ప్రాఫెసర్నూ, తను పెళ్లడదామనుకుంటున్న వాళ్లమ్మాయి లూసీ - వీళ్ల ఫోటోలు ఉన్న ఆల్బం - తల్లికి చూపిద్దామని తెచ్చినా తను చూపించలేనిది - వెంకట్రామయ్య ముందు పరచాడు. 'నాకు తెలుసు. కడుపున పుట్టిన కూతుళ్లతోనే సరిపెట్టుకోలేని సున్నిత హృదయం మా అమ్మది. లూసీని పెళ్లడితే అక్కడే ఉండిపోవాలిగాని మరి ఈ దేశం వచ్చే అవకాశం లేని పరిస్థితులు నావి. తనే అక్కడికి వచ్చి మాతో ఉండిపోవాలి. అదైనా ఇంకో రెండేళ్ల తర్వాత, నేను తనకి వీసా సంపాదించగలిగాక. అలా అమ్మ ఇష్టపడితేనే ఈ పెళ్లిచేసుకుంటాను. కన్నతల్లి కన్నీటి రేఖ నేను ఊహించలేను. అవిడకి ఇష్టంలేని పని చెయ్యలేను. అలా చేసి ఆ విషాద భావాన్ని క్షణం క్షణం గుర్తు చేసుకుంటూ జీవితాంతం భరించలేను. కాదూ కూడదంటే రిజైను చేసి ఇండియా వచ్చేస్తాను. ఖర్చు పెట్టిన సామంతా వెనక్కి తిరిగి వాళ్లకి ఇవ్వవలసి ఉంటుందనుకోండి. చాలా పెద్ద మొత్తమే. కాని నన్ను వెన్నాడే వ్యధ కంటే ఇదేం ఎక్కువ కాదు. మొదట్లో నన్ను అసహించుకున్నా ఇప్పటికైనా అర్థం చేసుకున్నారు. తనకి ఏ మాత్రం సమ్మతం కాకపోయినా ఎదుటి వారి ఆలోచనల తీరు కనిసం చివరి దాకా వినడానికయినా ఎంతటి సహనం, సంస్కారం కావాలి!' అంటూ అన్నీ వివరించి వెళ్లిపోయాడు సూర్యం.

వెంకట్రామయ్య గుండెల మీద ఆ బొండు బుక్కు అలా ఉండనే ఉంది. వెల్లకిలా పడుకున్న వాడు అలాగే ఉన్నాడు. గంటలకి గంటలు అలా గడచిపోతున్నాయి కాని తీర్పు చెప్పే జేగంట అతనిలో ధ్వనించలేదు. సూర్యం దగ్గర బయటపడలేదు గాని ఆ ఉదయం శాంతమ్మకి ఆ మరవార్త

తన నోటితో తను అందించడం జరగనే జరిగింది! అది తట్టుకోలేక ఎంతో సేపు గిలగిల కొట్టుకుంది ఆ పిచ్చితల్లి. ఆ పాక్ నుంచి తేరుకున్నాక ఆవిడ వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయం ఇది.

‘ఏ నాడు యీ ఇంట్లో అడుగు పెట్టానో అప్పట్నుంచీ ఈ ఇంటికి ఈ వీధికి అతుక్కుపోయింది నా ప్రాణి. పుట్టింటి దక్షత లేకపోడం చేత మా అత్తగారే నా మూడు పురుళ్ళూ ఈ యింట్లోనే పోశారు. నా పిల్లలు పెరిగింది ఇక్కడే. మా అత్తగారే కాదు మా ఇంటతనూ, కాలం చేసింది ఇక్కడే. ఏళ్ళ తరబడి యిక్కడే మసలడం చేత కాబోలు ఇది కన్నతల్లిలా తోస్తుంది గాని ఇల్లనిపించదు నా ప్రాణానికి. ఓ వారం రోజులు దీన్ని విడిచి వెడితేనే తిరిగి వచ్చేదాకా ఏదోలా ఉంటుంది నాకు. అలాంటిది తెలిసిన పరిసరాలు విడిచి ఎరిగిన మొహాలు కాదని ఇంత వయసులో నేనంత దూరం వెళ్ళి ఎలా ఉండగలను అన్నయ్యా!’

‘మా నానిగాడికి దొసావకాయ ఇష్టం. బాగా వెల్లుల్లి వేసి కొట్టిన తెలగ పిండి గుండ ఇష్టం. బాగా చిన్న చిన్ననిగా ఎర్రగా వేయించిన ఉల్లిపాయ పకోడీలు ఇష్టం. ఇలాంటివి నా కొడుక్కి నా చేత్తో నేను చేసి పెట్టాలని కోరుకోడం తప్పా అన్నయ్యా! ఎక్కడ పడితే అక్కడ, మన మాటా మనసూ అర్థం చేసుకోలేని చోట, ఇలాంటి నా చిన్న చిన్న కోరికలైనా తీరుతాయంటావా!’

‘ఇష్టాఇష్టాల ప్రసక్తి ఎలాగా వచ్చింది గనక ఓ మాట అడుగుతాను, నీకు కోపం రాదుగా చెల్లెమ్మా! నీ కొడుక్కి ఏవేవి యిష్టమో అవన్నీ చేసి పెట్టాలనుంటుందని ఇప్పుడే ఓ లిస్టు ఇచ్చావు. ఏవి, దోసావకాయ, తెలగపిండి గుండా, ఉల్లిపాయ పకోడీలూ... ఇప్పుడు ఆ లిస్టులో కొత్త యిష్టం ఒకటి వచ్చి చేరిందిట. అది పీటన్నిటి కంటే సూర్యానికి యిష్టమైనది. దాని పేరు లూసీ. పూర్తిగా చెప్పలేం గాని ఆ ఆల్బుంలో ఆ అమ్మాయి ఫోటోలు చూస్తే కొంతరవైనా ఆ గుణగణాలు ఊహించవచ్చు. ఆ బట్టలూ ఆ చూపులూ ఎంతో గౌరవప్రదంగా సంస్కారాన్ని సూచించేలా ఉన్నాయి. అలాంటి అమ్మాయిని కావాలనుకున్న నాడు వ్యామోహంతో ఆ నిర్ణయానికి వచ్చాడని మాట వరసకైనా అనిపించదు. వాళ్ళిద్దరూ ఒకే సబ్జెక్టులో రీసెర్చి చేస్తున్నారనీ, అలాగే ఒకరికొకరు సన్నిహితులయ్యామనీ సూర్యం చెప్పాడు. ఆ అమ్మాయి ఒంపుసాంపులే కోరితే పాతికేళ్ల నీ కొడుక్కి వెంటనే పెళ్లాడానికి ఏ ఏ అడ్డా లేదు. నీ అనుమతి కోసం ఇంత దూరం రానక్కర్లేదు.

కాలం మారుతోంది. తరానికి తరానికి అభిరుచుల్లో అంతరాలు పెరగడం సహజమే. తను పిల్లలు చాలా పెద్ద చదువులు చదువుకుని ఏ విదేశాలలోనో డిగ్రీలు సంపాదించుకురావాలని ప్రతి తల్లిదండ్రులూ ఇప్పుడు కోరుకుంటున్నారు. అలాంటి చదువులు కావలసి వచ్చినప్పుడు వాటితో అవిభాజ్యంగా వచ్చే ఇతర విషయాలని కూడా భరించవలసి ఉంటుంది. మనం స్వేచ్ఛ ఇవ్వకపోతే వాళ్లే తీసుకుంటారు. తమంత తామే అదివ్వడం పెద్దల గొప్పతనం. ఏ పెద్దవాళ్ళు కుదిరిన సంబంధాల్లో కాక తమతో మానసిక సాన్నిహిత్యం గల సహచరుల్ని ఇప్పటి పిల్లలు ఇష్టపడితే అందులో తప్పేముంది! ఇదైనా బాధ్యత గల కొడుకుగా ఇంత దూరం నీ అనుమతి కోసం వచ్చాడు. మహా ఉంటే ఘన బతుకులు యింకా అయిదేళ్ళో వదేళ్ళో! మన స్వార్థం కోసం మన పిల్లల ని జీవితాలకే మనం అడ్డునిలుస్తామా చెల్లెమ్మా! మనం కోరినట్టే మన పిల్లలు చేస్తే తప్ప మనం మన్నించి దీవించలేమా! నువ్వు ఆలోచించు చెల్లెమ్మా..’

అంత సేపు మాటాడుతున్న నాడు ఉన్నట్టుండి గుండెని పట్టుకు కులబడితే తెల్లబోయింది

శాంతమ్మ, కొంచెం మంచినీళ్లు కావాలని సంజ్ఞ చేసాడు. ఆమె తెచ్చిన గ్లాసు అందుకుని, జేబులో ఏదో పాత్రం తీసుకుని నోట్లో వేసుకుని, ఇన్ని మంచినీళ్లు తాగేడు. నుదుటను పట్టిన చెమట తుడుచుకుంటూ లేచి నిలుచున్నాడు. 'ఏదో వాగుతూ కూచున్నాను. టైం చూసుకోలేదు. పనిపిల్ల మధ్యాహ్నం వెళ్లిపోతానని చెప్పింది. మా అమ్మ ఒక్కరై ఏమయిపోతుందో ఏమిటో.... పాపం ముసిలిది... గట్టిగా మాటాడలేనిది..... కాలూ చెయ్యి కదపలేనిది.'

అనుకుంటూ గబగబా నాలుగు అడుగులు వేశాడు వెంకట్రామయ్య. మళ్ళీ అంతలో ఏం వచ్చిందో ఏదీ గేటు ఆసరాగా పట్టుకుని అతను వెళ్లిపోయినట్టయింది శాంతమ్మకి. తనదంటూ కాదని అవతలి వారి దృక్పథం నుంచి చూడడం ఆ క్షణమే మొదలయిందేమో.

ఇప్పుడిలా తనకి యిన్ని చెప్పి వెళ్లిన ఈ వెంకట్రామయ్య తన జీవితంలో ఒక్క కుటుంబ సభ్యుడి నల్ల సుఖపడ్డాడా! ఇంట్లో ఉండి రోగిష్టి మొగుడి మంచి చెడ్డా చూడవలసిన పెళ్లాం, పుట్టింట్లో తల దాచుకుంది. కడుపున పుట్టిన కూతురయినా, మాట వరసయినా కన్న తండ్రి కన్నీటిని తుడిచిన తుడిచినా దాఖలా లేదు! పైగా ఈ వయసులో మలమూత్రాలు ఎత్తి చాకిరీ చెయ్యవలసిన తల్లి ఒక్కరై! అయినా ఇన్నిసార్లు వస్తూ పోతున్నా, ఒక్కసారంటే ఒక్కసారైనా ఒక్కరి గురించైనా చెడుగా చెప్పలేదు! ఇన్ని బాధ్యతలు నెత్తిన వేసుకుని కూడా, ఎప్పుడో తన మొగుడు చేసిన ఉపకారం గుర్తు పెట్టుకుని తన యోగక్షేమాలు కనుక్కుంటున్నాడు! తను?

ఈ వయసుకి తగిన ఆరోగ్యానికేమీ లోటు లేదు. ఆర్థికమైన ఇబ్బందులు ఎలా ఉంటాయో తను ఎరగనివి. అయినా తన కోసం ఇంత దూరం పరిగెత్తుకు వచ్చిన కొడుకు మీద నేరాలు చెప్పుకుంటోందా! మగవాడి మనసు కర్కశం అంటారు. కన్నతల్లిగా తను చూపించిన క్షమాగుణం, ఏముంది!

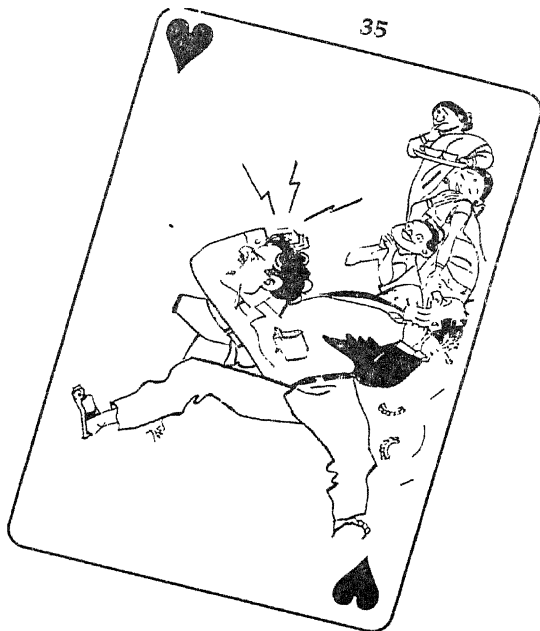
'ఆ వరండాలో అలా ఎంతసేపు కూచుంటావే అమ్మా!' అనే సూర్యం మాటల్లో మళ్ళీ ఈ లోకంలోకి వచ్చింది.

'ఈ అమ్మ కోసం ఇంత దూరం పరిగెత్తుకు వచ్చావా, నాన్నా నానిగా! నీ ఇష్టమే నా ఇష్టంలా వెంటనే వెళ్లి ఆ పిల్లని పెళ్ళి చేసుకో. పది కాలాలపాటు సుఖంగా ఉండండి. ఇక నీ దగ్గరికి రావడం అన్నావా! ఏమిటో పిచ్చి భ్రమగాని నీ కన్న ఈ యిల్లా దేశమూ నాకు దగ్గర కావుగా! మాట యివ్వలేను గాని తప్పకుండా ప్రయత్నిస్తాల్సే' అంది కొడుకు తల నిమిరుతూ.

(ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక 22 జనవరి, 1987)

డాక్టరు బాబుకో దరఖాసు

“రాడీ ఇజమ్ జిందాబాద్” అని కదా ప్రభుత్వమూ, ప్రజలూ పోటీలు పడి రుజువు చేస్తున్నది! నాకు మాత్రం హక్కు లేదా అనుకుని మా ఇంటి పక్క ఖాళీ జాగాను కొంతవరకూ సొంత ఇంటిలో కలుపుకున్నాను. తీరా నగర పాలక సంస్థ వాళ్లు ఇంటి ప్లాను కాగితాలు చూపించమంటే, చెప్పకేం - కాళ్లు చేతులూ పణికాము. పెద్దాపురంలో పేరు మోసిన వకీలున్నాడంటే విని వెంటనే బస్సెక్కిశాను. ఆయనతో నాకు కలిగిన అనుభవం మీకు చెప్పడం పెద్దమనిషి లక్షణం కాదు. ఎలాగా పెద్దమనిషిని కాను గనక నా కా ఇబ్బందీ లేదు!

నే వెళ్లే ముందే నలుగు రైదుగురు పాట్టీలు ‘కూలబడితే మరి ఓ పట్టాన లేవకుండా ఏర్పాటు చేసిన’ కుర్చీల్లో ఆసీనులై ఉన్నారు. నాకూ ఆ అవస్థ తప్పలేదు. ఆయన నే నెవరో, ఎందుకొచ్చానో అడిగే ధోరణిలో లేరు. మిగిలిన వాళ్లు అదే స్థితిలో ఉన్నారనడానికి వారి వారి బిక్కుమొహాలే సాక్షి.

“రవణా, ఓసే రవణా, ఎక్కడ చచ్చావే, తొందరగా దావే, ఇలా కూచో - మనవాళ్లే. ఏం అనుకోర్లే .... సిగ్గు పడకు” అంటూ వకీలుగారు. ఓ పదేళ్ల అమ్మాయిని మా ఎదురుగా కూచోపట్టారు.

“పరికిణీ ఎత్తి ఆపాదం సరిగ్గా చూపెట్టవే .... ఇది మామూలు పాదం అనుకుంటున్నారు కదూ. అబ్బే! రెండేళ్ల కిందట స్కూల్బుంచి వస్తూంటే బస్సు కింద పడి ఎదం పాదం అంతా ముద్ద ముద్ద అయిపోయింది. యాంపుట్స్‌షన్ చేయించి, ఎలాగో పిల్లని బలికించుకున్నాం. ఆర్టిసిపియల్ లిబ్ సెంటర్ వాళ్లకు కొలతలా అవీ పంపించి ఈ ప్లాస్టిక్ పాదం తెప్పించాం. చెబితే గాని తెలీడం లేదు కదూ! సరే, నువ్వెళ్లి మీ చిన్నన్నని పంపవే!”

“నీడు మా మూడో అబ్బాయి విజయ్ అండీ! మొన్ననే మెట్రిక్ కి ఎపియర్ అయ్యాడు. నీడి కళ్లల్లో కళ్లు పెట్టి చూడండి. మీకేం తేడా కనిపించలేదు కదూ! ఉన్నట్టుండి ఆ మధ్య చాలా ఘోరమైన షార్టు సైజు పట్టుకుంది. ఎదుటిది కోతి పిల్లో తెలీదు. కొండచిలవో తెలీదు! స్కూలు కళ్ళే కుర్రాడికి ఇంతింత దళసరి కళ్లద్దాలు తగిలించడానికి నా తండ్రి ప్రాణం ఒప్పుకుంది కాదు సుమండీ! అయితే అయిందని హైద్రాబాదు లీసుకెళ్లి నేత్ర వైద్యుల్ని సంప్రదించాను. ‘కాంటాక్టు లెన్సు’ అంటారు. చూడండి అవి తగిలించారు కళ్లల్లో. కొత్తవి ఏవో పెట్టినట్టే లేదు కదూ! అదే తమాషా, ఏమనుకున్నారో మరి .... ఇంకా అలా కూచుంటావేంరా, వెళ్లి టీలు తెమ్మని మీ అమ్మకి చెప్పు.”

“.... ఇప్పుడు మీకు టీలు సప్తై చేసి వెళ్ళిందే మా ఆవిడ. దాని ముఖంలో మీ రేం చిత్రం పసిగట్టు లేదూ? ఆరేళ్ల కిందట పల్లెటూళ్లోని మా ఇల్లు అంటుకున్నప్పుడు మా ఆవిడ సామాన్ల గదిలో చిక్కడిపోయింది. మరేం తొందర్లేదు, మీరు వెమ్మదిగా టీ పుచ్చుకోండి. ఆఁ, ఏమిటి చెబున్నానూ, మా ఆవిడకి జరిగిన ప్రమాదం గురించి కదూ .... ఎలాగో ప్రాణాలతో ఇవతల వడేశారు గాని, ఆ మొహం బాగా కాలిపోయింది. పచ్చడి చెయ్యడానికి వంకాయ కాలుస్తాం చూడండి అలా కుత కుత ఉడికిపోయింది. నెల రోజులు వైద్యం జరిగాక బతుకులో పడింది గాని తన మొహం అద్దంలో చూసుకుంటే ఆవిడే హడిలిపోయేలా తయారైంది. ఇలాంటి ఏషయాల్లో నేను డబ్బుకు చూసుకోను సుమండీ, దాన్ని తీసుకుని బొంబాయి వెళ్లి పడ్డాం. ఆర్మిల్ల వైద్యం, ఏబై వేల కైంకర్యం. ఆ ప్లాస్టిక్ సర్జరీతో మళ్ళీ ఇలా అయిందంటే మేమే నమ్మలేక పోతున్నాం. దూరం నుంచి పోల్చలేం గాని ఆ మొహమంతా ముప్పై మూడు కుట్లు సుమండీ!”

“అయ్యయ్యా, లేచి నిలబడ్డారేం .... పర్వాలేదు. కేసు లనేవి ఇవాళ కాకపోతే రూపు చూసుకోవచ్చు. తొందర పనుం దంటారా? మీరే అలా మొహమాట పడిపోతే నేనేం చెప్పను? పోనీ, ఈ ఒక్క మాటా చెప్పి వెళ్లిపోండి. ఇంతసేపై వాగుతున్నాను. నాలో ఏ కృత్రిమ భాగమూ మీరు గుర్తించనే లేదా?”

వాళ్ళకి అలవాటయిపోయిందేమో గాని ఈ పెర్వరైడ్ ఎగ్జిబిషనిజమ్ భరించడం ఇక నావల్ల కాకుండా పోయింది. ఎలాగో కుర్చీని విడిపించుకుని లేచి నిలబడ్డాను. అతను నా ఎదం చెయ్యి పట్టుకుని ఆసేశాడు. చటుక్కున తన నోట్లో చెయ్యి పెట్టుకుని రెండు వరసల కట్టుకు పళ్ళూ నా కుడి ఆరచేతిలో పెట్టేడు. ఇల్లెరిగిపోయేటట్టు బోసినవ్వులు ఒలకబోస్తూ.

అంతే ! నేనేం చేశానో ఒక్కరగను.... ఆ ఎంగిలి పళ్లు ముప్పై రెండు ముక్క లయేటట్టు ఏసిరికొట్టిననుకుంటాను. అంతేనా? టాక్సీ చేయించుకుని సామర్లకోట చేరి మెయిల్లో పడేదాకా నా గుండె దడ ఆగలేదు. అయ్యబాబోయ్, ఇంకా ఉంటే ఏం చూపిస్తాడో! ఇంతటి గొప్ప వకీలుని

కులుసుకోమని చెప్పిన మా ఫ్రెండుని ఏం చేసి బుద్ధి చెప్పాలా అని ఆపై బెర్త్ మీద కూచుని ఆలోచిస్తున్నాను.

నా గుండెల్లో ఇంకా వేగంగా రైళ్లు పరిగెత్తించగల శాల్వీ నా బెర్త్ కిందే ఉందని నే నప్పుడు గుర్తించలేకపోయాను. నాకు చెప్పుడు లేకపోవడం ఎంత దురదృష్టమో తెలిసిన క్షణం అదే.

ఓ మద గజలక్ష్మి మరో అర గజలక్ష్మితో తన శరీర బాధలు వివరిస్తోంది - “నాకు మొట్టమొదటి ఆపరేషను ఎప్పుడయిందనుకున్నావ్, పద్దెనిమిదో ఏట! మొన్న చేయించుకున్నది ఎన్నోది అంటావ్, ఎనిమిదోది! నలుగురు డాక్టర్లు ఆరు గంటలసేపు హూరాహూరీ పోరాడి, ఎనిమిది ఇంచీల మేర కడుపు నిలుపునా చీరి, మేజర్ ఆపరేషన్ చేస్తే గాని ఆ బిడ్డ సంబీ ఇవతల పడలేదే మాయమ్మ!” ఇలా మొదలెట్టిన మనిషి మళ్ళీ అప్పుచేసింది - ఆమె దిగవలసిన స్టేషనులో రైలు ఆగేకనే, వెదుతూ వెదుతూ అవి డన్న ముక్క ఇదే!

“ఇంతకీ నేను అనుభవిస్తున్న నిత్య నరకం నీకేం చెప్పినట్టు అయింది అమ్మాయి! ఆవగింజలో అరవయ్యో వంతు .... శరీరంలోని ఏ భాగాని కా భాగం శిథిలమైపోయి ఏదో ఇలా చావలేక దినాలు దొర్లిస్తున్నా ననుకో!”

ఇష్టం లేని ఏ కుటుంబ నియంత్రణ రేడియో ప్రోగ్రామో, గజ్జీ, చిడుమూ, తామరా వదలగొట్టే మందుని గానం చేస్తూ టీ.వీ. ప్రకటనో వస్తే వెంటనే కట్టేసి నోరు మూయిస్తాం. అలా కాదే ఇది ఎన్ని బేసిన్లతో పారబోసినా కంట్రోలు కాని రక్తస్రావం, ఎన్ని సెలైన్ బాటిల్లు ఎక్కించినా అందుకోని పల్పు రేబూ - ఇలాంటి జబ్బు భోగట్టాలు చచ్చినట్టు వినవలసిందే. రైలు దిగిపోతే మళ్ళీ జీవితంలో తారసపడని కొత్త మనిషితో గంటల తరబడి తన రోగం అట్టు గుట్టు ఆనవాళ్లు అంత పెద్ద గొంతుకతో ఉటంకించినదంటే ఇంతకు మించిన హైపోకాండియా ఇంకోకటి ఉంటుందనిపిస్తుందా? మిస్ వరల్డు బహుమతి లాగే మోస్ట్ బ్రబుల్డ్ ఎవార్డు ఏదైనా ఇస్తే మెరిసే కళ్లతో, వణికే చేత్తో తనంత కప్పు అవిడ నగర్వంగా ఎగిరే అందుకొనేదేమో!

నే నెందుకు బయలుదేరానో, నా సమస్య ఏమిటో ఎప్పుడో మరచిపోయాను. కుంపటిలోంచి గాడీ పొయ్యిలోకి గెంతి నట్టయింది. నా మనసు వకీలుగార్ని వదిలించుకున్నానంటే ఈ వనితామణి బారిన పడ్డా నేమిటి నేను! ఆ స్టేషనులో అవిడ దిగిపోయినా ఆ ధాటి న న్నింకా పీడిస్తోం దేమిటి!

‘ఉబ్బినం ఫెారమా, మధుమేహం బాధాకరమా!’ అనే చర్చనీయాంశంతో సభలు నడిపే చచ్చు పెద్దమ్మలు ఎవరూ ఉండరు. అలాగే ‘వయోరియో నయమా, సైలేరియా కష్టమా!’ అనే కుశంకలు ఎవరూ లేవదీయరు. ఎందుకంటే స్వర్గాలు ఎన్ని వర్గాలో గాని నరకాలు మాత్రం నానా రకాలని అందరికీ తెలుసు. బాగా తెలిసిన మనసు కలిసిన ఆప్తులతో కష్టం పంచుకోడంలో తప్పు లేదు. అంతేగాని ఒక మొహమ్మా, రెండు చెవులూ కని కనపడగానే ఉండబట్టక, బట్ట ఉండక, తమ జబ్బు డప్పుతో ఎదుటి వారి తుప్పు వదలగొట్టే వారిని మించిన అంటురోగులు ఈ ప్రపంచంలో ఉండరు. లోకంలో శోకం పాలు తక్కువైందనా మనం సత్తై చెయ్యడానికి నడుం కట్టడం!

హాస్యాని కని మీ రంటే అనుకోండి గాని, నా కో విత్రమైన ఆలోచన వచ్చింది. వీళ్ల రోగం కుదరాలంటే డాక్టరుగారి కిలా దరఖాస్తు చేసుకోవాలి.

“అయ్యా డాక్టరు మహాశయా! ప్రజాక్షేమం దృష్టిలో పెట్టుకుని మీ కో చిన్న సూచన. మీరు

ఆపరేషను పూర్తి చేసి శరీర బాగాలు, ఉన్నవో కృత్రిమమైనవో, సరిగ్గా అమర్చి కుట్టు వేస్తారు. చూశారూ, అప్పుడు, పనిలో పనిగా, బాబ్బాయి, ఆ పేషెంటు నోరు కూడా కాస్త కుట్టెయ్యారా?”

(అంధ్రప్రభ సంచిత్ర వారపత్రిక, 25.9.91)

గంటకి ఇన్ని నిమిషాలని చెబుతారు. కాని, నిమిషానికి ఎన్ని గంటలో అనిపిస్తుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు. లేకపోతే, వెంకటాచలాన్ని కలుసుకుని నలభై ఏళ్ళు దాటిపోయినా ఏదో అదంతా నిన్నా మొన్నా జరిగినట్టు అనిపిస్తుందా?

వెంకటాచలం పెళ్లాంతో సహా రావడం, వాళ్లిద్దరూ ఈ వయస్సులో కూడా ఆరోగ్యంగా ఉండడం రఘురామయ్య దంపతులకి పరమానందం అనిపించింది. నిండు హృదయాలతో ఆహ్వానించారు.

అడాల్ఫ్ ద్విదరూ ఇంటి పనులు చక్కబెట్టుకుంటున్న ఆ రాత్రివేళ ఆ చిన్ననాటి మిత్రులు డాబామీదకి శరీరాలు చేరేసి కబుర్లలో పడ్డారు. రఘురామయ్య మొదలెట్టాడు.

“మళ్ళీ ని న్నిలా చూస్తూ ననుకోలేదురా, ఇవాళ ఎంత హాయిగా ఉందో!”

“అందుకే కాబోలు, వచ్చిన రెండో రోజున దర్శన మిచ్చావు!”

“సారీరా ...ను వ్యూహ్వావని కబురందగానే ఎంత త్వరగా కలుసుకుందామా అని

కొట్టుకుపోయింది నా ప్రాణి ....వెంటనే కుదిరింది కాదు.”

“ఓ వేళ కుదిరి ఉంటే మేం దిగిన పెళ్ళివారింటికి వచ్చి, ఇలాగే రెండు మాయ కబుర్లు చెప్పి, అక్కణ్ణుంచి అలాగే రైలు స్టేషనుకి దిగబెట్టేసి ఉండేవాడి వనుకుంటాను. నీ కంటికి మాలాంటి వాళ్ళ కనిపిస్తారా బాబూ!”

రఘురామయ్య పక్కన నవ్వుతూ అన్నాడు - “అప్పటికీ, ఇప్పటికీ ఏమాత్రం మారలేదురా బాబూ నువ్వు!”

“కాలం గడిచిన కొద్దీ కన్న కలలు నిజాలయితే, అదృష్టం అందలా లెక్కిసేస్తే మనిషి ఎన్ని వేషాలయినా వెయ్యొచ్చు. రోజులు బాగుంటే ఎన్ని మేడలైనా కట్టి, ఎలాంటి పోజులయినా పెట్టొచ్చు. పట్టుకున్న ఏ కొమ్మయినా భగ్గుమని విరిగిపోయే నాలాంటి దరిద్రగొట్టు జాతకుడిలో ఎలా వస్తుందిరా మార్పు, ఎందుకు రావాలి?” అంటూ పై పంప తీసుకుని కన్నీళ్ళు అద్దుకున్నాడు. తన మామూలు మాటకి అతన్నుంచి ఎలాంటి స్పందన ఆశించని రఘురామయ్య కంగారు పడ్డాడు. ఏం చెప్పాలో తెలీక అలాగే ఉండిపోయాడు.

వెంకటాచలం గడ్డద కంఠంతో కొనసాగించాడు - “అయినా నిన్ను ఏం లాభం? నా రాతే అలా ఏడిసింది. కన్న తండ్రే నాకు ద్రోహం చేశాడు. ఉన్న వాళ్ళందరికీ పెద్ద పెద్ద చదువులు చెప్పించాడు. నా క్లాస్ట తెలివితేటలు తక్కువే అవొచ్చు. అలాంటప్పుడు ఏ డోనేషన్ కట్టి నన్ను పైకి లాగితే నా గీత ఈనా డిలా తగలడునా? మరి నా పిల్లల్ని నే నలా చెయ్యగలిగానా? పెద్ద పెద్ద మొత్తాలు కావని ఇంజనీరింగు లాంటి ఖరీదైన చదువులకి ఎగడోశానా, లేదా? బంగారం లాంటి ఇల్లు అమ్మేశానే, దేనికోసం? ఇంత త్యాగం చేశానా, కళ్ళముందు పెరిగిన పిల్ల వెధవలకైనా తల్లిదండ్రుల పట్ల కాస్తంత జాతీ, దయా ఉండాలంటానా? ఎంతసేపూ ఇట్టించి ఆశించడమే కాని, అట్టించి పైసా రాల దనుకో. ఒకర్ని అనుకోడం దేనికిలే, నీలా ముందునుంచీ జాగ్రత్త పడలేని నన్నూ నా కర్మనీ అనుకోవాలి. నీకేం నాయానా, ఏ మాటైనా విసిరేస్తావు. ఉన్న ఊళ్లో సొంత ఇంట్లో పెళ్ళికొడుకులా తులతూగుతున్నావు. ఇంత ఉన్నా ఇంకా ఇంకా సంపాదించాలనే దురద, ఈ వయసులోనైనా నీకు చావలేదు. ఒళ్ళు హానం చేసుకుని ట్యూషన్లు చెబుతున్నావు. దానైనా తప్పి పడక నడుం వంగిన పెళ్లాం చేత బేబీ సిట్టింగు చేయిస్తున్నావు. ఏ వేళ వచ్చి నిన్ను కలుసుకుందామన్నా ఇంటి నిండా పిల్లలు! ఏదో ఓ పూటయినా ఆదరించగలిగావు. ఆ దెంత కాదు! ఇంతకీ పీకపోయినా నా బాధలు నాలో ఇమిడి పోవలసిందే గాని పైకి కక్కను. చిన్నప్పుడు కలసి చదువుకున్న వాళ్ళం గనక ఉండబట్టలేక బయట పడిపోయావ్రా రఘురామయ్యా!”

పైన మగాడి మనోవేదన అలా చిన్ననాటి మిత్రుడి ముందు దొర్లిపోయింది గాని, ఆయన భార్య మీనాక్షికీ ఆ పట్టించూ ఉన్నట్టు లేదు. రఘురామయ్య పెళ్లాం సానిట్రీని అదే జీవితంలో మొదటిసారి కలుసుకోవడం. ఆవిడ వాక్రవాహం వరస ఇది:

“కృష్ణా, రామా అనుకోవలసిన ఈ వయసులో పొద్దస్తమానం ‘గారు గీరు’ మంటూ ఇంట్లో మీ కీ ససిపిల్లల పెంట ఏమిటి వదినగారూ? మీకేం లేదా, పోదా! శుచీ శుభ్రం లేకపోతే నా సొంత మనవల్లినా నేను వేటిని ముట్టుకోను సుమండీ! అందుకే తన కూతురి పురుళ్ళ పూపి ఒకటే కాదు, మా వియ్యపురాలికి నేనుపెట్టిన కండిషను ఏమిటో తెలుసా? ఆ మనవల్ని అయిదేళ్ళొచ్చేదాకా మా ఇంటికి దిగబెట్టడానికి కుదరదని, అవునండీ, అలా ఆశ్చర్యంగా చూస్తారేం? తన కూతురేమో

మాడు ముస్తాబులూ అయి ఉద్యోగం వంక పెట్టుకుని ఏ ఆఫీసులోనే పాను కింద జల్పా చేస్తూంటే, నే నింట్లో రోజంతా చాకిరీ చేస్తూ ఆ గుంట వెధవల్ని సాకాలా? మనవలు కదా అని మమకారంలో పడిపోతే లోకువ కట్టి పిల్లలు మనల్ని అడించెయ్యరు టండీ? పోనీ పెద్దదాన్ని తెచ్చిన ఆ జీతపు రాళ్లు సాటి ఆడదైనా నా చేతిలో పావ్యాళా, అక్కర్లేదా? ఎన్నిసార్లు గింజుకున్నానా మాటే అంత లక్ష్యం లేకపోయినా ఇంట్లో ఇటు వస్తువు అటు పెట్టే అవసరం నా కేమిటంట? నీతి-నియమం, ధర్మం-న్యాయం, పెద్దా-చిన్నా అన్నీ చచ్చేయండి ఈ లోకంలో!”

వాళ్ళ భోజనాలు అయ్యాక, ఇన్నాళ్ళకీ ఇంటి కొచ్చిన ముత్తైదుకీ పసుపూ కుంకుమా, రవికల గుడ్డా, పళ్ళ ఇచ్చి సాగనంపాక కూడా వాళ్ళ సృష్టించిన హోరునుండి తప్పించుకోడానికి అవలేదు ఆ దంపతులకి. అసలు ఆదివారం తప్ప తీరిక ఉండదు వాళ్ళకి. ఏ పాత తెలుగు సినిమా కాసెట్టో తెచ్చుకుని వేసుకుంటారు. అంతే! ఆ వారం ఆ అదృష్టానికి నోచుకోలేదు వాళ్ళ. పైగా ఆ గాభరా నుంచి తేరుకోడం అంత సులువా!

“ఇన్నాళ్ళకీ కలిసిన స్నేహితుడు కదా, ఎన్నో చెప్పుకుందా మనుకున్నాను. తన గొడ వేదో తప్ప మాట వరసకైనా మన గురించి అడగలేదు వాడు. ఇంకేం చెప్పను!” అన్నాడు రఘురామయ్య.

“మీరు పిల్లలకి పాఠాలు చెప్పడం, నేను ఇంట్లో ఓ అరడజను మందికి బేబీ సిట్టింగ్ చెయ్యడం - ఇదంతా డబ్బాశతోనే అనుకుంటున్నాడు వాళ్ళ. నే చెబ్బా మనుకున్నాను గాని ఉన్న విషయం మీరే చేస్తే బావుంటుందని ఊరుకున్నాను. అదైనా చెప్పవలసింది.”

“మనం చేసే పనుల్ని చూసి వారి వారి సంస్కారాలని బట్టి జనం ఓ నిర్ణయానికి వస్తారు. అసలు విషయం చెప్పినా నమ్ముతారని గారంటి ఏమిటి?”

ఆ దంపతులకి నలుగురు కొడుకులూ, ఇద్దరు కూతుళ్ళూ, ఆడా-మగా అందరికీ పెద్ద పెద్ద చదువులు, అందరినీ పెద్ద ఉద్యోగాలు. ఇద్దరు కూతుళ్ళూ, ఇద్దరు కొడుకులూ ఫారెన్లో సెటిలయిపోయారు. దేశంలో ఉన్న ఇద్దరు కొడుకులూ బొంబాయిలో ఒకడూ, ఢిల్లీలో ఒకడూ వేరే స్లాట్సు కొనుక్కుని స్థిరపడిపోయారు. రఘురామయ్యకి ఓ రెండు వేల దాకా వెస్ట్ వస్తుంది. సొంతింట్లో స్థిరపడిపోయాడు. పదిమందిని పెంచి పెద్ద చేసిందేమో, సావిత్రికి ఒక్కర్తీ ఉండడం - అంతమంది పిల్లలు, మనవలూ ఉండగా - కలచివేసినట్లు అయింది. పైకి చెప్పదు గాని యాక్టివ్ లైఫ్ లీడ్ చేసిన రఘురామయ్యకి మరి దిగులు అనిపించింది. ఒకరికి బరువు కాకుండా చివరి రోజులు గడవడానికి వాళ్ళ వెదుక్కున్న కాలక్షేప మార్గం ఇది. అప్పుం, బట్టా, మూడొందలు జీతం ఇచ్చి పసిపిల్లల పనులతో సహా ఇంటి పనులన్నీ చెయ్యడానికి ఓ దిక్కులేని విధవరాల్ని కుదుర్చుకుంది సావిత్రి. బేబీ సిట్టింగ్ బాధ్యత తనది గాని, పనులన్నీ అనిడవే. డియ్యోవోగా పదవీ విరమణ చేసిన రఘురామయ్య గారికి పిల్లలకి పాఠాలు చెప్పడంలో ఇంకొకరి సాయం అక్కర్లేదు. ఇంతకీ పసిపిల్లల్ని సాకినా, పెద్ద పిల్లలకి పాఠాలు చెప్పినా, వాళ్ళ చేసేది ప్రీగానే!

“మావాణ్ణి మించిన దాన్నా ఉంది వాడి పెళ్లాం. ఒక్కరోజు దెబ్బకీ ఇప్పటికీ తట్టుకోలేకపోతున్నాం మనం. ఇలాంటి భారీ మనుషులతో సరిపెట్టుకోలేక వాళ్ళ పిల్లలు నిత్యం ఎంతగా క్రుంగిపోతున్నారో!” అన్నాడు రఘురామయ్య.

(ఆంధ్రప్రభ సంచిత్ర వారపత్రిక, 11-09-91)

పై మెరుగు లోకం, ఏ మెరుగు శోకం !

37

రామ్మూర్తి మనసు మహా చికాగ్గా ఉంది. ఇటు అక్కా, అటు అప్తమిత్రుడూ. ఇద్దరి సలహా ఒకే మాదిరిగా ఉండడం అతనికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. నిజంగా అంతకంటే తన మేలుకోరేవారు ఎవరుంటారు! డబ్బు ఉండొచ్చు లేకపోవచ్చు. ఆపాటి ఆత్మాభిమానానికైనా తను నోచుకోడా? తన తరపున వకాల్తా పుచ్చుకుని, తనలా అవమానించబడ్డాడో అర్థం చేసుకుని, తగిన ప్రతిక్రియ సూచించారు. వాళ్ళిద్దరూ ఏ నిర్ణయం తీసుకోవాలో తేల్చి చెప్పేశారు కూడా. అది వెంటనే ఆచరణలో పెడితే గాని తన మనసు తేలికపడదనిపించింది రామ్మూర్తికి. ఆ ఉద్దేశంతోనే తల్లిని పేరిట నాలుగు ముక్కల ఉత్తరం రాసేశాడు కూడా. అదిలా పూర్తి చేశాడో, లేదో శౌంఠి మాస్టారు వచ్చి వీధి గదిలో కూచున్నారని పెద్దమ్మాయి చెప్పి వెళ్ళింది. అతను మరీనూ, చిన్నప్పుడతని దగ్గర చదువుకోడం కాదు గాని, ఇక రాకపోకలకీ, ఆ నీతి సూత్రాలకీ అంతూ, దరీ అంటూ ఉండవు. విసుక్కుంటూనే వెళ్ళి నమస్కారం చేశాడు.

“ఏవిటోయ్! అమ్మడి కేదైనా సంబంధం జతపడిందా?” అంటూ పలకరించా డాయన కాఫీ

గ్లాసు అందుకుంటూ, ఆయన కాఫీ పూర్తి చేసేదాకా ఆగి రామ్మూర్తి మొదలెట్టాడు.

“మాస్టారు! చిన్నప్పట్నుంచీ నన్ను నిరిగున్నవారు. అదీ గాక మీలా అభిమానం చూపించే పెద్ద దిక్కు కూడా మాకు మ రెవరూ లేరు. నే నేమన్నా మీరు మరోలా అనుకోరనే ధైర్యంతో ఇవాళ నా మనసులో ఉన్నదంతా మీ ముందు వెళ్ళగ్రక్కదలుచుకున్నాను. మా పెద్దమ్మాయికి పెళ్ళి, రెండో దానికి కాలేజీలో సీటూ, అబ్బాయికి ఉద్యోగం, మా ఆవిడ ‘హిస్టరీయాక్ట్రీస్’ ఆవరేషన్.... ఇలాంటి వెయ్యినొక్క ఇబ్బందుల నుంచి విముక్తి కలగడానికి ఇన్నాళ్ళకి నా కొక్క ఉపాయం తోచిందండీ ... ఏమి టలా ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నారా?”

“అబ్బే, ఎన్నేళ్ళు నేనేం చెప్పినా బెల్లం కొట్టిన రాయిలా ఉలుకూ పలుకూ లేకుండా ఈ కొట్టడమేనా లేకుండా కూచునే నాడివి. ఈ రోజున నీకు నువ్వుగా, ఎత్తిన తల దించకుండా దంచేస్తూంటే ఆశ్చర్యమా, మరీ ఆశ్చర్యమా? ఈ నీ ఇంటి పరిస్థితులు ఇవాళా, నిన్నా వచ్చినవి కావు. కేవలం నీ ఒక్కడి ఇంట్లోనే ఇలాంటివి లేవు కూడా. అలాంటిది ఉన్నట్టుండి నీ కింతటి జ్ఞానోదయం అవడానికి జరిగిన గీతోపదేశం ఏమిటా అని.... చెల్లాయమ్మగారు గాని నీ దగ్గరికి ఏకంగా వచ్చేస్తానని రాశారా, ఏం?” అని అడిగిన మాస్టారి వైపు విస్మయంగా చూశాడు రామ్మూర్తి.

చెల్లాయమ్మగారంటే మరెవరో కాదు, తన తల్లె. నాన్న పోయిందగ్గర్నుంచీ ఆమె ఆలనా పాలనా తమ్ముడు ప్రభాకరం చూస్తున్నాడు. నాన్నగారికి కేన్నరు వచ్చిందనీ, ఇక బతకడనీ డాక్టరు చెప్పకుండానే రోగి గ్రహించడం జరిగింది. శొంఠి మాస్టారు, నాన్నా కలిసి చదువుకున్నారు కూడా. చనిపోయేముందు నాన్న మాస్టారితో చెప్పాడు - “ఒరే శొంఠీ! నేను పోతున్నాను. మా పెద్దాడు బొత్తిగా అమాయకుడు. చిన్న ఉద్యోగం. ఇది చాలక నిత్య రోగిష్టి అయిన పెళ్ళాం. వాడి ప్రాణానికి అదీ, ఆ పిల్లలూ చాలు. ఇక తల్లి నేం చూస్తాడు? మా ఆవిడ చిన్నాడి దగ్గర ఉంటుంది. ఫామిలీ పెన్షను వెయ్యి రూపాయలందుతుంది గనక తల్లి పోషణకోసం అందులో అయిదొందలు చిన్నాడు ఉంచుకుంటాడు. వాడి మామగారు భాగ్యవంతుడూ, వాడి పెళ్ళాం గడుసుదీ గనుక ఆ మాత్రంతో మెయిన్టెయిన్ చెయ్యగలరు. మిగిలిన అయిదొందలూ ఏ నెల కా నెల రామ్మూర్తికి పంపెయ్యాలని నా కోరిక. వింటున్నారుగా? ఇక ఉన్న ఒక ఆడపిల్లా సుగుణకి ఏం పెట్టారని అది దుఃఖపడకుండా తల్లి ఒంటెడు నగలూ, ఇంట్లో ఉన్న ఇత్తడి, వెండి అన్నీ దానికి ఇప్పుడే ఇచ్చేస్తున్నాను.”

ఆయన కోరినట్లే అక్షరాలా పిల్లలు జరిపించారు కూడా. ఆయన పోయిన ఈ మూడేళ్లై చెల్లాయమ్మగారు ప్రభాకరం దగ్గరే ఉండి నెల నెలా పెద్ద కొడుక్కీ డబ్బు పంపిస్తోంది. ప్రభాకరానికి ప్రమోషన్ వచ్చింది ఈ మధ్య. ఉన్న ఒక్క కొడుక్కీ ఇంజనీరింగులో సీటు వచ్చింది కూడా. సుగుణకి పిల్లలు పుట్టలేదు. ఆ మధ్యనే మరిది కొడుకుని దత్తత తీసుకుంది. ఆ దత్తతతోపాటు హైదరాబాదులో మంచి సెంటర్లో ఉన్న ఓ ఇల్లు కూడా దఖలు పడింది. నానాటికీ తీసికట్టుగా తీసుకుంటున్నది రామ్మూర్తి కుటుంబం మాత్రమే.

తన మనో వ్యధకి మూలాకారణం తల్లి చెల్లాయమ్మగారే” అని శొంఠి మాస్టారు అంత తొందరగా మరోసారి గుర్తించడం రామ్మూర్తికి విస్మయం కలిగింది, తన చెల్లా మనుకున్నదేదో గొంతుక దగ్గరే ఆగిపోయింది. అయినా మాస్టారు అలా ఆగిపోతే ఊరుకునే రకం కాదు. సాగదీసి అసలు విషయం బయటకి లాగగలిగాడు.

పై మెరుగు రోకం, పై మెరుగు శోకం !

ఆ ముందు రోజు సుగుణ ఆ ఊరునుంచి పాస్ అవుతూ రామ్మూర్తికి స్టేషనుకి రమ్మని రాసింది. తమ్ముణ్ణి కలుసుకున్నప్పుడు సుగుణ చెప్పిన మాటలు ఇవి: “ఏంరా రామ్మా రోజు రోజుకి మరీ అలా తయారవుతున్నావ్, ఏం, మరదలింకా మంచం మీంచి దిగడం లేదా? అయినా ఇరవై నాలుగంటలూ అలా మూలుగుతూ పడుకుని మొగుడి చేతా, పిల్లల చేతా చేయించుకునేది అసలు ఆడదేనా అని! కొంచెం అటూ ఇటూ అయితే అవుతుంది, డిస్పార్టి బాధ ఏ ఆడదానికి తప్పిందని! నెలా ఆయేసరికి అయి దొందలు చేతిలో పడుతూంటే ఇక మంచం దిగాల్సిన అవసరం ఏముందిలే! అయినా నీకుండాలిరా సిగ్గు! పెళ్ళాన్ని కంట్రోల్ చెయ్యలేని వాజమ్మని, మనస్సునైనా కంట్రోల్ చేసుకుని అమ్మ పంపే డబ్బు వద్దని చెప్పొచ్చుగా! నిజంగా అది స్త్రీ ధనం. అడిగే హక్కు నాదీ. అయినా ఎప్పుడైనా అడిగేనట్రా? అప్పనంగా అందుకుంటే అరుగుతుందిట్రా?”

సుగుణ మాటలు ములుకుల్లా తగిలి, తట్టుకోలేక ప్రాణస్నేహితుడు ప్రకాశం దగ్గరకెళ్ళి ఆ వేదనంతా వెళ్ళగ్రక్కాడు రామ్మూర్తి.

“ఒరే రామం! ఇన్నాళ్ళకైనా మీ అక్క నీకు కనువిప్పు కలగజేసినందుకు సంతోషం. వృద్ధాప్యంలో సేవ లందించలేని తల్లి నుంచి నెల నెలా డబ్బు అందుకోడ మంత దరిద్రం ప్రపంచంలో మరోటి లేదు. ఆ డబ్బు అలా వస్తున్నంత కాలం తల్లిని కాక, ఆమె పంపే డబ్బునే ఎప్పుడూ తలుచుకుంటూ ఉంటావు నువ్వు. ఎంతటి రక్తబంధాలూ ఆర్థిక కబంధహస్తాల్లో కలుషితం అయిపోతాయి. ఇది నీకు శుభంకాదు. అందుకే నీ కుటుంబం ఎత్తిరిల్లడం లేదు. స్టాపిట్ ఇమీడియట్లీ!”

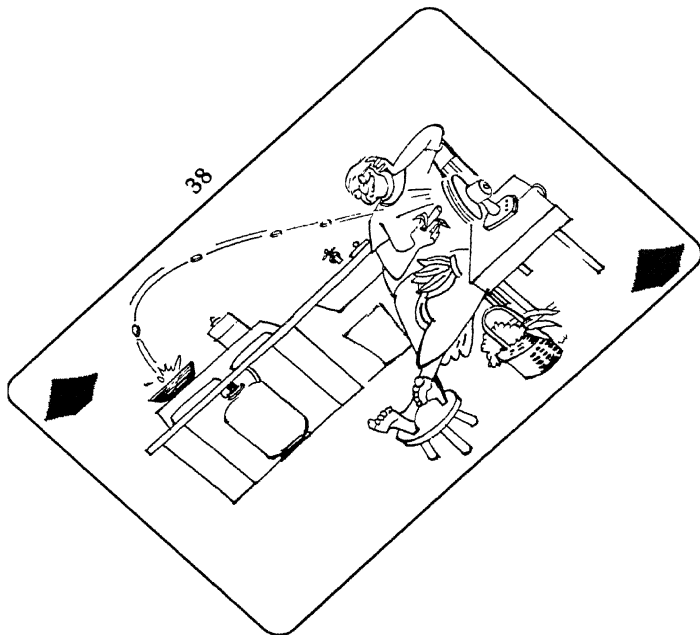
వచ్చే నెల నుంచి తన కిక సామ్మీ పంపించవద్దని రామ్మూర్తి తల్లి పేర ఉత్తరం రాసేశాడు. ఇక పోస్టు చెయ్యడమే తరువాతా శౌంరి మాస్టారుతో జరిగిందంతా చెప్పుకున్నాడు. అన్నీ విని ఆలోచించి ఆయన ఇచ్చిన తీర్పు ఇది:

“సుగుణ కానీ, మీ ఫ్రెండు ప్రకాశం గాని, మరెవరైనా గాని ఈ లోకంలో మనుషులు. లోకానికేం కోర్తే కాస్తుంది. కాకై పొడుస్తుంది. నాలుగు వేళ్ళూ నోట్లోకి వెళ్ళిన ప్రతి ఒకరూ మానవ సహజమైన అసూయతో అనేక హితబోధలు చెయ్యొచ్చు. పిల్లా పీచూ లేదు కదా, చచ్చినంత ఆస్తి వచ్చిపడింది కదా, మీ సుగుణక్క మీ అమ్మని తెచ్చి ఎందుకు దగ్గర పెట్టుకోదు? మీ ప్రకాశం సంగతి నాకు తెలియంది కాదు. తనూ, పెళ్ళామూ ఉద్యోగాలు చేస్తూ ముసలి తండ్రి చేత వీధి కొళాయి నుంచి బిందెలకి బిందెలు మంచినీళ్ళు తెప్పించేవాడూ నీకు మాతృసేవ గురించి సలహాలుఇవ్వడమే! ఇంతకీ మీ అమ్మ చెల్లాయమ్మగారిని ఈ మధ్యనే చూసి వచ్చా. ఇప్పటికీ టింగురంగా మని ఇంటెడు చాకిరీ ఎడం చేత్తో చేసిపారేసే ఆరోగ్యంతో ఉంది. అవిడికి ఎవరైనా నిజంగా సేవ లందిస్తే వెంటనే జబ్బు పడిపోతుంది! కాబట్టి ఆ ఉత్తరం ఇలా ఇయ్య్.” అని జేబులోంచి ఊడలాక్కుని ఇంతింత ముక్కులు చేసేశాడు.

“ను వ్వింతటి తెలివైన వాడివని తెలిసే మీ నాన్న ఇలాంటి ఏర్పాటు చేశాడు. ఆయన లేకపోయినా నే బతికున్నాను. ఆ ఏర్పాటుని నువ్వు కాదంటే నీ ఊరుకుంటానా? మూడో పురుట్లో పట్టుకున్న డిస్పార్టి జబ్బు తట్టుకోలేక నీ పెళ్ళాం ఎంత గిల గిల కొట్టుకుంటూందో నీకూ తెలుసు, అప్పుడప్పుడు అవిణ్ణి అనుపత్తికి తీసుకెళ్ళే నాకూ తెలుసు. పైవాళ్ళకేం వట్టింది నాలుగు రాళ్ళు విసరడం తప్ప! ఎల్లకాలం ఒకరి దగ్గర చెయ్యిజాపే స్థితిలో ఉండమని ఎవరూ చెప్పరు. అన్ని

విధాలా అర్జింపలసిందే. కాని, ఈ రోజు ఎలా వెళ్ళాలో ఆలోచించుకోవాలి కద! 'ఫాల్స్ ప్రెస్టేజ్' ని పారద్రోలి కాస్త 'ప్రాక్టికల్' గా ఆలోచించు" మరి శౌంఠి మాస్టారి వైపు గౌరవంగా చూశాడు రామ్మూర్తి.
(ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వార పత్రిక, 28-8-91)

ముసిలాళ్లంతా సాల్వేజ్నా?

శర్మా, శాస్త్రి, చలపతి - వీరి సగటు వయస్సు డబ్బై ఉంటుంది. సాయంకాలపు వేళ సైడాబామీద కలుసుకుని కబుర్లాడుకుంటే గాని ఏ రోజూ వాళ్లకి తృప్తిగా ఉండదు. ఆనాటి సాయంకాలం శర్మ రిమార్కుతో వాళ్ల సమావేశం చిన్న మలుపు తిరిగింది ఇంతకీ అతను అన్నది:

‘అదేమిటి, చలపతి అలా మూలకి వెళ్ళి అటుతిరిగి పడుకున్నాడూ?’

‘వాడికెందుకో అలకొచ్చినట్టుంది’ అని శాస్త్రి జవాబు చెబితే-

‘డబ్బైదాటి ఈ వయసులో మనకింకా అలకలేమిటండీ, నా బొందా!’ అని కొట్టిపారేశాడు గోపీ.

‘రెండో బాల్యంకదా, ఏం చేస్తాం! అన్నిటికంటే విచిత్రమేమిటంటే శర్మగారూ, ఇంకా బాగా చీకటి పడకుండానే మీరేవేళకి ఇలా డాబామీదకి దయచెయ్యడమే’ అని వ్యంగ్యం ఒలకపోశాడు శాస్త్రి.

‘పని తీరికలేక రానుగాని ఇంచుమించు ఓ వయసువాళ్లం. మీతో కష్టం సుఖం చెప్పకోవాలని

నాకు మాత్రం ఉండదా? ఈ ఏడంతస్తుల మెట్లూ ఎక్కి ఎందుకు వచ్చానంటారు మరి' అని సంజాయిషీ ఇచ్చుకున్నాడు శర్మ.

గోపిక కాస్త సెన్స్ హామర్ ఎక్కువ.

'ఏనాడో అన్నాడు కదా శ్రీశ్రీ, అందుకేనేమో అనుకున్నావ్లేండి.'

'ఏమని?'

'పోదాం పోదాం పైపైకి' అని.

'అంటే? ఇంకా అభివృద్ధి సాధించాలని అర్థంగాని ఎపార్ట్మెంట్స్ ఎక్కి పై డాబా మీదకి చేరుకోవాలనా?'

'అయితే ఇందులోనూ ఓ సుళువుందండోయ్'

'ఏమిటో అది?'

'పండువృద్ధులమైన మనం అతిథి వర్గం పైకి చేరుకోవలసిన వాళ్లంకదా..... ఇంతటి ఎత్తయిన ప్రదేశానికి ముందే చేరుకుని ఉంటే పైకి ఎక్కి మారం తగ్గినట్టవుతుంది.'

'అలా జరిగేనో లేదో గాని మనం ఇలాంటి మరీ ఎత్తయినచోట హారీమంటే మనల్ని దింపుకోలేక మనవాళ్ళు చావాలి ముందు.'

ముగ్గురు ముదివగ్గులూ గొల్లన నవ్వుకున్నారు. చలపతి మాత్రం కన్నుమన్నాడు.

'ఇందాకట్టుంచి వింటున్నాను. ఇలాంటి అశుభపు కబుర్లు చెప్పుకుంటూ మీకు నవ్వేలా వస్తోంద్రా! మారేళ్ల బతుకన్నా. ఇంకా ముప్పైఏళ్ళ గ్యారంటీ.'

'చలపతి, ఒకటడుగుతాను నీకు కోపం రాదుకదా!' అన్నాడు శర్మ.

'నా కోపాన్ని నాకన్నపిల్లలే ఖాతరు చెయ్యలేదు. అడుగు, దానికే?'

'మనదేశం సగటు అయుర్దాయాన్ని మించే మనం బతికేస్తున్నాం. చెప్పాలంటే బోనస్ ఏళ్ళు ఎంజాయ్ చేస్తున్నాం. కూటికీ గుడ్డకీ లోటు లేదు. ఇంకా ఏదో ఉట్టిగట్టుకు ఊరేగుదామనే కోరిక న్యాయమంటావా?' శర్మ ఉవాచ చలపతి కెప్పుడూ ఓ గడ్డిపోచ. ఎగిరి కంట్లో పడ్డాడిలా.

'అన్నీ అనుకున్నట్టు జరుపుకుంటున్న అదృష్టవంతుడివి, నీకేం నాయనా! ఎన్నయినా చెబుతావ్. జీవ్రున చీది ఎరగవు నువ్వు. శిథిలమైన శరీరాలు మావి. ఇంతకీ ఇవాళ ఏం జరిగిందో ఒక్కడూ అడిగి చావడం?'

చలపతి మొహం చూసి అందరూ నిశ్చలంగా ఉండిపోయారు.

అతనే చెప్పేడు, 'వాళ్ళకి పడదుకదా అని ఏదో తప్పచేసినట్టు వరండాలో ఓ మూలకి వచ్చి రహస్యంగా వెలిగించుకున్నాను, చుట్ట. ఇలా రెండు దమ్ములు లాగేనే లేదో మా మనవడు వెధవ వచ్చి లాక్కుని అవతలికి విసిరిస్తేడా? ఇంటిల్లిపాదీ నవ్వుతారా! ఏం, నాకా మాత్రం స్వతంత్రం లేదా? నా బరువు నేనే మోసుకుంటున్నాను కద.....'

'పరువుగా బతికేతే బరువు ఆట్టే బాదించదులే' అన్నాడు చటుక్కున శర్మ.

'అలా అనడంలో నీ ఉద్దేశం? ఏదో ఓ చురక అంటించదే, ఓ వాత పెట్టందే, నీ నోట మాట రాదు కదా....'

'ఏం చెయ్యను? నా నాలిక అలాంటిదేమరి? అని ఒప్పుకున్నాడు శర్మ. అవకాశం దొరికింది

గనక చలపతి ఊరుకోదల్చుకోలేదు.

‘నాలిక ఒకటేనా? ఫీఫ్ సర్జన్ గా రిటైరయ్యావు. ఎన్ని ఆవరేషన్లు చేసి ఈ పాటికి ఎన్ని వందల మందిని గట్టెక్కించి ఉంటావో....’

‘సువ్వలా అనడం న్యాయం కాదు. సర్జనులందరూ దుర్జనులు కాదు’

‘ఏమో బాబూ.... మాలా సువ్వ ముక్కుతూ మూలుగుతూ లేవు కదా! నీకు డబ్బై దగ్గర పడిందంటే ఎవరైనా నమ్ముతారా?’

‘మరే శర్మగారు మాంచి స్పృహమేన్ అని కూడా విన్నాను. అందుకే ఈ వయసులో కూడా ఇంత దిట్టంగా ఉన్నారేమో!’ అన్నాడు గోపీ.

‘కాలేజీ డేస్ లో గేమ్స్ లో పాల్గొనవద్దని మిమ్మల్నెవరైనా అడ్డుపెట్టేరా? వయసులో చేసిన వ్యాయామం జీవితమంతా కాపాడే భీమా పథకం’

‘నలభీమా పథకం అంటే సరిపోతుందేమో’ అన్నాడు గోపీ నవ్వుతూ. అదేమిటో వివరించమని తక్కువ ఇద్దరూ పట్టుపట్టేరు.

‘చెబితే శర్మగారు ఏమనుకుంటారో’ అని నసిగాడు గోపీ.

‘చెప్పండి వర్సాలేదు’ అని అభయమిచ్చాడు శర్మ.

‘మరేంటేదు. ఇంట్లో మూడు పూటలా చెయ్యి కాల్యకునేది శర్మగారేమట. వారి ఆరోగ్య మహాభాగ్యానికి అంతరహస్యం అదేనట!’

శాస్త్రి చలపతి గొల్లన నవ్వేశారు.

‘ఎంత బాగా చెప్పేరు గోపీ .... మీరు విన్నది నూటికి నూరుపాళ్ళూ నిజం’ అంటూ శర్మ సీరియస్ గా చెప్పడంతో వారి నవ్వుకి బ్రేకు పడింది.

‘ఆమాట నలుగుర్లో ఒప్పుకోడానికి సిగ్గుగా లేదూ?’ అని చలపతి నిలదీశాడు.

శర్మ చెక్కుచెదర్లేదు. మెల్లగా గంభీరంగా చెప్పుకోచ్చాడు.

‘ఎందుకూ సిగ్గు పడడం? ఇంట్లో వాళ్ళకి సాయపడకుండా, చేసిన దాంట్లో లోపాలు వెదుకుతూ, ఏ పడక్కుర్చీలోనో విలాసంగా మూలుగుతూ పడుకుంటే సిగ్గుపడాలి. గతకాలపు ఘనకార్యాల ఊబిలోంచి బయట పడలేకపోతే సిగ్గుపడాలి.’

‘అయితే? పడుచువాళ్ళని కూచోపెట్టి నడుం వంగిన మనం వండివార్చాలా?’

‘తప్పేముంది? బతికున్నవాళ్ళూ మా ఆవిడ వండిపెట్టేది. ఇప్పుడు వండి పెట్టడానికి నేను బతికున్నానని సంతోషిస్తున్నాను. మునపటి కాలం కాదు. మునపటి కోడళ్లు కాదు. ఉద్యోగాలు చేసి నెలనెలా బంగారుగుడ్డు పెట్టే కోళ్లు వాళ్ళు. ఏదో పించెను డబ్బులు వ్యాచేతిలో పెడుతున్నాం కదా అని ముసిలాళ్ళు పించెం విప్పి ఆడాలని అనుకుంటే అంతకుమించిన వంచన ఉండదు.’

‘ఏమిటి శర్మా ఈ లెక్కరు? మేం అడిగింది ఏమిటి ....? చలపతి అడ్డుపడబోయాడు.

‘నన్నావకండి. ఈ రోజుల్లో ఉదయం ఎనిమిది దాటకుండా ఆడా మగా చిన్నా చితకా టిఫిన్ బాక్సులు పట్టుకుని వీధిన పడుతున్నారు. ఇక మళ్ళీ చీకటి పడితేనేగాని ఇల్లు పట్టరు. ఈ జీవన వేగాన్ని తట్టుకోలేకపోతే మనలాటివాళ్ళు నిలబడేది ఎలా? ఇంట్లో ఇరవై నాలుగంటలూ పడుండే ముసిలాళ్ళ ఆ మాత్రం వంట సాయం చేస్తే తప్పా? ఏ ఎనిమిదికో ఇల్లు చేరిన అలసిపోయిన

కోడలికి ఓ అరకప్పు టీ చేసి ఇస్తే ఇక మావగారి మగతనం మంటకలసిపోయినట్టే?’

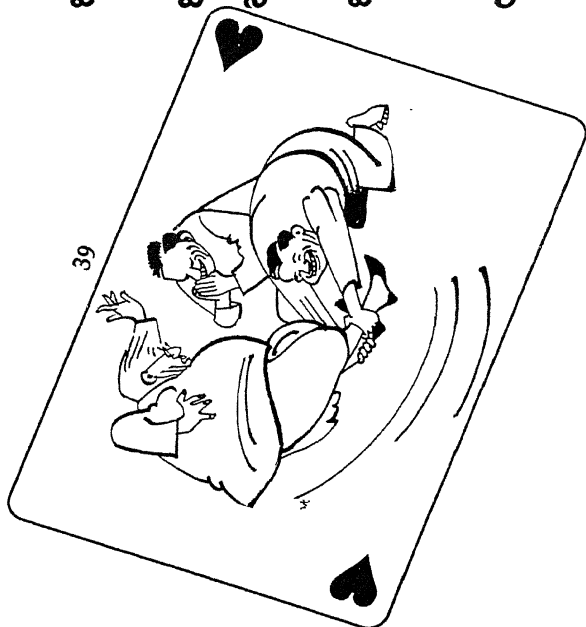
నేడో రేపో అన్నట్టున్నాం. ఇంకా మనం చాకిరీ చెయ్యాలటయ్యా?’ అన్నాడు శాస్త్రి.

నేడో రేపో అంటున్న మనమే ఎంచక్కా ఏడంతస్తులూ ఎక్కి చకచకా ఇక్కడ చేరుకున్నాం. ఈ పాటిగా ఉన్నాం. సంతోషించి ఇంట్లో వాళ్లకైనా కాస్త సాయపడరాదా? బలవంతమేమీలేదు. మన వయస్సుకి తగిన పనులే చెయ్యచ్చుగదా! బట్టలు ఉతకలేకపోవచ్చు. ఆరిన బట్టలు తీసి మడతపెట్టలేమంటారా! ‘పెద్దల్ని గౌరవించవలెను’ అనిపించుకోవాలంటే ముందు మనం పెద్దల్లా ప్రవర్తించాలిగదా! ఇంతకీ ఎంత ఒంటరివాళ్లమైనా, వృద్ధులమైనా, జీవితం అనేది ఎవరికీ వారు ఆస్వాదించే కల్లుముంతగా చేసుకుంటే ఎలా? ఏమాత్రం శక్తి ఉన్నా అది నలుగురితో పంచుకుంటే అమృతభాండం అవదా!’ అని ముగించాడు శర్మ.

(ఆంధ్ర ప్రభ సంచిత్ర వారపత్రిక, 24.4.96)

గొప్ప ఎడ్వాన్సు పర్పాటు ఉద్యమం!

‘నువ్వు వెయ్యి చెప్పు, లక్ష చెప్పు - ఓ మనిషి గొప్ప వాడవడానికీ, బాగా డబ్బు చేసుకోవడానికీ, అతని ప్రతిభ కన్న అవి సామూహిక చేసుకోనే లోక జ్ఞానమే ముఖ్యం’ అనే మా చిదంబరం మాటకి అభ్యంతరం చెబుతూ

‘లోక జ్ఞానం అంటే?’ అనడిగాను.

‘పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగాలకే ఎగనామం పెట్టి యోగ్యులను కున్న కుట్రకారుతో సహా బిజినెస్ వెర్రికి ఎగబడుతున్న ఈ రోజుల్లో సమస్త రంగాల్లోనూ ఓ ఉద్యమంగా విరాజిల్లి పోతున్నది వ్యాపార దృక్పథమే. నీతి నియమాలకు తిలోదకాలిచ్చి వీలైనంత తక్కువ కాలంలో వీలైనంత ఎక్కువ డబ్బు సంపాదించడమే ఈ యుగధర్మం.’

మావా డలా మాట్లాడుతుంటే నాకు గొప్ప ఆశ్చర్యం వేసింది. చిదంబరం అంతో ఇంతో పేరు సంపాదించిన రచయిత. చిన్నప్పట్నుంచీ ఎన్నో వందల కథలు రాసినవాడు. సాహిత్యమనేది మనిషి హృదయ వికాసానికి తోడ్పడే మంచి సాధనమని మనసారా నమ్మినవాడు. ఎక్కువగా

రాసిన వాడు గనుక, తక్కువగానే బొగాక. అందులో కొన్ని చాలా మంచి కథలు లేకపోలేదు. అవన్నీ ఒక పుస్తక రూపంలో రావాలని వాడి చిరకాల వాంఛ తీరిలా లేదు. సక్సెస్ అందని మనిషి వెక్స్ అయిపోవడంలో ఆశ్చర్యం లేదేమో .....

‘ఎందుకూ పనికి రాని ఆ సుందరం గాడు తన కథల పుస్తకం అచ్చు వేయించుకున్నాడు. ఏ విలువలా లేని ఓ ఎం.ఎల్.ఏ. గారికి అంకితమిచ్చి ఆయనిచ్చిన డబ్బుతో ఎంతో అందంగా తీసుకొచ్చాడా వాల్యూమ్‌ని. చచ్చినా బతికినా వాడి పుస్తకం కాసీ ఏ లైబరరీలోనో బతికే ఉంటుంది. పాతికేళ్లయి రాస్తున్నాను. అచ్చయిన కథల ప్రతుల్ని దాచలేక నా ప్రాణాలు పోతున్నాయి. ఎప్పుడో హరీ మంటాను. దాన్తో పాటే ఆ కాగితాలూ గాలికి ఎగిరిపోతాయి. నా లాంటి వాడికి ఆ శిక్ష తగిందే’. అంటూ చిదంబరం కళ్ళ నీళ్ళు పెట్టుకుంటూ చెబుతూనే ఉన్నాడు.

‘ఈ లౌకిక ప్రపంచంలో ఇచ్చిపుచ్చుకునే లక్షణ మొకటి ఉందని గ్రహించడానికి నాకు చాలా కాలం పట్టింది. నీ జన్మ మీద గాని, నీ చావు మీద గాని అధికారం లేని నువ్వు, ఎవరి మీదా ఎందునా ఆధారపడకుండా నువ్వుగా బతకాలనుకోడం అజ్ఞానం. అతను ఎమ్మెల్యే అవడానికి ఎంతో ప్రచారం చేసి తోడ్పడ్డాడు కాబట్టి సుందరంకి అతగాడు డబ్బిచ్చాడు. అమాయకులు పసిగట్టకపోవచ్చుగాని ఈ లోకంలోని ప్రతి ఒక్క విజయానికి ‘నా వీపు నువ్వు గోకు, నీ వీపు నేను గోకుతాను’ అనే లోపాయికారీ ఉద్ద్యమం తోడ్పాటు ఉండి తీరుతుంది.’ ఆ లెక్కర్ ఇక భరించలేక అడ్డుపుల్ల వేశాను.

‘పోనీ ఇప్పటి కైనా తెలుసుకున్నావ్ కదా! అదే దారి నువ్వు ఎందుకు తొక్కుకూడదు?’

‘ రైట్ రాయల్ రోడ్డు అలవాటైపోయింది గనక పక్కదారి పట్టడానికి ఓ పట్టాన సిద్ధం కాతోంది నా మనసు. ఏమైనా ఎత్తుకి ఎదగాలంటే ఆంతో ఇంతో కిందకి దిగక తప్పదని గ్రహించాను, దిగాలని కృత నిశ్చయంతో ఉన్నాను కూడా. నీలాంటి దగ్గర వాడి దగ్గర నిజం ఒప్పుకోడానికి ఇంకా సిగ్గుందుకు? చూస్తూ ఉండు. ఎవడి నెత్తి మీదో చెయ్యిపెట్టి అతి తొందర్లోనే నా పుస్తకం అచ్చు వేసే డబ్బు సంపాదించుకుంటాను.’

చిదంబరం అంతగా ఢంకా బజాయించి చెబుతూంటే తెల్లబోయాను నేను. సొంత డబ్బుతో పుస్తకం అచ్చువేయించుకుంటే అమ్ముకోలేక చావాలి. మామూళ్లే మామూలయిపోయిన సంఘంలో కావలసినంత బ్లాక్ మనీ పేరుకుపోయి ఉంది. అలాంటి దేదైనా పసిగట్టి, దులుపుకోగలిగితే ఎవరి చేతికీ తడి అంటదు. ఎలా వస్తేనేం మా చిదంబరం కథల పుస్తకం అంటూ వస్తే కాంప్లెమెంటరీ కాసీ ఎలాగా నా చేతికి చిక్కుతుంది. ఏ ఏభయ్యోపెట్టి ఎవరు కొనగలదు!

లతా వనితా కవితా ఒకర్ని ఆశ్రయించందే వృద్ధిలోకి రావని మనవాళ్ళు ఊరికే అన్నారా? మా చిదంబరం ఏ రాజకీయ నాయకుణ్ణో ఏ సినిమా నాణ్ణో ఆశ్రయస్తాడని నేను సహజంగా అనుకున్నాను. కాని జరిగింది మరొకటి - ఒక చిత్రమైన అవకాశం అనుకోకుండానే అతని కాళ్ళ దగ్గరకొచ్చింది.

అతను కొత్తగా సర్వీసులో చేరిన రోజుల్లో అనకాపల్లిలో ‘సరస్వతీ సమాజం’ అనే సాహితీ సంఘం స్థాపించాడు. తెలుగుక్షరం మీద మమకారం ఉన్న కుర్రకారంతా అందులో చేరి, ఒకటి

రెండేళ్లలోనే అదో మహాసంస్థగా రూపుదిద్దుకుంది. సమయపాలనకీ, క్రమశిక్షణకీ - అతని ఆధ్వర్యంలో అదొక ఉన్నత సాహితీ వేదిక అయి కూచుంది 'బాగా చదవండి ఏదీ రాయకూడదు, రాసుకురాండి ఏదీ చదవకూడదు' లాంటి నియమాలు మొదట్లో అతను పెట్టినవే. కథా రచనకి చిదంబరానికి బలమూ, ప్రోద్బలమూ ఆ సంస్థే అని చెప్పొచ్చు ఓ విధంగా. అయితే అనుకోకుండా అతనికి అక్కణ్ణుంచి బాగా దూరపు ప్రాంతం, ఏకంగా హైదరాబాదుకే, ట్రాన్స్‌ఫర్ అయిపోయింది. అయినా అయిదేళ్ల పాటు కథలూ, సలహాలూ పంపి దాన్ని ప్రోత్సహించేవాడు. తర్వాత రెండేళ్ల పాటు ఏ ఫంక్షనుకయినా వెళ్లేవాడు. పూర్తిగా మరచిపోలేదుగాని ఇప్పుడా సమాజమే అతనికి తలుచుకుంటే 'అదోలా అనిపించే' స్థితికి దిగజారింది.

దేశంలోని తక్కిన సంస్కృతీ సంస్థల లాగే అదీ ఓ వ్యాపారకేంద్రంగా మారేది. చిదంబరం పెట్టిన నియమ నిబంధనలు గాలికి ఎగిరి పోయాయి. 'ఏ ఫంక్షను జరిపితే ఎంత మిగులు తుందో' అనే దుస్థితికి చేరుకున్నారు అందులోని ప్రతికారకార్యక్రా. పేరున్న తెలుగు సాహితీ వేత్తలు చాలామంది వ్యసన పరులు గనక వారి భారీ ఏర్పాట్ల నిమిత్తం ఊరంతా చందాలు దండి అంతో ఇంతో జేబునింపుకునే 'ఏత్త' బుద్ధి పెరిగింది నిర్వాహకులలో. ఇవన్నీ చెవిన పడి 'సమాజం ఎంత పతన మయింది!' అని చాలా రోజులు బాధపడేవాడు చిదంబరం. ఇప్పుడిప్పుడు తనే పారపాటు చేశానని తెలుసుకొని లెంపలేసుకునే స్థితికి ఎదిగాడు!

'సరస్వతీ సమాజం' వాళ్లు ఇప్పుడతన్ని ఎప్రోచ్ అయ్యాడు గనుకనే ఆ పూర్వాపరాలు చెప్పుకోవలసి వచ్చింది. నమ్మడం కష్టంగాని చూస్తూండగానే అది స్థాపించి పాతికేళ్లు అయిపోయిందిట. అప్పటి కుర్రాళ్ళంతా ఉద్యోగాలు చేసుకుంటూ ఎక్కడెక్కడో స్థిరపడ్డారు గాని బెల్లెం వ్యాపారి కొడుకు చిన్నారావు మాత్రం అక్కడే ఉన్నాడట. తండ్రిపోయాక అతనే వ్యాపారం చూసుకుంటున్నాట్ట. సమాజం స్థాపించిన నాటి నుంచి ఇప్పటి దాకా అందులో ఎంతో చురుకుగా పాల్గొంటున్నాడు. నాలుగేళ్ల ప్రెసిడెంటుగా ఉన్నాట్ట. చిదంబరం ఎడమ ఎలాగో పట్టుకుని అతని పూరు వచ్చేశాడు 'అన్ని ఏర్పాట్లు చాలా గ్రాండ్‌గా చేశాం. ఫౌండర్ ప్రెసిడెంటు మీరు. సిల్వర్ జాబ్లీకి వచ్చి ఆశీర్వాదించక తప్పదు. మీరు నాటి నా మొక్క ఎంతగా ఎదిగిందో మీరే చూద్దరుగాని. ఊళ్లో వాళ్లంతా ఎంతో ఉత్సాహపడుతున్నారు. డోనేషన్స్ యిచ్చారు, లక్షరూపాయల పైగా!

లక్షరూపాయలనే మాట చెవినపడగానే చిదంబరం బుర్ర పాదరసంలా పనిచేసింది. తన కథల పుస్తకం ప్రచురణకి ఇరవై వేలయితే సరిపోతుంది. తనకా మాత్రం పర్సనల్ వాళ్లెందు కివ్వకూడదు! అడిగితే గాని అమ్మైనా పెట్టదు. ఇన్నాళ్లూ చెయి జాచకే తను చెడిపోయింది. ఏమైతే అయిందని నా చేత అడిగించాడు.

'రానూ పోనూ ఖర్చులైనా పుచ్చుకోని నీతి ధనులు చిదంబరంగారు. అడిగితే ఎంతైనా ఎప్పుడో యిచ్చి ఉండుం. పైసా అంతే చిచ్చి అనే పరమాత్ములే వారు! ఇది మీకు మీరే ప్రసాదే చేసి ఉండాలి' అన్నాడు చిన్నారావు దాంతో 'మంచి పేరు' అనే వంచనకి తలవంచిన మా చిదంబరం ఎలాగో తెప్పరిల్లి.

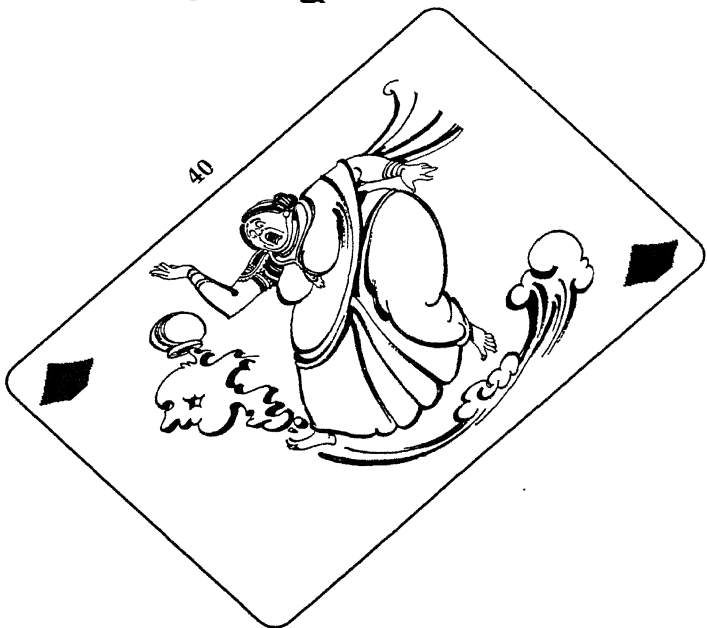
'పోనీ ఓ పని చేద్దాం. మీ ఇద్దరి మాటా నిలబడేలా నేనో ఉపాయం చెబుతా. నిండు సభలో నాకా ఇరవైవేల పర్సనల్ ప్రదానం మీరు ఏర్పాటు చెయ్యండి 'సన్మానితుడి కృతజ్ఞతలు'

కార్యక్రమంలో అదే పర్సు మీ సంస్థకోసం ఖర్చు పెట్టమని తిరిగి నేనిచ్చేస్తాను' అనే మాటయిచ్చి అతన్ని పంపేశాడు చిదంబరం. 'నువ్వాట్టే కంగారు పడకు. నిన్ను ఆహ్వానించారుగా! చూడ్తున్నాని ఏం జరుగుతుందో .... పర్సు అందుకుంటాను గాని చస్తే తిరిగి ఇవ్వను. జాట్టు పీక్కోమను వెధవల్ని. ఇంకా నేర్చుకోకపోవాలా!' అన్నాడు చిదంబరం విషపు నవ్వు నవ్వుతూ.

సరస్వతీ సమాజం సిల్వర్ జూబ్లీ చాలా గ్రాండ్ గా జరిగింది. చిదంబరాన్ని గొప్పగా నమ్మానించారు. పర్సులో ఏముందో అని ప్రేక్షకులకి గాని, మాకు గాని అనుమానం రాకుండా 'రెండొందల వంద రూపాయిల కట్ట' పళ్లెంలో పెట్టి బహూకరించారు. నాతో చెప్పినట్టే చిదంబరం 'తిరిగి ఇవ్వడం డ్యూటీ' పెట్టుకోలేదు! కట్టను ఉంచిన పెట్టెని కాపాడుకోడంలో రాత్రుల్లా రైల్వో జాగారం ఉండి ఇల్లుచేరిన మాకు బ్యాంకులో వేసే ముందుగాని అసలు విషయం తెలియలేదు! అందులో అటూ యిటూ ఉన్న రెండూ మాత్రమే వందరూపాయిల నోట్లు. తక్కిన వన్నీ ఆ సైజు తెల్ల కాగితాలే! ఓ తెల్ల కాగితం మీద 'తిరిగి మాకే చేరేవి ఏవైతేనేం! ఆ మాత్రం ముందు జాగ్రత్త లేకపోతే మేం బతగ్గలమా!' అనే చురక ఒకటి!

(ఆంధ్రప్రభ సంచిత్త వారపత్రిక, 8.5.96)

దేవుడున్నాడు సుమండీ !

చేసిన పాపం చెబితే పోతుందంటారు.

నేనూ చాలా రోజులు దేవుడంటే నమ్మకంలేనివాణ్ణి.

ఓ ఏనుగుని మొసలినుంచి రక్షించాడంటారు. ఓ అడదానికి చీరనిచ్చి మానం కాపాడాడంటారు. ఓ బీద స్నేహితుణ్ణి ఆదుకున్నాడంటారు, బాగా డబ్బిచ్చి, ఇన్, ఇలాంటిన్, ఇంకెన్నో చెబుతారు. మంచిదే.

కిరసనాయిలు పోసి అడాళ్ళని అంటిస్తున్నారు.

ఎదురు తిరిగినవాణ్ణి అడ్డసు లేకుండా చేస్తున్నారు.

ఇలాంటివి ఎన్ని జరిగినా ఓసారైనా అడ్డుపడడేం?

“చదువుమీద దృష్టితక్కువా, పై ఆలోచనలు ఎక్కువా. అందుకే బియ్యే మూడో ఏడు లాగిస్తున్నావు” అంటారు, నా ఆలోచన పసిగట్టిన ఎనరైనా.

నా మీద ఈ విమర్శ సరిఅయినదే.

బాగా డబ్బున్న కొంపలోంచి ఊడివడ్డాను.

కష్టపడి చదవ్వలసిన అవసరం నాకేం కనపళ్ళేదు. అందులో ఇక్కడి కొచ్చిం దగ్గిర్నుంచి బొత్తిగా నిలకడ కుదరడం లేదు నా దృష్టికి.

ఆ హాస్టల్లో ఉండలేక ఈ మేడమీద గది తీసుకున్నాను. ఇక్కడి కిటికీలోంచి ఆ వీధి కొళాయి కనిపిస్తుంది. అక్కడి కొచ్చే సోయే ఆడాళ్ళు కనిపిస్తారు.

ఆ వీధి మొత్తం మీద నేను ఉన్నదొక్కటే మేడ. మిగిలినవన్నీ పెంకుటిళ్ళూ, చాలా వరకూ పాకలూ.

ఇక్కడి ఆడవాళ్ళు కాయకష్టంతో రాటు తేలినవాళ్ళు. ఈ శరీరాలే వేరు. మా ఇంట్లో ఆడాళ్ళు ఇంకో రకం. నిలబడితే బీరువాలు. కూచుంటే భోషాణాలు. ఆడాళ్ళలో మేడా నడమూ ఇంతగా వేరు వేరుగా కనిపిస్తాయని నా కన్ను ఎక్కువగా గ్రహించగలిగింది ఇక్కణ్ణంచే. ఇంతకీ ఏది సంగ్రహించడానికైనా కాలం కలసిరావాలి. స్వానుభవం ఉండాలి. కర్మ పరిపక్వం అవాలి.

౨౦ కావాలి.

“ఉన్నచోటునుంచే నన్నింత ఉన్నతుణ్ణి చేశావా తండ్రీ” అని ఇప్పుడనుకున్నా నంటే దానికంతా ఓ కారణం ఉంది. అది చెప్పేముందు ఓ మాట.

“తమసోమా జ్యోతిర్గమయ” అంటారు.

చీకటినుంచి వెలుగులోకి దారి పెద్దాళ్ళ చూపక్కర్లేదు. నాలాంటి చిన్నవాళ్ళు కూడా కాంతి చూపగలరు.

“తమసామూ”, జ్యోతిర్గమయ?

✽

ఇక్కడ మా (నేను అద్దెకున్న) ఇంటి వాళ్ళ గురించి చెప్పాలి.

ఆయన పేరు కన్నయ్య పంతులు. యూనివర్సిటీలో పని. పెళ్ళాం పేరు సావిత్రి. ఇద్దరు పిల్లలు. అతని తమ్ముడు రామశాస్త్రి వాళ్ళతోనే ఉండేవాడు. నా క్లాస్ మేట్ కూడా. కింద ఫ్రీగా ఉండదని పైకి వచ్చేవాడు మొదట్లో. మరి మా దాసీది నా గురించి ఇంట్లో ఏం చెప్పిందో, క్రమంగా రావడం తగ్గించేశాడు. ఇంతకీ పైకి రావాలనే ఉంటే కేవలం మేడమెట్లు ఒకటేనా సాదనం? మేమిద్దరం చెరువ్మడ్డన కలుసుకుని, సిగరెట్లు కాలిక్కుంటూ కబుర్లు చెప్పుకునేవాళ్ళం. సిగరెట్ల ఖర్చు నాది. ఏ రోజు భోగట్టా ఆ రోజు నాకు చేరేసే కార్యక్రమం శాస్త్రిగాడిది.

“రేపు మెయిలుకి మా వదినా వాళ్ళమ్మ దిగుతోందిరోయ్” అంటూ ఆవిడ పూర్వాపరాలు చెప్పుకొచ్చాడు.

ఆవిడ పేరు సుబ్బాయమ్మట. వీళ్ళంతా ఇప్పుడుంటున్న మేడ ఆవిడపేరనే ఉందిట. నాకింకా కొత్త కాబట్టి తెలియలేదు గాని సుబ్బాయమ్మగారు ఇక్కడే ఎప్పుడూ ఉంటుందిట. పేరుకి కన్నకొడుకు ఒకడు లేకపోలేదు, అతనిచేత మాడు ముళ్ళూ వేయించిననాడే వాళ్ళిద్దరికీ చెడిపోయిందిట.

సుబ్బాయమ్మ కోడలు పేరు నాగరత్నం. తీరా ఇలా తలంబ్రాలు పోసుకుంటున్నారో లేదో

దేవుడున్నాడు సుమండీ !

ఆ కబురు ఎవరో సుబ్బాయమ్మ చెవిలో ఊడేశారు. నాగరత్నం అన్నయ్య కులంలేని పిల్లని చేసుకున్నాట్ట.

“నిజం కప్పెట్టి నా కొంప నిలుపునా తీసేశారు బాబోయ్! ఒక్కగా నొక్క కొడుకు. నా వంశం గంగలో కలిసిపోయింది తండ్రోయ్” అని సుబ్బాయమ్మ పెళ్ళినాడే పెద్ద శోకాలు మొదలు పెట్టింది. ఆ పనుపు బట్టలతోనే, అక్కడే, అప్పుడే జవాబు చెప్పిందిట కోడలు. ఎలా? చల్లగా. నసాళానికి అంటేలా.

“ఇంతకీ మన పెద్దవాళ్ళు చెప్పింది మనం నమ్మడం తప్ప ఎవరి వంశం ఎవరికి తెలుసు అత్తగారూ! ఏ వంశంలో అయినా జాతి వెలుగులూ ఉంటాయి. వేరు పురుగులూ ఉంటాయి. ఇంతకీ మా అన్నయ్య ప్రేమించినదాన్ని పెళ్ళి చేసుకున్నాడు గాని కట్టుకానుకలు అందుకోలేదే!” అంటూ ఎదురుదెబ్బ కొట్టిందిట. కొడుకు కూడా నోరెత్తకపోడం చూసి సుబ్బాయమ్మ తల తీసేసి నట్టయింది. తనలా నోరు పెట్టుకు మీదపడేవాళ్ళయితేనే ఆవిడ ఎదుర్కోగలదు గాని ఇలాంటి సన్నాయి నొక్కలు ఆవిడతరం కాదు. అంతే. వచ్చేసిందిట.

ఎప్పుడో ఏడాదికోసారి, మొగుడికి తద్దినం ఎక్కడ పెట్టరో అని, కొడుకు దగ్గరకెడుతుంది ఆవిడ. ఆ నాలుగురోజులయినా కోడలు బతకనిస్తుందా!

సుబ్బాయమ్మగారిది నిప్పు కడుక్కునే వంశం. మడీ, ఆచారమూ అంటూ పరమ పవిత్రంగా గడిపారు తన పూర్వీకులు. దొంగ పీనుగ, కోడలు పైకి గట్టిగా ఒక్కమాట అనదు. అన్నంగిన్నెనీ, నేతిగిన్నెనీ పెద్ద చప్పుడయేలా ఓ దానికి ఒకటి తాకించడం మాత్రం తెలుసు.

“అయ్యో, నేతిగిన్నె అంటు అయిపోయిందమ్మాయ్” అని అనకుండా ఉండలేదు తను. ఇక చూసుకోండి. పెదవి కదపకుండా అతినెమ్మడిగా అంటిస్తుంది.

“అవును సుమండీ అత్తయ్యా! ఎంత పారపాటు జరిగిందీ! గిన్నెలోపల అన్నం ఉంటే అది అంటగిన్నె అంటారు కదూ! మనిషి అన్నం తిన్నాక మూడు గంటలదాకా జీర్ణంకాదు అంటారు కదా. ఎలాగండీ మరి? భోంచేసి కొన్నిగంటల దాకా ప్రతి మనిషిమీద కొంచెం కొంచెం నీళ్ళు జల్లుకుంటూ ఉందామంటారా? పోనీ అలా అయితే శుద్ధి జరిగి, వంశం నిలబడి కులం వృద్ధయి, ఋషులు సంతోషిస్తారేమో!”

సుబ్బాయమ్మగార్ని ఈసారి బాగా పరికించి చూశాను. చాలా మంచి రంగు. బాగా భారీ శరీరం. మైలు దూరానికి వినపడే మైకు స్వరం. ఆవిడ కింది ఏ గదిలో ఉందో పైకి నాకు స్పష్టంగా తెలిసిపోతుంది.

“పైన ఉంటున్నది ఆ అబ్బాయేనా? మనవాళ్ళే కదూ, కాలేజీకి వెళ్ళొచ్చాక ఆ బట్టలు విడిచి వేరే పెట్టుకుంటాడా, లేపోతే మన కోడలమ్మలా అంతా సర్దుమంగళమేనా?” ఇవీ ఆవిడ ప్రశ్నలు. ప్రతి నిమిషం ఆవిడకీ, మనవలకీ రామ రావణ యుద్ధం. ఈ “ముడిబట్ట ముట్టుకున్నావనో, కాళ్ళు పూర్తిగా కడుక్కోకుండా ఇంట్లోకి వచ్చావనో” ఏదో ఓ సాదింపు. పిల్లలిద్దరూ ఆవిడ పోలికే. ఒక్క క్షణం నోరు మూత పడదు. సావిత్రి, కన్నయ్యసంతులూ మాత్రం సర్దుకుపోయేరకం. సుబ్బాయమ్మ

మాత్రం కన్నకూతుర్ని అయినా లక్ష్యపెట్టదు. “ఏమే, ఈనెల నువ్వు వేరే కూచున్నట్టు లేదు?” అని రెండ్రోజులకోసా రైనా అడుగుతూ వుంటుంది!

వాళ్ళిల్లా - వాళ్ళిష్టమొచ్చినట్టు ఏడవనియ్యి. నాకెందుకు మధ్య అనుకున్నాను గాని సుబ్బాయమ్మ నాకే ఎగనామం పెడుతుందని కలలోకూడా అనుకోలేదు.

“నా అందమైన సృష్టి ద్వారా నన్ను పోల్చుకో” అన్నాడంటారు దేవుడు. అందమైన ఆడాళ్ళు ఆయన సృష్టిలో భాగమే కదా ఇంతకీ నేను చేసిన తప్పేమిటి? ఏదో కళ్ళు వేడుక.

ఆ వీధి కొళాయి దాటి సైకివెడితే రామకోవల. అక్కడికి వెడుతూ వస్తూ మరీ సుబ్బాయమ్మ ఎక్కడ పసికట్టిందో కిటికీ దగ్గర ఉన్న నన్ను!

“మేడమిది కాలేజీ కుగ్రాడు అట్టే కాలేజీకి వెడుతున్నట్టు లేదే! మన శాస్త్రితో పాటు చదువుతున్నాడు. అసలూ, ఇంతింత మీసాలూ వాడూ మరీ పెద్దవాళ్ళా కనిపిస్తున్నాడేమిటి? ఇంత వయసాచ్చి ఇంకా ఎందుకు పెళ్ళికాలేదు చెప్పా!”

అంటూ రోజుకో రకం విసురు.

అక్కడితో ఊరుకుంటుందా ఆవిడలో ఉన్న పొగరు? అసలుకే పెట్టింది ఎసరు!

“ఎప్పుడూ ఆ కిటికీ దగ్గరే అఘోరిస్తాడేం? ఆడాళ్ళు, నీళ్ళూ పట్టుకుంటారు, ఒళ్ళూ తడుపుకుంటారు. ఆపోకిరీ చూపులూ వాడూ అక్కణ్ణించి కదలడేం?”

గుండె దడ దడ కొట్టుకుంది.

అప్రయత్నంగా కిటికీ తలుపులు మూసేశాను. బెదిరి అలా చేసినందుకు మళ్ళీ నన్ను నేనే తిట్టుకున్నాను. మరింత బాధ్య తెరిచేశాను. ఇంకా బాగా దగ్గరగా కుర్చీ లాక్కుని : గ్లాసు. చెప్పేసుకదా మాంచి గాత్ర సౌలభ్యం ఉన్న మనిషి సుబ్బాయమ్మ. ఆవిడ మాట ఆ వీధి వాళ్ళంతా వినే ఉంటారు. నన్ను గుర్తించే ఉంటారు. ఇక ఆ వీధి ఆడాళ్ళు అక్కడ నీళ్ళు పట్టుకోరు కాబోలు. నాకు తోచిన వద్దతిలో నన్ను దైవదర్శనం చేసుకోనిచ్చే కాబోలు. అనుకున్నానుగాని ఆరాటిస్తే చాలా సంగతులు తెలిశాయి ఆ తర్వాత నాకు.

ఆ చుట్టుపట్ల కంటటికీ అదొక్కటే కొళాయి. అందులో నీరు కొన్ని నిర్జీవ సమయాల్లోనే వస్తుంది. ఈ మధ్య అదీ సరిగ్గా రావడంలేదు. ఎలాగో అలా ఓ బిందెడునీళ్ళు తెచ్చి ఇంట్లో వడేసుకోడమే పాపం ఆ బడుగు జనానికి గగనం. ఎవళ్ళు ఎక్కణ్ణించి తొంగిచూస్తున్నారో గమనించే వ్యవధి వాళ్ళకిలేదు.

సుబ్బాయమ్మ హెచ్చరికలు వాళ్ళనేం మార్చినట్టులేదు. అంచేత ఆ తరుణారాధనకి ఆటంకం కలగలేదు. ఎందుకేనా మంచిదని చేత్తో ఓ పుస్తకం పట్టుకుంటున్నాను. కూచోడం మానేసి నిలబడి పచ్చార్లు చేస్తున్నాను. పుస్తకం పైనుంచీ, కిందనుంచీ చూడ్డానికి కావలసినంత జాగా.

ఇంతకీ పొద్దుట అరగంటే ఆ కాస్త వైభవమూ, దానికి అడ్డుపడుతుందనుకోలేదు మాయదారి సుబ్బాయమ్మ.

కింద ఇంట్లో నుయ్యి ఉంది.

దాసేది రంగి బండెడు నీళ్ళు తోడిపోస్తుంది.

ఓ బిందెడు మడినీళ్ళు మాత్రం ఆవిడ తెచ్చుకోవాలిట. కొళాయి కట్టేసిననాడు ఏం చేస్తారో

దేవుడున్నాడు సుమండీ!

ఈ పుణ్యజీవులు!

“తప్పుకోండి తప్పుకోండి మినిష్టరు గారు వస్తున్నారు” అంటే జనం ఎలాదారి ఇస్తారో సుబ్బాయమ్మగారు మడిసిళ్ళు తెచ్చుకోడానికి వచ్చేటప్పుడు పాపం ఆ వెర్రి జనం అలా వైదొలగుతారు. నిలువెత్తు పచ్చటి విగ్రహం. పైగా ధగ ధగ మెరిసే నగలు. అతి ఖరీదైన పట్టుచీర. ఏ దేవతో దిగివస్తుందనుకుంటారో ఏమిటో, ఆ అమాయక స్త్రీలు! దారి ఇచ్చేస్తారు.

“ఏమే రంగీ, స్త్రీలు బిందె లోపల మరో మారు తోమేవుటే? నిన్న ఏదో చేతికి తగిలి అన్ని నీళ్ళూ ఒంపేసుకోవలసి వచ్చింది” అని చెప్పిందే చెబుతుంది సుబ్బాయమ్మ.

బిందె తోమి బోర్లెస్తే కూతురిచ్చిన వెండి గ్లాసులో నీళ్ళు జల్లి, తిరగేసి చంకని ఎత్తుకుంటుంది. ఇంతకీ ఎంత ఉంటుందని, మరచెంబు కంటే చూపు వాసి పెద్దదేమో! ఆయాసపడుతూ చంకనేసుకుంటుంది దాన్ని.

“దూరం, దూరం, పెద్దమ్మగార్ని కాస్త నీళ్ళు పట్టుకోనివ్వండి” అని రంగి కూడా వచ్చి, ముందు జాగా శుభ్రం చేసి, మనుమల్ని ఈగల్ని తోలినట్టు తోలుతూ ఉంటుంది. మనుమలందరూ ఒకటే అనే మాట మరచిపోయి, రూపం చూసో, కులానికి సలాంచేసో, ధనానికి భయపడో కింది వర్గంవాళ్ళు ఇంకా కింది కిందికి తగ్గినంత కాలం సైవాళ్ళు ఇలా స్వారి చేస్తూనే ఉంటారు.

అసలే మంచినీళ్ళకి మహా కటకటగా ఉంది ఊళ్లో. ఈవిడగారి దోపిడీతో సగం కాలం గడిచిపోతుంది. ఏ ఒకరిద్దరో వాళ్ళల్లో వాళ్ళు గొణుక్కోడం తప్ప ఈవిడ అజమాంషిని ఎదిరించినవాళ్ళేలేరు!

ఇక కొళాయి మూతని మరో మారు కడిగి, బిందెని మరోమారు తొలిచి, నీళ్లు పట్టుకుని, సుబ్బాయమ్మ ఇంటికి తెస్తున్న దృశ్యమే చూడాలి.

నిండా నూరు గజాలుండదు ఇంటి గుమ్మానికి కొళాయికే. ఆ బూరగాలు ఈడ్చుకుంటూ, ఆయాసపడి మంత్రాలు చదువుతూ, లోన కులధర్మాన్ని ఇంతగా పాటిస్తున్న తనని అందరూ బాగా పరికిస్తున్నారో లేదో అని ఓ కంట కనిపెడుతూ... “జరగండి. మడితో ఉన్నాను, ముట్టుకోకండి” అని హెచ్చరికలు పలుకుతూ.

.....నిజంగా తిలకించి పులకించవలసిందే (ఇకిలించి పుక్కిలించవలసిందే) ఆ కాస్తటైమూ ఇలా వేస్తు అయితే ఇంకెలా జరిగేను నా తలుపుచాటు తన్మయత్వం!

పరితపించింది నా మనసు.

“నేనున్నాను” అని రుజువు చేశాడు దేవుడు. ఆయన ఎక్కడ ఎలా ఆదుకుంటాడో ఎవరు చెప్పగలరు! వెనక “ఆదిలక్ష్మి” అనే సినిమా వస్తే ఓ భక్తురాలికి టిక్కెట్టు దొరక్క ఎంతో బాధపడిందిట. ఎవరో నిండు ముత్తైదువ, అంత వసుపూ నుదురంత బొట్టూ అవిడా, రెట్టింపు ఖరీదుకే అనుకోండి, టిక్కెట్టు అమ్మి, ఇట్టే మాయమైందిట! ఆ రోజుల్లో ఆ కథ అబద్ధమని కొట్టి పారేశాను, కేవలం మిడిమిడి జ్ఞానం చేత. “క్షమించు తండ్రీ!” అనుకున్నాను ఈ రోజు కన్నీళ్ళతో.

ఇంతకీ ఏం జరిగిందో చెబితే మీరు నమ్మరు.

అయినా నాకు జరిగిన మంచిని నలుగురికీ తెలియబరచడం నా విధి. నాస్తికులు కాదంటే నా పూచీ లేదునుమా! నా మొర ఏ సందున విన్నాడో ఆ దీనజనరక్షకుడు. గేదె రూపంలో ఎప్పుడు

దిగాడో మా వీధిలోకి. గేదెలకు “అంటూ”, “ఎంగిలీ”, “మడి”, “మయిలా”, “మేనర్నూ” ఉండవుకదా! ఎప్పుడు కన్పించాడో మరి, సుబ్బాయమ్మ వచ్చేదారిలో, పేడరూపంలో అవరోధం. తిరిగి వస్తూ, తన గొప్పతనాన్ని నలుగురూ గుర్తిస్తున్నారో లేదో అని వెనక్కి వెనక్కి తిరిగి చూస్తూ, సుబ్బాయమ్మ బూరగాలు ఎందుమీదవెయ్యకూడదో సరిగ్గా అక్కడే వేసింది.

అయ్యా, దైవ సంకల్పం అలా ఉంది మరి!

ఓ కాలు జరున జారింది. మరో కాలు మడత పడింది. చేతులు పట్లు తోప్పేయి. నడుం జారిపోయింది. భూమ్యాకాశాలు రెండే రెండు ముక్కలయేలా అరుస్తూ సుబ్బాయమ్మ చతికిలబడిపోయింది.

దేవుడు లేడా? సత్యం జయించదా!

నా మటుకు నేను కిటికీ చాటున కూచుండి ఫిమినైన్ ఎనాటమీ రీసర్చ్ చేసుకుంటూంటే అన్ని విధాలా అడ్డుపెట్టిన వాళ్ళు ముందుకొస్తారా!

అయితే ఆ మూడోరోజు కన్నయ్యసంతతులు సావిత్రితో ఆడిన మాటలు నన్ను కలవరపెట్టకపోలేదు.

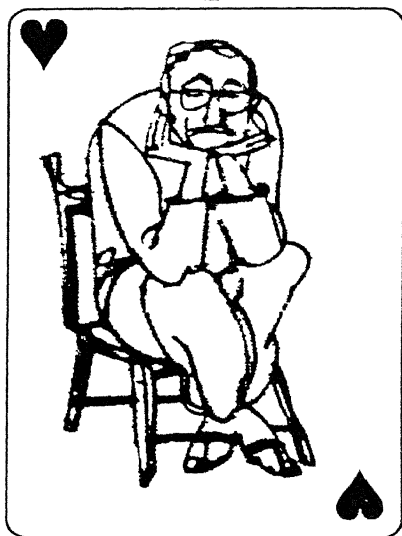
‘అంత బంగారం, ఇంత మేడా కాదనలేక మీ అమ్మ చేస్తున్న న్యూసెన్సు ఇన్నాళ్ళూ ఎలాగో భరించాం. పిల్లలూ, వీధివాళ్ళూ ఇప్పటికే గోలపెట్టేస్తున్నా అంత చాదస్తం కిక్కురుమనకుండా సహించాం. ఎక్కురే చూసిన డాక్టరు ఇవాళ చెప్పేడు. ప్రాక్టరు అయిందిట. నెలరోజులు వెల్లకిలా ప్లాస్టరు వేసి పడుకోబెట్టాలిట. అయినా ఈ వయసులో అతుక్కునే ఛాన్సెస్ తక్కువట. ఎవడు చెయ్యగలడు బాబూ? టెలిగ్రాము ఇచ్చాను. మీ అన్నయ్యా, వదినా ఇంకో గంటలో దిగుతున్నారు.’ వాళ్ళెందుకు అంత తొందరగా దిగుతున్నారో, వీళ్ళంతా ఎంత తొందరగా ఎందులో దిగుతారో నాకు అనవసరం. నా కళ్ళెందుగుండా దుష్టశిక్షణ జరిగింది. నాకు కనువిప్పు కలిగింది. అంతే, మహాఅయితే ఆ నాగరత్నం వచ్చినన్నే మేడగది ఖాళీ చెయ్యమని చెప్పొచ్చు. గుండెలో శృంగార కమాటలు తెరుచుకోవాలే గాని లోకంలో కిటికీలకే కరువా! ఇంతకీ నారు పోసినవాడు నీరు పొయ్యడా! బారు తీసినవాడు బీరు పొయ్యడా!

(జ్యోతి దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక)

దేవుడున్నాడు సుమండ్రి !

తమ మగసిరి తగలేసిరి !

41

పాపంజరు ఏ ముప్పైలో నడుస్తూందో నాకు తెలీదు గాని నాకు మాత్రం అరవై నాలుగు నడుస్తోంది.. ఆరోగ్యం గల మగాడికి అదో వయసా! ఆ మాత్రం జ్ఞానముంటే అడది గాడిదెందుకవుతుందీ, మా అవిడ అటువైపు తిరిగి పడుకోడం మొదలెట్టి పదేళ్లుదాటింది మరి!

నా ఎదుటి బెర్త్ మీద పడుకున్న పడుచు పైట చెంగు సానుగాలికి పక్కకి తొలిగింది. రెండో కన్నకూడా వెంటనే కాటరాక్ట్ ఆపరేషన్ చేయించుకోవాలనిపించింది. ఆ కనపడిన దానికే గుండె వేగం ఎక్కువైంది. అడదాని ఒంపుసాంపులే మగశవంకయినా ఊపిరితిత్తులు! పోతన అంతటి ఘాగవతోత్తముడికే తప్పలేదు. ఎంతగా ఏం కంటబడి మనసుకి నాటుకుపోయిందో! లేకపోతే రాస్తాడా, 'చక్కురుత్సవదాయి చన్నదోయి' అని!

“యోగా అండ్ సాధనా” అనే బౌండు బుక్కు చేతుల్లోకి తీసుకున్నాను. ఎప్పుడు దేని ఉపయోగం తెలుసుకొస్తుందో! దాని చాటుగా ఆ సుందర దృశ్యం పరికిస్తే మరి నన్ను అడిగే వాడుండడు కదా! ఆ పాదానిడిలో పుస్తకం పక్కకి పడి చిన్నచప్పుడైంది. ఆ నిద్రలోనే ఒత్తిగిల్లి,

బట్ట సరిచేసుకుని అటు తిరిగిపోయింది ఆ వయారి. దిక్కుమాలిన పుస్తకం ఎంతటి అవకాశం చేజార్చింది, అని తిట్టుకున్నాను.

స్టేషనుకి దిగబెట్టడానికి వచ్చిన మా బావమరిది కొనిచ్చిన నిర్వాకం అది. బాగుండదని లోపల పెట్టెను. ఓసరి అటూ ఇటూ తిప్పకపోలేదు కూడా. అసలా ఇంట్రడక్షన్ మహా గొడవ గొడవగా ఉంది.

యోగా అంటే కంట్రోలు అని అర్థం. పుస్తకాలు పెట్టే పుస్త్రాకులు కాకపోతే ఈ లోకంలో ఎవరికైనా ఎప్పుడైనా ఎందులోనైనా కంట్రోలు ఉండి ఏడిసిందా అని. పరమ నాస్తికులైనా సూర్య చంద్రుల్ని ప్రత్యక్ష ప్రమాణాలుగా అంగీకరించక తప్పదే, మరి ఆ యిద్దరు పెద్ద మనుషులకైనా కేరక్తురు ఉండి చచ్చిందా అని!

దేవుడనే వాడే ఉంటే, భజన అనేదే ఆయనకి పరమావధి అయితే, మనిషి అనే వాడికి చేతులు మాత్రమే యిచ్చి చెరో తాళపు చిప్పా యిచ్చి “ఆగకుండా వాయింపురా!” అని పురమాయిస్తే పోలే? ఇన్నిన్నీ రంగులూ రుచులూ యిచ్చి, వెరైటీలూ వ్యామోహాలూ కల్పించి సంచేంద్రియాలూ మనసూ స్పృహంచి “అవన్నీ ఒదులుకుని నన్ను కలుసుకోవడమే మీ జీవితాయం” అని చెప్పడం కంటే లోకంలో మరో అల్లరి ఉందా! మానవమాత్రుడనే వాడికి ఆచరణ సాధ్యం కాని యీ యోగసూత్రాలు దేనికోసమని!

చేయూతగా కాకపోయినా మా బావమరిది బహుమతి తలదిండుగా పనికి రావడంతో నా కినుక క్రమంగా కునుకుగా మారింది. నాంపల్లి స్టేషనుకొచ్చిన మా వాడు నన్ను వెతుక్కుంటూ కంపార్టుమెంటు ఎక్కి నిద్ర లేపే దాకా నాకు తెలివి రానే లేదు!

ఓ ఫ్రెండు కొడుక్కి కావలసిన ఊరికి బదిలీ చేయించే ప్రయత్నంలో హైదరాబాదు రావలసి వచ్చింది. ఎలాగా మా మూడో అబ్బాయి మురళీధరానికి పోలిసు డిపార్టుమెంటులో అక్కడే ఉద్యోగం గనక, వాడి దగ్గర నాలుగు రోజులు ఉన్నట్టు ఉంటుంది. వాడికి తెలిసిన పై ఆఫీసర్ల ద్వారా నేనొచ్చిన పని అయినట్టు ఉంటుందని బయల్దేరాను. ఇంతకీ మా కోడలు రాజేశ్వరి పైదేం కాదు, మా రెండో చెల్లెలు సుబ్బులు కూతురే అది. మా బావపోయాక సుబ్బులు వాళ్ళ దగ్గరే ఉంటోంది. మా వాడికి ముగ్గురు పిల్లలు. ఇంతమంది ఆస్తులతో గడపడానికి ఇంతకన్న మంచి అవకాశం ఎక్కడుంది! సర్వీసులో ఉన్నంత కాలం వీలైనంత వరకూ ఆఫీసులో నిద్రపోతూనే గడుస్తుందేమో కాలం, రిటైరు అయ్యాకనే కదా ఎవరికైనా మెలుకువ వచ్చి, సరదాగా నాలుగు ఊళ్ళూ చక్కర కొట్టుకు రావాలని ఉండేది!

అదృష్టవశాత్తూ నేనక్కడికి వచ్చిన పని దివ్యంగా జయప్రదం అయింది. అయిదేళ్ళ తర్వాత మా మురళీధరం కుటుంబాన్ని మరోసారి నిశితంగా పరిశీలించే అవకాశం కూడా కలిగింది. మా పెద్ద మనుమడు న్యూ కాలేజీలో బి.కాం. వెలిగిస్తున్నాడు. రెండోవాడు ఇంటరు ఫేలై సప్లైమెంటరీకి కట్టాడు. మధ్యది ఆడపిల్ల. దానికి లోకజ్ఞానం మీద ఉన్న చొరవ చదువుమీద ఉన్నట్టు కనపడదు. మా కోడలు రాజేశ్వరి పెళ్ళికి ముందే బియ్యే బియ్యూడి అనిపించుకుంది. టీచరుగా పనిచేస్తూ ఎమ్మెకీ కడుతోంది.

ఇంట్లో పని మనుషుల సంఖ్య ఇంటివాళ్ళ సంఖ్య కంటే ఎక్కువ! నీళ్ళు తెచ్చి పోసేది ఒకడు.

అంటు తోమేది ఒకర్ని. బట్టలు ఉతికి ఆరేసే జంటవేరు. బజారు పని చూసేది ఇంకొకరు. మా వాళ్లెవరూ ఇటు పుల్ల అటు తీసి పెట్టే అలవాటు ఉన్నవాళ్ళు కారు. వీళ్ళ కోసం వచ్చే ఫ్రెండ్స్ సంఖ్య కూడా తక్కువేం కాదు. ఎప్పుడూ రేడియో అలా వాగుతూనే వుంటుంది. కృష్ణమాచారి ఎప్పుడూ అరుస్తూనే ఉంటుంది. (నల్లగా వుంటుందని వాళ్ళ పెంపుడు కుక్కకి ఆ పేరు పెట్టుకున్నారు) కాలింగ్ బెల్లు ఎప్పుడూ అలా మోగుతూనే ఉంటుంది. ఇంతెందుకు అది ఇల్లు కాదు, కోళ్ళపొరం!

రెండు మూడేసి ఏళ్ళ తేడా వయసున్న పిల్లలు గనక ముగ్గురూ ఎప్పుడూ దెబ్బలాడుకుంటూ వుండడంలో నాకేం వింత కనపడలేదు. కానీ వాళ్ళలో ఏ ఒక్కరిలోనూ ఏ ఒక్క విషయం లోనూ మా సుబ్బులుకే సరిపడదు! ఇక ఎదుట మావాడి ఆఫీసరు ఉన్నా సరే, మొగుడు మాటాడే స్రతి ముక్కునీ ముక్కు ముక్కులు చెయ్యడమే మా కోడలి ఆదర్శం. మావాడైనా ఊరుకుంటాడా, ఈగవాలితే జోడిచ్చుకు కొట్టేరకం. పోనీ మా సుబ్బులయినా కూతుర్ని వెనకేసుకు వస్తుందంటారా అది అస్సోత్తరం మొదలెడితే ఇది సహననామం అందుకుంటుంది.

ఎదుటివాళ్ళు తమ మాట ఏ మాత్రం చెవిని పెట్టరని స్పష్టంగా తెలిసినా తమ అభిప్రాయం వీలైనంత గట్టి గొంతుకతో బయటపెట్టి తీరాలని ఆ యింట్లో స్రతి ఒక్కరూ తీర్మానించుకుని ఉండాలి. అంతే కాదు. తెలిసిన విషయంలోనే తల దూర్చాలనే నిబంధన గానీ, చిన్నా పెద్దా తారతమ్యం గమనించాలనే నియమం గానీ, వాళ్లెవరూ పాటిస్తున్నట్టు లేదు.

చెప్పకేం, నేను కని, పెంచి, చదువు చెప్పించిన మురళీధరం కుటుంబమేనా ఇదని, కాస్త బాధ కలిగింది నాకు. కుర్రాళ్ళకి కాసోతే పెద్దాళ్ళకైనా ఉండొద్దా? మొగాళ్ళకి కాకపోతే ఆడాళ్ళకైనా తెలియొద్దా? ఇందర్ని పెంచి ఇంతింత వాళ్ళని చేశాం, ఇలాగే తగలెట్టుకున్నామా మా సంసారాలు! ఇదేం ఇల్లా పిండిమిల్లా? ఇద్దరూ రెండు చేతులా ఎంచక్కా ఆర్జించుకుంటున్నారు. తన కోడలితో పడక మాటామాటా వచ్చి ఇక్కడ స్థిరపడిందిగాని మా సుబ్బులికి దాని అత్తారిచ్చిన చచ్చినంత అస్త్రీ ఉండనే ఉంది. ఇళ్ళద్వైలే వస్తాయి. నెలకి వెయ్యికి పైగా. ఎందరు తెచ్చింది కలుపుకుంటే నిలుస్తుంది. ఈ స్రతపు కొంప! అయినా మరీ ఇంత ఖర్చా? నిన్న మొన్నటి గుంటముండ ఆ మనవరాలు సువర్ణకి రెండు బీరువాల బట్టలా! ఇంటరు ఫేలైన ఆ తుంటరి వెధవకి రెండొందల టెన్నిస్ రాకెట్లా! ఇలా ఏది గమనించినా, ఏ మాత్రం తలపోసినా నా బుర్ర వేడెక్కిపోయేది. వేడెక్కిన బుర్ర ఊరుకోదు కదా, ఏదో వాక్రూపాన అది నోటి ద్వారా ఇవతల పడితే గాని నిలబడలేదు కదా!

ఆ మాటంటే వాళ్ళకి కోపమొస్తే నే చెప్పలేను గాని సాధారణంగా ఈ ఆడాళ్ళకి బుర్ర తక్కువని నా ఉద్దేశం. ఆలోచనతో సంబంధం లేని, రుజువూ సాక్ష్యాలతో ప్రమేయం లేని, ప్రయోజనంతో పరిమితం కాని విషయాలే వాళ్ళని ఆకర్షిస్తాయి. అందుకే వాళ్లే ఎక్కువగా మంచిరోజులూ, మొక్కులూ, బొట్టు తాంబూలాలూ అంటే పడి చస్తారు. ఏడాదికి ఏ రెండు మూడు సార్లో కట్టుకునే పట్టు చీరకోసం ఏడాదిపాడుగునా మొగుడ్ని వేదించేది వాళ్లే. చదువుకున్న కొద్ది ఈ మూర్ఖత్వం మరింత పెరుగుతోందేగాని తగ్గడం లేదు. అందుకే స్త్రీలకు విశేషంగా ఆకర్షిస్తున్నాయి. “అసిరమ్మ అద్భుతాలు” లాంటి తెలుగు సినిమాలు! ఈ సంగతి ఇప్పుడింతగా ఎందుకు చెప్పానంటే ఈ యింట్లో కాస్తయినా నా మాట వినే వెర్రి వాళ్ళు వాళ్ళయినా కాకపోతారా అని నా బోధనా ప్రయోగం అక్కణ్ణంచే ఆరంభించాను. ఆ నాలుగు రోజులూ సువర్ణ ఆడబట్టలు వెయ్యడం నా

కళ్ళతో నేను ఒక్కసారి కూడ చూడలేదు గనక, అది మొగాడికిందే లెక్క. అయినా చెప్పకేం దాని నాగుడూ దూకుడూ చూస్తూంటే మొదట్టుంచీ నాక్కొంచెం గుండె బెదురుగానే ఉంది.

ఏదైనా నోరు విప్పడానికి అవకాశం అంటూ దొరికి చావాలి గద! ఆ ఆదివారం మావాడి కుటుంబమంతా మార్నింగ్ షోకి తరలి వెళ్ళారుట నేనింటికి వచ్చాక నాకు వడ్డీస్తూ మా సుబ్బులు చెప్పింది. ఒక కడుపున పుట్టి, కూడా పెరిగింది. ఈ సంసారం కాస్త బాగుచేసే పద్ధతి దీన్నో సూచిస్తే తప్పం, అంటూ మొదలుపెట్టబోయాను. ఇంకా నోరు విప్పందే అదే మొదలెట్టింది!

‘ఏదో పెద్ద పని ఉన్నట్టు ఊరంతా తెగ తిరిగి వస్తావు. ఏ పనికోసం వచ్చానో అది మొన్ననే అయిపోయిందని చెప్పావు. నీ కోసం కనిపెట్టుకు ఉండడంచేత నిష్కారంగా ఇవాళ నాకు సినిమా ఛాన్సు పోయింది. ఆ వచ్చేదోదో ఓ గంట ముందొచ్చి అమోఘచ కూడదట్రా అన్నయ్యా!’

నోట్లో మాట నోట్లోనే ఉండిపోడం కాక నాలిక తడారిపోయింది నాకు! “సొంత కూతురితో ఎందుకే పచ్చగడ్డెస్తే భగ్గుమన్నట్టు ప్రతీ దానికీ అలా ఘర్షణపడతావ్? ఎంత ఎదిగిన వాళ్ళయినా వాళ్ళు వయసులో చిన్న పిల్లలు, పేవీ పెట్టినా అర్థమైంది. ఇంటికి పెద్దదానివీ సొంత యింట్లో సుష్టు లేక పరాయి యింట్లో బైతాయించినదానివీ, నువ్వే చీటికి మాటికి అలా ఒంటికాలి మీదలేస్తే ఎలా?” అని చెప్పాలనే నా ఉద్దేశం, అక్కడే అగిపోయింది బిక్కమొహం వేసి.

పైగా ఈ వయసులో దీనికి, కృష్ణా రామా అంటూ ఓ మూల చెంగు పరచుకుని దినాలు వెళ్ళబుచ్చక సినిమాకి సిద్ధమవడం ఒకటా! అందులో ఇంగ్లీషు మాటనికీ! ఇంకా చెప్పాలంటే “కిస్ కిస్ కిస్”, అనే పేరు గలదానికీ!!

- 1) “గుబుకూ గుబుకూ నాలుగు ముద్దలు గుటుక్కుమని దిగమింగక ఎందుకురా అలా గుడ్లగూబలా చూస్తావ్? ఈ వంటముండ ఉండుండి మానెయ్యడం కాదు గాని నా నడుం పళుక్కుమని విరిగిపోయేలా ఉంది రా అన్నయ్యా!”

అంటూ తొందరచేసే తోడబుట్టిన దాన్నో, నామొహం, నేనేం చెప్పిచ్చేది? ఇంకా ఆకాడికి మా రాజేశ్వరీ నయం వాళ్ళల్లో వాళ్ళు ఏం కుమ్ములాడుకున్నా నా పెద్దరికాన్ని ఎంతో గౌరవించి ఎంతో శాంతగా ఉంటుంది నా దగ్గర. “ఆ గొడ్డు మంచిదైతే అక్కడే అమ్ముడుపోను” అనే రకం నా చెల్లెలు. ఆ అరకతరకల మనిషి ముందు నా నోరు విప్పి బయటపెట్టుకున్నాను కాను! మా చెల్లి ముండ అక్కడితో సరిపెట్టింది, నయమే, కృష్ణమాచారిని ‘ఉస్కీ’ పెట్టింది కాదు! అయినా దీన్నో చెప్పి లాభమేముంది! ఇంటికి మూలవిరాట్టు కోడలు, దాన్నో ఏం చెప్పినా అందం చందమున్ను!

నేను వెళ్ళిపోయే ముందు అనుకోకుండా ఆ అవకాశం చేజిక్కింది. మా మురళీధరం ఆఫీసు నుంచి అలా రైల్వే స్టేషనుకి వస్తానన్నాడు, నన్నిలా ఆటో మీద బయల్దేరమని. ఎందుకో ఆవాళ మా కోడలికి మధ్యాహ్నం స్కూలు లేదుట. ఇంట్లోనే ఉంది ఎదురింటి పత్తనానికి వెళ్ళిన మా చెల్లెలు యింకా యిల్లు చేరకపోడం నా అదృష్టం. వీళ్ళు ఎదురింట్లో ఉంటేనే ఇంటికి క్షేమం. నేనలా మంచం మీద కూచుంటే రాజేశ్వరి ఎదురుగా కుర్చీ లాక్కుని కూచుంటూ అంది!

“అన్నీ సర్దేసుకున్నారుగా? ఏం అలా చూస్తున్నారు, ఆ రైల్వేస్టేషన్ గొడవలో ఏం చెబుతాననా, మీ అబ్బాయికి ఏమైనా చెప్పున్నారా?”

ఇంకేం, మొదలెట్టేను!

తమ మగసిం తగలేసిం !

“ఈ ఇంట్లో మీ అత్తగారి మొదలు ఆ కృష్ణమాచారి వరకూ ‘ఒకళ్ళు చెప్పడం, మేం వినడమూనా!’ అన్నంతటి సర్వజ్ఞులు. ఇలాంటి యింట్లో నీలాంటి వినయం సహనం ఉన్న మనిషి కీలక స్థానంలో ఉండబట్టి యింకా యీ ‘దరేఖానా’ కుక్కలు చింపిన విస్తరికాకుండా వడుస్తోంది.”

“మీరేం చెబుతున్నారో నాకోక్క ముక్క అర్థం కావడం లేదు మామయ్యా! అది సరేగాని మీ హేండ్ బాగా సూటు కేసు సర్దుకోడం పూర్తయింది కద?”

‘దిక్కుమాలిన సూట్ కేసు, అదెంతలో సర్దుకోవాలి, సాయిలా పాయిలాగా, చడీచప్పుడూ లేకుండా ఓ యిల్లు సర్దుకు రావడంలోనే ఉంది ఎక్కడలేని నేర్పరితనమూ! ఎందుకలా చూస్తాన్, కుటుంబ క్షేమం కోరి, పెద్దవాణ్ణి, నాలుగు ముక్కలు నీ చెవిని వేసి పోదామని నా తాపత్రయం. ఒక్క ముక్క ఆలోచించు. నాలుగు చోట్ల తిరిగి వేడెక్కి యింటికొస్తాడు మగాడు. అన్నీ తెలిసి ఇంత చదువుకుని పది మంది పిల్లలకి పాఠాలు చెప్పే నువ్వు కూడా మా వాడితో సరిగ్గా ఒకటంటే పది చదివితే ఎలా? ఇవి ప్రతి రోజూ వింటూ గమనిస్తూ పెరుగుతున్న పిల్లలు ఎలా తయారవాలి! మీరిద్దరూ ఏక మాట అనుకుంటే ఈ సంసారం ఏకతాటిని నడిచి మీది చల్లని యిల్లనిపించుకుంటుంది. పిల్లలు చెయ్యదాటిపోయారని విచారించకు. ఇప్పటికైనా వ్యాధి ముదిరిపోలేదు. వాడొక వేళ అహంకారంతో ఏదైనా అన్నా ఆడదానిని నువ్వు తగ్గలి ఒక్క విషయం ఆలోచించు. గింజుకుని నోరు నొప్పిట్టడమేగాని వాడు తోచింది వాడు చెయ్యడం ఏ కొంచెమైనా మానుకున్నాడా? మీ పడకగది పక్కనున్న నడవలో నాకు మంచం వేశారు. మీ కీమలాటలు విని విని ఏ రాత్రి కారాత్రి నా గుండెలు పీచుపీచుమనేవి. అక్కడికే కాదు, నాలుగు కోసులు వినపడతాయి మీ నాజుకు ఊనులు. ఏదో దేవుడింత యిచ్చాడు. నాలుగు చేతులా యింత సంపాదించుకుంటున్నారు. సంసారం అనేది గుట్టుగా నడుపుకు రావడంలోనే ఉంది సుమా స్వారస్యం అంతా! ఏమంటావ్?”

అనుకున్నది చెప్పగలిగిన తృప్తి యిచ్చిన ఆనందంతో, తన్మయత్వంతో మూసుకున్న కళ్ళతో, యింకాస్నేపు యిలాగే హితబోధచేసి తలెత్తి చూశాను రాజేశ్వరి లేదు!

మరి ఎప్పుడెళ్ళి పట్టుకువచ్చిందో, వీధిలో ఆటో ఆగిన చప్పుడైంది. తనే రెండు చేతుల్తో సామాన్లు పట్టుకొని ఆటోలో పెట్టింది. నేను తెల్లబోతూ జోళ్ళు తొడుక్కుని యింకా వీధి మెట్టు దిగి ఆటోలో కూచున్నారో లేదో ఆటో కదలడం, వీధి తలుపు భళ్ళున మూతపడడం, ఒకేసారి జరిగేయి!

తిరుగు ప్రయాణంలో మాట. ఎంత సుఖప్రదమైన ఫైడ్ అప్పర్ బెల్ట్ దొరికినా, నా మనసులో సుఖమూ లేదు, నా కంటికి నిద్రా రాలేదు! కోడలు కొట్టిన మెత్తని చెప్పదెబ్బ అదరిపాటుకి ఇంకా నా మనసు ఒణుకుతునే ఉంది!

పక్కలో ఏదో ఎత్తుగా తోచి తడిమి చూశాను.

మరచే పోయాను. “యోగా ఎండ్ సాధనా” పుస్తకం అది. చేత్తో విరచి పట్టుకుని ఏదో ఓ పేజీ తీశాను, ఏం తోచక.

“కళ్ళూ, ముక్కు, రంధ్రాలూ, చెవులూ అనేవి రెండేసి ఉంచిన దేవుడు నోరు అనేది ఒకే ఒక్కటి ఎందుకుచాడో ఎప్పుడైనా ఆలోచించావా? పైగా వాటన్నిటికీ ఉన్న పని ఒక్కొక్కటి.

ఇటు ఏదైనా అనడానికి, తినడానికి ఈ రెండు ముఖ్య ధర్మాలూ మాత్రం నోటికి అప్పచెప్పాడు. అంటే ఏమిటి? మరింత ఒళ్ళు దగ్గర పెట్టుకొని దానిని ఉపయోగించు కోవాలని కదా!"

గాయానికి కారం రాసినట్టే పెద్ద చప్పుడుతో ఆ బొండు పుస్తకం మూసేశాను. ఆ చప్పుడు వింటే మా కోడలు వేసిన తలుపుల చప్పుడు గుర్తొచ్చింది. స్త్రీ ఎంతటి శక్తి స్వరూపిణి! ఒక్క ముక్క నోటితో చెప్పకుండా ఎంత గొప్ప సందేశం యిచ్చింది!

"కొట్టుకు చస్తున్నామో, గోలతో కీచులాడుకుంటున్నామో ఇరవై ఏళ్లై కలిసి మెలిసే యీడుస్తున్నాం యీ సంసారం. విడాకులు ఇచ్చుకోలేదు. సరిగదా ఏ ఒక్క రాత్రీ కూడా వేరే గదుల్లో పడుకోలేదు. శబ్దమంతా సంగ్రామమూ, నిశ్శబ్దమంతా నిండుదనమూ అని దేన్ని బట్టి పోల్చారు మామయ్యా మీరు? గింజుకుని నోరు నొప్పెట్టడమే గాని, ఒకరి మాట ఇంకొకరు వినరని పోల్చుకున్న మీరు, అదే మా ట మీ విషయంలో అన్వయించు కోరేం?"

అనేది, ఇంతకంటే స్పష్టంగా చెప్పే పద్ధతి ఉందా!

కింది బెర్త్ మీద పడుకున్న ఓ ఆమ్మాయి పైబట్ట గాలికి తొలగడం ఈసారి తొంగి చూశాను. నా కళ్లు చూసేవి అలాటివే కదా! అయితే ఈ తిరుగు ప్రయాణంలో తిరిగి తిరిగి అట్టే చూడాలనిపించలేదు. సిగ్గుపడి ఇటువైపు తిరిగిపోయాను. బోధపడినా మానినా నాకా బుక్కే దిక్కు. బొండు పుస్తకాన్ని కడుపు మీద చేర్చి మనమడిలా దగ్గరికి తీసుకున్నాను!

(జ్యోతి మాసపత్రిక మార్చి, 85)

ఈ ఆడాళ్ళతో ఇదే చిక్కు!

తను చెప్పేది శ్రద్ధగా వినే సహృదయుడైన భర్త కంటే అడదికోరే వరమంటూ ఏం ఉంటుంది. అందుకనే ఏ రాత్రికి ఆ రాత్రి -- ఆ నాటి నారీ విమోచన సంఘం వివరాలు వేణుకి అందిస్తుంది, ఎడ్వకేటు ఇందిర. భార్య నుంచి ఏ రాత్రికి ఆ రాత్రి అందుకుందామని పగలంతా భర్త ఎదురు చూసే విశేషాలు యివేనా అనిపిస్తుంది వేణుకి.

అయినా అతను కార్యవాది. ఓపికపట్టి కొంతసేపు సహృదయుడిగా ఉండగలిగిన భర్త తర్వాత చాలాసేపు రసహృదయుడిగా రాణించవచ్చు అని అతనికి తెలుసు. అతని మరో ఆలోచన కూడా ఓ మొట్టికాయ వేసి మనసుని వెనక్కి లాగుతుంది. ఆ స్పృహనుఖం స్వర్ణమయమే. కాని సాటి మనిషి మంచికోసం కొట్టుకుపోయే ఆ అత్యున్నత వ్యక్తిత్వంతో తన సాహచర్యం మాత్రం తక్కువ అదృష్టమా!

‘నారీ విమోచన సంఘం’ అనేది స్త్రీల హక్కుల కోసం అహర్నిశలూ పోరాడే ఓ ప్రగతి శీలక సంస్థ’ అడ్వకేటు ఇందిరకాక డాక్టరు మీనాక్షి, పైకాలబీ ప్రొఫెసరు కనకలతా ..... ఇలా వివిధ

బాగాల నిష్ఠాతులు తలొకరూ ఉన్నారు. సంఘ శ్రేయస్సు కోసం నిస్సార్థంగా పనిచేసే ఆ సమిష్టిక్కుసికే ఇందిర ఒక వెన్నెముక. తక్కిన సభ్యురాళ్ళలా ఆమెకి ఇంటి బాధ్యతలు అనేవి ఇంచుమించు లేవనే చెప్పాలి. నెత్తిమీద పెట్టుకునే భర్తేకాక కన్నకూతురి కంటే ఎక్కువగా చూసుకునే అత్తగారు మాటవరసకయినా తన స్వేచ్ఛకి అడ్డురాకపోవడం ఆ ఉద్యమానికి మరింత ఊపిరి.

అత్తగారు వరలక్ష్మికి ఆ ఇంట్లో ఇటువుల్ల అటుతీసి పెట్టలవలసిన ఆవసరంలేదు. అయినా అందరు నౌకర్లని అజమాయిషీ చెయ్యడం అదేం తక్కువ బాధ్యతకాదు. అత్తగారు శాంత స్వభావం తలుచుకుంటే ఎంతో ఆశ్చర్యంగా ఉంటుంది తనకి. ఎలాగైనా అత్తగారికి కోపం తెప్పిద్దామని ఇందిర దుందుడుకు స్వభావం చేసిన ప్రయత్నాలన్నీ దిగదుడుపు అయ్యాయి! వేణుకి అయిదోపదో నడుస్తున్నప్పుడు కాబోలు, బ్యాంకులో కాపీయరుగా పని చేస్తున్న వాళ్ళ నాన్నగారు ఏదో పెద్దమొత్తమే చేజిక్కించుకుని పరారీ అయారుట అంతే, మరి ఆయన భోగట్టా లేదు, అప్పట్నుంచీ కొడుకు బాధ్యత నెత్తినేసుకుని ఇంతటి ప్రయోజకుణ్ణి చేసిందిగాని వరలక్ష్మి భర్తని పల్లెత్తుమాట అనడే! పైగా 'ఎక్కడో అక్కడ వారు కులాసాగా ఉంటే అంతే చాలు' అనే అత్తగార్ని పరికిస్తే మరింత మతిపోతుంది ఇందిరకి.

ఈ క్షమాగుణం చూసి గౌరవించాలా, ఈ చచ్చుతనం చూసి నిలదియ్యాలా? ఏదైనా వాదనకి దిగితేకదా ఇదేమని అడగడానికి! తెల్లారి, తలారా స్నానం చేసి, దేవుడికి దీపం పెట్టుకుంటే గాని వచ్చి మంచినీళ్ళ ముట్టుకోని అత్తగారే స్వహస్తాలతో తమిద్దరికీ బెడ్ కాఫీన ఇస్తూంటే, ఏం చూసి తప్పుపట్టడం? 'ఏమిటీ, అమ్మని చూస్తూ అలా ఉండి పోయావ్, దేన్ని గురించి నీ ఆలోచన?' అనే భర్త ప్రశ్నకి తుళ్ళిపడి ఇటు తిరిగి మామూలు ధోరణిలోకి వచ్చేసింది ఇందిర.

ఓ వారం రోజుల క్రిందటదాకా 'నారీ విమోచన సంఘం' కట్నాల కార్కుల కథలలోనే నిమగ్నమయి పోయి ఉంది. పురుషాహంకారానికి బలి అయిన కలకంఠి కన్నీటిగాధలు ఒకటారెండా? పదహారేళ్ళ వసంత ఓనాడు సంఘ కార్యాలయాన్ని వెతుక్కుంటూ వచ్చి తమ దీనగాధ చెప్పుకోవడంతో వారి కార్యక్రమాలకి కొత్త మలుపు ఊపూ వచ్చినట్లయింది.

వసంత తల్లి పేరు వసుంధర. వసంతకి మెట్రిక్ చదువుతున్న తమ్ముడు కూడా ఉన్నాడు. ఈ పిల్లల్నిద్దర్నీ పెట్టుకుని వసుంధర అన్నగారింట్లో రాజోలులో ఉంటోందిట. వసుంధర హైస్కూల్లో లెక్కల టీచర్ గా పనిచేస్తోందిట. తండ్రి గురించి వసంతా తమ్ముడూ ఏవో విన్నూరుగాని మంచి క్రమశిక్షణలో పెంచిన తల్లి ముందు ఏది అడగడానికి వాళ్ళకి భయం.

ఇలా ఉండగా వసంతకి ఏదో పెళ్ళి సంబంధం వచ్చిందిట. ఆ కుర్రాడు వసంత కళ్ళకి ఎంతో నచ్చాడుటకూడా. కాని వీళ్ళ కుటుంబ చరిత్ర భోగట్టా చేసి వాళ్ళు ఒప్పుకోలేదుట.

'ఈవిడ తిన్ననైందే అయితే మొగుడు వేరే ఇంకోదాన్ని పెట్టుకుని మరో కాపరం ఎందుకు అపారిస్తాడా! ఇంత కన్న మంచి సంబంధమే దొరక్కపోయిందా!' అని కొట్టిపారేశారుట.

వసంత ఎంతగా కుమిలిపోయిందో అంతగా తిరగబడాలని నిశ్చయించుకుంది. ఆ పిల్లల దృష్టిలో తల్లి ఓ దేవత. అలాంటిది తప్పెందుకు చేసి ఉంటుంది? నాన్నదే తప్పు అయిఉండాలి అనుకుని ఎక్కడో ఈ సంఘం గురించి చదివి వీళ్ళతో వచ్చి చెప్పి వెళ్ళిందిట.

'అదేనా, మోహనాపు కేసినా?' అని అడిగాడు వేణు. అవునంటూ, ఆ సంస్థ వెలుగులోకి

తెచ్చిన మరిన్ని వివరాలు చెప్పింది ఇందిర.

వసుంధర భర్త మోహనాచల మహా రాజాన్ కాలేజీలో కెమిస్ట్రీ రీడరుగా పనిచేస్తున్నాడు. ప్రైవేటు చెప్పించుకోదానికి ఇంటికి వచ్చే కళ్యాణి అనే తనకంటే పన్నెండేళ్ళ చిన్న అమ్మాయితో పల్లిగ్గా కాపరం వెలిగిస్తున్నాడుట. వాళ్ళకి ముగ్గురో నలుగురో పిల్లలు కూడానుట.

‘ఇందులో వింతేమిటంటే మోహనాచల కళ్యాణికి కేవలం చేరదీయడం కాదట. మా సంస్థ ఇన్వెస్టిగేషన్స్ ఏమని తేలిందో తెలుసా, వాళ్ళకి రిజిస్ట్రాఫీసులో పెట్టెందిట!’

‘ఏం దారుణం! మొదటి భార్య బతికుండగా భర్త రెండో పెళ్ళి చేసుకోడం చట్టరీత్యా నేరం అనుకుంటాను! అలా చేసుకున్న వాళ్ళకి ‘కోర్టు చేసే పెళ్ళి’ వేరే ఉందంటారు?’

భర్త అడిగిన పద్ధతికి నవ్వుతూ ఇందిర చెప్పింది.

“అవును. 494 భారత శిక్షాసృతి కింద ఇలాంటి నేరస్థులకి ఏడేళ్ళ శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానం విధించవచ్చు. లేదా దానితో పాటు అపరాధరుసుము కూడా చెల్లించవలసిరావచ్చు.”

“మరి అన్నీ తెలిసి ఎందుకు ఊరుకున్నావు? వీడిక్కడ పూలరండిలాకులకడమేమిటి, అక్కడ ఏ పాపం ఎరుగని వీడికూతురు వసంతకి వచ్చిన సంబంధం తప్పిపోవడమేమిటి? ఇలాంటివి చక్కదిద్దకపోతే మీ వారి విమోచన సంఘాలు దేనికి?”

“మోహనాచలకి బుద్ధి చెప్పడం ఎలా అని మీ ఉద్దేశ్యం?”

“మీ వాళ్ళు పరిశోధించి అతనికి రెండో పెట్టెందని సాక్ష్యం సంపాదించారు కదా ఇంకా ఆలస్యం దేనికి? అతని మీద వెంటనే కేసెందుకు పడేశావు కాదు?”

‘అది నేరమని తెలిసినా ప్రతివ్యక్తికీ ఆ నేరస్థుడిమీద చర్యతీసుకునే అవకాశం న్యాయశాస్త్రం కల్పించలేదు గనక’

“అంటే?”

“ఈ ప్రత్యేకమైన పరిస్థితుల్లో ఇటు బాధ్యతగల పౌరులుగాని, అటు సంఘ భద్రతని పరిరక్షించే రక్షకభటులుగాని కేసు పెట్టే వీలు కల్పించబడలేదు. కోర్టు గుర్తించడానికి వెసులుబాటులేదు. బాధితురాలు తప్ప మరెవరు కేసుపెట్టినా కోర్టు కాగ్ని జన్మ తీసుకోదు”

“సాధారణంగా ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో మోసగించబడేది అమాయకురాలైన ఆడదే అయివుంటుంది. ఇలా కేసు పెట్టవచ్చునని ఆమెకీ తెలియకపోయి ఉండొచ్చు. మరి ఇలాంటి న్యాయసూత్రాల వల్ల ఎవరికేం లాభం?”

‘న్యాయసూత్రాల నిర్దేశ మీరనుకున్నంత తేలికగా జరగదు. ప్రతివాడికీ ప్రతిదానికి కోర్టు ఎక్కే హక్కు కల్పించబడితే అది దుర్వినియోగం అవడానికే ఎక్కువ అవకాశం ఉంది. వీడు చేసుకున్న ఈ రెండోపెళ్ళి రహస్యంగా జరిగింది అనుకుందాం. ఈ వెధవచేసిన ఘనకార్యం గుర్తించి అంతకుమించిన మరో దొంగవెధవ ఇది బయటపెడతానని బెదిరించి బ్లాక్ మేయిల్ చేస్తే?’

‘అదంతా నాకు తెలిదు గాని ఈ సూత్రాలలో ఇలాంటి లోసుగులున్నాయి కాబట్టే ప్రతివాడూ దర్జాగా రెండో పెళ్ళికి సిద్ధమైపోతున్నాడు. ఆ మొదటిపెళ్ళాం ఎవరి పంచన మీనంగా పడిఉందో తలుచుకుంటే ఎంతకష్టంగా ఉంటుందంటావు!”

“అది తలచుకుని మనసు గిలగిల కొట్టుకుంది కాబట్టే ఇవాళ మీనాక్షికారులో మేమిద్దరం

రాజ్‌లు వెళ్ళొచ్చాం .... ఈ కేసులో భార్యమాత్రమే భర్తమీద దావా వెయ్యడానికి అర్హత కలది కదా, ఆ సంగతి చెప్పిరాడానికి."

ఇలాంటి ఇన్‌స్టెంట్ యాక్షన్‌లంటే వేణుకి ఎంతో ఇష్టం. ఎంతో ప్రశంసతో ఆమెవైపు చూశాడు. ఇందిర మొహంలో రోజాకనబడే కళ కనపడక అతను గతుక్కున్నాడు.

"మేమిద్దరం ఎంత నచ్చచెప్పినా వసుంధర భర్తమీద న్యాయరీత్యా చర్య తీసుకోడానికి అంగీకరించలేదు' ఆమె దగ్గర బంధువులూ, అందర్నీమించి ఆమె కింత నీడకల్పించిన అన్నావదినా ఎన్నాళ్ళనుంచో ఎంతగానో చెబుతున్నారట, కీలకమైన ఈ పాయింటు ఆమెకు ఎప్పట్నుంచో తెలుసునట. అయినా వసుంధర ఏ విధంగా చెప్పినా ఒప్పుకోలేదు."

"తామోదో త్యాగమూర్తులని ఈ పతివ్రతలు భ్రమపడుతున్నారోమో, చేజేతులా మొగాళ్ళని మోసగాళ్ళుగా తీర్చిదిద్దుతున్నారు! న్యాయం తమకి కల్పించిన హక్కుల్ని వదులుకుంటే ఈ సంగతి మీరెందుకు ఆవిడలో నాటలేకపోయారు?"

వేణు ఆవేశం చూసి ఇందిర ముచ్చట పడుతూ వసుంధర ఆఖరిమాటగా ఇలా అందని చెప్పింది.

"నా కేదో మేలుచేద్దామని ఇంత దూరం వచ్చారు. కృతజ్ఞురాలిని. కాని ఈ రోజు నేను వారిమీద కేసువేసి సాధించేది ఏమిటంటారు! ఆయనకి శిక్ష పడుతుంది ఉద్యోగం ఊడుతుంది. రెండోపెళ్ళి చెల్లదు గనక కళ్యాణికి పిల్లలకి గుర్తింపు ఉండదు. ఆయనా, వారిని నమ్మిన కుటుంబమూ వీధినపడితే నాకేం ఒరుగుతుంది? ఆఖరిమాటగా ఇందిర ఇలా అంది.

"మొగుడి పాపం మొదటిభార్యతో పూర్తికాలేదు వాళ్ళ పిల్లల్ని చుట్టుకుంది వాళ్లేంపాపం చేశారని చెప్పచూసినా ఆ మొండిమనిషి దగ్గర జవాబు సిద్ధంగానే ఉంది.

"అవాలని నిర్ణయించుకున్న పాడు లోకం ఎప్పుడూ ఏదో అంటూనే ఉంటుంది మీరు చెప్పినట్టు చేస్తే మాత్రం మొగుడిమీద కేసు నడిపిన ఆడదాని పిల్లలుగా ఆడిపోసుకోరంటారా!"

నీరసంగా పెదవి విరుస్తూ ఇందిర వచ్చేసింది ఒక్కొక్కప్పుడు అనిపిస్తుంది, వాళ్ళ బాగుకోసం మేంశ్రమించినా అర్థంచేసుకుని సహకరించని వాళ్ళని మేం ఏం చెయ్యగలమని! ఈ ఆడాళ్ళతో ఇదే చిక్కు." అని పూర్తి చేసింది, తనో ఆడదాన్నని ఆ క్షణం మరిచిపోతూ! అది గుర్తుచెయ్యడాని కన్నట్టు వేణు బెడ్రూం తలుపులు చటుక్కున బిగించాడు.

అయితే వాళ్ళిద్దరూ గుర్తించనిది ఒక్కటే. కొడుకూ కోడళ్ళ ఏకాంతానికి కలలో అయినా భంగం కలిగించి ఎరగని వరలక్ష్మి అప్రయత్నంగా ఆ మాటలన్నీ ఆ పక్కగది సోఫాలో పడుకుని వింది! వాళ్ళు పూర్తిగా నిశ్శబ్దంలోకి జారుకున్నాక ఆమె మనసు మేలుకుంది.

ఆ వసుంధర కథలాంటిదే తనది కూడా!

పెద్దననాటికి తనకి తెలీదు, ప్రాణాధికంగా ప్రేమించిన మేనమామ కూతుర్ని కాదని, పెద్దల ఒత్తిడిమీద ఆయన తనని చేసుకున్నారని, గుండెదిటపుగల మగాడు కాబట్టి తన మొగుడు సరిపెట్టుకున్నాడు గాని మేనమామ కూతురు తట్టుకోలేక పోయింది. ఆ అయిదేళ్ళల్లో ఎన్ని ఆత్మహత్యా ప్రయత్నాలు చేసిందో .... వేరే పెళ్ళి నిర్ణయిస్తే ఆ రాత్రే నూతిలో పడతానని ప్రతిజ్ఞ చేసిందట. మేనమామ ఏడుస్తూ రాసిన ఉత్తరం వరలక్ష్మి చేతిలో పడింది. అంతే ఆ త్యాగమూర్తి

అప్పటికప్పుడు ఓ నిర్ణయానికి వచ్చేసింది.

మొగుడు బ్యాంకు డబ్బు దొంగిలించి పారిపోవడం అనేది అతన్ని ఆ ఊరు దాటించే కట్టుకథ. తన కొడుకుని తీసుకుని పుట్టింటికి వచ్చేయ్యడానికి అదో మిషన్. ఆ తర్వాత ఎన్నిరకాల పాట్లు పడిందో ..... ఇంతకీ ఉన్న ఒక్కకొడుకూ బుద్ధిమంతుడు అన్నీ స్కాలర్ షిప్పులమీద చదువుకుని ఇంతటి ఉద్యోగస్థుడయ్యాడు. ఆ మేరకైనా తన అదృష్టవంతుడాలే.

వాళ్ళు ఏ రంగూనో పారిపోయి పెళ్ళి చేసుకున్నారని గాలి కబురు విన్నది. తన మొగుణ్ణి తప్ప ఆ మేనమామ కూతుర్ని వరలక్ష్మి చూడనైనా లేదు. అయితేనేం, ఆమెని అంత గాఢంగానూ తన భర్త ప్రేమించాడని తనకి తెలిశాక పగ అనేది మొదట్లో సంతంగా, సాధన మీద త్యాగంగా, మార్పుకోగలిగింది.

వరలక్ష్మి నవ్వుకుంది. “ఈ ఆడాళ్ళతో ఇదే చిక్కు” అనే కోడలి మాటవిని నిన్న మొన్నటి చిన్నపిల్ల దీనికేం తెలుసు! స్త్రీని మాత్రమే ‘క్షమయా ధరిత్రీ’ అంటారు. ప్రేమించడం వీళ్ళ జన్మహక్కు. ప్రేమించడం కోసం ఎంత త్యాగానికైనా వెనుదియ్యరు. మామూలు న్యాయసూత్రాలు వీళ్ళని రక్షించలేవని తెలుసుగనక వాటిని ఆశ్రయించరు. వారివారి జీవితాలు నిర్దేశించిన ధర్మసూక్ష్మాలు వారికి వేరే ఉంటాయి. వాటికే కట్టుబడతారు, పదిమందికోసం పాటుబడే నారీ విమోచనోద్యమ సంఘాల నిజాయితీని వారూ శంకించరు గాని ఉద్రేకం తగ్గించుకుని జీవితానుభవం జోడిస్తే మరింత సంఘ సేవికలు కాగలరు.

పడకటింటి పులకరింపులు లీలగా చెవిని బడడంతో తనింక అక్కడ ఉండకూడదని వరలక్ష్మి గ్రహించి సోపా మీంచి లేచి నెమ్మదిగా మెట్లుదిగి కిందకి తనగదికి వచ్చేసింది. ఈ సుఖ సోపానాలలో తన పాత్ర గుర్తింపు వచ్చేసరికి తెరిచిఉన్న కిటికీలోంచి వచ్చే నైట్ క్వీన్ పరిమళంలా ఆమె గుండె గుబాళింపుతో ఘుమఘుమలాడి పోయింది.

(జ్యోతి మాసపత్రిక, ఆగష్టు '85)

వెలుగేది, చీకబేది అనే ప్రశ్న ఏ గుడ్డివాళ్ళకోగాని రాదు, చూడగానే తెలిసిపోతుంది గనక. అంత సుఖపుగా కొరకబడని దర్మ సూక్ష్మాలు అనేకం ఉంటాయి మాయదారి లోకంలో. సదుపాయమేదో. తొడపాశమేదో ఓ పట్టాన తేలిచావదు. ఏదో చెందుతుందన్న ఆశతో కాక ఎప్పటికో అందకపోదన్న శ్వాసతోనే బతకవలసి వుంటుంది. గవర్నమెంటు సర్వీసులో అనుకోకుండా చొరబడ్డ శేఖరం క్రమంగా గ్రహించింది ఇదే.

ఇందు శేఖరం గవర్నమెంటు సర్వీసులో చేరడమే ఓ వింత. వయసు మళ్ళీ కాలంలో వదుచుపిల్లతో పెళ్ళికుదిరినట్టు అతని నలభయ్యాయేట పనిచేస్తున్న ఫ్రైవేటు కంపెనీ ప్రభుత్వపరమైంది. ఈ అదృష్టానికి చంకలు గుడ్డుకున్నవాళ్ళు పట్టలేదు, చతికిలపడక తప్పనూ లేదు. పెద్దగా దేన్ని పట్టించుకుని అత్యాశకు పోయేరకం కాదు గనక, ఆ పాటి యీ పాటి కుదుపులకి శేఖరం చలించలేదు. అయితే ఈ పదేళ్ళ సర్వీసులోనూ అతన్ని అవోరాత్రాలు అల్లరిపెట్టిన అయిటమ్ ఒకటి లేకపోలేదు. లభించే దాన్ని లాభించేలా ఎలా లాలించుకోవాలో తెలిక

లబోదోబోమంది మొదట్లో ఆ అమాయకపు ప్రాణి.

ఆ ప్రసక్తి కూడా మొదటిసారి భార్యా ముఖంగానే ..... “అయ్యో ఏం మనిషమ్మా ఈయన” .... అంటూ తన మామూలు శ్రీకారంతో సదాలక్ష్మి మొదలెట్టింది.

.....పైవాటికి చేతులుచాచే చాకచక్యం లేకపోతే పోయే. న్యాయంగా మనకి రావలసిన వాటినే చేజేతులా వదులుకుంటారా ఎవరైనా! ఇంతకంటే గుడ్డెద్దు చేలోపడ్డం అంటే వేరే ఎక్కడైనా ఉంటుందా! అవ్వ! మీరు కూడా చీమకుట్టనట్టు ఊరుకుంటారేం అన్నయ్యా, ఆ అయోమయానికి అంటేటట్టు చెప్పక!

ఆ రోజునే ఆ విషయం ఎదురింటి కామాక్షమ్మగారి భర్తద్వారా ఇంజక్టు చెయ్యబడింది. ఇంతకీ అతనికది తెలియని విషయమేం కాదు. ‘మెడికల్ రీ ఇంబర్స్ మెంటు’ అంటారు దాన్ని. “మీమీ రోగాలకి మందు ఖర్చు మీరు పెట్టుకోండి తర్వాత మేం అణాపైసలతో తీర్చేస్తాం. మీరు చెయ్యవలసినదంతా కొన్న మందు ఖర్చుల రసీదులు జోడించి అప్రై చెయ్యడమే! అన్నంత సులువుగా కనిపిస్తుంది. ప్రభుత్వం ఉద్యోగస్థులకి కలగజేసిన ఆ వైద్య సదుపాయం. ఈ వెసులుబాటు గుర్తించి ప్రభుత్వేతర ఉద్యోగస్థులు “ఆహా వీరెంత ‘మందు’ బాగుంటు!” అని అసూయచెందే అవకాశం కూడా లేకపోలేదు.” అదృష్టవశాత్తూ శేఖరం, సదాలక్ష్మి వారి ముగ్గురు పిల్లలూ ఎప్పుడూ జిరున చీది ఎరగరు. ప్రభుత్వం వితంతు భరణం ప్రకటించింది కదా అని పుణ్య స్త్రీలంతా ముచ్చటపడి పతిహత్యలకి నడుంకట్టలేనట్టు, వైద్య సదుపాయం ఉంది కదా అని లేని రోగాలు ఎక్కడ తెచ్చుకోగలం!

ఆ మాటే శేఖరం పైకి అనడం కొంప ముంచింది. “అయ్యో ఏం మనిషమ్మా ఈయన .....” అంటూ సదాలక్ష్మి తాటి ప్రమాణాన ఎగిరింది.

“.....రోగాలు లేని మనిషంటూ ఉంటారా అన్నయ్యా లోకంలో! పైకి దుక్కలా కనిపిస్తూ చాకిరీ చేస్తున్నంత కాలం ఆడది మొగాడికలాగే కనిపిస్తుంది! తాగేపాలు కల్తీ, పాలల్లో కలిపే నీళ్ళు కల్తీ నీరు కల్తీ, నీటిని శుద్ధిచేసే. క్లోరిన్ కల్తీ, గాలి కల్తీ, గాలిలో కొట్టే దోమలమందు కల్తీ. ఇలా చెప్పుకుపోతే అన్నిటాకల్తీ కనిపించే ఈ రోజుల్లో చెక్కు చెదరకుండా నిలబడ్డానికి మనిషవే శాస్త్రీ టేకుమాను అయినా అయిఉండాలి, కోట గోడయినా అయి ఉండాలి. అందునా మామూలు మధ్యతరగతి వాళ్ళకి ఆరోగ్యం ఏమిటి నాపిండాకూడు!”

ఆవిడ ఎంతసేపు అలావాగినా అవునూ కాదూ అనకుండా పూరికే ఉండిపోవడం అతనికి ఆలవాటే. అతని మౌనం చూసి మరింత పేట్రేగి పోడంకూడా సదాలక్ష్మికి పరిపాటే.

“చూశారా అన్నయ్యా, నేనెంత గొంతుక చించుకున్నా బెల్లంకొట్టిన రాయిలా నీళ్ళు నమలడం తప్ప వారి నోటంట ఒక్క మాటయినా వస్తందేమో! ఆరు నెలలై నడం నొప్పితో విలవిలలాడిపోతున్నాను. ఒక్క బిందెడు నీళ్ళు కొళాయిదగ్గర పట్టి యింట్లోకి చేర్చడానికి కరేలుమని పోతోంది వెన్ను. పెద్ద మనిషయిందగ్గిర్చించి అమ్మాయికి నెల నెలా గండమే. పెద్దబ్బాయి సరేసరి, కర్మగాలి వాడికి నా పోలికే వచ్చింది, పైకి తేలడు వెర్రినాగమ్మ. ఎదిగే వయసులో జబ్బుమీద జబ్బు మేనుకుపోస్తూ ఎలా ఉండాలంటారు, వేరుశనక్కాయ లాగ యిలాగేనా? ఇక చంటి సంగతి చెబితే .....”

అయితే తను ఈ గవర్నమెంటు నౌకరీ చేపట్టిన ప్రతి కుటుంబ సభ్యుడూ తలోరోగమూసిద్ధం చేసుకున్నారన్నమాట. భేష్! ఆ వెగటు తలకెక్కి ఆ రాత్రి ఓ పట్టాన నిద్రపట్టలేదు, శేఖరానికి. పొద్దుట లేచేసరికి తలదిమ్ముగా బరువుగా తోచి 'ఓసారి డాక్టరు దగ్గరికి వెళ్ళి కంప్లెట్ చెక్ప్ చేయించుకుంటే?' అనే ఆలోచన ఆచరణలో పెట్టేదాకా అతన్ని బతకనివ్వలేదు. తన చేతిలో పడ్డాక కేసు వదులుకుంటాడా వైద్యుడు!

నిప్పుకి చెదపట్టినట్టు ఇంటి యజమానే డాక్టరు దగ్గరికి పరిగెత్తాడనే శుభవార్త విన్నాక ఇక సదాచక్కిరి పట్టవగ్గాలు లేకపోయాయి. అతను ఆసీనునుంచి ఆలా ఇల్లు చేరేసరికి ఇలా ఈవిడ ఎప్పుడెలా వెళ్ళిందో నాలుగు పాకెట్లతో సహా సైకిలు రిక్షామీద వచ్చి గుమ్మంలో దిగింది. ఆ పాకెట్లు విప్పి చూసేసరికి శేఖరానికి ఉన్న మతిపోయింది. అరడజను పెద్ద హార్లిక్కు సీసాలు, రెండు ఓ వల్వీ టీస్సలు, నాలుగు బోర్నవిలా డబ్బాలు, పెద్దసైజు విక్కు సీసాలు రెండు, మల్టీ విటమిన్ టాబ్లెట్లు వందేసి పేకెట్లు అయిదు ..... ఇలాతేలింది ఆ సరుకు.

"ఇవి కొన్నాక జీతపురాళ్ళు అంటూ ఏం మిగిలి ఉండవు గనక, నీకీనెల వంట బాధ ఏం ఉండదులే ... అయిదుగురం వీటినే తలోకాస్తా మింగి పడుందాం" అన్నాడు ఒళ్ళమండి.

"అయ్యో, ఏం మనిషిమ్మా ఈయన అమ్మ పెట్టా పెట్టదు, అడుక్కు తినానివ్వదని అనుభవించే అవకాశం సర్కారు వారు కల్పించినా తను తేనూ లేరు. చచ్చిచెడి నే వెళ్లి ఇంత కష్టపడి యిల్లు నింపితే గుమ్మంలో పెట్టి యిదేనా అనవలసినమాట!

'మందులపావుకి నాలుగు చక్రాలు లేవు. లేపోతే ఓ తాడు కట్టి యీపాటికి ఏకంగా యింటికే యాడ్డుకొద్దవేమో!'

'అయ్యో రామా, వాళ్ళు తర్వాత డబ్బిస్తామన్నా మనం తెచ్చుకో కూడదట, వింటున్నారా అన్నయ్య!'

'అన్నిటికీ డబ్బులిస్తే, అందులో యిలాంటి పోషక పదార్థాల ఖరీదుల్ని 'రీ ఇంబర్స్' చేస్తే గవర్నమెంటు ఎప్పుడో దివాళా తీసి ఉండును. అందులో మీ ఆడాళ్ళున్నారే వేలు చూపిస్తే మండ నాకే రకాలు. ఆపాటి ఆంక్ష పెట్టకపోతే కావలసిన సబ్బులూ సర్పులూ యింటికి చేరేసి ఈపాటికి వేరే సైడ్ బిజినెస్ పెట్టుకుని ఉండరూ!'

ఆ కోవంలో ఆడాళ్ళని అంతమాట అన్నందుకు శేఖరం ఆ తర్వాతర్వాత చాలా విచారించ వలసి వచ్చింది. ముఖ్యంగా ఈ 'మెడికల్ రీ ఎంబర్స్మెంట్' పేర ఎంత సైడ్ బిజినెస్ జరుగుతూందో, ఈ అవకతవక సిస్టమ్ ఎంతటి సిస్టమెటిక్ కరప్షన్ కి దారి తీస్తోందో ఒక్కొక్కటిగా తెలుస్తున్న కొద్దీ అతన్నో ఆశ్చర్యమూ వివేకమూ పెరుగుతూ వచ్చాయి.

రోగాలన్నీ జరుగుబడి సంగటాలనీ, ఔషధసేవనం అనేది ఓ స్టేటన్ సింబల్ అనీ, డాక్టర్లందరూ ధనమధాంధులనీ ఒక్కముక్కలో కొట్టి పారేయడం కంటే అన్యాయం ఉండదు. కాని ఓసారి ఆలవాటు పడితే పాన్, సిగరెట్, కాఫీ, టీ, కల్సా బ్రాందీలలాగే రోజూ దేనికీ దానికి రెండేసి మూడేసి రకాల మాత్రలు మింగడం మాత్రం నేటి ఆధునిక మానవుడికి మత్తు మందయి కూచుంది, అందులో వెంటనే అవనీ తర్వాత అవనీ కొంతైనా లాభిస్తుందనే 'రీ ఎంబర్స్మెంట్ వసతి' మనిషిని ఎన్ని వెర్రితలలైనా వేయిస్తుంది. ఇందులో తలమునకలై శేఖరం పోల్చుకున్నది. ఒకటి ఒకటి. నిజంగా

సాంత డబ్బు పెట్టి మందులు కొనుక్కున్న రోగికి ఒక్కడికి మినహా, తక్కిన ప్రతి ఒక్కరికీ ఇది లాభసాటి వ్యవహారమే మందులన్నీ 'రీ ఇంబర్స్బుల్', 'నాన్ రీ ఇంబర్స్బుల్' అనే రెండు బాగాలుగా విడదీసి రీ ఇంబర్స్బుల్ లిస్టుని తయారుచేసి ఉంచుతుంది ప్రభుత్వం. కొన్నిరకాల మెడికల్ డెసిఫన్నుని బట్టి ఈ జాబితాకి అప్పడప్పుడు చేర్చులూ మార్చులూ కూడా ఉంటాయి. వీటి పైక్లోయిల్లు కాపీలు ప్రతి ఆఫీసులోనూ ఉండాలని రూలు. కాని తక్కిన అన్ని ముఖ్య ప్రభుత్వ పత్రాలలో లాగే ఇవీ సామాన్యలకి అంతగా అందుబాటులో ఉండవు. రోగి అయిన ప్రభుత్వోద్యోగికి. సాధారణంగా తనకి డాక్టరు ప్రిస్క్రిబ్ చేసిన మందు కొనుక్కుని వెంటనే వేసుకుని తగ్గించుకోవాలని ఉంటుంది గాని 'ఆ ఫలానా మందు తిరిగిరాబట్టుకునే మందుల జాబితాలో ఉందో లేదో చూసుకుని మరీ' మందుల షాపుకి పరిగెత్తాలని ఉండదు. మాట వరసకి ఓ డాక్టరు గారు సదాలక్ష్మి బలానికని రాసిచ్చిన "ఎక్స్ కార్టెక్స్" అనే మందు మూడు నెలలపాటు రోజుకి ఆరుమాత్రల చొప్పున ఆయన సలహా మీదే ఉపయోగించాడు. తీరా మందుల బిల్లుకి పెడితే అనుమతించబడిన జాబితాలో ఆ మందులేదని తెలిసి, రుజువుతో సహా అయి, బిల్లు పాసన కుండా వెనక్కొచ్చింది! 'ఎవిల్, కోసావిల్ లాంటివి ఎందుకు చెల్లెవో సామాన్యలకు అందని సత్యాలు.

'మక్కుకు సూటిగా సోయేవాళ్ళకి చిక్కులు తప్పవు, టిక్కెట్టు కొని రైలెక్కుతారు చూడండి. పాపం అలాంటి అమాయకులకు ఎన్ని ఇబ్బందులో! ఇదెలా సాల్వ్ చెయ్యాలో నేచెప్తారండి బావగారూ!' అని పిలిచాడు ఓనాడు, సదాలక్ష్మి "చూడండి అన్నయ్యా" అని ఎప్పుడూ ఉదహరించే కామాక్షి మొగుడు. భర్త ఏ సర్టిసులోనే ఉండడం కామాక్షి పేకాటకీ తిరుగుళ్ళకీ కుదరదు. ఆయన సాధారణంగా యింట్లో కుకింగ్ సర్వీస్ లోనే గడుపుతాడు. ఎక్కడే ఎలా ఉంటేనే ఆయనకి తెలీని భోగ్లూ ఉండదు ఈ భూలోకంలో.

"చూడండి డాక్టర్ త్రిశూల్ గారు మీ కెప్పుడూ ఏ కాగితం మీద మందుల పేర్లు అవీ రాసిస్తున్నారో గమనించారా?

"పెద్ద గమనించ డానికే ముంది, "విక్టర్ ఫార్మసీ, మెయిన్ రోడ్, ఇక్కడ అన్ని ఇంగ్లీషు మందులు సరసపైన ధరలకు లభించును" అదేనా?

"మరి ఎప్పుడు విక్టర్ ఫార్మసీలోనే కొంటున్నారా?"

"ఎక్కడ ఏలైతే అక్కడ"

"అదే తప్పు. ఒకేమాట, ఒకే బాణం. ఒకే భార్య అనేది ఆనాటి నీతి. ఒకే డాక్టరు, ఒకే మందు, ఒకే మందుల షాపు అనేది (ఖర్చు పెట్టింది ఓ మంత్రినా కళ్ళ చూడ్డానికి) ఈనాటి దగ్గర దారి ఓకే?

శేఖరం తెల్లబోయి చూస్తూంటే కామాక్షి మొగుడు అసలు విషయం చెప్పాడు. డాక్టరు చూపించిన చోటికే పేమెంట్ పెడితే మందుల షాపువాడికి అతని 'శీలం' మీద గురికుదిరి, అదనపు గౌరవం కలుగుతుందట. చెల్లెని మందులేవో వాళ్ళకి అనుభవక వేద్యమే గనక ఆ ఖరీదుకీ సరిపోయే అనుమతించబడిన మందుల పేర్లు మనకిచ్చే బిల్లులో ఫిరాయిస్తారట. కొన్నవాడికి నష్టముండదట.

"కానీ మందుల్ని చేర్చే చూస్తూ ఊరుకోడం అన్యాయం కాదూ. అమ్మడు కాని మందుల్నివీ బిల్లులోనో చేర్చినట్టు చూపితే తరవాత తణికిలో ఆ మందుల లెక్క తక్కువై ఆడిట్ వాళ్ళు ఆ

షావు వాళ్ళని పట్టుకోరా?"

కామాక్షి మొగుడు ఆ సందేహాలు విని మొదట ఇల్లెగిరి పోయేటట్లు నవ్వి "ప్రైవేటు కంపెనీలో ఎక్కడో మీమటుకు మీరు లెక్కలు రాసుకుంటూ ఉండే వాళ్ళు. మిమ్మల్ని విధి యిలా తీసుకొచ్చి వీధిని పడేసింది బావగారూ ఇంతకీ మీ లాంటి అమాయకులు దొరకడం మా చెల్లెలి దురదృష్టం" అని కళ్ళ నీళ్ళు తుడుచుకున్నాడు.

అమాయకులు కూడా బతకాలి గనక ఈ మాయదారి వ్యవస్థలో వాళ్ళకూడా క్రమంగా మాయ ఒంటబట్టించుకోక తప్పదు. శేఖరం చేసిందీ అదే డాక్టరు చెప్పిన ఏ మందు అయినా సరే, అది రీ ఎంబర్లుల్ మెడిసిన్స్ లిష్టులో లేకపోతే ఆ ఇరీదుకి సరిపడే చెల్లిన మందుల్ని చేర్చి విక్టర్ ఫార్మసీ వాళ్ళు. అతనికి బిల్లు ఇస్తున్నారు. అయితే ఖర్చుపెట్టినదేదో బిల్లు వెరిఫైచేసి డబ్బు అప్పటికప్పుడు యిస్తే సర్కారు వారి గొప్పదనం నలుగురికీ ఎలా తెలుస్తుంది? ఇంతకీ మందులు కొన్న ఆ రసీదు మీద "దీన్ని నేనే చెల్లించానండోయ్" అని గవర్నమెంటు సర్వెంటు సంతకం చెయ్యాలి. "అవును సుమీ ఈ పీనుగ యివి పుచ్చుకున్న మాట నిజమే" అన్నట్టు డాక్టరు దానిని సర్టిఫై చేయాలి. ఇన్ని ఇమడుపుకున్న ఆ మందుల రసీదు వైశాల్యం ఎంతని! రోజుకీ వేలు కాజోసే మందులకామందుల కరువంతా ఆ రసీదుల సంకుచితత్వం లోనే బయట పడుతుంది. మహా అయితే సిగరెట్టు పెట్టి అంత ఉంటుంది! ఎడా పెడా అన్ని సంతకాలూ, మొహరులూ, దాని మొహం మీదే!

అక్కడితో అయితే ఘనతవహించిన ప్రభుత్వం ఎలా అవుతుంది? "ఎసెన్సిషియల్ సర్టిఫికేటేట్" అని ఒక ఫార్మ్ ఉంటుంది. ఆ ఫారం కాపీలు కూడా ఏ ఆఫీసులోనూ అంతగా అందరికీ అందుబాటులో ఉండవు. ఒక్కొక్క మందుల బిల్లుకి రెండేసి చొప్పున ఆ ఫారాలు నింపి జోడించాలి. ఎవరి వైద్యం? దేనికి? ఎప్పుట్నుంచి ఎప్పటివరకు? ఎక్కడ జరిగింది వైద్యం? కొన్న మందులు ఏవి, మాత్రలా కాపులా ఇంజక్షన్లు? ఎన్ని? ఎంత ఖరీదు? ఇలాంటి లక్ష యక్ష ప్రశ్నలకి విసుక్కోకుండా, తప్పులు రాకుండా, రెండింటిలోనూ పూర్తిచేసి డాక్టరుచేత సంతకం పెట్టించుకోవాలి. బిల్లు మీద కాక ఈ ఫారాల మీద కూడా "నేను నేనే సుమా!" అని ఉద్యోగి సంతకం 'ఎవరో అనుకున్నాను, ఔరా! వీడు వీడే సుమా!' అన్నట్టు గవర్నమెంటువారి గుర్తింపు పొందిన డాక్టరు చేత ఎటెస్టు చేయించుకుంటే రాతకోతలు పూర్తయినట్టు.

తప్పు తప్పు! కోత పూర్తయితేగాని రాతకోతలు పూర్తయినట్టు కాదని, డాక్టర్, త్రిశూల్ దగ్గరికి ఎసెన్సియాలిటీ పాఠాలు తీసికెళ్ళినప్పుడే గ్రహించాడు శేఖరం. కత్తికోత 'కస్సు' మని ఎంత ప్రైయిట్గా శరీరంలోకి దిగుతుందో డాక్టరుగారి నోటిమాటా అలాగే 'బాగుందండి శేఖరంగారూ, అన్నీ సవ్యంగా చేశారు కాబట్టి ఈ బిల్లు మొత్తం మూడొందలూ మీ చేతిలో పడతాయి. ఇన్ని సంతకాల కూలీ చేయించారు నా చేత. ప్రైవేటు ప్రాక్టీసు చేసే మాకు మీలా నెలా అయేసరికి ఇంతని చేతిలో పడదు. ఇలాంటివే మాకు దక్కుడు. నా కూలీ డబ్బులు ఇచ్చేసి మీ కాగితాలు పట్టుకుపోండి'.

తెల్లబోయాడు శేఖరం. ఏమనాలో తోచలేదు. త్రిశూల్ చెప్పేడు తనే.

'డాక్టరు పీజా యిచ్చానంటారేమో! అవి నా వైద్యానికి ఇవో? ఇవి నైవేద్యానికి, మీ

తమరు కారం చెయ్యండి, తద్దినాలు పెట్టకపోతే అదగండి

ఎదురింటాయన చేప్పే ఉండాలే. నూటికి ఇరవై పుచ్చుకుంటాను నేను. అరవై రూపాయలు యిచ్చి పట్టికెళ్ళండి. చేతిలో మందుల డబ్బు పడ్డాక వీళ్ళకీ వాళ్ళకీ పంచడానికి మీ మనసొప్పుదు. ఇప్పుడే ఇచ్చేసి మనసు రాయి చేసేసుకుంటే ముందు ముందు మీకే సుఖం'

అరవై చేతిలో పెట్టి సంతకాలైన ఆ కాగితాలు ఆస్పత్రయంగా ఆస్తిలా అందుకొని ఆఫీసు గుమాస్తాకి ఆరోజే అందించాడు శేఖరం 'బాబ్బాబు మీరూ పిల్లలు గలవాళ్ళు. ఆలశ్యం అవనియ్యక వెంటనే పుటన్ చేయించండి' అనే అభ్యర్థనతో 'మీ కంటి ముందు యిచ్చిన వాళ్ళు ఎంతోమంది ఉన్నారు శేఖరం బాబూ! కావాలంటే క్రమం మారాలంటే అందజేసిన రూపాయి కావాలంటే సంఖ్య బట్టి ఉంటుంది. నాదంతా పద్దతి మరి.

అని కళ్ళజోడు తీసి కిచకిచ నవ్వుతే అది విసిరేసి ఆగుడ్లు పేకెయ్యాలని అప్పటికి అనిపించినా శేఖరం చేసింది ఆయనకీ నలభై యివ్వడమే.

ఇన్నయినా హెడ్డాఫీసరు సంతకం చేస్తేగాని ఆ కాగితాలు ప్రాణం పోసుకోవు ఆయన మూడో కనిపెట్టి వెనక్కి తిరిగి రాకుండా అన్ని సంతకాలూ చేయించడం హెడ్ ఫ్యూన్ పని. అక్కణ్ణుంచి అవి బ్రెజర్ చేరాలి. పరిశీలన జరిపి అవి పాస్ అవడానికి అనుకూలమే అని తత్సంబంధ గుమాస్తా పుటన్ చెయ్యాలి.

ఆఫీసరు అలాగే అంటే అవి ప్లేటుబ్యూరుకుకి వెళ్ళి కేష్ రూపం దాల్చి వస్తాయి. పీటన్నిటికీ మరో ఏబై తరుగు!

వెలకట్టలేని తన వేతనా యాతనా మినహాయిస్తే, డాక్టరు కిచ్చిన ఫీజు అందులో చేర్చకపోతే, తన చేతుల్లో తను మందులకని ఖర్చుపెట్టుకున్న మూడోదలూ ఆర్డెల్ల తర్వాత తిరిగొచ్చింది సగానికి సగమూ!

అమాయకులైన చాలామంది గవర్నమెంటు ఉద్యోగులు హృద్రోగులుగా మారడానికి ఈ మెడికల్ బిల్లే కారణమేమో! ఒక్క అనుభవంతోనే పూర్తి జ్ఞానం వచ్చేసింది శేఖరానికి.

మరో ఆరునెలలకి కామాక్షి మొగుడుకే సలహా చెప్పేటంతగా పండిపోయాడు శేఖరం.

ప్రజలూ ప్రభుత్వమూ గుర్తించేది దేన్ని? అంతెందుకు పెళ్ళాం పిల్లలు గౌరవించేది దేన్ని? తన మందినికాదు, పరువునికాదు ఎలా చేస్తేనేం. తను ఇంటికి తెచ్చే సంచీ బరువుని బట్టి.

ఎదిగిపోయిన శేఖరానికి కూడా తనని కుదిపివేసే విషాద సంఘటన ఒకటి అప్పుడప్పుడు గుర్తు వస్తుంది.

ఆయన దుక్కలా ఉన్నవాళ్ళూ తండ్రి ఫించెను డబ్బులు అనుభవించిన అన్నయ్య మంచాన పడిపోయిన తండ్రిని తన దగ్గర దిగబెట్టేశాడు. మూడు నెలలు మల మూత్రాలు ఎత్తి సేవచేశాడు. శేఖరం. చచ్చిపోయాక ఎంతో ఘనంగా శ్రాద్ధ కర్మలు నిర్వహించారు. అన్నయ్యకి తన సేవ కనపడలేదు. అన్నయ్యనే పొగిడారు అందరూ ఎంతో ఘనంగా.

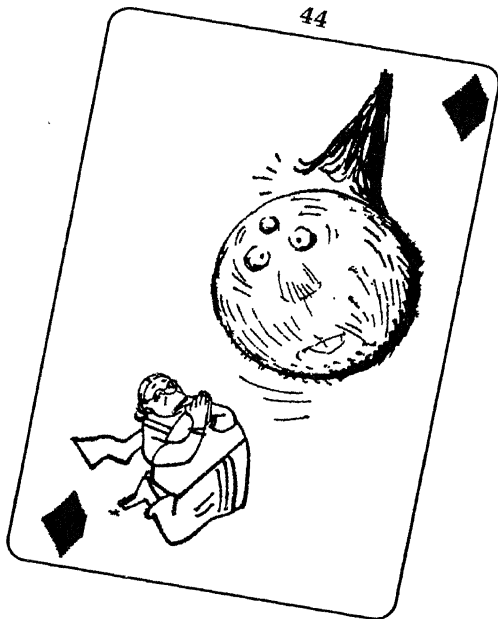
నలుగుర్నీ మెప్పించాలంటే నిజాన్ని నిద్రబుచ్చడం తప్పనిసరి.

కాలకూటంతో కాలక్షేపం చెయ్యాలంటే చేదుమింగడం తప్పించుకోలేని ఉరి!

(జ్యోతి మాన పత్రిక, జూన్ '85)

మాస్టర్ పీచు

44

ధర శక్తి ముందు సుబ్బమ్మగారి దైవభక్తి పాపం అల్లాడిపోయింది. చిన్న పాట రూపంలో పైకి తన్నుకొచ్చింది.

‘కొబ్బరికాయని తెచ్చి కొట్టుకుందామంటే

చెట్టెక్క దాని ధర శ్రీరామచంద్రా!’

‘ఎంత కష్టం వచ్చినాండి బామ్మా’ అని విచారం ప్రకటించాడు అది విన్న గోపీ.

‘చాల్లెరా ఎప్పుడా వెధవ వేళాకోళాలూ నువ్వును’ అని బుస్సుమంది బామ్మ.

‘కోప్పడకే బామ్మా! ఏదో ఇబ్బందిలో ఉన్నావ్ కదా, నాకు తోచిన సలహా చెప్పి నీకు సాయపడదామనుకుంటూంటే.....’

‘ఏమిటా నువ్వు చేసి బోడి సాయం?’

‘అలా అడిగావ్ బాగుంది. కొట్టుకోవాలని కోరికే ఉండాలిగాని భక్తితో ఏదైనా కొట్టుకోవచ్చునుకదా అని.....’

‘అంటే నీ ఉద్దేశం?’

‘మరేంలేదు. మనసేకదా ప్రధానమని.... మనకు లభించిన దాన్నే భగవదర్పితం చేసుకోవచ్చు ననుకుంటానూ....’

‘అయితే’

‘పెరట్లో బాదం కాయలు రాలినట్టున్నాయ్, వెళ్లి తెస్తాను. ఈ రోజుకి అవి కొట్టుకుని పూజ కానిచ్చేస్తే?’

మనవడి అపహాస్యం చూసి ఈసారి సుబ్బమ్మ తోకతొక్కిన తాచులా లేచింది.

‘ఏంరా, ఏమిటి కూస్తున్నావ్? అంతా నీకు నవ్వులాటగా ఉన్నట్టుందే, కళ్ళు పోతాయ్ సుమా!’

‘అంతగా శపిస్తే ఎలా బామ్మా! నువ్వేదో ఇబ్బందిలో ఉన్నానని చిన్న ఉపాయం చెప్పాను. దానికే అలా ఒంటికాలిమీద లేస్తే ఎలా? పోనీ ఇంకోమాట చెప్పనా? పెరటిదాకా వెళ్లి బాదంకాయల్ని ఏరి తెచ్చుకునే పనేంలేదులే. నిన్న నేను తెచ్చుకున్న వేరుశనక్కాయల్లో ఒకటో రెండో మిగిలినట్టున్నాయి. అన్నట్టు నీకు నిప్పు కడిగే ఆచారం కదా, శుభ్రంగా కడిగి తెస్తాను. ఫలం, పుష్పం, తోయం అన్నాడు. ఆపద్ధర్మంగా ఈ ఒక్కరోజు కొబ్బరికాయ బదులు వేరుశనక్కాయ కొట్టుకోరాదా, పుట్టెడు పుణ్యం మూటకట్టుకోరాదా!’

‘ఇంకా నయం, ఆ ఆదిదేవుడికి అక్రూర్బకాయ అర్పించుకోమన్నావ్ కాదు. ఇంతకీ కొబ్బరికాయ కొట్టుకోవడంలోని అంతరార్థం నీలాంటి నాస్తిక సన్యాసికి తెలిసి చస్తేగా?’

‘బామ్మా బామ్మా! అదేమిటో నాకు చెప్పవ్?’ అని బతిమాలాడు గోపీ, వీలైనంత అమాయకపు పోజుపెట్టి.

ఎవరైనా ఏదైనా అడగ భయం, బామ్మ ఎన్సైక్లోపీడియా అయిపోతుంది.

‘శివుడికి ఎన్ని కళ్ళరా, గోపీ?’

‘మూడూ, ఏం?’

‘కొబ్బరికాయకి కూడా మూడుకన్నా లుంటాయి. ఈసారి సరిగ్గా చూడు. అంటే? ఈ నారికేళం ఆ అదిదైవం బాహ్యాన్మరూప మన్న మాట.. మన మిచ్చేదేమిటి, ఆయన్ది ఆయనకే ముట్టచెబుతున్నాం. సరేనా?’

‘ఇందులో ఇంతటి అంతస్సుత్రం ఉందా? న్యూటన్స్ థర్డ్‌లా చదువుకున్నాంగాని ఈ ధీరి ఇంతటిదని ఇదివరకెరగం సుమీ! అయితే బామ్మా నా కో చిన్న సందేహం. అడిగితే ఏం అనుకోవుగా?’

‘అడగరా అనుమాన వున్నీ!’

‘కాన్ని చోట్ల ఇంద్ర పూజ కూడా చేస్తారని విన్నాను, నిజమేనా?’

‘దేవత లందరికీ ఆయన రాజు, చెయ్యారా మరి? ఏదోపెద్ద చదువుకున్నామని విర్రవీగుతారు, ఆ మాత్రం తెలీదా?’

‘మూడు కళ్ళ శివుడికి కొబ్బరికాయ కొట్టడం సబుబే. వెయ్యి కళ్ళ ఇంద్రుడికి ఏ కాయకొట్టుకుని

పూజ చెయ్యాలిట!

‘ఇలాంటి చొప్పుదంటు ప్రశ్న వేసిన నీలాంటి నాణ్ణి చాచి లెంపకాయ కొట్టాలి, నీలాంటి మనన డున్నందుకు నా నెత్తి కొట్టుకోవాలి. ఇక్కణ్ణుంచి పోతావా, పోవా!’

అంటూ వెంట బెట్టినా గోపీ బామ్మ నుంచి పూర్తిగా తప్పుకోలేదు. ఇంతలో ఆవిణ్ణి రక్షించడానికా అన్నట్టు ఎదురింటి సీతామహాలక్ష్మి ఒకానొక నిజ సందేహంతో అక్కడి కొచ్చింది.

‘గొప్ప ధర్మ సంకటం ఒకటొచ్చి పడింది పిన్నీ’ అనుకుంటూ.

‘రామ్మా సీతా రా ... అలా దిగులుపడిపోకూడదు. దేనికైనా నివారణోపాయాలంటూ ఉంటాయి. సొంత మనవడైన మా గోపీ గాడికైతే నన్ను ఆటపట్టించాలని ఉంటుంది గాని, నీకింకా నా మీద ఎంతటి భక్తి శ్రద్ధలే తల్లీ!’

‘మరేం లేదు. చిన్నడొంటు. కొబ్బరికాయకి కొంచెమైనా పీచు లేకపోతే దేవుడి కది కొట్టకూడదుటకదూ పిన్నీ?’

‘ఇంకా అడిగావా! కొబ్బరికాయ యొక్క ఆ భాగం పునిస్త్రీకి నుదుటి తిలకంతో సమానం కాదుటే! మా మరిదిగారి చిన్నబ్బాయి, వట్టి హేతువాది, నీకు తెలుసుగా! మొన్న ఏమైతే అయిందని పూర్తిగా పీచుతోలగించిన కొబ్బరికాయ కొట్టబోయాట్ట. అంతే! ఆ చేతులు గడగడ ఒణకనూ, ఆ మనిషి గిరగిరి తిరిగి పడిపోనూ! వెర్రి జ్వరం వచ్చిన ఆ కుర్రఘటం మరి లేవలేదుట! ఆనాటి ధుమలు ప్రజాక్షేమం కోరి ఏర్పరిచిన విధులు కాదన్నానికి మన మెనరమ్ తల్లీ!

‘చూశావా పిన్నీ! ఆ మాట చెబితే మీ అల్లుడు వినరే! అది మా ఇంటి కొబ్బరి చెట్టు తొలికాపు. దేవుడికి అర్పిస్తానని మొక్కుకున్నాను. తీరా చూస్తే మీ అల్లుడు గారు బొండాం ఒలవడం కాదు గాని బోడి చేసి పారేశారు. నాకు కాళ్లు చేతులూ ఆడక ఇలా పరిగెత్తుకొచ్చాను పిన్నీ!’

‘బాధపడకే సీతా! చికాకులు వచ్చినప్పుడే మనసు చిక్కబట్టుకోవాలి. ఇలాగే మా ఇంట్లోనూ ఓసారి పీకల తెగిపోయే సమస్య వచ్చిపడింది.’

మా అత్తగారెంతో మేధావీ, ధైర్యశాలీనూ. చెక్కు చెదర్లేదనుకో

‘ఇంతకీ వచ్చిపడని ముప్పు ఏమిటి బామ్మా?’ అని గోపీ అడిగాడు.

‘నీకేం చెప్పడం లేదు .. ఇటురా సీతా ... నీలాంటి వినయం ఉన్నవాళ్లకి చెబితేనే ఇహమూ పరమూను. ఆ మరుచటి రోజు కార్తిక సోమవారం. ఓ అరడజను కొబ్బరిబొండాలు దింపించారు మా అత్తగారు. ఒలవమని పాలేరుకి అప్పచెప్పి పనుంటే లోపలికి వెళ్లారు. తీరా వచ్చే సరికి ఆ వెధవ అన్నింటికీ పూర్తి క్షౌరం చేసి పారేశాడు. ఒక్కడానికీ పట్టుకోడానికి పీచు అనేది లేదు. జరిగిన ఘోరానికి మరొకరయితే ఏ హోర్స్ ఎటాకో తెచ్చుకుని ఉందురు. మా అత్తగారిది ఎంత నిబ్బరమని!’

‘ఏం చేశా రేం చేశారు?’ అంటూ సీతా, గోపీ ఏకకంఠంతో అడిగారు.

‘ఏం చేశారా, పెద్ద గిన్నెడు మైదా పిండి ఉడక బెట్టించారు. ఏ కాయకి ఏ ముచిక సరిపోతుందో ఏర్పాటుగా పెట్టుకున్నారు. ఒకటి ఒకటి జాగ్రత్తగా అంటించుకుని ఆరబెట్టుకున్నారు. దైవకార్యం మరీ, ఓ గంట కష్టపడితేనేం, మర్నాడు పబ్బం గడుపుకున్నారు!’

‘ఏ ‘ఫెవికాల్’ ఎడ్వర్టైజ్మెంట్‌లోన్ ఇమిడిపోయే స్టోరీ సుమా!’ అనుకున్నాడు గోపీ.

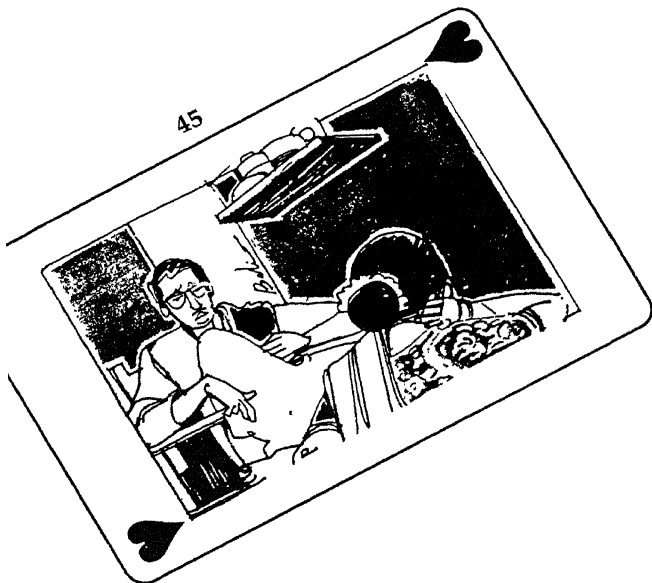
‘ఇంతకీ చెప్పేదేమిటంటే నువ్వు అలాగే చెయ్యమ్మా సీతా! కష్టాలు వచ్చాయని చతికిలపడిపోతామా!’

గోపీ చప్పట్లుకొడుతూ అన్నాడు ‘సెభాష్ బామ్మా .... అన్నాడు భర్తహరి ఏమన్నాడు -- ‘ఆపదలందు ధైర్యమును’ అని కదా! ఆ నీతి నీలాంటి వాళ్ల గురించే అయిఉంటుంది! నీతుల్లో ఇది మాస్టర్ పీచు సుమా!’

(

ఆంధ్రప్రభ సంచిత్త వారపత్రిక, 10.04.96.)

సుత్తి ముత్తాతావళి

వంటగది వైపు ఆశగా చూశాడు సూరన్నగారు. “ఇక మీరు మడి కట్టుకోవచ్చు” అని పిలుపు యింకా వినవడలేదు. రిటైరయిన తర్వాత పనీ పాటూ లేక కాబోలు ఆకలి మరీ పెరిగిపోయినట్టయింది. ఆకలి ఒకటే అయితే ఫరవాలేదు. పిల్లలంతా కలసివేసే కేకలు వినిపించి న్నట్టే తుళ్లి పడతాడు. “నూనె దినుసు అయినా ఊరుకోదు, బాణాలిలో వేసి మరగబెడితే తాపంతో బుస బుస పొంగుతుంది. నూతి గిలక అయినా పడి ఉండదు. గిరగిర తిప్పితే కోపంలో కిర కిర లాడుతుంది. మళ్ళీ నువ్వు ఉన్నావు. మనిషివై పుట్టేవు. మమ్మల్ని ఇంతింత వాళ్లని చేశావు. స్పందన అంటే ఏమిటో మువ్వెరుగుదువా అని”

కుర్ర సన్యాసులు, తలెత్తుకోలేని పను లకితలపడిందే చాలక, తలాతోకా ఆనక తలో దిక్కుకూ అయిపోయామని ఎదుటివాడి మీద నితాడొక్కడా దేనికి!

ఇంతకీ ఏది ఎలా జరగాల్సిందో, ఎలా జరగాలని రాసి పెట్టి ఉందో మనకేం తెలుసునని చెప్పడానికి!

ఆడించే పైవాడిని నమ్ముకున్నాడు తను. వాడి మీద సంపూర్ణ విశ్వాసం ఉంచి నాటినుంచి నేటి వరకూ ఇల్లు నడుపుతున్న తన భార్య ఉంది. సంపాదించడం తనపని. సంసారం దిద్దే బాధ్యత తన పెళ్ళానిది. ఒకళ్ళ పనిలో ఇంకొకరు జోక్యం చేసుకోకుండా ఇన్నాళ్ళూ సవ్యంగా నడిపారు ఇద్దరూ.

ఇంకో దారి తొక్కుమని పిల్లల కెవరూ చెప్పలేదే!

అందరూ అనుకున్న, నలుగురూ ఆమోదించిన కట్టు బాట్లూ సంప్రదాయాలూ కొట్టి పారేస్తే శిక్ష తప్పతుందా మరి!

మనసు తికమక నుంచి మళ్ళీ ఆకలి నక నక వైపు దృష్టి మళ్ళించ గలిగాడు సూరన్న గారు.

చలుక్కున గుర్తొచ్చింది ఆరోజు వైకుంఠ ఏకాదశి అని.

పెరుమాళ్ళకు ప్రత్యేకమైన పూజా, తగిన ఆరగింపులూ ఉంటాయి. ఆ పైవాడి కింత నివేదించి లోవేడి కింత అందించడం లోనే ఉంది మనిషి బతుకులో స్వారస్యం. పోయిన వారితో పోలేంగాని యిప్పుడొచ్చిన లోటేమిటని? ఏమంత పెద్ద ఉద్యోగం కాకపోయినా, అతన్ని వాళ్ళ వెధవక్క పెంచుకొని యిచ్చిన పెంకుటిల్లు యీనాటి పదవీ విరమణ కాలంతో సహా ఆశ్రమం యివ్వడమే కాక, రెండోదరులు అద్దె యిస్తోంది. ఇక నర్సమ్మగారు రెండు రకాల కడుపుకోతలూ ఎరగని ధన్యజీవి. పుట్టిన పిల్లవెరూపోలేదు. శస్త్ర చికిత్స మాట దేవుడెరుగు ఇంజక్షన్ ఎరగని భాగ్యశీలి. ఆర్థిక చింతలు లేవుగనకనే పారమార్థిక చింతనలూ, దైహిక బాధలు ఎరగరు గనకనే దైవ సంబంధ బోధనలు. ఇవి వారి జీవితంలో కిక్కిరిసి ఉండడంలో ఆశ్చర్యం లేదని కొందరు కువ్యాఖ్య చెయ్యచ్చు.

“అప్పుడు మన చేతిలో ఉన్నదేమిటి, ఇప్పుడు కొత్తగా లేకపోయిందేమిటి! ఎప్పుడైనా మనం ఆ ఆడించేవాడి చేతిలో కీలు బొమ్మలమే!”

అనే నరసమ్మ గారి విశ్వాసాన్ని వేరెత్తి చూపడానికి ఆయన కెప్పుడూ అవకాశం కలగలేదనా! దొరక్క పోయికాదు, ఓ విధమైన నిర్లిప్తత. ఏదోవిధంగా రోజులు గడిపే పూచీ యింటి యిల్లాలే నెత్తిన వేసుకుంటున్నప్పుడు “నేనెందుకు మధ్యని వేలు పెట్టడం” అని గడుసరి అయిన మొగాడు వేసుకునే తప్ప దాటు ముసుగు లక్షణం. ముసుగు తన్నడంలో ఉన్న సుఖం ఎందరికెరుకా!

నంట గదికి తప్పితే పూజమందిరానికి తప్ప ఆడది మరొక దానికి అంకితం కాకూడదని నర్సమ్మ నమ్మకం. ఆయితే అక్కణ్ణుంచే, తన యింటికే కాక నాలుగు యిళ్ళకి వినిపించే పెద్ద స్వరంతో, ఎంతెంత వేదాంత ధోరణులూ శాస్త్రీయ దృక్పథంతో వివరించినట్టు భ్రమ కలిగించగలదు. ఆవిడ గత జన్మ పాపపుణ్య కర్మలబట్టి ఈ జన్మలో మనకి రూపం, కులం, గుణం, ధనం అనే అనేకానేక తారతమ్యాలు ఏర్పడతాయి కాబట్టి ఈ హెచ్చు తగ్గిల్లి సరిదిద్దే ఎట్టి ప్రయత్నమైనా బోర్లా పడకా తప్పదని కుండ బద్దలు కొట్టినట్టు చెప్పగల దావిడ.

“కాళ్ళకి టోపీ పెట్టుకుని నెత్తిన జోళ్ళు పెట్టుకోగదా, బాత్రూంలో భోంచేసి వంటింట్లో నీళ్ళోనుకోం గదా! వస్తువులకే హద్దులున్నప్పుడు మనుషుల్లో అంతరాలు ఉండక ఏంచేస్తాయి? ఈ అంతస్తులు అంతరించ చెయ్యాలనుకోవడం కొండని అరగదీసి కోనేట్లో కలుపుదామనుకున్నంత వెల్రతనం “పనిమనిషి మొహాన విధి ముందే అలా రాసి ఉండబట్టి అది నా యింటి కొచ్చి అంటు

తోము తోంది లేపోతే నేనే దానింటికి వెళ్ళి దాసీ పని చెయ్యనూ! దేవుడింత స్పష్టంగా చెబుతూ ఉంటే ఈ వెర్రి మానవులకి యింకా మా అనుమానాలు దేనికో!" అంటుంది అక్కడితో ఊరుకోక యింకా తగులుకుంటుంది.

"అవునండీ, ఓ కులం అయితే మాత్రం మీకూ నాకూ ఎంత తేడా పెట్టేడు అన్నీ తెలిసిన ఆ బ్రహ్మదేవుడు! నాకు బిడ్డ సంచీ యిచ్చినవాడు మీకది యిచ్చాడా? ఊహా! మీ చేతిలో ఓ గుడ్డ సంచి పెట్టి నెలా అయేసరికి దాన్ని నింపుకు రమ్మని విధించాడు. కాదనమనండి ఎవమైనా చూద్దాం"

మానం అనేది అర్థాంగికారం అయితే సగం అంగీకరించకపోవడం కూడా. సూరన్న గారి రెన్నాన్న అలా వుంచి పిల్లలు మాత్రం ఏకక్కరూ ఆవిడకి ఓటు వేసినట్టు లేదు.

ఇంట్లో కాస్తో కూస్తో విప్లవం అనేది పెద్దవాడిలోనే మొదలైంది. మొదట్లో వాడు నరసమ్మ గారి అన్నకూతుర్ని చేసుకోడానికి ఓ పట్టున ఒప్పుకోలేదు. తీరా చేసుకున్నాక తల్లి చూసున ఆ యింట్లో స్త్రీడరు ప్రాక్టీసు చెయ్యడానికి మాత్రం ఎంత చెప్పినా లొంగలేదు. తండ్రికి చెప్పి పెద్దకోడలే బాగా దూరపు ఊళ్ళో మొగుడుకి ఉద్యోగం సంపాదించి పెట్టింది. ఏ పెళ్ళికో వచ్చిపోతుంది, జన్మకో శివరాత్రి. ఆ కుటుంబం అంతే.

రెండో కొడుకు యింకా క్లుప్తంగా తీవ్రంగా స్పందించాడు. ఇంకో శాఖ పిల్లని చేసుకుంటానంటే, అలా జరిగినాడు ఆ పిల్లని వంటింట్లో కాలు పెట్టనివ్వనంది నరసమ్మ. "వంటింట్లోకి కాదు. యీ యింట్లోకి మేం రాం. అంతేకాదు ఇంతటితో నీకూ నాకూ రాం రాం" అని, అప్పుంత పని చేశాడు!

"నేను పూజిస్తున్న దేవుళ్ళే ఎన్నెన్నో కష్టాలు పడ్డారు. ఎప్పుడో చేసుకుని ఉంటాను. ఇప్పుడనుభవిస్తున్నాను. కొద్ది నోములు నోచి గొప్ప ఫలానికి కొంగుపడితే ఎలా!" అని సరిపెట్టుకుంది గాని తన పట్టు సడలనివ్వలేదు నరసమ్మ.

అలా పడక్కర్చీకి అతుక్కుని కూచుంటే జీవితం అంతా ఫ్లాష్ బ్యాక్ అయినట్టు తోచింది సూరన్నగారికి.

మూడోది ఆడపిల్ల. దానికి మొదట్నుంచీ చదువు పిచ్చి. తల్లికూడా చేసే చాకిరితో దానికి ఎన్ని అటంకాలో వచ్చేవి. అంటు, ముట్టు, మడి, మయిల ఆడప్రాణికి ఓ శిక్ష విధించాడా ఆ పై వాడు! ఇదిగాక ఎక్కడే పక్షిణీ దొరుకుతుందో అని వెయ్యి కళ్ళతో ఎదురుచూసేదిట ఆ తల్లి పక్షిణి! మెట్రికీ అయేసరికి తల్లి ధర్మమా అని మైనారటీ దాటింది. పెద్దమ్మాయికి ఎలాగైనా కాలేజీలో చేరతాననే దాని పేవీ వాళ్ళమ్మ ముందు ఫలించలేదు. "నాకు బాగా చదువు వస్తోందిట. మా లెక్కల మేష్టరు చెప్పేరు" అని పెద్దమ్మాయి అనబోతే "ఎవడూ, పెళ్ళాన్ని మింగిన ఆ గిరజాల వెధవా? పెళ్ళాడతాడేమో కనుక్కోకూడదూ, కాలేజీలో చేర్చిస్తాడో కాటికే పంపిస్తాడో" అని బోడెద్దుకి పోట్లు ముప్పింది నరసమ్మ. ఆ మరుచటి నెల వ్రతానికి వాళ్ళిద్దరూ అన్నవరం కొండెక్కుతూంటే, అట్టింది దిగిస్తూ పనుపుబట్టలతో పెద్దమ్మాయి. లెక్కల మేష్టరూ "మమ్మల్ని దీనించండి!" అంటూ తయారు! నోరుంది గనక అక్కడే ఓ దులుపు దులిపేసింది నరసమ్మ. ఇంటి కొచ్చేదాకా ఏడుస్తూనే ఉంది. అంతే "ఏ భక్తులకి రాలేదు గనక ఫరీక్షలు!" అనుకుని గుర్తడి మరింత నిబ్బరం

చేసేసుకుంది. “నాకింకా బంగారంలాంటి మరో కూతురూ వజ్రంలాంటి కొడుకూ ఉండనే ఉన్నారు. ఇంతట్లో చెడిపోయిందేలేదు. నమ్మిన వారి నెప్పుడూ ఆ దేవుడు నిలువునా ముంచడు!”

అని మరింత పెద్ద గొంతుకతో “సుత్తి ముత్తాతావళి” ప్రారంభించేది.

“ఆఖరి కూతురికి” ఊరంతా వద్దరిల్లెలా పెళ్ళి చెయ్యాలని ప్రయత్నాలు మొదలెట్టింది. “స్కూల్లో వెనకపడితే యేం, నా తల్లికున్న లోకజ్ఞానం ఎవరికుంది? దీన్ని పెద్ద డాక్టర్‌కి తప్ప మరొకరి కివ్వను” అని తీర్మానించుకుంది. మరి ఆ ముక్క ఎక్కడెవందో తల్లికి ఆ యిబ్బంది లేకుండా చేసిందా చిన్నది. డాక్టరు కాకపోతేనేం, అదే వర్గం కదా, యింట్లో అద్దెకి దిగిన ఓ కంపౌండరు కుర్రాడికి శరీరమే సొంతం చేసింది. పెళ్ళి కాకపోతేనేం, ప్రేమకదా ముఖ్యం, జిప్స జిప్సన రిప్స రిప్సన లేచిపోయింది అతనితో .....

ఆ దెబ్బతో నరసమ్మ తలెత్తుకోలేక చాలా రోజులు బాధ పడినమాట నిజమే గాని క్రుంగి కృశించిపోలేదు. రోజూ కంటే మరోగంట పూజా మందిరంలో గడిపేది. ఆఖరివాడిమీద అన్ని ఆశలు పెట్టుకుని ఎన్నెన్నో మొక్కులు మొక్కేది. వ్రతాలు చేసేది. పరాయి ఊళ్లో ఇంజనీరింగ్ ఆఖరేడు యిక పరీక్షలు అయిపోయి ఇవాళో రేపో యింటికి వస్తాడనగా, తనకి అన్ని విధాలా నచ్చిన సాటి సంబంధం ఒకటి సిద్ధంచేసి ఉంచింది. వాడు వచ్చేరోజు వస్తుందనగా కఠోర ఉపవాసాలు ప్రారంభించింది. ఉగ్ర శనివారాలు పాటించింది.

“ఇదిగో ఇవాళో రేపో వస్తుంది చల్లనివార్త, అబ్బాయి కులాసాగా యిల్లు చేరుతున్న కబురు. ఉగ్రం సమగ్రంగా చేసిన వాళ్ళకి స్వామి అనుగ్రహం తప్పదు” అని నరసమ్మగారు అనుకుంటూనే ఉంది, పెద్ద టెలిగ్రాము ఒకటి వచ్చి ఒక్కో పడనే పడింది!

కుర్రాడు స్వామి భక్తి పరాయణుడు! ఆయన అడుగు జాడల్లోనే ఓ బీబీనాంచారిని రిజిస్ట్రీ ఆడి రెండేళ్ళు మాత్రమే అయిందిట. ఏడాది అహ్మద్‌తో పెళ్ళాన్ని తీసుకుని ఎవ్వీ చదవడానికి అమెరికా చేరి ఉంటాడుట యీ సరికి! ఆనిడ ఆశలు కల్పించిన కాబోయే వియ్యంకుడు ఆరా తీసి చీవాట్లు పెడుతూ చేర్చిన వార్త అది!

ఓ నెల్లాళ్ళపాటు అన్నీ కోల్పోయినట్టు ఏం తీసుకుందో అంతే. “ఇంకేముంది నేను పోగొట్టుకోడానికి!” అనే మొండిధీమాతో చెంగున లేచి కూచుంది నరసమ్మ. మళ్ళీ అంతలోనే లెంపలు వాయించుకుంది. “పోగొట్టు కోడానికి నాదంటూ ఏముంది! ఇన్నాళ్లు వెర్రిబ్రహ్మలతో ఎంత గుడ్డిగా బతికాను! మనదనేది ఏం ఉండదనే దివ్యజ్ఞానం ఎంత దయతో కలిగించాడు ఆ స్వామి నాకు! పూజా గృహంలో రోజు రోజుకి ఎన్ని కొత్త దేవుళ్ళ పటాలు చేరుస్తున్నాను! ఇంతగా వీరికి తాపటం అయిన నా విశ్వాసం ఎగిరిపోడానికి నేనేం తోకతెగిన గాలి పటాన్నా!” అనే అచంచల దీక్షతో నిత్యకర్మకి అంకితమైపోయింది నరసమ్మ మనసు.

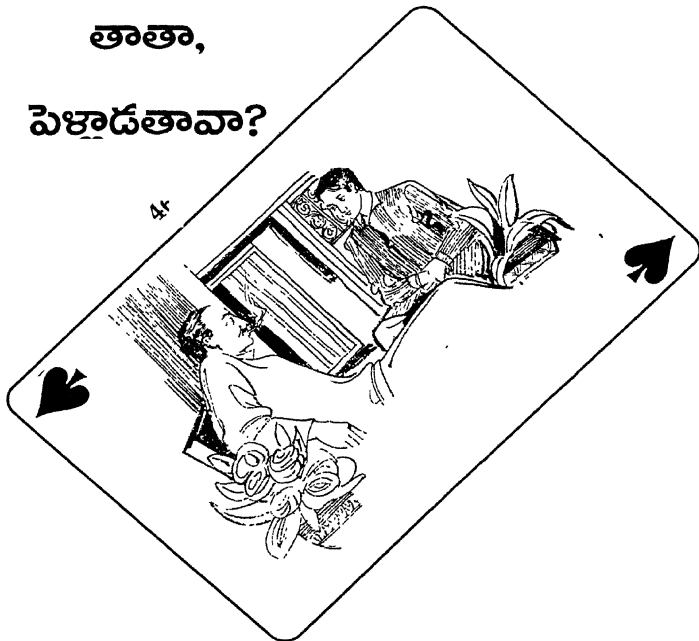
గతంలోంచి వర్తమానం లోకి వచ్చి పడ్డాడు సూరన్నగారు అప్పుడప్పుడనిపిస్తుంది ఆయనకి పిల్లలందరూ విడి విడిగా తనని నిలదీస్తున్నట్టు. “నాన్నా, పాతికేళ్ళ పై సంబంధమే ఉంది నీకూ మాకూ, మా కష్టాలు కన్నీళ్ళు గాలికి వదిలెయ్యడం తప్ప ఏనాడైనా నువ్వనే వాడి వాడేవి ఉన్నావనే ప్రాంతి అయినా మాకు కల్పించావా! నిండిల్ల యిలా శూన్యం అయిపోయిందంటే నీ బాధ్యత ఎంతో ఆలోచించావా!” అంతట్లోనే మళ్ళీ జవాబు చెప్పుకుంటాడు. “ఇన్నాళ్లై కాపురం చేస్తున్న

యిల్లాలే నన్ను ఒక్కటంటే ఒక్కమాట అనలేదు. పిల్లకాకులు మీరేమంటే ఎవడికి లెక్క!” అనుకుని అక్కడితో సరిపెట్టుకుంటాడా, ఊరంత సమర్థన కొండంత ఊరట యిస్తుందతనికి.

“ఇది ఒకే ఒక కుటుంబం చరిత్ర ఎందుకయింది, ఇది మన దేశగాధ. ఇంకా చెప్పాలంటే ఇదే ప్రపంచ ప్రగతి చరిత్ర. కావలిస్తే లెక్కపెట్టండి. ఇంతా చేస్తే, ఇంత విస్తృతమైనదీ, హిందువుగా నేను చెప్పేదీ మాత్రమే. ఏటా విదేశాలలో పెరిగే దేవాలయాల సంఖ్య ఎక్కువ. ప్రతి గుడిలోనూ పెరుగుతున్న రాబడి ఎక్కువ. సోలోమని సోటీసడి చేయించుకుంటున్న బోడిగుళ్ళ సంఖ్య ఎక్కువ పుంతలో పున్నమ్మ మొదలు భూలోకమాతవరకు వెలుస్తున్న చిల్లర దేవుళ్ళ సంఖ్య ఎక్కువ. ఇంతెందుకు నా చిన్నప్పుడు యీసంతోషిమా లేదు. ఈ అయ్యప్ప శరణార్థులు లేరు. ఈ సాయీభజన్లు లేవు. ఇన్ని లక్షలమంది భక్తులు మూర్ఖులనడంకంటే వెర్రి వెధవ తనం ఉండదు. మనకి బోధపడకపోవచ్చు ఇందులో ఏదో ఉండే ఉంటుంది” అని అక్కడికి ఆపి, మనసు అలజడిని పేగుల కదలిక జయించడంతో “ ఏమే, ఇక ఇవాళకి వంటవడం ఉండదాయేం?” అనే గావు కేక పెట్టాడు.

(జోతి మానవత్రిక విహిల్, 85)

తాతా, పెళ్లాడతావా?

ఎదురుగుండా ఏమీ అనలేక కథల్లో పెట్టి ఏకేస్తూ ఉంటానని చాలామంది మా బంధువులకి నేనంటే మంట. స్వతహా నేను చాలా మంచివాణ్ణి అనీ, నా పెళ్ళామే నాకు లేనిపోనివి నూరిపోసి, కిట్టనివాళ్ళమీద దుమ్మెత్తిపాయ్యనుని 'డిక్టేటు' చేస్తూ వుంటుందనీ మరో ఆరోపణ. అపోహలు సహా, అహో, ఒక్కొక్కప్పుడు ఎంతటి మహోపకారం చేస్తూంటాయి! వచ్చినవాడు కాదనకుండా కాపాడుకుంటూ, తద్వారా బంధుపీడ ఒదుల్చుకుంటూ సినిమా సంభాషణలు రాయడానికి పట్నం వచ్చినప్పుడల్లా, ఇక్కడ ఏ వీడియో చూపినా మా గోత్రీకులే అప్రోప్రియేట గనక, ఎక్కడా దిగకుండా ఏహోటల్ 'జిగ్ జిగ్ లో' ఎయిర్ కండిషన్ రూమ్ లోనో ఏదోవిధంగా తలదాచుకుని ఎంజాయ్ చేస్తూ ఉంటాం.

కాగితాలూ కలమూ ముందు పడేసుకుని కూచున్నాను గాని కథ నడవడం లేదు. తలెత్తి చూశాను. హాయిగా నిద్రపోతోంది వాణి. అంతవరకూ రాసినదానివైపు మళ్ళించాను దృష్టి నేను రాస్తున్న సినిమా పేరు 'దసరా నచ్చినోడు.' అప్పటికి సగం మాత్రమే సాగియే మాటలు. రాసింది

చదువు కుంటే నాకే సిగ్గేసింది.

ఎన్ని పామిలీ ప్లానింగ్ ప్రక్రియలు వెలసినా ఎంత వయసు ముదిరినా, పాపం తెలుగు సినిమా హీరోకి 'నిరోధ్' గురించి అయినా తెలీదు! కథానాయక 'సేఫ్ పీరియడ్' అయినా పాటించదు! చేసిన చీకటి తప్పుకి ఫలితంగా ఇంటర్వెల్ అయేసరికి విధిగా నెలతప్పి, వీధిని పడకమానదా కషాయిత గ్లిసెరిన్ లోచన! ఒకవేళ ఎబార్వన్ అనేది చట్టబద్ధం చేయబడినా అది కథాగమనరీత్యా దర్శక సమ్మతం కాదు గనక, 'కడుపు చించుకుంటే ఆవరేషన్ బల్ల మీదే పడుతుంది సుమా!' అని ఎవరెంత చెప్పినా రెండుచెవులూ మూసుకొంటుందా కల్పిత కాటన్ కుచ!

ఒకచోట నిలబడని ఆలోచనలకి అక్కడితో ఒక్క నమస్కారం చేసి, రాస్తున్నది కట్టిపెట్టి, హోటల్ రూం నుంచి మెయిన్ రోడ్ మీదకు చేరేశాను శరీరాన్ని. వంద గజాలు నడిచానో లేదో, మా కాశీపతి మామయ్య కంటబడక తప్పించుకోలేకపోయాను. ఆ వయసులో నడకలోనేకాక, మాటలో కూడా ఆ దారుడ్యం చూసి మతిపోయినంత పన్నెంది నాకు.

'నీతో మాటాడాలి, ఎక్కడైనా కూర్చుందామా?' అని అడిగితే ఎలా తప్పించుకోవడమో బోధపడలేదు నాకు. ఎండవేళ అయినా చల్లగా ఉంది అపూట. ఇద్దరం పార్కుకి వెళ్ళేం. రేడియో రూం వరండాలో రెండు సిమెంటు సోఫాలలాంటివి ఉన్నాయి. అక్కడ కూచున్నాం. 'ఉండు, ఇప్పుడే తీసుకోస్తాను' అని కాశీపతి ఉన్నపాటున లేచివెడితే ఆశ్చర్యపోయాను. 'రెడిలను కాదుకదా, నన్ను తన్నించడానికి? ఈ మధ్య అత్రయ్యను హేళనచేస్తూ నేను పత్రికలో రాసినకథ ఇంకా మరచిపోలేదేమో!' అనిపించి చిరు చెమటలు కమ్ముకొచ్చేయి నుదుటి మీద. కాని కాశీపతి తీసుకొచ్చినవి తనకి చుట్టలూ, నాకు సిగరెట్లూనూ! చల్లని వాతావరణాన్ని అవధుల మేరకు పాల్యూట్ చెయ్యడానికి పోటీలుపడుతూ మేమిద్దరం దీపారాధన చేస్తూండగా కాశీపతి దీనించడం ప్రారంభించాడు. నన్ను కాదు, కోదండపాణి బాబాయిని!

మళ్ళీ ఈ కోదండపాణి మా కాశీపతికి పైవాడు కాదు! దూరపు చుట్టరికం కావచ్చుగాని మా వనచరులందరిదీ ఒకటే శాఖ!

పువ్వుని చూపి ముద్దాడడానికి తల్లి వేరు ఎక్కడుందో తవ్వనలసిన అవసరం లేకపోవచ్చుగాని కోదండపాణి పువ్వులాంటివాడు కాదుగదా! అతన్ని గురించి కాశీపతి ప్రస్తుతం చెబుతున్నది అర్థంచేసుకోవాలంటే నాకు తెలిసిన కోదండం గత చరిత్ర నెమరుచేసుకోక తప్పలేదు.

మామగారు మనోహరం పంతులు గారికి డిస్ట్రిక్ట్ జడ్జిగా ప్రమోషన్ వచ్చిందని తెలియగానే --- ఆ ఆనందంతో మరింత ఎక్కువగా గెంతులు వేశాడో యేమో కోదండానికి జీళ్ళ పాకలాంటి కీళ్ళవాతం పట్టుకుని మరి వదలలేదుట. అంతటి అంతస్తులో ఉన్నవాడికి అల్లుడై, గుమాస్తా పని ఇంకా కొనసాగించడం మామగారికే మచ్చ అని నిలుచున్న పాటున చేస్తూన్న ఉద్యోగానికి తిలోదకాలు ఇచ్చేశాడు. ఆ తర్వాత అతను ఆపీసులో అడుగు పెట్టలేదు. అంతేకాదు మామగారింట్లో మంచంమీద వక్కేసిన వాడు మరికాలు కింద మోపలేదని చెబుతారు!

వకీలేరిగి వాతపెట్టడం జడ్జిగారికి బాగా తెలుసు. కాని 'కీలుకీలా సలుపు, మామా!' అని మూలుగుతున్న అల్లుడి నోరు మూయించడానికి కీ ఏ వైద్యుడి దగ్గర దొరుకుతుందో ఎన్ని ప్రయత్నాలు చేసినా, తెలిసి చావలేదు. పంతులుగారి కట్టుకున్న పెళ్ళామా, మంచి పై చూపు ఉన్న

మనిషి. చేయించుకున్న పుట్టిన దినాలకంటే పెట్టించుకున్న తద్దినాలే ఎక్కువ! ఇక ఒక్కగానొక్కడైన కొడుకుగాడా, బాగా దూరదృష్టి ఉన్న మనిషి ఇస్త్రీ మడతలాంటి ఒక ఇంగ్లండు స్త్రీ రత్నాన్ని కట్టుకుని అక్కడే స్థిరపడిపోయాడు! ఇక అమ్మాయి కస్తూరి, అదెప్పుడూ తలపైకెత్తగా ఎవరూ చూసి ఉండరు. దాని అవలోకనం ఎప్పుడూ క్రిందకే, భర్త పాదాలపైనే! ఇంట్లో నడయాడే ఒకే ఒక్క రక్తబంధువుని చూస్తే పంతులుగారికి సహజంగా పంచప్రాణాలూను. ఇక తన కూతురి ఇలవేల్పుని, ఆ 'నొప్పులకుప్పని', ఇంకా నొప్పించడం దేనికి? అలా ఆయన ఆలోచించగానే కోదండంకి ఇక మంచం దిగవలసిన అవసరం లేకపోయింది.

ఇక ఆ రోజుల్లో, ఆ పెద్ద బంగళాలో, అల్లడికని ప్రత్యేకించిన ఆ గదిలో ఏ తెల్లనారు రూమున కాస్త చెవి ఒగ్గినిన్నా భర్త పాదాల దగ్గర కూచుని, కస్తూరి, కల్రసుత్రితో ఆయనగారి వాతం నొప్పులు తగ్గడానికి, సెనానుగా దరువులు వేస్తున్న టక్కుటక్కు చప్పుళ్ళు వినిపించేవి. అప్పుడప్పుడు కునికిపాట్లుచచ్చి కల్రసుత్రి చేతిలోంచి జారిపోతూ ఉంటే, ఆ 'మృగమహారాజు' ఏ డొక్కలోనో తంతూ ఉంటే తెలివి తెచ్చుకుని లెంపలేసుకుని మరింత శ్రద్ధతో పాదపూజ చేసుకునేది ఆ జానియర్ సుమతి. ఇలా జడ్జిగారమ్మాయి ఇరవై ఏళ్ళ పాటునూ తరించి ఉంటుంది! అన్నాల్తై మంచం దిగకపోయినా అతనేం చెక్కుచెదరలేదుగాని, వెన్నులో ఏదో నలుపు పోతూ ఆరంభించి అది బోన్ టీ.బీ. కింద పరిణమించింది ఆమెకి. ఆఖరికి ఆపరేషన్ బల్లే ఆపద్ధంధువురాల్తై ఆమె కష్టాలు గట్టెక్కించింది. ఆమె వెళ్ళిపోయాక ఇక ఇక్కడ అట్టే ఉండలేకపోయారు జడ్జి గారు. తండ్రి హఠాత్తుగా పోయినట్టు కేబిల్ అందగానే వెంటనే వచ్చివాలితే గాని ఆగలేకపోయింది ఆ పుత్రప్రాణి. తండ్రిది ఏదైనా మిగిలి ఉంటే అది గంగలో కలిపి, అస్తిమాత్రం అణాపైనా తేడారాకుండా ఆకాశమార్గాన తన్నుకుపోయాడు. కోదండపాణి అవస్థమాత్రం బతికుండగానే పట్టువరుపుమించి ముట్టుచాపమీదికి దించేసినట్టయింది!

అతనికి తనదంటూ ఉన్న అస్తి ఉంటే అది తండ్రి ద్వారా సంక్రమించిన పెద్ద కాంపౌండులో ఉన్న చిన్న పెంకుటిల్లు మాత్రమే. ఇన్నాళ్ళూ అదేకేచేశాడు దాన్ని. ఇప్పుడు అమ్మా బాబూ అందులో ఉన్న వాళ్ళని అని బతిమాలుకుని ఖాళీచేయించి వున: ప్రవేశం చేశాడు. చిన్నతలగడా అంతసైజు ఉన్న ఓ హోమియోపతి 'మెటీరియా మెడికా'ని మాత్రం చంకని పెట్టుకుని సొంత బొందిని చేరుకుంది ఏదై దాటిన 'ఎల' ప్రాయంలో అతని ప్రాణి. ఎవరికొచ్చినా తనకింకా చావురాలేదు గనక, చేవకి నిజానికెప్పుడూ చావు లేనే లేదు గనక. వది కాలాలపాటు బతకడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు కోదండం.

తనకి రోగమేలేదని వైద్యమే అక్కర్లేదని ఎప్పుడైతే పోల్చుకున్నాడో ఎదుట కనిపించిన ఎంతటి ఆరోగ్యవంతుడైనా రోగిగానే గుర్తించి, తనకి అర్థమయిన కొద్దిపాటి హోమ్యోపతి వైద్యజ్ఞానంతో, 'ఉచిత రీతిని' వైద్య సదుపాయం చెయ్యడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు కోదండపాణి. 'అలా రోగింలేదని కొట్టిపారేయకండి మరి .... ఎంత మొండిరోగానికైనా హోమ్యోపతిలో భేష్సైన మందులున్నాయి. ఎంత నీరసంగా కనిపిస్తున్నారు మీరు! అశ్రద్ధచేస్తే పొడున్న ఆరంభించి రాత్రికి 'కొట్టేసిన' కేసులున్నాయి. అన్నీ అందరికీ తెలిసిపోతే మేం వైద్యులం ఎందుకూ?' అని ధన్యంతరియినా దడపుట్టించేలా మాట్లాడడం నేర్చుకున్నాడు. 'ఒడ్డు పాదపూ ఉండి, తిన్నది అరిగి, నిద్రపడుతూంటే

సరిపోయిందా! పైకి కనపడకుండా లోపల లోపల పందికొక్కు, కన్నాలపెట్టే సంకటాలు ఎన్ని లేవని! అలా మేకపోతు గాంభీర్యం ఒకకబోస్తున్నారు గాని, మీ కళ్ళల్లోకి చూస్తే సరిగ్గా రక్తంలేదని స్పష్టంగా తెలిసిపోడంలేదా! దీన్ని ఎనీమియా అంటారు. పొండురోగమని మనవాళ్ళు అంటారు. దీన్ని ఇంకా ఇంకా ముదరపెట్టుకుంటే ఎలా తిన్న అన్నం అలా వెళ్ళిపోతుంది. నాకేం? అని ఆశ్చర్యం దేవతల్ని నహా హడలగొట్టించి పారేస్తున్నాడు, రాత్రిపూట ఏదో కుట్టి ప్రాద్దుటకి ఇంత దగ్గురుగా కనిపించి చూపించుకుంటే, 'కుష్టుమచ్చ ఇలాగే ఉంటుందని పుస్తకంలో చదివాను. ఎందుకైనా మంచిది. మూణ్ణెల్ల లల్పరు హైపాటెన్సిలో పుచ్చుకోండి, కీడెంచి మేలేంచమన్నారు' అని సలహా ఇచ్చేస్తున్నాడు. ఎంతో భయంతో ఓ స్వాడెంటు కుర్రాడు తన ఆందోళన చెబితే 'ఆడాళ్ళ దగ్గర పడుకుంటేనే సుఖం'గాలు రావాలని ఎక్కడా లేదు తమ్ముడా! యూరినల్స్ పరిశుభ్రంగా ఉంచుకోరు గనక, కొంచెం రేర్గానే అనుకో -- ఇలాంటివి వచ్చే అవకాశం ఉంది. ఈ రోగం నువ్వు భయపడుతున్నదే అని స్పష్టంగా చెప్పలేనుగాని అలా డెవలప్ అయ్యే అవకాశం మాత్రం స్పష్టంగా ఉంది. ఓ ఆరునెలలపాటు రోజుకి రెండేసి పూటల చొప్పున ఆర్మికా మింగితే తప్పేమిటి, ప్రివెన్షన్ ఈజ్ బెటర్ డేన్ క్యూర్ గదా! అని హెచ్చరించేస్తున్నాడు.

లేని రోగం ఉందని భ్రమ కల్పించి మందిస్తున్నాడు గనక -- వ్యాధి తగ్గకపోవడం అనే ప్రసక్తేలేదు! మొదట్లో నాలు ప్రజాహృదయంలో నాటుకుని, వేరువేరు పై నర్కాలలో కూడా క్రమంగా వేరు తన్నుకుని, పాతుగల పెద్దల దృష్టిలో కూడా డాక్టరుగా పాతుకుపోయాడు కోడండపాణి. ఎప్పుడూ పెళ్ళి, పెద్ద కర్మో అన్నట్టు కిటికీలాడిపోయేది అతని కొంప.

ఏదో మాత్ర ఇవ్వడమే గాని ఏ మాత్రమూ డబ్బు రూపిణా వసూలు చెయ్యకపోడమే అతని కీర్తి పతాక మరింత ఫర్ఫర్ లాడడానికి కారణమేమో! తన కొడుక్కి కడుపు నొప్పి వస్తే అది అపెండిసైటిస్ అని పోల్చి, ఆపరేషన్ చెయ్యకుండా మంచిచ్చి మళ్ళీ ఆ నొప్పిరాకుండా చేశాడే. మంగలి వెంకట్రమణ అదెలా మర్చిపోగలడు? అందుకే నెలకొసారి క్షనరం చెయ్యడమే కాకుండా వారం వారం ఒళ్ళునలిచి డాక్టరు గారికి తలంటడానికి సిద్ధపడిపోతూ ఉంటాడు. చాకలి అప్పలసూరి మరదలు వెర్రిచూపులు చూస్తుంటే అది ఒకరకమైన బ్రెయిన్ ఫీవర్గా నిర్ణయించి మంచిచ్చి నిమిషాలమీద మళ్ళీ మామూలు మనిషిని చేశాడే, ఆ బాబు ఉపకారం ఏంచేస్తే తీరుతుంది? వాడే రోజువిడిచి రోజు ఇంటికొచ్చి పద్దు కూడా రాసుకుని, కుక్కచెవుల్లాంటి బట్టల్ని తీసి కెళ్ళి పాముమీసాలు చేసి అందిచేస్తూ ఉంటాడు. కాణీ చేతిలో పెట్టబోతే భయన ఏడుస్తాడు. మామూలుగా వచ్చే పురుడే ఎక్కడ కష్టపడిపోతుందో అని తన ఇంటిదానికి మంచిస్తే, నా ఇల్లే నిలబెట్టేరు. మీ గోడపడిపోతే చూస్తూ ఊరుకోగలనా! అని మేస్త్రీ భీమన్న సరుకుతో సామానుతో సిద్ధమై పోతాడు. ఆఖరికి ముక్కా మొహం ఉన్నవాళ్ళు గనక అద్దెలేకుండా ఉండలేక, ఏవో 'వాళ్ళు తిన్న పచ్చడిమెతుకుల్లోనే' ఇంత అతగాడికి సంపుతున్నారు. ఏదో పాపం ఆ అమ్మాయి మంగా, అతనూ కూడా ఎదుటిమనిషి ఒంటరిగా బాధపడడం ఇష్టంలేని దయా సముద్రులు గనక వీలువెంబడి ఒకరి మీద కొకరు ప్రవహిస్తూ సహాయం చేసుకుంటున్నారు. వాళ్ళది వీళ్ళది ఒకే వంశం గనక, నలుగురూ వింటున్నప్పుడు మంగ అతన్ని 'పెదనాన్న గారూ!' అనే పిలుస్తుంది గనక, లోకం మరోలా అనుకునే అవకాశమేలేదు!

తనకీ విషయాలన్నీ ఎలా తెలిశాయో నేను అడగడం కూడా మరచి పోయినంత కథన శిల్పంలో ముంచి నన్ను మైమరపించి, ఆఖరిమాటగా కాశీపతి ఈవిధంగా సెలవిచ్చాడు.

‘ఇంత అన్యాయం జరుగుతుంటే నువ్వు ఊరుకోకూడదు గోపీ. అందుకే నీతో చెప్పేను. ఎవరికీలేని కలంబలం నీకుంది. ఇలాంటివి పేర్లు పెట్టి ఉన్న దున్నట్టు కడిగిపారేస్తే గాని మన సంఘం బాగపడదు. ఒకరుచెప్పితే నేను నమ్మేవాణ్ణికానని నీకు తెలుసు. ఆ మధ్య సెకండ్ షో సినిమానుంచి ఇంటి కొస్తుంటే కాలిలో గాజుపెంకు గుచ్చుకున్నట్టుంది. ఏ సెస్టిక్ అవుతుందో ఏమిటో పోనీ మనవాళ్ళే గదా అని వాళ్ళింటి కెళ్ళేను. ఆ కిటికీ కన్నంలోంచి ఆ రాత్రి నేను చూసిన దృశ్యం చ, ఏమని వర్ణించను గోపీ .... మన వాడి వయస్సేమి, ఈ పనులేమి! ఇక మనం తలెత్తుకు తిరగ్గల్గుదుమా!’

కాశీపతి వెళ్ళిపోయాక ఆలోచించుకు చూసుకుంటే ఎందుకో గాని ఇందులో ఇంత పిసరు అసహజమైనదేదీ నాకు కనిపించలేదు. పైగా ఎంతో తమాషాగా ఉన్నట్టు తోచింది. ఇదంతా చెప్పి, నేనిలా అంటే వాణి ఏమంటుందో! వెంటనే వెళ్ళి చెప్పకపోతే ఎక్కడో ఏదో బరస్ట్ అయిపోతుందన్నంత ఆతృతతో ఆటోమీద హోటల్ చేరేను.

నేనింకా నోరు విప్పకుండానే ప్లాస్టులో కాఫీ కప్పులో పోసియిస్తూ ‘ఒకటోరకం కథ విన్నాను, ఇవాళ ఒకచోట. ఎక్కడి కెళ్ళిపోయారు? ఎప్పుడది మీ చెవిన వేద్దామా అని ఎంతో ఆతృతతో చూస్తున్నాను. ఎంటరా?’ అని నా జవాబుకేనా ఎదురుచూడకుండా ఆరంభించింది! ‘...అతను రిటైరయి అయిదారోళ్ళు అవుతుంది. చేసింది చిన్న ఉద్యోగమైనా, చాలా పొదుపరి అయిన భార్య ఉండడంచేతా, పుట్టిన పిల్లలందరూ బాగుండి వృద్ధిలోకి వచ్చి ఆడపిల్లలకి తేలిగ్గానూ, మొగపిల్లలకి భేషగ్గానూ సంబంధాలు కలిసిరావడంచేతా ఆఖరాఖరికి బాగా ఆస్తివరుడయ్యాడు. ఇక డబ్బు విషయంలో అతని జాగ్రత్త ఎటువంటిదంటే పెళ్ళానికి నగచేసి ఇచ్చినా ఆమెకు ఝుట్టజెప్పే మొత్తంలో మజారి మినహాయించే కంసాలిభర్త’ బాపతు! పెద్దకూతురూ ఆమెభర్తా ఇద్దరూ ఎడ్వకేట్లే అయి ఆ ఊళ్లోనే ప్రాక్టీసు పెట్టడంలో తనకీ ఫేమిలీ హేడ్గా ఇవ్వవలసినంత గౌరవం ఇవ్వడంలేదేమో అనే శంకతో అసలు గొడవ ఆరంభమయింది.

పెళ్ళయిన కూతుళ్ళతో సహా ఇంటిల్లిపాదినీ చేర్చి ‘దొమ్మరిముండా సంతానం నా పిల్లలు’ అని అయిందానికి కానిదానికి తిట్టిపాయ్యడం అతనికి ఎప్పట్నుంచో అలవాటయింది. అయితే అతను రిటైరు అయేదాకా ఆ నిరంకుశం ఎలా ఓర్చేరో ఓర్చి, ఆ తరవాత అతను వింటూండగానే ‘ముక్కోపి ముండాకొడుకు మా బాబు’ అంటూ వ్యవహరిస్తూ వచ్చారు అతని పిల్లలు. ఇలా పట్టుదలలు పెరిగిపోయి అతనొక్కడూ ఒకటి, ఇల్లంతా ఒకటిగా తయారయారు.

అంతకుముందే రెండేళ్ళ క్రితం ఒకటోరకం ఇల్లుకట్టుకున్నారు వాళ్ళు. అతగాడి ప్రావిడెంటు ఫండుగాక - ఏనాడో ఎంతో లోనుకి లోనయింది, అదిపోను ఏం మిగిలింది గనక! - పెళ్ళాం నగలూ, ఉద్యోగాలూ చేస్తున్న కొడుకులు పంపే సొమ్ము - ఇలాంటివి చాలా కలిశాయి, ఆ ఇల్లు కొనడంలో. అప్పటికింకా ఇంతగా మాటలు మానేసేదాకా రాలేదు గనక ఇల్లు అతని పేరనే రిజిస్టర్ అయింది.

రాను రాను ముడి బిగిసింది గనక ఏడాదై ఆ యింట్లోనే ఓ పక్కగా బెల్ మోన్ లాంటిది

వేయించుకున్నాడు. రెండువేల పైగా ఖర్చుపెట్టేడు, దానికి. కిచెన్ లేవేటరీ లాంటి సమస్త సదుపాయాలూ అమర్చుకున్నాడు అందులో. అంత డబ్బు అతని కెక్కడిదని అడిగితే జవాబు అంతకష్టమైంది మాత్రమేమీ కాదు. ఊరికే ఒక్కక్షణం గడపడం అతని పద్ధతికి విరుద్ధం. ఎవర్ని ఏ విధంగా పట్టుకున్నాడో రెండు ఇంగ్లీషు దినపత్రికలకి ఏజెన్సీ సంపాదించాడు. బజారులో టైప్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఒకటి నడుపుతున్నాడు. ఇంగ్లీషులో బియ్యేదాకా కోచింగు ఇవ్వగలడు. ఉద్యోగం చేసే రోజుల్లో అతని రాబడి నూటయ్యై అయితే ఇప్పుడు పదిహేను వందలు!

‘ఏం చేసుకుంటాడుటయీ వయసులో యీడబ్బుంతా?’ అని ఎవరికో కాదు, అతనికే సందేహం వచ్చినట్టుంది. ‘అయ్యో, యీ దిక్కుమాలిన జంఝాలనలో పడి ఇన్నేళ్లు వృధాచేశానే!’ అని మనసు చివుక్కుమనిపించినా, ఏడుస్తూ కూచునే తత్వంకాదు అతల్లి. కంటిచూపు కొంచెం తగ్గిందేమోగాని పంటిచురుకూ వంటిబిగువూ చెప్పుకోదగ్గంతగా సడలలేదంటే చూసినవాళ్లు గాని నమ్మరు; ఏమైతే అయిందని తిండి తగ్గించి టిప్పిస్తమీద పడ్డాడు. మంచి నీళ్ళ బదులు మందు సేవించడం క్రమక్రమంగా అలవాటుచేసుకున్నాడు.

ఈ విషయం చూచాయగా తెలిసినా, అపర దుర్వాసుడూ, అంత ఆస్తీకీ హక్కుదారుడూ అతనేకద ఇదేమని అడగడానికి ఆ కుటుంబంలో ఎవరికీ ధమ్ములున్నాయి? అదిగాక ఆ కుటుంబంలో ప్రతి వ్యక్తికీ పైకి చెప్పుకోలేని ఏదో ఒక బలహీనతలాంటిది ఉండనే ఉంది, ఇక ఏ ధైర్యంతో ప్రశ్నిస్తారు? నీతి విషయంలో నిష్పలాంటిది ఆ యింట్లో అతని యిల్లాలు ఒక్కతే! కాని ఆమెకున్న శారీరక బలహీనత మరి ఎవరికీ లేదుగదా! పేరుకీ బతికుంది గాని మూడ్డెట్టె పక్షవాతంతో మాటేనా లేకుండా మంచాన పడిఉంది. ఆమె ఏమని అడుగుతుంది. అసలిదంతా ఆమెకి ఎవరు చెప్పారని!

అతను వేరింటికాపరం ఆరంభించాక మొదట్లో పెద్దింటినుంచి రెండు పూటలా కారియర్ వెళ్లేది. ఓ రోజు కూరలో పోవు సరిగ్గా వేగలేదనీ, ఓ రోజు అన్నం గంజిపొడిగిందనీ, ఇంకో రోజు పేడచెయ్యి కడుక్కోకుండానే పనిమనిషి కారియర్ తెచ్చిందనీ రోజుకో వంకపెట్టి పదిహేనోనాటికి బండ్ చేయించేశాడు. ఆ రోజునుంచి గుంటనక్కలాంటి ఓ వంటలక్కని కుదుర్చుకుని మరింతగా స్వేచ్ఛా వాయువులు పీల్చడం ఆరంభించాడు.

ఓనాటి శుభలగ్నాన ఆ ముసలి వంటమనిషి కాలం చేసింది. ఆ తరువాత ఓరోజు జీతం పుచ్చుకోడానికి ఆ ముసల్దాని కూతురు అతని ఇంటికి వచ్చింది. అమ్మాయి పేరు రంగరాజ్యం. ఆమె మొగుణ్ణి ఏదో ఖాసీకేసులో సంబంధం ఉందని జెయిల్లో పెడితే తప్పించుకు పారిపోయాట్ట. ఆ తర్వాత ఎంత ప్రయత్నించినా అతని ఆచూకీ తెలియలేదట.

రంగరాజ్యం అతనిఇంట్లో కాలు పెట్టినాడు అలా చూస్తూ ఉండిపోయాడు అతను. ముసల్దాన్ని చూస్తే చుంచూ, కొరకంచూ ఇలాంటివి గుర్తుకొచ్చేవి. దీన్ని చూస్తే చాకూ, మొగలిరేకూ ఇలాంటివి గుర్తుకొస్తున్నాయి! ఇది దాని కూతురా! ఇంకా నయం ఆ ముసల్దాని ఇంకొంతకాలం బతికిందికాదు! దీని మొగుణ్ణి విడిచి పెట్టేరుకాదు! అనుకున్నాడు అతను. ఇప్పుడు ఇది ఎవరి కూతురనే విషయం అంత ముఖ్యం కాదు, ఏ చీకటియింట్లో వెలుతురు?

మంచాన పడిఉన్న పెళ్ళానికేదో ద్రోహం తలపెడుతున్నానని కలలో కూడా అతను

అనుకోలేదు. ఇన్నాళ్ళూ ఈ రకం సుఖం వెతుక్కోకుండా తను తనకెంత ద్రోహం చేసుకున్నాడో గదా అని బాధ పడ్డాడు.

తాగడంతోనే తన బతుకు తాపడం చెయ్యడానికి యికముందు ఒప్పుకోలేకపోయాడు. డబ్బుకీ, సుఖానికీ మొహం వాచిఉన్న రంగరాజ్యం కూడా అట్టే అడ్డు చెప్పలేదు!

వాణి మీదమీద బాల్కనీలో నిలబడితే ఆమెను గుర్తుపట్టిన మా బంధువు ఒకాయనపై కొచ్చి ఇదంతా చెప్పేడుట.

“నువ్వు వరసకి కూతుర్లాంటిదానివి కాబట్టి అర మరక అభ్యంతరాలు లేకచెప్పేను గాని ఈ బూతు పురాణం కక్కలేక సిగ్గుతో చచ్చిపోయాననుకో. పక్కఇంట్లో గోడ ఒక్కటే అడ్డు సుమా. మనమలు, మననరాళ్ళు, బండెడు సంసారం..... కట్టుకున్న పెళ్ళాంతో అయినా అలా తిరిగి ఎరగం, ఓ సినిమాలా, ఓ షికార్లా! లోకం ఏమనుకుంటుందో అనైనా వెరవ్వుట్టుటమ్మా? ఇంతకీ కట్టుకున్న పెళ్ళాం ననుకుందో ఏమిటో ఆ దిక్కుమాలిన ముండ. మా పక్కంటి సూపర్వైజరు గారి అమ్మాయిలో, దాని యీడుదేలే, చెబుతుందిట ‘ఈ మధ్య ఆయనకి ఉన్నట్టుండి వెర్రిజ్వరం వచ్చేసిందోసే. తగ్గేదాకా నాకు మతిలేదనుకో. నా పసుపూ కుంకుమా నిలబెట్టు తండ్రి అని నేను మొక్కుని దైవం లేదంటే నమ్మో’ అనీ. బాగుందా?”

మేడమెట్లదాకా అతన్ని సాగనంపడానికి వచ్చిన వాణితో ఆఖరిమాటగా అతను అంటాడుట.

‘చూడమ్మాయి, నేను చెప్పినదంతా గుర్తుంచుకున్నావుకదా? ఇదంతా ఉన్నదున్నట్టు ఏదైనా పత్రికకి పంపమని నీ మొగుడికి చెప్పు. వీళ్ళ బండారం బైటపెట్టించి యిప్పటికైనా వీళ్ళ ఆట కట్టించండి. ఆస్తంతా అతనిపేర ఉంది. ఎక్కడ ఆ రంగరాజ్యం పేర పెట్టేస్తాడో అని పైకి కక్కలేక కుటుంబమంతా కుత కుత ఉడికిపోతున్నారు. ఎలాగైనా ఇది రచ్చకిడ్ని వీళ్ళ అమానుషం ఆపించండి. ఇక నే వెడతా! అన్నట్టు ఆ నీతిబాహ్యుడి పేరు నీకు చెప్పనేలేదు కదూ! కాశీపతి ... మావాడికి వరసకి మామయ్య అవుతాడు. ఇక నా సంగతా? కోదండం బాబాయి అని చెప్తే చాలు మావాడికి అర్థమవుతుంది’ అని వెళ్ళిపోయాట్ట. ఆ పేర్లు చెవిలో పడిపడగానే కొన్ని నిమిషాలపాటు నాకు భూమ్యాకాశాలు అనలేదు.... అర్థమయింతర్వాత నవ్వాగలేదు.... జరిగిందంతా వాణికి చెప్పడానికి కొంత టైం పట్టింది.

‘దనరా సచ్చిన్దో’ మాటలు నేను కాకపోతే మరొకరు రాస్తారు అది ఎవరు రాసినా ఒకటే కనక ‘రాయమని మమ్మడగవలెనా, మాని బతుకుట సాధ్యమా?’ అని వాడవాడలా కలం చేత్తో పట్టుకోగలిగిన కవులూ, కవయిత్రులూ సినిమా ఛాన్సుకోసం కలవరిస్తున్నారు. గనక. కాని ఇంతటి అసాధారణపు కథలు వినే ఛాన్సు మాత్రం అందరికీ దొరకదు. మనం తప్పించుకుందామని చూసినా ఎంత చూషారైన కథలు చెవిన వేసిపోయారు మన బంధువులు!

‘మన బంధువులు, ఏమిటి! మా బంధువులు అనండి. అరవై యేళ్ళ వయసులో ఆ పాడుబుద్ధి ఏమిటో తలుచుకోడానికి సిగ్గుగా అనహ్యంగా ఉంది. దాన్ని మీరు వెనకేసుకు రావడం ఒకటా? చీచ్ఛీ! మా చిన్నాన్న వరసైన దామోదరం కూడా ఈ ఊళ్ళోనే ఉన్నాడు. వీళ్ళ కంటే ఏ అయిదేళ్ళో చిన్నేమో కూడాను. ఇరవై ఏటై మా పిన్నిపోయింది. చూసుకు బతకడానికి మళ్ళీ యేం పిల్లా పాపా?

ఏళ్ళతరబడి మంచిముత్యంలా రోజులు గడుపుకు వస్తున్నాడు. ఇలాంటి వెధవ బుద్ధులు మాటవరసకైనా అతని దగ్గర ఎరుగుదుమా అందరూ ఒకలాగే ఉంటారా!' 'అందరూ ఒకలాగే ఉంటారో లేదో నాకు తెలీదుగాని మీ దామోదరం గారి సంగతిమాత్రం బాగా ఎరుగుదును! ఫేమిలీ ప్లేనింగ్ మంత్రిగా గవర్నమెంటు అతన్నింకా ఎందుకు గుర్తించదో నాకు బోధపడ్డంతేదు!' అని అనుకోకుండా జోకోవేసి నాలిక కరుచుకున్నాను.

'ఏమిటీ అర్థంలేనిమాటలు - ఆయన గురించి మీకేం తెలుసు?'

'ఈ సెక్సు అనేది పైకి ప్రదర్శించడంలో కొందరికి అవకాశం ఉంటుంది. కొందరికి ఉండదు. మానసికంగా మాత్రం ఎవరైనా ఒకటే అనిపిస్తుంది. మీ దామోదరంగారు కూడా తక్కువవాడని నేననుకోను. ఫిజికల్గా ఆయనకి కుదర్లేదు. అంతే! మన ఫేమిలీ డాక్టరు జోసెఫ్ లేడు ఆయనే ఒసారి చెప్పేడు ఏదో మాటలో మాటొచ్చి, అతను మన రిలేషన్ అని తెలీక! ఇండాక ఫేమిలీ ప్లేనింగ్ విషయంలో అతన్నెందుకు రిఫర్ చేశానంటే అతని ద్వారా ఇక సంసారం నిష్ఠరించే ప్రమాదం లేదు గనక. మీ దామోదరంగారు ఇంపాటెంట్ అని జోసెఫ్ చెప్పాడు గనక!' వాణి తేరుకోడానికి మళ్ళీ కొంత టైంపట్టినట్టుంది. మా సంభాషణ మరోసారి మా తొలి కథా నాయకులమీదకు మళ్ళింది.

'అయితే వీళ్ళిద్దర్లోనూ ఏ తప్పు మీకు కనబడలేదా? వాళ్ళు చేస్తున్న పనే ఎదుటివాడు చేస్తూంటే అంత ఏడుపు దేనికి?'

'అది అతి సహజమైన మానసిక బలహీనత. వాళ్ళ ఎంటర్ప్రైజింగ్ స్పిరిట్తో పోల్చి చూసినప్పుడు యీ వీక్షేన్స్ ఇగ్నోర్ చెయ్యొచ్చు. పుట్టిన ప్రతి మనిషికీ సుఖపడే హక్కుంది. అదెప్పుడు గుర్తిస్తారో ఎలా నిర్ణయించుకుంటారో ఆది వారి వారి వ్యక్తిగత విషయం. మనలో మన మాట. ఇది మనకిమాత్రం ఏమైనా తక్కువ పాళ్ళలో ఉందనా?' అని స్వరం తగ్గించి, కళ్ళలో కళ్ళుపెట్టి చూస్తూ అన్నాను.

'ఏది?'

ఎలా చెప్పాలో బోధపడక చూస్తూంటే ఎదుటి సినిమాహోలు ముందు ఎలక్ట్రిక్ పోలోకి వేలాడుతున్న బోర్డు ఆప్తమిత్రుడిలా కనిపించింది. నేను కావాలని మా గదివైపు చూపిస్తూ చదివాను. 'ఇక్కడ దినసరి రాత్రి ఆటలు గాక శనాదివారములు విధిగా మ్యాటనీలు వేయబడును.'

'ఛ, ఏంపోకిరి మేళం బాబూ!' అంటూ ఫోం బెడ్మీదకి పరిగెట్టింది వాణి. ఆ మాటతోనే, ఆ నడకలోనే, ఫోర్సుతో నన్ను ఆహ్వానిస్తూ

(యువ దీపావళి స్రక్షేక సంచిక)

ఎవడేం చేసి పోతాడో ఏమో ?

47

ప్రతి కత్తికీ రెండు పక్కలా వదును గల అంచులు వుండకపోవచ్చును గాని ప్రతీ వాదనకీ ఇరుపక్షాలూ ఉండి తీరతాయి. అందులో వాదించేవారు కక్షతోనూ కష్టంపుతోనూ కాక అనుభవంతో పాటు హాస్యం కూడా కలగలిపి పాల్గొంటే, ముఖ్యంగా ఏ మాత్రం తనకు తగిలినా ఉడుక్కోకుండా తేలిగ్గా తీసుకుంటే, చర్చ గొప్ప రసవత్తరంగా ఉంటుంది వినడానికి. ఓ ఆదివారం మధ్యాహ్నం భోంచేసి ఇలా కన్ను మూశానో లేదో ఇలాంటిదే ఒకటి వినపడి విసుక్కుంటూ లేచిపోయాను. అలా అప్పుడు విసుక్కున్నందుకు ఇప్పుడు విసుక్కుంటుంది నా మనసు. నిద్ర సుఖమేగాని అంత కంటే సుఖం అందించేవి జీవితంలో మరికొన్ని లేకపోలేదు మరి!

ఇక్కడ ఇంకోటి చెప్పాలి మీకు.. వాదించుకున్నప్పుడు వయో భేదాలు పాటించడం మా ఇంట్లో అలవాటు లేదు. బొత్తిగా వది పన్నెండేళ్ల గుంటలకయితే అవకాశం యివ్వంగాని పద్దెనిమిదేళ్ల చెల్లాయి అయినా అరవై అయిదేళ్ల తాతతో ఢీ అంటే ఢీ అనడానికి పర్మిషను ఉంది. ఇక్కడే మాట్లాడుకోవాలి అనే నిబంధనని కూడా మేం లక్ష్యపెట్టం. సినిమా హాలయినా రైల్వే స్టాట్ సాం

అయినా ఆఖరికి ఆ రైలు పెట్టయినా మాకొకటే. అది మా ఇంట్లోనే అయితే మాకు అడ్డేముంది? మా యింటి కొచ్చిన కోడళ్ళూ అల్లుళ్ళూ కూడా మాకంటే ఒకాకు యీ విద్యలో ఎక్కువ చదువుకున్న వాళ్లే. సైవాళ్లు వింటే 'ఈ కుటుంబ సభ్యులు ఇరవై నాలుగ్గంటలూ కొట్టుకుచస్తున్నారేమో' అనుకుంటారని ఒకప్పుడు సిగ్గుపడినా 'ఇంత ప్రేగా నిస్సంకోచంగా ఎందరు డిస్కన్చేసుకో గలరు గనుక!' అనే తృప్తిలో ఎంతో గర్వం కలుగుతూ ఉంటుంది నాకు.

"ఈ రణగణ ధ్వనిలో నిద్ర కూడా ఏమిటి? అయినా ఇంతటి ముఖ్య సమస్య మీద చర్చ జరుగుతుంటే మొద్దు నిద్రకి ఎవడికి మాత్రం హక్కు ఉంది? రవణగొట్టి నువ్వు తీసుకు వస్తావా, పిలక పట్టుకు నేను లేపుకు రానా?" అని మా చిన్న బావ చిన్నక్కని బయలుదేరదీస్తూంటే

"అంత అవసరం లేదు లేవోయ్, నేనే వస్తున్నాను. మీరు పడుకుంటారా, ఒకర్ని పడుకోనిస్తారా? తిన్నది అరక్క పోతే లోకంలోని 'అన్ని భోగట్టాలూ మనవే' అని కోపం నటిస్తూ, లుంగీ సవరించుకుంటూ ఉయ్యాల బల్ల మీదున్న మా అమ్మని జరగమని అక్కడ బైరాయించాను నేను.

'ఎవరి గొడవో అయితే మన కెందుకురా, ఇవాళ మన పద్మకి పాద్మన్నే స్పెషల్ క్లాసు ఉందికదా, వెళ్ళొస్తుంటే ఏమైందో తెలుసా? వాడు వినేలేదు కాబోలు. ఏమైందో చెప్పవే' అమ్మ చిన్నతల్లి వైపు చూసింది. అదింకా చెప్పేలోగా మా పెద్ద బావ ఓ చురక అంటించాడు.

"అంతగా అలంకరించుకుని వెడితే ఏమైనా అవుతుంది మరి!" ఇంతకీ ఇక్కడో ఫామిలీ జోక్ చెప్పాలి. పెద్ద బావ పెళ్ళి చూపులకి వచ్చినప్పుడు 'ఏమోయ్ పెళ్ళి కూతురు నచ్చినట్టేనా?' అని అడిగారట. ఈ మాటకి అతను జవాబు చెప్పేలోగా అక్కడున్న ఆనాటి ఎనిమిదేళ్ళ మా చెల్లాయి పద్మ 'నాకు మాత్రం పెళ్ళి కొడుకు బాగా నచ్చాడు సుమా!' అందట! అప్పుడు బతికున్న మా మామ్మ 'అలాగటే భడవ కానా! ముహూర్తండాకా ఆగుతావా, ఈ రాత్రికే పుస్త్రీ ముడుపు ఏర్పాటు చెయ్యమన్నానా?' వేసిన మరో జోకు కూడా ఇప్పటికీ ఫ్రెష్గా మేం చెప్పుకుంటూ ఉంటాం. అప్పటి చిట్టెలక లాంటి మా పద్మ యీ పదేళ్ళలో సిసినటి రేఖనిమింపి తయారైంది. పెద్దబావ ఆ మాట అనలేదు గాని దాన్ని వెంటబెట్టుకు పోవని వారిది తప్పు అని ఎవరికైనా అనిపిస్తూ ఉంటుంది.

'నీ చెల్లెలయితే ఇలాగే అంటావా బావా?' అని ఎదురు ప్రశ్న వేసింది పద్మ, కొంటే తనానికో నిజంగానో మరి!

"అనను. ఏంచేస్తానో ఏమీ అనుకోపోతే చెబుతాను." "దాన్ని అక్షరాలా అమలు చెయ్యమంటే కష్టంగాని నీ అభిప్రాయం వినడానికి మాకేం అభ్యంతరముంటుంది? దాని మీద మాకు ఎవరికి తోచింది వారు ఎలాగా అనుకుంటాం. సొంతబుద్ధి, తనకంటూ ఓ వ్యక్తిత్వం ఉన్న మనిషి అలా అనుకోకుండా ఉండలేడు కదా! అలా అనుకోమని ముందుహామీ ఎలా యివ్వగలమయ్యా అల్లడూ!" అన్న నాన్నమాటకి మా పెద్దబావతో సహా అందరం నవ్వుకున్నాం. చర్చ అనేది హద్దులు దాటి ఉద్దేశాలు పెరిగిపోకుండా ఎప్పటికప్పుడు కళ్ళెం చేత్తో పట్టుకునే నాన్న అంటే అందుకనే అందరికీ అంత గౌరవం 'చెప్పేదేదో అతన్నీ చెప్పనివ్వకుండా మీ రెండుకంట?' అని అమ్మ విసుక్కుంది. పెద్ద బావ కొనసాగించాడు. 'పద్మకి నాకూ పదిహేనేళ్ళ తక్కువ తేడాలేదు. నా వంతుకి నాకు ముగ్గురు ఆడపిల్లలు కలగనే కలిగారా ఇవాళ యిలానే పొద్దుట నిద్ర లేచేసరికి పుస్తకాలు పట్టుకుని ప్రైవేటు క్లాసుంటూ పద్మ ఎదురు పడితే నాకే ముచ్చెమటలు పోకాయి మరి' ఆ మాటలు నలుగురిలో

చెప్పుకోడానికి సిగ్గెంత లేకపోయిందో!” అంటూ పెద్దక్క మొగుణ్ణి తగులుకోపోతే నాన్న వారిస్తూ ‘నలుగురిలో నీజం చెప్పలేకపోతే సిగ్గు పడాలి గాని చెప్పగలిగినందుకు సిగ్గెందుకే, గర్వపడాలి గాని. ఇంతకీ పద్మ అడిగిన ప్రశ్నకి నీ జవాబేమిటోయ్!’ అని బావ వైపు చూశాడు. ‘మా చెల్లెయినా మరోకరి చెల్లెలయినా మరి పది మందిని ఆకర్షించేలా సింగారిండుకోవడం తప్పు మామగారా!....’ పెద్దబావ చెప్పేది చెప్పనివ్వకుండా పక్కగదిలోంచి వదిన హఠాత్తుగా వచ్చి అటకాయించింది. ఇలాంటి ఇంటి డెబేట్స్ అంటే ఆవిడకు వళ్ళుమంట. సాధారణంగా గది తలుపులు దగ్గరగా వేసుకుని ఏ ఇంగ్లీషు నవలలో పట్టుకు కూచుంటుంది. వచ్చిందంటే చాలా ఖచ్చితంగా వాదిస్తుంది.

“ఇందాకట్టుంచీ వింటున్నాను. ఇవాళ మీ ధోరణి మరి అన్యాయంగా ఉంది. అన్నయ్యగారూ చదువుకున్న పిల్ల కాలేజీకి వెడుతూంటే నీట్ గా ముస్తాబై వెళ్ళక విజయనగరం రథయాత్రలో అమ్మిన పేడ బొమ్మలా- అవతరించిన అప్పలమ్మలా వెళ్ళాలనాతమరి ఉద్దేశం? మీకేం ముగ్గురు ఆడ పిల్లల్ని కాదు, ముప్పై మంది మనవల్ని ఎత్తుకున్నా రూపాయికి రెండిచ్చినా దొరకని అప్పుడు కోసిన మొక్కజొన్న పాత్రలా ఉండగలరు. ప్రకృతి పక్షపాత బుద్ధి వహించిన ఆడకూతుళ్ళం. నేను మా పెద్ద వదినా రెండు మూడు కాసుపులకే సాయంకాలం చవకగా అమ్మబడే పావలాకి అయిదు రకం జామపళ్ళలా ఎలా తయారయ్యామో చూడండి. ఆడదాని ఒంటిమీద ఏ అందచందాలు నిలిచినా పెళ్ళయి పిల్లలు పుట్టేవరకే. ఆ నాలుగు రోజుల సాయునా పాపం నాళ్ళని ముచ్చట తీరా అలంకరించుకోనీండి” అని నాలుగూ గబగబా అనే. తన గదిలోకి వచ్చినట్టే వెళ్ళిపోయింది. కాస్సేపు హాల్లో ఎవరూ వూహించని నిశ్శబ్దం రాజ్యమేలింది. ఈలోగా ముప్పై పెళ్ళి వచ్చిందో మా సుబ్బలత్త పెద్ద గిన్నెలో కాఫీ పట్టుకొచ్చింది. అది అందరికీ కూచున్న చోటికి అందించడంలో మా చెల్లెల్నిద్దరూ సాయం చేశారు. ఆ కార్యక్రమం పూర్తికానిచ్చి, “మినవ్వు నానబోశాను. ఇక్కడ కబుర్లు చెబుతూకూచుంటే అక్కడ దాన్ని రుట్టేదెవరు? అని అమ్మ లేచినిలబడింది. ఆ చర్చ అక్కడితో చప్పుగా ఆగిపోడం నాకే నచ్చలేదు.

“వెడుచువుగాని కూచోవే.... ఇప్పుడే కదా కాఫీలు తాగేం.... అయినా ఇవాళ పద్మకి ఏం జరిగిందో సరిగ్గా చెప్పనేలేదు? మళ్ళీ ఆ మోహన్ గాడేనా అల్లరిపెట్టింది.” అని ఆడుగుతూ తర్కానికి మరోసారి అందర్నీ తయారు చేశాను. అనుకోకుండా నాకు మా చిన్నక్క సపోర్టిచ్చింది. “నీలోక జ్ఞానానికీ వాదనా పటిమకీ ఎప్పుడూ పై చెయ్యి నీదిగా ఉండేదిగాని బావా, ఈ సారి మాత్రం ఎత్తుగడలోనే చిత్తు చిత్తు అయిపోయావు. ఆడపిల్లల్ని అల్లరిచేసేందుకు ప్రోత్సాహం యిచ్చేటంతగా ఎందుకు అలంకరించుకోవాలని టీనేజ్ గర్ల్స్ ని తప్పు పట్టడంలోనే ఉంది నీ వాదనలో బలహీనత అంతా. మగాడి దుర్మార్గానికి ఆడల్లేకాదు మగాళ్ళ కూడా మండిపడి పోతున్న రోజులివి. ఏరోజు ఏ పేపర్లో చూసినా మానభంగం కేసులే. ఇంతగా స్త్రీ జాతికి సానుభూతి లభిస్తున్న యీ రోజుల్లో కూడా నువ్వు వాళ్ళనే తప్పుపట్టడం ఎందుకు?”

“ఎందుకా? గాలి పాటుకి దిశమార్చే గాలికోడిని కాదు గనకే” సెభాషే అని చప్పట్లు కొడుతున్న మా నాన్నతో నేనూ చిన్న బావా కూడా చేతులు కలిపాం.

చిన్నక్క నిలగీసినందుకు కుంగిపోనూ లేదు. మా ప్రోత్సాహానికి సాంగిపోనూ లేదు. తన విశ్వాసమే తన వ్యక్తిత్వమే తనకు తోడుగా నిండు గంభీరస్వరంతో పెద్దబావ మొదలెట్టేడు. అతనికేదైనా

కాస్త ఉత్సాహం కలిగించే విషయం ఉందంటే అది ఆ వేళకి వదిన ఎదురుగా వచ్చి కూచోడేమే, మా చిన్నక్క ఎదురుగా సంబోధిస్తూ పెద్ద బావ ఆరంభించాడు.

“ఇంతగా స్త్రీ జాతికి సానుభూతి లభిస్తున్న ఈ రోజుల్లో కూడా..... అని కదూ పార్వతీ నువ్వు అన్నావ్? అదేం సంతోషించవలసిన విషయమా. ఒకరు తనని చూసి జాలీ, సానుభూతి చూపవలసిన స్థితిలో ఉండడం స్త్రీ జాతికేం గౌరవప్రదం పద్మా? స్త్రీకి పురుషుడేమైనా ధేమ అంటూ చూపించగలిగితే అది ఆమె తనను తను రక్షించుకొనేలా, తనకు తానుగా ఓ వ్యక్తిత్వం రూపుదిద్దుకొనేలా దోహదం చెయ్యడం. అదిగాక యీ ఏడు జరిగిన మానభంగాలు లెక్కెట్టుకుంటే మీదటికి రెట్టింపు ఆయేలా కేసులు రిపోర్టు అవుతున్నాయి. ఈ సంఖ్య వల్ల, బాల్బీల కొద్ది కురిపించిన ఖద్దరు లాల్మీగాళ్ళ సానుభూతి వల్ల, సభల వల్ల, సినిమాల వల్ల సీరియల్ నవలల వల్ల దేశంలో వ్యాపార దృష్టి అపారంగా పెరిగిందిగాని స్త్రీ జాతికేం ఒరిగిందీ? ఇంతకీ మానభంగం అనేది జేబులు కత్తిరించడంలా ఏకపాత్రాభినయం కాదు, అందులో ఖద్దరు పాల్గొని ఉండాలి.”

ఈసారి వదిన చరున లేచింది.

“మీ మొగ బుద్ధి పోసిచ్చుకున్నారు కాదు అన్నగారూ, ఇంకా ఉపన్యసించి మీరు తీర్పు ఇచ్చింది ఇదా. మదించిన ఓ మగపశువు అప్పుడే పూసిన పువ్వులాంటి ఓ అమాయకురాలిని “రేప్” చేస్తే ఖద్దరు సమానంగా దోషులే అనా తమరి నిర్ణయం? ఇంతకంటే పక్షపాత బుద్ధి ఉంటుందా?”

“చూడు చెల్లెమ్మా, ఇందాక అనేదేదో అనేసి మరి నా జవాబుకి ఎదురు చూడకుండా భళ్ళని తలుపు వేసేసుకున్నావు. ఇప్పుడు నీ మటుకు నువ్వు ఎదురుగా వచ్చి కూచున్నావు. మళ్ళీలేచి నిలబడ్డావు. కదిలావా, చెయ్యి పట్టుకు కూచో బెట్టి మరి చెబుతాను యీసారి. ఇందాక ఎన్నాళ్ళయినా మగాడి రూపురేఖలు నిలబడతాయనీ, ఆడదాని అందం కానుపులతో చెడిపోతుందనీ అది ప్రకృతి ప్రసాదించిన పక్షపాత బుద్ధి అనీ చెప్పావు. ఇప్పుడు నాది పక్షపాత బుద్ధి అంటున్నావు. పోనీ ఒప్పుకుందాం. ఇప్పుడిప్పుడు నువ్వు ఉదహరించిన మాటల్లోనే, ఉపయోగించిన పోలికల్లోనే, పురుషుణ్ణి పదికాలాల పాటు బతికే బలమైన పశువుగానూ, స్త్రీని ఈ రోజు వికసిస్తే రేపు వాడిపోయే పువ్వుగానూ చిత్రించావు. స్త్రీ జాతి మీదే స్త్రీ జాతికింత చిన్న చూపు దేనికి?”

“అది చిన్న చూపు కాదు అన్నగారూ, ఉన్న విషయం చెప్పడం. పురుషుని పశు ప్రకృతి అమాయక స్త్రీ ప్రకృతిని బలితీసుకున్న దోషంలో ఖద్దర్నీ సమనేరస్తులుగా నిర్ణయించే మీ అవకతవకని బయటపెట్టడం.”

“ఈ సంగతి నేను చెప్పింది కాదు చెల్లెమ్మా. శరీర నిర్మాణ శాస్త్రం చెబుతోంది. తాగించిగాని, మత్తుమందు ఇచ్చిగాని, ఇతరుల సాయంతోగాని మరే ఉపాయల వల్లనైనా గాని ఓ పురుషుడు ఓ స్త్రీని లొంగదీసుకోగలడేమో గాని, వయస్సుకు తగిన శారీరక మానసిక ఎదుగుదలా ఆరోగ్యమూ ఉన్న ఏ స్త్రీనైనా ఆమె సహకరించందే పురుషుడు ఆక్రమించుకోలేడు సుమా!”

వదిన రెండు చెవులు మూసుకుంది.

“మరీ ఇంతటి ఆసభ్య ప్రచారమా అన్నయ్యగారూ!” అంటే ఈసారి నాన్నే కలుగజేసుకున్నారు.

“మనకు తెలినివన్నీ అలాగే అనిపిస్తాయి గౌరీ! ఇంత వయసు వచ్చినా నాకే మొన్న

మొన్నటిదాకా యీ సంగతి తెలీదు. ఆ మధ్య ఏదో రిఫరెన్స్ కావలసి వచ్చి యీ విషయమై ఓ స్టాండర్డు బుక్ తీసి చూశాను. పెద్దల్లుడు చెప్పింది నిజమే” “ఏమయినా మీరూ....”

“మొగాళ్ళే కదా అను, తప్పులేదు.... మనింటి ఎదురుగా ఎవరో లేడీ డాక్టరు అద్దెకు దిగిందని విన్నాను. ఈసారి నువ్వు మీ అత్తయ్యా వెళ్ళి వెరిపై చేసుకురండి.”

అనే నాన్న మాటకీ అందరం నవ్వేశాం వదినా పద్మలతో సహా. “ఇంతకీ అన్నగారు చిన్న మరదలికీచ్చే సందేశం ఏమిటో బోధపడలేదు” అని మరో మారు పురెక్కించాడు చిన్న బావ. “ఇంతకీ చెప్తేనా, ఏంరా రవణా?” అని మా చిన్నక్క అంటే “అదేమో” అన్నాను నేను.

“నేను హడావిడిగా తిరగిరావడంచూసి ఏదో జరిగి ఉంటుందని అమ్మ కంగారు పడిందిగాని అసలు ఏమీ జరగందే” అనే పద్మ జవాబుతో మరోసారి నవ్వులతో హలంతా మార్మోగిపోయింది.

“అదేమిటే మధ్యని నన్నా ఆటలు పట్టించేది? వెళ్లినదానిని పెళ్లినట్టే తిరిగిచ్చేశావు కదా బెదురు చూపులూ నువ్వు అప్పుడే అడుగుదామనుకున్నానుగాని మీ నాన్న ఎందుకో కేకేస్తే ఆ హడావిడిలో పడి మరచేపోయాను. ఏమీ జరక్కపోతే ఒగుర్చుకుంటూ ఎందుకు తిరిగిస్తావు?” “చెప్పవే చెల్లీ, ఎందుకు దాస్తావు?” అని నిలదీసింది చిన్నక్క. “ఏలేదంటే నమ్మారేం? ఏ కొంచెమైనా జరిగిందీ అంటే, ఆట్టే మాట్లాడితే దానికి నీ సుపుత్రుడు బాబ్బిగాడే కారకుడు” అని జరిగింది వివరించడం పద్మ.

చిన్నక్క ఏకైక పుత్రరత్నం ముద్దుపేరు బాబ్బి. ఎనిమిదేళ్ళ గడుగ్గాయి. తనతో రోజూ కాలేజీకి వచ్చే సెక్సీంటి లెక్సీకాంతం వాళ్ళమ్మ యింటికి రానికారణంచేత ఆ పూట ప్రైవేటు క్లాసుకి రానందిట. పద్మ ఒక్కర్తీ వెళ్లలేక బాబ్బిగాణ్ణి కాలేజీకి దిగబెట్టుమందిట. అర్థరూపాయి లంచం ఇస్తే వస్తానని వాడు ఒప్పుకున్నట్ట. రెండు పావలాల పట్టుకుని బాబ్బితో బయలు దేరిందిట పద్మ. ఇంచుమించు సగందూరం ఇచ్చాక సగమయినా చేతిలో పడితేగాని ముందుకి సాగనన్నాడుట బాబ్బి. పద్మ ఓ పావలా వాడి చేతలో పెట్టింది. పొరపాటున అది చెల్లని సత్తుపావలాట. “మంచిది ఇదిగో తీసుకో.... అక్కడే కెళుక ఎవరైనా అడిగియిస్తాను” అని పద్మ ఎంత చెప్పినా వాడు నమ్మలేదు. “కావాలనే, నాకు అంటగట్టాలనే సత్తుపావలా పట్టుకున్నావు. ఇంకా నయం మధ్యలో చూసుకున్నాను. ఇంకా నిన్నెవడు నమ్ముతాడే సత్తురాచ్చిప్పలా మొహం నువ్వునూ” అని అక్కణ్ణించే యింటికి పరుగుచ్చుకున్నాడు. వాణ్ణి అనుసరించక తప్పలేదుట పద్మకి!

అంతవరకూ జరిగిన సీరియస్ డిస్కంస్ అందరూ మరిచిపోయి, అవాళ పొద్దుట జరిగిన సరదా సంఘటన పదే పదే తలుచుకుని నవ్వుకోడంలో పడిపోయారు.

“అదేం పెదబావా యింకా సీరియస్ గానే ఉందేం నీ మొహం?” అని పద్మ అడిగింది. మేమందరం తెల్లబోయి అటుచూశాం “అవును నిన్ను చూస్తే నాకు నాకు ఒళ్ళు మండిపోతోంది”

“అదేం నేనేం చేశాను?” అంది పద్మ అర్థంకాక.

“గజ్జెల గుర్రంలా ఎదిగావు. గవ్వంత వ్యక్తిత్వంకూడా పెంచుకోలేకపోయావు. నిండా చూస్తే అరమైలులేదు మీ కాలేజీ. పట్టపగలు ఆ మాత్రం దూరం వెళ్ళి రాడానికి నీకో సాయంకావాలా. ఎనిమిదేళ్ల గుంట వెధవని తోడు తీసుకెళ్ళేనా లంచంఇచ్చి? హోనీ మీ చిన్నన్న కొడుకు పదినెలల బాడిగార్డుని ఎత్తుకుని వెళ్ళలేకపోయావా? ఏదైనా మొగసాయంకదా కావలసింది. ఇంతగా ఆధారపడి

బతుకుతూ ఉంటే మీది తప్పా, మిమ్మల్ని ఎక్స్‌ప్లాయిట్ చేస్తున్న మా మొగజాతిది తప్పా?"

జవాబు చెప్పలేక, ఓటమి ఒప్పుకునే ధైర్యంలేక, మా వదిన ఇంకొకరు అడ్డుపెట్టేలోగానే పక్కగదిలోకి తప్పుకుంది.

మా పెద్దక్క ఆఖరమూయి నిద్రలేచి అల్లరి పెడుతూంటే సముదాయించడానికి వెళ్ళిన పెద్దక్కతోపాటు అమ్మకూడా లేచిపోయింది. ఇంట్లో కావలసిన సరుకులు తేడానికి కాబోలు సంచీ తీసుకుని మా నాన్న మా ముందునుంచే వెళ్ళిపోయారు. ఏదో పండుగ ధర్మమా అని ఇంతమందిమీ కలిశాం. ఇంతకీ శలవు దొరక్క మా అన్నయ్య రాలేకపోవడం అనే వెలితి ఉండనే ఉంది. చెప్పాచ్చేదేమిటంటే ఆ రోజు పంచాయితీ ఆఖర్నీ మేం అయిదారుగురం మిగిలాం. పెద్ద బావలో ఎంతో కొంత ఉపన్యాస ధోరణి ఉంటే ఉందిగాని అతని మాటల్లో ఓ ప్రత్యేకమైన ఆకర్షణ ఉంది. కేవలం తనూ తన పిల్లలూ అని కాక సమస్త మానవ ప్రగతికీ అతనుచేసే నూతనమైన సూచనలు ఎన్ని విన్నానాకొకా విసాలనే ఉంటుంది. ఇంతకీ అతను పలికిన సుదీర్ఘమైన భరతమాత్యం ఇదీ.

"నా ఆవేదన ఒక్క పద్యని చూసేకాదు. ఆ వయసు ఆడపిల్లలు ఇంచుమించు అందరూ అలాగే ఉన్నారు. మేకప్ చేసుకోడానికి ఎక్కళ్లనీ టైమూ చాలనప్పుడు వ్యక్తిత్వం రూపుదిద్దుకోడానికిక ఏం మిగులుతుంది? ఆడపిల్లల్లో పోటీపడి అంతకంటే ఆడంబరంగా తయారయ్యే మొగ స్పూడెంట్స్ లేరా అంటే ఉన్నారు. అదిగాక ఈ అవధులు దాటిన అలంకరణ ప్రియత్వం చచ్చేదాకా ఆడదాన్ని వదిలి పెట్టకపోడం మరో దురదృష్టకర విషయం. ఇంకా, ఇంతగా ఆడది ఎదిగిందని మనం చెప్పుకుంటున్న యీ రోజుల్లో కూడా శ్రావణ మాసంలో ఓ పావుతులం బంగారం, పెద్ద పండుగకి ఓ పట్టుచీరా ప్రతియేటా కొని యివ్వగల భర్తల్ని మాత్రమే భార్యలు దైవసమానంగా భావించడం ఘోరం! పెంపుడు కుక్కకి ఓ బిస్కట్ ముక్కలా మొగుడు పెళ్లానికి ముట్టపెప్పి తక్కిన తొంభై తొమ్మిది పాళ్ళ జీవితం తనకి తను వేరుగా ఎంజాయ్ చేస్తున్నాడని ఈ అమాయకురాళ్ళు ఎప్పటికీ గ్రహిస్తారు? ఓ శుభ్రమైన చీర కట్టుకుని ఓ ఖరీదైన నగ పెట్టుకునేసరికి ఎక్కడిలేని వ్యక్తిత్వం తనకి వచ్చి పడిందని ఏ ఆడదైనా పగటికలలు కంటే అంతకంటే తప్పుదారి ఉంటుందా? నేనేమాట అంటే సమస్త స్త్రీ జాతి నా మీద ఒంటికాలిమీద లేస్తారు. అయినా వాళ్ళ క్షేమంకోరి ఆ మాట అనకమానను. కట్టుకున్న చీరతో జాకెట్ మేచింగ్ కుదిరిందో చూసుకోడంలోనే స్త్రీ జన్మ సార్థకత ఇమిడిఉందని భావిస్తున్నారు.

కట్టుకున్న భర్తతో తమ బతుకు మేచింగ్ అయిందో లేదో చూసుకోవడం అంతకంటే ముఖ్యం కాదంటారా? చదువులో సంపాదించడంలో, ఆటపాటల్లో, జ్ఞానాభివృద్ధిలో వీటిలో కాదా ఆడది మొగాడితో సమాన స్థాయి నిలబెట్టుకో వలసింది? మొగాడు కనిపిస్తే తలుపు పక్కని నిలబడి మాట్లాడే అమ్మమ్మల కాలం వెళ్ళిపోయింది. సమస్త జాతినీ తలుపుసందున నొక్కి ఓ ఆడదే పాలించే కాలం వచ్చింది. అయినా ఆడాళ్ళు ఏం ఎదిగారు. మొగాళ్ల గడుసుదనాన్ని ఏం ఎదిరించారు? నాటికీ నేటికీ నోములూ, వ్రతాలూ, మొక్కులూ పేరంటాలూ మూడోంతులు ఆడాళ్ళవే..... పిల్లల్ని కనిపించమని ప్రకృతి విధించిందని అనుకుందాం. మరి ఇవన్నీ ఎవరికి ఎవరు విధించుకున్నట్టు? ఇలాంటి ఆడదాన్ని లోకువకట్టి, సిగరెట్లూ పేకాటలూ తాగుళ్ళూ గర్లప్రెండ్స్ వీటిలో మొగాడు కుషీ చేస్తూంటే దానికి పరోక్షంగా ఎవరు సాయం చేసినట్టు!" అప్పుడే వచ్చిన పెద్దక్కని చూసి "ఇలాంటి

కబుర్లరాయుడుతో ఎలా కాపురం చేస్తున్నావ్ అక్కా?" అని నెమ్మదిగా అనబోయి గట్టిగా అడిగి నాలిక కరుచుకుంది పద్మ 'ఆయన కేవలం కబుర్లరాయుడు కాదు గనక' అంది హఠాత్తుగా పెద్దక్క. ఆ తర్వాత అది చెప్పిన ఏ ఒక్క ముక్కా మేం ఎప్పుడూ మరిచిపోలేం! పెళ్ళికి ముందు పేరుకు మెట్రిక్ పాసయ్యాను గాని వీధి చివరికి పెళ్ళి అగ్గి పెట్టె తెమ్మన్నా 'ఎవరేం అనుకుంటారో ఏం చేసిపోతారో' అనే సిగ్గుమాలిన ఆడబుద్ధిలోనే నేను ఉండేదాన్ని. కాపురానికి వెళ్లేదాకా. ఇంతకీ మనల్ని నఖశిఖ పర్యంతం పరిశీలించడం మన గురించి ఆలోచించడం తప్ప లోకంలో మరెవరికీ మరి పసిపాటూ లేదా! ఈ విషయం నాకు నచ్చజెప్పినన్నీ మనిషిగా తీర్చిదిద్దినవారు మీ బావగారే! ఇది వరకు ఆయన రిక్షాకు దిర్చి వీధిలో నిలబెడితే నేను ఒకర్తిని అందులో కూచోడానికి వెయ్యి వంకర్లు తిరిగిపోయేదాన్ని బెరుకుతో. కాపురానికి వచ్చిన ఏడాదిపాటు ఆ వీధి దాటి ఊళ్ళో ఎక్కడేముందో ఆయన చెప్పనలసిందే! చిన్నప్పుడు తండ్రి, పెళ్లయ్యాక మొగుడూ, చివరికి కొడుకూ అలా బతికున్నాళ్ళా ఒకరి పెంపకంలో ఆడది పడి ఉండకూడదని ఆయన ఎంతగా చెప్పినన్ను నేనుగా ఆలోచించుకొనేలా చేశారో! ఇప్పుడు లూనా మీద మా పెద్ద దాన్ని స్కూలుకి నేనే దిగబెట్టే స్థాయికి చేరుకున్నాను!"

"ఉద్దరించావులే!" అన్నట్టు వెక్కిరిస్తూ అక్కణ్ణుంచి జారుక్కంది పద్మ.

(జ్యోతి దివాహళ సంచిక)

దైవ కార్యం

ఒక్క ఊపుతో రైలు కదిలి క్రమంగా వేగం పెంచుచింది. ఆ ఊరు, దానితో ముడివేసు పోయిన నా ఆరు నెలల జీవిత దృశ్యమూ ఒక్కమారు నా మనసు నుంచి చెరిపివెయ్యడానికి, దూరం చెయ్యడానికి, వెళ్లి రైలు. దీన్ని కెన్ని గుండెలు!

అప్పుడూ ఇలాగే టిక్కెట్టు లేదని ఆ స్టేషనులో దింపేశారు. ఊళ్ళోకి వెళ్ళి వీధులన్నీ వెర్రెత్తినట్టు తిరిగినా విస్తరేసే అదృష్టం కనబడలేదు. ఉసూరుమంటూ ఓ అరుగుమీద చేరేశాను శరీరాన్ని. కళ్ళు తిరిగినట్టుయింది. అప్పుడే ఎంగిలాకు పారేడ్డమని ఓ ఇల్లాలు అరుగుమీదికి వచ్చింది. నన్నా స్థితిలో చూసింది. నేను కూడా ఓ ఎంగిలాకు లాంటి వాణ్ణి ఆవిడకు తెలిదు కాబోలు. లోపలికి పిలిచి అన్నంపెట్టి ప్రాణం నిలబెట్టింది. అమ్మగారితో అనుబంధం అలా మొదలై ఆ ఊళ్ళో ఉండగా మరి తెంపుకోలేనంతగా బిగిసిపోయింది.

అమ్మగారి నాన్నగారు అక్కడే అల్లుడి యింట్లోనే ఉంటారుట. నా గురించి అన్నీ అడిగేరు. కులం శాఖా అన్నీ వాళ్ళని నావీ ఒకటేనుట. మా వాళ్ళు రెండు తరాల నుంచి వాళ్ళకి పొరోహత్యం

చేసేవారుట.

“ఆ భారీ శరీరం, ఆసూదిముక్కు చూసి అప్పుడే అనుకున్నాను. వీళ్ళ తాత దీక్షితుల్నీ ఇదే మొహం. వాళ్ళ వాళ్ళంతా ఎంత నైష్ఠికులనీ! ఇప్పుడంటే కాలం ఇలా తిరగబడిందిగాని ఆ రోజుల్లో దైవజ్ఞులు వచ్చి దేవతార్చన చేస్తేగాని ఇంటి కార్యక్రమం ఆరంభం అయ్యేదామరి? నీ వేపం వాలకం చూస్తే తండ్రి డొక్క శుద్ధి నీకేం అబ్బినట్టులేదేం! అయినా ఆ వంశంలో వృద్ధుల మొలకవి. వర్చస్సు ఉంది, మంచి కంఠం ఉంది. ఎంతలో నేర్చుకోవాలిలే - అవునే అమ్మాయ్ ఇతన్ని మనింట్లో ఉంచేసుకుంటేనో? అల్లుడురానీ. అడుగుదాం.... ఏమంటావోయ్ నువ్వు?”

మానమే నా అంగీకారమైందేమో.... దేన్నుంచైతే పారిపోదామనుకున్నానో అదే నన్ను వెంట పెట్టడం కన్న ఆశ్చర్యమేముంది! నాన్న ఎంత ప్రయత్నం చేసినా యీ వైదిక వృత్తికి నా మనస్సు ఎంత మాత్రం ఒడబడలేదు. ఆ మంత్రం ముక్కులు నా నోట పలికిద్దామని తను ఎంత గింజుకున్నా అవి స్పష్టంగా నా నుంచి ఊడివడి చావలేదు. అది తన పరాజయంగా అంగీకరించలేక చావగొట్టేశాడు. ఆయనలా గొడ్డుని బాదినట్టు బాదుతున్నకొద్దీ అమ్మలేని బాధకంటే నాన్న బతికుండిపోయాడే అనేబాధ నన్ను క్రుంగదీసేది. అక్క లేచిపోయిందనే చింతకంటే అయ్యో నేను ఆడదాన్ని కాకపోయానే, నాకూ ఆ అవకాశం దొరికి ఉండునే” అనే దుగ్ధ నన్ను కాలేస్తేది. నాకు పదిహేడేళ్లు వెళ్ళే వరకూ నాన్న బతికాడు. ఆయన చెప్పిన చదువు నాకేం చెవికెక్కలేదు గాని, ఆయనా గుమ్మం దిగనిచ్చి తలుపు గడియపెట్టుకుని, ఏదుంటే అది ఉడకబెట్టుకునో వేయించుకునో ఇంత కారమో పంచదారో జల్లుకుని మింగడం మాత్రం అలవాటు చేసుకున్నాను. అసలు నాన్న ఓపూట నాచేత వండించేవాడుకూడా. వండుతున్నప్పుడే ‘తినదగు ఎయ్యది దొరికిన’ అన్నట్టు సహం వంట మంటకిందకి రాకుండానే పంటికిందకి వెళ్ళిపోయేది. ఎలా అయితేనేం వారం వర్షం చెప్పేయాయవార బ్రాహ్మణుడిగా కాకపోయినా వంటబ్రాహ్మణుడిగా అయినా కీతాబు తప్పలేదుట నాకు.

నాన్న చావగొట్టి మరీ చెప్పడంచేతో యేమో శుభం కానివ్వండి అశుభం కానివ్వండి యీ ప్రక్రియల మీద మొదట్నుంచీ ఎంతో అసహ్యం ఏర్పడి పోయింది నాకు. ఈ తిరుగుబాటు ధోరణి నా వయసుతో పెరిగిందేకాని తగ్గలేదు. ఈ పూజలూ, వ్రతాలూ మొక్కుబళ్ళు, తద్దినాలూ అన్నీ ఎంతో హాస్యాస్పదంగా కనిపించేవి నాకు.

కొన్ని కర్మలూ, కొన్ని విధ్యలూ, కొన్ని క్రతువులూ కొందరికే పరిమితం అయితే మిగిలినవాళ్లు ఏంకావాలి! ఉచ్చారణవల్లే ఊర్వులోకాలు లభించే అవకాశం వుంటే మూగవాళ్ళు ఏ గంగలో కలవాలి! ఎవరి కర్మ వారిదే అయితే ఆడదీచేసే ప్రతీ పూజా మొగుడి కోసమే ఎలా అవుతుంది? చాలా మంది ఆడాళ్ళకి మొగుడు బతికుండడమే గొప్ప శిక్ష. అతగాడు అవతారం చాలించక కూడా కొత్త రకం కొరత విధింపబడడం ఏం న్యాయం?

“అర్చన” వికృతీ “అర్జన” ప్రకృతీ అనేవాడు నాన్న. గుళ్ళో కుదురుకుంటే యింత స్రసాదం తినిపడుంటాడని ఆ నాణి కోసం నాన్నచేసే ప్రయత్నాలు కూడా నాకు నచ్చలేదు. గొప్పదనంమాట తనే ఎరుగు, లోపంలేని దేవుడే నాకు కనపడలేదు! కొండమీద కూర్చుని కొల్లగొడుతున్న ముఖ్యులు ముగ్గుర్నే తీసుకుందాం. ఇద్దరు పెళ్ళాలకి జవాబుచెప్పలేక నల్లరాయిగా మారిపోయిన ధైర్యశాలి

ఒకడు; తమ్ముణ్ణి చంపేడని అభిమానంగల ఓ అన్న పగబడితే, దారుణంగా హత్యచేసిన దయామయుడు ఒకడు; ఇష్టం ఉండొచ్చు ఉండకపోవచ్చు, తన ప్రసాదం నోట్లో వేసుకోలేదని అలిగి, భక్తుల నోట్లో మట్టికొట్టిన విశాల హృదయుడు ఒకడు! ఏ దేవుడూ మనిషిలా ఉండడు. మనిషిలా ప్రవర్తించడు, అలా ఉంటే మనిషి గుర్తించడని కాబోలు. అయినా ఒకరిచేత గుర్తింపబడాలనే దేవిరింపు దేనికి దేవుడికి! ఫలానా ప్రతలచేస్తే ఫలానా లాభం కలుగుతుందని చెప్పడమే పత్రికలో ప్రకటన లాంటిది. అలా చెయ్యకపోతే ఎంత కీడు కలుగుతుందో చెబుతూ పరోక్షంగా శాపనార్థాలు పెట్టే భక్తి సాహిత్యం బ్రహ్మాండమైన ప్రచార సాధనంకాదా!

ఇంటి దగ్గర నాన్న దెబ్బలే యింతటి వనుకున్నాను. నాన్న పోయాక, ఆ కాస్త పాలమూ అమ్ముకుని ఆ రెండేళ్ళు ఏం అనువించానో అంతే. పొట్టచేత్తో పట్టుకుని వీధిలో కాలు పెట్టాకనే తెలిసింది, ఎదురు దెబ్బల రుచి ఎలాంటిదో. నా ఆలోచనా అనుభవమూ నాకు నేర్పిన పాఠం ఒక్కటే. మన నాళ్ళకి సాటి మనిషి కష్టసుఖాల చరిత్ర కన్న కనబడని దేవుళ్ళ పురాణాల మీద గురి ఎక్కువ. ఊపిరితీస్తూ తనతో మాట్లాడుతూ రక్త మాంసాలతో ఎదుట నిలబడ్డ మనిషికన్న ఏ కర్రతోనో రాతితోనో చెక్కిన ఎక్కడో ఉన్న ఏ విగ్రహంమీదో మోజు ఎక్కువ. నిష్పలా కాలుతుంది కాబట్టి నిజమంటే మంట. తనూషాగా ఉంటుంది కాబట్టి మాయఅంటే మక్కువ. సమస్త మానవజాతి తారాబలము ఒకే ఒక్క పేజీలా వెతుక్కోగలరు. సర్వరోగ నివారణ శక్తి చిటికెడు బూడిదలో ఉందని నమ్మగలరు. అలాగే ఉండిపోవాలని నిశ్చయించుకున్నారు గనక వీళ్ళని జోకొట్టి డబ్బు చేసుకోడంలో తప్పేలేదు!

అందువల్లనో యేమో అక్కడ చేరిన మూడో నెలకే ఆ ఊరిచివర దేవాలయ నిర్మాణంలో నేను ప్రముఖపాత్ర వహించవలసి వచ్చింది!

అంతకంటే చిత్రమైన సంగతేమిటంటే స్త్రీడరుగారింట్లో అమ్మగారికి వంటపనిలో సాయంచెయ్యటమే కాకుండా ఏ రోజు కారోజు పూజాసామాగ్రి అమర్చడం! అన్ని రకాల వ్రతాల, నోముల పుస్తకాలు ఆ యింట్లో వుండేవి. తాతగారికి సరిగ్గా కళ్ళు కనిపించక నా చేత చదివించేవారు తప్పు చదివితే సరిదిద్దేవారు.

ఎందుకోగాని అమ్మగారి ముఖంలో ఎప్పుడూ చూసినా ఆనందమనేది నాకు కనపడేది కాదు. చాలామంది పిల్లలు పుట్టిపోయారని పనివాళ్ళు చెప్పేరుగాని, అదే అన్నిటికీ మూలంలా నాకు కనిపించలేదు. స్త్రీడరుగారు వేలకి వేలు డబ్బు సంపాదించే వారు. ఎంత రాత్రి గడిచినా యింటికి వచ్చేవారు కాదు. వాళ్ళిద్దరూ నవ్వుతూ మాట్లాడుకోవడం నేనప్పుడూ చూడలేదు.

అందరూ చావగా మిగిలిన అమ్మాయి, బేబీ అంటారు ఒకరి లేకపోలేదు. హైస్కూల్లో వదో క్లాసు కాబోలు చదువుతోందంటారు. ఎప్పుడూ పత్రికలోంచి మొహం బయటకి తియ్యదు. తీసి బయటకి ఎత్తితే, అది ఒక్క సినిమా హాలులోనే!

నేను ఆ యింట్లో చేరిన రెండో నెలకే తాతగారు పోయారు. దానో అమ్మగారు మరీ డీలా పడిపోయారు.

“నా మెడకి ఇదొకత్తి మిగిలింది. లేకపోతే ఎప్పుడో వెళ్ళిపోయివుందును. ఎదిగి కూచుందిగాని ఏమీ ఎరగని వెలిసిల్లి.... దీని బతుకు ఎలా వెడుతుందో ఏమిటో” అనేవారు అమ్మగారు అస్తమానమూ.

మామగారు పోయాక స్నేహితు గారికి దుక్కుముక్కలాంటి నన్ను ఊరికే యింటో కూచుని మేనడం యిష్టంలేకపోయింది. ఆ తర్వాత ఊరి చివర, రోడ్డువార, పాకలోకి మార్చబడింది నా మకాం. అక్కడ చెట్టుకింద ఆంజనేయుడి విగ్రహం ఏ ఏదై ఏళ్ళ నుంచో ఉందిట. ఆ విగ్రహం ఎండకి ఎండుతూ వానకి తడుస్తూ ఉండిపోయిందనే యింకా హఠాత్తుగా స్నేహితుగారి బుర్రకి ఎక్కి కూచుంది.

ఆయన నవ్వుతూ అన్నారు.

“కలవచ్చి పడిందయ్యా, ఏం చెయ్యను మరి! కల అనేది కాదనలేనిది, టెలివిజన్ కాదు గదా! స్వామి కనిపించి కోపించాడు - ఇన్నేళ్ళయినా నాకు గుడి కావాలని ఊరి వాళ్ళకి పట్టలేదా అని! తప్పుతుందా మరి! అన్ని బస్సులూ వెళ్ళేది అదే రూటున - అన్ని మనస్సులూ పట్టుబడాలని పట్టుపట్టేది కూడా అలాంటి చీకటి మాటునే. శక్తికొలదీ వసూలు చెయ్యి ప్రయాణీకుల దగ్గర్నుంచి. అందులో సగభాగం పుజారివి నీదే. కండక్టర్ కో పావలా వాటా పారేస్తే కత అడ్డం తీరగదు. భక్తి మాట దేవుడెరుగుగాని ప్రజలకైనా జవాబు చెప్పుకోవాలి గదా! గుడికోసం ఓ పావలా చొప్పున వేదాదస్త్రాండు, మమ్మల్ని మరచిపోయావు, అమ్మగారు అసలే గాలిలో దీపంలాంటిది. కాకి చేత కలురంపించినా రెక్కలు కట్టుకు వాలాలి సుమా! ఇలా అప్పుడప్పుడు చేసే వంట పనికి మాత్రం నీకు కూలీ ఏర్పాటు ఉండదు. నీ రాబడిలో నేను వాటా అడగను. ఇది మనిద్దరి మధ్యా కాంట్రాక్టు మింటున్నావా?”

ఆయనంత ఖచ్చితంగా మాట్లాడుతూంటే ఎంతో దగ్గర నట్టనిపించింది కాని అమ్మగారికి నాకూ దూరం చేసింది యియనేకదా అనిపించి ఆభావం ఆట్టేసేపు నిలబడలేదు. అలా ప్రారంభమైంది గుడిలో లింగాన్ని మింగే నా వ్యాపారం.

ఆ మధ్య లారీ ఒకటి ఆ జాగాకి సుమారు రెండు మైళ్ళ దూరంలో ఓ చెట్టుకి గుడ్డుకుని డ్రైవరూ, క్లీనరూ నామరూపాలు లేకుండా పిప్పి పిప్పి అయిపోయారు. అసలు ఆ రోజు వాళ్ళిద్దరూ పాకదగ్గర లారీ ఆపి చెరో రూపాయీ డబ్బిలోవేసి ఇంతంత కుంకం బొట్టు పెట్టుకుని మరీ వెళ్ళారు. శవాలు సాక్ష్యం చెప్పలేవుగదా! ‘చూశారా, ఒక్కమారు కళ్ళ మూసుకుని దండం పెట్టుకోకుండా వెడితే రెండు నిండు ప్రాణాలు నిలువునా ఎలా బలైపోయాయో. మీ కిష్టమైతే ఓ పైన వెయ్యండి. లేకపోతే లేదు. స్వామికోరేది ఏమిటి? ఒక్క నమస్కారం. అదైనా ఎవరికోసం? మీ పిల్లల పాపా చల్లగా ఉండాలని’, ఇలాంటి అనకాశ వాదాలతో నిండి, నా ధర్మ డబ్బీ ఉక్కిరి బిక్కిరి అయిపోయేది.

ఓ రోజు ఆ చిల్లర డబ్బీ వసుపుచీర చుట్టబెట్టుకున్న జేగురు చుక్కల గలగల లక్ష్మీ- నాకు కనిపించలేదు, పైగా పక్కపాకలోంచి కిలకిల వినిపించింది. అది అంట్లు తోమే అప్పల్లుగిది. ఎలా సంపాదించామనే విషయంలో నా కాట్టే పట్టింపు లేనట్టే ఎక్కడ సుఖపడాలనే విషయంలో అప్పల్లుగికి ఆట్టే పట్టింపు ఉన్నట్టులేదు. దాని చురుకు చురుకు చూపులే ఏ మొగాడికయినా ఉడుకు ఉడుకు పిలుపులు. పైగా నవ్వుల సిగ్గులే ఇచ్చింది. ఈ విద్య ఇదివరకు నే నెరగండి కాదుగదా! పాకలు వేరయినంత మాత్రాన పడకలు వేరవాలా!

ఈ పూజారి పుండాకోరు బతుకు నా మనసుకి పడదు. కాని అనేక రకాల సంఘర్షణలకి లోనై ఆఖరికి ఇక్కడ చేరుకున్నాను. అప్పుడప్పుడే అన్ని రకాల సుఖాలూ అమరుతున్నాయి. దీన్ని వదిలిపెట్టడం మంచిది కాదని శరీరం మారాం చేసింది. ఓ జందెవు పోగూ, ఓ విభూతి పండా,

సామాన్య ప్రజలకి అర్థంకాని భాషలో అప్పుడప్పుడొక మంత్రముక్కు చెప్పగలిగే శక్తి ఏ పరిస్థితి నయినా మరో పైసా డబ్బీలో పడేలా మార్చి నోరెట్టుకు బతకగల ఉపాయం - ఇవీ నా పెట్టుబడి. దివ్యంగా సాగిపోతోంది వ్యవహారం. చింతదేనికి! అందులో యీ మధ్య అప్పల్లర్ని - నేను కొన్ని నెలల వెనకెట్టిన మందు కొట్టడం కూడా మప్పింది. అదే నా చేత ఆనాడు అంత దుర్మార్గపు పని చేయించిందేమో!

ముందు రోజు కాలివానికి రోడ్డుకడ్డంగా చింత చెట్టు పడిపోయిందని తాత్కాలికంగా రోడ్డు మలుపు తిప్పేడు. అది బాగు చేసేదాకా బస్సులు మా పాకమించి వెళ్ళవు. ఓ పూట దాకా నాకు వండుకోవడం, తినడం తప్ప మరో పనిలేదు. చిన్న చలికాలి వేస్తున్నది. చిరుచీకటి వేళ. అక్కకూతుర్ని ఆస్పత్రి పెట్టేరిని తెలిసి అప్పలనర్సి మధ్యాహ్నమనగా వెళ్ళిపోయింది. ఇలాంటప్పుడు తను దగ్గర్లోకపోతే నన్నే ఆస్పత్రిలో పెట్టాలేమో అనిపించింది. లోపలికెళ్ళి సీసా ఖాళీచేసి వచ్చాను లేని హుషారు తెచ్చుకోడం కోసం గుమ్మంలో కూర్చుని గుప్పు గుప్పుమని బీడీ మీద బీడీ వదులున్నాను.

పరుగుపరుగున ఆ అమ్మాయి ఆవేళ నాదగ్గర కెందుకొచ్చిందో నేను అడగలేదు. ఆ స్థితిలో నిజానికి అడగడం ఎలాగో నాకు తెలిలేదు, ఆ అమ్మాయి అడ్డుచెప్పనూ లేదు. ఎగిరెగివచ్చి యాపిల్ పండు ఒళ్ళోపడింది తీసుకు తింటే తప్పా? తప్పేనని తిన్న తర్వాతగాని తెలిలేదు!

ఆ అమ్మాయి మరెవరో కాదు, స్ట్రీడరు గారి బేబీ! ఆయన హైకోర్టు పనిమీద ఊరెళ్ళేరుట. ముగ్గురు పనివాళ్ళలా ఆ రోజు రాలేదుట..... అమ్మగారికి మళ్ళీ ఒళ్ళు తెలియని జ్వరంతో మరెవరూ లేక నన్ను పిలవడానికి తనే వచ్చింది బేబీ.

తొందర తొందరగా అమ్మాయితో వాళ్ళిల్లు చేరేను. దార్లినో దాక్టరుగారిల్లుంటే చెప్పికూడా తీసికెళ్ళేను. అమ్మగారికి యింజక్షన్ యిప్పించాను. వేరే ఏవో మాత్రలు కావాలంటే మళ్ళీ బజారుకొచ్చి తెచ్చి యిచ్చాను. ఇంటిపనే కాక వంటపని కూడా పూర్తిచేసి అన్నీ ఎక్కడి వక్కడ సర్దేసరికి అర్థరాత్రి దాటిందనుకుంటాను.

ఏవని చేస్తున్నా, చేసిన అపూయిత్యానికి అణువణువునా పశ్చాత్తాపం నన్ను దహించక మానలేదు. “ఇలాంటి పని చెయ్యడం బ్రహ్మాతరం కాదు” అంటాం మనం మామూలుగా” నిజానికి కూతురిలాంటిదాంతో కులకడం బ్రహ్మాతరం మాత్రమే అవును. ఇంతకు మించిన పాపం చేశాను, ఒకర్ని వేలెత్తి చూపడం దేనికి! పదహారేళ్ళకి పాతికేళ్ళదాన్నా కనపడవచ్చు. ఛీ ఛీ అంటే చిరునవ్వులు వెలిగించే పాపాయిలాంటి మనసు బేబీది. ఆమెకేనా యిలాంటి కిరాతకం!

చికాగ్లో ఉన్నప్పుడు బీడీలు తగలెయ్యడం చిన్నప్పట్టుంచే అలవాటునాకు. ఆఖరికి అది కూడా మరిచిపోయి. సిగ్గెతో తల మోకాళ్ళమధ్య దూర్చి యించుమించు ఏడుస్తూ కూచున్నాను ఆ నిశీరాత్రివేళ, ఆ మేడమీది వరండాలో మెట్లగది తలుపు అడ్డ గడియ వేసేసి బేబీ, పట్టెల చప్పుడు కాకుండా, నా వైపు మెల్లిగా నడిచి వస్తూంటే నిర్ఘాంతపోయాను.

“అమ్మకి నిద్ర పట్టేసింది. పద, ఆ మూల గదిలోకి పోదాం, అబ్బ రమ్మంటోంటే” అని చెయ్యిపట్టుకు లాగుతూంటే ఉన్న మతికూడా పోయింది!

ఉన్నట్టుండి తెలిచి తెచ్చుకుని, ఆమెను విడిపించుకున్నాను. మేడ దిగి కిందకివచ్చేశాను. అమ్మగారి మొహంలోకి చూడగల ధైర్యం ఎప్పుడో కోల్పోయాను నేను. నిద్రమందు పట్టిచ్చినట్టుంది.

దైవ కార్యం

పెద్ద గురక వినపడుతోంది. ఆ శబ్దానికే పట్టుపడి పోయినట్టు నిలువెల్లా ఒణికిపోయాను. వరండాలోకి వచ్చి కూర్చున్నాను. వీధిలైటు వెలుగుపడేచోట. ఆ లైటువైపు చూస్తే తెలుస్తుంది, చుట్టూ ఎంత చీకటిగా ఉందో..... అలా చూస్తేనే తెలిసింది, నర్తకు జోరు ఏమాత్రం తగ్గలేదని.... ఇటువైపు చూస్తే తెలిసింది ఈ అమ్మాయి జోరుకూడా ఏ మాత్రం తగ్గలేదని, దగ్గరగా వచ్చి రెండు చేతులూ నా మీద వేసింది.. కళ్ళలోకి చూస్తూ అడిగింది.

“ఎందుకలా వచ్చేశావ్, నేనంటే యిష్టం లేదా?” ఎలా, ఎలా చెప్పను! ఎలా చేస్తే తెలుస్తుంది! ఆ ఉవ్వెత్తు మబ్బుల వెనక ఉన్నది కేవలం చిన్నారి చందమామే అని! ఆ వెలుగురేక కోసమే ఓ తల్లి పంచప్రాణాలూ పెట్టుకుని బతుకుతోందిని! జరిగిన దానికే కుమిలి కుమిలి చస్తున్నాననీ, యింకో యిలాంటి దానికి పాల్పడ్డం కంటే పురుటిగుడ్డుని పీకపిసికి చంపడం నయమనీ - ఎలా చెప్పను!

ఎలాగో చెప్పాలిగా.... ఇది మహాదారుణమనీ, జరిగిందాన్ని మరచిపోమనీ, మంచి సంబంధం చేసుకుని హాయిగా వుండమనీ..... నచ్చజెప్పడానికి ప్రయత్నించాను. పత్రికలూ, చలనచిత్రాలూ ఆ అమ్మాయిని జీవితం నుంచి ఇంతదూరం తీసుకుపోయాయని బేబీ మాటలు వింటేగాని నాకు తెలీలేదు. ఈ దేశంలో ఆడది జీవితంలో ఒకే ఒకసారి ప్రేమించగలదంది. తనువు ఒకరికీ మనసు ఒకరికీనా, ఇంత తక్కువ గానా నువ్వు స్త్రీమూర్తిని అంచనా వేసేది! అని నిలదీసింది. నీ పదధూళి చాలు, శిరసున ధరిస్తాను అంది. కాదన్నా సోనీ పాదాల దగ్గరే తల బద్దలుకొట్టుకు చస్తానంది. ఏమనుకున్నావ్. పెళ్ళంటే వెయ్యేళ్ళ పంట నుమా అని హెచ్చరించింది. అరిటాకు మీద ముల్లు పడినా ముల్లుమీద అరిటాకు పడినా అరిటాకుకే కదా నష్టం, నీకో! అని నిలబెట్టిసింది.

ఇలాంటి ధోరణికి జవాబంటూ లేదు. అయినా నేను ఊరుకోలేదు. “ఏ అయినింటికీ కోడలిగా వెళ్ళి పిల్లాపాపతో కళకళలాడవలసిన దానివి. నాలో నీ కేమిటి తల్లీ” అని నచ్చజెప్ప ప్రయత్నించాను. “పోరాటున ఓ పిచ్చిగీత పడినంత మాత్రంచేత తెల్లకాగితం బతుకు ఆ గీతకే అంకితం అయిపోనక్కర్లేదు. ఎంతటి సిరామరకయినా కనపడకుండా చెరిపే రబ్బర్లు దొరక్కపోవు. ఇది పొరపాటు. దీన్నొక స్థిరమైన నేరంగా రూపొందించి బతుకు బండలు చేసుకోన్సర్లేదు” అని హితవు చెప్పేను.

ఎన్ని చెప్పనియ్యి - ఆ అమ్మాయి వినే స్థితిలో లేదు. ‘డాడీ నా మాట కాదనరు. ఓ వేళ మొదట్లో అడ్డు చెప్పినా నేను, మమ్మీ కలిసి చెబితే కాట్టి పారెయ్యలేరు. మావాళ్ళకున్న ఒకే ఒక పట్టింపు కులం గురించి. అదృష్టవశాత్తూ ఆ చికాకు మనకి లేదు గదా! నేను గట్టిగా పట్టుబడితే మన పెళ్ళి జరిపించి తీరతారు. ఇక నయమే తేడా అంటావా, ప్రేమ హృదయానికి సంబంధించిందని వినలేదా?” “లేదు బేబీ.... మీ వాళ్ళు ఒప్పుకుంటారని నేననుకోను.” “ఒప్పుకోకపోతే చావమను. వాళ్ళు నా పేరెంటుల్నా కాదు, నేను వారి డాటర్లీకాదు. మన బంధం జన్మ జన్మల అనుబంధం.... నీ సన్నిధి నా పెన్నిధి.... పద, ఇలా నీతో వచ్చేస్తాను. రిజిస్ట్రార్‌ఫీసుకు వెళ్ళిపోదాం”.

“ఆనారాగాణ్ణి. నాతో నువ్వెలా బతుకుతావ్ బేబీ?”

“టల్... మీరొయేనా ఇలా బీరాలు పలికేది? జీవిత మంటే ఏమిటి, ఒక కంట కన్నీరు, ఒక కంట పన్నీరు.... ఆ మాత్రం తెలీదా నీకు? అయినా మా తాతగారు నా పెళ్ళికోసం ముందే ప్రజెంటుచేసిన వజ్రాల సూట్‌కేస్ ఉందయ్యా.... ఇప్పుడిలా వెళ్ళితేనా?

ఇక ఆ అమ్మాయితో వాదించడానికి నాకేం మిగలేదు. ఇక ఆ ఊళ్ళో ఉంటే లాభం లేదని ఆ క్షణమే నిశ్చయించుకున్నాను.

ఆఖరికి ఆ అమాయకురాలి దగ్గర కూడా మోసమే పనిచేసింది. నాన్నగారు రాగానే ఆయనతో మాట్లాడి వీలైనంత తొందర్లో మూడు ముళ్ళూ వేస్తానని నచ్చజెప్పి, అంతదాకా కలుసుకోడం మంచిది కాదని ఒప్పించాను.

నిజానికి స్త్రీడరుగారు ఊర్నించి రాగానే నేను చెప్పిన విషయాలు వేరు. మెడ్రాసులో ఇదివరకు నేను పనిచేసిన హోటలువాడు నేనిక్కడున్నానని ఎలాగో తెలుసుకుని మళ్ళీ వచ్చి పనిలో చేరమని కబురు వేశాడనీ వెళ్ళడానికి నిశ్చయించుకున్నాననీ-చెప్పేను. మొదట్లో ఒప్పుకోలేదుగాని ఎంతో నచ్చచెప్పిన మీదట తను వద్దన్నా నేను వెళ్ళక మాననని గ్రహించి, ఊరుకున్నారు. ఈ సంగతి యింట్లో తెలియనియ్యవద్దనీ, అమ్మగారు ఆసలు ఒప్పుకోరనీ, బ్రతిమాలి ఒప్పించాను. ఆలయ నిర్మాణానికి వసూలయిన చందాలో మిగిలింది లెక్కచూస్తే అయిదు వందల చిల్లరుంది. మిగిలింది నేను ఉంచుకుంటాననీ, ఇప్పటి వసూలు యింతేనని ఊరివాళ్ళకి తన సలుకుబడి ఉపయోగించి నచ్చచెప్పమని స్త్రీడరుగారి చేతిలో మూడు వందలు పెట్టేను. మరొకర్ని చూసి వేసుకోమనీ ఇలా హఠాత్తుగా వెళ్ళిపోతున్నందుకు క్షమించమని మరి మరీ ప్రార్థించి ఒప్పించాను.

ఎప్పట్నుంచో పట్టుచీర కొనిపెట్టమని అప్పల్చర్ని చంపేస్తోంది. ఈ డబ్బుకది వస్తుందో రాదో తెలిదుగాని ఆ రెండోందలూ దాని చేతిలో పోశాను. చెప్పాలనుకున్నానుగాని చెప్పలేదు. ఇలానే వెళ్ళిపోయానని తెలిసినా భరించగలదు అది. ఆనేక రకాల డక్కా మొక్కీలు తిన్న పుటం అది. పమిట సర్దుకున్నంత సుళువుగా ఏ పరిస్థితిని అయినా సర్దేసుకోగలదు. ఫర్వాలేదు!

చిల్లర మల్లర తిరుగుళ్ళ వాడ్లి, ఎలా వచ్చినట్టు అలాగే చిల్లర డబ్బులతోనే రైలెక్కేను.

రైలు ముందుకి వెడుతున్నా ఆలోచన వెనక్కి లాగుతోంది. అలా వెళ్ళి వెళ్ళి ఓ దృశ్యం ముందు నిలిచిపోయింది.

ఎండలో సొమ్మసిల్లిన నా మొహం మీద చల్లని నీళ్ళు జల్లి సేదతీర్చి కడుపునిండా తిండి పెట్టింది జీవితంలో సుఖమంటూ ఎరగని ఓ పిచ్చితల్లి. ఫరవాలేదు. ఇప్పుడు తలెత్తి భైర్యంగా అమ్మగారి మొహంలోకి చూడగలను. ఈ తృప్తినిచ్చిన బలంతో యిక ఎలాంటి ప్రయాణమైనా చెయ్యగలను.

(ఆంధ్రజ్యోతి సంచిత్ర వారపత్రిక, దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక, 1974)

స్నేహం

49

“అయినా అయిదేళ్లున్నాయో లేదో, ఆ ప్రహ్లాదుడిగాడికి, వెధవకి అంత బుర్ర తిరుగుడు దేనికోయ్. ఇంతకీ వాడిబాబేం నాస్తికుడు కాదే. తండ్రి చెప్పిన ప్రతిముక్కా కొట్టి పారెయ్యకపోతే, వాడి నోరేం తుప్పెక్కిపోతుందా! చేతిలో కలమో గంటమో ఉంటే ఎలాగైనా గీకి పారెయ్యుచ్చు. ప్రహ్లాదుణ్ణి రక్షించేవాడు. ‘ఎందెందు వెదికి చూచిన అందందే గలడు’ గాని దానవాగ్రణిని సపోర్టు చేసే చచ్చు పెద్దమ్మ ఎక్కడా కనపడ్డు! అలాగే వాడు లేకపోతే సరీ!”

నీలా చలం చెప్పిందంతా విని-

‘అ! లోక మేమంత గొడ్డు పోలేదు గాని నీ కొచ్చిన బాధ ఏదో సూటిగా అఘోరిద్దా!’ అన్నడు దామోదరం.

పేరుకి ‘ఓయ్ అంటే ఓయ్’ అని పిలుచుకుంటారుగాని ‘ఓరి చచ్చు సన్నాసీ’ అంటే ‘ఏం ఎలా ఉందేమిట్రా దొంగ రాస్కల్’ అని పలకరించుకునేటంత గాఢమైన స్నేహం వాళ్ళది. వాళ్ళ వయసుయితే అరవై దగ్గర పడితే పడొచ్చుగాని వాళ్ళ వరస మాత్రం ఇంకా పైలా పచ్చిసులోనే

ఉంది.

నీలాచలం ది మొదట్నుంచీ దర్జా పడ్డు. జల్సా జాతరం.. పెళ్ళామూ సుఖమూ కలిసి ఒకచోట లభిస్తాయని ఆవిడ బతికున్న రోజుల్లోనే అతను నమ్మించావలేదు. ఒకానొక ప్రజాహిత ప్రభుత్వ సంస్థలో ప్రస్తుతం 'తీసుకుంటున్నాడు' ఉన్న ఒకే ఒక కొడుకు ఏదో సైంటిఫిక్ కంపెనీలో జూనియర్ సేల్స్మన్ గా శక్తివంతమైన లేకుండా 'చేసుకుంటున్నాడు'

ఇక దామోదరం లోకం పోకడ తెలిసిన చిద్విలాసుడు పారెస్టు డిపార్ట్మెంట్ లో హెడ్ క్లర్క్ గా పనిచేస్తున్నాడు. మొగా ఆదా అని భేదం లేకుండా ఆయన ప్రతి బిడ్డపేరా ఏదో 'తల దాచుకోవడానికో కొంపా, రెండు తిండి గింజల కోసం ఒక యంత పాలమూ' ఏర్పాటు చెయ్యకపోలేదుగాని 'గంపెడు సంసారం. పాపం యీ గడ్డలోజుల్లో ఎలా యీడ్చుకోస్తున్నాడో యేమో!' అనే సానుభూతి సంపాదించగల సమర్థుడు.

ఎవర్నో పట్టుకుని ఎలాగో ఇన్నుయెన్ను చేయించుకుని ఇద్దరూ యించుమించు పడేళ్ళుగా ట్రాన్స్ఫర్ అవకుండా విజయవాడలో ఉండగలిగారు. అయితే రెండేళ్ళ క్రితం నీలాచలం ప్రమాదం మీద హైదరాబాద్ వెళ్ళిపోక తప్పలేదు. ఆ తర్వాత ఏళ్లర్థం పైగా ఎంతో ప్రయత్నిస్తే గాని దామోదరం హైదరాబాదుకి ట్రాన్స్ఫర్ చేయించుకోలేకపోయాడు అంతటి స్నేహం వాళ్ళది.

'ఇలా వచ్చావ్. శలవపెట్టి అలా చెక్కేశావ్! నువ్వు యీ ఊరొచ్చిన సుఖమేది నాకూ! పీకలదాకా దిగబడిపోయి గిలగిల కొట్టుకుపోతున్నాను. ఎంత శలవయినా ఏకంగా మూడ్లెల్లా?'

పెద్దన్నగారికి ప్రాణం మీదికి వచ్చిందని తెలిసి ఇచ్చాపురం వెళ్ళవలసి వచ్చింది దామోదరానికి. అన్నగారిని తగలెశారని కాక, ఆయన చాలామటుకు ఉమ్మడి ఆస్తిని తగలెశాడని తెలిసి తమ్ముళ్ళంతా గొల్లుమన్నారు, ఇక అలాంటి పరిస్థితుల్లో అక్కణ్ణుంచి తొందరపడి తప్పుకుంటే దక్కే ఆ కాస్త ముక్కా చేతికిరాదు మరి. అందుచేత అంత ఆలస్యమయింది.

'ఇంతకీ నీకు కొత్తగా వచ్చినట్ల చావేమిటోయ్? కృష్ణానది గాలి మునపట్లా తగలడం లేదా ఏం?' అన్నాడు దామోదరం.

తక్కిన పద్దలెన్నున్నా మొగాడు ముద్దు చెల్లించుకునేది ఒకే ఒకచోట అని అనుభవ పూర్వకంగా గ్రహించాడు నీలాచలం. తను విజయవాడలో ఉన్నప్పుడు ఆ ఆఫీసులో ఎల్లీసీగా చేరిన ఆ అమ్మాయి, పాత బనిసులో కొత్త పొడరు వేసుకున్నట్టు తన జీవితంలో ప్రవేశించింది. పేరు మూడు భాగాలు కలిపి చెబితే మిస్. బాలాకుమారి. కానీ అందులో ఏ ఒక్కటిగానూ ఉండడానికి ఆమె యిష్టపడదు. అసలు ఆ పేరే ఆమెకి మంట. అందులోంచే రెండక్షరాలు తీసి బాకూ! అని పిలుస్తాడు. తను పరనశించి పోతుంది. ఆ పిలుపుకి మరువం లాంటి ఆ పరువం ఆఘ్రాణించి మెచ్చి టైప్ స్టు కమ్ ప్లెస్ గా ప్రమాదం వరం ప్రసాదించాడు. తనకి అసిస్టెంట్ డైరెక్టర్ చాన్సు వచ్చి యిలా హైదరాబాదు తరలివస్తుంటే అన్నీ వదలుకుని ఆ అమ్మాయి తనతో వచ్చేస్తానని గోల పెట్టకపోలేదు. గాని తనే అన్నీ వదులుకోలేకపోయాడు. ఇంతకీ ఆ ఆఫీసులో వీళ్ళిద్దరి గురించి చెవులు కొరుక్కోని వాళ్ళు లేరని అందరికంటే వీళ్ళిద్దరికే బాగా తెలుసు. చూడ్డానికి చాలామందికి కనుదమ్ములు ఉండొచ్చుగాని యిదేమని ఆఫీసర్ని అడగడానికి ఎందరికి దమ్ములు! సోనీ పెళ్ళి చేసుకుందాం అంటే ఏమిటో దీన్ని పెళ్ళాంగా చూసి అవమానించడానికి తన మనసు మొగ్గ లేదు. ఇదిగాక చెట్టంత కొడుకొకడూ తన

ప్రాణానికి. చచ్చు రూల్సు గల సంఘంలో సభ్యుడిగా ఉన్న నేరానికి శిక్షగా వాడికి పెళ్ళి పెడకులా తగలెయ్యాలిగద.....

ఆ కృష్ణానదిగాలి తగిలే అవకాశం కనపడకే ఊపిరాడక చస్తున్నాను' అంటూ నీలాచలం ఆ విషయం చెప్పుకొచ్చేడు.

పై స్థానం భక్తికాక ఇన్నాళ్ళూ అసిస్టెంటు డైరెక్టర్ నీలాచలమే, ఆ ఆఫీసుకి భర్తా భర్తహారీ కూడా. దామోదరం ఇచ్చాపురం వెళ్ళిన పదో నాటికి కాబోలును ఆ ఆఫీసుకి కలికాల చోళన్ అనే పాత పసీయన్ గా డొకడు డైరెక్టురుగా వచ్చి పడ్డాడుట. డెప్యూటీమన్ మీద బ్రోతల్ హౌస్ పై పోలీసు దాడిలా, మహా స్త్రిక్టు చచ్చినాడుట ఆ పాపిష్టివాడు. చిరకాలంగా చిలక్కొట్టకి అలవాటు పడిన ఆఫీసు స్థాపు పాపం గిలగిల కొట్టుకుపోయారుట. నీలాచలం ఏడుపు అది కాదు. మునపట్లా విజయవాడకి జాలీ ట్రిప్పు వేసుకునే అవకాశమే లేకుండా పోయింది గద!

'ఇంతకీ తమాషా ఏమిటో తెలసుటోయ్ దామోదరం! నువ్వు వెళ్ళి వచ్చేలోగా ఆ చోళన్ గాడు రాడం పోడం కూడా జరిగింది, టెంపరరీగానే ఔగాక. గవర్నమెంటు ఆఫీసుల్లో కూడా అప్పుడప్పుడు బుద్ధీ జ్ఞానం ఉన్న పనులు జరుగుతూ ఉంటాయి కాబోలు. నార్త్ ఇండియాలో ఎక్కడో రెండు వర్గాల వాళ్ళు కొట్టుకు చచ్చేరుట. విషయాన్ని విచారించి రెణ్ణెల్లలోగా రిపోర్ట్ పంపించమని ఓన్ మేన్ కమిటీగా చోళన్ గార్ని పంపించార్కాడికి.

రెణ్ణెల్లు తక్కువ టైమా, అవకాశాలు మళ్ళీ మళ్ళీ వస్తాయా! నీలాచలం బుర్ర అతిచురుకుగా పనిచేసింది. ఆ అమ్మాయిని తన దగ్గరకి రప్పించుకునే బ్రహ్మాండమైన పథకం వేశాడు. ఆఫీసులో డబ్బు వ్యవహారాలు మరీ ఎక్కువై పోతున్నాయని నువ్వు స్టేట్ చాలడం లేదని, ఎక్స్ ప్రాహాండ్ కావాలని కేషియర్ని కేష్ చేసుకుని పిటిషన్ పెట్టించాడు. ఆ డిపార్టుమెంట్ చీఫ్ సెక్రటరీని 'టీర్షయాత్ర'ల్లో పునితుణ్ణి గావించి దగ్గిరుండి పోస్టు సేంక్షన్ చేయించుకున్నాడు. జాబ్ ఎడ్వర్టీజ్మెంట్ అమ్మాయి చేత అప్లయి చేయించాడు. ఈ ఉద్యోగంలో అక్కడి కంటే ఓ వంద ఎక్కువ ముడుతుంది. ఉన్న వూళ్ళో కళ్ళ ముందు పడుంటుంది. తన సెక్షన్ కాదు గనక బాన్ గాని మరో పాపాపోస్ గాడు పట్టిగ్గా వేలెత్తి చూపడానికి పిలుండదు. కలికాల చోళన్ గాడు గెద్దకీ గుడ్ల గూబకీ పుట్టిన రకం. ఆ చూపుకి ఎక్కడా అంతు చిక్కకుండా, పట్టుదొరక్కుండా, ఆ జాబ్ పైల్ అంతా కేషియర్ చేత పకడ్బందీగా మెయింటెయిన్ చేయించాడు నీలాచలం. క్యాలిఫికేషన్స్ విషయంలో ఆ అమ్మాయికి అనుకూలంగా రెండు విషయాలలో ప్రత్యేకించి జాగ్రత్తవహించాడు. అఫీషియల్ రికార్డులో బా. కు. వయస్సు యిరవై నాలుగని ఉంది గనక ఆ ఉద్యోగానికి గరిష్ట వయ: పరిమితి యిరవై అయిదేళ్ళు. చిన్నప్పడెప్పుడో రెండేళ్ళు కోయంబత్తూరులో ఉందిట ఆ అమ్మాయి అందుకని మాతృభాష కాక మరో యితర ద్రావిడ భాషలో అయినా పరిచయం ప్రత్యేక యోగ్యతగా గుర్తించబడుతుంది. చోళన్ కి తమిళం అంటే పంచ ప్రాణాలు ఇంకేం!

'ఇంతకీ యీ కథలో ప్రహ్లాద ప్రవేశం ఎప్పుడూ?'

అని అడిగాడు దామోదరం యిక ఉండబట్టలేక.

'సరిగ్గా ఇక్కడే' అంటూ ఆ సంగతిలా పూర్తిచేశాడు నీలాచలం. అనుకున్నది జరుగుతోందని నీలాచలం మురిసిపోతున్న సమయంలో హనుమకొండలో పనిచేస్తున్న వాళ్ళబ్బాయి అనుకోకుండా

ఉండిపడ్డాడుట.

“డాడీ..... డాడీ..... చెప్పడు మాటలు విని తప్పుడు అంచనా వేసుకున్నాను మిమ్మల్ని. మీరింత కైండ్ హార్డ్ అనీ మీదింత హెల్పింగ్ నేచర్ అని అనుకోలేకపోయాను. ఎక్స్ప్లైట్ మీ” అంటూ “ఏందుకలా ఏమీ ఎరగనట్టు పోజు పెడతారు డాడీ! మీరు ప్రకటించిన అసిస్టెంటు కేషియర్ ఉద్యోగం మా గరుడధ్వజం కోసం సృష్టించింది కాదూ!”

నీలాచలానికి తలా తోకా ఆనలేదు, గరుడధ్వజ మెవడు మధ్య! భాస్కరం అలా చెప్పుకుపోతూనే ఉన్నాడు.

“ఏళ్ళ తరబడి మిమ్మల్ని రిక్వెస్టు చేశాను. మా ఫూర్ ఫ్రెండ్ కింత నీడ పట్టు చూపించమని వాడి “బయోడేటా” అంతా ట్రైపు చేయించి నాలుగు కాపీలు ఇచ్చేనుమీకు. ఎప్పుడో ఎక్కడో పారేసి ఉంటారని పొరబడ్డానుగాని తగిన అవకాశం కోసం మీరు ఎదురు చూస్తున్నారని ఉడుకు నెత్తురు గాళ్ళం మాకెలా తెలుస్తుంది డాడీ! అప్పుడు వాళ్ళ పినతండ్రిగారింట్లో తిరుచిరాపల్లిలో ఉండిపోయి సెకండ్ లేంగ్వేజ్ అరవంలో స్కూలు పైనలు పేనయ్యాడు. ఇప్పటికైనా మోగిని అంటాడుగాని మోపాని అని పలకలేదు పిచ్చి సన్నాపి. ఎవడూ మరి నోరెత్తకుండా ‘ఇతర ద్రవిడ భాషలో పరిచయం’ ప్రత్యేక యోగ్యతగా ఎంత చిత్రంగా యిమిడ్చారు! నేనే దగ్గిరుండి అప్లికేషన్ ఫిలప్ చేయించి, పోతుందేమో అని రిజిస్టర్డ్ కూడా చేయించాను. సకాలంలో అందిందని మీ ఆఫీస్ స్టేంప్ తో ఎక్కాలెడ్జిమెంట్ కూడా వచ్చింది. వాళ్ళ ఫేమిలీ ఫేమిలీ అంతా అయిదేళ్ళే అలమటించిపోతున్నారు. పోస్టెండ్ యిక మీ పేరు చెప్పి దీపం వెలిగించుకుంటారు. అన్నట్టు ఇంటర్వ్యూడేటు ఎప్పుడు డాడీ? ఎలాగా జాబ్ గెనవోటి అనుకోండి. అయినా ఆ డేటు కనుక్కోడానికే కదా నేను వస్తా!”

‘సపుత్రస్య నిజం శాస్త్రీ’, అని మనసులో అనుకుని పైకి యిలా అన్నాడు నీలాచలం.

‘సంతోషమే గాని అనుకున్నది అనుకున్నట్టు చెయ్యగలనో లేదో!’

‘పేరుకి యింటర్వ్యూబోర్డు అంటూ కన్నుగప్పుతారు గాని మన పవిత్ర భారతదేశంలో చాలావరకు ఉద్యోగాలు ప్రీఫ్రాన్ట్ కదా. తుది తీర్పుమీదే గదా, యింకా ఆ సందేమం దేనికి డాడీ?’

‘బావుంది, అన్నీ నా చేతిలో ఉంటే యికలేంది ఏముందీ?’ ‘ఆ కలికాలం రేపు బుధవారమే వచ్చి జారబడి పోతుంది గదా!’

‘అయ్యో, అదేమిటి!’

అదేమాట అప్పుడు భాస్కరమూ ఇప్పుడు దామోదరమూ అడిగేరు.

‘ఏం చెప్పనున్నావోయ్ దామోదరం! ఓ అవస్థ అయితే యిలా నెలకి మూడుసార్లు బుర్రకి రంగేసే ఖర్చుమే! ఇంకా వచ్చే నెల ఫస్టుకి జాయినవుతాడు గదా యీ తంతంగమంతా ఓ వారం ముందుగానే పూర్తి చెయ్యలేనా అనే ధీమాతోనే ఉన్నాను. ఆరువారాలు దాటకుండానే అంత ఇన్స్టిగేషనూ పూర్తి చేసుకుని గువ్వగూటికి చేరుకుంటుందని నేనేం కలగన్నానా? ఫిక్సుచేసిన యింటర్ వ్యూడేటుకి వారం ముందుగానే తగలదుతున్నాడు గనుక వాడే హెడ్ గా వ్యవహరిస్తాడు. ఇంతకీ పక్కలో బల్లెం పెట్టుకుని పై నుంచి పడుతున్న పాముని తిట్టుకోడం దేనికి? మాట్లాడ్డమే గాకుండా ఆ గరుడ ధ్వజానికి తమిళం రాయడం చదవడం కూడా వచ్చునన్నమాట. వాడికి ఉద్యోగం భాయం. అంతగా ఆశపెట్టి నిరుత్సాహపరుస్తున్నాను గనుక ఆ అమ్మాయి నాకు దక్కడం అన్నది కలలో

వార్త. ఇక నాకు మిగిలింది ఒకటేదాది. ఆ గరుడ ధ్వజాన్ని హత్య అయినా చెయ్యాలి, నేను ఆత్మహత్యయినా చేసుకోవాలి' దామోదరం అంత సుళువుగా ఓటమి అంగీకరించే రకం కాదు.

'ఏదోయ్, ఆ ఎడ్వర్టైజ్ మెంటూ వచ్చిన అప్లైకేషన్లు - ఆ అసిస్టెంటు ఫైలుకట్ట అంతా నా మోహాన్ని పారెయ్ ఓసారి' అన్నాడు.

నీలాచలం నీరసంగాలేచి అది అతని కందించాడు. ముందు ఆ ప్రకటనా, తర్వాత ముఖ్యమైన ఆ రెండు అప్లైకేషన్లు, అరగంటసేపు కిందామీదా పెట్టి, చదివిందే చదివి, చూసిందేచూసి దామోదరం పెదవి విరిచేశాడు.

"లాభంలేదోయ్, మనకి పనికొచ్చే పాయింటు దొరకడం లేదు."

"దానికింత టైమువేస్తు ఎందుకోయ్ దర్శమాగ్రణి! 'రోగి ప్రాణం పోయింది' అని చెప్పడానికి ప్రతిసారి డాక్టర్ చచ్చినాడే సర్టిఫికేట్ యివ్వాలాయేం ఖర్చు. ఈ చావుకబురు చెప్పడానికింత సస్పెన్సు కూడా ఎందుకు! ఇలాంటివాళ్ళని చూసే అన్నారు వైద్యో నారాయణాహరి:' అని!"

"అది అందరూ ఎరుగున్నదేకదూ, వేరే నువ్వు చెప్పేదేమిటి, అయినా ఆ మాట యిక్కడ వాడడంలో సందర్భం ఏమిటి?"

"పదార్థాలు ఒకలాగే కనిపిస్తాయి పైకి. ముక్క విరుచుకుని మనకి నచ్చేటట్టు రసం గ్రోలడంలోనే ఉంటుంది రుచి. 'వైద్యోనారాయణాహరి:' అంటే ఏమిటనుకున్నావ్? వైద్యుడి చేతిలో పడితే ఆ నారాయణమూర్తి అయినా హరిమనక తప్పదని!"

దామోదరం పక పక నవ్వుతూ నీలాచలం భుజంతడుతూ అన్నాడు 'ఓ పక్క బతుకంతా బండలయిపోతుందని ఏడుస్తున్నా ఎదుటివాణ్ణి వచ్చించ గలుగుతున్నావ్. నీలాంటివాణ్ణి సేవ్ చెయ్యకపోతే యింకెందుకు నా జన్మ, యింకేం స్నేహం నాది!"

'ఏమో యీ కాలపు కుర్రాళ్ళు, వాళ్ళలో మనం ఎక్కడ పోటీచెయ్యగలం! ఇంతకీ వాడు యిందాక వాళ్ళ స్నేహం గురించి ఏమన్నాడో తెలుసా?"

దామోదరం కుడి పిడికిలి అప్రయత్నంగా బిగుసుకుంది.

'ఎవడూ, మీ వాడేనా, ఏమాన్నాడేం"

"ఇంతగా వాడిని ఆశపెట్టి ఇప్పుడు గరుడధ్వజానికి మొండిచెయ్యి చూపిస్తే ఆ కుటుంబం ఏమైపోవాలి! మానాడికి ఎలా ఉద్యోగం రాదో నేనూ చూస్తాను లోకంలో స్నేహానికి ఆ మాత్రం విలువ లేకుండా పోతుందా! అన్నాడోయ్"

'అలాగా! లోకంలో స్నేహానికి ఆ మాత్రం విలువ ఉందో లేదో యీ కుర్రగాడిద కొక్కడికేనా తెలిసిందీ అదేమిటో నేనూ చూస్తాను!"

ఏదో నిశ్చయంతో లేచి పెద్ద పెద్ద అడుగులేస్తూ ఉన్నట్టుండి వెళ్ళిపోతున్న స్నేహితుణ్ణి చూడగానే నీలాచలానికి ఉన్న నుతి కూడా ఊడిపోయినట్టయింది.

దామోదరం ఆ యింటి వీధి గేటు దాటుతుండగానే లోపలికొస్తూ భాస్కరం పలకరించడం జరిగింది.

'నమస్కారం బాబాయ్ గారూ అంతా క్షేమమా! ఇప్పుడు మీ యింటికీ వెళ్ళిస్తున్నాను.'

'అవునోయ్ అంతా చెప్పేడు. అనుకున్నదంతా తల్లికిందులు అయిపోయిందిటగా! మీ ఫాదరు

చేతిలో వుంటే మీ వాడికే ఉద్యోగం ఖాయం. కాని అనుకోకుండా పై దెయ్యం దిగిపోతోందిటగా! ఏం చేస్తాడో ఏమిటో!

‘అందుకే గద మీ యింటికి వెళ్ళి వస్తా! ఇలాంటి విషయంలో ఏదో దారి చూపించి పుణ్యం కట్టుకోడం మీ లాంటి హైలిఇంటెలిజెంట్ పీపుల్ కే తగును. గేటు దగ్గర యిక్కడేమిటి, లోపలికి వదండి, కూర్చుని మాట్లాడుకుందాం.’

‘లోపల ఏమిటో కంజెప్ట్ గా ఉందోయ్ అలా నాలుగడుగులు మా యింటిదాకా రారాదూ, ఏమైనా ఉపాయం ఉందేమో చూద్దాం.’

తోటరాముడు మాయలపకీర్ని అనుసరించినట్టు భాస్కరం దామోదరం కూడా వెళ్ళేడు. కొంతసేపు నిశ్శబ్దాన్ని అభినయించి ‘పోనీ ఓ పని చేద్దామా? కాని, దేనికీ టైములేదు గద!’ అన్నాడు.

‘ఏమిటండీ అది?’

‘ఏం లేదు, మీ గరుడ ధ్వజం ప్రస్తుతం ఎక్కడున్నట్టు?’

‘ఇంటర్వ్యూ డేటు తెలుసుకుందామని వాడు హనుమకొండ వచ్చాడు. వాణ్ణి అక్కడ ఉంచి నేనిలా వచ్చాను. ఏం?’

‘చెప్తాను. మీరు కుర్రాళ్ళు. మా వెనకతరం వాళ్ళ పోలీసీలూ, పోకడలూ మీకు అర్థం కావు. కాబట్టి మీ వాడికి జాబ్ దొరకడం అనేది యింఛుమింఛు ఇంపాజిబుల్. లేనిపోని ఆశలు కల్పించక, నువ్వు వెళ్ళగానే స్పష్టంగా అతనికి చెప్పియ్యి మరోచోట ట్రై చేసుకోమని.’

‘ఈ మాట చెప్పడానికా.....’

‘.... అదిగో ఆ తొందపాటే తగదు. దాన్తోపాటు మరో ఆఖరి గట్టి ప్రయత్నంకూడా చేసి చూద్దాం. గుడ్డివాడి చేతి రాయో అనుకో. ప్రయత్నంలో తప్పేముంది?’

‘ఏమిటంటారు అది?’

‘పూర్తిగా విను మధ్యలో ఆలోచన తెంపెయ్యకు పైకి ఎంత నిజాయితీ ఉన్నట్టు నటించినా యీ పుణ్యభారతిలో ఎవడే స్వార్థం వాడికి తప్పదు. అంత ఉరుకులూ పరుగులూ పెట్టి పై ఆఫీసర్ ఎందుకొస్తున్నాడంటావ్! వాడికి ‘ఉప్పు’ అంది ఉంటుంది. వాడి తాలూకు కేండిడేటు ఎవడో ఉండనే ఉంటాడు. అందుకనే ఫెయిలవ్వక తప్పదని నిర్ణయించుకునే మీ వాణ్ణి పరీక్ష పేపరు రాయమను ఇక నా సూచన అంటావా? వెంటనే ఫ్రెండ్ చేత మరో అప్లికేషన్ పెట్టించు వీలయినంతగా కుటుంబ బాధలు విడమర్చి రాస్తూ మనసు కరిగేలా విజ్ఞప్తి చేసుకోమని రాయి. పోనీ నువ్వే వెళ్ళి కాగితం పెట్టించరాదు! అవునోయ్ ఆ మాట బాగుంది. ఇప్పుడు మా యింటికిరా. నమూనా తయారుచేద్దాం ఇద్దరం కలసి ఆలోచించి. ఏమో ఎవరు చెప్పగలరు దీని పర్వసాసం ఎలా వుంటుందో!’ దామోదరం యింటికెళ్ళేడు భాస్కరం.

వెళ్ళిపోయిన మూడోరోజు సాయంత్రం దామోదరం నీలాచలాన్ని కలుసుకున్నాడు. అతి నీరసంగా మొహంపెట్టి ‘ఏమిటి చూస్తానన్నావ్, ఇదేనా?’ అని ఓ కవరు విసిరేడు అతను.

అది గరుడధ్వజం పెట్టుకున్న రెండో దరఖాస్తు. పాత దరఖాస్తుడేటూ నెంబరు ఉదహరిస్తూ అసిస్టెంటు డైరెక్టరు పేర పెట్టుకున్న పెర్మనల్ అర్జీ లాంటిది అది. ఉద్యోగానికి యోగ్యతలుగా నిర్ణయించబడిన అర్హతల ప్రసక్తి అందులో ఎత్తుకుండా - తన ఆర్థిక దుస్థితిని హృదయ విదారకంగా

వర్ణిస్తూ - ప్రత్యేకమైన మానవతా దృష్టితో తన విషయం పరిశీలించి ఎలాగైనా తనకాపని యిప్పించమని ప్రార్థిస్తూ ఉత్తరం ముగించాడు గరుడధ్వజం. తను దగ్గరుండి రాయించింది. సగర్వంగా చూసుకుంటూ అన్నాడు దామోదరం.

‘అవునోయ్. ఇదే ఏం చేస్తున్నారో తెలియని పరిస్థితుల్లో నీ కొడుకునీ వాడి ఫ్రెండ్స్ పెట్టి దగ్గరుండి సెల్ఫ్ గోల్ చేయించింది దీనితోనే ఆ అప్లికేషన్ పెట్టుకుని సంతకంచేసి తనని తనే డిస్క్వాలిఫై చేసుకోలేదా గరుడధ్వజం! ఇన్నాళ్లై గవర్నమెంటు గిరీ వెలిగిస్తున్నావు. ఇన్నేళ్ళొచ్చేయి వంటిమీదకి. తెలీలేదా! నువ్వు సేపరు కిచ్చిన ఎడ్వర్టైజ్మెంట్ లో లాస్ట్ బట్ ఒన్ నిబంధన చదువుతున్నాను. విను. ‘వ్యక్తిగతమైన హోదాలో ఏ విధమైన కేన్వాసింగ్ చేసినా ఆ దరఖాస్తు పరిశీలించబడే అర్హతను కోల్పోతుంది. ఇంకేం? ఆ మొదటి అప్లికేషన్ కిది జోడించి డిస్క్వాలిఫైడ్ అని ఎర్ర సిరాతో రాసి, సంతకం చేసి, ఆఫీసు ముద్ర వేసి, పైలు చెయ్యి..... ఆ చేత్తోనే విజయవాడకి పీపీ..... కార్ల బుక్ చేసి ఆ అమ్మాయిని పెట్టే, బేడా సర్దుకోమను’. నీలాచలం దామోదరం రెండు చేతులూ పట్టుకున్నాడు.

‘ఇవి చేతులు కావు..... ‘అవి విదిలించేస్తూ దామోదరం అన్నాడు. ‘నోర్మ్యుస్ తియ్యి నీ పాపిష్టి చేతులు..... అవి చేతులే..... ప్రస్తుతం కల్లీ ప్లస్ కంట్రి మన కంట్రిగా ఉంది గనక ఏ నాటకమైనా ఆడుతున్నాం అవతల ఓ కుటుంబం మట్టిగొట్టుకు పోతోందని తెలిసినా నీ వేడి నిట్టూర్పులు భరించలేక ఇంతకి తెగించాడు. ఒక్క ప్రహ్లాదుడికేనా వున్నారు స్నేహితులు, వాళ్ళ బాబుకి మాత్రం లేరూ!’

(అనామిక మానవత్రిక)

కంటకాభరణం

50

ఇల్లెగిరి పోయేటట్టు గుంట గుక్కపట్టింది.

‘కాస్త దాన్ని ఊరుకోబెట్టవే చెల్లీ’ అంటూ రామూ విసుక్కున్నాడు. సాసా వాళ్లన్ను వచ్చేదాకా దాన్నెలాగో సముదాయించి మరీ ఇవతలి కొచ్చింది రేవతి.

అయినా దాని ఏడుపు అడపాదడసా వినిపిస్తూనే ఉంది. ఇది చాలక ఎప్పట్నుంచో పట్టుకున్న హాన చప్పుడు ఒకటి.

“ఇంత వద్దంలో అవిడగారు వస్తుందో, రాదో” అన్నాడు రామూ.

“ఎవర్రా అవిడ?” అనడిగింది రేవతి.

“నిన్నటి సాహితీ సభలో కనపబడిందన్నానే దైవలీలగారని, ఆవిడా!”

“సభల్లో ప్రజల్ని చంపడంతో తృప్తి కలగలేదు కాబోలు, ఇంట్లో కూడా సాహితీ గోష్టులు

కాబోలు, కర్మ! ఇంతకంటే చంటిదాని ఏడుపే ఏ ఇంటికైనా సహజాలంకార మేమో!” రేవతి నవ్వుతూ అంది.

“అమ్మో, ఏమో అనుకున్నా.... నీ నోటకూడా చక్కని పలుకు బళ్ళు దొర్లుతున్నాయే!”

“ఏదో సావాసదోషంగాని, మీ రెక్కడ నే నెక్కడ!”

“నువ్వెక్కడో నాకు తెలిదు గాని చెల్లీ, అదిగో అక్కడ మెట్టమీద నిలబడి గొడుగు ముడుచుకుంటోంది - ఆవిడే ఇవాళ నా అతిథి. రండి దైవలీలగారూ! వానలో ఇబ్బందేం పళ్ళేదుకదా! ‘నమస్కారం రామారావుగారూ! ఇబ్బంది పడినా మీలాంటివారు ఆస్వనించాక తప్పుతుందా?’ అంటూ దైవలీల లోపలికొచ్చి కూర్చుంది.

“ఈ అమ్మాయి మా చెల్లెలు రేవతి. ప్రయివేటుగా తెలుగు బియ్యోకి కట్టింది”

“అలాగా.... సంతోషం.... ఇప్పుడెందుకండీ ఇవన్నీ?” అంటూనే కాఫీ టిఫిను కానిచ్చింది దైవలీల.

నిశ్శబ్దాన్ని చీలుస్తూ రేవతి అంది. “మమ్మల్ని కలుసుకోవడం మా ఆదర్శం. మీ గురించి అన్నయ్య ఎంతో చెప్పాడు”

“చెప్పడానికేముందండీ! ఆయన అభిమానంగాని! ముప్పై నిండకుండానే ఇటు గోల్టు మెడలూ, అటు డాక్టరేటూ సంపాదించాననుకోండి! అయినా అవన్నీ పైకి చెప్పుకుంటామా!”

“ఇంతకీ మీ థిసిన్ దేనిమీద?” అనడిగాడు రామూ ఆమె వినయానికి విస్మయపడుతూ.

“పరిశోధన దేనిమీ దంటారా? ‘పానుగంటివారి కంఠాభరణంలోని తెనుగు నుడికారం’ అనే సబ్జెక్టుమీద. గతంలోకి వెళ్లి ఆ ప్రాంతపు పలుకుబళ్ళు పైకి లాగేసరికి ప్రాణం పోయిందనుకోండి. ఎవరూ సాధించి ఎరగనిదాన్నే శోధించాలనేది నా ఆశయం. ఏం చెయ్యమ! గొప్ప గొప్ప సాహితీవేత్తలే నా కృషి గమనించి ‘ఇది అరుదైన సాహితీ విశ్లేషణ కాని మరొకటి కాదు’ అని దీవించారు. ఈ జన్మకింకేం కావాలి! ఎక్కడో పాప ఏడుపు వినిపిస్తున్నట్టుంది”.... అంటూ ఆగింది దైవలీల.

“మా పెద్దక్కకి నాలుగేళ్ల బాబు తర్వాత ఈ పాప”

“అలాగా! పేరేం పెట్టారు?”

“మావాడు చెల్లెల్ని అయిదు నిమిషాలపాటు ఏడిపించకుండా ఉండలేడు. దానో మా పెద్దక్క వాణ్ణికటి వేస్తుంది. వాడు బేరుమంటే, చెల్లి క్యారుమంటూ శ్రుతి కలుపుతుంది. పెద్దలు పెట్టిన పేర్లకేగాని వీళ్ల నిత్య హోరు భరించలేక మేం సరదాగా ‘లబో’, ‘దిబో’ అనే పేర్లు పెట్టుకున్నాం.”

దైవలీల నవ్వుతూ అంది- “బోత తమాషా పేర్లు పెట్టారే! సాహితీ ఫ్రియంలు అనిపించుకున్నారా! ఇంతకీ ఏడవడం వాళ్ల జన్మహక్కు. ‘బాలానాం రోదనం బలం’ అని ఊరికే అన్నారా పెద్దలు?”

“అంటే ఏమిటి మేడమ్? కాస్త వినరించరూ?” అనడిగింది రేవతి.

ఎదురుచూడని ఆ ప్రశ్నకి కలిగిన తడబాటు కప్పి పుచ్చుకుంటూ దైవలీల ఇలా అంది: “ఏదో అడిగారుగాని, మీకు మాత్రం తెలియదనా? ఏ సామెత అయిన ఊరికే పుట్టదుగా! ‘బాలానం రోదనం బలం’ అంటే పసిపిల్లలు అన్నీ ఏడ్చి సాధిస్తారనే అర్థమయి ఉంటుంది,”

రేవతి “మరికాస్త విడమర్చి చెప్పరూ?” అనడిగింది.

దైవలీల ఇలా వినరించింది. “ఇప్పుడు గుక్కవట్టి ఏడుస్తున్న మీ నెలల పాపనే తీసుకుందాం.

దేనికదైనా అవసరం వస్తే నడిచి వెళ్ళి తీసుకునే శక్తి లేదుకదా! అలాంటివాళ్ళకి దేవుడిచ్చిన సాధనం రోదనం. గట్టిగా ఏడిస్తే అమ్మో నాన్నో వచ్చి ఆదుకోకపోతారా అనేది అందులో అంతరార్థం!

“నేనింకోలా చదివాను సుమండీ” అన్నాడు రామూ చటుక్కున.

“అనేక అర్థాలు ఉండొచ్చు. నే చెప్పిందే అసలైన అన్వయం” అంది దైవలీల నిశ్చయంగా, దృఢంగా.

అయినా రామూ తన వివరణ ఆపలేదు. “పోనీ ఇది కూడా వినండి. వసిపిల్లలు ఏడుస్తున్నప్పుడు కాళ్ళూ చేతులూ అడిస్తారు. ఒళ్లంతా కదిలిస్తారు. ఊపిరి బాగా పీల్చి వదులుతారు. అంటే శరీరంలో ప్రతి కండరానికీ వ్యాయామం జరుగుతుంది. అలా బాగా ఏడిస్తేనే తాగిన పాలు వాళ్ళకి సరిగ్గా జీర్ణం అవుతాయి. ఆ వయసులో వాళ్ళ కదే ప్రకృతి సూచించిన వ్యాయామం, బలం. ఈ మధ్యనే ఆ వివరణ చదివి అండర్లైన్ చేసి ఉంటాను. ఆ పుస్తకం తెచ్చి చూపించనా?”

దైవలీల కళ్ళు చిట్టించింది. “పుస్తకాలకేం లెండి, అభిప్రాయ భేదాల పుట్టలు” అని కొట్టిపారేసి, “ఇంతకీ మీరేం చేస్తుంటారు?” అనే ప్రశ్నతో మాట మార్చింది.

“యూనివర్సిటీలో ఆనర్సు పిల్లలకి తెలుగు చెబుతుంటాను. మీరు.....?”

“ఇదిగో ఈ డాక్టరేట్ వచ్చాక ఎక్కళ్లేని ఆఫర్సు వచ్చిపడుతున్నాయి. ఎందర్నూ తృప్తి పరచగలం చెప్పండి.....? సరే నే నస్తా. వర్షం తగ్గినట్టు లేదే! వస్తే ఒక్కసారి ఇలాగే వచ్చేస్తాయి. ఊరూ వాడూ వదులు పొంగి, జలకాలువ్వం జరిగి, ఎక్కళ్లేని రోగాలూ పట్టుకుంటాయి. అందులో మీ విశాఖపట్నంలో మరినూ. ‘విశాఖలో వర్షాలు, వ్యాధులకు హర్షాలు’ అనే సామెత మీకు తెలిసే ఉంటుంది.”

“కేవలం విశాఖపట్నంమీదే ఓ సామెత ఉండడం చిత్రంగా ఉండే!” అంది రేవతి.

“అది విశాఖపట్నంమీద కాకపోవడమే అసలైన చిత్రం!” అనే రామూ జవాబుకి ఉలిక్కిపడి “అదేమిటండీ, అంత స్పష్టంగా ‘విశాఖలో వర్షాలు’ అని ఉంటే?” అని దబాయించబోయింది దైవలీల.

రామూ ఈ సారి మాత్రం లొంగలేదు.

“అది ఓ వ్యవసాయ సామెత. అందులో ‘విశాఖ’ అనే మాటకు విశాఖపట్నం అని అర్థం కాదు. ‘విశాఖ కార్తె’ అని. ఆ కార్తెలో పడితే అది అకాల వర్షం అవుతుంది. అ కాలంలో పడిన వర్షం విశాఖపట్నంలో అయినా నిజాంపట్నంలో అయినా రోగాలకు కారణం అవుతుందని అర్థం.”

“ఏమిటో... అన్నీ తెలిసినవారని ఆహ్వానిస్తే ఆశపడి వచ్చాను. ఇంతగా సాహితీ సీమలో ఎదిగిన వన్నే ప్రతి దానికీ కొట్టిపారేస్తున్నారు. నే వెడతాను. వెళ్లేముందు ఒక్కమాట. జనాభా పెరిగి ఇప్పుడిలా తగలడిందిగాని మీ విశాఖపట్నం ఒకప్పుడు ఎంత బాగుండేది! పానుగంటివారు తన కంఠాభరణంలో ‘విశాఖపట్నం భోగాలు’ అనే పదం ఎన్నిసార్లు వాడారని! అది మరచిపోకండి.... శలవు” అంటూ వినవిసా నడిచి వెళ్ళిపోయింది.

ఆవిడ వెళ్ళే వరకూ ఎలాగో ఆపుకున్నాడుగాని ఆ తర్వాత విరగబడి నవ్వాడు రామూ.

“ఎందుక్కరా బాబూ అంత నవ్వు?” అని రేవతి అడిగితే అతని వివరణ ఇదీ....

“ఏం చెప్పను? ‘కంఠాభరణం’ అంతా ఇంచుమించు నాకు కంఠోపారం. పానుగంటివారు ‘విశాఖపట్నంభోగాలు’ అనే మాట వాడినమాట నిజమేగాని, దైవలీల చెప్పినట్టు మాత్రం కాదు.

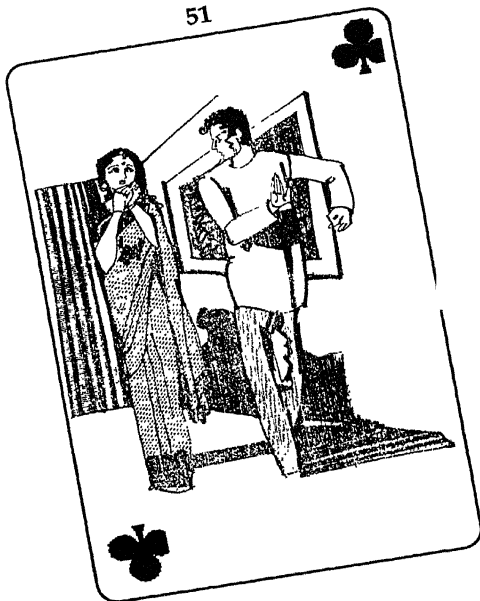
ఆయన కాలంలో శ్రీకాకుళం, విజయనగరం, విశాఖపట్నం జిల్లాలన్నీ కలిసి 'మెడ్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ' గా ఉండేది. ఆ రోజుల్లో ఆ ప్రాంతాల్లో బోదకాలు అంటారు చూశావా, ఏదీ 'పైలేరియా' అనే రోగం, బాగా వ్యాప్తిలో ఉండేది. వ్యంగ్య హాస్య ధోరణిలో పానుగంటివారు ఉదహరించింది ఆ రోగం గురించే. నా బాధ అందుకు కాదు, డాక్టర్ దైవలీల పాఠాలు వినే తెలుగు పిల్లలు ఏమైపోతారో అని!"

(ఆంధ్రప్రభ సంచిత్రవారపత్రిక, 17-4-96)

వాళ్లమ్మాయీ, అల్లుడూ

51

‘ఎవరూ, నువ్వు గోపీగాడివి కదూ?’

అని అరుగుమీది కళ్లజోడుగాడు ఆరాతీస్తే!

‘ఆరి చిదంబరం నువ్వటా?’ అంటూ నా బొక్కినోరు మరింత వెడల్పయింది.

నీబైనిళ్ల మా స్నేహం ఎన్ని నెమరు వేసుకుంటే తృప్తిపడను! అయినా ఎక్కడున్నా వాణ్ణి పట్టివ్వడానికి ఓ సుళువు ఉండనే ఉంది.

‘ముక్కోటినాడు పుట్టేనట!’ అనేవాడు చిదంబరం.

‘బహుశా ఒక్కముక్కుతోటే పుట్టి ఉంటావు!’ అనేవాళ్ళం వాడి దీర్ఘనాసిక పడిగట్టి. ఆసుకున్నది తక్షణం ఆచరణలో పెట్టే సాహసానికి సూదిముక్కు ఓ ప్రతీక అంటారు. నిజమే నేమో అని వస్తుంది వాడి జీవితాన్ని పరిశీలిస్తే.

ఆనాటి కాకినాడ పి.ఆర్. కాలేజీలో ఇంటర్లో క్లాస్ మేట్టుగా మా తొలి పరిచయం. మేమందరం హాస్టల్లో ఉంటే వాడూ, వాళ్ల మేనల్తా వేరే చిన్నవాటాలో ఉండేవారు.

నేనెప్పుడు వెళ్ళినా ఆవిడ నోటి తిట్లదండకమే వినపడేది. “వేడి అనేది గర్భకుహరంలో ఉండాలిగాని మెదడుని చీటికి మాటికి వేడెక్కించేస్తుంటే తిన్నది జీర్ణం అవుతుందంట! ఇలాంటి మొండి ఘటంతో మీరంతా ఎలా సర్దుకుంటున్నారో ఏమో! వాడి రుచులకి పదున్నకి తట్టుకుని వండి వడ్డించలేక నా ప్రాణాలు పోతున్నాయి బాబూ!”

చిదంబరం ఓ పట్టాన నలుగురితో కలిసేవాడు కాదు.

ఎప్పుడైనా నోరు విప్పితే అది నాతోనే.

ఎందర్లో ఉన్నా వాడి ప్రత్యేకత వాడిదే.

చదువు పూర్తి, పెత్తై, ఉద్యోగం వెలగబెట్టే రోజుల్లో అయినా అది తగ్గలంటారా? ఉమా వాడితో అది పెరుగుతూనే వస్తోంది!

ఏదైనా చెబితే నాతోనే చెప్పేవాడు, అంతే అందుకే వాళ్ళ నాన్నగారైనా నా ముందే గోల పెట్టేవారు.

‘చూశానటోయ్ గోపీ, మీ ఫ్రెండ్ చేసిన నిర్వాకం? ఇంకా పెత్తై ఏదాది అయిందో లేదో ఉన్న ఊళ్లోనే వేరింటికాపరం పెట్టేటంత పుసుడైపోయాడు!’

ఆశ్చర్యంతో నానోట మాట రాలేదు.

వాళ్ళమ్మగారు ఆ మధ్యనే పోయారని విన్నాను.

ఆవిడ అస్తమానూ ఏదో రోగంతో తీసుకునేది. వాళ్ళమ్మగారి అక్క, శాంతమ్మగారు కాబోలు యిల్లు చూసుకునేది. చిదంబరమూ, వాడి పెళ్ళామూ ఎప్పుడూ ఇంటి బాధ్యతను చేపట్టిన దాఖలాలు లేవు. ఇలాగైనా ఉండనీక వేరింటి కాపరమా!

‘ఈ పల్లెటూళ్ళో ఇక నేనెలా తరిత్తుకు తిరగ్గలనయ్యా? మా కుటుంబం పరువు ఏం కావాలి?’ అని మొత్తుకున్నాడంటే వాళ్ళ నాన్నగారిదా తప్పు? దానికి మా చిదంబరం జవాబేమిటో విన్నారా? ‘అదే నేనూ ఆలోచిస్తున్నాను. వీలైనంత తొందర్లో ఈ ఊర్నుంచి ట్రాన్స్ఫర్ చేయించుకోవాలి మరి’

అంటూ వాడు చెప్పిన సంజాయిషీ యిదీ:

పెళ్ళినాటికే చిదంబరం కాబోయే భార్య బీచరుగా పని చేస్తూండేది. పెళ్ళయ్యాక కూడా సాగించింది. ఇద్దరూ ఎవరి ఉద్యోగాల్లో వాళ్ళ వీధినపడితే, వాళ్ళమ్మగారు బతికున్నన్నాళ్ళ యింటిపని చూసుకొనేదిట. ఆవిడ ఓ రోగిష్టి మనిషి కనక వాళ్ళక్క, తల చెడి అక్కడ చేరిన శాంతమ్మగారే, చెప్పాలంటే, అంత బాధ్యతా వహించేదిట. మరింతకూ ముందే ఉందో, చెల్లెలు పోయాక అలా జరిగిందో, శాంతమ్మగారు మరిది పడకగదిలో కూడా స్థానం సంపాదించిందిట! ఇదేం పని అని ఎవరైనా పరోక్షంగా అయినా నిలదీస్తే వాళ్ళనాన్న ముసిముసి నవ్వులతో దాటేకేవాడట. నలభై అయిదేళ్ళ నడివయసుల్లోనే కట్టుకున్నది దగాచేసి తన దారి తను చూసుకుంటే మగాడన్నవాడు ఏ సంబంధమూ పెట్టకోక చస్తాడా!’ అనే బంధువుల తీర్పు వింటూ ఆ యింట్లో ఉండడం చిదంబరం భరించలేకపోయాడట! అందుకే మూటాముల్లే సర్దుకుని వైరైపోయారుట.

‘ఒరే నీ యిష్టం వచ్చినట్టు నువ్వు చేస్తావు కదా, ఆయన తంటాలేవో ఆయన పడితే మధ్య పీకెందుకు మంట? అయినా యింటికి పెద్ద కదా....’

‘అలాంటి పెద్దల చిన్న బుద్ధుల్ని నేను భరించలేకపోయాను గనకనే!’

అయినా వీడికి అక్కర్లేని గొడవంటూ లేదు. స్త్రీడరుగా పేరుపొంది వీళ్ల నాన్న చచ్చినంత ఆస్తి సంపాదించాడు. వీడా ఒక్కగానొక్క కొడుకు లోకంలో అన్ని మనకి కావలసినట్టే జరుగుతాయా, అందరూ మనం చెప్పినట్టే వింటారా? జన్మనిచ్చిన తండ్రి బలహీనతనే క్షమించలేకపోతే మనం ఏం సరిపెట్టుకోగలం, ఏం సుఖ పడగలం!

నేనెన్నిదొల చెప్పినా అది చెవిటివాడి ముందు శంఖం ఊదడమే.

“అలా సరిపెట్టుకోడం నా దృష్టిలో కేవలం ఆత్మవంచనే. సుఖపడడం అనే మాటకి నా నిర్వచనం వేరు. అది నా తండ్రి విషయంలో అయినా ఒకటే, రేపొద్దున్న నా పిల్లల విషయంలో అయినా అంతే”

‘చూద్దాంలే రక్తం బిగి ఉన్నప్పుడు ఎన్ని శవదాలైనా చెయ్యొచ్చు’

‘మవ్వే చూస్తావుగా!’

అనే ఎదురుసవాలే మా చిదంబరంగాడి రడీమేడ్ జవాబు.

‘రక్తం బిగి’మాట దేవుడెరుగుగాని వాడి ‘పంతంబిగి’ మాత్రం ఎక్కడా చెక్కు చెదిరినట్టులేదు. వేరే ఊళ్లలో ఉద్యోగాల్లో స్థిరపడినా మంచికో చెడ్డకో అప్పుడప్పుడు మేం కలుసుకుంటూనే ఉన్నాం. ఎప్పట్లా వాడి విశేషాలు నన్ను ఆశ్చర్యంలో ముంచి తేలుస్తూనే ఉన్నాయి.

ఇంతకీ బాగా సంపాదించారన్నమాట నిజమే గాని అంతకు మించిన అప్పులు కనిపించేయిట, చిదంబరం నాన్న పోయాక చూసుకుంటే. ఉన్న యిల్లా, కాస్త పొలమూ, ఆయన స్పార్టితమే గనక, సర్వహక్కులతో శాంతమృగారి పేర రాసేసి మరి కన్ను మూశారట!

‘మీ పెద్దమ్మగారు మీ నాన్నగారికి మందో మాకో పెట్టి అంత ఆస్తి రాయించేసుకుని ఉంటుంది. కన్న కొడుక్కి చిల్లి గన్న యివ్వకపోవడం ఎక్కడైనా ఎరుగుదుమా! మీరు కోర్టుకెక్కండి, ఊరుకుంటే లాభం లేదు’ అని బంధువులు ఉసిగొల్పేరు.

‘మనం లేదని కాదు, అన్యాయం జరుగుతూ ఉంటే చూస్తూ కూచోడం అధర్మం. నువ్వు వెంటనే ఓ కాగితం తగిలించు అల్లుడూ’ అని మావగారు మరింతగా ప్రోత్సహించాడు.

నిజానికి వాళ్లమావగారు చెప్పినట్లు చిదంబరం ఆర్థికస్థితి ఒకళ్ల నుంచి రాబట్టవలసిన పద్ధతిలో లేదు ఆనాటికి. చిదంబరం క్లాస్ వన్ పోస్టులో ఉన్నాడు. వాళ్లనిడ హెడ్మిస్ట్రెస్ స్థాయికి చేరింది. ఒక్కరే కూతురు, హేమ అంటారు, ఎం.బి.బియస్ రెండో ఏడు చదువుతోంది.

దశాబ్దాలుగా మొగుడి మొండివైఖరికి అలవాటు పడిపోయిన అతని భార్య చూడామణి ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ సలహాలు యిచ్చి ఎరగదు. అతనెప్పుడూ ఎవర్నీ దేనికీ సంప్రదించడు. తను అనుకున్నది చెయ్యకా మానడు! అందుకే ఆ రోజు.

‘నేనోసారి పితాపురం వెళ్ళి పెద్దమ్మ వ్యవహారమేమిటో తేల్చుకుని వస్తాను’ అని భర్త బయల్దేరుతూంటే మతిపోయినట్టు చూసింది.

అలా వెళ్ళిన పెద్ద మనిషి వారం రోజులకి గాని తిరిగొచ్చి ఆఫీసు పన్లో జాయిన్ కాలేదు. అతను చేసుకొచ్చిన నిర్వాకం విని మరి ఆ పెళ్లామూ వాళ్ల వాళ్లలా ఎలా తట్టుకున్నారోగాని, సాటి స్నేహితుణ్ణి నాకే నోట మాట రాలేదు!

వాళ్లమ్మాయి, అల్లుడూ

ఇంతకీ రెండోసారి వైద్యం అనుభవించినంత దుస్థితిలో ఉందట వాళ్ల పెద్దమ్మ. మరిది ఆవిడపేర ఆస్తంతా రాసేశాడని తెలియగానే. ఎక్కడెక్కడి చుట్టూలా యిల్లు నిండిపోయారట. ఆ సలహాల తీరుతెన్నులెలాంటివో ఆవిడ ఎరగదట. ఏకాంతంగా వేరే పిల్చి అన్నీ చిదంబరానికి చెప్పుకుని గొల్లుమందిట.

మీకు నేను చేసిన ద్రోహం చాలు. కన్న కొడుకువి, న్యాయమైన జ్ఞాతివి. నీకు గాక, ఆయన రాస్తే రాశారు. ఈ పాపం యింకా యింకా నేనే మూట కట్టుకుపోవాలా! వెంటనే నన్ను స్తీడరు దగ్గరకి తీసికెళ్లు. నీకెలా రావాలో ఆ నిర్వాటు చెయ్యి. ఎక్కడ సంతకం పెట్టాలో చెప్పు. నన్నే కాశీయో పంపేయ్యి' అని బతిమాలిందిట.

ఆ రాత్రే ఆవిడకి చిన్న హార్డ్ లాంటిది వచ్చింది. అంతకుముందే ఆవిడంటే ఎంతో ప్రేమ చిదంబరానికి. తల్లి సంతకం మనిషి గనక అతని ఆలనాపాలనా ఎక్కువగా చూసింది ఆవిడే మరి. ఇంతకీ అతని కోపం వాళ్ల నాన్నగారి మీద తప్ప అన్నేళ్లపాటు ఆ ఇల్లు నడిపిన పెద్దమ్మ మీదకానేకాదుగా!

'పెద్దమ్మా నేను ఏం చెబితే అలా చెయ్యాలి. కాదా కూడదంటే నేను యిప్పుడే విఫోతాను' అని ఆవిడ చేత ఒప్పించాడుట. ఊళ్లో బాగా తెలిసిన స్తీడర్ని కలిసి అతను అక్షరాలా అమలు చేసిన నిర్ణయాలు యివీ: ఆ యిల్లుగాని భూములుగాని వాళ్ల నాన్నగారి స్వార్జితం ఆయన వీలునామా ప్రకారం అవన్నీ పూర్తిగా శాంతమృతే దక్కుతాయి. తనకిగాని తన వారసులకి గాని వాటి మీద ఎలాంటి హక్కు లేదు. రెండో మేనమామతో సంప్రదించి వాళ్ల ఆఖరబబ్బాయి వదల్లే శంకరాన్ని శాంతమృతానికి దత్తత యివ్వడానికి ఒప్పించడమేగాక ఆ తతంగాన్ని దగ్గిరండి రిజిస్టర్ చేయించాడు కూడా. ఇందులో ఎవరేం తలదూర్చి చిక్కులు పెట్టడానికి ప్రయత్నించినా ఓ కార్డు ముక్కు రాస్తే చాలు, తనొచ్చి సరిదిద్దుతానని పెద్దమ్మకి భరోసా యిచ్చి మరి రైలక్కేడట చిదంబరం!

ఇదంతా ఏదో పెద్ద ఘనకార్యమనీ, త్యాగమనీ చిదంబరం మురిసిపోవచ్చునుగాని నాకేమంత సబువుగా మాత్రం తోచలేదు. ఆవిడగారు తనంతట తానే ఒప్పుకుంది, 'ద్రోహమనీ'. పోనీ అనుభవించినంతకాలం అనుభవించి తర్వాతైనా వీళ్లపేర రాసిమ్మంటే అదోరకం. ఈ దత్తత వ్యవహారం కూడా ఏమిటి! తనకీ ఓ సంసారముందనీ, బాధ్యత ఉంటుందనీ, మరచిపోతే ఎలా? ఇదిలాంటి వ్యక్తిత్వం? ఇద్దరూ నాలుగు చేతులూ సంపాదించుకుంటూ ఒకే ఒక పిల్లనయితే కనిపారేశారుగాని, నాలాంటి బహు కుటుంబీకుడైతే ఏమైపోవాలి!

చిదంబరం పెళ్లాం గనక అప్పటికీ మౌనంగా ఓర్చింది గాని మరో ఆడరైతే యీసాటికే మొగుణ్ణి వీధినపెట్టేసి జలకడగేసి ఉండును. పాపం మాదొడ్డ యిల్లాలు. కొంగున అగ్నిహోత్రం కట్టుకుని యిలాంటి తలపాగరుగాడితో యిన్నేళ్లపాటు ఎలా నెట్టుకొచ్చిందో! అందుకే ఆమెని ఆ దేవుడు చల్లగా చూసి ఉండాలి. కూతురు హేమ చదువు పూర్తయింది. ఉద్యోగం కూడా అయింది. కలిగున్న యింట్లో, మంచి హోదాగల ఉద్యోగం చేస్తున్న వరుడికిచ్చి పెళ్లి చేసింది. తన ద్యూటీ అయిపోయింది, ఇక యీ రణపెంకి భర్తతో ఎన్నేళ్లు కాపరం చేసినా ఒకటే. హాయిగా పసుపు కుంకుమలతో వెళ్లిపోయింది, అదృష్టవంతురాలు!

అప్పటికి మా చిదంబరంగాడు రిటైర్ ఏడాది దాటింది పెద్దముక్కూ, దానికి తగ్గ ముక్కు.

సూటి వ్యవహారమూ గనక, పెద్ద వుద్యోగం వెలిగించినా ఓ చిన్న కొంపైనా కట్టుకోలేదు. చేసిన గుప్త దానాలకి లెక్కా జమా ఎలాగేలేదు. 'వేరే ఏం మిగుల్చుకోలేదని నాకెందుకు దిగులు! సర్కారు ధర్మమూ అని నే ఎక్కడ ఉన్నా నెలకి మూడువేలు పెన్షన్ రాళ్లు చేతిలో పడతాయి. బక్కపేగుల వాణ్ణి, నేనేంతటిని చాలా, నాకయే ఖర్చునగా ఎంత!' అనే ధీమా ఉన్న వాణ్ణి ఎవరెదిరించగలరు! మా దగ్గరొచ్చి ఉండండి నాన్నా' అని కూతురూ అల్లుడూ వచ్చి ఎంతో బతిమాలితే తప్ప, ఒప్పుకోలేదట ఈ సంగతి ఎవరో చేరిసిన వారై చెవిలోపడితే 'దారికాపురా దొంగ!' అనుకున్నాను కసిదీరా. 'ఎంతో బతిమాలితే తప్ప!' అనే బోడి సంజాయిషీ కూడా దేనికి! వృద్ధాప్యం ఒంటరితనం, అజీర్ణరోగం అంటూ స్పష్టంగా ఒప్పుకోక! ఎవరైనా ఎప్పటికైనా పరిస్థితులతో రాజీనామా తప్పదు. రేపొద్దున్న నా పిల్లల విషయంలోనైనా అంతే!' అంటూ బీరాలు వలకడం కాదు. ఇన్నేళ్లకు ఈ విధంగా మళ్ళీ కలుసుకున్నాం గనక మొహం మీదే అడిగెయ్యాలి వీడి పంతం ఏమైందో....

ఇన్నేళ్లకు మళ్ళీ ఒకర్నొకరం కలుసుకున్నామనే ఆనందానుభూతితో మై మరచి ఏవేవో అనుకుంటున్నాను గాని కాస్త జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే చిదంబరంగాడు ఇప్పుడున్నది వాడి అల్లుడి క్వార్టర్లు కానేకాదు!

వాడికి మాత్రం ఎవరున్నారు గనక, కూతురికీ తనకీ మధ్య నడచిన వ్యవహారమంతా పూసగుచ్చినట్టు చెప్పుకోచ్చాడు చిదంబరంనాతో...

హేమ డాక్టరు. వాళ్లాయన ఎలట్రానిక్ ఇంజనీరు. ఏదో ఫ్రైటేటు కంపెనీలో టెక్నికల్ కన్సల్టెంట్ మంచి క్వార్టర్లు కాక అన్ని ఫ్రీ, పెద్ద హోదా. పెట్టిన అయిదేళ్లదాకా పిల్లలు వద్దనుకున్నారు గనక ఆ ఖర్చు ప్రస్తుతం లేదు. మొగుడెవరికీ పెట్టేస్తాడో అని చూడమణి గారు తను సంపాదించిందంతా కూతురికే పెట్టేసింది, ఫర్నిచరూ, బంగారమూ కాక.

'లోకం ఏమనుకుంటుందో' అని నేనెప్పుడూ లెళ్ళిపెట్టింది లేదు. మీకెంత డబ్బున్నా నా ఖర్చు నేను పెట్టుకుంటేనే నాకు ఆనందం. నాకొచ్చిన పింఛెస్ నెలనెలా రెండువేల తొమ్మిదొందలు మీకు యిచ్చేస్తాను. అలా మీరు పుచ్చుకుంటానంటేనే మీ యింటికి వస్తాను.' అనే నిబంధన పెట్టేడు చిదంబరం, కూతురింటికి చేరడానికి.

'నాన్నా నీదంతా ఏకపక్షవాదం. తాతయ్య ఆస్తంతా పెద్దమ్మకి దోచిపెడితే మేం ఎవరమైనా పల్లెత్తు మాట అన్నామా! నువ్వు అననిచ్చావా! తల్లిసోతే కనిపించిన కన్న తండ్రిని గాలికొదిలేసిందనే నింద యీ నాడు నాకెందుకు? మాకిద్దరికీ కలిపి కప్పెట్టినంత డబ్బుంది నీ డబ్బు పుచ్చుకుని నీకు తిండి పెట్టవలసిన దుస్థితిలో మేంలేం. ఇదేమైనా నీకు న్యాయమా?

'నీ విషయంలో న్యాయం యింకోలా ఉంటేనే చేసింది ఏమీ లేదు. అందుకే అన్నీ ముందే స్పష్టంగా చెబుతున్నాను. నువ్వు అల్లుడు గారూ బాగా ఆలోచించుకుని దీనికి ఒప్పుకుంటేనే మీ గడపతొక్కేది'

అల్లుడి చేతకూడా అవుననిపించుకుని మరీ చిదంబరం వాళ్ల క్వార్టర్లకి మారేడుట. చెప్పినట్టే నెలనెలా రెండువేల తొమ్మిదొందలూ వాళ్లకిచ్చేవాడుట.

'ఆ మిగిలిన వందా నీ సొంతఖర్చుల కోసం కాబోలు" అన్నాను.

'నాకేం కావాలో అన్నీ ముందుగానే వాళ్లు అమర్చి పెడుతుంటే యింక సొంత ఖర్చులంటూ

ఏం ఉంటాయి?’

‘అయితే ఆ వందా ఏం చేసేవాడివి?’

‘నీకు గుర్తుందా, ఆ రోజుల్లో ఏది, మనం యింటరు చదువుకొనే రోజుల్లో నేను వేరే వాటా తీసుకుని ఉండేవాణ్ణి అప్పుడు మా అత్త నాకు వండి పెడుతూ ఉండేది!

‘కాకినాడలో కదూ? అవును. గుర్తొచ్చింది. నీకు వేళకి అమర్చలేకపోయానని గోల కూడా పెట్టేది. ఆవిడేనా?’

‘అవును ఆవిడే. మా నాన్నగారికి దూరపు కజిన్. ఏదో తప్పక ఆ రెండేళ్ళూ ఆవిడచేత చేయించుకున్నాడుగాని మానాన్నగారి తరపువాళ్ళకెవరికీ మా అమ్మ పైసా పెట్టనిచ్చేది కాదు. మాట ఎంత పెళుసో మనసు అంత మృదువు మా మేనత్తకి. అసలే అర్చకుణ్ణి, ఆసైన ఎమిలియాసిస్ పట్టుకుని ఎంత బాధపడ్డానో ఆవిడ నన్నెంతగా కనురెప్పలా చూసుకునేదో నేనెప్పటికీ మరచిపోలేను. ఉప్పు ఒక్కకూతురికీ పెళ్లి చేసే స్థామత లేక ఓ తాగుబోతు తమ్ముడికి కట్టబెట్టింది. వాళ్ళకో పోలియో కూతురు వుంది. ఇప్పుడా ముప్పైఏళ్ల అష్టనాకారాల రాముడమ్మ తప్ప వాళ్ళ వాళ్ళవరూ బతికిలేరు’

‘ఆ రాముడమ్మకి పెళ్లయిందా?’

‘అసలా ప్రసక్తికే అవకాశం లేదు. మా బంధువుల్లో అలాంటి అమ్మాయి ఒకరన్నట్టు నేను కనిపెట్టింది కూడా బాగా ఆలశ్యంగానే. చిన్న కిరాణా కొట్టు లాంటిది పెట్టుకుని, ఎలాగో కష్టంమీద రోజులు యాడుస్తోందిట. రెండేళ్ళ రాముడమ్మకే నేను నెలనెలా వంద చొప్పున పంపించేది’

అంటూ తనకీ హేమకీ ఎందుకు ఘర్షణ వచ్చిందో బయట పెట్టడం చిదంబరం. ఓసారి కూతురడిగిందిట! ఓ ఆర్నెల్లు గడిచాక కాబోలు.

‘ఆ వందా ఏం చేస్తున్నావ్ నాన్నా!’

‘రెండు వేల తొమ్మిదొందలే వద్దన్నారు కాదుటే?’

‘ఇప్పుడు మాత్రం కావాలనా! అవసరం వచ్చింది గనక. మాకొచ్చిందాంట్లో నెలకో పదిహేనువేలు చీటీ కట్టేస్తూన్నాం కదా.... అదిగాక మీ అల్లుడుగారు ఫైనాన్సులో మారుతీకారు తీసుకున్నారు. దానికో మూడువేలు తక్కువొచ్చింది నెల నెలా తీర్చేది. నీ పెన్షన్ చెక్కు అలా ఇచ్చేస్తే నీ పేరు చెప్పుకున్నట్టు అవుతుంది. ఏదైనా అప్పుగానే. నీ దగ్గర యిన్నాళ్ళూ ఎంతెంత పుచ్చుకున్నామో ఆయన ఎకౌంట్ వేస్తూనే ఉన్నాడు. పరాయిసొమ్ము పైసా పుచ్చుకుంటే ఆయన పై ప్రాణం ఎగిరిపోతుంది. నేనూ అంతేనని నీకు తెలుసుకదా! కాబట్టి పై నెల నుంచీ ఆ వందా కూడా యిచ్చేస్తే....’

తనిలా రాముడమ్మని ఆ సొమ్ముతో ఆదుకుంటున్నానని చెబితే హేమ పలికిన ఒక్కొక్క అక్షరం ముల్లులా దిగబడిందిట, అతని గుండెలో.

‘ఇంకా ఎవరో అనుకున్నాను. ఆ ముష్టిముండ రాముడమ్మకా నువ్వు నెలనెలా వందేసి రూపాయలు పంపేది! ఇలా అయినవాళ్ళకి ఆకుల్లోనూ, కానివాళ్ళకి కంచాల్లోనూ ఎన్నాళ్ళు పెడతావ్ నాన్నా ! అది మన దూరపు బంధువని చెప్పుకుంటేనే సిగ్గుతో తల వంగిపోతుందే! పేరుకి కిరాణా కొట్టుగాని ఆ రాముడమ్మే కిరాయిని దొరుకుతుందని అందరూ చెప్పుకుంటారే!’

ఇక కూతురితో వాదన ఎందుకనుకున్నాడో ఏమో చిదంబరం రెండు చెవులూ మూసుకున్నట్టు.

అలాగని ఆ నెల వంద పంపడం మాననూ లేదట.

రెండోసారి కూడా హేను గొడవ పెట్టక మానలేదు.

‘నీ ధోరణి నీదే అనుకుంటే నే చెప్పలేనుగాని నాన్నా, ఈ సంగతి తెలిసి మీ అల్లుడెంతో చికాకు పడుతున్నారు. పోనీ ఒకరిమాట ఎందుకు? మనమే ఆలోచిద్దాం. ఆ రాముడమ్మకి యింత పినరు కృతజ్ఞత ఉందా? రోగంతో తీసుకుంటున్నావు, నీ డబ్బు తింటోంది. ‘కులాసాగా ఉన్నావా?’ అని ఒక్క కార్డుముక్క రాసిందా! అమ్మ పోయినప్పుడైనా నిన్నోచ్చి చూసిందా? బొత్తిగా పాముకి పాలు పోయ్యడం ఏమిటి నాన్నా!’

ఈసారి కూడా యిట్నొంచి ఉలుకూపలుకూ లేదు. కన్న కూతురి మీద ప్రేమ చంపుకోలేక యింకో ఛాన్సు యిద్దామనుకున్నాట్ట. నెల్లాళ్ళు ఎంతలో గడవాలి! ‘మీ అల్లుడే మన్నారో తెలుసా నాన్నా’ పాపం ఏదో అమాయకత్వంలో పడిపోయి ముందే వాగ్దానం చేసేశారేమో మావయ్య! అనుకున్న ప్రకారం ఈ నెలకూడా పంపేసి చేతులు తుడిచేసుకుని ఉంటారు- ఆ మాత్రం సర్దుకోలేమా ఏమిటి, మనకేం లేదా పోదా! ఏం నాన్నా అంతేకదూ? వచ్చే నెల నుంచీ మాకు అందేది రౌండ్ ఫిగర్ కదూ!’

చిదంబరం కూతురి మాట ఓ విధంగా కరెక్ట్ చేశారు! ఆ సై నెల నుంచీ. ‘రౌండ్ ఫిగర్’ అంటే అతని దృష్టిలో సున్నా అని అర్థం. ఓ విధంగా కూతురిలా నిత్యం నిలదియ్యడమే. అతనికి కనువిప్పుకలిగించింది. న్యాయమేదో చూపించింది. తన తిండి ఖర్చు మహా అయితే తొమ్మిదొందలు అనుకుందాం. అయితే తను చేస్తున్నదేమిటి? నెలకి పాతికవేలు సంపాదించే వాళ్ళకి రెండూ నేలూ, కిరాణాకొట్టు పెట్టుకుని గుట్టుగా తన మటుకు తను బతుకుతున్నా ఒళ్ళమ్ముకుంటోందని నలుగురూ ఆడిపోసుకునే ఓ సరమ నిర్భాగ్యురాలికి కేవలం వంద మాత్రమేనా! ఏళ్ళ పంచ చేరినందుకు తన సొమ్ములో తను ఆమాత్రం ఖర్చుపెట్టుకోడానికి కూడా స్వతంత్రం లేదా!

నిర్ణయం తీసుకున్నాక చిదంబరానికి మళ్ళీ వెనుతిరిగి చేసే దృష్టి ఉండదు. అతను కూతుర్నివదిలేసి రాముడమ్మ పెంకుటిల్లుకి చేరి అంతా మూట్టెల్లు గడిచిందిట! చిదంబరాన్ని నేనిప్పుడు కలుసుకున్నది రాముడమ్మ వీధి అరుగు మీదనేనట!

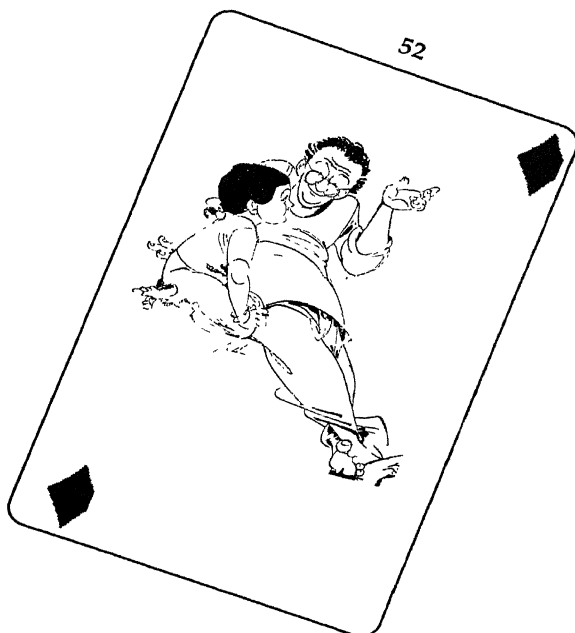
‘ఏంరా నేను చేసింది రైటా తప్పా?’ అని ఆ అహంకారి నన్నెప్పుడూ అడగడం నేనేం చెప్పినా వాడెలాగా వినడు. శబ్దమే కర్ర తగలేస్తేగాని ఆ బుద్ధి మారదు చాలా ఏళ్ళై కలుసుకున్నానని సరదాపడ్డాగాని ఆ సంబరం నాలో ఆట్టేసేపు నిలబడలేదు. అక్కణ్ణుంచి కదిలిపోయేదాకా నా గుండెడ వదలేదు! వాళ్ళ గొడవ నాకెందుకు!

పొద్దుట లేచి పాలపేకెట్లు తెచ్చింది మొదలు, రాత్రి యింటి తాళాలు వేసే వరకూ చాకిరీ చేసినా కోడలి చేత దెప్పులు తినని రోజుండదు నా లాంటి ముసిలాడికి. అందరితో ‘అమ్మాబాబూ’ అంటూ గడుపుతూ ‘కృష్ణారామా’ అని ఓ చోట పడుండవలసిన రోజులు. నాకెందుకు బాబూ ఈ చిదంబరంలాంటి వాడి గోల! ఎంత స్నేహితుడు అయితేనేం యిలాంటి వాడితో యింత సేపు గడపడమే నాలాంటి అల్పజీవికి ఓ సాయుధ విప్లవం!

(ఇండియా టుడే, 14-7-98)

కేలింతలు

పెళ్లాం సోటో ఆప్యాయంగా చేతోపట్టుకుని అలా చూస్తూ చాలాసేపు కూచున్నాడు సాంబయ్య తాత. అలా చూస్తున్నప్పుడు ఆ పెద్ద పెద్ద కళ్లు మిలమిల మెరుస్తాయి. ఆ మెరుపు చూడం కిష్టిగాడికి రాంబాబుకి చాలా యిష్టం. వాళ్లు అక్కడికి చేరడంలోని అనేక కారణాలలో ఆ యిష్టం చాలా ముఖ్యమైనది.

సాంబయ్య అక్కడితో ఊరుకోక ఆ సోటో ప్రేమ వనక్కి తిప్పుతాడు. ఆ వైపు కూడా ఆప్యాయంగా తడుముతూ ఉంటాడు. 'బామ్మగారి వీపు తడమడం కాబోలు!' అంటాడు కిష్టిగాడు. వాళ్ళతోపాటు సాంబయ్య నవ్వేస్తాడు.

అత్తగారి బాధలు పడలేక, మొగుడు కూడా పరమదుర్మార్గుడైతే భరించలేక, అయిదేళ్ల కూతురైతేతుకుని ఆనాడు వీధినవడిన రాజ్యన్ని 'ఇదిగో నేనున్నాను' అంటూ నిజంగా వెన్నుతట్టి ఆ నాడు ఆడుకున్నది సాంబయ్య. అలా పారిపోయి మరో ఊర్లో తలదాచుకున్న వాళ్లతో ఉన్న పిల్లని చూసి అదంతా ఒక కుటుంబంగానే జమకట్టింది సంఘం. మనసులు కలుపుకున్న వాళ్లే కదా

మొగుడు పెళ్ళాలు!

కాని రాజ్యం కూతురు హనుమాయమ్మ మాత్రం ఏనాడూ సాంబయ్యని 'నాన్నా' అని పిలిచి ఎరగదు. తన తల్లి అక్కడే ఎలాగో సర్దుకొని పోయి ఉంటే తన జీవితం మరింత బాగుపడి ఉండేదని ఆమె దృఢవిశ్వాసం. వాళ్ళు బాగా భాగ్యవంతులు మరి! తల్లి చేసిన దగుల్బాజీ పని తలచుకుంటేనే ఆమె ఒళ్లంతా నెలగా పొగలూను. పెళ్ళి పెటాకులూ లేకుండా తన బతుకు యీ నాడిలా పక్కదారులు తొక్కిందంటే ఆనాడు తన తల్లి చేసిన వెధవపనీ, దానికి దారితీసిన ఈ దొంగ పీనుగ నిర్వాకమూ కారణం కాదూ! ఇంకా తను మంచిది కాబట్టి వీడికింత వండి పెడుతోంది. మరొక్కర్నియితే ఈపాటికి తన్ని తగిలెయ్యదూ?

సాంబయ్య ఆలోచనలు మాత్రం దీనికి పూర్తిగా వ్యతిరేకంగా ఉంటాయి. హనుమాయమ్మ పట్ల అతనికి అనంతమైన ప్రేమా, జాతీ. అది ఒప్పుకోదుగాని ఎప్పుడూ ఒళ్లో కూచోపెట్టుకుని 'అమ్మలూ' అంటూ తల తడమాలని ఉంటుంది. సవిత్ర తండ్రి అనే భేదబుద్ధి లేక తనకోసం రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుంటోంది. దాని ఆసరా లేకపోతే ఈ ముసీలివయసులో తను ఏమైపోను?

కనకలక్ష్మి కాన్వంటులో హనుమాయమ్మ ఆయాగా పని చేస్తోంది. ఏడున్నరకి లేచిన మనిషి అన్ని పనులతో పాటు వంటకూడా పూర్తిచేసి వీధిన పడుతుంది. ఏదైనా ఆడుతూ పాడుతూ గడపడానికి తనకేమైనా వీలా! గుదిబండలాంటి ఈ ముసీలాడు ఒకడూ! మనిషన్నాక ఎన్ని అనుర్పుతే ఔతుంది!

అన్ని గదులకీ తాళాలు వేసుకుని కేరేజి పట్టుకుని వీధి గదిలోకి వస్తుంది హనుమాయమ్మ. సాంబయ్య గది అదే. 'ఇదిగో ముసీలాయనా! కేరేజి ఇటు వైపు మూల బల్ల మీద పెడుతున్నాను. పక్కన కూజాలో నీళ్లున్నాయి. అటువైపు చివరకి, అదేపైకి కాలువ ఉంది కదా, అక్కడ బాల్చీలో నీళ్లున్నాయి. పక్కన చెంబుంది. ఏదైనా అవసరం వస్తే తీర్చుకో!' సాంబయ్య కళ్ల నీళ్ళు తిరుగుతాయి - రాజ్యమే ఇలా తన కూతురి చేత యింత శ్రద్ధగా చేయిస్తోందేమో!

నేనన్నీ చూసుకుంటాను లేవే, నువ్వెళ్ళవే అమ్మలూ!

'ఏమిటి చూసుకునేది, పేడా పిడకలూను! రేపాద్దన్న నీకేదైనా అయితే కూతురు సరిగ్గా చూడక చంపేసిందని నాకు మాట రావడానికా! కన్ను సరిగ్గా కనవబడదని ఓ మూల పడుంటావా, ఎక్కళ్ళే తడుముళ్ళాబలూ నీకే! వీధిలో ఏ గొడవ జరిగినా నీకే! అందుకే అవతల గొల్లెం పెట్టి మరి పెడుతున్నాను, నువ్వేమనుకున్నాసరే!'

అంటూ హనుమాయమ్మ ఆ పని చేసిగాని గుమ్మం దిగదు.

ఆ వీధిలో గుమ్మానికి రోజూ పది అయ్యేసరికి గొల్లెం పడుతుంది గాని, నెలకోసారి తాళం కూడా తప్పదు. అప్పుడు సవిత్ర తండ్రికి రిక్షాకట్టించి సబ్ట్రైబరీకి తీసికెడుతుంది. గుమాస్తాకి అయిదురూపాయలు, అందరూ యిచ్చేదే యిచ్చి, పెన్షన్ అప్లికేషన్ నింపిస్తుంది. దగ్గరుండి సాంబయ్య చేత సంతకాలు చేయిస్తుంది. ఎన్నో గంటలు వేచి ఉన్నాక, ఏ సాయంకాలమో పేరు పిలుస్తారు. సాంబయ్య తరపున అతని పింఛను సొమ్ము అయిదొందల పాతికా అందుకుంటుంది. అది పట్టుకుని రిక్షా మీద యిద్దరూ యింటికొచ్చేస్తారు. 'నా బతుక్కి వీడు చేసిన అన్యాయం చాలు-వీడి పాపిష్టి

డబ్బు కూడా నాకెందుకు! అనుకుంటుంది. ఆలోచనకీ ఆచరణకీ సాంతన ఎక్కడిది! 'వీణ్ణి నేనెందుకు పోషించాలి, ఊరికే కూచోపెట్టి? సగం తీసుకుంటే పోలా?' అని కొన్నాళ్ళు తటపటాయించింది. 'ఒక్కమనిషికైనా ఈ రోజుల్లో తిండికి తక్కువేతోందా? నాలుగొందలపైమాటేగా, ఏ విధంగా లెక్కచూసినా, ఆ మేరకి ఉంచేసుకుంటే తప్పేమిటి?' అని సమర్థించుకుంది. 'మరి నా చాకిరీమాటో?' అని మనసు ప్రశ్నించింది. 'ఆ పైపాతికా ఇచ్చేద్దాం. ఎంతైనా వాడు గణించుకున్నదే కదా!' అనే నిర్ధారణకి వచ్చింది. 'ఏ మునిలాడికైనా జీవ్వా చాపల్యం ఎక్కువగా ఉంటుంది. నెలకీ పాతిక రూపాయలంటే, అమ్మో, అదేం తక్కువా! ఏదైనా కొనుక్కు మింగేసేడంటే దేవలేక నేను చావాలి. అడిగితే రూపాయా అర్థో మనమే చేతిలో పెడదాం' అనేది ఆమె ఆఖరి మాట అయింది. అక్షరాలా అదే పాటిస్తోంది!

అయినా పక్క కిటికీలోంచి ఏ పిల్లలు విసురుతారో ఏమో, అప్పుడప్పుడూ ఆ వరండాగది నేల మీద పిప్పరమెంటు బిళ్లలు. చాకొలెట్లు విప్పేసిన ముచ్చిరేకు కాగితాలు కనపడతాయి! ఇవి కాక కాళికి తగులుతూ పేలిపోయిన రబ్బరు బుడగల తొడుగులు ఒకటో రెండో బాల్యం అంటారు ఇదే కాబోలు, ఎలాగో అలా తగలడనీ, నాకేం! నన్నేం అడిగి చావలేదుగా! అయినా ఇవన్నీ పట్టించుకోడానికి నాకు తీరిక ఎక్కడేసింది! అనుకుంటుంది హనుమాయమ్మ.

పని చేస్తున్న కాన్వెంటులో ఆమెకి తక్కువ వనేం లేదు. రోజంతా పని చేసినా రాత్రికి, ఆ సంస్థ యజమాని పీలానాయుడికి వంటచేసి వెళ్ళాలని ఒప్పందం. పెళ్ళాం ఉందిట గాని మరి ఎక్కడ బెడిసికొట్టిందో కాపరానికే నీళ్ళదులుకుందిట. 'ఎలాగా కమ్మగా నండి పెడుతున్నావ్, దాస్తో కూడా మరోకటి చేసి పెడితివా, నా బతుకు మరింత ఘుమ ఘుమలాడుతుంది.' అనే నాయుడి ఆహ్వానం కాదనడానికేం కనబడలేదు, హనుమాయమ్మకి. 'దగ్గి దగ్గి మీ నాన్న మునిలాడు తొందరగా టపా కొట్టేస్తే బావుణ్ణి, ఏకంగా నేనే అక్కడికి మకాం ఎత్తేద్దను'

అంటాడా నాయుడు ఆమెను మీదకి లాక్కుంటూ.

'ఈ పళంగా మన యీ దుకాణం మా లోగిలి లోపలి గదుల్లోకి పెట్టేసుకున్నా అడిగేవాడలేదు, లోకానికి జడిసిగాని! వాడుగాని గుటుక్కుమంటే నెల నెలా చేతిలో పడే పింఛెనీ డబ్బులు ఏం కావాలి? అన్నీ తెలిసిన నాయుడుగారే కంగిస్తే ఎలా?'

అంటుంది హనుమాయమ్మ.

'నిజమే అనుకో. అగ్నిపాక్షిగా పెళ్ళాడిన ఆడకూతురే నా ధాటికి తట్టుకోలేక పుట్టింటికి పారిపోయింది, మరి రానని ఒట్టేసుకుని. మరి సరిగ్గా అదే నీకు నప్పింది. ఎవరికేది నప్పుతుందో....'

'చాలెండి మీ పోకిరీ కబుర్లూ మీరూను'

అంటూ లైటార్చేస్తుంది హనుమాయమ్మ.

తను రాత్రి ఏ తొమ్మిదింటికీ గొళ్లెం తీసేటప్పుడు చిన్న క్యారేజీలో ఏ మజ్జిగాన్నమో ముసిలివాయనకి తేడం ఏనాడూ మరవదు హనుమాయమ్మ.

అయితే పొద్దుట వేసిన గొళ్లెం ఆలాగే ఉందనడానికేం లేదు. కిష్టాయీ రాంబాబూ అవిడ వెల్లిపొడం పక్క కిటికీ లోంచి కనిపెడతారు. కాస్తేపు అగి, అటూ ఇటూ చూసి ఆ గుమ్మం దగ్గర రాంబాబు వంగుని నిలబడతాడు. వాడి మీద ఎక్కినీలబడి కిష్టాయీ గొళ్లెం తీసేస్తాడు. రాంబాబు

మూడో క్లాసు రెండోసారి పేర్లతే ఓ సైకిలు షాపులో పనినేర్చుకోడానికి పెట్టేడు వాడి మేనమామ. ఆ షాపులో కన్న సాంబయ్య తాత దగ్గరే ఎక్కువకాలం గడుపుతాడు వాడు. కిష్టాయి రిక్షలాగో సూరీడు రెండోకాడుకు. కష్టపడి కుర్రాణ్ణి బళ్ళో వేయించాడు గాని బడినడిచే టైములో వాణ్ణిక్కడ ఉంచడం తండ్రి తరఫైంది కాదు! తండ్రి రిక్షా గణ గణ యిలా దూరమవుతుందో లేదో అలా కిష్టాయి రాంబాబు దగ్గరకి పరిగెడతాడు.

మరి సాంబయ్యని ఏ చల్లని వేళ ఏ చల్లని తల్లి కన్నదో గాని అతని బుద్ధికి ఏ పరిస్థితిలో అయినా యీ ప్రపంచమంతా ఎంతో అందంగా కనిపిస్తుంది. ఎలాంటి చీకటిలో అయినా అతని కళ్ళ దీపాలు అలా మిలమిల వెలుగుతూనే వెతుకుతూనే ఉంటాయి! పాపం పుణ్యం అనేవి పిల్లలకే తెలిసినంతారు. వాటి గురించి పట్టించుకోక బతుకుతూ తృప్తితోనే గడుపుకొచ్చిన సాంబయ్య లాంటి మునిలి వాళ్ళకి పసివాళ్ళతో ఒకటైపోయి కేరింతలు కొట్టడంలో వింతేముంది? చిరు చీకటిగా ఉన్న ఆ చిత్రడి గదిలో ఎప్పుడు చూసినా కడివెడు కధలూ, కడుపునిండా కబురూ, గంటల తరబడి నవ్వులూ!

ఓసారి గుంటవెధవల లిద్దరూ కలిసి వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తున్న మరో లోట్టికాయని తీసుకొచ్చారు, తాతయ్య ఓదార్పుకోసం.

‘లెక్కల్లో మార్పులు తక్కువొచ్చాయిట, అందుకూ, ఆ దుఃఖం’ అంటూ. ‘వాణ్ణిలా దగ్గిరగా తీసుకురండి’ అని సాంబయ్య అంటే ఓ బాదంకాయో చేతిలో పెట్టి బుజ్జగిస్తాడనుకున్నారు. ఊచి పుచ్చుకుని ఓ లెంపకాయ ఇచ్చుకున్నాడు ‘ఈ మాత్రానికే కుళ్ళిపోవాలిట్రా పిచ్చి వెదనా’ అంటూ.

ఆ లెంపకాయ అడటుకి ఆ లేతబుగ్గ ఏమైందోగాని అంతగట్టిగా కొట్టే శక్తి మాత్రం సాంబయ్యకి లేదు! ఆయాసం వచ్చి నిలువెల్లా ఊగిపోయాడు. తాతయ్యలో ఎప్పుడూ ఎరగని ఆ కొత్త ‘నృత్యశైలి’ గమనించి కుర్రాళ్ళ నవ్వు ఆగలేదు. వాళ్ళతోపాటు బుగ్గ పొంగిన కుర్రాడు కూడా ఉప్పొంగిపోడం చూసి తాతయ్య కూడా ఆ ఆనంద బృందంలో తనూ ఒకడైపోక తప్పలేదు!

నేలని పరుచుకున్న దుప్పటికాక సాంబయ్య మరో ఆస్తి తలక్రింద పెట్టుకొనే చిన్నరేకు పెట్టి మాత్రమే. అందులో ఓ రెండు జతల బట్టలూ పంచెలూ తువ్వళ్ళూ కాక, ఇంచుమించు సరిగ్గా ఆ పెట్టెలో పట్టే సైజుగల రాజ్యం ఫోటో ఫ్రేం ఒకటి. ఇవికాక ఎప్పటికప్పుడు సెల్సు వేయించుకుని ఉంచుకునే చిన్న బ్యాటరీ బైట ఒకటి. దాన్ని ముట్టుకుంటే మాత్రం సాంబయ్యకి ఎక్కళ్ళని కోపమూ వస్తుంది. దాన్నో ఆడుకోడం కిష్టానికి రాంబాబుకి ఎంతో సరదా మరి!

ఏ రాత్రివో లేచికుచుని రాజ్యం ఫోటో చేత్తో పట్టుకుని దాన్ని టార్చి వెలుగులో చూసుకుంటూ అలా కూచుంటాడు సాంబయ్య ఒక్కొక్కప్పుడు దాన్ని వెనక్కి తీసి చేత్తో తడుముతూంటాడు కూడా. ఆ అట్ట కింద తన దాచిన కాగితాల దళసరి తన చేతికి తగిలినప్పుడు తన గుండె వేగం ఎక్కువవడం ఎంతో తృప్తినిస్తుంది అతనికి.

చేసింది సౌఖిరి ఉద్యోగమైనా సర్కారు పని గనక రిటైరు అయినప్పుడు పదిహేనువేల గ్రాడ్యుయంటీ వచ్చింది. ఆ సంగతి అమ్మలుకి తెలీకుండా ఎలాగో దాచాడు. తన వయసులో ఎలాగా దానికి సంబంధం తేలేదు. పదివేలు కట్టుమిచ్చి మరో పదివేలు పెళ్లి ఖర్చుపెడితే ఏదో మాదిరి సంబంధం రాకపోదు. కలిగున్న యింట్లో పుట్టినా తల్లితో తన దగ్గరకి వచ్చి చేరిన నేరానికి

పెళ్ళికావలసిన వయసులో పాపం అమ్మలు రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుంటోంది. ఆ పది హేను వేలూ తన పేర్న ఎస్.డి తీసుకున్నాడెప్పుడో. ఇలా డబ్బుందని ఏ మాత్రం తెలిసినా ఈ కాలపు పిల్లలు ఉండనిస్తారా. సంబంధం కుదిరినాడు మార్పుకుని దాని చేతిలో పెట్టాలి. తెలిసిన వాళ్ళందరికీ చెబుతూనే ఉన్నాడు. ఆ రోజు కలసి రావాలి మరి....

ఉద్యోగం చేస్తున్నప్పుడు వాళ్ళు వీళ్ళ ముట్ట చెప్పినవి వేరుగా దాస్తూ వచ్చాడు. ఏ రెండోందలో ఉండిఉండాలి. ఆ వెనక అట్టముక్కలు ఊడదీసి అప్పుడప్పుడు నోట్లు లాగుతూ ఉంటాడు. పిల్ల వెదవలు, వస్తూ పోతూ ఉంటారు. వాళ్ళకో పటిక పంచదార ముక్క కొనిపెట్టినా, ఊరేసిన ఊసిరికాయలు యిచ్చినా, చాకలిట్లో బిక్కుట్లో యిచ్చినా, ఆమాత్రం దగ్గర ఉండకపోతే ఎలా? కన్ను కలిగినట్టు తనకి చాకిరీ చేస్తున్న అమ్మలి దగ్గర చెయ్యి జాచాలా యింకా, యింకా? అయినా ఈ తినుబడి సరుకు మీద తనకే మాత్రమైనా మోజు తగ్గితే కదా! అన్నట్టు రబ్బరు బుడగలో?

బుడగ అనే తలపు వచ్చేరాగానే సాంబయ్య మనసు బుడుంగుమని గతంలోకి మునిగిపోతుంది. ఏం కన్నారో ఎలా పెంచారో సాంబయ్యకి తల్లి తండ్రి గుర్తులేదు. అత్తారింట అష్టకష్టాలూ పడి, ఆ మాత్రమైనా అనురాగం చూపిన భర్తని కోల్పోయి, ఇల్లు చేరిన మేనత్త మాత్రమే గుర్తుంది - మెత్తని ఆ ఒడి ఒకటే కాదు, మొహమెత్తి చూస్తే దుఃఖపు జాడ ఏమాత్రం పైకి కనపడనీయని ఆ కన్నుల వెన్నెల తడి అతని జన్మంతా గుర్తుంటుంది.

ఆ రోజుల్లో యిప్పట్లా రంగు రంగుల రబ్బరు బెలూన్లు దొరికేవి కావు. సబ్బు నీళ్ళ చిక్కగా కలిపి వాటిల్లో ఉల్లికాడలో బొప్పాయికాడలో ముంచి ఊదితే గుండ్రని బుడగలు వచ్చేవి. మేనత్త ఒడిలో కూచుని అలా ఊదుతూ కదుల్తూ రంగులు మారుస్తూ ఎగిరే ఆ సబ్బు బుడగల్ని చూస్తుంటే సాంబయ్యకాదు, మేనత్తా నవ్వేది. 'జీవితం ఓ బుడగే కావచ్చు, అంది అందకుండా పోవచ్చు, కాని అందులోని రంగురంగుల్ని చూసి కేరింతలు కొట్టే దృష్టిమాత్రం పోగొట్టుకోకూడదు సుమా!' అని చెప్పే చెప్పక చెప్పేదేమో ఆ ధీచిత్త, తన మేనత్త, ఆ జీవనసూత్రం అలా సాంబయ్య నరనరానా పట్టి ఉండిపోయిందేమో! అందుకే ఎలాంటి ఒడుదుడుకులు వచ్చినా 'ఓ చింతా! నాకేరింత ముందు సువ్వెంతే?' అని సమాధాన పడడం నేర్చుకున్నాడు. అందుకే ఎదుటివారిలోని ఎంతటి తేలిక తనమూ, చంచల స్వభావమూ బాధించవు. బుద్బుదప్రాయమని తెలిపినా ఏ జీవితమైనా అతని దృష్టికి అద్భుతమయమే!

కాలికింద మెత్తగా రబ్బరు బుడగ తగలడగానే సాంబయ్య అలోచనలు మళ్ళీ పైకి తేలి, వర్తమానంలోకి వచ్చాయి. రాంబాబూ కిష్టాయీ యీ మధ్య తనని బోత్తిగా వదలడం లేదు. రబ్బరు బుడగలు అదే పనిగా తెచ్చి ఊదించుకుంటున్నారు. వాళ్ళ ఊదలేక కాదు. 'సువ్వ బుడగ లోపలికి ఊదేగాలి తక్కువా, చేసి చప్పుడు ఎక్కువా తాతయ్యా!' అంటూ ఆట పట్టిస్తారు. ఏం చెయ్యడం, ఊదుతుంటే గుండెలో ఏదో నొప్పి, అలసట... ఈ కుర్రాళ్ళకి ఎలా చెప్పి తప్పించుకోడం? తను ఊదుతున్నప్పుడు అయ్యే గరగర చప్పుడు విని పకపక నవ్వాలని వాళ్ళ నరదా! 'ఏదీ, మరోసారి ఊదు' అంటారు రాధ, కృష్ణణ్ణి మురళివాయించమని మోజు పడ్డట్టు!

ఆ నిశిరాత్రి వేళ అలా గతమూ వర్తమానమూ తలుచుకుని సాంబయ్య మనసు కేరింతలు కొడుతుంటే కాలికి తగిలిన రబ్బరు బుడగలోని తడి ఎప్పుడూ లేని అలజడి కలిగించిందతనిలో.

మో, కుర్రాళ్లలో తానూ ఒకడై ఆ వెర్రి ఆనందంలో పడి కొట్టుకుపోతూ వాళ్లకి ఆపదలేవడం దుకదా!

అవాళ వెళ్ళిపోతూ హనుమాయమ్మ ఏమంది!

'కాటికి కాళ్ళు చాపుకున్న ముసిలాడివి. ఆ దగ్గు చూస్తూంటే ఏ రోగం పట్టుకుంటో అని నయం వేస్తోంది. అందుకే మరొకరికి సోకకుండా వీధికి గొళ్లెం పెడుతున్నాను. పిల్లల్ని దగ్గరికి తీసి ఆడుతున్నానని విన్నాను. ఈ వయసులో నీకిదేం దుర్బుద్ధి? ఇంతింత వెదవలకి కూడా నీ రోగం ఏరఫరా చేస్తేగాని నీకు తృప్తి ఉండదుకాబోలు!'

పగిలిపోయిన బుడగ అవశేషాన్ని చేత్తో పట్టుకుంటే తగిలిన తడి పోల్చి సాంబయ్య మనసు విలవిల లాడిపోయింది.

అవునుమరి.... రోజురోజుకి తనకి దగ్గు ఎక్కువైపోతోంది. సాయంకాలం ఒళ్లు వెచ్చగా ఉంటోంది. కాళ్ళు చేతులూ సన్నపడిపోతున్నాయి. క్షయే అయి ఉంటుంది. అనుమానం దేనికి?

మర్నాడు హనుమాయమ్మ వెళ్ళిపోయాక, పిల్లలు రాగానే ఎక్కడికో ఓ చోటకి తీసుకెడతానని రిక్తా ఎక్కించాడు. లంగ్ స్పెషలిస్టు శోభనాద్రిగార్ని కలుసుకుని అన్నీ చెప్పేడు. ఊపిరితిత్తులకి, ముగ్గురికి ఎక్స్రేలు తీయించారు. తన అనుమానం నిజమే. తనకి కొంతవరకు ముదిరిందిగాని పిల్లలకింకా ప్రాథమిక దశలోనే ఉంది. డాక్టరు పెట్టిన చీవాట్లు అన్నీ యిన్నా కావు. ఊపిరిలోనే క్రిములుంటాయి. ఉమ్ము సంగతి చెప్పాలా? ఇన్ని చెబుతున్నావు ఈ మాత్రం తెలిదా?

చేసింది ఆశ్రద్దే గాని చెయ్యిదాటిపోకుండా మేల్కోడం ఓ విధంగా అదృష్టమే. పిల్లలిద్దరి తండ్రుల్నీ పిలిపించి, విషయం వివరించి, తిరిగి ఆరోగ్యవంతులయ్యేదాకా ఎంత ఖర్చయినా తనదే అని భరోసా యిచ్చాడు సాంబయ్య.

టీబీసానిబోరియంలో చేరాక చికిత్స తీసుకుంటూ ఆ గది కిటికీలోంచి పిట్టల్నీ మబ్బుల్నీ చుక్కల్నీ చూస్తూ కేరింతలు కొట్టడం మాత్రం మానలేదు, సాంబయ్య మనసు. దానో పాటు చెయ్యవలసిన బాధ్యత కూడా అతను మరచిపోలేదు.

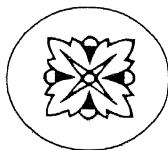
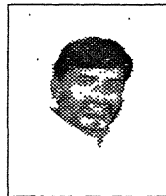
పై పిల్లలమాట సరేసరి. తనకింత ఆలనా పాలనా చూసే పిచ్చితల్లి అమ్మలు. ఈ భయంకరవ్యాధి, యింట్లోనే ఉన్న పిల్ల, దానికి గాని సోకలేదు కద! వెంటనే పరీక్ష చేయించుకోమని నచ్చచెప్పాలి. తనపేర ఉన్న పదిహేను వేలూ దానిపేర మార్చియ్యాలి. పెంకుటిల్లు ఇంకా తన పేరనే ఉంది. వెంటనే అమ్మలి పేర రాసేయ్యాలి, ఏమో ఏ క్షణం ఎలా ఉంటుందో!

మాట వరసకి అలా అనుకున్నాడుగాని సాంబయ్యలాంటి వాళ్లకి అన్ని క్షణాలూ బాగానే ఉంటాయి. బాధ్యతల 'చేదు' కాదనని వారికే కదా జీవితంలో తీపి తెలిసింది!

అతని మననప్పుడూ ఆనాటి ఇంతున్న అమ్మలికి ఏదో గమ్యత్తయిన కథ చెబుతున్నంత ఫ్రెష్గానూ ఎప్పుడూ ఉండగలరు!

సి.పి. సాంబయ్య (నా తండ్రిగారి కథలు, 8-1-99)

రెండు మొక్కలు నాటండి !
ఆనందం పంచండి !!

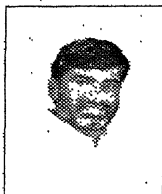

With the best compliments from

**TAMARIND MERCHANTS'
ASSOCIATION**

SALUR - 535 591

పచ్చదనం, పరిశుభ్రత
ఈనాటి మన ధ్యేయం

With the best compliments from

**TAMARIND MERCHANTS'
ASSOCIATION**

PARVATIPURAM - 535 501

పి.ఎ. బ్రౌన్ స్మారక గ్రంథాలయం, కడప.

ప్రవేశ సంఖ్య.....

Acc. No

తేదీ.....

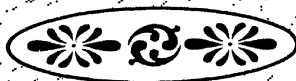

ఇంటికోక చెట్టు నాదే
ఊరింకా రసమైశాశకుంది

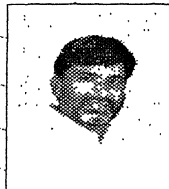
With the best compliments from

TIMBER MERCHANTS' ASSOCIATION

VIZIANAGRAM - 535 001

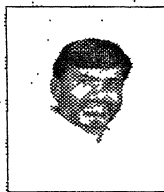
మనం పెంచే చెట్టు
మన ప్రగతికి మెట్టు

వన సంరక్షణ సమితి

కురుపాం - 534524

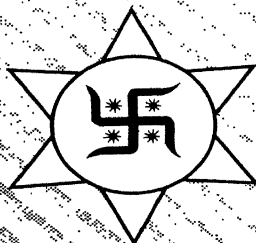
శుభాకాంక్షలతో

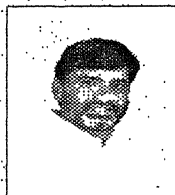

హరిత వనాలు
మనం సాధించవలసిన వరాలు

With the best compliments from

Deputy Conservator of Forests
(Planning and extension)
VIZIANAGRAM - 535 001

పచ్చదనం
పరిశుభ్రత
రఃనాటి
మన లక్ష్యం

వన సంరక్షణ సమితి

విజయనగరం - 535001

శుభాకాంక్షలతో

With the best compliments from

Ph: 549422

G.K. PRINTERS

High class and Modern
Offset Printers

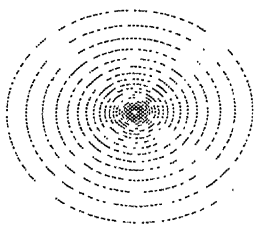
(All Processes under One Roof)

10-12-5/3, Rednam Gardens
Visakhapatnam - 530 002.

With the best compliments from

**CHAMBER
OF
COMMERCE**

Visakhapatnam - 530 002.

శుభాకాంక్షలు!

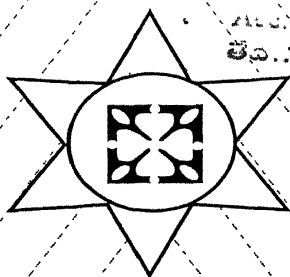

అట్లూరి పుండలీకాక్షయ్య

(సినీ నిర్మాత)

చెన్నై

శుభాకాంక్షలతో. . . .

గెలి రూప్ నాథ్

గెలి ఐరన్ ట్రేడర్స్

విశాఖపట్నం

షో!

ఫ్లేయింగ్ కాడ్స్ ఆడడం అన్నా, వర్డ్స్ తో ఫ్లే చెయ్యడం అన్నా నాకు చాలా యిష్టం. ఈ రెండూ కలసివచ్చి నా కథలకి 'పేకముక్కలు' అని పేరు జతపడడం ఎంత అద్భుతం! ఎవడు దీన్ని కనిపెట్టేడో గాని పేకలు తెగిపోయే నేటి పీకులాట ప్రపంచంలో కాస్త రిలీఫ్ యిచ్చే ముచ్చట ఒక్క పేకాటే కదా! 'పడిన ముక్కల్లో నేర్పుగా ఆడి సాధించరా భడవా!' అనే జీవిత సత్యాన్ని ఇదంత బాగా చెబుతుంది! పేకాటలో ఓడిపోయిన వాళ్ళ గురించే బహుశా ఆత్రేయ 'పోయినోళ్ళందరూ మంచోళ్ళు' అని చెప్పి ఉండాలి! క్రీడాత్మను ఎరిగిన శ్రీకృష్ణపరమాత్మ ఆనాడే 'అర్జునా! ఆటలలో పేకాటను నేనే నుమా!' అని ధ్వనించేలా చెప్పలేదా! నాకు అర్థమైన జీవితంలోని మనుషుల హెచ్చు తగ్గులూ, వెలుగు నీడలూ ఈ కథల్లో ఓ చోట చేరిస్తే పేకదస్తా విప్పి పరచినట్టే ఈ పేరు పెట్టుకున్నాను. చెప్పుకోతగిన నా కథ 1947లో వచ్చి ఇప్పటికి 52 సంవత్సరాలు అయింది గనక ఈ పేరు. నా కథలన్నీ చదివి పరిచయ పరిచర్చ చేసిన పోరంకి దక్షిణామూర్తి గారికి కృతజ్ఞతలు చెబుతూ 'ఈ పేరు ఎందుకు పెట్టారో మరి' అన్నారు గనక ఇదీ సంజాయిషీ.

ఇక నా ప్రత్యేకతల కథ చెప్పుకుంటే నేను బాగా పాట్టి. విపరీతమైన సన్నం. నలుపు. ప్రాయం డబ్బై దగ్గరపడి, కాలం 'దొబ్బయ్' అంటున్న వల్లమాలిన వృద్ధాప్యం. అయినా మనసుకి పాగరూ విగరూ తగ్గనంత కాలం గళానికి జిగీ, కలానికి బిగీ ఎందుకు తగ్గాలి గనక! విశాఖలో విజయ శిఖరాగ్రం చేరిన వికాస్ విద్యాసంస్థలోని ఇంగ్లీషు డిపార్ట్మెంట్ లో తలమానికంగా యిప్పుడూ కొనసాగుతూనే ఉన్నాను. ఇప్పటికీ ఏడాదికి అరడజను కథలు రాయడంతో పాటు (కొన్ని అచ్చయాయి, కొన్ని పచ్చడయాయి) పాతికేళ్ళుగా నిర్వహిస్తున్న 'మేధ షే tricks' శీర్షిక ఏ ఒక్క నెలా నాగా పెట్టలేదు! 'ఇక మీ విద్యార్థుల్నీ ఆ పాఠకుల్నీ ఆ దేవుడే రక్షించాలి!' అనే మీ విసురుకి నేను దొరకను. ఎందుకంటే అనేకానేక బాబాలతో పాటు ఆ దేవుణ్ణి నేను నమ్మను. ఇహలోకంలోనే ఇంత తెగింపు ఉంది గనక పరలోక చింతకూడా నాకు లేదు. చచ్చాక ఈ శరీర భాగాల్లో కన్నూ, కిడ్నీ యిలాంటివి ఉపయోగించి A.M.C. లోని ఎనాటమీ డిపార్ట్మెంటుకి శరీరం అప్పజెప్పమని ఏనాడో రాసి ఉంచాను.

ఇక మా యింట్లో వాళ్ళా? మాటవరసకయినా ఏ ఒక్కరూ నన్ను ప్రోత్సహించే ప్రయత్నం చెయ్యరు. ఇలా చేయి అందించకుండా జాగ్రత్త పడి, నా పట్టుదల పెరిగేలా నా వ్యక్తిత్వం విజృంభించేలా సాయం చేసిన వాళ్ళ మేలు ఎలా మరచిపోను!

భరాగో లాంటి పరమావులు యిచ్చిన భరోసాతో లాస్టియరు 'అడిగో మావయ్య ఆ వెనకే మేరీ!' ప్రచురించాను. ఇప్పుడి 'పేకముక్కలు'. వచ్చే ఏడు మరో కొత్త బుక్కు దిగబడదని ఎక్కడుంది!

విశాఖలో ఇవాళ జూలై 11; 99

ఇది అ.రా.కృ.తం.